

Herberts Girgenzons

Mārtiņa Lutera katehisma izklāsts

Luterisma mantojuma fonds
Rīga, 2012

UDK 238
Gi 763

© Luterisma mantojuma fonds, tulkojums latviešu valodā, 2012

Tulkots no *Herbert Girgensohn, Katechismus-Auslegung, Luther Verlag, 1958.*
Zwei Bände.

No vācu valodas tulkojusi Gundega Dumpe
Literārā redaktore un korektore Gunta Vaickovska
Teoloģiskais redaktors Aleksandrs Bite
Vāka autore Agata Muze
Maketētājs Juris Ulģis

Vāka noformējumā izmantots – *Hubert and Jan van Eyck. The Adoration of the Lamb, panel from the Ghent Altarpiece, 1432.*

Izdevējs: nodibinājums “Luterisma mantojuma fonds”
Reģ. nr. 50003360631
A. Deglava iela 10–1, Rīga, LV–1009
fonds@lmf.lv, www.lmf.lv

Herbert Girgensohn, Katechismus-Auslegung
Latvian version printed October 2012
The translation and publishing of this book has been made by
the Lutheran Heritage Foundation:
51474 Romeo Plank Road
Macomb, MI 48042, USA
www.LHFmissions.org

and

Herbert Girgensohn's family's generous donation

ISBN 978-9984-753-85-0
Iespiests SIA “Jelgavas tipogrāfija”

Šī grāmata ir veltījums Valmierā dzimušajam Rīgas Sv. Pētera draudzes mācītājam, Latvijas brīvības cīņu dalībniekam un teoloģijas profesoram **Herbertam Girgenzonam** viņa 125. gadu jubilejā.

Tās izdošana ir tapusi iespējama, galvenokārt pateicoties autora bērnu un Girgenzonu dzimtas finansiālajam atbalstam.

Šo projektu ir atbalstījusi arī “Dievišķā Gana” draudze Omahā, Nebraskā, ASV, ar tās mācītājiem Marku un Džastinu Hannemaniem.

Herberta Girgenzona ģimene – septiņas meitas un dēls Haralds, Rīga

Satura rādītājs

Roberta Kolba ievadvārdi latviešu tulkojumam	ix
Herberta Girgenzona biogrāfija	xv
Herberta Girgenzona priekšvārds 1. grāmatai	1
Ievads 1. grāmatai.	3
I daļa: Bauslība	9
<i>Pirmais bauslis</i>	<i>21</i>
<i>Otrais bauslis</i>	<i>36</i>
<i>Trešais bauslis.</i>	<i>48</i>
<i>Ceturtais bauslis</i>	<i>57</i>
<i>Piektais bauslis</i>	<i>68</i>
<i>Sestais bauslis.</i>	<i>77</i>
<i>Septītais bauslis.</i>	<i>84</i>
<i>Astotais bauslis</i>	<i>89</i>
<i>Devītais un desmitais bauslis</i>	<i>94</i>
II daļa: Ticība	99
<i>Pirmais ticības artikuls: Par radišanu</i>	<i>107</i>
<i>Otrais ticības artikuls: Par pestīšanu</i>	<i>123</i>
<i>Trešais ticības artikuls: Par svētdarīšanu</i>	<i>146</i>
III daļa: Mūsu Tēvs lūgšana	164
<i>Jautājums par istu lūgšanu</i>	<i>164</i>
<i>Jēzus pamācība par Mūsu Tēvs lūgšanu</i>	<i>176</i>
<i>Uzrunas vārdi.</i>	<i>182</i>
<i>Pirmais lūgums.</i>	<i>190</i>
<i>Otrais lūgums.</i>	<i>198</i>

<i>Trešais lūgums</i>	210
<i>Ceturtais lūgums</i>	222
<i>Piektais lūgums</i>	230
<i>Sestais lūgums</i>	237
<i>Septītais lūgums</i>	242
<i>Doksoloģija</i>	246
Herberta Girgenzona priekšvārds 2. grāmatai	250
Ievads 2. grāmatai.	251
IV daļa: Kristība	256
<i>Kristības būtība.</i>	257
<i>Bībeles pierādījums – valodas forma</i>	262
<i>Pavēles bibliskais pamats</i>	264
<i>Ar ūdeni savienotā Dieva vārda bibliskais pamats</i>	265
<i>Dievbērnības piešķiršana</i>	268
<i>Vecā cilvēka miršana</i>	268
<i>Augšāmcelšanās dzīvība</i>	269
<i>Uzņemšana draudzē</i>	271
<i>Grēku piedošana</i>	274
<i>Pestīšana no nāves</i>	277
<i>Par pestīšanu no velna</i>	279
<i>Mūžīgās svētlaimes dāvana</i>	281
<i>Ticība</i>	281
<i>Bērnu Kristība</i>	283
<i>Bērnu Kristības pamatojums</i>	284
<i>Kristības problemātika mūsdienu tautas baznīcā</i>	287
<i>Vārds un atbilde</i>	290
<i>Kristība un atdzimšana</i>	292

<i>Kristība un Svētais Gars</i>	293
V daļa: Grēksūdze	299
<i>Par atslēgu amatu un par grēksūdzi</i>	300
<i>Dieva žēlastības apsolījums</i>	304
<i>Grēka atziņa</i>	307
<i>Biktstēvs – pie kā lai ejam sūdzēt grēkus?.</i>	312
<i>Grēksūdzes apjoms – kādi grēki ir jāsūdz</i>	314
<i>Jautājums par grēksūdzes brīvprātību</i>	317
<i>Grēksūdzes noslēpums</i>	318
<i>Grēksūdzes īstenošana</i>	319
VI daļa: Vakarēdiens	322
<i>Lutera skaidrojuma uzbūve</i>	324
<i>Vakarēdiena būtība</i>	331
<i>Iedibināšanas vārdi.</i>	335
<i>Kristus skaidrojuma vārdi</i>	337
<i>Maizes vārdi</i>	338
<i>Biķera vārdi</i>	339
<i>Vakarēdiena eshatoloģiskais papildījums</i>	342
<i>Vakarēdiena atnestais labums.</i>	344
<i>Vakarēdiena personiskais raksturs</i>	349
<i>Vakarēdiena cienīga saņemšana</i>	350
Svēto Rakstu rādītājs	353

Roberta Kolba ievadvārdi latviešu tulkojumam

Bērni no visiem sešiem apdzīvotajiem kontinentiem iemācās kristīgās ticības pamatus no Mārtiņā Lutera Mazā katehisma. Rietumeiropas un Ziemeļeiropas iedibinātajās baznīcās vecāki un skolotāji ir izmantojuši šo katehismu kopš tā pirmās nodrukāšanas 1529. gadā līdz mūsdienām, lai savos bērnos ieaudzinātu kristīgo dzīvesveidu. Apspiešanas laikos luterāņi Eiropas vajātajās baznīcās slēpa katehismu no varas iestādēm un ņēma to līdzi uz mežu, kur tika noturēti slepeni dievkalpojumi. Eiropas emigranti iepakoja M. Lutera Mazo katehismu līdzās Bībelei un Dziesmu grāmatai savās ceļa somās, šo nozīmīgo vietu atvēlot Mārtiņa Lutera formulējumiem, kas parāda, ko Svētie Raksti mums māca par ikdienas dzīvi. Misijas baznīcās, no tamilu zemes Dienvidindijā pirms trīssimt gadiem līdz jaunākajiem divdesmit pirmā gadsimta misijas laukiem, Mārtiņa Lutera Mazais katehisms kļuva par vienu no pirmajām vietējā valodā iztulkotajām grāmatām. Latviski pārtulkota pirms vairāk nekā 425 gadiem, šī mazā grāmatīņa ir kalpojusi par ceļabiedru neskaitāmiem tūkstošiem latviešu visos viņu dzīves gados no bērnības līdz nāves gultai.

Apmēram trīsdesmit lappuses Mārtiņa Lutera oriģinālā teksta atklāj visu Svēto Rakstu vēsti lietošanai ikdienas aktivitātēs. M. Lutera bija iecerējis savu apmācības programmu – tieši to nozīmē vārds “katehisms” – kā rokasgrāmatu kristīgai dzīvei. Tādēļ Mazā katehisma pirmajā daļā viņš izklāstīja kopsavilkumu tam, ko Dievs dara caur Savu vārdu un kā Viņa vārds darbojas mūsu dzīvē. Tieši šī daļa ir aplūkota Herberta Girgenzona grāmatā. Ticīga cilvēka pasaules skatījuma pamatam M. Lutera pievienoja vēl divas daļas. Pirmajā ir izklāstīts Dieva vārda ikdienas lietojuma paraugs, kā arī mūsu atsaukšanās šim Vārdam lūgšanā. Ņemot vērā, ka vairums cilvēku, kuri apguva katehismu tā pastāvēšanas pirmajās dekādēs, neprata lasīt, Mārtiņš Lutera neieteica Bībeles lasīšanu kā piemērotu ikdienas dievbijīgas dzīves sastāvdaļu. Tā vietā pamācībās pie rīta un vakara lūgšanām viņš ieteica apcerēt kādu daļu no katehisma, kuru viņš uzskatīja par bibliskās mācības kopsavilkumu. Mārtiņa Lutera Mazā katehisma trešā daļa piedāvā Bībeles vietas, kas var kalpot par vadlīnijām Dieva aicinājuma īstenošanai pasaulē, mūsu mājās un ģimenēs, darba vietās, apkārtējā

sabiedrībā un kristīgajā draudzē. Katehisma pienācīga lietošana pievērš mūsu uzmanību ticības mācīšanai un no tās izrietošas dzīves īstenošanai. Mārtiņa Lutera Mazais katehisms piedāvā brīnišķīgu modeli abu šo ticības dzīves aspektu praktizēšanai.

M. Luters pieļāva, ka Mazā katehisma teksts nebūs pašpietiekams. To komentēs mācītāji un vecāki; par to tiks rakstītas mācību grāmatas un komentāri, kas palīdzēs mācīt un apgūt katehisma vēsti, kā arī piemērot šo vēsti cilvēku dzīvēm.

Arī turpmāk luterāņu vēsturē daudzi citi ir vadījušies pēc Mārtiņa Lutera drauga un uzticama sekotāja Johana Špangenbergas (*Johann Spangenberg*, 1484–1550) piemēra, kurš pēc vairāk nekā desmit gadiem sacerēja izvērstu jautājumu apkopojumu plašākai Mazā katehisma apmācībai pieredzējušiem skolniekiem. Arī Herberta Girgenzona komentārs ir pieskaitāms ilgajai grupu apmācības tradīcijai, kas seko Vitenbergas reformatoram.

H. Girgenzons ir cēlies no ievērojamas baltvācu dzimtas, kuras pārstāvji ieņēma vadošus amatus baznīcā un sabiedrībā. Dzimis 1887. gadā Valmierā, viņš apmeklēja skolu Sanktpēterburgā, pēc kuras 1906. gadā iestājās universitātē Dorpatā (latvieši to sauca par Tērbatu; šodien Tartu). Pēc četrus gadus mācībām H. Girgenzons devās studēt uz Berlīni, tad Erlangeni un 1914. gadā kļuva par vikāru. 1919.–1920. gados viņš strādāja par kapelānu Baltijas militārajās struktūrās, pēc tam par reliģijas pasniedzēju Rīgā un 1921. gadā – par mācītāju. No 1927. līdz 1935. gadam H. Girgenzons strādāja par praktiskās teoloģijas docentu Herdera institūtā. Kad 1940. gadā baltvācieši bija spiesti pamest Latviju, viņš kalpoja par mācītāju Posenē (šodien Poznaņā), bet kara noslēgumā palīdzēja bēgļiem Lībekā un tās apkaimē. No 1946. līdz 1955. gadam viņš pasniedza praktisko teoloģiju Bēteles teoloģijas fakultātē Bīlefeldē. H. Girgenzona nodarbošanās ar Mārtiņa Lutera Mazo katehismu izrietēja no pieredzes, kas bija gūta viņa dzīves trauksmainajā laikā. Ar katehisma palīdzību viņš formulēja ticību, kas viņam deva spēku laikā, kad apkārtējā pasaulē notika dramatiskas pārmaiņas.

Mārtiņš Luters atzina, ka Dieva Bauslība ir dāvana un paraugs patiesi cilvēcīgam dzīvesveidam, taču viņš arī apzinājās, ka tā nogalina grēcinieku mūsos. Saskaņā ar viņa pārliecību, lai mēs uztvertu Jēzus Kristus Evaņģēliju kā jēgpilnu, tas ir jāsludina grēciniekiem, kuri ir

pakļauti Bauslības satriecošajam spēkam. Lai arī M. Lutera teoloģija savos pamatos ir trinitāra, tiek apgalvots, ka Mārtiņa Lutera Mazā katehisma kodols ir otrais artikuls – apliecinājums, ka Jēzus Kristus ir Kungs, kas mani ir izglābis no grēka, nāves un velna, kā arī atbrīvojis mani, “lai es Viņam piederu, Viņa valstībā ar Viņu dzīvoju”. Vispirms tika apliecināts Dievs Tēvs, Dēls un Svētais Gars kā Radītājs, Pestītājs un Svētdarītājs. Šai apliecībai Luters pievieno trešo viduslaiku apmācībā vispārpieņemto daļu – Tēvreizi. Vitenbergas reformators ticēja, ka Tēvreize mūs aicina paļauties uz Dievu, piedaloties Viņa Vārda godāšanā, Viņa valstības nākšanā, Viņa gribas piepildīšanā, daloties ar laicīgajām dāvanām, piedodot grēkus, kā arī cīnoties ar sātānu un visiem ļaunumiem.

Tālāk M. Luters aicināja pienācīgi novērtēt un lietot Dieva vārdu, kurš pie mums nonāk mutiskā un rakstītā veidā, kā arī sakramenta formā. Ņemot vērā, ka vairums agrīno katehisma skolnieku neprata lasīt Svētos Rakstus, M. Luters lielāko uzmanību pievērsa Dieva vārda mutiskajai un sakramentālajai formai, Kristībai un tās atgādināšanai ikdienas grēksūdžē un absolūcijā, kā arī Svētajam Vakarēdienam. Mārtiņš Luters uzskatīja, ka šādi iepazinūši mums domāto Dieva vēsti, bērni augs ar Kunga vārdu un paļausies uz to pāri visam lietām, lai kā uzticīgi bērni varētu Viņam kalpot mūžīgā taisnībā, šķīstībā un svētumā.

Mārtiņa Lutera izveidotā apmācības programma ir kalpojusi gandrīz divdesmit kristiešu paaudzēm visā pasaulē, un tā var būt noderīga arī divdesmit pirmajā gadsimtā Latvijā. Pēc divdesmit neatkarības gadiem latvieši veido savu nacionālo identitāti Eiropas Savienībā, kā arī Latvijas kristiešiem ir nozīmīga loma sabiedrībā, kura arvien attīstās. Lai nestu bibliiski pamatotu izpratni par Dieva klātbūtni Viņa pasaulē un Dieva radītajiem cilvēkiem domāto vēsti tiem, kas dzīvo mums līdzās, visiem ir jāapgūst tās mācības pamati, kuru Dievs ir pavēstījis Saviem ļaudīm Svētajos Rakstos. M. Lutera izveidotā programma var palīdzēt latviešiem jaunajā tūkstošgadē izvērtēt tos ļaunumus, ar kuriem mums nākas saskarties, ielūkojoties sevī, kā arī ārpus sevis. Mārtiņa Lutera katehismi pasludina mūsu Radītāja Dieva labestību. Ar krusta un augšāmcelšanās palīdzību Viņš ir atjaunojis mūsu cilvēcību; Viņš mūs vada un dod spēku dzīvot uzticībā mūsu Pestītājam Jēzum Kristum mūsu mājās,

darbā, mūsu baznīcās un pilsoniskajā sabiedrībā. Ar šādām pamatzināšanām tie, kas ir mācījušies ticību ar Mārtiņa Lutera katehismu palīdzību, spēs liecināt par savu Radītāju, Pestītāju un Svētdarītāju, kā arī kopīgi veidot labāku sabiedrību visiem cilvēkiem.

Lai Herberta Girgenzona tulkojums palīdz mums arī divdesmit pirmajā gadsimtā turpināt dzīvību dodošā Dieva vārda pasludināšanu caur Mārtiņa Lutera radīto instrumentu, kuru Svētais Gars ir lietojis jau piecsimt gadus.

Roberts Kolbs
Konkordijas seminārā, Sentluisā
Invocavit svētdienā, 2012.

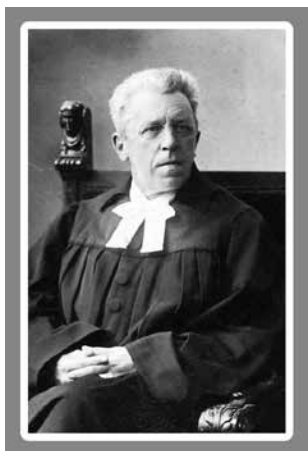
Herberts Girgenzons (09.10.1887.-11.09.1963.)

Herberta Girgenzona biogrāfija

Herberts Girgenzons dzimis 1887. gada 27. septembrī (pēc Jūlija kalendāra) Livonijas Valmārā (Valmierā) mācītāja Tomasa Girgenzona un Annas Šonertas ģimenē.

H. Girgenzons cēlies no mācītāju dzimtas jau piecās paaudzēs. Vairāki dzimtas pārstāvji ieņēmuši vadošus amatus. Kad Herberta tēvs tika aicināts par Jēkaba baznīcas virsmācītāju, 1890. gadā ģimene pārcēlās no Valmieras uz Rīgu.

Herberta skolas gaitas sākās rusifikācijas laikā, un mācības tolaik notika krievu valodā. Viņš, tāpat kā citi, dažus gadus mācījās privātā lokā, bet no 1903. līdz 1906. gadam apmeklēja Sv. Pētera baznīcas skolu Pēterburgā, jo tajā mācības vēl notika vācu valodā. Herberts, būdams ļoti apdāvināts, visu apguva viegli un vienmēr bija ļoti labs skolnieks. Šajā ziņā viņam palīdzēja dažas visai ģimenei raksturīgas īpašības, kā precizitāte un pamatīgums. Viņš nekad nebija mierā ar nepilnīgām zināšanām un nenoteiktību. Viņa izteicienos un vēstulēs arvien pamanāma lietišķība, tajās nav nekādas liekvārdības. Herberts centās visās lietās iedziļināties un nepakļāvās nekādiem spaidiem. No viņa netika dzirdēts neviens tāds izteikums, kas kaut attāli atgādinātu tukšu frāzi. Bērnībā, kad Herbertam vēl nebija nobrieduša cilvēka uzskatu, gluži pārsteidzoša šķita stūrgalvība, ar kādu viņš centās sekot lietām un atteicās darīt to, ko nevēlējās.

Tomass Girgenzons
(10.04.1851.–12.08.1914.) –
H. Girgenzona tēvs,
Rīgas Sv. Jēkaba baznīcas
mācītājs, prāvests

Anna Girgenzone
(dzimusi, Šonerta) –
H. Girgenzona māte

Šīs īpašības tālākajā dzīvē izpaudās mainītās formās un bija ļoti nozīmīgas, kļūstot par viņa personības raksturīgu daļu.

No 1906. līdz 1910. gadam Herberts Girgenzons studēja teoloģiju. Vēlāk viņš izteicās, ka amata izvēlē ir sekojis tēva piemēram. Studiju laikā Girgenzons nomainīja daudzas studiju vietas. Tās bija: Dorpata, Leipcīga, Berlīne, Erlangene. Arī studiju priekšmetu klāsts bija plašs. Studijas Dorpatā nesniedza pietiekami plašas iespējas Girgenzona personības attīstībai. Rusifikācijas politikas dēļ teoloģijas fakultāte universitātē nebija labvēlīgā situācijā. Alfrēds Zēbergs, Herberta tēvocis Karls Girgenzons un Traugots Hāns vēl tikai uzsāka savu darbu. Šajā situācijā studijas Herbertu interesēja maz, un viņš pārdzīvoja krīzi, kuras laikā jaunietim kristīgā ticība šķita apšaubāma lieta.

Lielās pārmaiņas sākās, kad 1908. gada vasaras semestrī, tāpat arī 1909. gada vasaras semestrī Herberts devās uz Leipcigu, kur atkal atguva interesi par teoloģiju – galvenokārt baznīcas vēsturnieka Hauka ietekmē. 1910. gada septembrī viņš pabeidza studijas Dorpatā un uz vienu gadu devās uz Berlīni, kur strādāja Reinholda Zēberga vadībā. Šajā laikā radušies divi darbi, no kuriem vienu viņš vēlāk ar Šleiermahera palīdzību pārveidoja konsistoriālā eksāmena rakstu darbā.

Ellena Girgenzone (dzimusi, Voigta) – H. Girgenzona sieva

Abi Leipcīgā pavadītie semestri, tāpat arī gads Berlīnē Herbertam kā cilvēkam bija nozīmīgāki par viņa teoloģijas studijām. Te atklājās jauna pasaule. Viņš nodarbojās ar mūziku, teātra mākslu, glezniecību un literatūru. Herbertu interesēja itin viss, un garīgās dzīves straumi viņš uztvēra kā kaut ko brīnumainu. Ik reizi, atgriežoties Rīgā, viņš bija jaunu domu un iespaidu pārpilns un atveda līdzī daudz jaunu grāmatu.

Kad Herberts Girgenzons bija nokārtojis konsistoriālā eksāmena pirmo daļu, viņš, sekodams profesora Zēberga padomam, 1912. gadā devās uz Erlangeni, lai vienu gadu studētu filozofiju un vēsturi. Tur

1913. gadā notika viņa promocija par filozofijas doktoru. Eksāmenu viņš nokārtoja ar “*magna cum laude*”.

Pēc atgriešanās Baltijā 1913. gadā Girgenzons beidza savu pārbaudes gadu pie prāvesta Kundziņa Smiltenē un centās kļūt par profesora Traugota Hāna adjunktu Dorpatas Universitātes draudzē. Viņš vēlējās turpināt akadēmisko darbu. Pirmā pasaules kara sākums neļāva piepildīt šo vēlēšanos. 1914. gada 28. septembrī H. Girgenzons Valmierā tika ordinēts un sprediķoja par Vēstuli romiešiem (8:38). No 1914. līdz 1918. gadam viņš bija draudzes vikārs Valkas/Valgas un Valmieras apriņķos, 1918. gadā arī Valmieras apriņķa skolu inspektors. Šī darbība kļuva par viņa pirmo saskarsmes punktu ar Latvijas baznīcu. Šajā laikā viņš slēdza laulību ar Ellenu Voigtu, kura kļuva par Herberta uzticīgo dzīvesbiedri un arvien stingri stāvēja viņa pusē. Laulība bija svētīta ar 8 bērniem – 7 meitām un dēlu.

Kad 1918. gadā krievi atkal iebruka Baltijā, Herberts Girgenzons līdz ar daudziem citiem vāciešiem tika saņemts gūstā un aizvests uz

Herberts un Ellena – tikko salaulājušies, Rīga, 1916

Krieviju, pie Urāliem. Pēc dažiem mēnešiem, kad tika noslēgts miera līgums starp Krieviju un Vāciju, Herberts Girgenzons varēja atgriezties.

1918.–1919. gadā H. Girgenzons, kā kara lauka sludinātājs un Baltijas Landesvēra dvēseļu gans, pieredzēja tādu pašu likteni kā citi viņa tautieši, kas cīnījās par savas dzimtenes uzturēšanu. Kā viens no šādiem cilvēkiem viņš piedalījās Rīgas atbrīvošanā 1919. gada 22. maijā. Nākamajā svētdienā H. Girgenzons noturēja pateicības dievkalpojumu pārpildītajā Doma baznīcā. Šis dievkalpojums viņam palika neaizmirstams. Vēlāk viņš par to sacīja: “Šie cilvēki zina, ko nozīmē – tikt izglābtiem.”

Šajā laikā H. Girgenzons kā dvēseļu gans un kompetents sarunu partneris centās pēc iespējas labāk izprast nomākto karavīru dvēseles stāvokli.

“Evaņģēliski luteriskajā lapā Latvijas vācu draudzēm” H. Girgenzons, atskatīdamies uz šīm atmiņām, formulēja savus vērojumus par kara ietekmi uz šīs zemes ļaužu reliģisko dzīvi. Viņš apraksta draudus, kad barības trūkuma dēļ reliģiskā dzīve pamazām atmirst un kad tās vietā nāk apātija, nenoteiktība un filozofijas nosacīts fatālisms. 1919. gadā iegūtā pieredze dvēseļu stāvokļa izpratnē kara laikā atstāja neapšaubāmi lielu iespaidu uz H. Girgenzona sprediķiem Otrā pasaules kara laikā.

Kā garāmejot, Girgenzons iedomājās par iespēju pievienoties boļševiku noslepkavotā profesora Traugota Hāna pēctečiem un kļūt par sludinātāju Dorpatas Universitātē. Taču tālākais ceļš viņu aizveda uz Rīgu. Pēc neilgas pilsētas vikāra amata pienākumu pildīšanas Herberts Girgenzons 1921. gadā tika aicināts virsmācītāja amatā Rīgas Sv. Pētera baznīcā. Te viņam bija lemta 18 gadus ilga, svētīga kalpošana. Līdztekus virsmācītāja darbam Sv. Pētera baznīcā Girgenzons 1927. gadā kļuva par praktiskās teoloģijas docentu vācu augstskolā ar nosaukumu Herdera institūts Rīgā. Kāds students savās atmiņās raksturo starojumu, kādu viņš studiju gados sajutis nākam no H. Girgenzona. Viņš raksta: Girgenzons mums, teoloģijas studentiem, bija teoloģijas skolotājs un dvēseļu gans, jā, daudziem arī tēvs Kristū. Tas izpaudās arī “atklātajos vakaros” Girgenzona dzīvoklī, kur drīkstējām iepazīt arī Girgenzona sievas mātišķīgo viesmīlību. Šie vakari bija raksturīgi ar ļoti īpašu stilu un vienmēr bija ļoti labi apmeklēti.

H. Girgenzona atklātie priekšlasījumi guva ievērību, jo viņš prata risināt sarunas par aktuālo jautājumu dziļāko jēgu, aplūkot atsevišķas

lietas kopsakarībās un visu notikumu centrā saskatīt Dieva darbus. 1905. un 1917.–1919. gada revolūciju pieredze deva iemeslu skaidrojumiem par marksistisko mācību, kas tajos gados tika apzīmēta ar jēdzienu “boļševisms”, kā arī par vācu tautiski nacionālo domāšanu.

1934. gadā Kēnigsbergas Alberta universitāte kā atzinību par Girgenzona teoloģijas pasniedzēja darbu viņam piešķīra Goda doktora nosaukumu.

Strādājot Sv. Pētera baznīcā, Herberts Girgenzons izauga par nozīmīgu sludinātāju, mācītāju un dvēseļu ganu. Sprediķus viņš jau no paša sākuma veidoja kā dialogus ar draudzi un sacīja tos brīvā stilā. Līdzās lakoniskajai, reizēm šķietami nevērīgajai izteiksmes formai bija jūtams spēks un intensitāte. H. Girgenzons nebija baznīcas funkcionārs, bet ar visu savu personu un dedzīgo sirdi pats bija līdzdalīgs visā, ko sacīja un darīja. Viņš neaprobežojās tikai ar noteiktām runas stundām, bet ar ikvienu bija gatavs runāt katrā laikā, kad vien bija mājās. Īpaši nabadzīgo aprūpē, kas tolaik Rīgā bija tikai un vienīgi baznīcas rūpes, viņš attīstīja savus dvēseļu gana spēkus, iemācījās uztvert personiski visas cilvēku rūpes un praktiski risināt dažādus jautājumus. Neskaitāmi daudz cilvēku savās grūtībās nāca pie viņa. Nav jābrīnās, ka reizēm viņa spēki izsīka.

H. Girgenzona spēja izprast citu cilvēku raksturus un būtību, viņa izteiktā interese par robežsituācijām dvēseles dzīvē daļēji bija pārmanota no vectēva Dr. med. Hermaņa Girgenzona, kurš bija nervu ārsts Valmierā. Tas bija pamats vispārīgajai medicīniskajai interesei un vēlāk saistījās ar pievēršanos vientuļas sievietes problēmai, kas H. Girgenzonu nodarbināja teoloģiskā aspektā.

Taču pirmajā vietā H. Girgenzonam bija darbs lielajā, pa visu Rīgu izkaisītajā draudzē. Apzinādamies sava uzdevuma lielo nopietnību, viņš izturējās pret viņam uzticētās draudzes jautājumiem un kārdinājumiem ar lielu pacietību un mīlestību. Ar savu pārliecinātās personības spēku viņš spēja palīdzēt un rādīt pareizo ceļu daudzām paauzdžēm, kam pasaule šķita satricināta pašos pamatos un kas šajos ārējā un iekšējā sabrukuma laikos meklēja jaunus pieturas punktus.

Otrais pasaules karš Girgenzonam atnesa pārbaudījumu laiku. 1939. gadā viņam bija jāpārceļas uz Vartegau. Tas Herberta Girgenzona kaislīgās mīlestības dēļ pret dzimteni Latviju un spēcīgās iesakpošanās

dēļ Baltijas dzīvē bija grūts solis. Herberts Girgenzons un liels skaits citu Baltijas vācu mācītāju tika uzņemti Posenes (tagad Poznaņas) evaņģēliskajā baznīcā. Tādējādi viņi varēja būt līdzās savas zemes ļaudīm.

No 1940. līdz 1942. gadam Girgenzons pildīja mācītāja amatu Krusta baznīcā, tad no 1942. līdz 1945. gadam Kristus baznīcā Posenē un reizē kļuva par praktiskās teoloģijas docentu turienes baznīcas augstskolā. Kad Posenē radās personiskas izvēles iespējas attiecībā uz piederību konkrētām baznīcu draudzēm, H. Girgenzons kļuva par mācītāju tieši saviem bijušajiem Rīgas draudzes locekļiem. Viņa uzdevums bija šo cilvēku dvēseļu aprūpe svešā zemē. Girgenzona sprediķus, lūgšanu brīžus un Bībeles stundas apmeklēja ne tikai no Baltijas nākušie cilvēki. Viņa runas stundās kara laikā vienmēr bija liels cilvēku pieplūdums. Ikvienam radās iespāids, ka H. Girgenzons personīgā veidā uzņem katra īpašās vajadzības. Daudzi no viņa sprediķiem kara laikā tika publicēti sprediķu krājumos.

Herberts Girgenzons jau ilgu laiku iepriekš paredzēja katastrofu, kāda notiks Vācijā. Savā Silvestra dienas sprediķī Posenē viņš sacīja: Dievs atprasa parādu un atprasīs to līdz pēdējam grasim. Citā sprediķī viņš sacīja: “Pastarā tiesa. Dievs nav kaut kur tur, viņā pusē. Reiz Viņš iejauksies, reiz mums būs jāņem vērā šī īstenība.” 1944. gadā Girgenzons jau redzēja piepildāmies šo tiesas spriedumu: “Dievs atņem cilvēkiem visu viņu pašu godību – pats cilvēks tiek mests uz Dievu – Dievs satriec visu, ko cilvēks ir izmantojis kā balstu, tā ka viņam vairs nav gluži nekā cita, un paliek tikai Dievs. Tādā brīdī cilvēks vai nu nogrimst bezdibenī, vai arī satver Dieva roku.” Girgenzona sprediķos vienmēr saglabājas pašāvēība uz Dieva žēlastību un piedošanu.

Posenes laikā H. Girgenzonam nācās pārdzīvot arī dēla Haralda zaudējumu, kurš 1942. gadā pazuda Kaukāzā. Šis zaudējums viņu smagi skāra un piederēja pašiem smagākajiem pārbaudījumiem, ar kādiem viņam dzīves laikā nācās saskārties. Arī to viņš izturēja un pārvarēja.

Kad 1945. gadā draudēja sabrukums un pārvietoto ļaužu liktenis brutālā veidā pārvērtās izraidīto liktenī, Herberts Girgenzons 1945. gada 20. janvārī kopā ar daudziem vāciešiem pameta Posenes pilsētu un garā pajūgu kolonnā devās rietumu virzienā. 1945. gada vasarā, dažas nedēļas pēc kapitulācijas, viņš ar savu slimo sievu rokas ratos un divām meitām pēc ilgā ceļojuma kājām no Ratenovas nonāca Lībekā. Te viņš

kļuva par mācītāju Sv. Marijas baznīcā. H. Girgenzona galvenais uzdevums bija daudzo bēgļu un izraidīto dvēseļu aprūpe. Cilvēku pieredzētie draudi ārējā un iekšējā posta laikā Girgenzonam vislabāk bija zināmi tieši tādēļ, ka viņš pats bija šo cilvēku likteņbiedrs.

Lībekas baznīcas vadība uzticēja Girgenzonam rūpes par Baltijas bēgļu dvēselēm Lībekā un tās apkārtņē. Pirmie pasākumi materiālā trūkuma novēršanai bija dzīvokļu un darba nodrošināšana. Girgenzons centās nodibināt Lībekā īpašu baltvācu draudzi. Par to viņš 1945. gada 27. aprīlī rakstījis vēstulē zviedru arhibīskapam Eidem Upsalā.

Girgenzona darbība jau no iesākuma nepalika tikai Lībekas iedzīvotāju lokā. Viņš rakstīja daudzas personiskas vēstules, pēc tautiešu lūgumiem pārsūtīja savus sprediķus un pievienoja tiem īsas pavadvēstules.

No britu militārās vadības Herberts Girgenzons saņēma atļauju kopā ar citiem Baltijas vāciešiem dibināt baltvācu komiteju “Baltic Relief Comitee” (BRC) ietvaros, lai organizētu Igaunijas, Latvijas un Lietuvas izcelsmes bēgļu brīvprātīgu izceļošanu uz tālākām aizjūras zemēm. Kad evaņģēliskās baznīcas padome izveidoja palīgkomitejas atsevišķām izraidīto grupām, tā uzdeva Girgenzonam izveidot “Evaņģēlisko–luterisko baltvācu komiteju”, par kuras priekšsēdētāju viņš kļuva. 1945.–1950. gados šī komiteja reprezentēja visus baltiešus. Šajā laikā Girgenzons tika ievēlēts arī par pirmo austrumu baznīcu komitejas priekšsēdētāju. Šeit viņš ieguva publisku platformu savu domu paušanai un publikācijām, kas saistītas ar to cilvēku likteņiem, kuri tikuši padzīti no dzimtenes, un viņu iekļaušanos Vācijas sabiedrībā.

Visi šie gadi tika veltīti tikai un vienīgi darbam ar dzimteni zaudējušo baltiešu draudzēm. Lai tām palīdzētu, bija nepieciešams organiski iekļauties jaunās apkārtējās pasaules dzīvē. Lai atgūtu iekšējo mieru un sakārtotību, bija nepieciešami priekšnoteikumi Baltijas vācu sabiedrības tālākai pastāvēšanai. Bija jārisina daudzi jautājumi ārējā posta novēršanai. Siltā cilvēcība, kas staroja no H. Girgenzona daudzajiem sprediķiem un rakstiem, kuri nekad nebija tikai frāzes, bet dzīvs brālīgas tuvākā mīlestības vārds, deva ļoti daudz, lai ļaudis nekristu izmisumā. Girgenzona balss sasniedza pat tos, kuri bija devušies uz aizjūras zemēm. Viņš vienmēr centās skatīt cilvēkus un sabiedrību, grupas un tautas dvēseļu aprūpes aspektā un nekad nepagura skaidrot to, ka cilvēks bez savas vēstures ir lemts bojāejai. Tikai vēstures

trūkuma pārvarēšana sagatavo ceļu jēgpilnai dzīvei, ceļu uz nākotni. Viņš norādīja atbildību, kas vācu tautai ir jāapzinās austrumu kaimiņu tautu priekšā Eiropas kopīgās nākotnes veidošanai.

Kā dvēseļu gans no dzimtenes padzītajiem Girgenzons ir paudis arī savu nostāju tādos kritiskos jautājumos kā “tiesības uz dzimteni”, “vai padzīšana ir svētība, vai svētības trūkums”, “likteņa uzveikšana”.

1946./47. gada ziemas semestrī Herberts Girgenzons tika aicināts praktiskās teoloģijas docenta (no 1955. gada profesora) amatā Bēteles/Bīlefeldes teoloģiskajā augstskolā.

Herberts Girgenzons nepiederēja nevienam teoloģiskajam virzienam. Šajā ziņā viņš bija pavisam citāds nekā viņa tēvs. Girgenzons kritiski, ar stingru mērauklu izvērtēja visu, kas saistījās ar mācību. Sasaistot garīgās zinātnes un dabaszinātņu domāšanu, viņš nonāca no realitātes pie idejas, ar viņa personībai raksturīgo skaidrību un stingro nopietnību spēja skaidri, jā, bieži pat gaišredzīgi spriest par dažādām problēmām. Arī kā sludinātājs Girgenzons vienmēr saglabāja īstu skaidrību, bez patētiskām frāzēm. Viņš neaizrāvās ar runas mākslu – jau kopš bērnības viņam bija gluži neiespējami darboties ar gludām frāzēm.

Herberta Girgenzona sprediķu un runu spēks un iedarbīgums pamatojās viņa ticības stingrībā. Girgenzons neteica neko tādu, ko pats nebūtu izjutis personīgajos pārbaudījumos un posta laikos, kurus viņam bija nācies pieredzēt lielā mērā. Neapšaubāmi, nekas cits sprediķiem nevar sniegt tādu pārliecinošu spēku, kā tas, ja lietas, kuras tiek sludinātas, pats sludinātājs ir pieredzējis un izdzīvojis. Raksturīgi ir, piemēram, tas, ka, bēgļa gaitās būdams, pats izciezdams vislielāko postu un nedrošību, Girgenzons stāvēja stacijā ļaužu vidū un sludināja, sniedzams bēgļiem mierinājumu un palīdzību, parādīdams, ka viņš pats ir nodevis savu likteni Dieva rokās un ticībā atradis palīdzību.

Herberts Girgenzons vienmēr uzsvēra: dvēseļu aprūpē vienmēr ir nepieciešams atrast izeju. Ir jāsniedz aktīva palīdzība cilvēku dzīvē.

Tieši dvēseļu aprūpes darbā Girgenzonam arvien vairāk atklājās sabiedrības, *communio*, nozīme, un 1928. gadā viņš rakstīja sev ļoti raksturīgu izteikumu: “Tikai ar idejām, kuras nav saistītas ar sabiedrību, reālu postu neizdodas pārvarēt”. H. Girgenzona, mācītāja un dvēseļu gana, panākumu noslēpums izskaidrojams ar to, ka viņš gribēja kalpot, nevis valdīt. Viņš meklēja citu cilvēku, nevis pats savu labumu.

Viņš centās izprast otra cilvēka dabu un nekad neuzspieda tam savus uzskatus. Kad Girgenzonam kāda lieta tika izklāstīta, vienmēr radās iespaids, ka tā viņu interesētu kā viņa personīga lieta. Bija iespaids, ka rūpes, ko cilvēki viņam uzticēja, kļuva par viņa paša rūpēm.

Novērtējot Girgenzona nopelnus darbā ar bēgļiem un izraidītajiem, jāpiemin arī tas, ka 1957. gadā viņam tika piešķirts apbalvojums “*Bundesverdienstkrenz 1. Klasse*”.

Ir grūti aptvert, kā Herberts Girgenzons spēja līdztekus mācītāja, jaunatnes teoloģiskā skolotāja, dvēseļu gana un palīga darbam savas dzīves laikā uzrakstīt un publicēt vairāk par 200 lekcijām, teoloģiskiem sacerējumiem, sprediķu krājumiem un grāmatām. Viņa skaidrojums par Mārtiņa Lutera Mazo katehismu, kas augstā domu koncentrācijā aplūko ticības un ētikas pamatjautājumus saistībā ar aktuāliem jautājumiem, ir tulkots angļu valodā un izdots Savienotajās Valstīs. Savukārt, viņa grāmata “Kristus atomlaikmetā” tulkota zviedru valodā.

Jāpiemin arī grāmata “Kalna sprediķis. Skaidrojums draudzei” un “Baznīcas kopība” (*Communio sanctorum*). Abos pēdējos darbos, kuros jaušama iekšēja vienotība, Herberts Girgenzons vēlreiz īpašā veidā ir apkopojis savas dzīves un domāšanas augļus. Viņa pēdējās lielās rūpes bija – vēl pirms nāves šo mantojumu nodot Vestfāles baznīcai. Abi sējumi ir tikuši publicēti Bertelsmana izdevniecībā Guterslohā.

Ne mazāk nozīmīgi Herberta Girgenzona darbi ir dvēseļu aprūpes izpratnē un tās saistībā ar humanitārajām zinātnēm, īpaši robežjautājumos starp teoloģiju un medicīnu, ar kuriem nācies sastapties mediķu un dvēseļu ganu kopīgajā darbā Bētele/Bilefeldē.

1963. gada pavasarī Girgenzons slimoja ar gripu smagā formā, un slimība tā novājināja viņa miesu, ka ilgāku laiku nācās pavadīt slimības gultā. Pēc izveseļošanās ārsts viņam ieteica kopā ar sievu doties garākā atpūtas braucienā. Abi izlēma pavadīt šo atvaļinājumu Gluksburgā (*Glücksburg*) pie Baltijas jūras. 1963. gada augustā viņi noguruši, bet laimīgi nonāca izraudzītajā vietā. Pēc ārstu padoma pirmās 14 dienas tika pavadītas ļoti mierīgi. Girgenzoni devās tikai neilgās pastaigās pa mežu un nedaudzos izbraukumos ar tvaikoni uz Dānijas krastiem. Spēki atgriezās, un Girgenzons jau kala plānus par braucieniem uz Silēziju, Flensburgu un Lībeku. Taču šos plānus neizdevās īstenot, jo viņš no jauna saslima ar gripu, kas viņu atsveda atpakaļ slimības gultā.

Kad slimība atkal šķietami bija pieveikta, H. Girgenzons 1963. gada 11. septembrī, četras nedēļas pirms savas 76. dzimšanas dienas, pēkšņi mira no sirds infarkta.

Tā beidzās ar lielu Dieva žēlastību apveltītā sludinātāja, aicinātā dvēseļu gana un palīga, liela teoloģiska skolotāja un rakstnieka mūžs. Viņš savas dzīves laikā bija pieredzējis daudz grūtību un cietis no smagām slimībām. Taču, neraugoties uz visām miesīgajām ciešanām, kas sniedzās līdz gandrīz pilnīgai acu gaismas zaudēšanai, Girgenzons visu mūžu saglabāja garīgās veselības dāvanu, tas ir, pilnā mērā saglabāja savu lielo gara spēku līdz pašam dzīves galam tā, ka līdz pēdējam brīdim varēja turpināt nozīmīgo, garīgo darbu.

1963. gada 17. septembrī liela sērojoša draudze pulcējās Cīānas baznīcā Bētelē/Bīlefeldē, kuras kancelē Girgenzons bieži bija sprediķojis kopš mācītāja darba sākuma teoloģijas augstskolā. Te notika atvadišanās no mācītāja. Dievnamā pulcējās gan daudzi Girgenzona ģimenes piederīgie, gan ievērojami baznīcas vadības pārstāvji, kā priekšsēdētājs D. Ernsts Vilms, viceprezidents D. Hanss Timme, teoloģijas augstskolas docenti, daudzi garīdznieki ornātos, daudzi agrākie aizgājēja skolnieki, baznīcu pārstāvji no visas Vestfāles un Ziemeļvācijas baznīcām.

Liturģiju un sprediķi turēja mācītājs Fr. fon Bodelšvinga, “vecā Bodelšvinga” brāļadēls, ar ko ģimēni saistīja cieša draudzība. Tā kā Herberts Girgenzons savas dzīves laikā izjuta lielu nepatiku pret slavinotām runām pie zārka, viņa ģimene baznīcā atļāva teikt tikai sprediķi un divas garākas uzrunas. Vestfāles evaņģēliskās baznīcas vārdā runāja priekšsēdētājs D. Ernsts Vilms, bet Vācijas – Baltijas palīdzības komitejas vārdā runāja mācītājs Klauss fon Aderkass (*Claus von Aderkas*, 26.05.1919.–07.03.2007.).

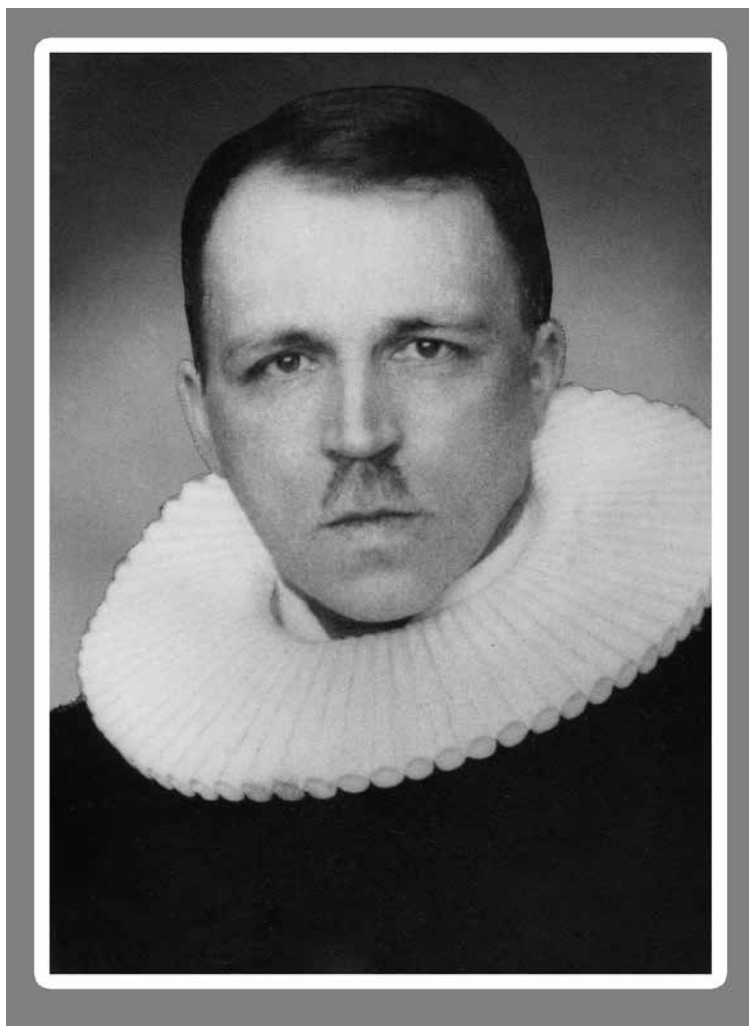
Laikam Girgenzonu kā cilvēku un teologu vislabāk raksturo mācītāja Aderkasa vārdi: “Herberts Girgenzons bija bēgļu tēvs, bez padoma palikušo padomdevējs, padzīto pulcinātājs, savas dzimtenes ļaužu aizstāvis svešumā, apdraudētā ganāmpulka gans. Tajā visā viņš bija ar lielu žēlastību apveltīts dvēseļu aprūpētājs, Dieva glābjošās mīlestības un piedošanas vēstnesis. Visos šo pēdējo 50 gadu laikā pieredzētajos posta un sabrukuma brīžos mūsu mazās baltiešu cilts vēsturē Dievs Girgenzona personā bija sagatavojis īpašu darbarīku. Dievs viņu atbildīgā baznīcas

amatā ir izvedis cauri daudzām nelaimēm un bēdām, cauri divu karu ciešanām, cauri naidam un vajāšanām, cauri pārvietošanas laika bojāejai un jaunajam sākumam, pēdējam karam un bēgšanai, izveidodams no viņa mācītāju un dvēseļu aprūpētāju, akadēmisku pasniedzēju un nenogurdināmu draudzes cēlāju. Tas viss Girgenzonam kopš 1945. gada ļāva būt mūsu garīgajai galvai un baltiešu bīskapam – lai gan viņš nekad nav pacietis, ka mēs viņu tā sauktu.”

Pēc sēru dievkalpojuma runāja arī divi emigrējušo latviešu un igauņu luterisko baznīcu mācītāji, kas šo baznīcu vārdā uzsvēra aizgājēja nopelnus brālīgajā sadarbībā, viņa ļoti labo emigrācijas draudžu stāvokļa izpratni un pastāvīgo gatavību palīdzēt visu grūtību pārvarēšanā.

Dievkalpojuma noslēgumā gara procesija, kurā bija 70 mācītāji ornātos, pavadīja aizgājēju uz atdusas vietu Ciānas draudzes kapsētā. Atvasaras saules staros viņš tika guldīts šeit, tālu no savas mīļotās Baltijas dzimtenes Latvijas, vācu zemē, kur būtu varējis svētīgi strādāt vēl daudzus gadus.

Larss Girgenzons
2011. gada martā

Herberts Girgenzons
Rīgas Sv. Pētera baznīcas mācītājs (1921–1939)

Herberta Girgenzona priekšvārds 1. grāmatai¹

Johans Bugenhāgens nosauc katehisma pirmos trīs mācības gabalus “*necessaria ad salutem*”, t. i., tas, kas nepieciešams pestīšanai. Šis darbs kā priekšnosacījumu ietver to, ka Bauslība, Evaņģēlijs un lūgšana, konkrēti: Dekalogs, Ticības apliecība un Mūsu Tēvs lūgšana, arī šodien ir galvenās lietas, kuras kristietim nepieciešams zināt, lai iemantotu pestīšanu. Skaidrojuma uzdevums ir palīdzēt nodrošināt pieeju šīm galvenajām lietām. Darbs balstīts Mārtiņa Lutera Mazajā katehismā, taču tas nav tikai šī vēsturiskā dokumenta skaidrojums, bet lietas būtības izklāsts, kas skaidro, par ko katehismā runāts. Skaidrojuma mērķis ir palīdzēt mūsdienu cilvēkam izšķirt, kas kristiešiem sniegts Bauslībā, kas – Evaņģēlijā un lūgšanā, un tādējādi izskaidrot Mārtiņa Lutera katehisma mērķi un nodomu.

Šis darbs vispirms domāts baznīcas praksei: mācīšanai, dvēseļu aprūpei, evaņģelizācijai, katehisma stundām, tomēr tas nesniedz tīri metodisku palīdzību. Vispirms ir jāzina “kas”, un tikai tad var pētīt un izdibināt “kā”. Tieši “kas” tiek parādīts šajā darbā. Ja draudzes locekļiem, kuriem nav dots uzdevums izplatīt Evaņģēliju, tiek sniegts plašāks skaidrojums par to vai citu atsevišķu punktu, arī tas atbilstu darba mērķim. Katehisms ir domāts visai draudzei.

Nekāda papildus literatūra darbā netiek norādīta. Autors ar pateicību ir izmantojis divas grāmatas: 1. “Vēsturisks komentārs Lutera Mazajam katehismam” Dr. Joh. Maijers, Gutersloha, 1929 (Johann Meyer *Historischer Kommentar zu Luthers Kleinen Katechismus*, Gütersloh 1929); 2. “Mūsu Tēvs lūgšanas skaidrojums” E. Lomeiers, Getingena 1946. (E. Lohmeyer, *Auslegung des Vaterunsers*, Göttingen 1946). Šis darbs lielā mērā ņemts par pamatu trešā mācības gabala skaidrojumā. Mans nodoms bija darīt šajos darbos sniegto Mūsu Tēvs lūgšanas izpratni pieejamu plašākam lasītāju lokam.

Pateicos studiju padomniecei Feisnera kundzei par palīdzību korektūras caurskatīšanā, tāpat citiem maniem draudzīgajiem palīgiem.

¹ Šajā izdevumā esam apvienojuši divas Herberta Girgenzona grāmatas. Pirmajā ir par desmit baušļiem, Apustuļu ticības apliecību un Tēvreizi. Otrajā – par Kristību, grēksūdzi un Vakarēdienu.

Ievads 1. grāmatai

1. Uzdevums, kādu Mārtiņš Luters redzēja, sastādīdams Mazo katehismu, baznīcā ir paliekošs un nekad nav pilnīgi izpildāms un pabeidzams. Katrai paaudzei tas rodas no jauna. Tas ir uzdevums, kas prasa izcelt pašu galveno no visa lielā kopuma, kas baznīcai ir jāsniedz pasludinājumā, un sniegt šo galveno un būtiskāko vienkāršā, saprotamā valodā. Tas ir uzdevums – pateikt tautai “kas ir nepieciešams pestīšanai”, “*necessaria ad salutem*”, kā to nosaucis reformators J. Bugenhāgens. Tas nepieciešams gan jaunatnes mācīšanai, gan arī pasludinājumam un dvēseļu aprūpei. Visos veidos, kādos tiek sniegts vārds, ir jāpaliek šai centrālajai, galvenajai lietai.

Taču nav katra atsevišķa mācītāja ziņā noteikt šo centru. To atrast un izcelt ir visas baznīcas kā vienota veseluma uzdevums. Tas piešķir baznīcai raksturīgās iezīmes un izsaka tās konfesionālo noteiktību. Katram atsevišķam cilvēkam paliek uzdevums satvert un apliecināt šo centru personiski, kā savas dzīves centru. Savukārt draudžu locekļiem, visupirms tiem, kuri ticības lietās pūlas, bet nespēj sasniegt vēlamos rezultātus, daudzajiem baznīcas “pierocežas iedzīvotājiem”, kas nespēj orientēties pretrunīgajos uzskatos un īsti haotiskajā daudzveidībā reliģijas laukā, ir izšķiroši svarīgi, lai ticības saturs tiem tiktu sniegts šādā formā, kas izceļ centrālās lietas, lai viņus nemaldinātu dažādas perifēras domas un patvaļīgi apgalvojumi.

Mārtiņš Luters Mazajā katehismā ir vēlējies sniegt šādu centrālās lietas izceļošu elementāru mācību. Viņš ir vēlējies izcelt kristīgās ticības galvenās lietas. Katehisma nozīme viņam meklējama ne tik daudz formā, kā izvēlē, proti, kas katehismā tiek norādīts kā galvenās pamatlietas.

Apzīmējums “gabali” (daļas) M. Lutera Mazajā katehismā sākotnēji ir nozīmējis to pašu, ko “nodaļas”, taču šis vārds iegūst īpašu skanējumu. Tas neaprobežojas ar formālu satura iedalījumu mācību grāmatā, bet vērtē saturu saistībā ar kristieša galveno mērķi, ar to, kas kristietim ir jāzina, lai iemantotu pestīšanu.

Tā kā evaņģēliskā baznīca ir apstiprinājusi galveno lietu izvēli katehismā, uzskatot to par Svētajiem Rakstiem atbilstošu, tā ir darījusi Mazo katehismu par vienu no saviem apliecības rakstiem.

2. Katehisms runā par Dievu – par Dievu, kas atklājies Jēzū Kristū. Dievs ir mums apslēpts, mūsu sajūtām un mūsu domām neaptverams. Lai cik augstā kalnā mēs uzkāptu, debesis vienmēr paliek neaizsniedzamas, tās plešas augstu pār mums. Par Dievu nav iespējams runāt citādi, kā vien tā, kā Viņam pašam labpatīk, un tikai tad, ja Dievs noņem apsegu, kas Viņu mums apslēpj, ļaudams ielūkoties Viņa būtībā, Viņa sirdī.

Te nav runa tikai par teorētisku izpratni. Dievs mums atklājas Kristū, kurā Viņš cilvēku šajā pasaulē ved uz pestīšanu, uz glābšanu. Dievs īsteno Savu vēsturi caur pasauli. Tā sākas Vecajā Derībā un sasniedz kulmināciju Jēzū. Tā ir pestīšanas vēsture, Dieva glābjošās mīlestības vēsture. Viņš uzņem mūs Savā kopībā un samierina ar Sevi. Tikai tas, kurš šajā vēsturē ir nonācis saskarsmē ar Dievu, spēj pareizi runāt par Viņu. Bībele ir šīs vēstures liecība, ko snieguši cilvēki, kuri paši nonākuši šādā saskarsmē ar Dievu, kurus Dievs pats ir tajā uzņēmis, pie kuriem un caur kuriem Viņš ir darījis Savu darbu.

Tā uzdevums izcelt būtisko ticības saturā saskan ar uzdevumu parādīt būtisko Bībeles liecībā par Dievu. Katehisms ir veidots itin kā visu Svēto Rakstu ekstrakts.

3. Mārtiņš Luters mācības gabalu izvēlē ir sekojis viduslaiku tradīcijai. 15. gadsimta beigās tā apkopoja mācāmo materiālu četrās galvenajās daļās: *Credo* (Ticības apliecība), *Oratio Dominica* (Mūsu Tēvs lūgšana), Dekalogs (desmit baušļi) un *Ave Maria*. Papildus šiem bija vēl daudzi citi mācības gabali. Tika mēģināts iedalīt un vienkāršot visu nepārredzamo Bībeles materiāla daudzumu, sakārtojot to šādās galvenajās daļās: visas ētiskās prasības pieskaitāmas Dekalogam, *credenda* (kam jātic) – tam pieder arī pēdējās lietas; sakramenti pieskaitāmi *Credo*, lūgšanu teksti – Mūsu Tēvs lūgšanai. Tā Dekalogs, *Credo*, *Oratio Dominica* ir kopā saņemti klasiski piemēri tam, kas kristietim jā dara, jātic un jā lūdz. *Credo* un Mūsu Tēvs lūgšana saglabājas nemainīga kopš kristietības pirmsākumiem. Tām bija izšķiroša nozīme katehisma apmācībā senajā baznīcā, tās atradās noslēpuma plīvura

apņemtās mācības (arkāndisciplīnas) centrā². Citādāk bija ar Dekalogu. Tikai ar grēksūdzes prakses ieviešanu viduslaiku beigās tas ir kļuvis par trešo atsevišķo mācības daļu. Ilgu laiku par šo vietu noritēja cīņa starp Dekalogu un dubulto mīlestības bausli.

Kā jau sacīju, M. Luters ir pievienojies šai iepriekš pastāvējušajai tradīcijai. Kopš 1523. gada no mācības galveno daļu skaita ir pazudusi *Ave Maria* un palikušas tikai trīs galvenās daļas, kādas tās izšķiramas sniedzamajā mācības materiālā, tātad arī kristietībā, kristīgajā dzīvē. Sakramenti šeit pievienoti kā ceturtnā un piektā daļa, kam vēl nāca klāt papildus daļas – grēksūdze, lūgšanas un mājas tāfeles. Tās nav līdzvērtīgas galvenajiem mācības gabaliem (daļām). Mārtiņš Luters kristīgās mācības materiālu ir vērtējis tā, ka pirmajās trijās daļās, kas uzskatāmas par senās baznīcas mācību, ir ietverti visi kristīgās dzīves pamati, taču tādā veidā, ka nav izslēdzama arī papildus daļu pievienošana.

4. Triju galveno mācības daļu sistemātisku apkopojumu M. Luters ir izlaidis. Šīs daļas atrodas līdzās kā atsevišķi, nesaistīti bloki, kas vienkāršā veidā izsaka lielās, galvenās lietas. Tomēr mācības daļu secība norāda uz iekšējo kopsakarību un domas attīstību. Mārtiņš Luters, atšķirībā no viduslaiku tradīcijas, katehisma mācīšanā ir ievērojis šādu secību: Dekalogs, *Credo*, *Oratio Dominica*. Viņš to pamato sekojošā veidā: kristietim pestīšanai ir nepieciešamas trīs lietas. Pirmkārt, viņam jāzina, ko darīt un ko nedarīt. Otrkārt, kad viņš redz, ka neko no tā nespēj darīt vai nedarīt pats saviem spēkiem, viņam jāzina, kur meklēt un atrast spēkus, lai varētu darīt un nedarīt to, kas prasīts. Treškārt, viņam jāzina, kā tos meklēt un saņemt.

Tā Evaņģēlijs tiek uzlūkots kā tikumības spēku avots. Taču šī mācības daļu secība kalpo tikai katehētiskajam lietojumam. Kad ir runa par citiem mērķiem, daļu kopsakarības var tikt noteiktas arī citādi. Arī katehētiskajam lietojumam šis Mārtiņa Lutera skaidrojums nav nemainīgi saistošs. Katrā ziņā ir jāievēro vienīgi tas, ka viss, ko saka Bauslība un Evaņģēlijs, tiešām ir dzīvā Dieva vārds.

5. Bauslība, Evaņģēlijs un lūgšana, saskaņā ar Rakstiem, ir kristīgās ticības galvenās lietas. Bauslību un Evaņģēliju M. Luters nosauc par “argumentiem”, tas ir, par pamatiem, kas nepieciešami Rakstu izpratnei. Tie parāda Rakstu būtisko saturu. Tam atbilst abas pirmās katehisma

² Senbaznīcā par arkāndisciplīnu sauca sagatavošanās apmācību pirms Svētā Vakarēdiena saņemšanas. – *Teol. red. piez.*

mācības daļas. Tikai tad, ja ir zināma Bauslība un Evaņģēlijs, ir zināms arī, kā pareizi runāt par Dievu, ko Dievs ir domājis ar Svēto Rakstu vārdiem. Te pievienojas trešā mācības daļa – lūgšana. Lūgšanā izpaužas cilvēka jaunais stāvoklis Dieva priekšā – tāda cilvēka stāvoklis, kurš ir ticībā uzklājis Bauslību un Evaņģēliju.

6. Šo triju mācības daļu apgūšanas pamatā ir pieceja pašam Dievam. Dievs nav uzlūkojams kā materiāls objekts, par kuru mēs šeit mācāmies. Drīzāk gan katehismā ir izteikumi par Dieva personu, aiz kuriem stāv pats Dievs – kā tas, kurš runā un dara:

a) Viņš ir prasīgs Dievs, kas pirmajā mācības daļā izsaka mums Savas prasības – vai nu Dieva svētās gribas atklāsme Bauslībā pārliecinātu mūs par mūsu vainu, vai arī prasības tiku saprastas kā tādas, ko nepieciešams īstenot mūsu dzīvē –, bet izšķiroši svarīgi ir tas, ka aiz šīm prasībām stāv pats Dievs. Viņš ir Tas, kas to saka, nevis paragrāfu rinda, kas sastādīta, lai regulētu cilvēku dzīvi. Viņa griba uzstāda prasības mūsu dzīvei. Cilvēks, kas izvairās no šīm prasībām vai tās neuzklausa, neko nezina par patieso Dievu.

Pirmajā bauslī prasība īpašā veidā tiek izteikta kā dzīvā Dieva personas prasība. Lai padarītu šo prasību vēl skaidrāku, ir izmantojamas arī citas Rakstu vietas, kā Kalna sprediķis un mīlestības bauslis.

Uzlūkojot šo prasību, atklājas mūsu dzīves un šīs pasaules īstenība: tā ir zudusi pasaule, kas ir jau nobriedusi tiesai un bojāejai. Reizē šī prasība atklāj Dieva gribu arī pozitīvā veidā un parāda, kādai jābūt cilvēka attieksmei pret Dievu un līdzcilvēkiem. Tā parāda, kāds ir bijis Dieva mērķis radīšanas darbā.

b) Viņš ir dodošs Dievs, kas nāk mums pretī otrajā mācības daļā. Šī ir Mazā katehisma sirds daļa. *Deum cognoscere est beneficia eius cognoscere* (atzīt Dievu nozīmē – atzīt Viņa žēlastības dāvanas). Tā varam sacīt, pārveidojot zināmos F. Melanhtona vārdus; ikviens izteikums par Dievu vai Kristu soterioloģiskā veidā attiecas uz cilvēku. Evaņģēlijs, par ko šeit ir runa, vainagojas ar Dieva dāvanu, kas ir pats Jēzus Kristus, mūsu Kungs. Viņā Dievs mums dāvā grēku piedošanu un mūžīgo dzīvību. Sapemdami šīs dāvanas, mēs ielūkojamies Dieva sirdī. Tā kā Viņš ir mīlestība, kas glābj šo pasauli, mēs šīs zudušās pasaules vidū drīkstam ticēt Viņam. Cilvēks, kas nepazīst Dieva glābjošo mīlestību, neko nezina par patieso Dievu.

c) Tieši tāpat arī trešajā mācības daļā galu galā ir atrodams izteikums par Dievu. Viņš ir Tēvs, ar ko cilvēks var runāt personiskā saskarsmē, un cilvēkam tas ir jādara. Cilvēks to var darīt, pamatojoties uz Evaņģēlijā saņemto Dieva dāvanu. Kopība ar Dievu nav iespējama bez lūgšanas. Cilvēks, kas nelūdz Dievu un neuzdrīkstas uzlūkot Viņu kā personisku realitāti, neko nezina par patieso Dievu.

Kas grib pareizi runāt par Dievu, tas nedrīkst atstāt neievērotu nevienu no šīm lietām.

7. Tādējādi katehisma nodoms ir pavērt mums ceļu uz Dieva realitāti, bet tas nozīmē, ka katehisms kā Svēto Rakstu kopsavilkums, ir mums sacītais Dieva vārds.

Dieva vārdā ir pilnvara. Pilnvara jeb vara ir jēdziens, ko Jaunajā Derībā lieto Jēzus, izdzīdams dēmonus³. Viņam bija vara pār gariem. Šis pats vārds “pilnvara” stāstā par triekas ķerto tiek lietots attiecībā uz Jēzu⁴. Viņš sēžas soģa krēslā un saka vārdus, kas nosaka cilvēka likteni: tavi grēki ir piedoti! Kā tolaik cilvēki Jēzus vārdos tika pakļauti Viņa varai, tāpat notiek arī tagad. Uzklusīt Dieva vārdu nozīmē – pakļauties Jēzus varai, līdz ar to – ieiet Dieva varas laukā. “Viņš mūs ir izrāvis no tumsības varas un pārcēlis Sava mīļā Dēla valstībā” (Kol. 1:13).

No tā varam saprast pirmajā acu uzmetienā šķietami svešādās Mārtiņa Lutera rūpes par to, lai katehisms, desmit baušļi, Ticības apliecība, Mūsu Tēvs lūgšana līdz ar pārējām daļām tiktu ik dienu pieminēti. Katehisms ir jālasa un jāizrunā katru rītu, ik dienu – gluži kā pirmajā psalmā par Bauslību sacīts: “Kas dienām un naktīm domā par Viņa bauslību.” Šajās no Rakstiem ņemtajās mācības daļās ir ietverta šāda domāšana par Dieva vārdu. No tās rodas spēks, kas “rada velnam dedzinošas sāpes un palīdz mums vairāk par visu, mūs stiprinādams un mierinādams.”⁵ Tā sniedz mums ieeju citā pasaulē, kurā drīkstam dzīvot kā kristieši. “Ja arī tu negūtu nekādus citus augļus vai labumu, tev tomēr katehisms būtu labprāt jālasa, jāpārdomā un jāpārrunā jau tādēļ vien, ka tā vari aizdzīt velnu un ļaunas domas.”⁶

Baznīcai, kas māca katehismu, ir jā rūpējas, lai tas notiktu.

³ Sk. Mk. 6:7

⁴ Mk. 2:10

⁵ Lielais Katehisms, Ievads, 11.

⁶ Turpat.

8. Katehisms lielā mērā ir pārvērties par tukšu no galvas iemācītu lietu – tas apgrūtina ceļu uz mācības gabalu izpratni. Arvien no jauna ir jāmeklē un jāatrod šī būtisko lietu izpratne. Tas ir arī šī darba mērķis. Tas ir mēģinājums, atsaucoties uz Mārtiņa Lutera katehismu, atkal likt pie sirds mūsdienu cilvēkam mūsu ticības būtiskās lietas. Katrā ziņā galvenā doma ir tāda, ka Bauslība, Evaņģēlijs un lūgšana arī šodien ir galvenās lietas mūsu kristīgajā dzīvē un ka šo galveno lietu atklāšana ir un paliek baznīcas centrālais uzdevums visos laikos.

I daļa Bauslība

Pirmajā mācības daļā runāsim par Dieva Bauslību vienkāršotā formā, kā tas nepieciešams sludināšanai un draudzes mācīšanai.

Jau ar šo pirmo daļu rodas vesela rinda jautājumu, kurus nepieciešams noskaidrot, iekams pārejām pie desmit baušļu aplūkošanas.

Šie jautājumi skar Bauslības statusu kristīgajā draudzē, kura taču dzīvo no Evaņģēlija.

Būtībā tie ir trīs jautājumi:

1. Vai Bauslība vispār pieder kristīgajam pasludinājumam un kristīgajai mācībai?

2. Ja jā, tad kādu lomu Bauslība spēlē kristiešu dzīvē?

3. Vai Dekalogs, kas ir Israēla tautai dotās Bauslības kodols un ticis noteiktā stundā dots šai tautai Sinaja kalnā, ir paradigma, kas noder kā Bauslības paraugs arī Jaunajā Derībā, tātad arī kristīgajā draudzē?

Tas ir teoloģisks jautājums par Bauslības un Evaņģēlija attiecībām, kas stāv aiz pirmās mācības daļas izklāsta. Mārtiņš Luters Mazajā katehismā atsakās no pirmo triju mācības daļu sistematizējoša kopsavilkuma, kā tas ir darīts Heidelbergas katehismā⁷; šeit visas trīs daļas atrodas cita citai līdzās kā nesaistīti bloki. Līdz ar to Mazajā katehismā nav mācības daļu teoloģiskas sistematizācijas. Tomēr paliek atklāts jautājums par Bauslības un Evaņģēlija attiecībām. Tas ir viens no centrālajiem jautājumiem teoloģijā vispār un ne tikai teoloģijā, bet tāpat arī baznīcā un draudzē. Atbilde uz šo jautājumu ir izšķiroši svarīga ne tikai indivīda un draudzes dzīves veidošanā, bet vispirms – mūsu attiecībās ar Dievu. Tieši par atbildi uz šo jautājumu ir noritējušas cīņas Reformācijas laikā, un līdz pat šodienai turpinās cīņas saistībā ar baznīcas nostāju šajā jautājumā visās runās un darbībā. Tas ir jautājums, pie kura galā noved arī visas mūsdienu lielās teoloģiskās diskusijas. Protams, mums nav iespējams aplūkot visus šādas diskusijas plašumus un dziļumus. Tas būtu atsevišķs uzdevums, kura atrisinājumam varētu pietuvoties tikai īpašā rakstā. Tomēr Mazais katehisms izšķirošajos punktos sniedz atbildi gan uz jautājumu par Bauslības un Evaņģēlija attiecībām, gan

⁷ Reformātu baznīcas 1563. gadā sarakstīta ticības apliecība, kurā viss materiāls sakārtots trīs daļās: grēks, pestīšana, patecība. – *Teol. red. piez.*

tajā pašā laikā arī uz trijiem jautājumiem, kurus formulējām sākumā, un ir nepieciešams vismaz galvenajos vilcienos noskaidrot šīs atbildes nozīmi.

1. Bauslība pieder ikdienas mācības galvenajām daļām. Nav tāda pasludinājuma, nedz pamācības, kas varētu pārlēkt pāri Bauslībai vai nolikt to malā.

2. Kāda ir Bauslības loma pasludinājumā un mācībā – tas netiek skaidri pasacīts. Taču Bauslība tiek skaidri atšķirta no Evaņģēlija un tajā pašā laikā tomēr saistīta ar to vienotā veselumā.

3. M. Lutērs ir uzskatījis par iespējamu, sekojot baznīcas tradīcijai, izmantot Dekalogu kā Dieva Bauslības paraugu.

Īsi aplūkosim šos punktus.

Par 1. un 2. jautājumu: ir bijušas tendences – un tādas vērojamas arī šodien – ļaut Bauslībai vienkārši pazust no kristiešu redzesloka. Tika uzskatīts, ka Dievs, kas prasa, ir pārtapis par Dievu, kas dāvā; dusmīgais Dievs kļuvis par mīlošu Dievu jeb Vecās Derības Dievs ir atdevis Savu vietu Jaunās Derības Dievam. Šis uzskats tiek pamatots tā, ka mēs, kristieši, vairs neesam pakļauti Bauslībai, bet žēlastībai, tādēļ vairs neesam nebrīvi ļaudis, kuriem, lai parādītos Dieva priekšā, ir saistošas Bauslības prasības visas dzīves veidošanā. Mēs esam Dieva bērni, kuri brīvi, no žēlastības un ticībā tiekam atzīti Dieva priekšā, un tikai no šīs mums dāvatās žēlastības rodas visa Dievam tīkamā dzīve. Piesaistīšana Bauslības prasībām vienmēr nosaka to, ka cilvēks iedomājas par iespējamu ar Bauslības prasību pildīšanu izcīnīt atzīnību Dieva priekšā. Tā ir darbu taisnība, kas par savu stāvokli Dieva priekšā pateicas nevis nepelnītajai Dieva žēlastības dāvanai, nevis tikai Dievam, bet gan saviem nopelniem. Tādā gadījumā slava pienākas ne vairs Dievam, bet cilvēkam un viņa pūlēm. Šādas nostājas konsekvence vienmēr ir paštaisnība un pašpietiekamība jeb – ja varam izmantot šo apzīmējumu – farizejisms. Ikvienu darbu taisnība ir nāve dzīvei no žēlastības, vislielākais posts kristīgajai draudzei, kas to pārvērš par sinagogas draudzi. Tā ir Jēzus dāvanas neievērošana un atmešana. Cīņa pret šādiem uzskatiem ir bijusi ne tikai reformatoru cīņa pret Romas baznīcu, bet ir pati galvenā cīņa baznīcā un teoloģijā, kas nekad nebeidzas un arī nedrīkst beigties. Dialektisko teologu lielākās rūpes ir bijušas – atkal izvirzīt centrālajā vietā šo *articulus stantis et cadentis*

ecclesiae, artikulu, kuram pateicoties baznīca stāv un [bez kura] krīt. Vai Bauslības atzīšana par spēkā esošu šajos apstākļos vispār ir likumīga? Ja katehisms liek Bauslību pirmajā vietā, tad Mārtiņš Luters grib pasacīt, ka līdz ar Evaņģēlija atklāsmi Bauslība nav vienkārši atcelta un pēc Kristus atnākšanas zaudējusi savu spēku pasaulē, bet – tā ir kaut kādā veidā saistīta ar Evaņģēliju. Evaņģēlijs nav pašsaprotama lieta, kas atbilst cilvēka dzīves dabiskajam stāvoklim. Tas ir kaut kas pavisam cits, kaut kas tāds, kas nekādā ziņā nevar dabiskas nepieciešamības dēļ izaugt no grēcīgā cilvēka attiecībām ar Dievu, bet ir brīnums. Tieši tas brīnums, kas kļūst iespējams un saprotams tikai uz Dieva un cilvēka attiecību pamata, kas atklājas Bauslībā.

Bauslība – tieši tādā veidā, kā tas redzams stāstā par Bauslības došanu Sinaja kalnā, – ar nepielūdzamu stingrību novelk robežlīniju starp Dievu un cilvēku. Tā ir visu pārējo cilvēka gribu noraidoša Dieva prasība cilvēkam, kuru neviens cilvēks nekad nav spējis pietiekami apmierināt. Ievērojot šo Dieva totālo prasību, rodas paliekoša distances apziņa Dieva un cilvēka attiecībās. Šī Dieva totālā prasība piespiež cilvēku būt ar Dievu. Attāluma sajūta pamatoti tiek norādīta kā Vecās Derības dievbijības dominante. Pār visu cilvēka dzīvi paliek Dieva griba, kura uzstāda prasības un no kuras pašos pamatos ir neiespējami izvairīties vai izbēgt; cilvēks zina, ka viņam gaidāms notiesājums un nāvi nesošs spriedums – vai nu šajā dzīvē, vai Pastarajā tiesā. Dabiskās dzīves īstenība vienmēr ir dzīves īstenība pakļautībā Bauslībai un līdz ar to arī tiesai. Cilvēks mirst, saskaroties ar Dieva Bauslību, jo Dievs, kas šeit izsaka prasības, nav nekāds izdomājums vai pārpratums par Dievu, ko būtu iespējams novērst Apgaismības laikmetā.

Uz šī fona Evaņģēlijs ir glābjošās Dieva gribas atklāsmē, Dieva iejaukšanās, kas īstenojas Jēzus Kristus personā, kurš ir uzņēmis Bauslības lāstu, nevis to pastumjot malā, bet apstiprinot Dieva totālo prasību – līdz pat nāvei pie krusta, lai mēs kļūtu brīvi un mums tiktu dāvāta dzīvība, kurā mēs spētu apstiprināt un izpildīt Dieva absolūto prasību. Ir tiešām brīnums, ka tas pats Dievs, kurš Bauslībā novelk skaidru robežlīniju starp sevi un cilvēku, tomēr krustāsistā Jēzus Kristus personā iejaucas šajās attiecībās un pārvar robežu. Tas ir viens un tas pats Dievs, kas nonāvē un dara dzīvu⁸, ienākdams nāvei nolemtajā cilvēcē. Tas kļūst

⁸ 5. Moz. 32:39

saprotams, tikai fonā uzlūkojot Viņa rīcību Bauslībā. Ko nozīmē tas, ka Dievs mums ir sniedzis roku, piedāvādams samierināšanos, ir novērtējams, tikai ievērojot, ka to dara pats pasaules Sogis, kurš mūsu labā ir ļāvis caurdurt ar naglām Savas rokas. To nedrīkst noklusēt ne reizi, kad pasaulei tiek sludināta samierināšana ar Dievu. Tādēļ šī samierināšana nevar tikt sludināta citādi, kā vien pasludinot Kristus vēsturisko darbu, Viņa krustu, pie kura Viņš ir nesis un uzveicis Bauslības lāstu. “Mūsu sods bija uzlikts Viņam mums par atpestīšanu, ar Viņa brūcēm mēs esam dziedināti” (Jes. 53:5). Ar Jēzus krusta nāvi mums tiešām ir dots jauns stāvoklis Dieva priekšā. Taču tikai ar Viņu, kas mums sludina un atnes pavisam ko citu, proti, dzīvi Dieva žēlastībā, tikai šajā atšķirībā, jā, pretstatā dzīvei Bauslības pakļautībā, varam to redzēt un saprast.

Taču šī atšķirība un pretstats nav tikai divu dažādu vēsturisku stadiju pretstats. Tas iesniedzas tagadnē, katra atsevišķa cilvēka dzīvē. Tas kļūst redzams ikviena cilvēka nākšanā pie ticības, ikvienā piedošanas notikumā. Tā vienmēr un ik reizi ir pāriešana no nāves dzīvībā. Bauslības noklusešana aizēno šo īstenību, atņem Evaņģēlijam spēku, dara to it kā pašsaprotamu, tādu, kas vienkārši neatbilst mūsu reālajam stāvoklim Dieva priekšā.

Tādēļ tēvi reformatori ir izšķīruši Evaņģēliju un Bauslību. Evaņģēlijs vispārīgā nozīmē ir tikai Evaņģēlijs, prieka vēsts, jo Bauslība ir jēdziens, kas izsaka prasošā Dieva un lāstam pakļautā cilvēka realitāti. Reformatori runāja par Bauslību un Evaņģēliju, jo Bauslība ir kā priekšnosacījums Evaņģēlijam. Vecā Derība iet pa priekšu Jaunajai Derībai, jo Dieva Bauslības atklāsme kā Dieva prasītāja atklāsme ir priekšnosacījums Dieva apžēlošanās darbam. Un Bauslības atklāsme, Dieva prasību realitātes atklāsme, kam cilvēks faktiski ir pakļauts, ir Dieva darbs, kurš iet pa priekšu Evaņģēlijam. Bauslība ir audzinātāja līdz Kristum, sagatavotāja Viņam.⁹

Tas nav jāsaprot tā, it kā audzināšanā un dvēseļu aprūpē būtu izmantojama tāda metode, ka cilvēks vispirms tiek satriekts ar Bauslību, tad atkal stiprināts ar Evaņģēliju. Bauslība un Evaņģēlijs savā attieksmē pret cilvēku nepakļaujas mūsu tehniskajiem papēmieniem. Neviens arī netiek vests uz patiesu grēknožēlu ar Bauslību vien. Pēdējo mūsu realitātes atklāsmi prasības uzstādošā Dieva priekšā neviens cilvēks

⁹ Sk. Gal. 3:24

nespēj panest citādi, kā vien tad, ja viņu uztur Dieva žēlsirdība. Abām šīm lietām pasludinājumā ir jābūt saistītām, vienīgi to savstarpējās attiecības izsakāmas metodiskā veidā. Tam nav nekāda cita pamata, kā vienīgi Jēzus tēls. Jēzus tēlā, kā Evaņģēlijs to parāda, ir saistītas abas šīs lietas: Bauslības pasludinājums vislielākajā tās dziļumā un nepielūdzamībā, kas dara neiespējamus visus cilvēku spēkiem atrodamos glābšanās ceļus un atņem pamatu visai cilvēku paštaisnībai, un Viņa realitāte, kurš pats ir pilnīgā paklausībā piepildījis Bauslību un atdevis Savu dzīvību kā atpirkuma maksu par daudziem.

Jēzus krustā neatkārtojamā veidā ir saistītas abas šīs lietas: Bauslības prasības uzstādošā un tiesājošā Dieva biedinošā realitāte un Dieva mīlestības realitāte visā tās lielumā un dziļumā. Kas to neredz, tas vēl nepavisam nesaprot, ko nozīmē “mīlestības Dievs”. Tikai paturot vērā Jēzus krustu, var tikt saprasts jautājums par Bauslību un Evaņģēliju. Te ir runa par Dieva atklāsmes divējādību, un tas ir Dieva noslēpums, kas nav racionāli atrisināms, bet ir tikai pasludināms. Pasludinājums, kas izslēdz vienu vai otru no šīm daļām, nav pareizs.

Dieva Bauslība un Evaņģēlijs ir kopā, un to atklāsme pasludinājumā notiek cilvēka pestīšanai un attaisnošanai Dieva priekšā. Evaņģēlijs apņem Bauslību; abi itin kā sniedz cilvēkam rokas. Dievs grib, lai cilvēks redzētu, par ko īsti ir runa Bauslībā. Proti, par to, ka viņam ir nevis tikai jākļūst labākam, bet jāatzīst, ka Dieva prasību priekšā cilvēks nespēj pastāvēt. Prasību pēc taisnības Dieva priekšā cilvēks pats sev neuzstāda. Drīzāk šī prasība tiek uzstādīta viņam, un tā ir izteikta Dieva Bauslībā. Un atbilde, ko Dievs dod Evaņģēlijā, Kristus krustā, ir nevis atbilde uz kādiem cilvēka uzdotiem jautājumiem, bet gan uz paša Dieva uzdoto centrālo jautājumu par taisnību Dieva priekšā. Tā Evaņģēlija atbilde ir saistīta ar Bauslības jautājumu jeb prasību. Abi attiecas viens uz otru, abi atklāj pilnīgi jaunu realitātes aspektu, un tieši tas Dieva priekšā ir vienīgais pareizais.

Reformatori šajā kopsakarībā ir runājuši par to, ka Bauslība pārliecina cilvēkus par viņu grēku Dieva priekšā, un atbilstoši tam saukuši šo Bauslības lietojumu par *usus elenchthicus*¹⁰. Tas ir Bauslības lietojums, kuru Pāvils norāda kā centrālo Vēstulē romiešiem (3:20): “Bauslība dod grēka atziņu.”

¹⁰ Lat.– *atmaskojošais lietojums*.

Taču Bauslības nozīme nav izsmelta ar šo atklāsmi par cilvēka reālo stāvokli Dieva priekšā. Tās uzdevums kristieša dzīvē nav pabeigts arī tad, kad cilvēks ir nācis pie atbrīvojošās ticības Jēzum. Dieva griba paliek Dieva griba pār visu mūsu šīs zemes dzīvi, kas ne tikai atsedz toreizējo pazušanas un lāsta nomākto cilvēka realitāti, bet vēlas arī tikt piepildīta. Tādēļ šī griba paliek arī pār kristieša dzīvi, jā, tieši pār kristieša dzīvi, kurā Dieva griba pirmoreiz savā īstajā nozīmē var tikt piepildīta mīlestībā pret Dievu un tuvāko. Dievs joprojām paliek kā pretstats cilvēkam, arī kristīgam cilvēkam. Dieva baušļi apraksta samierinātā un atpestītā cilvēka jauno dzīvi jau saistībā ar pirmo bausli, kura piepildījums ir ticība. Dieva baušļi ieņem Jaunās Derības pamudinājumu stāvokli. Jaunā cilvēka dzīve šeit atklājas konkrētā apveidā. Protams, ir jautājums, vai ar Kristu saistītajam jaunajam cilvēkam vispār vēl ir vajadzīga Bauslība šādā formā. Pats M. Luters Mazā katehisma sastādīšanas laikā vēl nav domājis par šo Bauslības lietojumu. Tikai vēlāk mums ir liecības par to, ka šajā nozīmē viņš ir kļuvis par *novus discipulus legis*¹¹, uztverdams Bauslību tieši kā Evaņģēliju, kā Dieva apsolutumu pār ticīga cilvēka dzīvi, kur “tevi būsi” pārtop par “tu darīsi”. Šeit Bauslība atklāj godību, kāda piemīt dzīvei Garā, attiecībā tieši uz tām dzīves jomām, kurām ir centrālā vieta Dekalogā. Ticībā Jēzum iegūtais apstiprinājums Dieva gribai tiek itin kā iztīrīts atsevišķos baušļos. Tie parāda, kā šis apstiprinājums parādās konkrētos gadījumos un kalpo ticīgajam kā balsts, skaidrojums un uzmundrinājums, ko viņš izmanto, vēl dzīvodams miesā. Bauslība ticīgajam kļūst par palīgu pret libertinismu un antinomismu, kas iedomājas, ka ar Gara brīvību nāk brīvība no pilnīgi visām saistībām, brīvība darīt to, ko vēlas miesa. Patiesībā brīvība no Bauslības ir saistība pie Kristus un baušļi kalpo, lai parādītu, kā šī saistība dokumentējas katrā atsevišķā gadījumā. Šajā nozīmē Bauslība kalpo arī no jauna dzimušajiem. Tā kā viņi atrodas cīņā starp miesu un garu, tiem miesas dēļ ir nepieciešams šis atbalsts. Gara darbības dēļ beidzas pretestība Dieva Bauslībai, un kristietim tiešām kļūst iespējams nonākt tādā stāvoklī, kas aprakstīts psalmā (119:97): “Cik tava bauslība man ir mīļa! To es pārdomāju ik dienas.” No šī viedokļa Dekalogs nonāk lielā vienotībā ar mīlestības bausli (Mk. 12:29–31), jo cilvēka atbilde uz saņemto žēlastību nav nekas cits, kā mīlestība, kas plūst no

¹¹ Lat. – jauns Bauslības mācekļis.

ticības. Konkordijas formula šo Bauslības lietojumu sauc par *tertius usus legis*, trešo Bauslības lietojumu.

Tomēr Bauslībai, īpaši Dekalogam, ir vēl viena, pēdējā nozīme. Desmit baušļi sniedzas pāri kristīgās draudzes robežām un sakārto dabisko dzīvi arī tur, kur tā netiek apgriezta otrādi tiešā, kristīgā izpratnē. Bauslība rada *justitia civilis* jeb *justitia mundana*¹², tā ir itin kā aizsprosts pret grēka plūdiem, kas draud izpostīt sabiedrības dzīvi. Tā kļūst par pamatu visas cilvēku sabiedrības dzīves tiesiskai sakārtošanai. Turklāt nedrīkst aizmirst, ka šī *justitia civilis* ir pilnīgi atšķirīga no ticības taisnības. Cilvēku sabiedrības dzīve reāli nevar pastāvēt bez otrā galdiņa baušļu ievērošanas. Tur, kur tiek atstāts novārtā šis pamats, agrāk vai vēlāk notiek sabiedriskās dzīves sabrukums. Dievs uztur radību, uzturēdams pār to Savus baušļus. Baznīcas kalpošana visos laikos ir bijusi tāda, ka tā ir turējusi Dieva baušļus cilvēku acu priekšā un tos sludinājusi. Šajā laukā zīmīgā veidā notiek baznīcas un valsts saskarsme.

Baznīca atbalsta pasaulē visu, ko vien iespējams pasargāt no rupjiem Dieva baušļu pārkāpumiem un apkaro visu, kas vada uz baušļu vieglprātīgu pārkāpšanu. Tieši šo baušļu pedagoģisko nozīmi Mārtiņš Luters ir skatījis kā tautas baznīcas uzdevumu, atkal izvirzīdams to priekšplānā. Tas ir punkts, kurā baznīca darbojas ārpus savām robežām un kurā tā kalpo apkārtējai pasaulei. Šodien atkal izjūtam šādas baznīcas kalpošanas nepieciešamību no ceļa nogājušajai sekularizētajai pasaulei. Šī kalpošana kļūst saprotama tikai no Dieva baušļiem. Tās uzdevums nekad nav bijis pārveidot pasauli un iedzīvināt gluži jaunu pasauli, kādu cilvēks atkal un atkal ierauga acu priekšā kā ideālu tēlu. Šāda cilvēka izdomāta un izplānota pasaules uzlabošana un atpestīšana ar Bauslības palīdzību ir daļa no cilvēkam raksturīgās pārgalvības, kas uzdrīkstas mēģināt paveikt to, kas iespējams vienīgi Dieva žēlastības atpestījošajai varai. Baušļu pasludināšana neatpestītajai pasaulei ir daļa no Dieva darba pasaules uzturēšanā līdz pestīšanas dienai – ne vairāk un ne mazāk. Tas ir Dieva radības apstiprinājums – Viņš to pasargā no pazušanas, līdz pestīšanas darbs tiesas un žēlastības dienā tiks pabeigts. Šajā nozīmē baušļi ir ikvienas sociālās ētikas izejas punkts, kurā ir ieinteresēta arī baznīca, jo tā nedrīkst nodot pasauli pazušana, jo pasaule

¹²Lat. – *pilsoniska taisnība* jeb *pasaulīgā taisnība*.

dzīvo no Dieva lēnprātības. Dievs ir mīlējis šo pasauli. Baušļus drīkst pasludināt tikai tas, kas apklust dzīvības brīnuma priekšā, kuru nav iespējams aptvert, izejot no vēsturiskām vai bioloģiskām kopsakarībām, bet tikai, skatot to saistībā ar Dievu Radītāju, Uzturētāju un Pestītāju.

Bauslības pasludināšana un sekošana Bauslības prasībām pilsoniskā nozīmē, kā zemes dzīves kārtības uzturēšana, nekad pilnā mērā neatspoguļo Dieva pozitīvo gribu attiecībā uz pasauli. Viss farizejisms, visa pilsoniskā paštaisnība ir šajā apmaiņā, un tā pastāvīgi kļūst par iemeslu smagiem grēkiem pret Dievu un cilvēkiem.

Šis Bauslības lietojums, kuru Konkordijas formula nosauc par *usus politicus* jeb *usus primus*, nekad nevar tikt aplūkots izolēti, kā vienīgais Bauslības lietojums. Šīs zemes dzīvē nav situāciju, kurās noteicošais būtu tikai viens no minētajiem trim pasludinājuma veidiem. Dzīves realitātē tie ir nedalāmi saistīti.

Atšķirīgie Bauslības lietojumi ir kā viedokļi, no kuriem to ir iespējams aplūkot dažādās cilvēka dzīves situācijās. Izšķiroši svarīga ir tikai cilvēka atrašanās Dieva žēlastības laukā, kas izvirza priekšplānā vienu vai otru no šiem skatpunktiem. Tā ir dvēseļu aprūpes darba atbildība – noteikt, kurš viedoklis katrā gadījumā ir īpaši uzsverams. Triju Bauslības lietojumu izšķiršana nes sevī zināmus draudus, proti, ka Bauslība un tāpat arī Evaņģēlijs var kļūt par shēmu, ko cilvēks pēc saviem ieskatiem izmanto pedagoģiskiem mērķiem. Šāds lietu skatījums atņem Bauslībai tās īsto nozīmi. Bauslībā pats Dievs saka Savu vārdu, atklādamš tajā Savu gribu, kurai neviens no tā sauktajiem Bauslības lietojumiem neko nedrīkst atņemt. Kas Bauslībā nesaklausa Dieva balsi, tas nesaprot ne pirmo, ne otro, ne trešo Bauslības lietojumu. Tādēļ Mārtiņa Lutera katehisms šo Bauslības trejādo lietojumu atstāj pilnīgi neievērotu. Tas itin kā paiet garām dažādajiem, cilvēcīgajiem Bauslības lietojumiem atpakaļ pie paša Dieva un parāda Dievu, kas izsaka prasības, bez kurām nevienam nav ne jausmas par to, kas ir Dievs. M. Lutera pirmo un otro mācības daļu nostāda līdzās – kā īsto centru, kā galvenās lietas. Šeit ielūkojamies Dieva sirdī, un tikai šeit mums atklājas Dieva noslēpuma lielums, kas ne tikai uzstāda prasības mūsu dzīvei, bet arī padara to tādu, kādai šai dzīvei ir jābūt Dieva priekšā. M. Lutera pirmajos baušļu skaidrojuma vārdos izskan Bauslības un Evaņģēlija kā bijības un mīlestības līdzāspastāvēšana.

Par 3. punktu. Mārtiņš Luters, sekodams baznīcas tradīcijai, ir uzņēmis Mazajā katehismā Dekalogu kā prasības izteicošās Dieva gribas izpausmi. Kā jau ievadā sacīts, viduslaiku prakse ilgu laiku līdzās tam paturēja arī citas mācības daļas, piemēram, mīlestības dubulto bausli (Mk. 12:29 u. t.), Gara augļus (Gal. 5:22 u. t.), septiņus nāves grēkus, evaņģēliskos padomus un vēl daudz ko citu. Šis raibais savirknējums laika gaitā vienkāršības labad tika ietverts Dekalogā. M. Luters šādam vienkāršojumam ir piekritis. Taču paliek atklāts jautājums par to, vai Dekalogs pilnīgi atspoguļo to, kādas ir Dieva prasības mūsu grēcīgajai dzīvei.

Vispirms jākonstatē, ka Dekalogs ir saistīts ar noteiktu vēsturisku laiku. Arī pestīšanas vēsturē tam ir noteikta, ar konkrēto laiku saistīta vieta. Tas atrodas visas Israēla tautai dotās Bauslības ietvaros, līdzās ceremoniālajiem likumiem un sociālajiem priekšrakstiem, kuriem vajadzēja regulēt šīs tautas dzīvi noteiktā vēsturiskajā situācijā. Mārtiņš Luters ir saskatījis šīs vēsturiskās robežas un kādu laiku tās tik ļoti ir uzsvēris, ka šī iemesla dēļ pat ir cietusi Dekaloga paliekošā nozīme. “Mozus ir dots tikai jūdu tautai, tādēļ uz mums, pagāniem un kristiešiem, neattiecas.” Arī pats Dekalogs (2. Moz. 20:2) pavisam skaidri vēršas pie jūdu tautas, kas izvesta no Ēģiptes; savā izkārtojumā un sākotnējā nozīmē Dekalogs sevī nes daudz ko tādu, kas attiecas tikai uz ļaudīm, kuriem dota Bauslība. Tas ir likums, kas regulē israēliešu tautas brāļu kopdzīvi. Jēdziens “tuvākais” attiecas uz viņiem, un baušļi neattiecas uz visiem cilvēkiem, ārpus šīm robežām, universālā nozīmē. Tā, piemēram, pavēle par sabbatu ir ceremoniālā likuma daļa un ir saprotama tikai saistībā ar Vecās Derības draudzes dievkalpojumu.

Tad jājautā: cik tālu Dekalogs ir uzskatāms par likumu, kuru Dievs itin kā ir atbrīvojis no visām ar noteiktu laiku saistītajām lietām un uzlicis par pienākumu to pildīt visām tautām, visai pasaulei? Lai pārvarētu šīs grūtības, M. Luters ir meklējis patvērumu jēdzienā *lex naturae*, dabiskais likums. Viņš uzskata Dekalogu par saistošu arī mūsdienu cilvēkiem tādēļ, ka baušļi ir rakstīti visu cilvēku sirdīs. Dabiskie likumi nekad nav bijuši tik labi un sistemātiski sakārtoti, kā tie atrodami pie Mozus: “*Moses fuit tantum quasi interpres et illustrator legum scriptorum in mentibus omnium hominum*”¹³. Tas ir saprotams tikai tādā

¹³Lat. – *Mozus ir izdarījis tikai to, ka ir izteicis un izskaidrojis to likumu, kas ierakstīts visu cilvēku prātos.*

nozīmē, kā sacīts Vēstulē romiešiem (2:14): “Ja pagāni, kam bauslības nav, sekodami savai dabai, izpilda bauslību, tad viņi, būdami bez bauslības, paši sev ir bauslība.” Taču šī Bauslības zināšana un pildīšana reizē ir nezināšana un nepildīšana, izkropļota zināšana un pildīšana. Tā ir tādu cilvēku darbība, kuri visi ir grēcinieki, jo tie nezina, kāda ir Dieva īstā prasība pirmajā bauslī, un nevar to pildīt. Jēdziens *lex naturae* nekādā ziņā nav viennozīmīgi skaidrots. Tam vajadzētu būt ietvertam Dekalogā; tas tikai nozīmē, ka Dekalogā tiek izteiktas prasības, kuras sniedzas pāri visām tautu un vēsturisko laiku robežām un parāda cilvēku sabiedrības dzīves normas.

Tas saprotams tikai attiecībā uz otrā galdiņa baušļiem. Tie katrā ziņā parāda normas, kuras atbalsta visur sastopamās dzīves sfēras: ģimeni, laulību, pašu dzīvību, īpašumu, godu un labo slavu. Baušļi pakļauj aizsardzībai un saistošai kārtībai šīs dzīves sfēras – vienalga, kā šī kārtība tiktu izveidota noteiktos vēsturiskos apstākļos ar pozitīvas tiesiskās kārtības palīdzību.

Ārkārtīgi komplicētais jautājums par dabisko likumu šajā vietā nav pamatīgi aplūkojams. Kā izšķiroši svarīgu pamatojumu Dekaloga patērēšanai es redzu faktu, ka Jēzus Kalna sprediķī pozitīvā veidā ir izskaidrojis Dekalogā dotos baušļus un atzinis tos par paliekošiem, joprojām spēkā esošiem. Līdz ar to visos laikos baznīcā ir tikusi atzīta Dekaloga paliekošā nozīme. Uz šī paša pamata ir saprotamas un attaisnojamas arī izmaiņas, ko Mārtiņš Luters veic Dekaloga vārdos, salīdzinājumā ar Otro Mozus grāmatu (20:2 u. t.). Arī šeit, sniedzams mācībām paredzēto materiālu, viņš ir sekojis baznīcas tradīcijai, kurā bijusi sastopama liela daudzveidība. Jau paši baušļu vārdi katehismā un jo īpaši – skaidrojumi parāda brīvību no piesaistes vēsturiskā laika situācijai. Taču visskaidrāk šeit redzama atbrīvošanās no piesaistes Vecās Derības laikam pestīšanas vēsturē, jo baušļi tiek skaidroti uz Jaunās Derības pamata, saistībā ar Jēzu. Šīs izmaiņas redzēsīm, aplūkojot atsevišķus baušļus.

Dekaloga raksturojumam no baznīcas lietojuma viedokļa vispārīgā veidā jāformulē šādi izšķirošie punkti:

1. Dekaloga baušļos uzsvars tiek likts uz Dieva personisko uzrunu. Te nav runa par vispārīgām tikumiskām normām. Baušļi nevar tikt reducēti uz vienkāršām attieksmes prasībām, kas visā to īstenošanas

iespēju dažādībā vienmēr paliek spēkā un kalpo kā mēraukla. Tie prasa rīcību, īstenošanu, lai gan arī attieksme nekādā ziņā nav izslēdzama no prasības satura. Dievs prasa sev visu cilvēku.

2. Baušļi ir vērsti uz Israēla tautu, taču reizē arī – uz katru atsevišķu cilvēku. “Tev būs” vienmēr ir sacīts ar divējādu nozīmi. Atsevišķus cilvēkus Dievs uzrunā, prasīdams no tiem personisku atbildību. Šajā atbildībā katrs cilvēks ir viens Dieva priekšā. Tomēr reizē cilvēks šeit tiek uzrunāts kā sabiedrības loceklis, tā ka viņš kļūst atbildīgs par šīs sabiedrības uzturēšanu.

3. Otrā galdiņa baušļi noteikti var tikt pamatoti no vispārīgās sociālās ētikas viedokļa, no cilvēku sabiedrības dzīves struktūrā pastāvošās likumības viedokļa, tātad – no paša cilvēka viedokļa. Taču šī nav tā nozīme, kāda otrā galdiņa baušļiem ir Dekaloga ietvaros. Drīzāk gan Dievs tajos parāda pats Sevi kā Kungs, kas pēc Savas suverēnās gribas rīkojas Dekalogā nosauktajās cilvēku dzīves sfērās. Tā, piemēram, “tev būs”, ko Dievs saka par laulību, ir jāuzlūko kā pamats un mēraukla pareizai dzīvei laulībā, nevis kā mērķa uzstādījums, kas nāktu no cilvēka.

4. Baušļi nav visas cilvēku rīcības vispārīgo pamatu proklamācija, kas tālāk pēc brīvas izvēles būtu intelektuāla procesa rezultātā piemērojami konkrētajai situācijai. Tās ir personiskas attiecības ar Dievu, kas konkrētā situācijā saista cilvēka gribu.

Grēcīgā griba tiek izcelta ārpus visas problemātikas; Dieva griba, kas ir pretēja šai grēcīgajai cilvēka gribai, stājas tai pretī kā aizsprosts, vienlaikus atklājot tās pretrunu ar Dieva gribu. Dievs sagaida šīs gribas pārmaiņu, kas Evaņģēlijā tiek apsolīta un dāvāta.

5. Baušļi – ar divu, proti, trešā un ceturtā, izņēmumu – ir izteikti negatīvā formā, kā aizliegumi. Šis raksturs dara tos nepiemērotus izmantošanai par pamatu īstenojamai ētikai. Mārtiņš Lutērs gan baušļu skaidrojumos vienmēr pievieno arī pozitīvus izteikumus, kas attiecas uz cilvēku dzīves veidošanu. Tie ir kā izejas punkti tālāko ētikas prasību izstrādāšanai, bet pamatā aizlieguma raksturs bauslim joprojām paliek un vispārīgā veidā tiek saglabāts.

Šis Dekaloga izteiksmes veids – ka tā ir aizliegumu rinda – pasargā no kazuistikas, tas ir, no dzīves normēšanas atsevišķās vienībās, atbilstoši Dieva priekšrakstiem, kā tas notika jūdaismā. Tieši ar savu nega-

tīvo izteiksmi baušļi iegūst visaptverošu nozīmi. Baušļu kā aizsargājošu pavēļu raksturs attiecībā uz cilvēku sabiedrības dzīvi šādi kļūst īpaši skaidri redzams. Tieši šādā veidā skaidri atklājas arī to neatkarība no vēsturiskā laika noteiktajām sabiedriskās dzīves formām.

6. Atbilstoši sacītajam (2. Moz. 31:18), tiek runāts par diviem Bauslības galdīņiem. Taču baušļu iedalījums divos galdīņos nav viennozīmīgs un baznīcas tradīcijā nav uztverts vienprātīgi. Tendence uzskatīt pirmos trīs baušļus par pirmā, bet nākamos – par otrā galdīņa baušļiem nāk no Augustīna, kas daļa abu galdīņu baušļus atbilstoši dubultajam mīlestības bauslim pret Dievu un tuvāko, tā, ka pirmais Bauslības galdīņš nosaka pienākumus pret Dievu, bet otrais – pret tuvāko. M. Lutera pamatoti ir uzskatījis tikai par dispozīcijas shēmu, kurai viņš pievienojas. Tomēr viņš vairāk nosliecās uz domām, ka ceturtais bauslis būtu pieskaitāms pirmā galdīņa baušļiem, jo vecāki ir Dieva vietas izpildītāji jeb pārstāvji.

Attiecībā uz desmit baušļu skaitu visi ir vienprātīgi (atbilstoši 2. Moz. 34:28, 5. Moz. 4:13; 10:4). Tomēr skaitīšana ir notikusi atšķirīgi. Reformētā baznīca izdala Dieva attēlu aizliegumu kā atsevišķu – otro – bausli, bet abus iekāres aizliegumus saista kopā. Tā baušļu skaitīšana atšķiras. Mārtiņš Lutera tēlu aizliegumu ir izlaidis, nesaistot ar to noraidošu spriedumu. Viņš šo aizliegumu burtiskā nozīmē ir uzskatījis par tādu, kas dots tikai Israēlam, bet aizliegumu garīgā nozīmē – ka nedrīkstam aizēnot patieso Dievu ar pašu izdomātu – pieskaitījis pirmajam bauslim. “*Ut primum destrueret imagines in corde*” (vispirms jāiznīcina tēli, kas ir sirdī). Šo nozīmi aplūkosim pirmā baušļa apskatā.

Kā baušļu numerācija, tā arī to iedalījums divos galdīņos nav uzskatāmi par pamatjautājumiem. Tie ir nozīmīgi tikai bibliska pūrisma ievērošanai, nosakot bibliska satura pasniegšanas formu. Mēs pievienojamies Mazā katehisma shēmai.

7. Mārtiņa Lutera skaidrojumi ir formulēti kā atbildes uz jautājumiem. Tie nav mācības jautājumi, kādus uzdod skolnieki, lai lūgtu no skolotāja vai citiem skolniekiem nepieciešamos skaidrojumus par lietām, kuras tiem mācībā palikušas neskaidras. Drīzāk tie ir tā saucamie noklausīšanās jautājumi. Tos uzdod skolotājs, prasot no bērna atskaiti par apgūtajām zināšanām. Mērķis nav noskaidrot baušļu satura izpratnē palikušas neskaidrības – baušļu vārdi jau paši par sevi ir saprotami –, bet

drīzāk gan mērķis ir uzstādīt baušļu prasības ikdienas dzīvē, uzsverot to praktisko nozīmi. Jautājumu nodoms ir novilkt līniju no Dieva baušļa uz konkrēto atsevišķo situāciju cilvēka dzīvē un padarīt Dieva prasības redzamas tieši šajā situācijā. Pats par sevi saprotams, ka te nepieciešams izvēlēties domas, atbilstoši mācāmā stāvoklim šajā dzīvē. Šie jautājumi uzskatāmi par piemēriem, kuros baušļos izteiktās Dieva prasības kļūst redzamas ikdienas dzīvē. Tie konkrētā formā parāda lietu, par kuru tiek runāts. Tie atkal un atkal atklāj šo lietu dažādās situācijās.

Tādēļ skaidrojumi nesniedz noslēgtu mācības shēmu, bet var tikt papildināti atbilstoši pašu baušļu garam un nozīmei. Baznīcas mācīšanas praksē atcerēšanās metode ir tik ļoti izvirzījies priekšplānā, ka lietas būtība ir tikusi aizēnota. Mums Dekaloga pārrunāšanā nozīmīgs ir baušļu saturs, tas ir, Dieva prasības attiecībā uz mūsu dzīves realitāti. Šī izpratne izgaismos formu, kādā Mārtiņa Lutera katehisms sniedz šo lietu, parādot, vai un cik lielā mērā šāda forma būtu saglabājama arī mūsdienās.

Pirmais bauslis

Es esmu Tas Kungs, tavs Dievs, tev nebūs citus dievus turēt Manā priekšā.

Ko tas nozīmē?

Mums būs Dievu vairāk par visu būtīes, mīlēt un uz Viņu paļauties.

1. Sākotnējā pirmā baušļa formulējumā katehismā Mārtiņš Luters, atbilstoši viduslaiku tradīcijai, bija izlaidis prologu, tas ir, vārdus “Es esmu Tas Kungs, tavs Dievs”. Prologs nav bauslis, bet apsolījums, turklāt tāds, kas izteikts absolūtā, beznosacījuma nozīmē. Tādēļ tas nav pieskaitāms bauslim, jo Evaņģēliju nedrīkst padarīt par Bauslību. Ar šo izlaišanu Dekaloga kā Bauslības raksturs tiek izcelts vēl skaidrāk. M. Luteram bija svarīgi, lai Evaņģēlijs paliktu Evaņģēlijs, bet Bauslība paliktu Bauslība, tā ka abi tiktu atšķirti viens no otra. Lai gan vēlākajos katehisma izdevumos prologs nostājās pirmā baušļa sākumā, tomēr šī izšķiršana nekādā ziņā netika atcelta. Prologs veido itin kā iekavas, kas saņem kopā Bauslību un Evaņģēliju, tomēr nesajauc tos kopā. Tas ir

viens un tas pats Dievs, kas stāv aiz Bauslības un Evaņģēlija, kas Bauslībā atklāj Savas prasības ar vislielāko stingrību, tomēr tajā pašā laikā šī Bauslība norāda arī uz pestīšanu Kristū, uz Evaņģēliju. Kad Bauslība atklāj grēka bezdibeni, vārdi “Es esmu Tas Kungs, tavš Dievs” tomēr ved mūs pāri šim bezdibenim. Prologs norāda uz to, ka Bauslība nav pēdējais Dieva vārds, tādēļ to neklājas aplūkot kā tādu. Dieva pēdējais vārds ir Evaņģēlijs; ar Evaņģēliju Bauslība tiek piepildīta un reizē atcelta.

Tomēr, tā kā prologs ir Evaņģēlijs, tas arī nesatur tādu mācību par Dievu, kāda vēlākajos apcerējumos kopš F. Melanhtona laikiem ir tikusi iedomāta: Dieva personība (Es), Viņa mūžīgā daba (esmu), Viņa Soģa vara (Kungs), mīlestība (tavš), Glābēja spēks (Dievs). Prologs ir Dieva gribas pievēršanās mums. Prologā atspoguļojas varena lieta: vienīgi patiesais Dievs patiesi pievēršas cilvēkam un uzrunā to, nosaukdamš Sevi par viņa Dievu. Prologs ir viss Evaņģēlijs, izteikts īsākajā veidā.

Bībelē atrodamajos Dekaloga vārdos tiek nosaukts konkrēts Dieva pestīšanas darbs, un tie ir kā ievads Bauslības proklamācijai: “Es esmu Tas Kungs, tavš Dievs, kas tevi izvedis no Ēģiptes zemes, no vergu nama” (2. Moz. 20:2). Šis pestīšanas darbs ir zīme, kurā Dieva pievēršanās Viņa tautai, Viņa Derība ar šo tautu ir kļuvusi par vēsturisku notikumu. Līdz ar to tauta ir itin kā uzņemta Dieva apsolījuma telpā. Bauslība ir dota derības tautai – kā dzīves kārtība šīs derības ietvaros. Tā Vecajā Derībā Bauslība ir bijusi apsolījuma apņemta.

Dieva pestīšanas darbs atbrīvo tautu no Ēģiptes verdzības, bet šī ārējā atbrīvošana ir zīme, kas norāda uz atbrīvošanu no cilvēcīgas pārgalvības varas, no pašu cilvēku godības, kas vienmēr noved pie draudzes vajāšanām, un reizē arī atbrīvošana no visiem zemes dzīves kārdinājumiem, kas sakāmvārda veidā tiek apzīmēti ar Ēģiptes gaļas podiem. Šī atbrīvošana ir darījusi Israēlu par Dieva tautu, par Viņa draudzi.

Kristīgajā draudzē vairs nav runa par atbrīvošanu no Ēģiptes, bet par atbrīvošanu, kas notikusi Jēzū Kristū, ar Viņa krustu. Tādēļ šī atsauce, kas prologā norāda uz Vecās Derības laika situāciju pestīšanas vēsturē, kristīgajā katehismā pamatoti tiek izlaista. Saturam atbilstošāk būtu prologa vietā likt vārdus no Mārtiņa Lutera skaidrojuma otrajam ticības artikulam: “Es esmu Tas Kungs, tavš Dievs, kas tevi, pazudušu un pazudinātu cilvēku, ir atpestījis, atpircis un atbrīvojis no visiem grēkiem, no

nāves un no velna varas.” Tas ir Evaņģēlijs. Tātad arī Jaunās Derības nozīmē Bauslību apņem Evaņģēlijs.

Līdz ar Jēzus Kristus pilnīgo nodošanos pie krusta Bauslībā izteiktās absolūtās prasības beidzot ir pamatotas. “Viņš jau Savu paša Dēlu nav saudzējis, bet To par mums visiem nodevis nāvē” (Rom. 8:32). Tā ir vispilnīgākā Dieva mīlestības izpausme. Tā vēlas tikt uzņemta pilnīgi reāli personiskā veidā. Jaunā perikopju kārtība šī Dieva upura uzskatāmības labā Ciešanu laikā sniedz stāstu par to, kā tēvs Ābrahams ir upurējis Īzāku. Ar šo cilvēka upura tēlu tiek paskaidrots upuris, kuru nes Dievs. Dievs pilnīgi nodod Savu Dēlu mūsu labā. Tas pats attiecas uz Jēzus pilnīgo nodošanos. Evaņģēliju stāsti attēlo šo Dieva nodošanos Jēzus ciešanās un nāvē neparasti reālistiskā veidā.

Šī pilnīgā nodošanās mīlestībā atbilst Dieva pilnīgajai prasībai bauslī. Tā ir pilnīgas mīlestības prasība: tas ir Bauslības piepildījums. Dieva prasības Jaunajā Derībā netiek mīkstinātas. Drīzāk gan ar Jēzus skaidrojumu Kalna sprediķī Dekalogam piemītošais Bauslības raksturs tiek padziļināts un kļūst vēl stingrāks. Te pirmoreiz pavisam skaidri tiek prasīts viss cilvēks, līdz ar visām viņa apslēptākajām domām un gribu, kā arī ar visiem darbiem un visām attiecībām viņa dzīvē. Te nekāda izvairīšanās vairs nav iespējama. Te cilvēkam tiek atņemta jebkura platforma, uz kuras viņš varētu mēģināt apstiprināt pats sevi Dieva priekšā. Tas, kas prasa, ir Jēzus. Viņš ir tas, kas nes Sevī Dieva varenību, un Viņā īstenojas tas, ko Viņš prasa. Te Vecās Derības tautas robežas krīt, bet Jaunās Derības draudzes robežas ir universālas. Te kļūst redzams, ka Dekalogs ir Dieva jaunās cilvēces kārtība, un reizē kļūst redzams arī tas, kāda ir cilvēku kopdzīves kārtība vispār.

Karls Barts, pretēji Mazā katehisma tendencei skaidri nošķirt Bauslību no Evaņģēlija, ir mēģinājis sasaistīt Evaņģēliju un Bauslību ciešākās, dialektiskās attiecībās, kur tie abi vienmēr ir viens otram kā apgērbam otra puse: Bauslība pēc sava satura ir Evaņģēlijs, proti, jaunās dzīves apsoliņums. Bausļos – saturiski atbilstoši ebreju valodas izteiksmes veidam – vajadzētu rakstīt nevis “tev būs”, bet “tu darīsi”. Dievs apsola, ka mēs, Jēzū Kristū paveiktās pestīšanas spēkā, kļūsim par to, kas prasīts Bauslībā. Taču šis glābšanas jeb pestīšanas darbs saskaņā ar Vēstuli romiešiem (1:15), prasa ticību, ticības paklausību.

Šajā ticības paklausības prasībā ir kopā saņemta visa Dieva griba. Tā Evaņģēlijs kļūst par Bauslību.

Taču Bauslības un Evaņģēlija savienošana atņem spēku kā vienam, tā arī otram. Bauslībai tiek atņemts stingrās prasītājas raksturs, savukārt Evaņģēlijs kļūst par prasību tā vietā, lai būtu atbrīvojoša žēlastības dāvana. Baznīcas Evaņģēlija pasludinājums iegūst Bauslības raksturu – tas pavēl ticību tā vietā, lai vestu uz ticību; tas pārstāj būt dāvana, žēlsirdīgā Dieva piedāvājums pazudušajam un nolādētajam cilvēkam.

2. Bauslības raksturs, kas parādās jau pirmajā bauslī, vēl skaidrāk iezīmējas vārdos no Otrās Mozus grāmatas (20:5, 6), ko M. Luters ir rakstījis baušļu kopsavilkumā Dekaloga beigās: “Es, Tas Kungs, .. esmu dusmīgs Dievs, kas tēvu grēkus pie bērniem piemeklē līdz trešajam un ceturtajam augumam tiem, kas Mani ienīst, un dara žēlastību līdz tūkstošajam augumam tiem, kas Mani mīl un tur Manus baušļus.”

Vārdi atrodas tēlu aizlieguma beigās un būtībā, tāpat kā tēlu aizliegums, attiecas uz pirmo bausli. Ja Mārtiņš Luters šo epilogu liek Dekaloga beigās, tas norāda, ka pirmais bauslis ietver sevī visus pārējos. Kas tur pirmo bausli, tas tur visus; kas pārkāpj pirmo bausli, tas pārkāpj visus. Dekalogs ir liela vienība. Tajā ir vienotas prasības, kuras caurauž visus baušļus: aiz Dekaloga kā vienota veseluma stāv pats Dievs, kas prasa pareizu attieksmi pret Viņu. Visā Dekalogā izšķiroši svarīgi ir tas, ka šeit mums ir darīšana ar dzīvu, personisku Dieva gribu, kura ir pretrunā mūsu gribai. Tikai tas, kurš redz šo pretrunu, saprot baušļus to īstajā nozīmē.

Dievs sevi raksturo (saskaņā ar M. Lutera tulkojumu) kā dusmīgu Dievu. Šī apzīmējuma īstā nozīme ir “dedzīgs”. Tas šķiet pārāk antropomorfs raksturojums un šķietami iesaista Dievu cilvēcisko ļauno kaislību sfērā. Taču šis apzīmējums ir pamatots Dieva attieksmē pret Viņa tautu. Praviētis Hozeja to vēlāk ir saskatījis laulības tēlā. Dievs nepieļauj, ka šī Viņa attieksme pret Savu tautu tiktu sagrozīta. Viņš, svētais Dievs, neļauj aizskart šīs attiecības un uz katru šādu mēģinājumu reaģē ar visu Savas aktīvās darbības intensitāti. Cilvēka priekšā atklājas ar vislielāko dzīvīgumu apveltīta Dieva griba. Šī griba aizliedz jebkuru Bauslības aizskārumu tā, ka kļūst neiespējami viltot Dievu ar cilvēka abstrakto domu palīdzību. Ar šiem noslēguma vārdiem Dievs pats

atņem Saviem baušļiem bezpersonisku pilsonisko likumu grāmatas paragrāfu raksturu.

Tādēļ cilvēka reakcija uz baušļiem vienmēr reizē ir viņa personiskā attieksme pret To, kas baušļus ir devis, proti, pret pašu Dievu. Tā nu cilvēka atbilde ir vai nu “jā” Dievam, tas ir, mīlestība, vai arī “nē”, tas ir, sacelšanās, aktīva pretestība Viņam. Te atklājas grēka daba, kas ir pretestība Dievam un izpaužas Viņa baušļa pārkāpšanā. Otrajā Mozus grāmatā (20:5) šī cilvēka rīcība tiek apzīmēta ar vārdu “ienīst”. Psiholoģiski šis naidis bieži vien nekādā veidā neizpaužas, jo Dievs Savā realitātē, kā reāls pretstats cilvēkam, mums nekad nav īsti aptverams. Taču tieši tā ir baušļa nenovērtēšana. Kad bauslis tik tieši izsaka pārmetumu cilvēkam, kad apslēptais Dievs iznāk no šīs Savas apslēptības tā, ka Viņa griba īstenībā nostājas pretī cilvēka gribai un ka cilvēka griba nonāk sadursmē ar gluži pretējo Dieva gribu, tad rodas naidis.

Tā Dekalogs ir vienots veselums, jo aiz prasībām stāv viena nedalāma Dieva griba. Reizē atklājas otra iezīme, kas Dieva prasībai piešķir specifisku Bauslības raksturu: bauslim tiek pievienoti apsollījuma un draudu vārdi. Bauslībai ir atlīdzības raksturs. Tiek noteikta atlīdzība, ja gadījumā Bauslība tiks piepildīta, un sods, ja tā tiks pārkāpta. Tas rada nepieciešamību un piespiež. Te atklājas Dieva varenība, kas spēj salauzt jebkuru pretestību un arī ir nolēmusi to darīt.

Ītin viegli var rasties tendence, raugoties no kristieša sargtorņa, nolikt malā vai citādi interpretēt šo noslēguma vārdu raksturu – ītin kā tie atspoguļotu mazvērtīgu ētiku, ar kuru mums nav nekā kopīga. Faktiski ne Vecajā, nedz arī Jaunajā Derībā nav tādu likumu, kuriem nebūtu atlīdzības rakstura. Visur, kur tiek runāts par sodu, par draudošo pazušanu, par Dieva dusmību un mūžīgo tiesu, šo vārdu pamatā ir atlīdzības raksturs. Arī Jēzus un apustuļi šo nostāju ir atstājuši neaizskartu. Dievs ir soģis, kas saka spriedumu par visiem cilvēku darbiem. Viņš nav tikai morāls ceļa rādītājs, kas runā ar nodomu sakārtot cilvēku dzīvi, nereaģēdams uz viņu attieksmi, bet gan – Viņš reaģē atbilstoši tam, ko cilvēks dara.

Tas ir pilnīgi skaidri jāsaskata, un mums nav tiesību ar savām interpretācijām izdzēst šo līniju no Dieva raksturojuma. Katrā ziņā pretstatā šim raksturojumam, vēl jo spožāk atmirdz Evaņģēlijs, prieka vēsts. Evaņģēlijs nenoliedz atlīdzināšanas kārtību. Jēzus krusts nozīmē

tieši apstiprinājumu šai kārtībai, taču apstiprinājumu tādā nozīmē, ka Dieva Dēls šajā kārtībā iestājas mūsu vietā. “Mūsu sods bija uzlikts viņam mums par atpestīšanu, ar viņa brūcēm mēs esam dziedināti.”¹⁴ Jēzus krusts ir pārlicinošākais apstiprinājums Dieva noteiktajai atlīdzināšanas kārtībai, kāds vien iedomājams, un tomēr tajā pašā laikā – šīs kārtības atcelšana, jo tikai ar šo Jēzus darbu pie krusta Bauslības noteiktā atlīdzināšanas kārtība tiek nepārprotami atcelta. Līdz ar Jēzus krustu tiek dota citāda, no atlīdzināšanas kārtības atbrīvota pasaule.

Šīs divas pasaules nostājas viena otrai pretī: Kristū žēlastības pasaule ir kļuvusi par realitāti, un tajā atlīdzināšana ir atcelta. Atbrīvošana no šīs kārtības ir saistīta ar pāreju no vienas pasaules otrā. Atbrīvošana notiek samierināšanā ar Dievu. Samierināšana ir priekšnoteikums atlīdzināšanas kārtības atcelšanai, jā, vēl vairāk: samierināšana ar Dievu jau ir skaidra šīs kārtības atcelšana. Ārpus žēlastības, samierināšanas un šo samierināšanu uzņemošās ticības atlīdzināšanas kārtība turpina pastāvēt. Tas attiecas arī uz katra atsevišķa kristīga cilvēka dzīvi. Tādēļ Bauslības atlīdzinošais raksturs ir biedējoša aktualitāte kā kristietībā, tā arī ārpus tās.

Mēs drīkstētu sacīt, ka Jaunajā Derībā salīdzinājumā ar Dekalogu atmaksas kārtība ir vēl vairāk saasinājusies. Dekalogs runā tikai par atmaksu šīs zemes vēsturē. Jaunajā Derībā, ejot vēl tālāk, rodas doma par Pastaro tiesu. Neviens grēks nevar tikt darīts tā, lai Dievs uz to nereagētu. Atsevišķu cilvēku un tautu vēsturē šī reakcija var atklāties vai neatklāties, taču Pastarajā tiesā tā visādā ziņā atklāsies. Dievs prot atrast grēciniekus un sodīt grēku. Ja cilvēks to atsakās saskatīt, tad viņš nezina, kas un kāds ir Dievs.

Tam atbilst mūsu dzīves realitāte – kaut arī cilvēka acīm Dieva izlīdzinošā taisnība ne vienmēr ir pārbaudāma. Ja jau šīs pasaules dzīves laikā Dieva roka sāk Savu soda izpildes darbu un cilvēks šajā punktā neizvairās no Bauslības, bet atzīst savu vainu un Dieva tiesājošo rīcību, viņš pieredz nepanesamo Dieva Bauslības nastu, kuras dēļ ir jāzaudē dzīvība. Pastāv spaidu kārtība, kurai mēs ar saviem grēkiem faktiski esam pakļauti, bet kuru neuzdrīkstamies uzlūkot savām acīm, lai iekšēji neaizietu bojā un nekristu izmisumā. Tā ir atbrīvošana no šīs spaidu kārtības lāsta, kad žēlastība Jēzū dara pie mums savu darbu.

¹⁴ Jes. 53:5

Mēs nedrīkstam šo kārtību pastumt malā, bet drīkstam nākt pie Dieva žēlsirdības darba Kristū, kas mūsos faktiski rada jaunu sākumu.

Neatpestītā un atpestītā pasaule, pasaule, kas pakļauta Bauslībai, un pasaule, kas pakļauta Evaņģēlijam, – tās nav nošķirtas tādā mērā, ka mēs varētu dzīvot tikai vienā vai otrā. Arī atpestītam cilvēkam ir daļa pie neatpestītās pasaules, un neatpestītā pasaule pastāvīgi uztver Dieva atpestījošo darbu Viņa Evaņģēlijā. Tādēļ ir pamatoti tas, ka Mārtiņš Lutērs katehismā ir paturējis un pasvītojis atlīdzināšanas domas arī attiecībā uz kristietiem.

3. Pirmais bauslis prasa pareizu attieksmi pret Dievu. Cilvēkam ir jāļauj Dievam patiesi būt Dievam, viņam ir jādod Dievam pienācīgā vieta savā dzīvē – tā vieta, kas pienākas vienīgi Dievam, un šo vietu viņš nedrīkst ierādīt nevienam citam: “Tev nebūs citus dievus turēt Manā priekšā.” Kā Dievs pats ir vienīgais un neatkārtojams Dievs, tā mūsu attieksmei pret Viņu ir jābūt īpašai un neatkārtojamai. Viņa vienreizīgums un neatkārtojāmība izpaužas mīlestības bauslī, kas bija īstā jūdu draudzes ticības apliecība: “Klausies, Israēl, Tas Kungs, mūsu Dievs, ir vienīgais Kungs. Un tev būs To Kungu, savu Dievu, mīlēt no visas savas sirds, no visas savas dvēseles un ar visu savu spēku” (5. Moz. 6:4, 5). Paskaidrojuma veidā šeit varam norādīt uz tēva un mātes īpašo stāvokli. Ikvienam cilvēkam ir viens tēvs un viena māte; viņu stāvoklis šajā dzīvē ir neatkārtojams. Tēvu un māti nevar mainīt, tādēļ arī cilvēka attieksme pret vecākiem ir īpaša, tā nav pārnesama uz kādu aizstājēju. Cilvēks pateicas saviem šīs dzīves vecākiem par dzīvību. Ar tēva un mātes starpniecību Dievs viņam ir devis dzīvību, un vecāki ar pilnām tiesībām ir saucami par Dieva vietniekiem, kuru stāvoklis šajā dzīvē attēlo mūsu attiecības ar Dievu.

Ko nozīmē – ļaut Dievam Viņa neatkārtojāmībā būt Dievam, to M. Lutērs ir formulējis Lielajā katehismā: ko nozīmē – man ir Dievs vai, citiem vārdiem sakot, kas ir Dievs? Atbilde: Dievs ir tas, no kā sagaidām visu labo un pie kā meklējam patvērumu visās grūtībās. Tātad – iemantot Dievu nav nekas cits, kā no visas sirds paļauties uz Viņu un ticēt Viņam. Kā jau to bieži esmu teicis, tikai sirds paļāvība un ticība nosaka, vai man ir Dievs vai elks. Ja tava paļāvība un ticība ir patiesa, tad tavš Dievs ir patiesš, turpretī, ja paļaušanās ir neīsta un

nepatiesa, tad nav arī patiesā Dieva, jo tie abi – ticība un Dievs – sader kopā. Kam tava sirds pieķeras un uz ko tā paļaujas, tas arī ir tavs Dievs.

Te kļūst skaidrs aizliegums turēt citus dievus. Reāli cilvēks nekad nedzīvo bez Dieva. Tas, kas tiek saukts par ateismu, teorētiski gan ir jebkuras augstākas būtības noliegšana un tādā ziņā ir vislielākais grēks pret pirmo bausli. Taču praksē ikviena cilvēka dzīvē ir kaut kas tāds, kā priekšā viņš apzināti vai neapzināti zemojas, kā augstākas varas priekšā. Tas ir centrs, ap ko veidojas viņa dzīve un kas iespaido visu šo dzīvi. Tā var būt jebkura radītās pasaules lieta vai daļa, kas cilvēka dzīvē ir ieguvusi tādu stāvokli un lomu, kura pienākas vienīgi Dievam. Acīmredzami, neviens cilvēks nevar iztikt bez šāda centra, ar kuru saistās visas viņa domas un griba. Te nav nozīmes tam, kurai radības daļai tiek veltīts šāds pagodinājums. No Dieva baušļa viedokļa raugoties, ikviena šāda praktiska dzīves nostāja ir elku kalpība. Pievienojoties Jēzus vārdiem Kalna sprediķī (Mt. 6:24), varam domāt par īpašumu: “Neviens nevar kalpot diviem kungiem: vai viņš vienu ienīdīs un otru mīlēs, vai viņš vienam pieķersies un otru atmetīs. Jūs nevarat kalpot Dievam un mantai.” Vārds “mamons” ir kļuvis par īpašvārdu. Īpašums šeit tiek attēlots personificētā veidā, kā tāds, kas realizē savu varu pār cilvēku, pilnīgi pakļaujot viņu, paverdzinādams, darīdams par kalpu. Kalpošana, par kuru Jēzus runā šajā kopsakarībā, vārdiskā nozīmē apzīmē verga kalpošanu – tādu kalpošanu, kas cilvēku ar visu viņa miesu un dvēseli piesaista lietai, kura tam kļuvusi par elku. Nedzīva lieta pārvēršas par dzīvu varu, kas sagūsta cilvēku, par dēmonu, kas cilvēku ir apsēdis, par izkropļotu patiesā Dieva attēlu. Kur mantai, īpašumam cilvēka dzīvē tiek piešķirts šāds stāvoklis, tur nedzīvā lieta iegūst tādas varas pozīciju, kas sniedzas pār visu cilvēka dzīvi, un tai pakļaujas visas viņa dzīves attiecības. Ne tikai cilvēka iekšējā dzīve un privātās dzīves jomas, kas vēl šķistu salīdzinoši nekaitīgi, bet notiek tā, ka šī vara pieprasa, lai tai pakļautos visas dzīves jomas. Kā visi dēmoni, tā prasa upurus. Kad šis personificētais īpašums, mamons, valda, visās cilvēka dzīves attiecībās atklājas elka absolūtās varas stāvoklis. Tas kļūst par virzošo motīvu, kas liek pasaulei kustēties, par visu lietu mērauklu. Ko nozīmē šāda stāvokļa piešķiršana īpašumam, to bez sīkākkiem paskaidrojumiem varam saskatīt mūsdienu saimnieciskajā dzīvē. Tā nosaka visas cilvēku savstarpējās attiecības. Ir tā, ka cilvēks uztur

šo dievu mamonu, lai gūtu no tā materiālas priekšrocības. Cilvēkam pašam vairs nav vērtības, bet viņa vērtību nosaka tas, kāds ir viņa dievs mamons, kas piešķir materiālas priekšrocības. Visas cilvēku attiecības, ko regulē otrā galdiņa baušļi, tiek noteiktas atbilstoši šim jaunajam centram. Baušļi itin kā sāk kalpot jaunam dievam. Šim dievam tiek upurētas līdzcilvēku dzīvības; cilvēku asinis, ko prasa ikviens dēmons, mūsu laikos tiek upurētas mamonom. Darba attiecībās, ģimenē un laulībā, vīra un sievas attiecībās, vecāku un bērnu attiecībās – itin visur cilvēka nostāju attiecībās ar līdzcilvēkiem nosaka tā dieva prasības, kuram cilvēks kalpo. Ir tā: visi baušļi ir ietverti pirmajā bauslī. Tas ir fakts, kuru apstiprina visa dzīve – tiklab pozitīvā, kā negatīvā nozīmē.

Taču mamons te var tikt minēts tikai kā piemērs. Elku ir vesels legions. Ž. Kalvins kādā vietā runā par to, ka cilvēka prāts ir fabrika, kas dienu un nakti strādā, ražodama jaunus elkus. Tādēļ par elkiem arvien tiek runāts daudzskaitlī. Tām nekādā ziņā noteikti nav jābūt materiālām lietām, kas iegūst dievu varas stāvokli un dēmonisku raksturu. Tā var būt arī seksualitāte, kas kļūst par dzīves jēgu noteicošu centru, – tas ir viens no raksturīgiem pagānisma piemēriem (salīdz. Rom. 1:21 u. t.). Šajā gadījumā dabiskais dzīvības spēks pretendē uz tiesībām uzturēt visu dzīvi un piešķirt tai jēgu. Tas kļūst par pamatu visās attiecībās ar cilvēkiem, ne tikai laulībā.

Laikam vēl skaidrāk šī dzīvībai svarīgā nozīme parādās pie maskētajām reliģijām – garīgajām varām jeb ideoloģijām, kā tās tiek sauktas. Jebkura veida ideālisms var iegūt elka varas pozīciju, un upuri, kas tiek prasīti idejas vārdā, patiesi nav mazāki par tiem, kuri tiek nesti mamonom. Galu galā abos gadījumos cilvēks Dieva vietā liek pats savu “es”, ar ko saistās visas viņa domas un griba; cilvēks savā paša godības un varas pilnībā rada dievus pēc sava tēla tā vietā, lai pakļautos Dieva gribai. Grēkā krišanas notikums ar viennozīmīgu skaidrību nosaka punktu, kas ir pirmā baušļa darbības centrs. Vienmēr ir runa par “jūs būsit kā dievi”. Pirmais un galvenais kārdinājums cilvēkam ir bijis – sacelšanās pret pirmo bausli. Kad šī sacelšanās ir notikusi, cilvēks ir pakļauts verdzībā neskaitāmām varām, kuras nav Dievs.

4. Israēla tautai tās vēsturiskajā situācijā, kad tai tika doti baušļi, Dekalogs bija kā brīdinājums un aizsardzība pret apkārtējo pagānismu. Tāda nozīme ir arī Dieva attēlu aizliegumam pirmā baušļa skaidro-

jumā. Elku tēli ir visu reālo spēku un varu simbols, kam cilvēks sniedz reliģisku pagodinājumu šādu tēlu veidā. Israēla tautai atkal un atkal par kārdinājumu ir bijušas Priekšāzijas tautu reliģijas. Tajās galvenokārt tika pielūgts dabiskās radīšanas spēks – ne tikai simbolos un tēlos, bet tieši dzīves realitātē. Tas noveda pie postoša elku pielūgsmes un seksuālas izlaidības sajaukuma. Šādas norises paralēle mūsu dienās ir reliģiozitātes un erotikas apvienojums. Pirmais bauslis kā Dieva absolūtā prasība Israēla tautai bija nepārkāpjams žogs, kas Vecajā Derībā noteikto Dieva godināšanu pasargāja no pārveidošanas seksualitātes dievišķošanā. Bez šī baušļa visa dzīve nogrimtu reliģiski sankcionētas seksualitātes kundzības purvā.

Mūsu attiecībās situācija ir citāda. Pagānisms vairs neparādās valdošās, ar vislielāko autoritāti apveltītās tautu un dabiskajās reliģijās, kuras godina elkus. Tādēļ Mazais katehisms, sekojot viduslaiku tradīcijai, ir izlaidis tēlu aizliegumu. “Tā tas ir ar elkdievību. Tā nav tikai tur, kur veido un pielūdz kādu tēlu, bet elkdievība mīt sirdī...” Sirds rada sev elka tēlu, pati rada to, kam tā pieķeras un uz ko paļaujas.

Tā tēlu aizlieguma kodols ir meklējams jau pirmajā bauslī, kurā ir elku kalpības aizliegums: “Tev nebūs citus dievus turēt Manā priekšā.” Tā kā šeit nav skaidri norādīta saikne ar elku tēliem, tieši šādā veidā bauslis tiek izcelts ārpus noteikta laika vēsturiskās situācijas un piepildīts ar īstu aktualitāti arī mūsdienu situācijā. Tā jau iepriekš tiek novērsts pārpratums, proti, varētu šķist, itin kā elku kalpības aizliegums attiektos tikai uz kārdinājumu krist atpakaļ rupjā, primitīvā pagānismā.

Tas, kas šodien tiek propagandēts kā pretstats kristietībai, īstenībā nav nekas cits kā naivs, nesalauzts pagānisms. Kad tas reiz ir salauzts, atgriešanās pie tā vairs nenotiek. Šodien kristīgā draudze, vismaz Eiropā, nonāk attiecībās ar garīgu apkārtējo pasauli, kura vēsturiski ir kristīgās ticības nosacīta un kuru vairāk vai mazāk ietekmējusi pretestība šai ticībai. Modernais pagānisms ir pretkristīgs neatkarīgi no tā, kādas ir konkrētās izpausmes formas. Kristīgā draudze savā garīgajā dzīvē arī pati ir daļa no šīs apkārtējās pasaules. Tādēļ ir nepieciešams šajā draudzē uzturēt dzīvu jautājumu: kā izskaidroties ar apkārtējās pasaules garu. Draudze nav pasargāta no šādas izskaidrošanās. Tai ir jāsaņūm visa Dieva baušļa nopietnība. Tomēr cīņa ir pilnīgi citādāka nekā tā cīņa, ko nācās izcīnīt Vecās Derības tautai, kas, būdama Dieva

tauta, savas eksistences dēļ iznīcināja pagānisko apkārtējo pasauli. Uz Jēzus mācekļiem attiecas vārdi: “Vai jūs nezināt, kādam garam jūs piederat? Jo Cilvēka Dēls nav nācis cilvēku dvēseles nomaitāt, bet pestīt” (Lk. 9:55). Kristīgā draudze, arī norobežodamās no pagāniskās apkārtnes, ar savu liecību tomēr vērsas tieši pie šīs apkārtnes.

5. Taču bauslis ne tikai norobežo draudzi no nekristīgās, jaunā pagānisma pārņemtās pasaules, bet vērsas arī pret pašu draudzi un pret spēkiem, kas darbojas tajā. Draudi, kas apdraud kristīgo draudzi no iekšienes, ir vēl bīstamāki par draudiem, ko rada apkārtējās pasaules pagānisms, pret kuru tā varētu ar prieku saglabāt savu reliģisko neskarītību. Šie iekšējie draudi ir tādi, ka kristīgais sajaucas ar pagānisko – dzīvā, patiesā Dieva pielūgšana sajaucas ar aklās cilvēka sirds elku pielūgšanu. Te ir runa par faktisku atkrišanu no dzīvā Dieva kristīgo priekšstatu pasaules un kristīgās tradīcijas aizsegā.

Runājot par dievkalpojumu, ir jāpieskaras ne tikai norisēm apziņas sfērā, kurā mēs domājam, runājam un darbojamies; pastāv saistības, kuras lielā mērā neapzināti nosaka cilvēka izturēšanos pilnīgi citāda ārējā apveida aizsegā. Kristīgo domu un priekšstatu pasaule var iet roku rokā ar gribas impulsiem, kas nāk pavisam no citurienes, un tādi impulsi vada cilvēka faktisko rīcību. Tieši kristietis, zinādams par Dieva bausli, atkal un atkal pieredz iekšējas pretrunas, savas personības sašķeltību, sirds sadalītību, kas atklājas visās lietās un vietās. Šeit arī rodas kārdinājums neuztvert Dievu nopietni. Cilvēks nav viendabīgs *haplous*, bet sašķelts *dipsychos* – viņš kalpo diviem kungiem. Tieši pret šo parādību vērsas pirmais bauslis. Dievs prasa visu cilvēka sirdi. Dieva absolūtā prasība attiecas uz visu cilvēku. “Tev būs To Kungu, savu Dievu, mīlēt no visas savas sirds, no visas savas dvēseles un ar visu savu spēku” (5. Moz. 6:5). Tas nav atcelts arī Jaunajā Derībā – kā to skaidri parāda dubultais mīlestības bauslis (Mk. 12:29 u. t.). Tādēļ bauslis saka: “Tev nebūs citus dievus turēt Manā priekšā.” Šajā “Manā priekšā” (vācu tekstā “Man līdzās”) slēpjas draudi cilvēkam viņa attiecībās ar Dievu. Tādēļ šis bauslis skar ne tikai tādu bezdievību un elku kalpību, kas izpaužas atklāti, redzamā veidā, bet pamatvainu, kas slēpjas mūsos visos, visā kristietībā, proti, nekonsekvences grēku. Jaunajā Derībā bauslis tiek formulēts konkrētā prasībā sekot, – kā Jēzus pavēl Saviem mācekļiem. Tas prasa pilnīgu visu saišu saraušanu ar līdzšinejo dzīvi

un atteikšanos no visa, kas cilvēku sasaista un traucē šai sekošanai. Prasība visskaidrāk izteikta (Lk. 14:26): “Ja kāds nāk pie Manis un neieņst savu tēvu un māti, sievu un bērnus, brāļus un māsas un pat savu paša dzīvību, tas nevar būt Mans mācekļis.”

Pirmā baušļa paskaidrojums “Mums būs Dievu vairāk par visu būties, mīlēt un uz Viņu paļauties” izsaka šo pilnīgās nodošanās prasību. Bijība, mīlestība un paļāvība nozīmē sirds piesaisti. Šīs trīs lietas veido vienotu veselumu, aptverot visu cilvēku. Agrākajās katehisma redakcijās šis teikums ir vēl asākā formā: “Viņu vien mums būs būties un uz Viņu vien paļauties.” Ir bijuši mēģinājumi mūsdienu katehisma tekstā saskatīt piekāpšanos – itin kā citiem dieviem arī drīkstētu veltīt kaut nedaudz bijības, mīlestības un paļāvības. Taču īstenībā vēlākā un pašlaik lietojamā redakcija vienkārši norāda, ka bijība, mīlestība un paļāvība pašsaprotamā veidā atrod vietu arī mūsu attiecībās ar cilvēkiem un lietām – to parāda jau bauslis, kas prasa mīlestību pret tuvāko. Pirmais bauslis neregulē šīs zemes attiecības, tas novestu pie pilnīga nihilisma. Dieva īpašā un neatkārtojamā stāvokļa ievērošana prasa, lai cilvēka sirds pilnīgā piesaiste Dievam ar bijību, mīlestību un paļāvību netiktu veltīta nevienai radītai būtnei vai lietai. Visas cilvēku saistības Dieva pirmā baušļa totālās prasības gaismā iegūst savu mēru un līdz ar to savu vietu cilvēka dzīvē. Tās visas ir pakārtotas un pakļautas šai pilnīgajai prasībai.

Dieva prasība pirmajā bauslī pirmoreiz konkrēti ir pieredzama tur, kur šī Dieva prasība konkurē ar radību un kur sirds jūt pamudinājumu uz nekonsekvenci. Nekonsekvences gadījumā Dieva prasība paliek neievērota. Paliek tikai vārdi, kam nav reāla piepildījuma. Dieva realitātes pieredze rodas vienīgi tad, kad Dievs uztur spēkā Savu absolūto prasību un saplēš apsegu, ar kuru mēs mēģinām aizsargāties pret šo prasību.

Kad tiek apgalvots, ka mūsdienu cilvēkam jautājums par Dieva eksistenci ir kļuvis apšaubāms un ka tādēļ šis cilvēks nevar uzdot jautājumu par žēlīgu Dievu, kā to formulēja reformatori, pamatojums droši vien meklējams apstākļi, ka šiem cilvēkiem Dieva Bauslība nav pasludināta tādā veidā, lai viņi to tiešām uztvertu kā Dieva Bauslību. Ar Bauslību cilvēks apjauš abas šīs lietas: Dieva realitāti un Viņa žēlastības nepieciešamību. Tāpat arī citu dievu reālā vara ir apjaušama tikai sadursmē ar Dieva absolūto prasību. Kad Dieva bauslis skar cilvēku, sākas reāla

cīņa par varu – ne tikai par atsevišķu cilvēku, bet tieši par baznīcu, par draudzi. Ir bīstami izvairīties no šādas cīņas. Tad ļoti viegli var rasties objektīvi meli, proti, ka tiek gan runāts par Dievu, bet dziļākie slāņi, kas tiešā veidā nosaka cilvēka dzīvi, paliek neizveidoti. Tad par Dievu tiek runāts bez jebkādam saistībām, un cilvēks, sajuzdams šādu nesaistītu runu bezjēdzīgumu, ar savu mākslīgo garīgumu var nonākt fanātismā.

Pirmais bauslis ir Dieva iejaukšanās šajā situācijā. Tas atklāj mūsu patieso stāvokli. No tā mēs baidāmies. Tādēļ arī sajūtam, ka iekšēji kaut kas mūs attur sludināt bausli. Kurš gan vispār uzdrīkstētos to darīt, ja tas pats Dievs, kas mūs uzrunā šajā bauslī, nebūtu arī mūs uzņēmis Savā žēlastībā!

6. Kā redzējām, baušļi uzrunā cilvēku pavisam personiski, individuāli. Atsevišķs cilvēks stāv pilnīgi viens Dieva priekšā un tiek burtiskā nozīmē saukts ārā no visa, kas ir ap viņu. Tomēr Mārtiņš Luters savos skaidrojumos vienmēr runā daudzskaitlī: “Mums būs Dievu vairāk par visu būties, mīlēt un uz Viņu paļauties.” Tā viņš uzsver, ka bauslis attiecas uz cilvēku kopību. Ļoti skaidri tas izpaužas Vecajā Derībā. Tieši pirmais bauslis ir tas, kas konstituē Dieva draudzi, Viņa derības tautu. Tas ir dots tautai un draudzei. “Tev būs” vispirms vēršas pie derības tautas kā veseluma un tikai tad pie katra atsevišķa cilvēka šīs tautas iekšienē. Jaunajā Derībā bauslis vēršas pie kristīgās draudzes. Tikai Kristum ticīgo draudzē pirmoreiz kļūst skaidrs pirmā baušļa prasības saturs dziļākajā nozīmē; tikai šajā draudzē cilvēks nonāk Jēzus Kristus varas sfērā, kurā bauslis var tikt piepildīts. Šeit “mums būs” kļūst par Gara izpausmi, kas rada draudzi.

Taču attiecība uz cilvēku kopību sniedzas vēl tālāk. Bauslis attiecas uz ikvienu cilvēku kopību. Otrā Bauslības galdīņa “mums būs” atklāj grēcīgo cilvēku solidaritāti visspēcīgā Dieva priekšā, kas tos visus ir aicinājis no nāves dzīvībā, jaunā kopībā, kura sākas ar to, ka šie cilvēki vairāk par visām lietām bīstas un mīl Dievu un paļaujas uz Viņu. Tā bauslis vēršas pie baznīcas un draudzes veseluma. No tās stāvokļa Dieva priekšā lielā mērā ir atkarīga atsevišķa cilvēka attieksme pret Dievu. Bauslis īpašā veidā vēršas pie personām, kuras sava vadošā stāvokļa dēļ ir atbildīgas par baznīcu kā veselumu. Ja baznīcas vadība pirmā baušļa prasībām paklausa tikai fragmentāri, ja tā ļauj sevi iesaistīt atkarībās,

kas konkurē ar Dieva absolūto prasību, tad visa baznīca ir pakļauta briesmām – tās attiecības ar Dievu var tikt izpostītas. No otras puses, ikviens atsevišķs baznīcas loceklis ar savu liecību dod ieguldījumu draudzes kā veseluma ticības veidošanā – pozitīvā vai negatīvā nozīmē.

Līdzīgi ir ar atbildību par citām cilvēku kopībām, kurās mēs atrodamies, jo īpaši – par tautas kopību. Tautas dzīvē izšķiroši svarīgi ir, lai šajā tautā kā veselumā tiktu uzklausītas un pildītas tieši pirmā baušļa prasības.

7. Ko sevī ietver pirmā baušļa pildīšana? Pirmā baušļa pildīšana nozīmē jaunu pasauli, kurā sacelšanās pret Dievu ir beigusies un kurā Dievam atkal tiek dots tāds gods, kāds Viņam pienākas. Baušļa pildīšana nozīmē, ka arī pasaulē atkal tiek nodibināta Dievam tīkama kārtība. Tā nozīmē jaunas debesis un jaunu zemi, kurā taisnība mājō. Tā tiek aprakstīts visu Dieva ceļu mērķis. Tas ir skats aiz pasaules vēstures robežas. Un tomēr baušļa piepildījums kļūst par realitāti jau šīs pasaules dzīves laikā, uz šīs zemes, kur Jēzus Kristus dara Savu samierināšanas darbu, kur Viņa žēlastība pārveido spītīgo un izbiedēto cilvēka sirdi. Kur tas notiek, tur Dieva draudze šajā pasaulē sagatavojas nākamajai dzīvei.

Taču pirmā baušļa pildīšana šīs pasaules dzīves laikā nekad nav viennozīmīgi un empīriskā veidā konstatējama. Tai jātiek pieredzētai ticībā, taču tā arvien paliek apslēpta. Pirmā baušļa piepildījums mūsu, cilvēku, acīm atklājas kā bijība Dieva priekšā, mīlestība pret Dievu un pašāvēība uz Viņu pilsoniskās taisnības nozīmē. Bauslis ielaužas cilvēka dzīves zemākajos slāņos, kur valda nesalauzts egoisms, un tieši šajā pašā dzīvē rada bijību Dieva priekšā – bijību, kas parādās dažādos apveidos. Tā var būt sakausēta kopā ar eidēmoniskām, egoistiskām bailēm vai arī ar gluži māpticīgām bailēm no nezināmas augstākās varas atmaksas. Reizēm šīs bailes iegūst arī šķīstas Dieva bijības apveidu, kurā cilvēks bīstas pašu Dievu, nevis tikai baidās no soda, no tā, ka Dievs varētu nodarīt kaitējumu viņa dzīvei un dzīvībai. Cilvēciska analogija īstai bijībai Dieva priekšā ir respekts tādu cilvēku priekšā, kuriem ir īsta, iekšēja autoritāte, kuriem mēs iekšēji pakļaujamies un vienkārši neuzdrīkstamies runāt pretī.

Nav cilvēku uzdevums un nav arī iespējams norādīt neskaitāmos blakus motīvus, kuri parādās saistībā ar pirmā baušļa pildīšanu. Bauslis

ir dots tālab, lai tā gaismā atklātos mūsu reālās attiecības ar Dievu. Grēknožēla, kurā tiek uzņemts šādi saprastais bauslis, atklāj mūsu skatienam to, cik aplamas ir mūsu attiecības ar Dievu.

Viss sacītais attiecas arī uz mīlestību pret Dievu, kas neticami daudzveidīgi apvienojas un sajaucas ar cilvēka egoismu. Sirds ir pilna mīlestības pret Dievu, kamēr šīs zemes attiecības mums rāda Dieva laipno vaigu. Taču šī pati sirds ir gatava zaimot un lādēt, tiklīdz tai atklājas Dieva tiesa.

Tāpat ir gluži neiespējami atšķirt īstu paļāvību uz Dievu no apslēptas vai atklātas paļāvības uz cilvēkiem, uz šīs zemes attiecību labvēlību. Mūsu bijība Dieva priekšā, mūsu mīlestība pret Dievu un mūsu paļāvība uz Viņu ir baiss patiesā un nepatiesā, īstā un neīstā sajaukums. Te izšķiršana arvien paliek Dieva tiesas ziņā.

Tomēr šīs attiecības pieder arī *justitia civilis* un izšķirošā veidā ietekmē mūsu šīs zemes dzīves kārtību un tās uzturēšanu. Kur Dieva bauslis atskan un tiek uzklausīts, tas arvien atskan arī *usus politicus* nozīmē. Bez šī Bauslības lietojuma mūsu zemes dzīve un tās uzturēšana nevar iztikt. Jaunatnes mācīšanās šim Bauslības lietojumam ir galvenā loma; tieši tā bērni tiek audzināti. Taču, ja ar iedomātu baušļa pildīšanu cilvēks mēģina sevi apliecināt Dieva priekšā, tad šāds baušļa lietojums kļūst par biedējošu ļaunprātību. Ja bijība Dieva priekšā, mīlestība pret Viņu un paļāvība uz Viņu pazūd no pilsoniskās taisnības jēdzienu loka, tad visi vārti, visas durvis ir atvērtas dzīves sekularizācijai. Ir pareizi, ka šādā dzīves sekularizācijā, kas pastumj malā Bauslības *usus politicus*, darbojas varas, kuras sagrauj šīs zemes dzīvi. Baušļa *usus politicus* ir viens no tiem spēkiem, kas attur pēdējo, Pastaro, tiesu vēstījošo grēka uzbrukumu. Dieva gribas prasību atklāsme šajā aspektā ir daļa no Dieva pestīšanas darba.

Otrais bauslis

Tev nebūs Tā Kunga, sava Dieva, Vārdu¹⁵ tukši un necienīgi lietot, jo Tas Kungs to nepametīs nesodītu, kas Viņa Vārdu tukši un necienīgi lieto.

Ko tas nozīmē?

Mums būs Dievu būties un mīlēt, ka Viņa Vārdā ne lādam, ne zvēram, ne buram, ne melojam, ne maldinām, bet šajā Vārdā Dievu visās bēdās piesaucam, pielūdzam, pateicamies un slavējam.

Otrais bauslis ir vienīgais, kuram pievienoti tikai draudu vārdi, nevis apsolījums, kā ceturtajam bauslim vai draudi un apsolījums, kā tēlu aizliegumam. Šajā apstākļi Mārtiņš Lutērs ir saskatījis īpašu uzsvāru uz šī baušļa nopietnību. Šo nopietnību mums īpaši neatlaidīgā veidā liek pie sirds Mūsu Tēvs lūgšanas pirmais lūgums “Svētīts lai top Tavs Vārds”. Šis lūgums atbilst otrajam bauslim. Lutērs to ir uzskatījis par svarīgāko lūgumu Mūsu Tēvs lūgšanā. Par ko tiek runāts otrajā bauslī? Pirmais bauslis satver cilvēku viņa centrālajās attiecībās – attiecībās ar Dievu. Taču pats Dievs ir neaptverams, apslēpts, mūsu sajūtām un mūsu prātam nepieejams. Kā tad iespējams ieņemt noteiktu stāvokli un veidot attiecības ar kādu, kurš mums vienkārši nav pieejams?

Otrajā bauslī tiek runāts par To, kurš ir iznācis no Savas apslēptības un darījis Sevi pieejamu. Mīlestību, ko esam Dievam parādā, Viņš nav attiecinājis tikai uz Savu apslēpto būtību. Viņš sniedz tai satveramu objektu, lai tā varētu izpausties praktiskā veidā, proti, Viņš dod Savu Vārdu. Tas ir mūsu netveramā Kunga satveramais apsegs. Tikai nākamajā pasaulē iemantosim Dievu tādu, kāds Viņš ir. Tad notiks: “Redzi, Dieva mājoklis pie cilvēkiem, Viņš mājos viņu vidū, un tie būs Viņa ļaudis, un Dievs pats būs ar viņiem” (Jņ. atkl. 21:3). Šīs pasaules dzīves laikā mums ir Viņa Vārds. Tā ir neredzamā Dieva atklāšanās šīs zemes realitātei, un mūsu saskarsme ar Dievu notiek ar Viņa Vārda lietošanu.

Uz Dieva tveramo apveidu, pret kuru mums jāapstiprina mūsu attiecības ar Dievu, ir attiecināms ne tikai otrais bauslis, bet arī visi pārējie. Dievs atklājas aptveramā veidā gan dievkalpojumā, uz ko vērsts trešais

¹⁵ Šeit un turpmāk tiek runāts par Dieva personvārdu. (Jahve, Tas Kungs) – *Teol. red. piez.*

bauslis, gan arī mūsu tuvākajā, par ko runāts otrā galdiņa baušļos. Kas ir Dieva Vārds? Antīkajā pasaulē vārds sevī slēpj biedējošu spēku. Vārds ir gluži kā sava nesēja dubultnieks. Vārdā ir klātesošs tā nesējs ar savu būtību. Kas lieto vārdu, tam ir darīšana ar pašu šī vārda nesēju; kas piesauc Dieva Vārdu, tas nonāk reālā saskarē ar Dievu.

Tātad vārds nekādā ziņā nav tikai skaņa, tikai vārds, kuras lietošanai nav nekādas nozīmes, kura izrunāšana varētu palikt bez kādas darbības. Tas tā nav pat mūsu attiecībās, lai gan esam pieredzējuši lielu vārda inflāciju. Arī mūsu vidū vārds atklāj pieeju personai. Kas nosauc otram cilvēkam savu vārdu, tas tam atļauj nākt personiskās attiecībās ar viņu, atļauj ienākt viņa dzīves lokā. Zināms un ar autoritāti apveltīts vārds, ko drīkstam izmantot, var atvērt aizslēgtas durvis, aizvākt šķēršļus no ceļa, radīt dzimteni svešumā. Vārds arī šodien apzīmē varu. Tādēļ cilvēks nedrīkst pēc savas patikas izmantot kāda cita vārdu. Tas atkarīgs no vārda nesēja atļaujas, no tā, vai otrs cilvēks ir atļāvis kādam rīkoties ar savu vārdu, jo vārda zināšana un lietošana vienmēr reizē ir vara pār vārda nesēju. Vārda noslēpuma darbības spēki, kas mūsu saskarsmē jau lielā mērā ir apdzisuši, sākotnējās attiecībās atklājas daudz skaidrāk. Vārdā mīt brīnumains spēks. Vārda došana nozīmē valdīšanu pār lietu, kas tiek nosaukta. Pirmajā Mozus grāmatā 2. nodaļā cilvēks atklājas kā valdītājs pār radību, jo viņš dod vārdus visām lietām. Vārdā ir ietverta būtības atziņa. Protams, šodien mūsu vārdi nekādā ziņā vairs nav personas patiesās būtības izpausme – vārdi tiek doti vairāk vai mazāk patvaļīgi un vairs nav saistīti ar cilvēka būtību. Citādi ir ar vārdos izteikto lietu būtības atziņu. Ja ar lietas pareizu apzīmējumu ir saistīta atziņa par šīs lietas būtību, tad, zinādams vārdu, cilvēks ar savu prātu veido ceļu uz vārdā nosauktā objekta pārvaldīšanu. Tas ir pamats ikvienas eksaktas zinātniskas terminoloģijas nozīmei.

Īsās norādes varētu būt noderīgas, lai sagatavotu ceļu otrā baušļa izpratnei.

Vispirms jāsaprot, ko mums nozīmē Dieva Vārds. Ne jau cilvēks pats no sevis, atbilstoši saviem uzskatiem nosauc vārdā neredzamo, neaptveramo Dievu, bet Dievs atklāj Savu Vārdu un līdz ar to sniedz, atļauj cilvēkam atrast pieeju Viņam un ielūkoties Viņa īstajā būtībā. Kā Vecajā, tā arī Jaunajā Derībā iesākumā ir paša Dieva atklāsme – Viņš pats Sevi nosauc vārdā. Te paliek neizdibināts, kā skaidrojams Vecajā

Derībā atrodamais Dieva Vārds. Otrajā Mozus grāmatā (3:14) Dievs pats sniedz skaidrojumu, kas tomēr vienlaikus šo Vārdu aizplīvuro: “ES ESMU, kas ES ESMU”. Tā Viņš grib raksturot Sevi kā Glābēju, kas apsola būt arī nākotnē, raksturodams Sevi kā paliekošu, tādu, kas Savos nodomos, padomos un apsolījumos paliek uzticams; te tiek izteiktos noslēpumainais, neizskaidrojams: “Viņpus visiem vārdiem, kuri var tikt nosaukti šajā un nākamajā pasaulē, ES ESMU, kas ES ESMU.” (Eihrods, Komentārs Vecajai Derībai). Visādā ziņā Dievs, nosaukdams Savu Vārdu, atklāj iespēju tuvoties Viņam lūgšanā un dievkalpojumā, kalpot Viņam.

Tā Dievs pieliek punktu visai maģijai, kas bija saistīta ar dievību vārdu pieminēšanu antīkajās reliģijās. Cilvēks nedrīkst rīkoties ar Dievu – ne pats dot Viņam vārdu, nedz uzdrīkstēties kalpināt Viņu, izmantojot dievību pārdabiskos spēkus, tās piesaucot un lietojot to vārdus. Dievs pats nāk personiskā saskarsmē ar cilvēku, ar Savu tautu. Viņam ir vara pār cilvēkiem arī tad, ja tie sauc Viņu vārdā. Pareizs ir tikai tāds Dieva Vārda lietojums, kas atbilst Dieva būtībai, kuru Viņš pats pēc Savas gribas mums atklāj. Šādā Dieva Vārda lietojumā cilvēks dod pienācīgo godu īstajam Dievam.

Visādā ziņā tad aiz šī Vārda stāv patiesais Dievs ar Savu absolūto prasību un visu Savu varas pilnību. Ir bīstami lietot Dieva Vārdu vai, katrā ziņā, aplami lietot šo Vārdu, jo ar Viņa Vārda lietošanu cilvēks nonāk Dieva biedējošā spēka laukā. Šķiet, cilvēkam būtu ieteicams no tā izvairīties. Tādēļ vēlīnais jūdaisms atkal ir atteicies no Dieva Vārda lietojuma. Dieva Vārds netika izrunāts bailēs no bojāejas.

Tomēr ar šādu māņticīgu Dieva Vārda neizrunāšanu cilvēka situācija Dieva priekšā neuzlabojas. Dievs ir devis Savu Vārdu, lai tas tiktu lietots. Šādas bailes ņemt mutē Dieva Vārdu ir raksturīga iezīme laikiem, kuros aiz Dieva Vārda vairs netiek saskatīta Dieva realitāte, un līdz ar Dieva realitāti ir pazaudēta arī īstā bijība, kas attur no aplamas Dieva Vārda lietošanas.

Tas, ko izsaka Dieva Vārds, pirmoreiz pilnīgi saprotams kļūst līdz ar mūžīgā Dieva Dēla nākšanu miesā. Jēzū Kristū Dieva Vārds ir atklājies pilnīgā veidā. To izsaka Jēzus vārdi: “Es Tavu Vārdu esmu darījis zināmu cilvēkiem ..” (Jņ. 17:6). Dieva būtība atklājas Jēzus pestīšanas darbā. Jēzū mēs ielūkojamies Dieva sirdī. Tas ir Tēva vārds, ko Jēzus liek

uz mūsu lūpām, – nevis kā aizmirstu un atkal atmiņā atsaucamu pašsaprotamu lietu, bet kā brīnumainu dāvanu. Jaunā situācija, kādā Jēzus ir nostādījis cilvēku, dara cilvēkam iespējamu jauna veida saskarsmi ar Dievu, dara iespējamu jaunu Tēva vārda lietojumu – no bērna stāvokļa, lūgšanā Jēzus vārdā. “.. Jūs esat sapņemuši dievbērnības Garu, kas mums liek saukt: Aba, Tēvs!” (Rom. 8:15). Jaunajā vārdā Dievs – Glābējs mums atklājas visos Savos dziļumos. Šis jaunais vārds ir tas, kas tiek sludināts vēstī par glābšanu. Izglābtajai draudzei pieder tas, kas tiek piesaukt. Vārda piesaukšanā atklājas Dieva glābjošais spēks, kas mums tiek sniegts Jēzū Kristū. Ar Mūsu Tēvs lūgšanas uzrunu mēs ļaujam, lai Dievs mūs uzņem Savā glābšanas darbā. Nu kļūst saprotams, ko nozīmē otrais bauslis. Viss maģiskais tiek izslēgts. Mūsu priekšā ir prasība nākt saskarsmē ar Dievu tā, lai tas atbilstu Viņa atklāsmei: ticībā un mīlestībā, kā to prasa pirmais bauslis.

Tāds Dieva Vārda lietojums, kuru Dievs pats negrib un nevar atzīt, itin kā izslēdz mūs no Dieva – Pestītāja spēka lauka. Tad cilvēks paliek Dieva notiesātā stāvoklī, izslēgdams pats sevi no bērna stāvokļa. Viņš paliek mānīcībā, kas cenšas kaut kādā veidā ņemt savās rokās apslēpto, biedējošo Dieva varenību un gūt kādu ietekmi uz Dievu vismaz tajās lietās, kuras viņam ķeras pie sirds.

Draudu vārdi par Dieva tiesu, kas pievienoti šim bauslim, izriet no baušļa prasības kā iekšēja konsekvence. Pētera Vasarsvētku sprediķī Apustuļu darbu grāmatā (2:21), citējot Joēla 3:5, (salīdz. Rom. 10:13) sacīts: “Ikviens, kas Tā Kunga Vārdu piesauks, tiks izglābts.” Kas to nedara, tam draud tiesa. Ja Dieva Vārda pareiza lietošana nozīmē, ka Dievam tiek dots tāds gods, kas pienākas Viņa būtībai, tad aplama šī Vārda lietošana nozīmē: neatvēlēt Dievam to vietu, kāda Viņam pienākas, neļaut Viņam ar mums rīkoties mūsu pestīšanas labā, neļaut atbrīvot mūs no grēka un nāves gūsta, traucēt notikt Viņa labajam, žēlīgajam prātam pie mums. Tā Dieva Vārda aplama lietošana vispirms ir – censties panākt, lai Dieva Vārds kalpotu mūsu pašu grēcīgajai gribai, kas nemaz negrib tikt atpestīta, bet tikai stiprināta un apstiprināta, lai varētu panākt savu. Dieva Vārda aplama lietošana ir tāda lietošana, kas neatzīst uz mūsu pārveidošanu vērsto Dieva prasību, kas piesauc Dieva Vārdu savā patvaļā, kas grib pēc sava prāta rīkoties ar Dievu, gluži kā ar kādu lietu šajā zemes dzīvē – ar lietu, kas nav dzīvībai svarīga un ar

kuru tādēļ var rīkoties gluži kā spēlējoties, neaptverot, ka Dieva Vārdā ir apslēpts izšķirošais lēmums par dzīvību vai nāvi – itin kā bērns spēlētos ar kaujas granātu.

Vulgātā sākotnējais ebreju valodas izteikums ir tulkots kā *assumere in vanum*. M. Luters savā tulkojumā to sniedzis kā “velti valkāt”. Tas nozīmē – iesaistīt Dieva Vārdu niecīgu, iznīcīgu lietu lokā, ņemt Dieva Vārdu mutē tukšā, necienīgā veidā. Tas izteikts šajos vārdos “velti valkāt”. Dieva baušļa pārkāpuma būtība ir tāda, ka Dievs, Glābējs – kā Viņš pats mums Sevi ir atklājis – tiek pakļauts kalpībai varmācīgajai, necienīgajai, ģeķīgajai cilvēka gribai.

Mazā katehisma skaidrojums šeit, tāpat kā pie visiem pārējiem baušļiem, pievieno pirmā baušļa atkārtojumu. Sirds nostāja, mūsu dzīves centrs, atklājas Dieva Vārda lietošanā. Tikai pareiza sirds nostāja attiecībā pret Dievu nosaka un vispār dara iespējamu Dieva Vārda pareizu lietojumu. Tie ir tradicionāli mācības jēdzieni, kurus Mārtiņš Luters piemin, attēlojot konkrētus otrā baušļa pārkāpumus. Satura ziņā tie ir ietverti jau Bībeles vārdos.

Lāsts mēģina panākt, lai Dieva spēks kalpotu mūsu atriebības kārei, mūsu naidam, mūsu ļaunumam. Lāsts līdzinās kaujas cirvim, kas tiek mests ienaidniekam pakaļ. No Jaunās Derības viedokļa lādēt nozīmē ne tikai likt Dievam kalpot mūsu personiskajiem, egoistiskajiem mērķiem, bet tas izsaka arī pretošanos Dieva mīlestības pilnajai, žēlsirdīgajai gribai Jēzū, kas “zaimots neatbildēja ar zaimiem, ciezdams nedraudēja” (1. Pēt. 2:23). Šādā nozīmē, sekojot Jēzum, nedrīkstam lūgt pret kādu, bet tikai par kādu cilvēku.

Lūgšana savā dziļākajā nozīmē kļūst aplama, ja tajā netiek apstiprināta glābjošā Dieva žēlsirdība.

Lūgšana Jēzus izpratnē vērsas pret grēku, bet ne pret cilvēku. Atriebība un tiesāšana nav cilvēka lietas. Lūgšana atstāj tiesu Tā ziņā, kurš tiesā pēc taisnības.

Jauno laiku cilvēks nelād galvenokārt tādēļ, ka zina tikai tukšus vārdus, bet nepazīst spēku, kas tajos ir ietverts. Taču tas nenozīmē, ka viņš nepārkāpj bausli. Ar savu izturēšanos viņš reizē pats sev aizšķērso ceļu uz pareizu svētības vārdu izpratni. Svētība, tāpat kā lāsts, nav tukšs vārds, vēlējuma forma, bet reāls solījums Dieva vārdā un Viņa dāvanas piešķiršana. Tādēļ Jēzus neaprobežojas tikai ar lāsta aizliegumu pret

līdzcilvēkiem, bet pavēl tos svētīt: “Svētījiet tos, kas jūs vajā, svētījiet un nenolādiet!” (Rom. 12:14); neatmaksāt “ļāunu ar ļāunu, nedz zaimus ar zaimiem, turpretim svētījiet, jo uz to jūs esat aicināti, lai iemantotu svētību” (1. Pēt. 3:9).

Runājot par zvērestu, Mārtiņš Luters, liekas, nav domājis viltus zvērestu, kas pieder meliem un krāpšanai ar Dieva Vārda izmantošanu un iesaistīšanu valodā. Zvērēt nozīmē – pastiprināt izteikumu, atsaucošies uz Dievu. Dieva piesaukšana nostāda mūsu dzīvi Soģa priekšā, kam nekas nepaliek apslēpts. Šāda piesaukšana piešķir lielāku svaru tam, ko sakām: vai tas būtu apgalvojums vai solījums. Zvērests liek mums apzināties situāciju dzīvē Dieva priekšā, kur mēs īstenībā atrodamies vienmēr un visur. Mēs ar savām runām vienmēr esam redzami Dievam, kurš ienīst grēku. Ievērojot to, ka Jēzus Kalna sprediķī ir aizliedzis zvērēt, zvērests nozīmē, ka cilvēks sev patur īpašas situācijas, kurās viņš saka patiesību, kurās viņš ar saviem izteikumiem runā nopietni. Šajās īpašajās situācijās viņš piesauc Dieva Vārdu, kamēr pārējos savas dzīves stāvokļos patur brīvību vairāk vai mazāk atkāpties no patiesības. Viņš dzīvo melos un krāpšanā, tālu no Dieva un grib pats izlemt, kad izkāps no šī grēka loka. Jau pašā zvērēšanas faktā izpaužas tas, cik negantā veidā ir sagrozītas cilvēka attiecības ar Dievu. Dievs prasa visu cilvēku, visu sirdi, visu viņa dzīvi un līdz ar to – radikālu novēršanos no meliem un pievēršanos patiesībai.

Šī prasība tiek izkropļota, kad melīgais cilvēks pēc savas patikas kādā vietā ķeras pie zvēresta, gribēdams darīt savus vārdus ticamus. Tieši tā ir sava veida grēkošana pret otro bausli, sava veida *assumere in vanum*, Dieva Vārda veltīga valkāšana. Te Dieva Vārds tiek darīts par mūsu necienīgo nodomu kalpu tā vietā, lai mēs paši ar visu savu dzīvi kalpotu Dieva Vārdam.

Tā ieraugām istajā gaismā arī valdības pieprasīto zvērestu. Šajā melu un krāpšanas pasaulē tas gan ir tikai iedomājams, taču Dieva ieceltas valdības rokās šāds zvērests ir nepieciešams līdzeklis, lai valsts varas vārdā pieprasītu teikt patiesību, norādot uz Dieva Pastarās tiesas prasību. Šajā gadījumā zvērests ir likumīgs, jo to prasa valsts vara, kam ir Dieva pilnvaras, un Jēzus atbildē augstās tiesas priekšā ir pamatoti norādīts uz augstākās, Dieva tiesas prasību.

Līdz ar pilnvaru prasīt zvērestu valsts varai ir uzlikta liela atbildības nasta. Nekas cits tā neizposta atziņu par galējo atbildību Dieva priekšā, nekas cits tā nedemoralizē sabiedrisko dzīvi kā vieglprātīga attieksme pret zvērestu, ko rada pārāk bieža zvēresta lietošana vai arī tā lietošana ar mērķi piesaistīt sirdsapziņu patvaļīgām cilvēku prasībām, kas vairs netiek nestas Dieva tiesas priekšā. Tādā veidā valdība rīkojas pret savu atbildību. Nedrīkst pieprasīt tādu zvērestu, kas uzliek cilvēkam absolūtas saistības, un neviens zvērests neatbrīvo cilvēku no galējās atbildības Dieva priekšā. Šajā vietā pastāv risks nonākt līdz biedējošai cīņai starp Dievu un elku, kas ir cilvēku vara ar absolūtas varas pretenzijām, – kā to parāda vācu tautas nesenās pagātnes piemērs. Tāpat Dievs tiek piespiests kalpot apzinātiem meliem un krāpšanai, kad, piesaucot Viņa Vārdu, tiek teiktus viltus zvērests. To M. Luters ir izteicis ar vārdiem “ne melojam, ne maldinām”, izmantojot Dieva Vārdu. Dieva Vārdu nedrīkstam piespiest kalpot meliem.

Patiesā Dieva tēls ar cilvēka darbiem tiek pārvērsts tā pretstatā. Kad zvērests ir pazaudējis savu svētumu, tad ir salauzts pēdējais aizsprosts, ko tautas dzīvē ir uzcēlis Bauslības *usus politicus*, lai apturētu grēka straumi. Tas nozīmē visas sabiedriskās dzīves izpostīšanu, kas galā neizbēgami aprok visu likumību.

Jau Vecajā Derībā otrais bauslis novelk skaidru robežu starp visu maģiju, buršanu un tādu Dieva godināšanu, kur Dievam tiek dots gods, piesaucot Viņa Vārdu. Tas vēl skaidrāk izpaužas uz Jaunās Derības pamata, kur mums Jēzus Kristus vārdā atklājas visa Dieva glābjošās žēlsirdības pilnība.

Buršana ir mēģinājums pakļaut Dievu savai varai un izmantot Viņa spēkus, izvairoties no tādām attiecībām ar Dievu, kādas Viņš pats ir norādījis Sava Vārda atklāsmē. Te notiek izvairīšanās no tiešas, atklātas pieejas Viņam, ar kuru tiekam pakļauti Viņa prasībām, taču reizē arī – Viņa Tēva mīlestībai. Visa māņticība un ar to saistītā buršana un maģija ietver sava veida Dieva atzīšanu vai, pareizāk sakot, tādu spēku un varu atzīšanu, kuras mūsu prātam šķiet neiespējamas. Racionāls skaidrojums izslēdz šo sfēru no mūsu dzīves, pasludinot to par nereālu. Tas rēķinās tikai ar šai pasaulei imanento lietu pieredzi. Šādā veidā racionāls skaidrojums izposta māņticību un padara buršanu smieklīgu. Taču reizē ar ticību jebkādai pārpasaulīgai realitātei tā izposta arī ticību

Dievam. Tāpēc māpticības apkarošana ar šādu skaidrojumu palīdzību ir apšaubāma lieta. Pret to dedzīgi protestē arī tie, kuri dzīvo pašlāvībā uz maģiju un visiem skaidrojumiem stājas pretī ar savu pārliecību par augstākas pasaules eksistenci, par spīti visiem racionālajiem pamatojumiem.

Raugoties no Dieva baušļa viedokļa, šī cīņas situācija ir pavisam citādāka – ne tikai cīņa starp māpticību un izglītību. Te nav runa par augstākas pasaules atzīšanu vai neatzīšanu, bet par pareizu attieksmi pret Dievu, kas stāv aiz šīs pasaules un tai pāri. Un šīs attiecības ar Dievu cilvēkam ir dzīvības jautājums, bet māpticība rēķinās ar apslēptu, noslēpumainu Dievu, pie kura tā varētu nākt ar savu līdzekļu un prakses palīdzību, lai izrautu no Viņa noslēpumus, lai varētu izmantot Viņa spēkus. Tā ir plaša sfēra, kas ir biedējošas noslēpumainības apņemta un kas tādēļ apveltīta ar lielu pievilksanas spēku – tieši tur, kur apgaismības domāšana tic, ka noslēpums beidzot ir atklāts un nolikts malā. Visa mūsdienu dzīve ar savu racionāli pamatoto neticību ir pakļauta māpticībai. Tikai ticība patiesi spēj salauzt māpticības varu. Ticībā cilvēks nāk pie Dieva tā, kā bērns nāk pie tēva. Šādās personīgās uzticības attiecībās tiek atklāts Dieva noslēpums; tā ir Dieva mīlestības mistērija Jēzū Kristū. Tāpēc māpticība ir pretrunā šādām bērna attiecībām ar Dievu, kurās mēs ar Viņu drīkstam būt.

Jautājumam par to, vai buršanā un maģijā cilvēks tiešām iegūst varu pār pārdabiskiem spēkiem, vai gaišredzība, spiritisms un okultisms tiešām īsteno to, ko apgalvo, vai arī tā ir tikai krāpšana, – otrā baušļa prasības kopsakarībā tam īsti nav nozīmes. Mārtiņam Luteram māpticības pilnā viduslaiku pasaule bija augstākajā mērā reāla pasaule, taču viņš nepieļāva, lai tā praktiski jebkādā veidā ietekmētu viņa dzīvi. Modernais cilvēks savās teorijās svārstās starp māpticības pasaules atzīšanu un neatzīšanu. Praktiski māpticība viņu vada lielākā mērā, nekā pirmajā acu uzmetienā varētu domāt – tā sniedz līdz pat sīkākajām cilvēka dzīves lietām. Cik daudz ir to, kuri, apzinādamies savu atkarību no augstākām varām, meklē dažādu veidu likteņa skaidrotājus! Viņu ir vesels legions. Gluži primitīvs pagānisms ir iekarojis sev vietu mūsu dzīvē, bet tur, kur tas notiek, dzīve – un it īpaši ticības dzīve – ir pakļauta lāstam, kas var tikt salauzts tikai ar pilnīgu un nesaudzīgu atteikšanos no visām buršanas un māpticības lietām. No tumšās, smagās pasaules

ticība Dievam, kas mums ir atklājies, nāk Dieva patiesības un žēlastības lokā. Ticība personiski piesauc Tēvu. Tā staigā gaismā. Ticības pasaule vienmēr ir skaidrības pasaule un dzīvinoša siltuma pasaule. Tajā cilvēks iegūst spēju dzīvot kā bērns Tēva acu priekšā un Viņa vadībā; viņš atrodas Tēva rokās.

Ar šo izklāstu ir parādīts, ko M. Luters sapratis ar “melot un maldināt Dieva Vārdā.”

Te iespējams arī otrs skaidrojums, kuru Mārtiņš Luters vairāk aplūkojis Mūsu Tēvs lūgšanas pirmajā lūgumā. Šis skaidrojums attiecas uz mācību par Dievu un to cilvēku dzīvi, kuri piesauc Viņa Vārdu. Aplamības šajās lietās ir Dieva Vārda apkaunošana. Kristiešu sludināšanā un dzīvē ir jāatklājas patiesā Dieva godībai, Dieva Vārda lietojumam ir jānorāda uz patieso Dievu un reizē jāatklāj, ko nozīmē dzīvot paklausībā Tam Kungam, būt Viņa varā. Šis rūpes tiek izteiktas Mūsu Tēvs lūgšanas pirmajā lūgumā: “Svētīts lai top Tavs Vārds!” Jēzus ir apliecinājis, ka Viņš šādi svētī Dieva Vārdu: “Es Tevi esmu paaugstinājis virs zemes, pabeigdams to darbu, ko darīt Tu Man esi uzdevis” (Jņ. 17:4). Attiecībā uz pasludinājumu un mācību Dieva Vārda svētīšana nozīmē to, ko reformatori ir saukuši par šķīstu un skaidru Dieva vārda sludināšanu. Nav vienalga, ko mēs sakām un mācām par Dievu. Patiesības jautājums, tas ir, jautājums pēc patiesības par īsto Dievu, kā Viņš ir atklājies Jēzū, nevar tikt pavisam malā. Visas teoloģijas pūles galu galā ir pakļautas šim bauslim, un tādējādi tās ir ne tikai attaisnotas, bet arī nepieciešamas un pieprasītas. Ar šādām teoloģiskām pūlēm un centieniem tie, kuru amats prasa runāt par Dievu un sludināt Viņu, uzņemas nopietnu atbildību otrā baušļa priekšā. Tieši no abiem ticības “argumentiem” – Bauslības un Evaņģēlija – kļūst skaidrs, par ko galu galā ir jārunā. Ir iespējams noklusēt Dieva prasības un runāt par Viņu tā, ka “piedošana ir Viņa amats” (Voltērs). Ir iespējams noklusēt Dieva mīlestību un palikt Bauslībā kā pašam, tā atstāt tajā arī citus. Tādā gadījumā Dievs tiek viltots. Tad arī Dieva piesaukšana – lai cik paradoksāli tas skanētu – ir otrā baušļa pārkāpums. Tādā gadījumā Dieva Vārds tiek izrunāts ar lūpām, taču visa cilvēka izturēšanās ir gluži vienaldzīga pret patieso Dievu. Uz šo gadījumu attiecas Jēzus vārdi par lūgšanu, kas sacīti Mateja evaņģēlijā (6:5; 7:2): “Ne ikkatrs, kas uz Mani saka: Kungs! Kungs! – ieies Debesu valstībā ..” Šie vārdi vēl vairāk saasina

otro bausli attiecībā uz sākumā minētajiem rupjajiem grēkiem – lādēšanu, zvērēšanu un buršanu – un parāda cilvēkam, ka pašos pamatos nekur – arī cilvēka dievbijībā – nav paslēptuves, kurā tas varētu justies drošībā no aplamas Dieva Vārda lietošanas. Bauslis atklāj grēcīgā cilvēka bezpalīdzību un to, cik tālu viņš ir no Dieva. Tas attiecas tiklab uz cilvēku, kurš ņem mutē Dieva Vārdu, kā arī uz tādu, kurš izvairās to darīt. Reizē tas padara neatlaidīgu lūgumu: “Svētīts lai top Tavs Vārds!”

Tādēļ bauslis tiek piepildīts ne ar formālu likumību, bet vienīgi tā, ka bīstamies un mīlam Dievu.

Tikai Dieva Vārds mums ir jāpiesauc visās bēdās – ar lūgšanu, slavēšanu un pateicību. Lūguma izteikums un pateicības lūgšana, Dieva teikšana un slavēšana ir tās lietas, ko Mārtiņš Luters norāda kā pozitīvu lūgšanas saturu. Baušļu skaidrojumu pozitīvās daļas attiecināšana uz lūgšanu un tās dažādajām izpausmēm parāda lūgšanas centrālo vietu mūsu attiecībās ar Dievu. Mūsu nostāja Dieva priekšā nav iedomājama bez lūgšanas. Kā Dieva Vārds ir Dieva aptveramais apveids, kas mums ir sniegts, tā šī Vārda lietojums lūgšanā no cilvēka puses ir sākotnējais, īstais, Dieva gribai atbilstošais veids, kādā cilvēkam piederas vērsties pie Viņa; lūgšana ir mūsu mīlestības un paļāvības izpausme. “Dievs no mums grib saņemt lūgšanu” – M. Luters saka savā Mūsu Tēvs dziesmā. Viņš grib saņemt lūgšanu kā bērna sarunu ar Tēvu tā, lai mēs lūgšanā nestu Viņa priekšā visu savu dzīvi ar tās daudzveidīgo saturu un pakļautu to Viņa tiesājošajai un šķīstījošajai gribai. Tas visos šīs pasaules lietu grēka un posta pilnajos samezģojumos dara priecīgu mūsu sadraudzību ar Tēvu.

Viss tiek uzņemts šīs sadraudzības sfērā un ar lūgšanas palīdzību svētīts. Lūgšana vispirms ir lūgums, un šīs dzīves laikā tā nevar pārstāt būt lūgums, jo mēs vienmēr vēšamies pie Tēva no iekšēja un ārēja trūkuma stāvokļa. Mēs vienmēr esam tie, kas saņem no Dieva; tādēļ mums ir ne tikai tiesības, bet pienākums lūgt un piesaukt Dievu visās mūsu vajadzībās. Tā Mārtiņš Luters ir uzlūkojis lūgšanu par Dieva žēlastības parādīšanu: “..Piesauc Mani bēdu laikā, tad Es izglābšu tevi, un tev būs Mani godāt!” (Ps. 50:15). Šis apsolījums skan vārdos “piesaukt visās bēdās”. Lūgšana tiek darīta neatkarīga no jebkādas noslieces, no iekšējas nepieciešamības lūgt, no visām šaubām un mazticības.

Lūgšanā mēs sagraujam mūrus, kuri mūs šķir no Dieva, un savā cilvēciskajā vājumā satveram Dieva roku, ko Viņš mums sniedz Savā Vārdā.

Taču Dievs grib tikt atzīts arī Savās dāvanās. Dieva Vārds vēl nav atzīts tikmēr, kamēr nesākam Viņam pateikties par Viņa dāvanām. Te varētu nosaukt veselu rindu pakāpju, sākot ar mazu palīdzību un žēlastības parādīšanu ārējo lietu kārtošā un beidzot ar īsto pateicību par to, ka Viņš grib būt mūsu Dievs, no kā varam sagaidīt visu labo. Lūgšana un pateicība ir visciešākajā veidā saistītas. Psalmā (50:14) sacīts: “Nes Dievam pateicību kā upuri” un tālāk (50:15): “Un piesauc Mani bēdu laikā, tad Es izglābšu tevi, un tev būs Mani godāt!” Kā lūguma, tā arī pateicības lūgšana ir lietas, ko Dievs no mums vēlas sagaidīt, turklāt mums jālūdz par katru konkrētu, atsevišķu lietu. Bez šāda konkrēta satura lūgšana būtu tukša. Dieva lielums un varenība nedrīkst mūs pamudināt izslēgt no lūgšanas konkrētu saturu, jo Dieva lielums reizē ir Viņa apzēlojošās mīlestības lielums, kas nokāpj mūsu dzīves ielejā. Veltīga Dieva Vārda lietošana, *assumere in vanum*, ir nevis šāda konkrēta lūgšana par mūsu cilvēcīgajām lietām, bet gan tas, ka gribam, lai šīs cilvēcīgās lietas paliktu Dieva neskartas, jo nevēlamies tās pakļaut Dieva gribai.

Robeža starp maģiju un īstu lūgšanu ir jānosaka ļoti precīzi. Pastāv maģiska lūgšana. Dievs grib mūsu lūgšanā palikt Dievs; Viņš grib palikt Tēvs, kurš pats mūs no žēlastības apveltī ar Savām dāvanām, kuru mēs nekādā ziņā nedrīkstam iejūgt savos ratos. Viņš nav līdzeklis kāda mērķa sasniegšanai, bet Dievs, kas tomēr paliek Kungs arī tad, kad nolaižas lejā pie mums. Šāda attieksme pret Dievu atklājas Dieva pielūgšanā un slavēšanā. Kā viena, tā otra ir klātesoša katrā īstā lūgumā un pateicībā. Konkrēts lūgums un konkrēta pateicība, tāpat slavējoša Dieva pielūgšana šajā pasaulē ir cieši saistītas. Nākamajā pasaulē būs citādi. Atklāsmes grāmatas slavējošās lūgšanas ir tīra pielūgšana. Tās ir liktas draudzei mutē, kad tā stājas Dieva troņa priekšā un tiešā veidā uzlūko Dievu.

Baušļa piepildījums reālas lūgšanas nozīmē ir tikpat neiespējams, kā pirmā baušļa piepildījums. Arī tas, ko cilvēks paveic lūgšanas praktiskā lietojuma ziņā, ir pakļauts Vecās Derības un tāpat arī Jaunās Derības spriedumam. Šāds tiesas spriedums skar kā pagānisku lūgšanu, kas

mēģina izdarīt spiedienu uz Dievu ar daudzu vārdu savirkņēmumiem un garu plāpāšanu (Mt. 6:7), tāpat arī uz dievbijīgu cilvēku lūgšanu, kas ar savām lūpām gan izrunā lūgšanas vārdus, tomēr sirdī paliek tālu no Dieva (Jes. 29:13), vai arī tiem lūgšana kļūst par teātri, par dievbijības izrādi (Mt. 6:5).

Tikai Gars mums māca saukt: “Aba, mīļais Tēvs!” Tikai “Gars apliecina mūsu garam, ka esam Dieva bērni” (Rom. 8:15, 16). Ievērojot visu mūsu nespēju pareizi lūgt un visus lūgšanas aplamos lietojumus, īsi sakot, visus grēkus, kas saistīti ar lūgšanu, Jēzus liek Savu ļauzu mutēs lūgšanu pēc Gara, apsolīdams, ka šī lūgšana piepildīsies: “Ja nu jūs, ļauni būdami, zināt dot saviem bērniem labas dāvanas, cik daudz vairāk jūsu Tēvs no debesīm dos Svēto Garu tiem, kas Viņu lūdz?” (Lk. 11:13).

Taču tieši šādā ziņā jautājums par Bauslības prasīto lūgšanas lietojumu draudzei ir nozīmīgs, jo visa dievbijība – arī kristīgajā draudzē – īstenojas noteiktās formās, kuras var tikt norādītas ar likumu palīdzību un kuras ir iespējams ievērot arī bez jaunas sirds, kas pazīst un mīl Dievu. Šīm formām pieder viss lūgšanu sakārtojums pēc laikiem (noteikti lūgšanu laiki, rīta un vakara lūgšanas, galda lūgšanas), pēc vietas vai cilvēka izturēšanās (lūgšanas ar saliktām rokām, uz ceļiem, stāvot). Te pieskaitāmi visi lūgšanu formulāri, arī Mūsu Tēvs lūgšana. M. Luters ir nosaucis Mūsu Tēvs lūgšanu par lielo mocekli, tādēļ ka tieši šī lūgšana ir tikusi izmantota nedzīvā, formālā, Bauslībai raksturīgā veidā. Tukša lūgšanas vārdu atkārtošana – kaut arī tā būtu mūsu Kunga lūgšana – tomēr nevar tikt uzskatīta par Dieva gribas pildīšanu, kas izteikta otrajā bauslī. Tā kļūst saprotama Jēzus cīņa pret farizeju lūgšanas praksi (Mt. 23:19, Lk. 18:9–14).

Kā redzams no Evaņģēlijiem, Jēzus pats ir ievērojis jūdu draudzes lūgšanu kārtību. Arī kristīgajai baznīcai līdzās brīvas formas lūgšanai ir izveidota sava lūgšanu kārtība. Tas attiecas jau uz senās baznīcas dievkalpojumu, tāpat uz stundu lūgšanām klosteros vēlākajā baznīcā, kur šādi atspoguļojās centieni ietvert visu dzīvi lūgšanu praksē. Ikvienu baznīcas audzināšana norāda un ieaudzina zināmu ārēju lūgšanas kārtību. Bez šaubām, tie visi ir Bauslībai raksturīgi vingrinājumi un lietojumi, ievērojot lūgšanas galveno jēgu un nozīmi. Taču šāda Bauslības priekšrakstu veidā sniegta cilvēku pieradināšana šīs pasaules

dzīves laikā kalpo kā balsts, bez kura lūgšana tiktu atstāta novārtā. Attiecībā uz otrā baušļa ievērošanas paliekošo prasību, spriedums ir tāds pats, kā attiecībā uz pirmo bausli. Otrā baušļa *usus politicus*, kas tomēr var nodrošināt tikai ārēju prasības ievērošanu lūgšanā, nedrīkst tikt noniecināts, nedz arī pārvērtēts tādā nozīmē, itin kā tāda būtu Dieva īstā griba. Dieva īstā prasība, kas izteikta šajā bauslī, ir papildāma tikai ar dievbērnības Garu. Vai un kur tas tā notiek – tas redzams vienīgi Dievam. Tomēr, par spīti spriedumam, kādu ir pelnījušas visas cilvēku lūgšanas, mēs drīkstam droši un pašāviņi lūgt, ievērojot apsolījumu: “Arī Gars nāk palīgā mūsu nespēkam; jo mēs nezinām, ko mums būs lūgt un kā; bet pats Gars aizlūdz par mums ar bezvārdu nopūtām.” (Rom. 8:26).

Trešais bauslis

Tev būs svēto dienu svētīt.

Ko tas nozīmē?

Mums būs Dievu būties un mīlēt, ka Dieva vārdus un to sludināšanu nenicinām, bet tos turam svētus, labprāt klausāmies un mācāmies.

Izšķiroši svarīgas ir izmaiņas, kuras M. Luters, pievienodamies baznīcas tradīcijai, ir izdarījis trešā baušļa tekstā (2. Moz. 20:8–10). Viņš ir aizstājis vārdu “sabatu” ar “svēto dienu”, tas nozīmē: kristīgā draudze ir atbrīvota no piesaistes nedēļas septītās dienas svētīšanai. Šeit tiek norādīts, kaut arī skaidri nepasakot, uz nedēļas pirmo dienu, svētdienu.

Mārtiņš Luters ir izlaidis pantus, kuri prasa atturēties no darba (2. Moz. 20:9, 10): “Sešas dienas tev būs strādāt un padarīt visus savus darbus. Bet septītā diena ir sabats Tam Kungam, tavam Dievam, tad nebūs tev nekādu darbu darīt, nedz tev, nedz tavam dēlam, nedz tavai meitai, nedz tavam kalpam, nedz tavai kalponei, nedz tavam lopam, nedz tam svešiniekam, kas ir tavos vārtos.” 11. pants “Jo sešas dienas Tas Kungs ir radījis debesis un zemi, jūru un visu, kas tur atrodams, un septītajā dienā Tas Kungs atdusējās; tāpēc Tas Kungs svētīja sabata dienu, lai tā būtu svēta” satur sabata baušļa pamatojumu, ievērojot

pirmo sabatu pēc radīšanas darba pabeigšanas. Tā Mārtiņš Lutērs ir atšķīris atdusēšanos no darba un īsto svētīšanu, visu uzsvaru likdams uz svētīšanu. Doma par atdusēšanos ir ietverta jēdzienā “svētā diena” (“svinamā diena”). Mārtiņš Lutērs šo vārdu lieto tādā nozīmē, kā atpūsties no darba, svinēt. Svinamā diena ir vienkārši atpūtas diena un nozīmes ziņā līdzinās sabbatam, tikai šajā gadījumā diena laika ziņā nav fiksēta. Baušļa jēga, atbilstoši Mazā katehisma vārdiem, ir šāda: tev būs atpūtas dienu svētīt, nevis: tev būs svinēt Dieva izraudzītās kulta dienas, tas ir, šajās dienās būs atpūsties no darba. Arī šis skaidrojums baznīcas tradīcijā pastāvēja jau pirms Mārtiņa Lutera.

Atpūta jeb atdusēšanās no darba tiek saprasts kā svētīšanas priekšnoteikums – tā notiek svētīšanas dēļ, dievkalpojuma dēļ, kas veido šī baušļa īsto saturu. Šādi tiek turpināta otrā baušļa iesāktā līnija. Netveramais Dievs, nosaukdams Savu Vārdu, kļūst aptverams, tāds, kuru varam un drīkstam piesaukt ne tikai savā individuālajā dzīvē, bet arī draudzē, kas svin dievkalpojumu. Dievs dara Sevī satveramu arī ārpus atsevišķa cilvēka dzīves loka, attiecībā uz Savas tautas veselumu, nošķirdams un svētīdams Sev īpašu dienu. Šajā dienā Viņa draudzei ir jāpūlējās kopīgam dievkalpojumam, lai sastaptos ar Viņu. Tā tauta kā veselums, ietverot šo dzīves saturu, arvien no jauna tiek konstituēta kā Dieva draudze, un dievkalpojumā tai piederas priecāties par Dieva klātbūtni.

Abas šīs lietas – atdusēšanās no darba un svētīšana dievkalpojumā – ir atrodamas jau Vecajā Derībā un ir nošķirtas viena no otras. Vispirms jau pati diena ir Jahves īpašums, kas nedrīkst tikt izmantots profāniem mērķiem, un tad tiek noteikta diena, kas veltīta dievkalpojuma svinēšanai: “Piemini sabata dienu, ka tu to svētī” (2. Moz 20:8, 11).

Kā jau sacīju, Mārtiņš Lutērs ir pavisam vienpusīgi izcēlis līniju, kas ved uz dievkalpojumu. Viņš nav gribējis tālāk risināt jautājumu kompleksu, kas saistīts ar atsevišķas dienas nošķiršanu un sabata kā atdusas dienas izpratni. Viņš tās visas nosauc par ārējām lietām, kas savā ar vēsturisko laiku saistītajā formā attiecās tikai uz Israēla tautu, tādēļ kristietībai tās vairs nav spēkā. Par svētās dienas sociālo nozīmi varētu runāt tādā ziņā, ka svētajai dienai ir noteicoša loma veselās tautas dzīvē, pat neatkarīgi no tiešās sastapšanās ar Dievu dievkalpojumā. Jūdu tautā sabats šo lomu ir spēlējis vislielākajā mērā, un loma

ir saglabājusies arī šodien. Sabata dienas kārtībā tautas un draudzes dzīves saplūst vienotā veselumā. Šī kārtība līdz ar citiem ceremoniāliem priekšrakstiem, tādiem kā pavēlēm par ēdieniem, ir nošķīrusi šo tautu tās vienreizīgumā no visas apkārtējās pasaules un uzturējusi to cauri gadsimtiem. Tāpēc sabata aizskaršana ir revolucionārs darbs, kas Israēlam pieliek cirvi pie saknes – gan attiecībā uz tautas eksistenci, gan arī uz kulta draudzes eksistenci. Tādēļ šāds darbs tiek sodīts ar nāvi. Tā kļūst saprotams Jēzus konflikts ar farizejiem jautājumā par sabata svētīšanu.

Tomēr arī kristiešu svinamā diena, svētdiena, ir sabata mantiniece. Tai arī ir sava sociālā nozīme draudzes dzīvē un tautu dzīvē, kaut arī šī ir “ārēja lieta”. Arī kristīgajā baznīcā darba aizliegumam svētdienā ir sava nozīme. Tāpat kristietības vēsturē svētdienas veltīšana dievkalpojuma ir saistīta ar šīm ārējām lietām.

Ir īsi jāaplūko šie jautājumi – gan par pašu vienas dienas nošķiršanu, kura tiek ievērota kristīgajā draudzē, gan arī par jautājuma sociālo pusi, tas ir, par kādas dienas nošķiršanu atpūtai no darba.

Abas šīs lietas ir cieši saistītas ar Vecās Derības sabata koncepciju. Septītā diena tiek atņemta cilvēka rīcības brīvībai un nodota Dieva rīcības brīvībai. Aiz šīs Dieva īpašuma tiesību prasības uz vienu noteiktu dienu stāv Viņa īpašuma prasība attiecībā uz visu laiku. Viss laiks pieder Dievam, un tas izpaužas vienas dienas atsavināšanā cilvēkam, šīs dienas nošķiršanā un svētīšanā – gluži tāpat kā ar pirmdzimto upurēšanu tiek parādīts, ka visi, kas dzimuši, pieder Dievam (2. Moz. 13:2). Šāda nošķiršana un svētīšana notiek, atturoties no darba. Diena tiek paturēta brīva no cilvēku mērķiem un rezervēta Dievam.

Taču ar atturēšanos no darba svinamās dienas saturs tiek raksturots vienīgi negatīvi. Pozitīvā nozīme atklājas tikai, ievērojot pirmā sabata iedibināšanu pēc radīšanas darba pabeigšanas. “Un Dievs pabeidza septītajā dienā visus darbus, kādus Viņš bija darījis, un atpūtās septītajā dienā no visa Sava darba, ko bija darījis. Un Dievs svētīja septīto dienu un iesvētīja to par svētu dienu, jo Viņš tajā atdusējās no visa Sava darba, ko radīdams bija darījis” (1. Moz. 2:2, 3). Līdz ar to sabats ir iedibināts saistībā ar Dieva atdusēšanos septītajā dienā pēc radīšanas darba pabeigšanas. Attiecībā uz Dieva atdusēšanos septītajā dienā pēc radīšanas, nav runa tieši par atpūtu no radīšanas darba. Dieva miers ir

galvenais mērķis visos Viņa darbos. Septītajā dienā darbi ir pabeigti un piepildīti, bet darbu pabeigtība ir tas, ka Radītājs pats darba noslēgumā Savā radībā atdusas sadraudzībā ar mums. Dievs atdusas Savos darbos, un – kā šīs lietas otrā, apgrieztā puse – darbs atdusas Viņā. Dieva sabats kļūst par pasaules sabatu. Dieva atdusa kļūst par radības atdusu Dievā, kurā ir visas esamības un darbības īstais un galvenais mērķis, no kā visa radība iegūst savu jēgu. “Tāpēc Tas Kungs svētīja sabata dienu, lai tā būtu svēta” (2. Moz. 20:11). Dieva svētībā ir ietverta visa dzīves jēga. Paradīzes dzīvē Dieva sabats un pasaules sabats kļūst par realitāti: tā ir zemes dzīve Dieva svētībā. “TAS KUNGS LAI APGAISMO SAVU VAIGU PĀR TEVI UN LAI IR TEV ŽĒLĪGS!” (4. Moz. 6:25).

Miers jeb atdusa Dievā cilvēkam un visai radībai ir izpostīts līdz ar grēkā krišanu. Pasaules sabats kā zaudētā paradīze aiziet miglainajos pagātnes tālumos. Sabata diena, ko Dievs iedibina Bauslībā, ir atgādīnājums par to, kas cilvēka vainas dēļ ir pazaudēts. Īstās atdusas dienas pieminēšana, ko Dievs bija noteicis Savai radībai, notiek ne tikai ar atskatīšanos pagātnē, bet reizē arī ar skatu nākotnē: “..Vēl atliek svēta dusa Dieva tautai” (Ebr. 4:9); “Redzi, Dieva mājoklis pie cilvēkiem, Viņš mājās viņu vidū, un tie būs Viņa ļaudis, un Dievs pats būs ar viņiem” (Jņ. atkl. 21:3). Cilvēcei, kas kļuvusi bezdievīga un zaudējusi mieru, tiek apsolīts “Dieva mājoklis pie cilvēkiem”. Sabats tiek saistīts ar pestīšanu. Dievs atpestī Savu tautu, vezdams to pie miera, ārā no Ēģiptes verdzības (5. Moz. 5:15), no dzimteni zaudējušās tuksneša draudzes klejojumiem (Ps. 95:11), no cīņas ar ienaidniekiem, kas radīja nemieru mājās pārnākušajai draudzei (2. Lku. 6:41).

Sabats kļūst par simbolu tam, ka Dievs ved Savu tautu pie miera un ka šis miers, kā tas īstenojas dažādos vēstures posmos, galu galā ved uz ceļamērķi, kāds tas ir Dievam ar Viņa tautu un visu radību. Bauslības prasītās sabata dienas ir ceļastabi šajā gājumā, sludinot to sabatu, kas pienāks, kad visas dienas būs beigušās.

Taču šeit ir vēl kaut kas vairāk. Jau iepriekš norādīts, ka Vecajā Derībā sabata svinēšana bija cieši saistīta ar dievkalpojumu. Sabata dievkalpojums jau pieņem šo galamērķi – atdusu Dievā – kā klātesošu, ne tikai negatīvā, bet arī pozitīvā nozīmē: dievkalpojumā sabats ir Dieva klātbūtne Viņa draudzē.

Tā kļūst skaidra attieksme pret sabatu Jaunajā Derībā. Jēzus ir visa tā piepildījums, ko simboliskā nozīmē – arī dievkalpojumā – sniedz sabats: “..Viņš ir mūsu miers” (Ef. 2:14). Viņā zaudētais tiek atjaunots, Viņā tiek dāvāta dzīve, kas rit Dieva svētībā un vairs nav pakļauta grēka lāstam, līdz ar to nav pakļauta iznīcībai. Kā Jēzus ir tempļa piepildījums, jo Viņš īsteno Dieva žēlastības pilno klātbūtni, tāpat Jēzus ir arī sabata piepildījums, jo Viņā ir ietverta tā atdusa un svētīšana, ko simboliskā veidā attēlo sabats: atdusa no darba un darbam uzliktā lāsta (1. Moz. 3:17–19), tāpat arī svētīšana un svētība, jo dzīve nonāk Dieva žēlastības lokā. Ar Jēzu sabats kā ceļastabs gājumā uz šo mieru zaudē savu nozīmi. Jēzū visas dienas ir svētītas un iesvētītas – kā darba dienas, tā arī atpūtas dienas.

Tiem, kuri ir saistīti ar Jēzu, viss viņu laiks ir Dieva laiks, tā ka vairs nav vajadzības nošķirt vienu atsevišķu dienu. Šādā nozīmē arī mocekļis Justīns ir sacījis, ka kristieši svētī sabatu, kas turpinās mūžīgi.

Un tomēr kristīgajā draudzē atkal ir izraudzīta noteikta diena, kas darīta par draudzes svinamo dienu, par kulta jeb dievkalpojuma dienu. Tā ir svētdiena. Jaunā nedēļas kārtība, kāda ir dota baznīcai, neapšaubāmi, ir analoga Vecās Derības ceremoniālo likumu noteiktajai kārtībai. Tas pamatojams tādējādi, ka kristīgās draudzes realitātei ir sava daļa gan vecajā, gan arī nākamajā pasaulē. Ticīgajiem Kristū jau tagad ir pilnīga sadraudzība ar Tēvu, tomēr tai pašā laikā viņi kā atsevišķi cilvēki un arī kā draudze ir iesaistīti tagadējās pasaules laikā. Viņi dzīvo cerībā. Radības nopūtas ir arī viņu nopūtas, ar kādām tie gaida miesas pestīšanu (Rom. 8:23). Tādēļ, lai gan viņi jau ir sapņējuši Gara dāvanu, nedēļas kārtība ar savu svinamo dienu tomēr paliek un turpina pastāvēt kā nepieciešama norāde uz nākamajām lietām – lai viņi tās gaidītu ar pacietību. Taču baznīca savas vēsturiskās attīstības laikā ir izraudzījusies citu dienu. Šo dienu vairs nenosaka Vecās Derības likums – tas Kristus dēļ ir palicis aiz muguras. Svinamā diena ir noteikta brīvi, atbilstoši saistībai ar Kristu. Gluži labi varētu iedomāties, ka kristīgā draudze izraudzītos par savu svinamo dienu kādu citu dienu. Taču tā par savas pulcēšanās dienu ir noteikusi Kunga augšāmcēlšanās dienu. Nedēļu pēc nedēļas svinēdama Lieldienas, draudze ir priecājusies par augšāmcēlušā un visu dzīvi svētījošā Kristus klātbūtni.

Tomēr, kā jau sacīts, šī diena nav tikusi noteikta ar likumu no draudzes puses. Pirmoreiz likumīga kārtība, kas paredz svinēt svētdienu, *Helios* (saules) dienu, ir nākusi no valsts puses. Mūsu Kunga augšāmcelšanās dienas svinēšana ir tikums, kurš soli pa solim ir nostiprinājies un kura pirmsākumi meklējami Jaunajā Derībā. Jau kopš iesākuma atsevišķas dienas izcelšana ir bijusi saistīta ar draudzes pulcēšanos dievkalpojumam un Vakarēdienam.

Kopā sanākšana sākumā ir notikusi ik dienu. Katra diena ir atdusas diena Dievā tiem, kuri ir Jēzū Kristū. Šajā ikdienas dievkalpojuma svinēšanā, kurā kristietis priecājas par augšāmceltā Kristus klātbūtni, pirms dodas darīt savu darbu, ir dziļa jēga. Šādi izpaužas sabata piepildījums Kristū. Mūsu rīta svētbriži ir šīs svinēšanas rudiments, kas tik tikko vairs ļauj apjaust to, ko izsaka dievkalpojuma svinēšana Jaunajā Derībā, proti, svētījošo Kristus klātbūtni. Katoļu baznīca ir turējusies pie ikdienas dievkalpojuma svinēšanas vismaz sagrozītā – mises upura formā. Tur katru dienu svin misi, un ir ne mazums cilvēku, kuri katru dienu piedalās mises upurī un komūnijā. Draudze kā veselums vienkārši ārēju iemeslu dēļ nevar un nekad nav varējusi sapulcēties katru dienu. Tādēļ viena ir izcelta kā diena, kas veltīta visas draudzes kopāsānākšanai un dievkalpojumam. Tā vienas dienas izraudzīšana kļūva par tradīciju. Svētdiena kā svinamā diena nav Dieva pavēlēta, bet drīzāk tā ir diena, ko ar savu Kungu saistītā draudze pati ir izraudzījies, lai šajā pasaules dzīves laikā varētu svinēt dievkalpojumu.

Atpūtu no darba agrīnā kristīgā draudze pati nav varējusi ne prasīt, nedz arī īstenot. Atpūta no darba svētdienā attēlo valsts iedibināto kārtību. Šī diena ir kļuvusi par atpūtas dienu, kurā netiek darīts darbs, – šādai kārtībai arvien vairāk ir iezīmējies tās likumīgais, Bauslības raksturs. Šodien situācija ir tāda pati. Mēs ievērojam lielā mērā sekularizētu atpūtu, kam vairs nav nekā kopīga ar Vecās Derības laika nozīmi, kura izteica to, ka svinamā diena tiek atņemta cilvēka izvēles brīvībai un nodota Dieva rīcībā. Atpūta no darba pati par sevi vēl nenozīmē to, ko Vecā Derība saprot ar sabata dienas svētīšanu. Taču arī sekularizētā veidā svētdienas atpūtai visā cilvēka dzīves struktūrā ir nozīme, kuru neklājas novērtēt pārāk zemu.

Atpūtas diena ir kļuvusi par sociālu institūciju. Darba un atpūtas ritms, kas dots līdz ar svētdienas iedibināšanu, šis vecā sabata baušļa

rudiments, nenoliedzami, pats par sevi ir liela žēlastības cilvēcei, kas vēl netic Jēzum Kristum. Taču tā vēl nav visa žēlastība, jo šī atpūta atkal un atkal tiek ļaunprātīgi izmantota. Atpūtas diena ir kļuvusi par dienu, kura ir brīva no darba, taču vienlaikus brīva grēkam. Tā ir kļuvusi par dienu, kurā policijai parasti ir visvairāk darba, kurā daudzi likteņi ir ieguvuši tādu pavērsienu, kas aizved bezdibēnī. Tikai jaunās pasaules sfērā, Jēzus Kristus spēka laukā, kurā tiešām notiek svētīšana, piepildās īstais darba un atpūtas ritms. Tikai tur atpūta atkal kļūst par īstu atpūtu no darba, kas atceļ veltīgās pūles, rūpes un raizes; tā ir atpūta no grēka un kauna, īsi sakot, no visas šīs zemes dzīves sfēras.

Tādēļ Mārtiņš Luters Mazajā katehismā tik ļoti ir uzsvēris svētās dienas svētīšanu ar Dieva vārdu. Dievkalpojumā tiek svētīta svētā diena, taču ne formālā nozīmē, itin kā ar kulta svinēšanu šī diena iegūtu maģisku vai mistisku svētumu. Svētās dienas svētīšanas būtība nav arī tāda, ka draudzē ritošā dzīve šeit gūst savu izpausmi. Drīzāk gan tās būtība ir tāda, ka Dievs dara Savu darbu. Viņš kalpo cilvēkiem un dod Savu vārdu, kas ir pats Jēzus Kristus. Glābjošā žēlastība var satvert cilvēku ar pasludinājuma palīdzību, kas atskan šeit un tagad, izcelt viņu no atkrišanas grēkā un nāvē un iecelt jaunā dzīvē ar Jēzu Kristu. Tātad šis vārds ir Evaņģēlijs, prieka vēsts. Mārtiņš Luters saka: neviena mise nedrīkst palikt bez Evaņģēlija pasludinājuma (*Non licet missam proficere sine Evangelio*). Tomēr vārds, Evaņģēlijs, nav runāšana par Dievu un Viņa žēlastību. Drīzāk tas ir Dieva darbs, kas patiesi ved cilvēku jaunās attiecībās ar Dievu, kas patiesi pulcina draudzi Dieva namā, pie Tā Kunga galda un ieceļ to Viņa valstībā. No šejienes nāk gaisma, kas apgaismo Vakarēdiena iestādījumu dievkalpojumā. Tas ir mantojums, Jaunā Derība, ko Jēzus ir atstājis savējiem. Tā ir Dieva dāvana, kas atklājas visā Viņa mīlestības lielumā un radišanas spēkā, ar kuru Viņš dara dzīvi pilnīgi jaunu.

Šī dāvana ir domāta grēciniekam, kurš nācis no ielas dubļiem un putekļiem, kura laiks nav bijis svētīts, kurš bijis pasaules un tās posta apņemts, tālu no Dieva. Dieva kalpošana pie mums ir *vox clamans in deserto et vocans ad fidem infideles* (balss, kas atskan tuksnesī un sauc neticīgos pie ticības). No šī Dieva darba nāk visa ticīgo dzīves svētīšana; tā pati par sevi ir svētīšana, ar kuru Dievs ne tikai aicina atse-

višķus cilvēkus Savā kopībā, bet veido Savu draudzi kā veselumu un dara to par Sava īpašuma tautu.

Saturiski atbilstošā veidā kristiešu svētā diena ir nedēļas sākumā. Ar šo sākumu visa nedēļas gaita tiek ietverta Dieva svētības laukā. Šajā dienā, kad draudze pulcējas dievkalpojumam, Kunga Kristus augšāmcelšanās ne tikai tiek pieminēta, bet Viņš pats, Kristus, kas ir augšāmcelies, šajā kopāsanākšanā ir klāt un darbojas, saistīdamies ar mums, lai mēs visu savu ikdienas dzīvi varētu vadīt arvien no jauna nostiprinātā sadraudzībā ar Viņu.

Ne diena pati par sevi, bet Dieva kalpošana mums, kas notiek šajā dienā, ar saviem stariem izgaismo mūsu ikdienas tumsu. Tā tiek svētīta arī ikdiena. Pār visām darba pūlēm un sviedriem, pār visu šīs dzīves niecību plešas Dieva žēlsirdības vara, kas liek visam tai kalpot. Pār visu cilvēka sašķeltību un sadrumstalotību šajā dzīvē un ikdienā stāv vienotība mūsu Kungā. Tā iespēžas arī politiskās, sociālās un saimnieciskās dzīves sadrumstalotībā, un par spīti visam varam sacīt: “Mēs tomēr esam brāļi” – kāds ir Berlīnes baznīcas kongresa moto.

Trešais bauslis jau Vecajā Derībā vispirms ir dāvana, un tieši tādēļ arī tajā pašā laikā pavēle šo dāvanu pieņemt. Tas ir Evaņģēlijs Bauslības vidū. Tas pavisam tiešā veidā attiecas uz baušļa izpratni Jaunās Derības gaismā. Dievs mums dāvā Sevi visu; taču Viņš grib, lai tajā vietā un laikā, kur un kad Viņš kļūst draudzei pieejams vārdā un sakramentā, arī mēs nākam kopā un šo dāvanu saņemam, tā dodami godu Tam Kungam. Viņš grib, lai turam svētu šo dienu līdz ar Viņa sniegto dāvanu.

Te ir visa šī baušļa nopietnība: lai paša Dieva dēļ un mūsu glābšanas labā nenoraidām Dieva pasniegto roku. Šis bauslis vērsas pret visu cilvēku kūtrumu, negribīgumu, iekšējo neieinteresētību. To visu Mārtiņš Luters izsaka vārdos: “.. Ka Dieva vārdus un to sludināšanu nenicinām..”

Tomēr baušļa reālo piepildījumu raksturo vārds “labprāt”. Tas izceļ un atšķir istu šī baušļa pildīšanu no tūri likumīgas, formālas pildīšanas, kurš ir tikai tēls, tikai forma tam, kas ietverts dievkalpojumā, bet bez istā satura izpratnes.

Šie vārdi attiecas kā uz Dieva vārda kalpiem, tā arī uz draudzi, kas svin dievkalpojumu. Tie atklāj visu mūsu ieraduma kristietības postu

un pakļauj to tiesas spriedumam, vienlaikus norādot uz to, kas otrajā mācības daļā tiek sacīts par Jēzu un Garu. Pēc tā mēs drīkstam izstiept savas rokas. Jēzū Kristū bauslis tiek piepildīts. Tāpat kā otrajā bauslī, tā arī trešajā – kļūst dzīvs lūgums: “Nāc, Svētais Gars, Kungs Dievs, piepildi ar Savas žēlastības bagātību ticīgo sirdis, prātus un jūtas!”

Tāds ir Dieva gribas kodols, kas ietverts trešajā bauslī. Te pirmoreiz īstajā gaismā atklājas atdusa kā atturēšanās no darba. Cilvēkam ir nepieciešams atbrīvoties, iegūt no darba brīvu laiku, lai šajā laikā varētu piedalīties draudzes dzīvē, saistībā ar dievkalpojumu. Bauslis mūs tiesā par to, ka esam tā sasaistīti savas ikdienas dzīves uzdevumos, ka ne iekšēji, ne ārēji neatrodam brīvu laiku Dievam. Dievs grib, lai mēs būtu brīvi un varētu saņemt Viņa žēlastības darbu vārdā un sakramentā, ievērodami svētās dienas kārtību, kas mums sniedz šādu iespēju. Neraugoties uz visu šīs kārtības relativitāti, tā nav mūsu brīvās izvēles ziņā. Mums ir dota jauna attieksme pret svētās dienas kārtību, kas vairs nav uzskatāma par Bauslības kārtību. Jautājumi, kurus uzdeva jūdu ticība, proti, ko es drīkstu, ko nedrīkstu darīt sabata dienā, ir zaudējuši savu nozīmi. Te nav stingru, sastingušu noteikumu. “Viss man ir atļauts, bet ne viss der” (1. Kor. 6:12).

Protams, arī vienkārša atpūta no darba kā Dieva atdusa ir nenovērtējami nozīmīga šīs zemes dzīvē. Ikdienas drudzainajā steigā un darbu pārpilnībā grimstošajam cilvēkam atpūta ir vienkārši nepieciešama, lai viņš nezaudētu spēju būt cilvēks.

Taču atpūtas diena ir dota ne tikai tālab, lai cilvēks uzkrātu jaunus spēkus darbam. Pati par sevi tā šodien ir vairāk nepieciešama, nekā jebkad agrāk, jo mēs kļūstam par nekad nenorimstošās darba dzīves mašīnas zobratiem. Svētajai dienai pašai par sevi ir nozīme tad, kad tā tiek svētīta un celta Dieva mīlestības varas lokā. Tas tomēr nenozīmē, ka šī diena drīkst būt piepildīta tikai ar dievbijības vingrinājumiem.

Sabiedrībā īstenotā cilvēku sadraudzība, prieks par dabu un visu skaisto, īsi sakot, visa dzīve šajā pasaulē drīkst vienkārši, bez nesaprātīga aktīvisma, tikt saņemta kā dāvana no Dieva, Radītāja un visa labā devēja, rokas un baudīta. Svētdienas miers tiešām drīkst kļūt par atdusu bezgalīgajā Tēva žēlastībā. Atpūtas bauslis kļūst par tiesībām un pienākumu mūsu nomocītajam cilvēku dzimumam, kurš vienkārši vairs nezina, kas ir dzīve. Arī šajā ziņā cilvēks nevar nesodīti nicināt

sava Radītāja gribu. Visa sociālā kārtība ar savu darba un atpūtas ritmu pamatā nav realizējama citādi, kā vien tā, ka nemiera nomocītā cilvēce atkal mācās svētīt svēto dienu.

Ceturtais bauslis

Tev būs savu tēvu un māti godāt, lai tev labi klājas un tu ilgi dzīvo virs zemes.

Ko tas nozīmē?

Mums būs Dievu bīties un mīlēt, ka savus vecākus un kungus nenicinām un neaizkaitinām, bet tos godā turam, tiem kalpojam un paklausām, tos mīlam un cienām.

Arī ceturtajam bauslim sākotnēji ir bijusi nozīme Israēla tautas un draudzes iekšējās kārtības veidošanā. Vecajai Derībai ir raksturīgi, ka Dieva pestīšanas darbs sakrīt ar Viņa vēsturiskajiem darbiem Israēla tautā. Tādēļ atsevišķa cilvēka izturēšanās pret Dievu un Viņa darbiem ir saistīta ar viņa izturēšanos pret savu tautu. Cilvēka pienākumi pret Dievu reizē ir arī pienākumi pret tautu un otrādi.

Visa politiskā un sociālā dzīve norit reliģiskās dzīves ietvaros. Dieva tautā, kas reizē ir Dieva draudze, garīgais un laicīgais savijas kopā.

Attiecībā uz ceturto bausli tas nozīmē: Dieva tēvišķība nav “fakts, kas pastāv atsevišķi, līdzās vecāku eksistencei, bet zināmā mērā Dieva tēvišķība īstenojas tikai ar vecāku starpniecību”, un viņos tā ir sajūtama un saprotama (Karls Barts, Baznīcas dogmatika, III sējums, 4). Tādēļ šīs zemes kārtības uzturēšana laulībā, bērnu audzināšanā un vecāku godāšanā ir tieša līdzdalība atpestītās Dieva draudzes celšanā. Šīs zemes ļaužu pulks, kas dabiskā veidā atstāj pēcnācējus un vēstures gaitā turpinās, ir saņēmis un nes sev līdzī pestīšanas apsolījumu. Pestīšana vispirms tiek apsolīta un piepildīta pirmajam un ceturtajam bauslim pievienotajos apsolījumos: “Es esmu Tas Kungs, tavš Dievs, kas tevi izvedis no Ēģiptes zemes, no vergu nama”; “Tev būs savu tēvu un māti godāt, lai tev labi klājas un tu ilgi dzīvo virs zemes.” Atbrīvošana no Ēģiptes verdzības un ievēšana apsolītajā zemē ir Dieva pestīšanas darba pretējie poli, starp kuriem tautai ir dota eksistence.

Pēc Dieva gribas tautai šī eksistence ir jāiemanto, sekojot baušļu prasībām, – arī turpmākajā vēstures gaitā.

Tādēļ tēvs, nama vadībā esošais ģimenes tēvs, ir ne tikai laicīgs vadītājs, bet arī Dieva Radītāja vietas izpildītājs, kuram pēcnācēji ir pateicīgi par savu dzīvību. Turklāt viņš ir arī posms garajā savas tautas vēstures ķēdē, kurā tiek nodota tālāk apsolījuma tradīcija, kā arī baušļu tradīcija, kas jāievēro apsolījuma dēļ. Tas izpaužas tādējādi, ka tēvs ir priesteris un ģimenes kulta nesējs. Šīs tautas un tās vēstures ietvaros tēva amats ir sakrāls amats. Tātad tēva un mātes godāšana ir sakrāla darbība; tā ir *pietas*, dievbijība. Izturēšanās pret vecākiem ir pietāte. Ceturtais bauslis sasaucas ar citiem pirmā galdiņa baušļiem. Tie visi runā par derības tautas un tās locekļu pienākumiem pret Dievu.

Jaunajā Derībā Dieva pestīšanas darbs Jēzū Kristū ir izlauzies ārpus šīm Israēla tautas un tās vēstures robežām un kļuvis universāls.

Atpestīto draudze un tautas kopība vairs nesakrīt. Vēstures beigu perspektīva apsola jaunas debesis un jaunu zemi. “Es redzēju jaunas debesis un jaunu zemi, jo pirmā debess un pirmā zeme ir zudusi, un jūras vairs nav” (Jņ. atkl. 21:1). Dieva pestīšanas darbs īstenojas ar tiesu un augšāmcelšanos. Zemes dzīves uzturēšanai un turpināšanai vairs nav šīs tiešās pestīšanas nozīmes, kāda tai bija Israēla tautā un tās vēsturē. Līdz ar to tēva amata tiešā sakrālā nozīme ir beigusies.

Tomēr Dieva bauslis turpina pastāvēt. Jaunajā Derībā tas skaidri tiek atzīts un apliecināts Jēzus sarunā ar bagāto jaunekli (Mt. 19:19, Mk. 10:19, Lk. 18:20), tāpat arī Jēzus pārmetumā farizejiem, kuri ar saviem cilvēku priekšrakstiem bija atņēmuši spēku šim Dieva bauslim (Mk. 7:10–13). Pāvila vēstulēs šis bauslis skaidri, uzsverot apsolījumu, tiek norādīts mājas tāfelēs (Kol. 3:20, Ef. 6:2, 3). Tātad kristīgajā draudzē tēva un mātes īpašais stāvoklis attiecībā pret bērniem tiek atzīts kā Dieva bauslis, kā atklātā Dieva griba. Viņš pēc Savas gribas nosaka šo īpašo stāvokli un prasa, lai tas tiktu ievērots.

Taču baušļa darbība sniedzas ārpus draudzes robežām – tas vispārīgā veidā attiecas uz visiem cilvēkiem. Dievs šajā bauslī Sevi parāda kā vecāku un bērnu attiecību Radītājs. Ceturtais bauslis veido tiltu starp vispārīgu ticību Dievam un ticību Dievam, kas ir atsevišķa cilvēka eksistences Radītājs. “Es ticu, ka Dievs mani radījis līdz ar visu citu radību.” Dievs rada manu dzīvību ar vecāku starpniecību. Tas ir ne

tikai jāsaskata vispārīgā veidā, bet jāapstiprina konkrētajā gadījumā, uzlūkojot cilvēkus, kuriem esam pateicīgi par savu šīs zemes dzīvību, kā dievišķā radīšanas darba starpniekus. Tādēļ “Tev būs savu tēvu un māti godāt”. Tāpēc ir pareizi uzskatīt vecākus par Dieva vietas izpildītājiem. Viņiem ar bērnu ir vienreizējas, neatkārtojamas savstarpējās attiecības; neviens cits nevar nākt viņu vietā, jo neviens cits nav devis bērnam to, ko viņš ir saņēmis no saviem vecākiem, proti, dzīvību. Šīs attiecības ar vecākiem ir analogas mūsu attiecībām ar Dievu. Attiecībās ar vecākiem esam saņēmeji, gluži tāpat kā attiecībās ar Dievu arī esam saņēmeji – no Viņa esam saņēmuši visu savu dzīvi. Tas izsaka Dieva augstāko stāvokli attiecībās ar mums un pamato mūsu atkarību no Viņa un pakļautību Viņam. Tam atbilst arī cilvēka attiecības ar vecākiem, kuri ir augstāki par viņu un kuriem viņš ir pakļauts un pakārtots, atkarīgs no viņiem. Tas ir vienkārši mūsu dabiskās dzīves fakts; tā tas ir visu cilvēku dzīvēs bez izņēmuma. Taču bauslī aiz šī fakta ir redzams Dievs, Radītājs, kas iedibina pakārtotības attiecības. Viņš bauslī prasa, lai mēs šo faktu atzītu kā Viņa dotu un iedibinātu – nevis teorētiski, ar intelektu, bet tādējādi, ka praktiski paklausām Viņa iedibinātajai kārtībai, godādami tēvu un māti.

Tā nu bauslis nevis dod vispārīgu teoriju par mūsu dzīves galējām kopsakarībām – tā būtu baušļa būtības pārprašana, ja mēs gribētu domāt par šo noslēpumu kā neitrāli vērotāji –, bet tas skar cilvēku viņa konkrētajā šīs zemes situācijā kā noteiktu vecāku bērnu, un prasa no viņa pienācīgu attieksmi pret abiem šiem cilvēkiem. Ar baušļa palīdzību abi šie cilvēki iegūst īpašu, neatkārtojamo godu: “Tā ir zelta ķēde ap tēva un mātes kaklu”, – kā M. Luters saka. Dievs mani līdz ar piedzimšanu ir licis šādās atkarības attiecībās ar diviem noteiktiem cilvēkiem. Es nevaru spriest par to, kādēļ tas tā ir, jo pats savus vecākus neizvēlos. Viņi man vienkārši ir doti – ar saviem trūkumiem un priekšrocībām, tikumiem un netikumiem –, vai nu tie man patiktu vai nē. Bauslis ir vispārējs, taču tas katram cilvēkam norāda uz viņa vecākiem, tas vienmēr attiecas uz cilvēkiem, kuri ir tēvs un māte man, noteiktam cilvēkam. Te netiek noteiktas kādas vispārējas pamatnostādnes, ko tālāk katrs pēc savas patikas varētu attiecināt vai neattiecināt uz konkrētiem gadījumiem, bet katrs cilvēks tiek izcelts no visa ļaužu kopuma un ar Dieva prasību nolikts šo cilvēku priekšā.

Tā kā ceturtais bauslis, tāpat kā visi pārējie, ir tieša Dieva uzruna, mums šeit ir darīšana ne tikai ar vecākiem, bet reizē arī ar pašu Dievu. Šīs attiecības ir saistītas, tomēr ir izšķiramas. Izšķiroši svarīgi saskatīt, ka tur, kur bauslis mūs uzrunā, mums ir darīšana ar pašu Dievu. Mārtiņa Lutera skaidrojums to izsaka ar vārdiem: “Mums būs Dievu būties un mīlēt.” Viņš, kas pirmajā bauslī stājas cilvēka priekšā ar Savu absolūto prasību, ceturtajā bauslī izsaka līdzīgas prasības. Tātad tās nav cilvēku prasības, kas izskan šajā bauslī. Bauslis nenosaka, ka cilvēki drīkstētu izmantot savu fizisko un garīgo spēku pārsvaru pret bezpalīdzīgo bērnu, tas arī neatspoguļo sabiedrības vai valsts instanču prasības, kas cilvēka labklājības dēļ prasa šādu paklausību. Baušļa raksturs tiktu sagrozīts, tas zaudētu savu dievišķo raksturu, ja tā pamatojums tiktu meklēts ar cilvēcīgu pamatojumu palīdzību. Šajā gadījumā tas konfrontētu cilvēku ar sabiedrību, kura runātu ar baušļa starpniecību. Tomēr viss ir atkarīgs no tā, ka šeit cilvēks tiek konfrontēts ar Dievu. Tā ir šīs prasības galējā nozīme, un tādēļ mūsdienu cilvēkam ir grūti to saprast.

Dieva bauslī pamatojas vecāku autoritāte: “Autoritātes dzimtene ir ģimene, un tā arī ir vienīgā vieta, kur tā rod risinājumu” (Elerts, Kristīgais *Ethos*).

Taču autoritātes problēmai ir sava nozīme visās mūsu dzīves sfērās arī ārpus ģimenes un mājas dzīves. No vienas puses, mums ir darīšana ar niknu, brīvības vārda aizsegā īstenotu cīņu pret valsts autoritāti un autoritārajām formām valstī, sabiedrības dzīvē un audzināšanā. No otras puses, mēs esam pieredzējuši autoritāras valsts un sabiedrības formas, kas kā lielas sociālas kustības izpausme, iespējams, noteiks arī mūsu nākotni. Šīs autoritārās tendences ir prettrieciens visu sabiedrības formu noliegšanai, ignorējot autoritātes un proklamējot individuālu patvaļu. Autoritārās valsts un sabiedrības formās šī autoritāte tiek nostiprināta ar spaidu līdzekļiem. Tā pašos pamatos ir lielāka spēka vai varas autoritāte. No padotā puses tā ir iztapīga pakļaušanās varai, kamēr tā pastāv, vai naidīgums, tiklīdz groži tiek palaisti vaļīgāk. Visi mūsdienu sociālie satricinājumi ir liela apmēra autoritātes krīzes simptomi, ar ko saistīta dziļa nedrošība autoritātes un cilvēku kopības jautājumos.

Attiecībās starp vecākiem un bērnu autoritātes problēmu ir iespējams studēt un aplūkot pašā tās saknē un būtībā. Autoritātes reliģiozais

raksturs tiek atzīts ceturajā baušļa gaismā. Vecāku autoritāte ir pamatota Dieva bauslī tā, ka paklausība vecākiem vienmēr ir arī paklausība Dievam. Šāda paklausības prasība nepakļauj bērņus vecāku patvaļai; tā nedod vecākiem absolūtu varu rīkoties ar bērņiem pēc saviem uzskatiem un pakļaut viņus. Bauslis attiecas uz abām pusēm un piesaista tās Dieva gribai. Tādā veidā tas tiešām dod brīvību no pakļautības cilvēkiem. Bauslis prasa paklausību Dievam un tikai tad – paklausību cilvēkiem.

Kur šis bauslis ir spēkā, tur vecāku un bērņu saistībā pastāv iekšēja autoritāte. Tai vienmēr ir izšķiroša nozīme ģimenes kopdzīvē un audzināšanā. Turpretī tad, ja attiecības ar Dievu tiek izslēgtas no cilvēku savstarpējām attiecībām, cilvēks nostājas pret cilvēku pat ģimenē un audzināšanā, un apslēptā, dažkārt arī vispārzināmā cīņā galā tiek izšķirta ar fiziska pārspēka palīdzību – sākumā iznākums ir par labu vecākiem, tā ka nepieciešamības dēļ ģimenes kopība vēl tiek uzturēta, bet vēlāk pārspēks ir bērņu un viņu nesavaldības pusē. Tā ir ģimenes izpostīšana.

Ir saprotams, ka paaudzei, kas ir pieredzējusi, no vienas puses, pilnīga saistību trūkuma bezdibeni, no otras puses, – aklu paklausību, īstas autoritātes jautājums ir kļuvis īpaši nozīmīgs. Vai šāda īsta autoritāte ir atrasta – tas ir ticības paklausības jautājums. Īstas autoritātes jautājums kļūst jo aktuālāks, jo vairāk totalitārisms mēģina iznīcināt vecāku autoritāti – ar nodomu pilnīgāk pakļaut jauno paaudzi valsts spaidu autoritātei. Par vecāku mājām un vecāku mājās ir iedegusies cīņa, kuru ir iespējams izšķirt tikai ar īstas, Dieva gribā pamatotas autoritātes kluso un mierīgo varu īstajā šī vārda nozīmē. Īstas autoritātes paraugu redzam Jēzus personā. Tā ir pamatota Viņa pilnīgajā Sevis nodošanā “par mums”. No šī Jēzus Gara mūsu laikā, kad zaudētas visas saistības, atkal no jauna rodas arī īsta autoritāte cilvēku vidū.

Vecāki ir Dieva vietas izpildītāji. Tas ir viņu autoritātes pamatojums. Taču tā ir atvasināta autoritāte, nevis tāda autoritāte, kuru cilvēks var piesavināties pats ar savu varu. Dieva vietas izpildīšana nozīmē to, ka cilvēkam ir Dieva uzdevums un pilnvaras darīt Dieva darbu. Viņam arī jāapzinās atšķirība starp Dieva gribu un darbu un tā cilvēcīgo pildīšanu. Īstais ar mātes un tēva starpniecību paveicamā darba pirmtēls ir paša Dieva darbs. Viņš nes Tēva vārdu ar īstajām tiesībām un pilnā

šī vārda nozīmē, kamēr šīs zemes tēva tēvišķība, salīdzinājumā ar šo pirmtēlu, jā, ievērojot Dieva uzdevumu, vienmēr ir apšaubāma lieta, kurā saskatāmi daudzi trūkumi. “..Es loku savus ceļus Tēva priekšā, no kā ikviena cilts debesīs un virs zemes dabū savu vārdu..” (Ef. 3:14, 15). Cilvēks ir tēvs pēc sava īstā un vienīgā Debesu Tēva līdzības. Antropocentriskā skatījumā, kas sauc Dievu par Tēvu, sekojot analogijai ar tēvu – cilvēku, neizbēgami rodas kļūdas.

Tēvišķība sniedzas tālāk par dzīvības došanas – radīšanas aktu un ietver sevī arī dzīvības uzturēšanu. Bērns tiek pabarots, kopts, sargāts; pirmajos dzīves gados viņš ir pilnīgi atkarīgs no vecāku vai viņu vietnieku atbalsta. Bez tā viņam vajadzētu aiziet bojā – līdz pat tam laikam, kad viņš nostājas pats uz savām kājām un pats spēj nodrošināt savai dzīvei nepieciešamo, vai pareizāk būtu sacīt: līdz Debesu Tēva rūpes var viņu uzturēt bez vecāku starpniecības. Taču vecāku uzdevums sniedzas vēl tālāk. Tīri cilvēcīgā skatījumā šis uzdevums ietver bērna ievadīšanu dzīves vēsturiskajā kopsakarībā, kurā vecāki paši jau atrodas un bez kuras cilvēks nevar dzīvot. Vecāki nodod bērnam visu no iepriekšējām paaudzēm mantoto, un bērni, savukārt, to nodod nākamajām paaudzēm. Jēdziens “*traditio*” nekādā ziņā nav tīri intelektuāli saistāms ar mācīšanu. Vecāki nav tikai savu bērnu skolotāji. Viduslaikos, interpretējot tēva kā Dieva vietas izpildītāja amatu, tēvu sauca par *deus, dominus, iudex, doctor filiorum*¹⁶ un šādā veidā pamatoti iedibināja vecākiem vadītāju uzdevumu visaptverošā nozīmē.

Tas viss pieder Dieva uzturošajam darbam. Tā ir ne tikai atsevišķa cilvēka un viņa individuālās eksistences uzturēšana, bet šīs pasaules uzturēšana līdz pestīšanas dienai – par spīti grēkam un atkrišanai nāvē. Dieva baušļu uzturētā kārtība ir būtiska aizsardzība pret šīs pasaules pašiznīcināšanos. Šī kārtība var tikt nepareizi saprasta – itin kā Dieva pestīšanas darbs būtu izsmelts ar šādu kārtību un līdz ar to – ar šīs grēcīgās pasaules uzturēšanu. Tas nozīmētu – piešķirt reliģisku svētību konservatīvismam šīs zemes dzīves kārtībai. No otras puses, šo kārtību var aplamu saprast arī tādā nozīmē, it kā tās būtu “bezdievīgas saistības”, kurās šīs pasaules aplamība ir fiksēta un pacelta likumu līmenī (Ivands, Baznīcas aplicība, Minhene, 1952).

¹⁶ Lat. – *dievs, kungs, tiesnesis, dēlu skolotājs.*

Ja tas tā būtu, tad vajadzētu uzskatīt par Dieva uzdevumu šādas kārtības noliegšanu. Tad draudzei vajadzētu saistīties ar izteikti revolucionāru pieeju. Un galu galā šāda nostāja novestu pie Dieva baušļu atcelšanas – īpaši attiecībā uz ceturto bausli.

Mums jākonstatē šādi fakti: protams, visa cilvēcīgā kārtība ir iedibināta tā, ka tajā ir fiksēts arī grēks; tomēr šī pasaules uzturēšanas cilvēcīgā kārtība nekalpo tam, lai tajā grēks varētu gūt sev apstiprinājumu, bet tādēļ, lai uzturētu pasauli līdz tās pestīšanai. Šajā uzturēšanā ietverts Dieva lēnprātības noslēpums. Dieva baušļi un Viņa iedibinātā kārtība – tieši tie zemes dzīvi uzturošajā spēkā ir pierādījumi Dieva mūžīgajai laipnībai pret kritušo pasauli. Tieši šī pasaule ir aicināta jaunā dzīvē.

Šajā aspektā rodas divi secinājumi par vecāku un bērnu attiecībām.

1. Dieva vietas izpildītāji uz zemes paši ir sagūstīti šīs pasaules grēcīgajā dzīvē. Tādēļ viņi ir ne tikai nepilnīgi, bet daudzos gadījumos arī slikti Dieva vietnieki, kas saviem bērniem tikai apgrūtina baušļu pareizu ievērošanu un atsevišķos gadījumos padara to pilnīgi neiespējamu. Bauslis attiecas ne tikai uz bērniem, itin kā viņiem būtu uzlikta visa Dieva prasību smagā nasta, kamēr vecākiem dotas visas tiesības, bet bauslis skar abas puses. Nav iespējams runāt par vecākiem kā Dieva vietas izpildītājiem un viņu autoritāti, nenorādot uz cilvēka nespēju tikt galā ar šādu uzdevumu. Tādēļ arī rodas iekšēja nedrošība vecāku autoritātes uzturēšanā. Tomēr bauslis paliek spēkā, un tas attiecas ne tikai uz labiem vecākiem, bet uz visiem vecākiem. Bērniem tā, neapšaubāmi, ir smaga nasta. Taču visai šīs zemes dzīvei ir raksturīgi, ka Dievs regulē grēcīgo cilvēku savstarpējās attiecības. Dieva svētā griba visskaidrāk atklājas tur, kur, par spīti vecāku acīmredzamajai necienībai, tiek ievērota autoritāte, ko Dievs viņiem ir devis. Reizē kļūst skaidri redzams, ka visa vecāku vara kā izpildvara ir ierobežota. Tā nekad nav absolūta, un tā vispār ir likumīga tikai tad, kad pakļaujas Dieva bauslim.

2. Par spīti visiem cilvēku grēkiem, kuri posta ģimēni, šīs dzīves uzturēšana notiek ar Dieva iedibināto kārtību, kas izteikta ceturtajā bauslī. Ikviens bērns ir daudz saņēmis no saviem vecākiem – ne tikai ārējo, bet arī iekšējo mantojumu, kas palīdz veidot dzīvi un dara bērnu bagātu. Pateicība vecākiem par šo mantojumu ir ne tikai baušļa uzlikts pienākums, kura pamatojums nebūtu saskatāms; drīzāk šis pienākums ir pamatots saņemtajā žēlastības darbā. Bauslis mums palīdz to saskatīt.

Ko nozīmē – godāt vecākus, to Mārtiņš Luters paskaidro, sniedzams veselu apzīmējumu rindu – divus negatīvus un četrus pozitīvus. Šie piemēru veidā sniegtie apzīmējumi norāda, ka Dieva bauslis tiešām skar tās vietas mūsu dzīvē, kurās to apdraud un izposta grēki pret ceturto bausli. Aizliegums nicināt un sadusmot vecākus lielākā vai mazākā mērā skar ikvienu ģimeni. Nākamā paaudze vienmēr raugās uz iepriekšējo. Jaunā paaudze, sajūtot, ka tai pieder nākotne, nenovērtē iepriekšējās paaudzes nozīmi. Tā rodas jaunatnes kults, kas iespaido bērnu stāvokli vecāku namā. Ģimenes kopību saindē un izposta bērnu nekautība, kas izpaužas vārdos un tonī. Reakcija no vecāku puses ir dusmas. Iznākums ir nepanesams saspīlējums. Visciešākā ģimenes kopība, kurā nākamajai paaudzei jāatrod aizsardzība un ietekme, kļūst par vietu ar saindētu, grūti panesamu gaisotni. Rodas saniknots, nelaiņns sarunu tonis, un nekādas pieklājības normas vairs netiek ievērotas. Mūsu acīm paveras satraucoša aina – ja vien atvērtām acīm uzlūkojam ģimenes dzīves realitāti mūsu tautā. Ir ģimenes, no kurām nāk saindēti, iekšēji savainoti cilvēki; ir ģimenes, kuras ir grēka tradīciju pavardi. No cilvēku puses nav iespējams norādīt, kur te ir galvenā vaina – vecāku vai bērnu pusē. Kā jau norādīts, mūsu laiki tiecas uzkraut visu vainu vecāku paaudzei. Īstenībā kopdzīve arī ģimenē ar visām savām darbībām un pretdarbībām ir vienots veselums.

Bauslis pilda savu uzdevumu, nesaudzīgi atklājot šo posta pilno realitāti un panākot, ka cilvēki – sūdzību un pārmetumu vietā saskata savu vainu.

Ir jāatzīst, ka posta galvenā daļa saistīta ar attīstības gadiem. Jaunajam cilvēkam ir nepieciešams atrasties no vecākiem, lai iegūtu savas personības patstāvību, pilnīgu briedumu. Var uzdot jautājumu, vai šī norise vispār ir ietverama tikumiskās kategorijās, jo tieši stingra tikumisko prasību lietošana no vecāku puses attiecībā pret bērnu, kas kļūst patstāvīgs, noved pie lielākajām grūtībām un sadursmēm. Taču problēma, kas radusies attīstības gados, nav atrisināma tādējādi, ka attiecības starp vecākiem un nobriestošo bērnu tiek novērtētas ar tīri bioloģisku pamatojumu. No otras puses, bioloģiskais aspekts arī tikumiskā vērtējumā nevar palikt neievērots. Pareizs jautājuma risinājums ir iespējams tikai tad, ja nobriestošā bērna stāvoklis tiek atbildīgi ievērots un attiecības ar bērnu tiek veidotas atbilstoši. Bauslis arī šeit atklāj

mīlestības trūkumu un līdz ar to bezpalīdzību vecāku un bērnu attiecībās visu sarežģījumu priekšā. Tās izpausmes bieži ir jūtamas līdz pat sirmam vecumam. Daudzu cilvēku attiecībās ar Dievu izpaužas pretošanās vecākiem, kas nāk no pubertātes laikiem un tā arī nav pārvarēta.

Baušļa pozitīvais paskaidrojums sniegts vārdos: “.. Tiem kalpojam un paklausām, tos mīlam un cienām.” To, ka paklausība vecākiem ir pakļauta pārmaiņām, nosaka jau pārmaiņas vecāku un nobriestošā bērna attiecībās. Gribas vienotība ar vecākiem mazam bērnam izpaužas citādāk nekā jaunam cilvēkam, kas jau atrodas uz brieduma sliekšņa. Tā ir attīstība no aklas paklausības līdz brīvprātīgai paklausībai. Savukārt ar vārdu “kalpojam” apzīmēta dažādu veidu palīdzība, kādu cilvēki cits citam ir parādā mīlestības dēļ. Te pretstatā uzspiestai, ārējai paklausībai rodas brīvprātīga paklausība mīlestībā, *caritas*¹⁷ līdzās *pietas*¹⁸. *Caritas*, kas vispārīgā veidā izpaužas attiecībās ar visiem cilvēkiem, Dieva gribas skatījumā sevī ietver pilnīgas nodrošināšanas pienākumu pret novecojošajiem vecākiem. Bērnu pienākums apgādāt vecos ļaudis ir viens no smagākajiem apgrūtinājumiem cilvēku kopdzīvē. Kur tas kļūst nepieciešams, tur visas Dieva smagās prasības atkal atdzīvojas. Bērniem tā var kļūt par smagu, nomācošu nastu īpaši tad, ja viņiem pašiem nākas dzīvot materiāli šauros apstākļos, un bieži arī veco cilvēku fiziskā un garīgā vājuma dēļ. Pat šķietami labas pilsoniskas morāles aizsegā kļūst pietiekami skaidri redzams, uz ko bērni savā godbijības un mīlestības trūkumā ir spējīgi. Te pietiekami bieži notiek pat īstas cilvēciskas traģēdijas. Tās parāda, ka vecāku un bērnu problemātika ir aktuāla ne tikai pubertātes gados, tāpat nekādi nav pamatojama tikai ar bioloģisko attīstību, bet jautājums ir tiešām tikumisks – par to, ko Dievs no mums prasa un kāds ir mūsu pienākums. Ģimenēs ir iespējams no šīs problemātikas izvairīties, ievietojot novecojušos vecākus pensionātos. Taču tādā veidā daudzos gadījumos rodas sirdsapziņas jautājums: vai tā nav izvairīšanās no Dieva prasības pildīšanas, kuru vienkārši negribam pildīt. Vairs netiek pamanīts zaudējums, kāds rodas, pazaudējot ģimenes kopību starp vecāko un jaunāko paaudzi, dzīvojot kopā un savstarpēji pielāgojoties. Dzīves problemātika šajā situācijā tiek patvaļīgi vienkāršota. Tāpat paliek nenovērtēts lielais ieguvums, kādu

¹⁷ Lat. – *mīlestība*.

¹⁸ Lat. – *dievbijība*.

bērni iemanto mājā, kur kopā dzīvo veci un jauni. Te jaunais cilvēks tiek pareizā veidā sagatavots dzīvei un cilvēku kopībai.

Tā atklājas izpratne par apsolījumu, kas pievienots šim bauslim. Mazajā katehismā šis apsolījums vairs nav attiecināts uz ilgu dzīvi apsolītajā zemē, bet pavisam neierobežoti – uz zemes dzīvi vispār.

Šāda pārmaiņa ir novērojama jau Vēstulē efeziešiem (6:2, 3): “Godā savu tēvu un māti, – tas ir pirmais bauslis ar apsolījumu, proti: lai tev labi klājas un tu ilgi dzīvo virs zemes.” Tā pestīšanas apsolījums ir piedzīvojis sekularizāciju – tas attiecas vienkārši uz ilgu mūžu un labklājību. Vai mums tas jāuztver nopietni? Vai tas tiešām attiecas uz šīs dienas dzīvi? Protams, katrā atsevišķā gadījumā ilgs mūžs un labklājība nav labi iedibinātas ģimenes pašsaprotamas konsekvences, kas varētu tikt aprēķinātas un pieprasītas. Taču laba kopdzīve ģimenē, kas dzīvo bez ievērojamiem satricinājumiem, ir izšķiroši svarīga visai šīs zemes dzīves stabilitātei. Iespējams, pat fiziskās un garīgās veselības uzturēšanai ir nozīmīgi tas, ka cilvēks var dzīvot ģimenē, kuras iekšienē viņš ir pasargāts no daudziem pastāvīgiem draudiem. Ģimenes dzīves kārtība – vairāk nekā varētu iedomāties – ir sabiedrības dzīves kārtības būtisks faktors, un sabiedriskās dzīves dezorganizācija vienmēr ir saistīta ar ģimenes postīšanu. Taču šāds skaidrojums pārlietu racionalizē bauslim pievienoto apsolījumu. Te pastāv kopsakarības, kuras vienkārši Dievs rada, un mums tās ir ticībā jāapstiprina. “Tēva svētība ceļ bērnu namus, bet mātes lāsts tos nojauc” (Sīraka 3:11). Šajā apsolījumā ir izteikta Dieva žēlastība, kas valda pār šīs zemes dzīvi un kā mūžīga žēlastība vada dzīvi pretī paliekošai svētībai un pestīšanai.

Ceturtā baušļa pildīšana, kā cilvēks to spēj pildīt, būdams pakļauts Bauslībai, ir – kā jau, aplūkojot citus baušļus, norādīts – tikai patiesā piepildījuma ēna. Tomēr šai zemes dzīvei tas nekādā ziņā nav nenozīmīgs. Stingri tikumi ģimenes dzīvē, autoritatīva kārtība dzīvē vispār, reāla vecāko paaudžu autoritātes ievērošana – tās ir vērtības, bez kurām tautas dzīve vienkārši nevar iztikt.

Tomēr, lai cik nopietna ir aiz šīm vērtībām stāvošā Dieva prasība, lai cik centrāla ir to nozīme šīs zemes dzīvē, tās nav pašas svarīgākās. Saskatīt šajās vērtībās īsti reliģisku centru un līdz ar ģimenes atveseļošanu sagaidīt īsto pestīšanu – tā būtu sava veida atkrišana romantiskā ideoloģijā. Baušļa centrā ir Dieva prasība pēc jauna stāvokļa Dieva

priekšā, pēc citādas attieksmes pret Viņu. Līdz ar šo mūsu attiecību atjaunošanu ar Dievu nāk arī jauna kārtība vecāku un bērnu attiecībās. Vecāku un bērnu attiecībām ir jātiek veidotām un sakārtotām, kā Jaunās Derības vēstulēs sacīts, “Tai Kungā”, tas ir, sfērā, kurā cilvēki dzīvo kopā kā Debesu Tēva bērni. “Tai Kungā” nozīmē arī samierinātus cilvēkus, kuri Kristū ir iemantojuši grēku piedošanu un Viņā atraduši pamatu, uz kura stāvēt tā, lai būtu iespējams ņemt rokās un sakārtot visas šīs zemes dzīves lietas. Dzīve šajā sfērā reizē ir dzīve cerībā, kas iesniedzas nākamajā dzīvē. Tā visas zemes dzīves lietas iegūst jaunu raksturu. Tās nav pēdējās – tās tiek itin kā atslogotas un tādēļ var tikt patiesi sakārtotas Dieva dāvatās iekšējās brīvības un mīlestības spēkā, kas nemeklē savu labumu. Draudze vārda īstajā nozīmē kļūst par vietu, kur šis bauslis tiek pildīts iekšējā brīvībā un nesavtīgā mīlestībā, nevis tikai kādu institūciju vai sabiedrības konvenciju spiediena dēļ, tā ka ārējas pildīšanas aizsegā rodas pretestība jebkādam autoritātem, tādēļ cilvēku iekšējās attiecības tomēr paliek nesakārtotas. Draudzes iekšienē vecāku un bērnu attiecības, pieņemot autoritāti un paklausību, kļūst par kopību Tai Kungā. Būdami saistīti ar Viņu, arī ģimenes locekļi var justies kā vienots veselums tā vietā, lai dzīvotu pretstatos. Tā mājas kopdzīve kļūst par draudzi mazākā mērogā.

Kur šāda mājas draudze tiešām rodas, tur namatēvam un namamātei ir jāuzņemas sludināšanas un dvēseļu aprūpes darbs savas ģimenes locekļu vidū. Šādi uzdevumi var tikt uzlūkoti kā baznīcas paraža, kas regulē garīgo dzīvi mājās. Taču šādi ģimenes locekļiem tiek dots likums, kuru tie var uztvert ar pretestību, kas zināmos apstākļos rada šaubas par to, vai baznīcas paraža mājās var tikt uzturēta. Varētu sacīt: tautas baznīcas paražas ģimenes dzīvē var pastāvēt tikai tik ilgi, kamēr tās tiešām ir vispārpieņemtas paražas. Ja tas tā nav, tad šādu paražu uzspiešana nav attaisnojama. Paražu uzspiešana ģimenes dzīvē neko nepalīdz, jā, tā noved tikai pie konfliktiem, kas nes tiešām lielu postu. Kur nama iemītnieku kopdzīve patiesi pieredz iekšēju atjaunošanos ticībā, tur atdzīvojas arī senās tautas baznīcas paražas. Gars, kas atjauno dzīvi, neizposta veco kārtību, bet jaunā veidā to piepilda.

Arī zemes dzīve pasaules mērogā kristīgās ticības ietekmē pieredz atjaunošanos. Apsolījums, kas pievienots ceturtajam bauslim, sevī ietver

solījumu par slimās pasaules dziedināšanu un tās labklājību. Grēkojot pret šo bausli, pasaule mirst.

Mārtiņš Luters savā skaidrojumā ar apzīmējumu “kungus” šajā bauslī ir ietvēris arī visas pakļautības attiecības, valdības attiecības ar padotajiem. Viņš tās uzlūko kā paplašinātu tēva varu. Sociālā dzīve tiek saprasta patriarhālā veidā, tādēļ arī to skar Dieva prasības, kas izteiktas ceturtajā bauslī. Kur vien ir pakļautības attiecības, tur vienmēr jārunā par autoritāti un paklausību, kas pamatota Dieva bauslī. Te atrodams visu šo attiecību ētiskais pamats. Konservatīvi patriarhālais skatījums ir bijis un joprojām paliek sociālās dzīves skatījuma pamatiezīme luteriskajā baznīcā. Paliek atklāts jautājums, vai šāda patriarhāla domāšana ir vienīgā iespējamā kristīgās sociālās domāšanas forma. Nebūtu pareizi viennozīmīgi apstiprināt šādu apgalvojumu. Kristīgā domāšana nekad nav absolūtā veidā saistāma ar noteiktu sociālās dzīves formu. Tomēr ikvienās pakļautības un valdīšanas attiecībās paliek jautājums par galējo autoritāti, kas stāv aiz šīm attiecībām. Tas nozīmē, ka ikvienās pakļautības attiecībās abām pusēm ir jāpakļaujas Dieva bauslim. Pretējā gadījumā paliktu tikai kaila vara – kā vienīgais izšķirošais arguments visās hierarhiskajās attiecībās. Arī demokrātiska kārtība prasa autoritāti, kas nevar tikt iemantota citādi, kā vien atzīstot Dieva gribu, kā tā ir izteikta ceturtajā bauslī.

Piektais bauslis

Tev nebūs noslepkavot.

Ko tas nozīmē?

Mums būs Dievu bīties un mīlēt, ka sava tuvākā miesai nedz kaitējam, nedz ciešanas radām, bet viņam palīdzam un kalpojam visās miesas vajadzībās.

Otrā galdiņa baušļi, no piektā līdz desmitajam bauslim, sakārto cilvēku attiecības, kuri ir līdzīgi savā starpā; šie baušļi skar attiecības ar tuvāko. Tuvākais Vecās Derības izpratnē ir Israēla tautas, Dieva draudzes loceklis. Baušļi kārtu un uztur dzīvi šī veseluma robežās. Šādas kārtības priekšnoteikums ir pestīšanas derība, ko Dievs noslēdzis ar šo tautu. Ar šo atklāto gribu Dievs uztur dzīvu Savas tautas kopību.

Jaunajā Derībā jēdziena “tuvākais” darbības lauks ir paplašinājies ārpus tautas robežām. Uz rakstu mācītāju jautājumu: “Kas ir mans tuvākais?” Jēzus atbild ar līdzību par žēlsirdīgo samarieti (Lk. 10:25–37).

Robeža, kas apņēma Israēla tautu, ir pārrauta. Mīlestības bauslis sniedzas pāri šai robežai. Jēdziens “tuvākais” vairs nav saistīts ar atsevišķām cilvēku grupām.

Šāds ierobežojums nozīmētu, ka cilvēkam ir pienākumi tikai pret noteiktiem cilvēkiem. Taču viņa pienākumi attiecas uz visiem cilvēkiem bez izņēmuma, taču ne visus cilvēkus aptverošas mīlestības nozīmē. Tādai prasībai nebūtu jēgas. Dzīves realitātē nav vispārējas cilvēkmīlestības, bet vienmēr ir runa par konkrētu attieksmi pret noteiktiem cilvēkiem, precīzāk, pret tiem, kurus Dievs pats noliek cilvēka ceļā, kā laupītāju uzbrukumā cietušajam bija jāstāpās ar žēlsirdīgo samarieti. Bauslis runā par cilvēkiem, kurus faktiski sastopam savā dzīvē. Attiecībā uz viņiem mūsu pienākumi neparedz izņēmumus un sniedzas pāri visām robežām, kas citos gadījumos šajā dzīvē var cilvēkus šķirt. Baušļu prasībām ir šāds universāls, tomēr reizē konkrēts raksturs. Tas, ka cilvēki nonāk viens otra tuvumā, kļūst par “tuvākajiem”, nav saistīts ar dabiskiem priekšnoteikumiem, bet drīzāk ar mūsu nostāju, mūsu paklausību Tam, kas šos cilvēkus mūsu ceļā sūta. Aiz visām faktiskajām dzīvē pastāvošajām saistībām un pienākumiem ģimenē, darbā, sociālajā slānī, tautā ir redzamas saistības un pienākumi, kas nāk no Dieva. Tie nevis izslēdz, bet ietver sevī dabiskās saistības, taču sniedzas daudz tālāk, tomēr nav arī pilnīgi neierobežoti.

Tāpat attieksme pret tuvāko reizē ir arī attieksme pret Dievu. Kā neredzamais Dievs tiek godāts satveramajā Viņa vārda dāvanā, Viņa iedibinātajā dievkalpojumā un vecākos, kas ir Viņa vietas izpildītāji, tā visā šīs zemes dzīves plašumā Viņš tiek godāts mūsu tuvākajā. Vecajā Derībā Dievs redzamā veidā nostājas ikviena derības tautas locekļa priekšā otra šīs tautas pārstāvja veidolā. Jaunajā Derībā Kristus, atsaukdamies uz Pastaro tiesu, saka: “Ko jūs esat darījuši vienam no šiem Maniem vismazākajiem brāļiem, to jūs esat Man darījuši” (Mt. 25:40). Savā visu pasauli aptverošajā mīlestībā Kristus ikvienu cietēju sauc par brāli. Pār mūsu tuvāko – lai kādā apveidā mēs viņu sastaptu – vienmēr atmirdz šīs glābjošās Dieva mīlestības spožums Jēzū.

Vienmēr ir tā, ka sastopamies ne vien ar cilvēku, bet reizē arī ar To, kurš ne tikai stāv aiz viņa kā Radītājs, bet arī iestājas par viņu, aizstāv viņu kā Glābējs un Pestītājs, ar Jēzus Kristus Tēvu, kas pazudušos dēlus atkal dara par Saviem bērniem. Ikvienā cilvēku saskarsmē sastopamies ar Dieva pestīšanas gribu, ko ar savu izturēšanos pret tuvāko vai nu apstiprinām, vai noliedzam. Tas ir galējais visas cilvēcības pamatojums.

Tā ir aizšķērsots ceļš visiem mēģinājumiem aplūkot cilvēkus kā lietas, ar kurām katrs drīkst izrīkoties atbilstoši saviem uzskatiem. Humānisms, kas atstāj neievērotu Dieva pestīšanas gribu attiecībā uz mūsu tuvāko, vienmēr draud pārvērsties necilvēcībā. Jaunāko laiku vēsture ir skaidrs pierādījums šādai pārvērtībai.

Centieni atbrīvot cilvēku savstarpējās attiecības no galvenās piesaistes un pamatojuma mūsu attiecībās ar Dievu ir vērojami visā mūsu garīgajā vēsturē. Zemes dzīves veidošana – īpaši sociālajā jomā – ir ieguvusi un iegūst arvien lielāku nozīmi. Attiecībām ar Dievu ir jāatbilstojojas kā līdzeklim, kas kalpo zemes dzīves veidošanai. Ja tās veidošana var notikt kādā citā ceļā, tad šis līdzeklis kļūst lieks. Tas, ka mūsu attieksmei pret Dievu ir nozīme pašai par sevi, ir kļuvis nesaprotams.

Šādai sekularizētai domāšanai par Dieva apoloģiju nav pamata. Patiesi, no dzīvas ticības izaug mīlestība pret tuvāko, bet no tikumiskām prasībām neizriet ticības nepieciešamība. Sekularizētai domāšanai vienmēr šķitīs iespējams apgalvot, ka mīlestība pret tuvāko ir iespējama bez mīlestības pret Dievu.

Turpretī ticība zina: Dievs cilvēkam dod stāvokli, kādā viņš var eksistēt cilvēku savstarpējās attiecībās. Dievs to dara, atklādamies kā tāds, kas iestājas par cilvēkiem. Viņš nostājas aiz cilvēka: kas aizskar cilvēku, tas ir aizskāris pašu Dievu. Tādēļ ikviena abu galdīņu baušļa piepildījums ir tāds, ka mēs nonākam pareizās attiecībās ar Dievu, – Viņu bīstamies un mīlam vairāk par visu, paļaujamies uz Viņu. Vārdi “Mums būs Dievu bīties un mīlēt”, ko M. Lutērs atkārtoti katrā baušļa skaidrojumā, ir pievienoti ar nodomu parādīt Dieva prasību attiecībā uz mūsu izturēšanos pret līdzcilvēkiem, ietvert pirmo bausli visos pārējos baušļos.

Vecās Derības ietvaros piektais bauslis ir likums, kas sargā ikviena derības tautas locekļa dzīvību. Kas aizskar kāda šīs tautas locekļa dzīvību, tam jāzaudē pašam sava dzīvība. “Kas sit cilvēku tā, ka tas

mirst, tas sodāms ar nāvi” (2. Moz. 21:12). Jēzus šo bausli ir uzņēmis Kalna sprediķī, pievienojot vārdus “bet Es jums saku”. Viņš to ir radīkāli saasinājis, pārceldams no tiesiskās dzīves tajā sfērā, kura cilvēku šīs zemes taisnībai vairs nav pieejama. Viņš runā par apslēptajām cilvēku tikumiskajām attiecībām, kas redzamas tikai Sogā acīm. Ja sadusmotais ir tas pats, kas slepkava, un arī viņš ir pelnījis nāvi, tas nozīmē, ka viņš ar savu iekšējo attieksmi pret otru ir pelnījis zaudēt dzīvību un Dieva priekšā uzskatāms par slepkavu.

Tā bauslis no darbu ētikas jomas tiek pārnestis attieksmes ētikā – šeit tas mazāk aplūko konkrētus darbus, bet ir pildāms ar apslēpto attieksmi un nodomiem. Varētu sacīt, ka cilvēka attieksme pret tuvāko ir vienots veselums, kas sākas ar sirds apslēptajām domām, kuru izpausme ir vārdi un darbi. Neraugoties uz visām atšķirībām, kādas cilvēks šeit var saskatīt, vienmēr ir runa par vienu un to pašu: par nostāju, kas noliedz otru, apšaubā viņa eksistences tiesības, kas vēlas, lai viņa nebūtu, lai viņš pazustu no tām dzīves sfērām, kurās viņš mani sanikno un traucē. Cilvēks uzdrīkstas sacīt ”nē” Dieva radītai būtnei, kam Dievs ir devis dzīvību, kam ir dots Kristus apsolījums. Šis noliegums, lai kā uz to raudzītos, vienmēr ir sacelšanās pret Radītāja un Pestītāja suverenitāti, kam vienīgajam ir vara pār dzīvību un nāvi. Tā ir iejaukšanās Dieva tiesībās, ar kuru cilvēks pats sevi liek Dieva vietā. Zaimojošais “jūs būsit kā Dievs” nekur citur neizpaužas tik skaidri, kā tur, kur cilvēks uzdrīkstas izriķoties ar otra cilvēka dzīvību un to atņemt. Cilvēka spēkos nav dot kādam dzīvību. Vara, ko cilvēks piesavinās, ļauj viņam tikai postīt to, ko Radītājs ir devis. Noliegdot dzīvību, šajā attieksmē ir līdzīgi ietverts noliegums pret Dievu. Nav nejaušība, ka Dieva pretinieks, velns, Jaunajā Derībā tiek saukts par slepkavu no iesākuma (Jņ. 8:44).

Taču pretestība Dievam šajā grēkā, kas apstrīd otra dzīvību, sniedz vēl dziļāk. Dievs ir noteicis cilvēkam šīs zemes dzīves laiku, lai tas varētu nākt pie ticības un satvert pestīšanu. Viņa dzīvības apstiprinājums no Radītāja puses sniedzas pāri grēcīgās dzīves robežām un norāda uz īsto dzīvi, kurā cilvēks ir aicināts. Šo laiku, kurā dzīvība ar Dieva žēlastību tiek pasargāta, otrs cilvēks grib patvaļīgi saīsināt. Tā ir iejaukšanās Dieva žēlastības lietās.

Tikai tad, kad mūsu pašu dzīvība ir apdraudēta, sajūtam, cik biedinošs ir grēks, ar kuru cilvēks savā pārdrošībā un nežēlībā stājas Dieva

vietā un attiecībās ar līdzcilvēkiem grib kļūt par dzīvības un nāves kungu. Tas laikam ir pats šausmīgākais, ko cilvēkam uz šīs zemes nākas pieredzēt, ja viņš krīt no kāda cilvēka rokas un ir pakļauts cilvēku patvaļai.

Uz šī pamata saprotam baušļa pozitīvo saturu. Dievs grib apstiprināt dzīvību. Tā ir Viņa žēlastība, ka mēs dzīvojam. Tā ir žēlastība, ka esam aicināti mūžīgajā dzīvē. Piektais bauslis ir šīs dzīvību apstiprinošās Dieva žēlastības izpausme – Viņš Savai radībai neļauj krist, bet uztur to un aicina jaunā esamībā. Grēks pret piekto bausli būtībā ir pretošanās dzīvībai, dzīvības noliegums.

Pēc šī vispārīgā izklāsta varam aplūkot to, kādas ir baušļa konkrētās prasības. Tas aplūko divas jomas:

1. Uzskatus jeb nodomus. Te pieder visa iekšējā otra cilvēka dzīvības noliegšana, vispirms naidis un egoisms.

2. Cilvēku savstarpējās attiecības. Nekad nav runa tikai par grēku manī, bet vienmēr arī par otra cilvēka grēku, kas kaitē manai dzīvībai. Uzsvars ir liekams vairāk uz vienu vai otru, taču abi kopā parāda pilnu šī baušļa kopainu, kas atklāj cilvēka grēka bezdibeni. Bauslība, kas vēlas dzīvību, atklāj nāvi. Tā parāda cilvēku kā slepkavu. Kara un pēckara gadi ir skaidri parādījuši, uz ko cilvēks ir spējīgs, kāds naidis, atriebības kāre un iznīcināšanas vēlme cilvēkā mājō. Mūsu priekšā ir naida saēsta cilvēce – ne tikai tur, kur naidis jau ir izpaudies iznīcinošā darbībā, bet arī tur, kur pilsoniskie tikumi vēl satur šo dzīvi kopā. Pieredzētā netaisnība ne tikai izsauc atklātu naidu kā atbildi, bet atklāj to, kas apslēpts dziļi sirdī – tieši tad, kad cilvēks ir pārāk vājš vai bailīgs, lai izpaustu savas dusmas. Sirdī apslēptās dusmas saindē visu cilvēku un galu galā kļūst par visu viņa domu un darbu virzošo motīvu.

Ne mazāk nozīmīgus vēsturiskus notikumus ir izraisījis ilgi krātais naidis, ar kādu vājais saceljas pret pāridarītāju. Pārestības sajūta ir inde, kas samaitā visu cilvēku kopdzīvi kā personiskā, tā sabiedriskā jomā.

Pretestība piektajam bauslim sniedzas pāri iekšējās atteiksmes laukam, – kā to skaidri parāda Jēzus vārdi Kalna sprediķī (Mt. 5:21 u. t.). Pirmais ārēji iedarbīgais ierocis, kuru cilvēks izmanto pret savu tuvāko, ir vārds. *Racha* (“ģeķis”) ir nicinošs apzīmējums nesaprātīgam cilvēkam; tuvākais tiek uzlūkots kā necība, kuru var pilnīgi neievērot. Vēl asāks ir apzīmējums *more* (“bezdievis”), kas norāda uz bezdiev-

jiem, atbilstoši (Ps. 14:1): “Bezprāši saka savā sirdī: Dieva nevoid!” Šis vārds izsaka dievbijīga cilvēka farizejisko augstprātību, kam mazie un vājie nerūp – viņš tos izslēdz no savas dzīves loka un dziļākajā būtībā noliedz viņu eksistences pamatotību. Tā ir dvēseliska slepkavība no dievbijīga, izglītota utt. cilvēka puses – kā tas notiek ar jebkuru kārtu, kas tādā vai citādā veidā ir pārāka par citām. Būtībā tas nozīmē, ka mazāk ievērojami ļaudis netiek uzskatīti par pilnvērtīgiem cilvēkiem. Taču šeit nepavisam nav runa par faktiski pastāvošo sociālo robežu un dalījumu novēršanu. Bauslis prasa, lai šī dalījuma iekšienē, tā robežas pozitīva iekšējā attieksme pret tuvāko iegūtu konkrētu apveidu.

Ir jārūnā par reālo kaitējumu, kādu mēs nodarām citiem. Tā ir objektīva ietekme, ko rada negatīva nostāja pret otra cilvēka dzīvi, konkrētas sekas, kas izaug no cilvēku kopības postīšanas. Mārtiņš Lutērs savā skaidrojumā ievēro tikai šo lietas pusi. Viņš nerūnā par attieksmi, bet tikai par kaitējumu, ko cilvēki nodara cits cita miesai, un pozitīvā nozīmē – par palīdzību un kalpošanu visās miesas vajadzībās. Tā bauslis tiek saprasts kā aizsargvalnis, kas apņem mūsu tuvāko viņa šīs zemes miesīgajā eksistencē un sargā viņu no visa, kas var kaitēt un traucēt dzīvot. M. Lutērs šādu ierobežojumu ir ievērojis pedagoģisku apsvērumu dēļ. Skaidrojumā nosauktie acīmredzami, ar konkrētu rīcību saistītie piemēri norāda bērnam baušļa konkrēto nozīmi – arī tādā gadījumā, kad slepkavība nenotiek.

Kaitējumu un ciešanu apmērs, kādas cilvēki cits citam rada, vispār nekādi nav izmērāms, īpaši tādēļ, ka nepārtraukti tiek mēģināts tās iztēlot kā nekaitīgas. Ja kāds tieši neizjūt ciešanas un zaudējumus, viņš aizmirst un neievēro, cik ļoti šādas lietas ir raksturīgas mūsu dzīvei. Tomēr mūsu realitāte nekļūst citāda no tā, ka mēs neievērojam notiekošo. Izlietās asinis brēc uz debesīm, bet, kad Dieva Bauslība nemaskētā veidā atklāj mūsu dzīves nāvējošo realitāti, šis pasaules stāvoklis šķiet bezcerīgs. Mēs mācāmies atzīt, cik ļoti šī grēka pasaule ir sasaisīta un vainīga.

Grēks ir gribas pretruna Dievam. Laikam gan tas nekur neizpaužas skaidrāk, kā cilvēka noliegumā pret tuvāko, kam Dievs ir devis Savu apstiprinājumu. Tā cilvēks kļūst vainīgs to cilvēku priekšā, kurus Dievs viņam ir devis. Cilvēka pienākums būtu teikt to dzīvei “jā”, un, to noliedzams, viņš kļūst vainīgs. Tas ir tas, ko atklāj Dieva bauslis, – kad

vien tas tiek uzklausīts kā vārds, ko saka pats Dievs. Pasaule ir pilna sūdztību un abpusēju apvainojumu par to, ko cilvēki nodara cits citam. Tomēr Dieva bauslis mūsos modina jautājumu, kas dzirdams Jeremijas Raudu dziesmās (3:39): “Ko tad cilvēks tik daudz sūdzas, kamēr viņš dzīvo? Lai ikkatrs sūdzas par saviem grēkiem!”

Tāču bauslis saka vēl vairāk. Parādīdams grēku un vainu, kas mūs sasaista, tas saka Dieva spriedumu šai pasaulei. Tas ir nāves spriedums. Dzīvība, kas noliedz Dieva iedibināto dzīvi, zaudē savas tiesības uz eksistenci. Dzīve Bauslības pakļautībā tiešām ir uz nāvi nolādēta dzīve. Tāču teikt nāves spriedumu un to izpildīt – tās ir Dieva īpašās tiesības un privilēģija, jo Viņam ir vara pār dzīvību. Cilvēks to drīkst darīt vienīgi Dieva uzdevumā. Tāds uzdevums tiek dots arī valdībai. Lielajā katehismā Mārtiņš Luters pamatoti ierobežo baušļa darbības sfēru, attiecinot to uz cilvēkiem, kuri ir līdzīgi savā starpā, nevis uz valdību, kas ir augstākā stāvoklī par pārējiem cilvēkiem. Tā, izmantojot tiesas nāvējošo zobenu, ierobežo grēka un iznīcināšanas tieksmju izpausmes cilvēku vidū. Tādā veidā valdība kļūst par Dieva uzturošās kārtības daļu, ar ko šī grēcīgā pasaule tiek uzturēta pie dzīvības, kaut arī ir pelnījusi dzīvību zaudēt. Tā tiek uzturēta, raugoties uz jaunas dzīves mērķi, kurā tā ir aicināta. Nāvēssoda tiesības ir galējā valdības varas robeža kārtības uzturēšanā un to cilvēku jūtu savaldīšanā, kuri apstrīd citu cilvēku eksistences tiesības. Valdības tiesības izmantot zobenu izaug no pienākuma sargāt dzīvību. Pēc visas šausminošās nesenās pagātnes pieredzes šīs tiesības līdz ar to pamatojumu nevajadzētu uzskatīt par pilnīgi pašsaprotamu lietu. Šīs tiesības nozīmē milzīgu atbildību – Dieva vietā rīkoties ar Viņa uzticēto cilvēku dzīvībām. Tā ir konkrēta atbildība piektā baušļa, kurš sargā dzīvību, priekšā. Tā tad valdības tiesības lietot tiesas zobenu nav piektā baušļa izņēmums. Cilvēki, kuriem dota valdības vara, nav tādi cilvēki, kuri “drīkst nonāvēt”. Tam līdzīgu izteiksmes veidu ir ietekmējusi vēlme nonāvēt, kuru “diemžēl” ierobežo piektais bauslis, un tikai šajā vietā Bauslībā redzama sprauga, kas pieļauj nonāvēšanu.

No tāda viedokļa raugoties, valdības tiesneša amats būtu gluži vai pilnvara slepkavošanai. Faktiski valdība atkal un atkal kļūst par liela mēroga slepkavu, ja tā vairs nesaskata savu atbildību par dzīvības sargāšanu. Arī pār valsts dzīvi piektais bauslis, kas sargā dzīvību, nostājas visā savā lielumā. Tādēļ pienākums un tiesības Dieva uzdevumā teikt

nāves spriedumu ir dots tikai tur, kur sabiedrību bīstami ievaino cilvēka draudi tuvākajam un viņa dzīvībai. Šīs tiesības nav pakļautas varas pārstāvju brīvai izvēlei. Nekādā ziņā tās nedrīkst tikt lietotas tur, kur, pēc kādiem cilvēku kritērijiem spriežot, kāda cilvēka vai cilvēku grupas eksistence šķiet nevēlama.

Tas, kas sacīts par valdības tiesas zobena lietošanu, attiecas arī uz karu. Karš ir aizsardzības *ultima ratio* (pēdējais arguments, līdzeklis) – ne tikai attiecībā uz atsevišķu pilsoni, bet arī uz visiem iedzīvotājiem. Šajā nozīmē tās ir valdības tiesības. No vienas puses, te rodas kārdinājums šīs tiesības neatzīt un nonākt galēja pacifisma pozīcijās, kas paredz eshatoloģisku skatījumu un tic, ka pasauli ir iespējams uzturēt kārtībā bez spaidu izmantošanas. No otras puses, pastāv kārdinājums apstiprināt tiesības karot, neievērojot atbildību, ko tās nes līdzī. Robeža starp uzlikto pienākumu un cilvēcīgu slepkavošanas kāri – pat iespējami pamatotā aizstāvības karā – ir ļoti šaura un praksē tik tikko pamanāma, nemaz jau nerunājot par šausminošiem iznīcināšanas kariem, kuros šādas robežas vispār nav redzamas. Te varam nojaust, kā pasaule spēj pati sevi iznīcināt. Gluži kā nevar valdībai aizliegt izmantot zobenu arī uz ārpusi, tāpat nedrīkst pievērt acis un neredzēt lielās briesmas, kādas rada tas, ka karā triumfē abpusēja iznīcināšanas vēlme un slepkavošana izvēršas pasaules mērogā. Te uzdevums, kuru atkal un atkal Dieva vārdā nākas uzņemties, ir – atrast veidus, kā savaldīt tādas vēlmes. Protams, jaunu pasauli tādā veidā nevar radīt – tā jau ir dota ar Jēzu Kristu, ar Dieva valstības iebrukumu šajā pasaulē un tās piepildīšanos šo dienu beigās.

Tikai jaunajā pasaulē kļūst iespējams pilnīgs šī baušļa pozitīvs piepildījums. Tad tiks ne tikai radīts aizsprosts ļaunuma ceļā, bet radīsies citāda cilvēku attieksme vienam pret otru, kurā tie cits citam sniegs apstiprinājumu mīlestībā. Tas, ko piektais bauslis prasa, ir mīlestība.

Mārtiņš Luters savā skaidrojumā parāda tikai fragmentu no šādas izturēšanās pret tuvāko: „..Viņam palīdzam un kalpojam visās miesas vajadzībās.”

Tātad nav runa tikai par to, ka mēs viņam nekaitējam, bet arī – ka tur, kur tiešām tas vajadzīgs, palīdzam. Arī tad, ja atsakāmies to darīt un neizmantojam iespēju tuvākajam palīdzēt, bauslis tiek pārkāpts. Šajā jomā nolaidības grēks bieži ir pat smagāks par aktīvas rīcības grēku.

Priesteris un levīts, kas pagāja garām laupītāju uzbrukumā cietušajam, kļūva vainīgi pie tā, ka cilvēks zaudētu dzīvību. Aiz pilsoniski krietnas fasādes bieži slēpjas slepkavnieciski nodomi, kas neredz tuvāko, kuram vajadzīga palīdzība, un, kad tas nejauši nonāk redzeslokā, tiek mēģināts viņu neievērot, lai nerastos pamudinājums un nepieciešamība rīkoties. Taču spriedums līdzībā par Pastaro tiesu (Mt. 25) skan tā: „Ko jūs neesat darījuši vienam no šiem Maniem vismazākajiem brāļiem, to jūs arīdzan Man neesat darījuši.” Cik daudzas dzīvības aiziet bojā tādēļ, ka esam pagājuši garām, – to neviens nekad nevarēs reģistrēt un noskaidrot.

Mūsu dzīves situācijas raksturīga iezīme ir tā, ka mēs paši esam ienaidnieku ielenkumā, vienalga, vai šī naidīgā attieksme būtu pilsoniskā veidā savaldīta vai revolucionāri nesavaldīta. Tādēļ pašaizsardzības reakcija, kas var novest arī līdz slepkavībai, vienmēr savā ziņā ir reakcija. Jaunā atbilde uz pasaules naidu ir mīlestība. Šo atbildi ir devis Jēzus, pie krusta atdodams Savu dzīvību par ienaidniekiem.

Kā visas izlietās asinis brēc uz Dievu, kļūdamas par biedinošu apsūdzību slepkavnieciskajai cilvēcei, tā Jēzus asinis brēc pēc Dieva žēlsirdības pret cilvēku. No šīs Dieva iejaukšanās izaug ticība. Tā dara iespējamu īstu piektā baušļa piepildījumu un sniedz jaunu atbildi uz visu pieredzēto ļaunumu un vienaldzību. Tā ir atbilde, ko Jēzus ir sniedzis Kalna sprediķī (Mt. 5:38–48) un kas izskan cauri visai Jaunajai Derībai.

Jēzus pavēle nepretoties ļaunumam un mīlēt ienaidnieku ir apstiprinājums līdzcilvēkiem Dieva priekšā. Tas nav salīdzināms ar apstiprinājumu tuvākajam, ar kādu mēs pilsoniskās kārtības ietvaros viens otram liekam mieru, kamēr neesam nostājušies viens otra ceļā. Tas ir apstiprinājums, kas reizē ietver noliegumu pret visu, kas pretojas Dievam, apstiprinājums visdziļākajā un pilnīgākajā veidā.

Piektais bauslis attiecas arī uz paša dzīvību. Mums nav varas pār to. Cilvēkam nav suverēnas autonomijas arī attiecībā uz viņa paša dzīvību. Viņš ir pakļauts dzīvajam Dievam Radītājam, kura balss viņam jāuzklausa. Turklāt, tā kā Kristū esam kļuvuši par Dieva īpašumu, mūsu dzīvība ir dāvana, ko Viņš mums uzticējis. Dieva priekšā esam atbildīgi par savu dzīvību gan tādā ziņā, ka dodam, kas tai pienākas, gan

arī, ka upurējam to sekošanai Viņam un, ja nepieciešams, nežēlojam šo dzīvību, kalpodami Viņam.

Pilnīgu brīvību attiecībā uz savu dzīvību iemanto tas, kas ir nomiris ar Kristu un mūžīgās dzīvības dāvanā saņēmis Dieva apstiprinājumu savai dzīvībai.

Sestais bauslis

Tev nebūs laulību pārkāpt.

Ko tas nozīmē?

Mums būs Dievu būties un mīlēt, ka šķīsti un tikli dzīvojam vārdos un darbos un ikviens savu laulāto draugu mīlam un cienām.

Sestais bauslis izsaka Dieva gribu attiecībās starp vīrieti un sievieti. Mārtiņš Luters Lielajā katehismā pamatoti norāda, ka “jūdu tautā pastāvēja tāda kārtība un bija pavēlēts, ka ikvienam ir jābūt laulībā. Tāpēc arī jaunieši iespējami agri tika apprecināti, jo neprecētie netika cienīti. Arī atklāta netiklība un izlaidība, kādu sastopam mūsdienās, nebija atļauta. Tādēļ laulības pārkāpšana bija pie viņiem izplatītākā nešķīstība.”

Tā Dievs ar šo bausli dod Savai tautai pavēli, kas attiecas ne tikai uz dzīvi laulībā, bet uz dzimumdzīvi vispār. Tā, atbilstoši apstākļiem, kādi bija šajā tautā, varēja notikt vienīgi laulībā – citas iespējas tika izslēgtas daudz stingrāk nekā pie mums. Tātad Dieva griba ir izteikta noteiktos, konkrētos apstākļos un, atbilstoši tam, citos apstākļos ir saprotama jaunā un citādā veidā, tikai tā, lai baušļa neapstrīdamais raksturs un universalitāte, kas ietver visu šo dzīves sfēru, paliktu neskarta. Dievs sakārto Savas derības tautas dzīvi, reizē to sargādams. Dieva prasīgā griba ir Viņa mīlestības pilnā griba, kas sargā no grēcīgā cilvēka postošās iejaukšanās dzīves sfērā, kurā Dievs vērs baušļa prasību.

Tādēļ bauslim ir aizlieguma forma. Taču jebkurā aizliegumā ir ietverta tās dzīves sfēras pozitīva regulācija, uz kuru bauslis ir vērst. Dievs apstiprina dzīvību, ko Viņš sargā ar aizliegumu “Tev nebūs noslepkavot”. Dievs apstiprina laulību, ko Viņš sargā ar aizliegumu “Tev nebūs laulību pārkāpt”. Viņš apstiprina seksualitāti, pavēlēdams laulību kā tās eksistences formu. Dievs Dekalogā apstiprina laulības

dzīvi Savas tautai, sargādams šīs tautas pastāvēšanu un turpināšanos, un reizē arī sabiedriskās dzīves tikumisko kārtību, kuras centrā atrodas laulība.

Tā ir dzīves pamatšūna, kas šādi tiek sargāta. Tādēļ sestais bauslis tieši seko piektajam. Tas sargā laulību tādā formā, kā tā pastāvēja Israēlā, proti, ka vīrs bija sievas īpašnieks. Tādēļ ikviens uzbrukums laulībai ir vērsti pret vīru, atņem viņam to, kas tam ir pats dārgākais, tūlīt aiz paša dzīvības, viņa sievu, izpostot ģimeni. Tā vīrs šajā bauslī ir tuvākais, tautietis derības tautas iekšienē, ko Dievs pats uztur un sargā. Ja tiek jautāts, no kā tad šādā skatījumā bauslis laulību sargā, tad atbilde ir: pirmkārt, no vīra, kas ielaužas svešā laulībā; otrkārt, no sievas, kas, būdama precēta, nododas citam vīram. Tā vīrs var pārkāpt tikai svešu laulību, bet sieva – tikai savu. Tā ir klusējoša poligāmijas atzīšana, kas Bauslības došanas laikā bija vispāratzītas tiesības. Taču bauslis pats nesatur norādes uz tā laika likumīgo laulības formu – monogāmiju vai poligāmiju. Tātad likumīgās laulības formas vēstures gaitā ir mainījušās.

Tomēr Dievs absolūtā bauslī prasa jebkuras šādas relatīvas saistību formas nepārkāpšanu. Līdz ar šo bauslī izteikto Dieva gribu ir dota jauna likumīgas laulības forma – tas redzams Jaunajā Derībā Jēzus skaidrojumā. Bauslī izteiktā aizsardzība, kas nav saistīta ar kādu vēsturiski noteiktu laulības formu, nekādā ziņā neattiecas tikai uz vīru. Bauslī ir ietverta arī sievas aizsardzība, un galu galā – pašas laulības aizsardzība. Dievs jau Vecās Derības tautā sargā pašu laulību – šīs tautas un tai dotās derības dēļ, kā arī apsoltā Mesijas dēļ, kam bija jānāk no šīs tautas.

Tā kā Dievs laulības un dzimumdzīves jomā iedibina sargājošu kārtību, sestais bauslis var tikt aplami saprasts – kā imanenta dzīves kārtība, kas ir dota jau sākotnēji, līdz ar pašu dzīvību.

No šāda viedokļa raugoties, laulību ir iespējams pamatot dažādos veidos; to var prasīt tautas dēļ, kuras pastāvēšana un labums tādā gadījumā kļūst par galveno likumu. Šādu “tautas kosmosu” arī var pamatot kā reliģisku, Dieva iedibinātu. Tad Dievs kļūst par līdzekli mērķa sasniegšanai, un tieši tas, kas ir pati Dieva baušļa būtība, tiek atstāts ārpus iekavām: absolūtā, suverēnā Dieva griba, kas nosaka Dieva likumu un prasa pilnīgu paklausību. Pretstatā tam ir jākonstatē: arī šajā

bauslī cilvēkam nav darīšana ar spaidiem no kādas cilvēku iedibinātas kārtības puses. Viņš nav pakļauts tautai kā augstākajai likumdevējai, bet ir pakļauts tikai Dievam, un, ja baušļi parāda uzturošu kārtību šīs zemes dzīvei, tad kārtības uzturēšana ir Dieva brīvprātīgās žēlastības darbs, no kura pasaule dzīvo. Dekalogā prasītā nostāja arī laulības un seksualitātes jautājumos ir pamatota Dieva prasībā pēc paklausības, nevis mērķtiecības un noderīguma apsvērumos.

Dieva griba reizē skar tiesības un tikumību. Sestajā bauslī atrodama gan tiesiskā kārtība, kas sakārto laulības institūciju sabiedrībā, gan arī tikumiskā kārtība, kas ievēro laulības iekšējo būtību un regulē vīra un sievas kopdzīvi, dzimumu savstarpējās attiecības. Bauslis ietver kā vienu, tā otru, itin kā izlaužoties cauri ārējai, tiesiskās kārtības čaulai un sasniedzot iekšējo sabiedrības dzīves tikumisko kodolu.

Jēzus sarunā ar farizejiem un rakstu mācītājiem par šo bausli (Mt. 19:1–9, Mk. 10:1–12) redzams, ka jūdu rabīniem attiecībā uz laulības šķiršanu priekšplānā bija izvirzījies juridisks jautājums. Tas bija jautājums (5. Moz. 24:1) – kad Bauslība pieļauj laulības šķiršanu. Šajā ziņā sinagogai bija stingrāki un brīvāki Bauslības skaidrojumi.

Diskusija parāda vēl kādu lietu: ikviens baušļa kā tiesiskas kārtības skaidrojums noved kazuistikā, kas mēģina uzskaitīt atsevišķus gadījumus, uz kuriem attiecas kādi priekšraksti. Ikvienu sprauga iespējamo gadījumu attēlojumā itin kā pieļauj pārkāpumus pārējos gadījumos, jo šiem gadījumiem nav norādīti sodi. Tiekme grēkot paliek un pastāv – tā turpina meklēt iespējas, kā saskaņā ar Bauslību varētu nesodīti sekot ļaunajām dziņām.

Jēzus izceļ visu laulības jautājumu kompleksu ārpus šī juridiskā aplūkošanas veida. Viņš pāriet no cilvēku sabiedrības tiesiskās organizācijas atpakaļ pie sākotnējās Dieva gribas, kas izteikta radīšanas stāstā: “..Radītājs iesākumā tos radījis kā vīru un sievu” (Mt. 19:4). Divi dzimumi atbilst Dieva radīšanas kārtībai; vīra un sievas savstarpējā pieķeršanās ir atbilstoša Dieva gribai – tā ir pilnīga kopība. “..Un šie divi būs viena miesa” (Mt. 19:5). Tātad kļūšana par vienu veselumu ir ne tikai miesīga saistība. Tā domāta attiecībā uz visu cilvēka esamību – kopība miesā, dvēselē un garā. Šajā pilnīgajā vienotībā ir ietverta laulības nešķiramība. Tikai Dievam Radītājam ir tiesības šķirt laulību – ar nāves starpniecību. Lai gan tas vārdos nav pasacīts, šajā

vienotībā ir ietverta arī vienlaulība, jo tāda kopība ir iespējama tikai viena vīra un vienas sievas starpā.

Te kļūst redzams absolūtais mērogs, kas padara apšaubāmas dažādos vēsturiskos apstākļos pastāvējušās likumīgās laulības formas un kas liek atzīt vienlaulību par Dieva gribai atbilstošo laulības formu, jo tikai tajā iespējama šāda pilnīga vienotība.

Jaunā Derība neaplūko jautājumu par tiesiskām formām; šeit galveno nozīmi iegūst laulāto draugu kopdzīves tikumiskie jautājumi. Tie tiek uzdoti pavisam universālā veidā un sniedzas pāri Israēla tautas robežām un tiek attiecināti uz visiem cilvēkiem. Baušļa pildīšana notiek “Tai Kungā”, kā to izsaka mājas tāfeles. Dzīvā Kristus valdīšana saved kārtībā cilvēku – arī vīra un sievas – savstarpējās attiecības, proti, ņemot par pamatu viņu kopīgo piederību Kristum un Viņa miesai, draudzei. Laulība neatkārtojamā veidā kļūst par pilnīgas kopības realizāciju. Tādā veidā laulība ir norāde un attēls tai kopībai, kāda ir Kristum ar draudzi (Ef. 5).

Tā kļūst saprotams Mārtiņa Lutera skaidrojuma nodoms. Tas, atbilstoši Jaunās Derības paraugam, viennozīmīgi norāda uz laulības kopības pozitīvu veidošanu, lai “ikviens savu laulāto draugu mīlam un cienām”. Arī tas, ka “šķīsti un tikli dzīvojam”, galu galā pieder pozitīvajam Dieva gribas raksturojumam – kā pilnīgās kopības raksturīga iezīme un priekšnoteikums. Mārtiņš Luters ir aprobežojies ar šiem apzīmējumiem. Šis centrs ļauj pareizā gaismā aplūkot visus seksuālās dzīves – arī baušļa pārkāpšanas – jautājumus. Tomēr M. Luters nav pievērsies šo pārkāpumu aplūkošanai. Iespējams, viņš tā ir rīkojies pedagoģisku apsvērumu dēļ. Aizliegums, kas attēlo ar dzimumu saistītos grēkus, arvien rada kārdinājumu, tādējādi panāk to, kas ir gluži pretējs baušļa nodomam. Varētu sacīt vēl vairāk: tikai tur, kur Dieva pozitīvā griba ir mūsu acu priekšā kā liela dāvana, grēks ar savu nekrietnību, bezjēdzību un krāpšanu kļūst acīmredzams. Laikam gan tieši šādā veidā Bauslības pārliecinošais spēks var vistiešākajā veidā darboties un atmaskot grēku. Šis grēks ir noliegums Dieva mīlestības pārpilnajai gribai, kas attiecas arī uz mūsu zemes dzīvi. Tas ir noliegums mūsu tuvākajam cilvēkam un viņa dzīves izpostīšana. Tas ir noliegums, kas izposta pašu cilvēka dzīves centru.

Taču Dieva pozitīvo gribu neklājas sajaukt ar absolūti ideālu laulības tēlu. Laulāto draugu savstarpējo attiecību konkrēto apveidu nosaka sabiedrībā valdošie tikumi, kas ir atšķirīgi pilsētās un laukos, atkarīgi no kultūras apstākļiem. Tā būtu Dieva baušļa aplama izpratne, ja šeit noteikts kristīgās laulības tēls tiktu norādīts kā vienīgais derīgais un atbilstošais visos apstākļos. Taču visās atšķirīgajās laulības kopības formās ir runa par mīlestību, ko laulātie viens otram ir parādā. Mīlestības trūkums, vaina, kas nomāc un izposta savstarpējās attiecības, ir laulības kā veseluma izjaukšana. Ir svarīgi, lai laulības pārkāpuma sākums, kas gandrīz nekad nav skaidri saskatāms, tomēr tiktu pamanīts – kā Jēzus to ir pamanījis, Kalna sprediķī sacīdams: “..Kas uzskata sievu, to iekārodams, tas ar viņu laulību jau ir pārkāpis savā sirdī” (Mt. 5:28). Bauslis, kas visdažādākajās laulības kopības formās saista laulātos draugus vienu pie otra, savā absolūtajā prasībā tiesā ne tikai rupju laulības pārkāpšanu, bet jebkādu vīra un sievas savstarpējo attiecību postīšanu. Šāda soģa priekšā nespēj pastāvēt neviena laulība.

Tādēļ īsta laulība dzīvo no piedošanas. Bauslis ir dots ne tikai tālab, lai parādītu atklātas laulības pārkāpšanas grēka dziļumus, nedz arī, lai radītu jaunas laulības tiesības, kas pilnīgi aizliedz šķiršanos. Drīzāk gan tas ir dots, lai tur, kur Jēzus īsteno Dieva varu, tiktu īstenota visdziļākā, pilnīgā kopība. Tā tiek īstenota ikdienas cīņā un visu to spēku pārvarēšanā, kuri to traucē un posta. Te nav runa par pasīvu ārēju un iekšēju apstākļu pieņemšanu, bet par aktīvu jaunu savstarpējo attiecību veidošanu, kuras nosaka mīlestība, tāda sirds attieksme, kas otru apstiprina un grib.

Kad Mārtiņš Lutērs šajā kopsakarībā runā par mīlestību, tad dabiskā mīlestība starp vīrieti un sievieti te tiek nevis izslēgta, bet iekļauta. Te *eros* un *agape* otra cilvēka meklēšanā un dzīvošanā viņa labā saplūst kopā. Te ir runa par tā “es” upurēšanu, kas stājas ceļā otra cilvēka meklēšanai, dzīvošanai viņa labā, kas arī laulībā meklē nevis otru, bet pats sevi, savu attīstību un uzplaukumu. Īstas laulības kopdzīves noslēpums tiek atklāts, tikai upurējot šo “es” – kā to attēlo Kristus nodošanās Savas draudzes labā (Ef. 5:25). Tādēļ pareizu savstarpējo attiecību sakne ir Kristus nodošanās mūsu labā un atbrīvošanā no tā cilvēka, kas vērstis pats uz sevi – lai cilvēks spētu mīlēt.

Mārtiņš Luters acīmredzami nedala mīlestību un godu tā, ka mīlēt pienāktos vīram, bet godāt – sievai (Ef. 5:22–25). Tā tiktu atspoguļota atšķirīgā loma, kāda vīram un sievai ir laulībā un kas pamatota vīrieša un sievietes būtībā. Taču šis jautājums katehismā paliek neievērots. Godāt, tāpat kā mīlēt ir Dieva prasība abiem laulātajiem draugiem. Tā pamatota laulātā drauga kā kristieša stāvoklī, kas ir “žēlastībā dotās dzīvības līdzmantinieki” (1. Pēt. 3:7). Tas ir gan vīra gods, gan sievas gods. Sievietes sociālais stāvoklis kristietībā ir pamatots šajā godā. Visa zemes mīlestība tiek svētīta ar godu, ko mēs dodam viens otram, ar cieņu, ko saņemam viens no otra. Šī cieņa ir otra kā tāda cilvēka respektēšana, kam ir savs stāvoklis Dieva priekšā un arī patstāvība cilvēku priekšā. To nedrīkst aizskart arī laulātais draugs. Ar savstarpēju cieņu stāv un krīt arī īsta mīlestība. Ar savu grēcīgo izturēšanos likt uz spēles šo cieņu – tas ir smagākais apdraudējums laulībai. No otras puses, tikai un vienīgi Kristus mīlestība piedošanas spēkā spēj pārvarēt arī šo apdraudējumu. Laulātie draugi var kalpot viens otram arī ar šādu Kristus kalpošanu. Mīlestība un godāšana ir itin kā iekavas, kas satur kopā laulātos draugus, pasargājot laulību no iekšējas sabrukšanas. Citiem vārdiem sakot: ja pats Dievs šajā bauslī pasargā laulību, Viņš to sargā ne kā bezpersonisku mantu, kā kārtību vai institūciju, kas nepieciešama sabiedriskās dzīves veselībai, bet gan tā, ka vīrs un sieva tiek vesti viens pie otra, lai tie viens otram atklātu to cilvēku, no kura nevar pāriet pie nākamā; lai katrs saskatītu otrā Dieva cilvēku, kas jāuztver nopietni – ar visu viņa dabu un īpatnībām.

Sestais bauslis skar cilvēku viņa seksualitātē. Tajā ir ietverts cilvēka kā noteikta dzimuma būtnes apstiprinājums. Kā seksualitātes īstā jēga tiek norādīta vīra un sievas kopība laulībā. Protams, seksualitātei ir arī individuālā puse. Tā līdz ar izsalkumu ir spēcīgākā dziņa, kas var uzkundzēties pār cilvēku un paverdzināt viņu – par postu gan viņam pašam, gan viņa tuvākajam. Turpretī Dieva bauslis prasa, lai cilvēks valdītu pār savu seksualitāti. Mārtiņš Luters ir ievērojis šo Dieva gribu attiecībā uz dzimumtieksmes pārvaldīšanu, sacīdams, ka mums jādzīvo “šķīsti un tikli”. Arī šeit viņš uzstāda tikai pozitīvu prasību; arī šajā vietā netiek attēlota grēka samaitātība, kā tas varētu notikt, izmantojot izteikumu “nešķīsti un netikli”. Ja M. Luters no tāda izteikuma lietošanas atsakās, viņš laikam to dara tādēļ, ka seksualitātes gūsts, kādā

atrodas cilvēka dzīve, ar samaitātības attēlojumu kļūst tikai vēl spēcīgāks. Ar seksuālo dziņu un vēlmēm nav iespējams cīnīties aci pret aci, no tās var tikai bēgt. Ja vīrietis un sieviete seksuālā ziņā nāk kopā bez paliekošas, pilnīgas kopības laulībā, uz ko – atbilstoši iepriekš sacītajam – tomēr seksuālā tieksme ir vērsta, tad viņi abi – tomēr visvairāk un galvenokārt tieši sieviete – tiek apkaunoti.

No sacītā redzam, kas ir šķīstība. “Šķīsts” nozīmē – tīrs. Baznīcas vēsturē šķīstības īstās nozīmes vietā šis vārds ir attiecināts uz pilnīgu seksualitātes noliegumu. Taču tāds nav ne Vecās, ne Jaunās Derības nodoms. Pamatots uzskats par šķīstību ir atrodams laulības un ģimenes dzīves tēlā. Kas ir savienojams ar šādu kopību, kas iederas šajā atmosfērā, tas ir šķīsts. Šādas šķīstības dēļ ir nepieciešama tikumiskā audzināšana, kas pārvalda dziņu. Tas ir baušļa pavēlētais lielais uzdevums pirms laulības un laulībā.

Ja uzsvars tiek likts tikai uz reālo vīra un sievas kopību, tad laulības institucionālā puse tomēr netiek uzskatīta par lieku un atstāta aiz iekavām. Laulības kā institūcijas uzturēšana lielā mērā atbilst Bauslības pozitīvajam *usus politicus*. Nav vienalga, vai laulības institūcija tiek iznīcināta ar vēsu likumdošanu vai ar tikumisku pagrimumu. Šīs institūcijas uzturēšana iedarbojas arī uz iekšējo dzīvi laulībā. Likuma normas gan nerada labu laulību, taču tās kalpo kā atbalsts, neatļaujot cilvēkam netraucēti dot vaļu mainīgajām tieksmēm. Tā rodas iespēja pārvarēt krīzes. No otras puses, laulības institūcija ir kulise, aiz kuras nožēlojamā veidā norisinās kopības izpostīšana, bet ārēji ir redzama mānīga aina, kas neatbilst reālajai situācijai. Ikvienu likumība ir saistīta ar meliem un liekulību, un sevišķi lielā mērā tas attiecas uz likumību laulības veidošanā. Kad tas kļūst redzams, arvien tiek mēģināts atcelt likumu un izvairīties no laulības institucionālās formas tā, lai kopdzīve varētu mainīties atbilstoši mainīgajām jūtām un attieksmēm. Taču Dieva baušļi no cilvēka puses nav atceļami.

Baušļu neievērošana vienmēr nes līdzīgu dzīves izpostīšanas lāstu. Bauslība ir atceļama vienīgi ar tās papildīšanu. Tā nu attiecībā uz sesto bausli jāsaka: kur vīra un sievas kopība ir kļuvusi par īstu, no Jēzus Gara izaugušu kopību, tur laulības institūcija pārstāj būt nomācoša, cieta čaula, kurā nav atbilstoša saturs. Tā ārējā, likumīgā laulības institūcija tiek piepildīta ar tādu dzīves saturu, kādu Dievs vēlas.

Septītais bauslis

Tev nebūs zagt.

Ko tas nozīmē?

Mums būs Dievu bīties un mīlēt, ka sava tuvākā naudu vai mantu nepemam, nedz ar viltotu precī vai netaisnu rīcību iegūstam, bet viņa mantu un iztiku viņam palīdzam vairot un sargāt.

Otrā galdiņa baušļu sakārtojumā, kas visi ir aizsardzības baušļi, ir saskatāms pakāpju veida sakārtojums tajā, ko šie baušļi sargā. Pirmajā vietā ir dzīvība kā visu labumu priekšnoteikums, tad laulība, un trešajā vietā atrodas īpašums. Dievs nodod cilvēka rīcībā zemi ar visiem tās labumiem, lai tā kalpotu cilvēka dzīvības uzturēšanai. Dievs dara cilvēku par zemes kungu, lai viņš no tās pārtiktu. Tas ir ne tikai vispārīgi sacīts, bet attiecas uz katru atsevišķu cilvēku. Dievs cilvēkam dod to, kas vajadzīgs viņa dzīvei un dzīvības uzturēšanai. Visu, kas cilvēkam ir un pieder kā viņa īpašums, cilvēks saņem no Radītāja un Uzturētāja rokas, kas to visu šajā zemes dzīvē nodod viņa rīcībā. Dievs to visu sargā ar bausli “Tev nebūs zagt”. Aiz šī baušļa, kas aizliedz sveša īpašuma aizskaršanu, stāv Dievs kā visas mantas īstais Kungs. Viņš nevienam nedod tādu īpašumu, ar kuru cilvēks drīkstētu rīkoties pēc saviem ieskatiem un pēc savas gribas absolūtā nozīmē. Visu mantu, kas cilvēkam šajā dzīvē ir, Dievs ir nodevis viņa rīcībā, tādēļ tā ir jāizmanto atbilstoši Viņa gribai. Dievam ir vara pār to visu, un Viņš no cilvēka prasīs norēķinu.

Bauslis nosaka robežšķirtni starp “mans” un “tavs”. Katram ir jāsaņem tas, kas vajadzīgs viņa dzīvības uzturēšanai, un šīs zemes labumu baudīšanā nedrīkst rasties haoss, visu cīņa pret visiem. Tā bauslis kļūst par privātpašuma priekšnoteikumu, turklāt tā, ka šis privātpašums ir Dieva dāvāts.

Kā ilustrācija šiem abstraktajiem izteikumiem par īpašumu ir Israēla tautas zemes ieņemšana. Kānaāna zemes īpašnieks ir Jahve, kas itin kā ar līgumu uztic Israēla tautai šo zemi, lai tā tiktu uzturēta.

Zemes īpašums – visu īpašumu pamats – tālāk tiek sadalīts atsevišķām ciltīm, un cilšu iekšienē – atsevišķām ģimenēm. Tā israēliešiem

īpašums pieder kā derības tautas loceklim. Tas ir saistīts ar Dieva pestīšanas nodomu šajā tautā. Dieva pestīšanas plāns, savukārt, norāda katram tautas loceklim uz viņa tuvāko un dara atbildīgu par sava tuvākā labklājību. Tātad līdz ar īpašumu tiek sargāta arī tuvākā persona – tāpat kā pārējos baušļos. Septītais bauslis neiedibina tīri lietisku kārtību, bet prasa ievērot tuvākā intereses, jo arī tuvākais ir Dieva pestīšanas nesējs un ir ietverts Dieva domās par Viņa tautas pestīšanu. Īpašumam nav individuāls, privāts tiesiskais raksturs, kāds tas ir mūsdienu tiesiskajā domāšanā. Nav katra atsevišķa cilvēka ziņā, ko viņš dara ar savu īpašumu, bet ir jāievēro līdzcilvēki, brāļi, derības tautas veselums. Galvenā un izšķirošā loma ir Dievam, kurš dara šo tautu par Savu īpašumu. Tādēļ Dievs sargā īpašumu. Kas izdara pārkāpumu pret savas tautas biedru, savu tuvāko, tas ir izdarījis pārkāpumu pret tautu un pret pašu Dievu.

Jaunajā Derībā skats sniedzas pāri Vecās Derības tautas robežām, taču attieksme pret īpašumu pamatā paliek tāda pati. Tādēļ paliek arī Dieva aizsardzība īpašumam un tā īpašniekam. Dievs ir Radītājs, Viņam pieder visa radība, tādēļ Viņš ir katra īpašuma patiesais īpašnieks. Cilvēks ir īpašuma pārvaldnieks; viņam ir jāpārvalda īpašums, ievērojot Dievu un savu tuvāko. Tā privātīpašums pats par sevi netiek aizskarts, taču tas tiek nodots kalpošanā mīlestībai – tik lielā mērā, ka pirmkristīgajā draudzē radās sava veida komunisms, kur katrs atsevišķs kristietis nodeva savu īpašumu nabadzīgo rīcībā. Šis komunisms nebija pamatots teorijā, ka privātīpašums ir netaisnīgs, bet tā vienkārši bija mīlestības baušļa praktiska īstenošana. Tā pamatojās brīvprātībā un bija vērsta tikai uz došanu, nevis ņemšanu, uz vispārēju īpašuma atsavināšanu.

Pienākums pret tuvāko Jaunajā Derībā līdz ar tieši formulēto mīlestības bausli ir kļuvis vēl lielāks nekā Vecajā Derībā. Tātad septītais bauslis aizliedz – kā tas ir kļuvis skaidrs jau no iepriekš sacītā – grēku pret Dievu un cilvēkiem, to tiesību aizskaršanu, kādas Dievs cilvēkam ir devis. Zagšanā izpaužas pats grēka pamats – cilvēks apstiprina un izvēlas pats sevi arī tad, ja tas notiek uz otra rēķina. Tātad grēks ir saistīts ne ar īpašumu kā tādu, bet ar mūsu attieksmi pret Dievu un līdzcilvēkiem. Tomēr reāli tas saistīts ar robežu, kura tiek novilkta starp

manu un tavu īpašumu, ievērojot pastāvošās īpašuma attiecības un to apstiprinājumu cilvēku noteiktajā, likumīgajā kārtībā.

Īsta zagšana ir iespējama tikai tur, kur pastāv likumīga robeža starp “manu” un “tavu”, kas tiek pārkāpta ar zagšanu. Zagšana vienmēr pārkāpj noteiktu robežu, kas cilvēku sabiedrībā tiek uzturēta īpašuma aizsardzībai. Kur šādas robežas neeksistē, kur “mans” un “tavs” nav norobežoti viens no otra, kur ir manta, uz kuru neviens nepretendē, tur nav arī zagšanas. Tā nu šķiet, ka bauslis attiektos tikai uz šādu cilvēku noteiktu robežu pārkāpšanu starp “mans” un “tavs”, itin kā tas gribētu pasludināt par svētām cilvēku iedibinātās īpašuma attiecības, atsaucoties uz Dieva gribu. Īstenībā šī kārtība ir augstākajā mērā relatīva un pakļauta nemitīgām pārmaiņām. Tā faktiski ir nevis dievišķa, bet pilnīgi cilvēcīga, tādēļ saistīta ar dažādām netaisnībām. Tā vienmēr ir netaisnības un apspiešanas izpausme. Taču tas vienlaikus nozīmē, ka katrs faktiskis īpašums sevī nes netaisnības pazīmes. Dievs septītajā bauslī nevis savā ziņā apstiprina šo grēku, kas saistīts ar īpašuma kārtību, ar konkrētu īpašumu, bet aizliedz atsevišķam cilvēkam pārkāpt robežu starp “mans” un “tavs” un pēc saviem personiskajiem ieskatiem ieviest šajā kārtībā korekcijas, lai gūtu sev labumu. Tuvākā īpašuma aizskaršana vienmēr nozīmē mīlestības trūkumu, citu cilvēku neievērošanu, apsēstību ar mamona varu, kas ir gluži vai personificēts nedzīvais īpašums. M. Luters savā paskaidrojumā zīmīgā veidā pirmajā vietā liek vārdu “nepemam”. Tā viņš raksturo iekšējo nostāju un virzienu cilvēka dzīvē. Tā ir vērsta uz īpašumu, kura dēļ neievēro ne tuvāko un viņa vajadzības, nedz arī Dieva gribu.

Te vēlreiz jāuzsver: sargādams tuvākā īpašumu – tas varētu būt iegūts vai nu taisnīgā, vai netaisnīgā ceļā – pret līdzcilvēku aizskārumiem, Dievs nesankcionē toreizējo īpašuma kārtību. Netaisnība paliek netaisnība. Taču, nostājoties pret to, nedrīkst proklamēt vispārēju privātīpašuma atcelšanu kā Dieva gribai atbilstošu kārtību. Īpašums kā tāds nav zagšana. Grēks ir meklējams nevis īpašuma esamībā vai neesamībā, lielākā vai mazākā īpašumā, kāds ir cilvēka rīcībā, bet attieksmē pret Dievu un līdzcilvēkiem. Cilvēks nekļūst labāks no tā, ka viņam divu svārku vietā pieder vairs tikai vieni, bet ar to, ka vienus viņš ir atdevis līdzcilvēkam, kuram nebija nevienu, tas ir, viņš ir parādījis tuvākajam mīlestību.

No teiktā jāsecina, ka pilnīga privātīpašuma atcelšana neizskauž grēku, kas saistīts ar īpašumu. Tāpat arī nevienlīdzības atcelšana īpašuma lietās nespēj izskaust grēku no šīs pasaules. Ir pamats sacīt, ka šāda nevienlīdzība pieder dabiskajai kārtībai. Faktiski tā nav novēršama. Attieksmē pret komunismu vispār ir pilnīgi jānovēršas no šīs idejas izpausmes marksismā un boļševismā. Propagandētā šķiru cīņa nekādā ziņā nav savienojama ar Dieva Garu. Taču vienlīdzība īpašuma lietās arī ar kristīgiem, ar ticību saistītiem argumentiem nav pasludināma par vienīgo paturamo īpašuma attiecību formu. Grēks pret tuvāko ir nevis tas, ka vienam pieder vairāk nekā otram, bet gan tas, ka cilvēks aizslēdz savu sirdi tuvākā priekšā.

Vispār ir jāizvairās uz šī baušļa pamata formulēt izvērstu īpašuma ētiku. Drīzāk jārunā par to, ka bauslī atrodamā centrālā prasība ir jāsaprot tās vienkāršība un īstajā nozīmē.

Mārtiņš Luters aplūko zagšanas aizliegumu. Galu galā viņš šajā bauslī nonāk pie jautājuma par īpašuma iegūšanu vispār. Vārdos “ar viltotu precī vai netaisnu rīcību iegūstam” ir norāde uz darbu. Īpašuma iegūšana prasa ieguvēja aktivitāti, kas parādās naudā vai darba veikšanā. Teodosijs Harnaks šajā kopsakarībā runā par krāpšanu, nosaukdamis otro no M. Lutera minētajiem grēkiem par krāpšanu. Ir skaidrs, ka darījumu partneri var dažādos veidos tikt apkrāpti – ar viltotu precī, par kuru tiek ņemta pilna samaksa, ar nepilnīgi paveiktu darbu vai ar nepilnu samaksu par darba ņemēja paveikto darbu. Krāpšanas mērķis vienmēr ir viens un tas pats, proti, iedzīvošanās uz otra cilvēka zaudējumu rēķina.

Cilvēku attiecībās saimniecības sfērā pamatā ir tieši šie centieni izmantot situāciju, lai iegūtu priekšrocības, kādas vien iespējams iegūt. Tā ir nostāja, kura tiek turēta zināmās robežās ar pilsonisku likumu palīdzību, taču atrod un izmanto ikvienu spraugu likumos. Visa konkurences cīņa saimniecībā pamatojas šajā nostājā. Tā tiek uzskatīta par pašsaprotamu un attēlo vispārpieņemto attieksmi pret tuvāko. Tas viss paliek panesamā līmenī tikai tādēļ, ka pilsonisko likumu grāmatā pārstāvētais septītā baušļa *usus politicus* norāda stingras robežas starp “mans” un “tavs” un uztur tās ar soda līdzekļiem. Mārtiņš Luters raksturo pasauli kā laupītāju bedri. Redzēt bausli šajā vislielākajā stingrībā nozīmē – redzēt tiesu pār visu pasauli un visām mūsu attiecībām.

Reāls šī baušļa piepildījums vēl nav sasniedzams ar *usus politicus*. Reāls piepildījums ir pozitīvais pretstats ņemšanai – tā ir došana. “Svētīgāk ir dot nekā ņemt” (Ap. d. 20:35).

Šādu došanu Mārtiņš Lutera domā, pieskaitīdams mūsu galvenajiem uzdevumiem to, ka “sava tuvākā mantu un iztiku viņam palīdzam vairot un sargāt.” “Iztika” sākotnēji apzīmē zemes īpašumu, no kā cilvēks iegūst sev iztiku. Šī vieta M. Lutera skaidrojumā vispirms liek domāt par visiem labajiem darbiem, kādus mums pieder darīt nabadzīgo un to cilvēku labā, kuriem vajadzīga palīdzība. Tie ir atbilstoši Dieva gribai tikai tad, ja tiešām ievēro un apstiprina cilvēku, nesot upuri viņa labā. Taču arī palīdzību tiem, kuriem tā vajadzīga – kā ikviens baušļa piepildījums no Bauslībai pakļauto cilvēku puses – ir samaitājis grēks, proti, niecība, ar kādu cilvēks pat palīdzībā citiem meklē pats savu labumu un godu.

Patiess baušļa piepildījums būtu pilnīgs apvērsums cilvēku ikdienas saimnieciskajā dzīvē. Ir pareizi sacīts, ka neiedomājama bagātība nāktu pār cilvēkiem, ja tie iemācītos šīs zemes bagātību pārvaldīšanā būt nevis viens pret otru, bet viens par otru.

Tā ir gaidāmās Dieva valstības aina, taču ne tikai tā. Ja cilvēks atbrīvotos no iegūšanas vēlmes gūsta, viņam “viss piederētu tā, it kā nepiederētu nekas”¹⁹, tā, ka reizē sirds tiek atvērta brālim, kuru Dievs ir radījis un mīl, kurš ir brālis Kristū. Tā jau tagad būtu iemantota jauna attieksme pret īpašumu. Sadraudzībā ar Jēzu jaunā pasaule ielaužas mūsu tagadnē. Kļūst redzams neprāts, kas apslēpts mūsu attieksmē pret īpašumu: mēs lietas uzskatām vērtīgākas par cilvēkiem un esam gatavi atteikties no cilvēkiem, lai iemantotu nedzīvas lietas.

Īstenībā kopība ar tuvāko ir pats pirmais labums, kas dzīvi vispār dara par dzīvi. “Mēs zinām, ka esam no nāves pārgājuši dzīvībā, jo mēs mīlam brāļus” (1. Jņ. 3:14).

Šī labuma dēļ ir vērts nest upurus materiālā īpašuma jomā. Taču tam visam kā priekšnoteikums ir vajadzīgas dziļas pārmaiņas cilvēkā, kas var notikt tikai kā Dieva brīnums ar Kristu palīdzību.

¹⁹ Sal. 1. Kor. 7:30–31.

Astotais bauslis

Tev nebūs nepatiesi liecināt pret savu tuvāko.

Ko tas nozīmē?

Mums būs Dievu būties un mīlēt, ka savu tuvāko neapmelojam, nenododam, neaprunājam, nedz tam neslavu ceļam, bet mums būs to aizbildināt, visu to labāko par viņu runāt un visu skaidrot viņam par labu.

Bauslis runā par tiesas darbībām. Tas aizliedz nepatiesas liecības sniegšanu, aizliedz tādu izteikumus tiesas priekšā, kuri neatbilst patiesībai. Šajā ziņā bauslis skar tiesnešus, lieciniekus un apsūdzētājus. Ar šo bausli Dievs sargā katru derības tautas locekli pret ikvienu aizskārumu, kas notiek ar netaisnību. Te tiek runāts par aizskārumu, kas notiek ar vārdiem un apdraud tuvākā godu, līdz ar to – visu viņa eksistenci. Ar vārdu “tuvākais” šeit skaidri tiek parādīts, ka Vecās Derības kopsakarībā te domāts šīs pašas tautas pārstāvis.

Tātad bauslis skar konkrēto situāciju tiesas priekšā, kur cilvēka eksistence īpašā veidā tiek likta citu cilvēku rokās, kļūstama atkarīga no viņu vārdiem, liecinieku izteikumiem, apsūdzības un tiesneša sprieduma.

Visdažādākās iespējas grēkot, kādas šeit rodas, parādītas Otrajā Mozus grāmatā (23:1 u. t.): “Tev nebūs nepatiesas baumas izplatīt; nesniedz roku ļaundarim, tā atbalstot viltus liecību. Nebiedrojies ar lielo pūli tā ļaunajos darbos un ķildās neliecini, tam izpatīkdams, tā sagrozot tiesu. Nenostājies netaisna nabaga pusē, kad tas tiesājas.”

Liecība tiesas priekšā ir īpašā veidā apdraudēta un pakļauta kārdinājumam, tādēļ tai tiek uzstādītas īpašas prasības. Tajā pašā laikā tās sekas var būt ļoti kļūmīgas. Te gluži kā degpunktā kļūst redzams, kā cilvēki vispār mēdz izteikties cits par citu.

Tā kļūst skaidrs, ko Dievs domā, nostādamies cilvēka aizsardzības pozīcijās šajā lietā. Viņš sargā cilvēka godu un labo slavu, precīzāk sakot: Dekalogā Dievs sargā Savas tautas locekļa labo slavu – šajā tautā, kuras iekšienē katram ir daļa pie Viņa pestīšanas darba. Visi šie ierobežojumi Jaunajā Derībā tiek atmesti. Te tie vairs nav tikai priekšraksti par tiesas lietām, bet attiecas uz cilvēku tikumisko nostāju citam pret

citū – pāri Vecās Derības tautas robežām. Ir sacīts: “Turiet visus godā, mīliet brāļu saimi, bīstieties Dievu, godājiet valdnieku” (1. Pēt. 2:17). Dievs sargā ikviena cilvēka godu.

Gods pieder cilvēka eksistencei sabiedrības iekšienē. Ja labā slava tiek izpostīta, dzīve sabiedrībā kļūst neiespējama. Mūsu kopdzīve ir atkarīga no tā, kā mēs domājam un runājam cits par citu. Goda aizsardzība pieder visaptverošajam mīlestības bauslim, kas grib un prasa šādu sabiedrības pastāvēšanu.

Godā jautājums cilvēku sabiedrībā, gluži tāpat kā īpašuma jautājums, pats par sevi ir problemātisks.

Jaunajā Derībā Jēzus aizskar šo jautājumu, Jāņa evaņģēlijā (5:44) sacīdams: “Kā jūs varat kļūt ticīgi, cits no cita godu pieņemdami, bet nemeklēdami godu, kas nāk no vienīgā Dieva?” “Gods, kas nāk no vienīgā Dieva” atbilstu mūsu dzīves patiesajai realitātei. Gods, kādu meklējam un atrodam pie cilvēkiem, var neatbilst šai realitātei un bieži vien tiešām arī neatbilst tai. Ja gods, ko baudām cilvēku vidū, tiek darīts par vienīgo mūsu rīcības un centienu normu, rodas šķietamība, kas būtībā ir meli. Ir jāsaskata atšķirība starp patiesu un viltus godu. Tomēr, tāpat kā jautājumā par taisnu un netaisnu īpašumu, nav atsevišķa cilvēka ziņā šīs lietas izvērtēt. Tā drīzāk ir Dieva, augstākā Soģa, lieta, tāpat arī Dieva uzdevumu saņēmušā zemes tiesneša lieta vai tāda cilvēka lieta, kurš Dieva priekšā ir iecelts par valdības amatpersonu, skolotāju, audzinātāju utt. Tiesas sprieduma noteikšanas grūtības un atbildība kļūva redzama jau Vecajā Derībā.

Vēl lielāks kārdinājums ir pieļaut bezatbildīgus spriedumus tur, kur spriedumi tiek izteikti privātās sarunās. Var sacīt, ka lielākā daļa mūsu sarunu skar citu cilvēku godu, nesot labumu vai kaitējumu viņu labajai slavai. Un tieši tādēļ, ka šādās sarunās patiesīguma jautājums bieži netiek nopietni ievērots, šajā vietā Dievs iejaucas mūsu zemes dzīvē. Viņš sargā cilvēkus no tā, ka visas viņu savstarpējās attiecības, privātās un publiskās, ar līdzcilvēku runām tiktu saindētas un izpostītas, un cilvēku eksistence būtu pakļauta ļaunumam un meliem.

Mārtiņš Lutērs izklāsta bausli četros izteikumos: neapmelojam, nenododam, neaprunājam, nedz tam neslavu ceļam. Tie visi pamatā norāda uz vienu un to pašu, tikai apgaismo šo lietu no dažādām pusēm. Tā kā šajā bauslī jautājums ir par attieksmi pret tuvāko, tad ar vārdu

“apmelot” nav domāti abstrakti meli, tas ir, izteikums, kas nav saistīts ar attieksmi pret līdzcilvēku, un tiek tikai uzdots jautājums, vai sacītais atbilst īstenībai vai nē. Jautājums par meliem un patiesību pats par sevi veidotu veselu nodaļu, ja mēs to šeit censtos noskaidrot. Neapšaubāmi, bauslis runā arī par šo jautājumu, jo tas nevar tikt pareizi aplūkots, kamēr vienlaikus redzeslokā nenonāk attiecības ar līdzcilvēkiem, kas ar patiesību vai meliem tiek vai nu nodibinātas un uzturētas, vai izpostītas. Patiesība Dieva skatījumā nav šķirama no mīlestības.

Astotajā bauslī centrā atrodas attiecības ar tuvāko. Bauslis aizliedz aizskart tuvākā godu un labo slavu. “Apmelot” šajā kopsakarībā nozīmē ar meliem aprunāt vai izplatīt melīgas baumas par kādu. Šāda rīcība nāk no melīgas, pret tuvāko noskaņotas sirds. Mēs droši vien izbītos, ja mūsu izteikumus par tuvāko varētu pārbaudīt attiecībā uz to atbilstību īstenībai. Meliem nav noteikti jāizskan aplamos, patiesībai neatbilstošos izteikumos – tie var atklāties tonī, niansē, kas maina sacītā nozīmi vienā vai otrā virzienā. Cilvēku izteikumi ir daudznozīmīgi. Ja tie tiek teikti lielā bezrūpībā un ietekmē tuvākā likteni, tas atklāj mīlestības trūkumu, pret kuru, tāpat kā pret meliem, vēršas šis bauslis.

Taču bauslis attiecas ne tikai uz meliem, bet uz jebkādu tuvākā goda aizskaršanu, arī patiesu ziņu izplatīšanu par viņu, galvenokārt, atklājot viņa kļūdas. Ja esam uzzinājuši par savu tuvāko patiesas ziņas, mums tomēr nav tiesību tās izplatīt. Tas vispirms attiecas uz kļūdām un grēkiem, taču tāpat arī uz daudzām citām lietām, kuras nav domātas publiskai apspriešanai, jo tās atkailina un apkauno cilvēku, kad nonāk svešinieku acu un ausu priekšā. Ir privātā sfēra, kurā ielauzties citiem nav atļauts. Cilvēka iekšējā būtība tiek aizskarta, kad viņš ar visu savu privāto, personisko sfēru tiek izvilkts atklātībā. Kas ir zināms Dievam un ko cilvēks atbilstošos apstākļos var atklāt privātā grēksūdzē, nedrīkst tikt darīts zināms atklātībā. Atklātība valsts un tās orgānu, preses vai sabiedrības apveidā nav Dievs, kura vaiga priekšā rit visa cilvēka dzīve un kurš ar Savu spriedumu to tiesā. Šādā veidā nodot tuvāko atklātībai nozīmē pakļaut viņa eksistenci tādai varai, kurai cilvēks nekādi nespēj pretoties. Šāda nodošana vispārīgā veidā ir apzīmēta ar vārdu “nodot”. Tas galvenokārt nozīmē dubulto spēli, kurā, no vienas puses, tiek iemantota tuvākā uzticība un līdz ar uzticību – arī iespēja ielūkoties citādi apslēptajās viņa dzīves jomās, un, no otras puses, tas, kas šādā

ceļā uzzināts, tiek nodots tālāk citiem vai pat kādam šī cilvēka pretiniekam, atnesot tuvākajam postu un apsmieklu.

Šāda nodevība, šāda melīga dubultspēle izposta ikvienu sadraudzību. Masu informācijas līdzekļu attīstība biedējošā veidā iet roku rokā ar šo nodevības grēku. Ievērojot publisko domu un spriedumu, kas pretendē uz privātās dzīves izzināšanu līdz pat apslēptākajiem tās nostūriem, privātā sfēra zaudē savas eksistences tiesības, jā, rodas gluži vai tikumisks pienākums nodot to atklātībā. Taču tas ir grēks, kas izposta uzticību pašā tās saknē. Tas ir diametrāli pretēji kopību veidojošā uzticībā, kādai ir jāpastāv Dieva draudzē. Cilvēku un viņu kopības labā Dievs šim grēkam saka “nē”. Vārds “aprunāt”, tāpat kā “nodot”, raksturo cilvēku kopības izpostīšanu ar vārdu. Aprunāšana šķiet esam nekaitīgāka par nodevību; taču patiesībā tās cilvēku kopdzīvē rada vienlīdz postošas sekas. Aprunāšana ir runāšana par cilvēku aiz viņa muguras. Aprunāšana ir vājo grēks – tie baidās stāties tuvākajam pretī aci pret aci, lai runātu par viņa kļūdām, kaut gan tikai tā būtu iespējams tuvākajam palīdzēt. Tas ir pats izplatītākais grēks mūsu sarunās, kur bieži vien interese rodas tikai tad, kad tiek apspriesti tuvākā grēki un trūkumi.

Varētu jautāt: kādēļ cilvēks tieši par to interesējas. Tuvākā nosodīšana, neapšaubāmi, savā ziņā ir prieks par viņa grēku – nostāja, kas ir gluži pretēja Jēzus attieksmei pret cilvēku grēkiem. Šāda rūpīga citu vainas uzsvēršana ir pamatota centienos atvieglot paša apgrūtināto sirdsapziņu, norādot uz citu vainu. Tā aprunāšanas aizliegums izgaismo visus cilvēka ļaunuma dziļumus, kas slēpjas nevainojamas pilsoniskas taisnības aizsegā. Arī šeit nav runa vienkārši par meliem, par apzināti nepatiesiem izteikumiem, bet daudz plašākā nozīmē – par liecību pret otru cilvēku, vai nu tā būtu patiesa vai melīga. Tāda liecība ir pats ērtākais un reizē – pats biedējošākais līdzeklis, kādu cilvēki izmanto cits pret citu.

M. Luters visu saņem kopā vārdos “celt neslavu”. Tā tiek nosaukts rezultāts, pie kura noved grēks pret astoto bausli. Tā ir tuvākā labās slavas ievainošana vai pilnīga iznīcināšana. Astotais bauslis, dziļākajā izpratnē aplūkots, atklāj mūsu kopdzīves bezdibeni. Taču M. Luters pievieno arī pozitīva pretstata attēlojumu. Tas ir tādas cilvēku sabiedrības tēls, kurā tuvāko aizbildinām, visu to labāko par viņu runājam un

visu skaidrojam viņam par labu. Te ir spēkā priekšnoteikums, ka tiešām būtu pamats tuvāko nosodīt, un vai gan cilvēku kopdzīvē tāds kādreiz neatrastos!

Izskatās tā, ka ar šiem vārdiem būtu aizliegts tikumisks spriedums un būtu sacīts vārds visa ļaunā aizplīvurošanas labā. Te visā nopietnībā atklājas jautājums par tiesībām nosodīt. Skaidri parādās atbildība, kas saistīta ar šādu nosodījumu un kas dara to tik nepanesami smagu. Abas – gan tiesības nosodīt, gan ar tām saistītā atbildība – pareizi ir saskatāmas Jēzus norādījuma gaismā, kas sniegts Mateja evaņģēlijā (18:15–18). Draudze, kas sapēmusi amatu saistīt un atraisīt, līdz ar to arī grēku piedošanas uzdevumu Jēzus vārdā, ir vieta, kur nosodījums tiek izteikts pareizi un atbildīgi.

Visos gadījumos Dieva priekšā ir pareiza tikai tāda izturēšanās, kas pamatota Jēzus Kristus mīlestībā pret grēciniekiem. Viņš ir Tas, kas attaisno grēcinieku, kas ienīst grēku, kas aizbildina vārda vistiešākajā nozīmē. Šī realitāte stāv pāri visām runām par cilvēku vainu. Sadraudzībā ar Jēzu cilvēku vada pozitīvi centieni, lai otrs nezaudētu labo slavu, lai viņa gods tiktu pasargāts un vairots. Visos cilvēku pārkāpumos citam pret citu atrodas ceļi, kādos tas var tikt sasniegts. Te ir runa par aizskārto aizstāvēšanu, par to, ka pašī no personiskiem apsūdzētājiem kļūstam par aizstāvjiem. Ikvienam aizstāvim Dieva priekšā ir pienākums aizstāvēt viņam uzticēto apsūdzēto, nenodarot kaitējumu patiesībai. Ja tas ir iespējams attiecībā pret tiem, kuri izdarījuši smagus pārkāpumus, cik daudz vairāk tas pats attiecas uz mūsu tuvāko, kura labo slavu pilsoniskajā dzīvē ievaino tūkstošiem sīku lietu! Tur ir daudz kā tāda, kam jātiek salīdzinātam ar pareizo mēru, kas iegūst pavisam citādu izskatu, kad iemācāmies citādi aplūkot situāciju. Cilvēka dzīvē ir daudz kā tāda, kas tiek slēpts aiz ļaunām runām, kam ir jātiek ieraudzītam, aplūkojot lietas īstajā gaismā. Ir daudz lietu, kuras šķietami mudina apsūdzēt, taču tās var tikt skaidrotas citādi. Te nedrīkstam nomaldīties kazuistikā. Galvenais ir uzdrīkstēties, stājoties pretī daudzu uzskatiem, aizstāvēt otru cilvēku un ar pilnīgu tikumiskā sprieduma pamatotību nostāties cilvēku priekšā, lai nepievienotos bandai, kas tīko uzbrukt saviem līdzcilvēkiem un izpostīt viņu dzīves. Te nepieciešama mīlestības drosme, kas nenodod cilvēku. Pašos pamatos mēs visi sagaidām šādu mīlestību no tiem, kuri ir mums līdzās.

Tas ir Kristus draudzes tēls, kas šeit parādās izšķiroši svarīgā punktā. Šajā punktā farizeju draudze atšķiras no Jēzus Kristus draudzes. Astotais bauslis vairāk nekā pārējie baušļi pakļauj tiesas spriedumam cilvēku kopdzīvi draudzē. Tas ir sacīts arī un tieši kristiešiem. Ir grūti noteikt, cik tālu iespējams sekot šī baušļa prasībām pilsoniskajā dzīvē, tas ir, īstenot šī baušļa *usus politicus*, jo “mēli neviens cilvēks nevar savaldīt: nemitīgs ļaunums, pilns nāvējošas indes” (Jēk. 3:8). Tā tiek savaldīta tur, kur īstenojas Jēzus un Viņa Gara valdīšana, kur cilvēks ar visu savu vainu Viņa priekšā tiek aizbildināts un pats kļūst par Viņa īpašumu, mācīdamies sadraudzības noslēpumu un tā īstenošanu grēcinieku vidū.

Devītais un desmitais bauslis

Tev nebūs iekārot sava tuvākā namu.

Ko tas nozīmē?

Mums būs Dievu bīties un mīlēt, ka ar viltu sava tuvākā mantojumu vai namu neizkrāpjam, nedz šķietami likumīgi to iegūstam, bet tam palīdzam un kalpojam, ka viņš var to paturēt.

Tev nebūs iekārot sava tuvākā sievu, kalpu, kalponi, lopu, nedz ko citu, kas tam pieder.

Ko tas nozīmē?

Mums būs Dievu bīties un mīlēt, ka savam tuvākajam lopus neatviļam, sievu un saimi neatraujam no to pienākumiem un nenoskaņojam pret savu tuvāko, bet tos pamudinām palikt un darīt to, kas tiem pienākas.

Jautājums par to, vai abi pēdējie baušļi ir savelkami kopā vienā vai aplūkojami atsevišķi, ir atkarīgs ne tikai no baušļu skaitīšanas, kam (atbilstoši 2. Moz. 34:28, 5. Moz. 4:13, 5. Moz. 10:4) katrā gadījumā ir jāsasniedz skaitlis 10. Skaitīšanai ir arī saturisks pamats. Dieva prasības centrā ir iekāres, ļaunās kārības aizliegums, un šai ziņā abi baušļi ir līdzīgi. Šajā gadījumā ir jāievēro ne tikai darītie grēki, bet arī tajos apslēptā attieksme. Dievs prasa ne tikai, lai tiktu sakārtotas ārējās

cilvēku attiecības – Viņš prasa cilvēka sirdi. Dieva prasība satver visu cilvēku, ne tikai to viņa dzīves daļu, kas pakļaujas juridiskai sakārtošanai, jo aiz tiesiskajiem priekšrakstiem, kādi bija doti Vecās Derības tautai, stāv Dieva griba, kas sasniedz pašus dziļākos cilvēka būtnes slāņus. To Jēzus Kalna sprediķī ir parādījis ar vislielāko radikalitāti. Neapšaubāmi, baušļa nodoms ir ievērot šo visas mūsu rīcības aplēpto pamatu un pamatojumu, jo no iekāres, no ļaunās kārības ceļas visi rīcības grēki. Ļaunā kārība, iekāre šajā gadījumā tiek atdalīta no sava objekta un pakļauta Dieva bauslim, kā to dara Pāvils (Rom. 7:7).

Tajā pašā laikā pamatots ir arī otrs skaidrojums, kas uzsver iekāres objektu. Tas ievēro, ka iekāre ir vērsta uz lietām, kuras jau ir kādam dotas, uz lietām, kuras pēc Dieva gribas pienākas tuvākajam, tādēļ cilvēks nedrīkst vērst savu iekāri uz tām. Tomēr viņš to dara, turklāt vai nu rupja, juridiski konstatējama likumpārkāpuma formā – par ko runā piektais līdz astotais bauslis –, vai arī tādā formā, kas nenonāk konfliktā ar soda likumiem, tātad to tieši neskar piektais līdz astotais bauslis. Tā ir iekāres forma, kas sasniedz savu mērķi ar piemērotu likuma burta izmantošanu. Saskaņā ar šo skaidrojumu, abi pēdējie baušļi vēršas, pirmkārt, nevis pret attieksmi, kas ved uz grēku, bet gan pret praksēm un viltīgiem paņēmieniem, ar kuriem cilvēki apdraud cits cita dzīvību, mantu, godu un laulību, neriskējot ar savu labo slavu.

Tā baušļi kļūst par aizsardzības baušļiem. Dievs sargā cilvēku no viņa līdzcilvēkiem arī tur, kur pilsoniskā likuma burts viņu vairs nesargā. M. Lutera Lielajā katehismā abus šos aizsardzības baušļus ir skaidrojis tieši šādā nozīmē. Mazais katehisms ir interpretējams tādā pašā veidā – uz to norāda kā dalījums divos baušļos, tā arī to skaidrojums, jo prakses, ar kurām “legālā veidā” tuvākajam tiek atņemtas, kas viņam pieder, ir atšķirīgas – atkarībā no tā, vai runa ir par nedzīvām lietām vai dzīvām būtnēm. Plašais jēdziens “nams” apzīmē visu to, kas vajadzīgs dzīvei. Kā priekšnoteikums šeit ir zemes īpašums un patriarhālās attiecības – tuvākais ir sava nama kungs. Tas, protams, mūsdienu apstākļos izpaužas atšķirīgi un attiecas uz visu, kas vajadzīgs mūsu līdzcilvēku dzīvei.

Arī kristiešu vidū ir liels kārdinājums darīt legalitāti, tas ir, attaisnojumu zemes likumu un tiesas priekšā, par vienīgo cilvēka rīcības tikumisko normu. Šāds kārdinājums rodas galvenokārt tur, kur cilvēks

sava augstā sociālā stāvokļa un tikumīga cilvēka labās slavas dēļ nevar izdarīt rupjus tikumiskus pārkāpumus. Te Dievs aizliedz ne tikai grēcīgo nodomu, bet tieši darbu, kas nāk no šāda nodoma. Šajā bauslī Dievs aizskar pieklājīgus cilvēkus, kuri sargā savu labo slavu. Nekad nav nekā sliktāka, kā būt nodotam šādu cilvēku rokās. Taču vislielākā ir bezspēcība tādu cilvēku priekšā, kuru iekārei nav robežu un kuri prot izmantot likumu savās interesēs. Tas visspēcīgāk posta cilvēku kopību. Grēks ir nevis atklāts, bet paslēpts likuma aizsegā. Visskaidrāk tas izpaužas, kad likums – kā tas faktiski ir bijis redzams un arī tagad notiek – ir domāts tam, lai radītu iespēju noteiktām cilvēku grupām liegt tiesības uz dzīvību vai īpašumu, lai piešķirtu legālu formu cilvēku atriebības kārei. Dievs ar šo bausli aizskar ne tikai atsevišķus cilvēkus, bet visu cilvēku sabiedrību, arī varas pārstāvjus, kas valda šādā veidā. Politiskajā, saimnieciskajā dzīvē un darījumos tiek legalizēts daudz kas tāds, kas Dieva vaiga priekšā nav atzīstams par likumīgu.

Šis iekāres veids kļūst citāds, kad tas ir vērsts uz dzīviem cilvēkiem. Tas pamato šo baušļu dalījumu divos. Desmitajā bauslī tiek runāts ne tikai par to, ka tiesiski nosacījumi tiek izmantoti tādiem mērķiem, kuri vēršas pret līdzcilvēku, bet arī par to, ka egoistiskiem mērķiem tiek izmantoti tikumiski nosacījumi, kuri pastāv dzīvu cilvēku vidū un sargā viņu tiesiskās attiecības. Te ir runa par apslēptu iejaukšanos svešā kopībā, kas šo kopību izposta. Tajā ir saskatāms kaut kas sātānisks. Tie ir garīgi dvēseliskas dabas postījumi, kas apdraud visu sabiedrisko dzīvi, kaut arī cilvēka acīm ir redzami tik mazā mērā, ka to ietekmes apmērs nav novērtējams. Derības tautas pastāvēšanai bija izšķiroši svarīgi, lai tiktu pasargāta šīs tautas kā noslēgtas Dieva draudzes eksistence visu tautu aptverošā sabiedrības kopībā. Tādēļ Dievs dod bausli, kas ar absolūtu aizliegumu vēršas pret minētajām darbībām.

Derības tautas robežas tagad ir kritušas. Pasaule, ar kuru šodien ir darīšana Dieva bauslim, vairs nav noslēgtā Dieva tautas pasaule, bet pasaule, kurā notiek bezgalīga cīņa par eksistenci, kurā nevaldāma konkurences cīņa tiek pasludināta par cilvēka dzīves pienākumu un tiesībām, kas neatbalsta nekādas cilvēku kopības. Šīm tendencēm bauslis nosaka robežas. Taču sevišķi lielā mērā tas attiecas uz draudzi.

Neievērot robežas, kuras Dievs nosaka, nozīmē darīt kristīgās draudzes kopību iluzoru, ļaut cīņai par eksistenci valdīt pār Dieva draudzi.

Tas faktiski notiek kā ārpus draudzes robežām, tā arī draudzes iekšienē. Kā atsevišķi cilvēki, tā arī tautas, ļaužu grupas, lieli politiski, sociāli un saimnieciski veidojumi savā starpā izcīna šādu cīņu. Līdzekļi, ar kādiem tiek iznīcinātas pretinieka tikumiskās saistības, tiek legalizēti vispāratzītā nozīmē tā, ka rodas aklums pret sabiedriskās dzīves izpostīšanu, ko nes līdzī šāda veida eksistences cīņa. Šajā punktā vecā un jaunā pasaule, kura pakļauta Dieva valdīšanai, nonāk asā un nesamierināmā pretrunā. Šo baušļu *usus politicus* kalpo mūsu sabiedriskās dzīves uzturēšanai, nosakot robežas cilvēku egoistiskajai darbībai. Tā kristiešiem atvieglo nepakļaušanos neierobežotajai savu interešu īstenošanai, kas šķiet nepieciešama cīņā par eksistenci.

Saskaņā ar devīto un desmito bausli, iekāre iegūst grēcīgu raksturu – ievērojot objektu, kas tiek iekārots nelikumīgā veidā. Tas nenozīmē, ka iekāre kā tāda vienmēr ir uzskatāma par grēku. Šķiet gan, ka Pāvils (Rom. 7:7 un 13:9) ir vērsies pret iekāri kā tādu. Taču, pareizā gaismā aplūkojot, iekāres aizliegums šajā vietā nav nekas cits kā devītais un desmitais bauslis saīsinātā formā. Ja aizliegums attiektos uz iekāri kā tādu, tad līdz ar to tiktu aizliegtas tās cilvēka sirds jūtas, ilgas un centieni, kuros balstīta visa dzīve, ikviena izšķiršanās starp dažādām iespējām. Tomēr jāsaka, ka nav iekāres, kura nebūtu saistīta ar cilvēcisku savtīgumu, arī tad, ja tā nav tīra šāda savtīguma izpausme.

Šāda lietu kārtība vienmēr ir novedusi pie tiekšanās iznīcināt iekāri un saskatīt kā mērķi pilnīgu jebkādu vēlmju trūkumu. Tas redzams budismā, stoicismā un tendences veidā arī jūdaismā. Motīvi dažādās reliģijās ir atšķirīgi, taču izejas punkts vienmēr ir iekāres bīstamā darbība un uz dzīves izpostīšanu vērstā vara.

Taču Dieva mērķis attiecībā uz cilvēku ne Vecajā, nedz arī Jaunajā Derībā nav bijis sirds jūtu apdzēšana, notrulināšana un nomērdēšana. Drīzāk gan Dieva mērķis ir tāds, lai cilvēks ar savu iekāri pakļautos Dieva varai. Šis mērķis kļūst saprotams tikai tad, kad tiek atzītas kļūmīgās sekas, pie kādām noved iekāre visā cilvēka dzīvē. Dieva Bauslība netiek saprasta pareizi, ja ar bausli “Tev nebūs iekārot” netiek norādīts uz iekāres kā grēka apslēptā cēloņa dabu. Ļaunajā iekārē ir meklējama sakne mūsu grēkam pret līdzcilvēkiem. Skaudība un naids pašos pamatos saindē un izposta cilvēku kopdzīvi. Cilvēks nespēj panest to, ka otram pieder vairāk nekā viņam pašam. Tas pamatā ir tas pats, ko novē-

rojam pie bērniem: viņi grib tieši to priekšmetu, kas ir otra bērna rokās, un tādēļ rodas ķildas. Skaudība valda pār cilvēku no mazām dienām līdz pat sirmam vecumam. Tā ir vienkārši iekāre. Te kļūst redzams, kā iekāre saindē cilvēku kopdzīvi. Turklāt skaudība ir vērsta ne tikai uz materiāliem labumiem, bet līdzīgā veidā arī uz garīgām, tikumiskām un dvēseliskām īpašībām un priekšrocībām. Pretstats skaudībai būtu prieks par otra cilvēka labklājību, bez skaudības novēlot viņam to, ko viņš bauda. Alkatībai pamatā ir tā pati iekāre, tikai tā vērsta uz lietisku īpašumu. Alkatība materiālu labumu vērtē augstāk par sadraudzību ar tuvāko.

Iekāre izposta arī attiecības ar Dievu. Kur tā pamostas, tur nav miera, un cilvēks nav spējīgs uz klausīt Dieva vārdu. Tā pilnīgi pārņem cilvēku savā īpašumā tā, ka viņš kļūst apsēsts šī vārda tiešā nozīmē. Galu galā iekāre viņu noved pazušanā. Tā kļūst par elku vai, pareizāk sakot, rada elku, kas ar iekāres palīdzību pakļauj cilvēku savai varai. Tā ir dēmoniska vara, kas sakūda cilvēkus un tautas citu pret citu, iedzenot tās pazušanā. Tādējādi Dieva gribas piepildījums būtu nevis brīvība no visām vēlmēm, bet gan tāds piepildījums, kas atrodams sirdī, kura deg mīlestībā pret Dievu un tuvāko, – kā norādīts Vēstulē romiešiem (12:11) un kā Mārtiņš Lutērs šos vārdus tulko: “Esiet dedzīgi Garā!”

Zemes dzīvei svētību nes stingras kārtības pastāvēšana, kas savalda cilvēku kārtības. Audzināšana gan nerada jaunu sirdi. Tā parāda tikai devītā un desmitā baušļa *usus politicus*, kas vēršas pret cilvēku kārtībām. Viss institucionālais un konvencionālais mūsu kopdzīvē šādi iegūst savu relatīvo pamatojumu. Tas viss kalpo zemes dzīves uzturēšanai, lai gan neved uz Dieva valstību, uz jaunām attiecībām ar Dievu, bez atjaunotas kopdzīves ar cilvēkiem. Dieva valstību atnes tikai Tā Kunga Gars, kas institucionālo dzīvi piepilda ar īstu dzīvību. Pareizai Bauslības izpratnei būtiski ir aplūkot pilsoniskās taisnības īsto nozīmi tieši šādā gaismā.

II daļa

Ticība

Bauslība tiek attēlota Dekalogā, Evaņģēlijs – ticībā. Ticība jeb *Credo* ir īsākais apzīmējums, ko baznīcā ir ierasts lietot attiecībā uz šo ticības apliecības formulu. Apzīmējums *Apostolicum* jeb *Symbolum apostolicum* (turpmāk – Simbols) norāda uz divpadsmit apustuļiem. Saskaņā ar leģendāro Romas tradīciju tie ir divpadsmit atsevišķi teikumi, kuros ir sadalīta apliecība Romas baznīcā un kurus formulējuši divpadsmit apustuļi. Apustuļi tieši pēc Gara izliešanas, pirms izklīduši pa visu pasauli, ir pievienojuši Simbolam katrs vienu teikumu. Apliecība īstenībā ir saistīta ar tā sauktajām ticības regulām (*regulae fidei*), kurās senajā baznīcā kristīgās ticības mācības saturs tika apkopots mācību un sludināšanas vajadzībām. Sākotnējo formu *Apostolicum* ir ieguvusi Romā ap 120. gadu, tā sauktajā *Symbolum Romanum*. Vēlāk pievienoti papildinājumi no citām baznīcas provincēm, galvenokārt no Gallijas. Tas nekad nav bijis ekumenisks simbols, bet ir ticis izmantots tikai Rietumu baznīcā, kā Kristības simbols. No Ticības apliecības lietojuma Kristībā radies šis katehētiskās mācības daļas raksturs.

Varētu brīnīties par to, ka tieši šis *Symbolum apostolicum* ir kļuvis par mācības daļu, kas tiek izmantots, lai mācītu ticību. Tam piemīt īpašības, kuras šķietami padara to nepiemērotu šādam mērķim. Vispirms, tas ir ārkārtīgi skops savā izteiksmes veidā, te nekādi nav sasniedzams sistemātisks pilnīgums. Tas attiecas uz izteikumiem par Dievu un – jo īpaši – uz izteikumiem par Garu, par ko pilnīgi nekas netiek paskaidrots. Vispār paliek atklāts jautājums, cik lielā mērā trešajā artikulā nosauktās pārējās lietas ir saistāmas ar Garu. Par to vēl runāsim tālākajā izklāsta gaitā. Visplašākie ir izteikumi par Jēzu Kristu. Šī daļa acīmredzot ir uzņemta Simbolā jau iepriekš formulētas apliecības veidā. Taču šī apliecība par Kristu ir īpašā veidā nepilnīga. Visa centrālā daļa, ko mēs varētu saukt par Jēzus dzīvi, šajā apliecībā iztrūkst. Ir apliecināta Viņa ienākšana šajā pasaulē un Viņa iziešana no tās; abi izteikumi apraksta brīnumu, kas attēlo šo personu, un pret tiem abiem jau kopš seniem laikiem ir vērsta kritika. Tā visa uzmanība ir

pievērsta šiem diviem punktiem, iespējams, tādēļ, ka tie ir bijuši strīdīgi un tikuši apspriesti. Tam ir bijuši savi polemiski un apoloģētiski pamati. Aiz šiem strīdiem ir diskusijas ar maldu mācībām.

Tas neizslēdz iespēju, ka pasludinājumā un mācībā var tikt izmantoti Bībeles vārdi, kas papildina Jēzus tēlu, jā, Jēzus tēls Viņa vārdos un darbos noteikti ir izceļams, papildinot to, kas sacīts par Viņa dzimšanu un Viņa nāvi.

Apostolicum iztrūkst pamatizteikumi par tām lietām, kurām ir bijusi galvenā loma reformācijā, proti, par cilvēka grēku un Dieva žēlastību. “Dieva vārds” un “attaisnošana” vispār nav pat pieminēti.

Par faktu, ka tieši *Apostolicum* ir kļuvis par Evaņģēlija paraugu katehismā, jāpateicas Rietumu baznīcas tradīcijai, nevis izsmeļošām diskusijām par šīs apliecības piemērotību ticības mācīšanas mērķiem. Tādēļ būtu labi pieņemt *Apostolicum* kā to, kas tas ir, proti, no baznīcas prakses izaugušu apliecību, kas, gluži tāpat kā Rakstu vārds, sevī nes par miesu tapušā Vārda divējādību.

Tieši šis apstāklis rada jautājumu: kāds, par spīti tam visam, ir pamatojums, kura dēļ *Apostolicum* ir liekams katehisma centrā, lai ar tā palīdzību attēlotu Evaņģēliju. Tas ir jautājums par *Apostolicum* kā katehisma centra pozitīvo novērtējumu. Tas ir jādara, ievērojot M. Lutera skaidrojumu. Simbola lietojums evaņģēliskajā baznīcā mūsdienās ir attaisnojams ar izskatu, kādu šai apliecībai ir piešķīris Mārtiņa Lutera skaidrojums. Paliek neatbildēts jautājums par to, vai M. Lutera skaidrojums ir atklājis to saturu, kādu šajā apliecībā bija ielikusi senā baznīca, vai arī šeit ir ienests kaut kas jauns, kaut kas tāds, kas nācis no visa Evaņģēlija Gara.

Ticības apliecība nosauc mūsu ticības galveno saturu, *fides quae creditur*, ticību, kas tiek ticēta, proti, objektīvo, jau esošo ticības priekšmetu. Gandrīz nemanāmi tai seko *fides qua creditur*, ticība, ar kuru ticam, ticība kā norise ticīgā cilvēkā. Tikai neuzsvērtajos vārdos “es ticu uz..” izpaužas šī ticības pēdējā puse. Taču tieši šis formulējums patiesi atbilst evaņģēliski bibliiskajai ticības izpratnei. Nesenā pagātnē bija pieņemts piešķirt izšķirošu nozīmi ticībai kā dvēseles saviņņojumam un līdz ar to mazināt objektīvās realitātes nozīmi, ar ko saskaras ticība. Tika novērtēts tieši “būt ticīgam”; skats tika koncentrēts uz cilvēka stāvokli, un vērojums pats par sevi bija pareizs, proti, ka cilvēkam

piemītošais “būt ticīgam” sevī ietver lielu dvēseles spēku, ar kuru kļūst iespējams paveikt tādus darbus, kas pārveido visu pasauli. Viss uzsvars tika likts uz cilvēkā mītošo ticības spēku pamodināšanu.

Taču Bībeles izpratnē ticība savu nozīmi iegūst tieši no sava priekšmeta, tas ir, no personas, uz kuru tā ir vērsta. Pēc būtības ticība ir paļāvība, personiska attieksme pret to, uz ko cilvēks paļaujas, turklāt tāda, kas pārsniedz vienkāršu atziņu un ietver pilnīgu nodošanos tam, no kā sagaida visu labo.

Izteikumā “es ticu uz..” ir ietverta paļāvība absolūtā pakāpē – tā sniedzas pāri citām cilvēku paļāvības attiecībām. Ticības pamats ir tajā, uz ko tā ticot paļaujas. Šī paļāvība, ticība savu vērtību iegūst no Tā vārda, kam tiek veltīta paļāvība. Ja sniedzam savu paļāvību kādam, kas uz to nevar un nedrīkst pretendēt, tas nozīmē bankrotu, kurā tiek iesaistīta visa mūsu dzīve. Tas ir ikvienas elku dievkalpošanas bankrots. Ticības apliecība runā par To, kurš patiesi ir Dievs, un par Viņu tiek formulēti izteikumi, kuriem atbilst cilvēka ticības nostāja. Tātad ticība apliecina To, uz kuru tā ir vērsta.

Tā kļūst saprotams izteiktais, gandrīz vienpusīgais ticības saturs uzsvars: Ticības apliecības izteikumi ir tuvi dogmatiskiem izteikumiem. Atsevišķo teikumu rindā tiek izvērsts atklāsmes saturs, nosaukti tie pestīšanas darbi, kuros Dievs mums sevī ir atklājis izšķiroši nozīmīgā veidā. Tie ir objektīvi izteikumi par Dievu. Ticības apliecība, neatkarīgi no personiskās ticības nostājas, var tikt izmantota kā īsā veidā formulēta dogmatika, kā objektīva, baznīcas apobēta mēraukla, pēc kuras var tikt izvērtēts un ir izvērtējams visu ticības izteikumu patiesīgums. Būtībā baznīcas vēsturiskajā attīstībā *Credo* atkal un atkal ir atguvis šādu nozīmi, atstājot malā personiskās liecības raksturu un paturot tikai tās objektīvo saturu, atdalīti no cilvēka personiskās ticības nostājas. Šādas iespējas pamats, neapšaubāmi, ir meklējams pašā *Credo*, ko iespējams aplūkot neatkarīgi no neuzsvērtajiem, tomēr reizē tik izšķirošajiem vārdiem “es ticu uz..”

Turpretī Mārtiņš Luters Mazajā katehismā ir īstenojis itin kā atgriezenisku *Credo* pārveidojumu no dogmatiska kompendija īstā dzīvas, personiskas ticības apliecībā. Tādā veidā *Credo* izteikumu objektīvās patiesības saturs nekādā ziņā netiek mainīts, bet paturēts. Arī ticības priekšmeta dominējošā loma salīdzinājumā ar ticības subjektīvo

darbību netiek mazināta. Taču visa apliecība tiešām kļūst par liecību, par personiskas ticības izteiksmi, no kuras ir izaudzis *Credo* – kā sākotnēji ikviens dogmatisks izteikums.

Mārtiņam Luteram šī pārmaiņa notiek tādā veidā, ka Simbola izteikumi, nemainot vārdu skanējumu, sagrupēti citādā veidā, nekā tas bija pieņemts Romas katoļu baznīcas tradīcijā. Tajā *Credo* bija dalīts divpadsmit teikumos, bet M. Luters to iedalā trijos artikusos, izceļot apliecības trinitāro raksturu.

Vecais, Romas katoļu baznīcas iedalījums izskatās šādi:

1. Es ticu uz Dievu Tēvu, debess un zemes Radītāju
2. un uz Jēzu Kristu, Viņa vienpiedzimušo Dēlu, mūsu Kungu,
3. kas ieņemts no Svētā Gara, piedzimis no Jaunavas Marijas,
4. cietis zem Poncija Pilāta, krustā sists, nomiris un aprakts,
5. nokāpis ellē, trešajā dienā augšāmcēlies no mirušajiem,
6. uzkāpis debesīs, sēdies pie Dieva, Visuvaldītāja Tēva, labās rokas,
7. no kurienes Viņš atnāks tiesāt dzīvos un mirušos.
8. Es ticu uz Svēto Garu,
9. vienu svētu kristīgu baznīcu, svēto sadraudzi,
10. grēku piedošanu,
11. miesas augšāmcelšanos
12. un mūžīgu dzīvošanu. Āmen.

Acīmredzami Simbola tekstā ir saglabāti abi iedalījuma principi, tie pāriet un iekļaujas viens otrā, un paliek atklāts jautājums par to, kurš iedalījums ir sākotnējais un vecākais. Evaņģēliskajā baznīcā ir palikusi triju artikulū forma. Konsekventi ievērotais trinitārais dalījums sevī nes fundamentālu nozīmi, kuru neklātos novērtēt pārāk zemu. Trijos artikusos tiek izteikta ticība uz Dievu Tēvu, uz Jēzu Kristu, mūsu Kungu, un uz Svēto Garu. Ticības priekšmets vairs nav tikai dogmatisks izteikums, ticība pārstāj būt vienkārši šajā teikumā izteiktā satura atzīšana par patiesību; par ticības priekšmetu kļūst Dieva persona.

Vairs nav runa par kaut ko, kam jātic, bet gan par kādu, uz ko tiek likta paļāvība. *Credo* kļūst par personiskas attieksmes izpaušmi pret šo Kādu. Atsevišķie teikumi, kas veido tālākos izteikumus par šo personu, raksturo tās nozīmi. Uzsvars vairs netiek likts uz atsevišķiem izteikumiem par Viņu, bet uz personisku attieksmi pret Viņu pašu. Tas nozīmē, ka mēs varam, piemēram, apliecināt ticību Jēzum Kristum arī

tad, ja attiecībā uz atsevišķiem izteikumiem par Viņu mums vēl nav pilnīgas skaidrības. Ja vēl pietrūkst garīgā brieduma šādai izpratnei, ticība var palikt pie šiem teikumiem un pagaidām tos dziļāk neaplūkot, nebūdama spiesta atteikties no apliecības par Jēzus personu kā Kungu. Luteriskajā izpratnē *Credo* atstāj vietu ticības augšanai, kas no sīka iesākuma soli pa solim kļūst par pilnīgu Dieva Dēla atziņu. Redzeslokā tiek paturēta visa realitāte, ko ticība pieņem; draudze kā veselums to var izteikt savā apliecībā (salīdz. Ef. 4:13).

Te ir vēl otra lieta. Personiskās attiecības, kādas ticībā rodas starp Dievu un cilvēku, Mārtiņa Lutera skaidrojumā tiek aplūkotas no jaunas puses. Ticība runā par pestīšanas dāvanu saņemšanu, kuras sniedz Dievs Tēvs, Jēzus Kristus un Svētais Gars. Atsevišķajos teikumos vairs nav runa tikai par objektīvās esamības spriedumiem. Dieva objektīvā realitāte, kurai pievēršas ticība, gan paliek pilnīgi neaizskarta un turpina pastāvēt, taču tā tiek aplūkota, uzsverot tās nozīmīgumu cilvēkam. Tas, kas tiek sacīts par Dievu, par Jēzu Kristu, par Svēto Garu, iegūst dāvanas raksturu, kura nes cilvēkam pestīšanu, glābšanu. Viņš šīs dāvanas drīkst saņemt ticībā. Ticības saturs tiek saprasts kā prieka vēsts cilvēkam.

Ticība kļūst par Evaņģēlija apstiprinājumu un uzņemšanu. Tas, ka Dievs ir Radītājs un Tēvs, nav tikai fakta konstatācija, bet Viņa mīlestības izpausme, kas aptver visu zemes dzīvi un pārpilda to ar svētību. Tas, ka Jēzus ir Kungs, kurš nācis šajā pasaulē, ir Viņa glābjošās mīlestības deklarācija un piedāvājums, kas mani atpestī un izglābj no pazušanas, grēka, nāves un velna kundzības. Savukārt Gars ir dāvana, kas mani dara spējīgu ticēt un tāad arī – satvert pestīšanu. Tikai ticīgā pestīšanas dāvanas saņemšanā Dievs patiesi tiek atzīts. *Deum cognoscere est beneficia eius cognoscere* (atzīt Dievu nozīmē – atzīt Viņa žēlastības darbus, Melanhtons, *Loci*).

Šie *beneficia* ir darbi, kurus Dievs dara pie mums. Aplūkojot šos darbus, M. Luters *Credo* artikuliem dod nosaukumus: “Par radīšanu”, “Par pestīšanu” un “Par svētdarīšanu”. Dievs ticības neaptveramajam saturam pievieno redzamas zīmes. Redzamā pasaule kļūst par norādi uz neredzamo; taču zīme nav mūsu izdomāta, bet Dieva dota zīme, kas reizē apslēpj sevī to, uz ko tā norāda. Lielākā, centrālā zīme ir pats Dieva Dēls, kas tapis cilvēks. Tā *Credo* iegūst savu uz mums vērsto

mērķtiecību. Dieva noslēpumu atklāšana nav galējais mērķis un kulminācija. Drīzāk *Credo*, izejot no Dieva būtības noslēpumiem, vada mūs uz darbiem, ko Dievs dara pie mums.

Šie Dieva darbi tiek aprakstīti kā tādi, kas ir notikuši nevis pagātnē, bet notiek tagadnē. Dievs rada un rūpējas joprojām un vienmēr. Pestītājs mūsu klātbūtnē, mūsu laikā ved Savā valstībā tos, kurus ir atbrīvojis no velna tirānijas. Dieva lielie darbi, kas darīti pagātnē, vienlaikus tiek aplūkoti kā darbi, kas notiek tagad, tieši pie mums. Visu šo Dieva darbu mērķis ir grēku piedošana, miesas augšāmcelšanās un mūžīgā dzīvošana. Uz to ved visa Viņa darbība. Tā nu Ticības apliecība kļūst par gaviļu pilnu liecību par Dieva lielajiem darbiem, ko Viņš Jēzū Kristū dara pie mums. Tātad Ticības apliecība runā ne par metafiziskām lietām, pret kurām cilvēks varētu izturēties neitrāli, bet cilvēku visspēcīgākajā veidā skar un uzrunā Trīsvienīgā Dieva realitāte; viņu uzrunā Dieva žēlsirdīgā, glābjošā mīlestība, par ko runā otrā mācības daļa.

Šādā skatījumā Ticības apliecība kļūst par Evaņģēlija izvērsumu. Dieva realitātes atklāsmē cilvēkiem ir Evaņģēlijs. Ticība nozīmē, ka cilvēks uzdrīkstas rēķināties ar to savā dzīvē. Ticība uzņem Evaņģēliju, tas ir, Dieva dāvanas, ko Viņš mums sniedz, līdz ar tajās ietverto glābšanu un nonāk līdz Dieva slavēšanai, kas dod Viņam pienācīgo godu. M. Lutera Mazajā katehismā otrā mācības daļa ir liela slavas dziesma, kas izaug no ticības un cildina Dievu.

Ticības apliecība ir draudzes apliecība, himna, ko draudze dzied, vienotā visu laiku ticīgo korī slavēdama Dievu. Tādēļ tās saturs ir pilnīga ticības brieduma izpausme tādā nozīmē, kā par to runāts Vēstulē efeziešiem (4:13). Atsevišķs cilvēks, kas ticībā uzņēmis Evaņģēliju, piedalās šajā apliecībā, atbilstoši savas ticības mēram. Viņš tiek uzņemts visu laiku baznīcas kopkorī un iemanto tiesības šajā korī līdzī slāvēt un cildināt Dievu, lai kāda būtu viņa paša ticības pieredze. Šāda slavēšana no cilvēka puses atkal ir prieka vēsts pasludinājums, kurā cilvēks piedalās pavisam personiski.

Tas ir visa Mazā katehisma pareiza katehētiskā lietojuma pamats. Mēs mācāmies ticēt ne tikai no teorētiska ticības priekšmeta izklāsta, bet no *testimonium*, no ticīgās draudzes liecības, kas nodod tālāk Bībeles liecību un sniedz mums to savu "galveno lietu" skaitā. Tas arī ir pamats visām pareizām diskusijām par ticības objektiem. Ja tās tiek izceltas

ārpus Evaņģēlija un ticības attiecībām, ja diskusijas par *Apostolicum* tiek pārvērstas strīdos par atsevišķiem dogmatiskiem jautājumiem, tad sarunas nonāk tādā gultnē, kas visādā ziņā ir svešas *Apostolicum* garam, kādu mums atklāj Mārtiņa Lutera Mazais katehisms.

Ticības apliecības triju artikulu izteikumi īstenībā ir vienots veselums. Visos trijos tiek runāts par vienu Dievu, kas mums nāk pretī kā Dievs Radītājs, Jēzus Kristus un Svētais Gars, – nevis kā abstrakts lielums, pret kuru mēs varētu palikt neitrāli, bet kā viens Dievs – kā Viņa attieksmē pret mums, tā mūsu attieksmē pret Viņu. Viņš ir Tas, no kā drīkstam sagaidīt visu labo, turklāt trijos artikulos tiek attīstīts tas, ko konkrēti saprotam ar šo “labo”. Viņš ir vienreizējais, patiesi labais – kā Jēzus sarunā ar bagāto jaunekli saka: “Tik viens ir Labais” (Mt.19:17). Un šis viens atklājas mūsu priekšā Ticības apliecības artikulos. Taču tikai Viņa dāvanu saņemšana dara iespējamu patiesi runāt par Viņu un ar vārdiem “es ticu Dievam” nedomāt neko citu, kā vien patieso Dievu.

Taču triju ticības artikulu vienība pastāv ne tikai tajā, ka Dievs ir mūsu priekšā kā Labais, kā visu labo dāvanu devējs, bet arī pašās dāvanās, kuras ir nedalāmi saistītas vienā veselumā. Tās savā vienotībā atklāj pestīšanu. Pestīšana ir viena vienota dāvana, ko ietver vārdi: “Redziet, kādu mīlestību Tēvs mums ir parādījis, ka tiekam saukti Dieva bērni” (1. Jņ. 3:1). Tā ir dāvana, kas mums dāvāta pašā Jēzū Kristū, ka kļūstam par Viņa īpašumu. Bez šī priekšnosacījuma nav iespējams ticēt Dievam Tēvam, Radītājam, nedz kļūt par Kristus īpašumu bez reālas Gara darbības. Tā ir jauna esamība, kas tiek saņemta ticībā, un, ja tā attīstās trejādā piepildījumā, tas tādēļ, ka to, kas ir vienots veselums, varam nosaukt tikai vienu pēc otra.

Kopsavilkuma veidā jāsaka: Mārtiņš Luters aplūko *Credo* kā Evaņģēliju, kas mums tiek sniegts, draudzes slavinājuma veidā, kā *Kerygma*, kas sludina Dieva darbus mūsu labā. Taču tā nav abstraktu, nesaistītu teikumu kopums, bet aiz šiem teikumiem stāv Dieva persona, kas sniedz atsevišķajos teikumos nosauktās dāvanas un ļauj dāvanās pieredzēt un atzīt Viņa mīlestību. Visās šajās dāvanās ir runa par personiskām attiecībām ar pašu Dievu.

Tādēļ Mārtiņa Lutera katehisma otrā mācības daļa sniedz divus skatupunktus: no vienas puses, tā ir Dieva objektīvā realitāte, kas

sniedz dāvanas, no otras puses, – pašas dāvanas, kuras mums nāk pretī ar *signa*, šīs zemes zīmēm, lai mēs nāktu pie ticības Dievam. Dāvanu devējs un dāvanas ir kopā, vienu bez otra nav iespējams saprast. Ir runa par dzīvām attiecībām starp Dievu un dāvanu saņēmēju – cilvēku. Nav runa ne par *sacrificium intellectus* (intelekta upurēšana, noliegšana), saņemot autoritatīvus ticības izteikumus par metafzisku būtību, nedz par reliģisku pieredzi, no kuras secinājumu veidā varētu formulēt apgalvojumus par Dievu. Drīzāk ir runa par pašā ticības pilnu dāvanu saņemšanu, turklāt Dievs, kuru ticība apliecina, patiesi ir šo dāvanu devējs. Ticība Dievam devējam un ticīga dāvanu saņemšana ir saistītas viena ar otru, taču *Credo* izteikumos un skaidrojumos tās tiek dalītas: devējs tiek parādīts *Credo* izteikumos, bet dāvanas mūsu acīm atklājas kā paskaidrojums.

Otrās mācības daļas katehētiskajā izklāstā, tāpat kā visā Mazajā katehismā, jāievēro izvēle, kādu Mārtiņš Luters ir izdarījis gandrīz neaptveramajā mācības materiālā. Gluži kā baušļus nevar interpretēt kā ētikas izklāstu, tāpat Mazā katehisma *Credo* nav izvērsta dogmatika.

Ja gribam uzsvērt *Credo* izteikumu īso, jā, nepilnīgo formu, tad šis apstāklis iegūst būtisku nozīmi katehisma sniegunā. Te nav pateikts viss, un bērniem arī nav iespējams visu pateikt. Taču tas, kas ir pateikts, patiesi ir *necessaria ad salutem*, nepieciešams pestīšanai, ja tas tiek teikt tādā nozīmē, kā domāts Mazajā katehismā. Zināmi ierobežojumi ikvienas mācīšanas gaitā ir nepieciešami. Mazā katehisma izvēlē tiek sniegts noteikts izejas punkts tālākam ticības satura izvērsumam. Katehisms ir piemērots kā pamats ikvienai kristīgai pamācībai – sludināšanā, dvēseļu aprūpē un evaņģēlizācijā.

Šī darba uzdevums ir bijis izstrādāt Mārtiņa Lutera ievēroto domu izvēli tās vienkāršībā. Iespējams, šādi tās mūsdienu izpratnei kļūs pieejamākas, nekā ir vispārpieņemts; katrā ziņā tas noderēs kā izejas punkts jebkādi apoloģētikai.

Pirmais ticības artikuls Par radīšanu

Es ticu uz Dievu Tēvu, Visuvaldītāju, debess un zemes Radītāju.

Ko tas nozīmē?

Es ticu, ka Dievs mani radījis līdz ar visu citu radību, man devis miesu un dvēseli, acis, ausis un visus locekļus, prātu un visas maņas un vēl arvien mani uztur. Viņš dod man apģērbu un apavus, ēdienu un dzērienu, māju un sētu, sievu un bērnus, laukus, lopus un pārējos labumus. Viņš mani bagātīgi un ik dienas apgādā ar visu to, kas šai miesai un dzīvībai vajadzīgs, no visām briesmām pasargā un no visa ļauna glābj un glabā. To visu Viņš dara no tīras tēvišķas, dievišķas laipnības un žēlastības, lai gan neesmu to pelnījis un neesmu tā cienīgs. Par to man būs Viņam pateikties, Viņu slavēt, Viņam kalpot un paklausīgam būt. Patiesi, tas tā ir.

Dievam tiek piešķirti trīs apzīmējumi: “Tēvs, Visuvaldītājs, debess un zemes Radītājs.” Tas ir līdz minimumam samazināts visu iespējamo izteikumu skaits par Dievu, taču katehisms šādi norāda izšķiroši svarīgas lietas. Mārtiņa Lutera nodoms nav bijis ar skaidrojumiem pilnīgi izsmelt *Apostolicum* izteikumus. Viņš aprobežojas ar skatu uz vienkāršu cilvēku un bērnu, kuram jāsniedz ticības saturs, – un mēs darīsim labi, ja mācībās paliksim šajā robežās, necenzdamies pievienot pilnīgu dogmatiku par Dievu. Šeit ir runa par to, lai Dieva tēvišķība, visvarenība un Radītāja diženums kļūtu aptverams un piedzīvojams vienkāršam cilvēkam. Zīme, kurā tas notiek, ir dabiskā zemes dzīves sfēra. Šī dzīve liecina par to, tā norāda uz to, ka Dievs ir Tēvs, Visuvaldītājs un Radītājs – ticībai. Tā ir prieka vēsts, kas šeit tiek pasludināta. Tā jaunā gaismā parāda mūsu dabiskās dzīves lietas, kas var tikt un faktiski arī tiek saprastas pavisam citādā veidā. Ticības apliecība raugās uz tām šajā līdz ar Evaņģēliju dotajā jaunajā gaismā – lai mēs iemācītos redzēt zemes dzīvi, izejot no ticības, šajā vienīgi patiesajā gaismā.

Dieva tēvišķība īstenībā izsaka vēl daudz vairāk, nekā tas ir norādīts Mārtiņa Lutera skaidrojumā. Dievs ir Jēzus Kristus Tēvs. Tieši šī lieta, ko M. Luters nepiemin, viduslaiku baznīcas katehētiskajā tradīcijā ir

tikusi izteikta Pirmajā ticības artikulā. Caur Jēzu Kristu Dievs kļūst par mūsu Tēvu – pavisam neatkarīgi no mūsu zemes dzīvē pieredzētās Dieva Tēva labestības un laipnības. Ticība Jēzus Kristus Tēvam parāda gluži jaunas esamības attiecības, kas ietvertas ticīga cilvēka dievbērībā, dēla attiecībās ar Dievu Tēvu. Dēls drīkst sacīt: “Tēvs”, un tā ir Jēzus Kristus dāvana, ka drīkstam būt Dieva dēli, Dieva bērni. Tā tad ticībā mums tiek sniegta ne vienkārši jauna atziņa, kas, ja tā varētu sacīt, novērs pārpratumu, itin kā Dievs nebūtu mūsu Tēvs. Dieva tēvišķība, no vienas puses, un cilvēka dēla stāvoklis, no otras puses, – tā nav pašsaprotama, dabiski pastāvoša realitāte, bet kaut kas pilnīgi jauns. Tas ir Dieva darbs, kas satverams pašāvēlībā uz Dieva piedāvājumu. Tas, ka saucam Dievu par Tēvu, nav apslēptas lietu kārtības atziņas izteikums, bet ir tāds izteikums, kas pamatots visas mūsu eksistences pārmaiņā. Dieva Tēva vārds ir tieši tā dāvana, kas mums piešķir visu Viņa mīlestību, un šī dāvana ir tā, kas tiek izskaidrota triju ticības artikulu Evaņģēlijā. Tā Pirmais artikuls ir vienreizējā veidā saistīts ar pārējiem: tas ietver tos sevī un kļūst tiem par priekšnoteikumu.

Ticīgā cilvēka jaunajai eksistencei pieder arī viņa jaunā attieksme pret pasauli, pret radīšanu, pret dabisko zemes dzīvi. Attieksmē pret pasauli atspoguļojas viņa attieksme pret Tēvu. Par to, kā tas izpaužas, ar apzinātu ierobežojumu runā Mārtiņa Lutera Pirmā ticības artikula skaidrojums. Visā, kas mums dots šīs zemes dzīvē, ticībai ir saskatāmas zīmes, kuras liecina, ka Dievs ir mūsu Tēvs. To varu sacīt, ievērojot pieredzi, ko es kā cilvēks katru dienu gūstu šajā pasaulē. Tas būtu pret-runā ar Evaņģēlija Garu, ja Dieva tēvišķību gribētu ierobežot tikai ar iekšējās dzīves sfēru. Es redzu šīs pasaules lietas ne tikai subjektīvā skatījumā, bet skatu tās jaunā, Kristus radītā reālā kopsakarībā. Es tās redzu Kristū, tas ir, tādā pasaulē, kas Kristū ir samierināta ar Dievu, kā arī es Kristū esmu samierināts ar Tēvu. Tā es šīs lietas redzu atbilstoši to īstajai nozīmei, to patiesajai, Dieva iedibinātajai būtībai. Ar Dieva Tēva vārdu šī jaunā realitāte tiek norādīta īsā un konkrētā veidā, – kā M. Lutera Mūsu Tēvs lūgšanas uzrunas vārdu skaidrojumā saka: “Dievs grib mūs ar to iedrošināt, lai mēs ticam, ka Viņš ir mūsu īstais Tēvs un mēs – Viņa īstie bērni.” Tā Dieva tēvišķība attiecas uz visām zemes lietām, uz visu mūsu dzīvi. Mārtiņa Lutera skaidrojums norāda ticībai uz šo realitāti un arvien no jauna stiprina šādu ticību.

Tālāk par Dievu tiek sacīts, ka Viņš ir Visuvaldītājs²⁰. Tā nav vienkārši atziņa, ka Dievs spēj visu. Tā būtu tiešām blāva, neko neizsakoša teorija. K. Barts savā *Credo* Dieva visvarenības pieminēšanas skaidrojumā runā par pāreju no abstrakta izteikuma pie konkretizācijas, uzskatīdams Dieva tēvišķību par Viņa Visvarenības nosacījumu. Aiz tā, ko Dievs kā Tēvs dara, stāv Viņa visvarenība. Visvarenība nozīmē vispirms to, ka Dievs ir dzīvības un nāves Kungs, kas valda pār manu dzīvi un miršanu. Nāves un tās nosacītās neizbēgamības un bezpalīdzības vidū Dievs spēj dāvat dzīvību. Viņam un nevienam citam ir vara pār to, kaut arī visa apkārtējā radība būtu teikusi nāves spriedumu. Un otrādi: kamēr cilvēks atrodas savas dzīves augstākajā punktā, visu varas līdzekļu un visu veidu nodrošinājuma vidū, Dievs var teikt viņam nāves spriedumu, no kura nav iespējams izbēgt.

Tie ir abi pamatgrēki, *superbia* un *diffidentia* – augstprātība un izmisums. Taču, kad ticībā tiek apliecināts vārds “Tēvs”, kļūst ne tikai iespējama, bet pat notiek reāla Visuvaldītāja iejaukšanās mūsu dzīvē. Mēs drīkstam runāt kā tādi, pie kuriem ir noticis Dieva Visuvaldītāja brīnumu darbs. To uzdrīkstamies apgalvot, vērsdami skatu uz Evaņģēliju. “Mēs zinām, ka esam no nāves pārgājuši dzīvībā” (1. Jņ. 3:14). Tas nav uz visiem laikiem dots cilvēka stāvoklis, bet tāda realitāte, par kuru drīkstam arvien no jauna pārliecināties, to satverdami ticībā.

Taču Mārtiņš Lutērs izteikumu par Dieva visvarenību dara vēl konkrētāku, attiecinādams to uz mūsu zemes dzīvi: mēs bez kādiem nosacījumiem atrodamies Dieva Visuvaldītāja rokās. Aiz visas radības, ko dzīvē redzam un aptveram, stāv dzīvais Dievs, kurš mūs tur pilnīgi Savā varā. Šī doma savā patiesīgumā mums kļūst panesama tikai tad, kad spējam Dievam pateikties, pamatojoties savās bērnu attiecībās ar Viņu. Ja Dievs ir mūsu visvarenais Tēvs, tad doma par to, ka esam Dieva rokās, kļūst ne tikai panesama, bet tā patiesi kļūst par visas mūsu dzīves nesošo pamatu. Mīkla, kas rodas, domājot par ļaunuma pastā-

²⁰ Latviešu tulkojums *Visuvaldītājs* šeit atšķiras no latīņu oriģināla un vācu tulkojuma, ko lieto autors. Latīņu oriģinālā lietots apzīmējums *omnipotens* (visvarens), taču latviešu tulkojumos tas tradicionāli ticis aizstāts ar *Visuvaldītājs*. Domājams, ka tas noticis Nīkajas TA iespaidā, kuras oriģinālvaloda ir sengrieķu, un tās Pirmajā ticības artikulā ir lietots apzīmējums *pantokrator* (*Visuvaldītājs*); latīņu valodā (kā arī daudzās citās valodās) vārdiskais šķirums starp *visvarens* (gr. *pantodynamos*) un *Visuvaldītājs* (gr. *pantokrator*) nepastāv. Latviskais tulkojums labāk atbilst autora tālākajam skaidrojumam. – *Teol. red. piez.*

vēšanu saistībā ar Dieva visvarenību, te ir tikai īsi pieminama; par to mums vēl nāksies runāt.

Jautājums par Dieva visaptverošo darbību Mazajā katehismā nav izsmeltoši aplūkots. Tas tiek iestarpinājuma veidā skarts tur, kur ir runa par Dieva visvarenības “zīmēm” ikdienas lietās un kur tās visas tiek uzlūkotas kā Dieva dāvanas. Tas, ka skaidrojumā deviņas reizes ir lietots “vis-”, norāda uz Dieva visaptverošo darbību. Šo faktu izsaka arī Jēzus (Mt. 10:19–30): “Vai nepārdod divi zvirbuļus par vienu artavu? Un neviens no tiem nekrīt zemē bez jūsu Tēva. Bet arī jūsu galvas mati visi ir skaitīti.”

Credo trešais Dieva atribūts ir “debess un zemes Radītājs”. Tas apzīmē nevis tieši Dieva īpašību, bet Viņa darbu, Viņa radīšanas darbu, kas ir vienreizējs un pamato vienreizējas attiecības starp radību un Radītāju, kā tas arvien notiek radības uzturēšanas darbā. Uzturēšana ir saprotama kā Dieva ilgstošā griba attiecībā uz šīs pasaules eksistenci. Kad *Credo* tiek runāts par debess un zemes Radītāju, aiz šiem vārdiem ir Bībelē atrodamais radīšanas stāsts (1. Moz. 1; 2). Te būtu īstā vieta runāt par šo stāstu un noskaidrot jautājumu, kāda ir tā nozīme ticībai. Tas apraksta pasaules rašanos noteiktā laikā. Mums ir nozīmīgi un saistoši ne tas, ko šādi aplūkotā un vēsturiskā laika nosacītā pasaules aina izsaka par pasaules rašanos un pastāvēšanu. Nozīmīgāk ir, ka šādi aplūkotā un saprastā pasaule tiek aplūkota kā Dieva Radītāja radība. Mums ir svarīgi tas, ka pasaule, kādu to attēlo mūsu laika pasaules skatījums, ticībā ir aplūkojama kā Dieva radība.

“Radība” nozīmē to, ka pasaule kā veselums par savu eksistenci var pateikties Dieva brīvībai gribai. Viņš to ir saucis esamībā no nekā. Viņš ir absolūts Kungs, tādēļ var arī ļaut visai radībai krist atpakaļ, kļūstot par neko. Tātad Dievs arī nav *prima causa*, pirmais cēlonis, kas atrodas cēloņu ķēdes sākumā – tāds skatījums nozīmētu, ka Dievam ir bijis nepieciešams radīt pasauli, tātad arī Viņš pats galu galā būtu pakļauts cēloņsakarības likumam –, bet Dievs radītājs paliek brīvs attiecībā pret pasauli. Dieva goda un godības dēļ ticība radīšanai ir jāsaglabā visā tās neierobežotībā. Ikviena atkāpe no šāda veida domām par radīšanu ir *crimen laesae majestatis*, pārkāpums pret Dieva godību. Tā nu Dievs nekādā veidā nepieder pasaulei kā daļa no tās. Viņš atrodas arī ārpus laika. Tas ir tas, kas tiek apzīmēts ar Dieva mūžīgumu. Itin nekas no tā,

kas ir pasaulē, nav pelnījis šo titulu. Visas lietas, visas likumsakarības, visi tā sauktie dabas likumi, pēc kuriem ir sakārtota pasaules rašanās un pastāvēšana, eksistē laikā. “Iesākums”, par kuru runā Svēto Rakstu pirmais pants, ir pirms visa laika sākuma. Tas ir iesākums absolūtā nozīmē.

Līdzās šiem radīšanas vēstures pamatizteikumiem, atsevišķas līnijas, neraugoties uz savu vēsturiskā laika ietēru, saglabā paliekošu nozīmi. Tā kā vienīgi Dievs ir pasaules Radītājs, tad viss, kas pieder pasaulei, zaudē dievišķības nimbu. Tā visa ir pasaule, radība, nevis Radītājs.

Tas vispirms attiecas uz radīšanas spēku. Radīšanas stāstā tiek uzsvērts, ka Dievs ir tas, kas visam dzīvījam piešķir spēju vairoties un turpināties. Radīšanas spēks jau kopš iesākumā ir cilvēku pārsteidzis. Tas, ka pasaulē esošā dzīvība ar neticamu vitalitāti turpina pastāvēt, ka tā ir neiznīcināma un apveltīta ar tādu radīšanas spēku, kopš seniem laikiem ir mudinājusi cilvēku godāt dzīvību kā pašu Dievu. Pasaulē valdošā radīšanas spēka pielūgšana bija raksturīga iezīme lielākajā daļā Priekšāzijas tautu reliģiju, ar kurām Israēla tautai nācās izskaidroties dievkalpojuma jautājumos. Tomēr tur, kur pats radīšanas spēks tiek pielūgts kā Dievs, tas tiek atņemts Dievam. Kults kļūst par Dieva godināšanas un seksualitātes sajaukumu, un tempļi galu galā pārvēršas par netiklības vietām. Praviēši šādu kultu sauc par negantību. Uz bioloģiskā dzīvības spēka reliģisku vērtējumu radīšanas stāsts atbild ar viennozīmīgu “nē”. Šis spēks ir radīšanas pusē un pakļaujas Dieva iedibinātajai kārtībai. Dievs ir Radītājs, kas arī tai nosaka mēru un mērķi.

Ticība Dievam Radītājam ir pirmā baušļa piepildījums – “Tev nebūs citus dievus turēt manā priekšā.” Tātad šī ticība nekādā ziņā nav tikai teorētiska patiesība; tā nosaka arī praktisko izturēšanos visās dzīves jomās. Tā sevī ietver apliecību par visas dzīvības radošo raksturu.

Ir jāizceļ vēl viens punkts, kurā Bībeles radīšanas stāsts sniedz izteikumus, kuri paliek nenoraidāmi arī mūsdienās: tā ir izpratne par cilvēku. Dievs dod cilvēkam īpašu stāvokli Viņa priekšā – “Dievs radīja cilvēku pēc savas līdzības” un cilvēka īpašo stāvokli pasaulē: Dievs darīja cilvēku par pasaules valdnieku.

Lai pareizi saprastu šo cilvēka līdzību Dievam, kristietībai arvien ir jācieš cīnīties. Lai kā šī izpratne izskatītos atsevišķos gadījumos, nekad nedrīkst tikt aizskarts šis fakts – radītās būtnes cilvēka īpašās attiecības

ar Radītāju. Te atrodams priekšnosacījums tālākajiem izteikumiem par attiecībām starp Dievu un cilvēku. Tā ir cilvēka privilēģija, ka viņš, atšķirībā no citām radītām būtnēm, pats spēj apzināties sevi kā Dieva radību. Tas cilvēku atšķir no pārējās radības un veido viņa cilvēcību.

Dieva tēls, ko sevī nes cilvēks, ir jāsaprot kā spoguļattēls: cilvēks reflektē Dieva tēlu un būtību; viņš var un viņam piederas uz mīlestību, kurā Dievs viņu uzrunā, atbildēt ar pretmīlestību. Starp cilvēku un viņa Radītāju ir jāpastāv personiskām attiecībām; cilvēkam ir jāatbild uz Dieva vārdu, jāatbild pateicībā, mīlestībā un atbildībā.

Tas ir punkts, kuram Mārtiņš Luters pievēršas. Viņa izskaidrojums ir – ja tā varētu sacīt – radības atbilde Radītājam. “Es ticu, ka Dievs mani ir radījis līdz ar visu citu radību.” Te netiek iesākts ar teorētisku universa skatījumu, izejot no ticības pozīcijām, kāds atrastos teoloģijas un dabaszinātņu diskusijas centrā, bet tiek norādīts uz personiskās dzīves kā Dieva radītas lietas izpratni. Kas ticībā saprot pats sevi kā Dieva radību, tas saprot arī vārdus “Es ticu uz Dievu, debess un zemes Radītāju.” Ticība Dievam Radītājam atrod savu pilnīgi personisko centru. Tā ticība kļūst dzīva un pārstāj būt domu spekulācija, reliģiska metafizika. Mēs esam Dieva darbs, un šajā Viņa darbā kļūst redzama Dieva mīlestības bagātība. Dieva darbā varam apjaust Viņa neapņemamo būtību, tādēļ Mārtiņš Luters Ticības apliecībā uzsver Dieva darbu pretstatā objektīvajiem izteikumiem par Viņa personu.

Ja ievadā tika sacīts, ka M. Luters runā par *beneficia*, Dieva darbiem mūsu labā, tad šeit kļūst skaidrs, ka Pirmajā ticības artikulā ietverta cilvēka zemes dzīve, kas tiek skatīta ticībā Dieva mīlestības darbam. Pie mums, mūsu zemes dzīvē, kļūst redzama Dieva mīlestības bagātība. To, ko Evaņģēlijs saka par Dieva mīlestību, Mārtiņš Luters ļauj saskatīt mūsu, radības, dzīves laukā.

Lai raksturotu M. Luteru skaidrojumu, jāpiebilst, ka šeit izejas punkts ir domas par Radītāju. Tas, ko cilvēks iemanto ar Dievu kā Tēvu, tiek skaidri izteikts tikai pieminot Viņa sargājošās un vadošās rūpes; īstenībā šīs lietas ir pilnīgi ietvertas viena otrā. Dieva kā Radītāja darbā izpaužas visa Viņa tēvišķā mīlestība.

Kristietis, kas stāties personiskās bērna attiecībās ar Dievu, var sacīt katehisma vārdus “Es ticu, ka Dievs mani radījis..”, apliecinot, ka šajā teikumā ietverta visa viņa dzīve līdz pēdējai tās izpaušmei. To aplie-

cina draudze, un šajā ticībā nobriest ikviena ticīgā personiskais ticības skatījums.

Tādēļ ir svarīgi redzēt un parādīt šādā gaismā to cilvēka dzīves jomu, kura ir ikviena, arī paša parastākā cilvēka acu priekšā.

Tas, protams, ir ļoti liels ierobežojums. Tomēr reizē tā ir koncentrēšanās uz to jomu, ko nekad nedrīkstam pazaudēt no ticības redzesloka, lai cik vilinošs šķistu tālāks skats Dieva radībā.

Es pats, mana miesa un dvēsele ar visu, kas tai pieder, esmu Dieva radības daļa, Dieva darbs. Viņš mani ir gribējis radīt šajā manā individualitātē, vienreizīgumā un neatkārtojamībā. Mēs, šodienas cilvēki, vispirms saskatām tādas pastarpinātos cēloņus kā izcelsmi, mantojumu un vidi – tie mums šķiet noteicošie mūsu dzīvē. Mārtiņam Luteram ir svarīgi, ka mana esamība, turklāt tieši šāda esamība, lai cik lielā mērā to ietekmētu pasaules iekšējie faktori, tomēr ir Dieva darbs. Dievs arī attiecībā pret mūsu šīs pasaules dzīves iekšējo nosacītību ir Visspēcīgais un vienīgais Darītājs.

Tā manī pašā un manā zemes dzīvē kļūst redzams, ko paveic Dieva Radītāja vara un Viņa laipnība. Mana esamība ir Dieva radīta, pilnīgi bez manas paša līdzdalības. Man ir svarīgi mācīties to aplūkot ticības gaismā. To spēj ikviens cilvēks bez izņēmuma, pilnīgi neatkarīgi no visa pārējā viņa dzīves izkārtojuma.

Mēs esam saņēmēji. Šī apstākļa neatzišana, cilvēka patvarība ir praktisks Dieva Radītāja noliegums. Ticība Dievam Radītājam, no šāda viedokļa raugoties, ir nevis teorētiska lieta, bet mūsu praktiskās izturēšanās nosacījums. Tā nosaka mūsu attieksmi pret to, kas mēs esam un kas mums pieder. Ticība, kas atsevišķa cilvēka dzīvi uzlūko kā Dieva radību, var to uzlūkot kā Dieva iedibinātu arī lielajā visas esamības un visu notikumu kopsakarībā. Te meklējams pamats likteņa izpratnei ticības skatījumā.

Ticība Dievam, visas dzīvības Radītājam, pamato dziļu godbijību cilvēka kā Dieva radītas būtnes priekšā, viņa paša miesas un dvēseles priekšā, un tad – arī līdzcilvēka miesas un dvēseles priekšā. Miesa un dvēsele nav mans darbs, tas ir Dieva brīnums. Pēdējo gadsimtu materiālisms ir apzināti centies to neievērot, mēģinot saprast cilvēku kā analogiju paša cilvēka radītajām mašīnām. Taču ikviena māte zina, kāds brīnums ir bērns, kas nācis no viņas miesām: tas ir viņas bērns,

tomēr reizē nav viņas, jo viņa pati to nav radījusi. Nav bezdievīgāka cilvēka dzīves skatījuma par to, ar kādu man nācās sastapties, dzirdot kāda vīra izteikumu, kas uz jautājumu, vai viņam ir bērni, atbildēja: “Bērnu vēl neesmu radījis nevienu.” Līdzīga bezdievīga izpratne atspoguļojas rasistisku ideju ietekmētā politikā iedzīvotāju jautājumā, kas vēlas cilvēkus audzēt gluži kā dzīvniekus. Te cilvēks pats pretendē uz radītāja lomu.

Tāpat kā dzīvības rašanās noslēpumu, mēs nevaram izdibināt arī cilvēka organisma noslēpumus, lai kādas zinātniskas metodes tiktu lietotas. Zinātne ir tikai lietu pārdomāšana un aizdomāšanās par tām. Orgānu un to funkciju realitāte mums ir jau dota, un ar to pētījumiem nekad nenonākam līdz gala rezultātam. Medicīnas zinātne katrā laikmetā nonāk pie jauniem ieskatiem un atklājumiem.

Tieši tāpat ir ar cilvēka dvēseles funkcijām. Te atrodamas norises, kuras esam sākuši aplūkot tikai jaunākajos laikos. Psihoanalīze un dvēseles dziļumu psiholoģija atklāj mums veselu jaunu jautājumu kompleksu, kuram varam pievērsties tikai soli pa solim.

Dievs grib, lai par visām dāvanām sniedzam Viņam slavu un pateicību. Ja tā nenotiek, tas ir ne tikai “religisks trūkums”, bet pilnīgi izjaukta attieksme pret visu cilvēka dzīvi. Tāda attieksme ir bez godbijības, tādēļ ir nepareiza – cilvēks vairs nerēķinās ar to, ka Dievs Radītājs Savā gudrībā viņam ir devis visu šo dzīvi. Tas attiecas arī uz zinātniskiem pētījumiem un to novērtējumu cilvēka dzīvē. Zinātne nedrīkst atstāt neievērotu faktu, ka cilvēks ir Dieva radīta būtne. Šis fakts ir jāzina un jāatzīst ticībā. Cilvēku nekad nedrīkst aplūkot tikai kā objektu, ko citi cilvēki pakļauj saviem pētījumiem.

Dieva radošais spēks vēl skaidrāk atklājas tur, kur skatiens tiek vērsts ārpus paša cilvēka personas, uz “visu radību”. Dieva radība savā daudzskaitlībā un daudzveidībā apliecina nebeidzamo, neizsmeļamo radības individuālo apveidu bagātību, kas nāk no Dieva Radītāja rokas. Ikvienu koka lapa un – vēl jo vairāk – ikviens individuāls cilvēks ir vienreizējs Dieva radošās gribas darbs. Šīs daudzveidības brīnums skaidri atklājas, aplūkojot kā pretstatu “radošā” cilvēka tēlu, kas, Prometeja piemēra iedvesmots, mēģina radīt. Šajos cilvēka “radošajos” mēģinājumos atklājas, cik tālu cilvēks atrodas no Dieva radošās varas bagātības. Cilvēkam nav Dieva bezgalīgās spējas radīt individuālu dzīvību.

Viņš rada tā, kā to dara fabrika – štancē cilvēkus pēc gatava šablona. Viņš tos ietērpj uniformās un tikai tā spēj valdīt par cilvēku bezgalīgo daudzveidību, tikai tā viņš spēj būt kungs un valdīt pār tiem. Taču uniformēšanas Prokrusta gultā Dieva radība galu galā iet bojā – ar visu savu miesu un dvēseli. Masu kustību kolektīvisms ir skaidri saskatāma izpausme šādiem dzīvību apdraudošiem cilvēka mēģinājumiem celt pašam sevi Dieva vietā.

Savukārt individualitāte ir ne tikai bagātība, bet reizē arī ierobežojums. Dievs grib, lai cilvēks būtu šī vienreizējā, pavisam noteiktās robežās eksistējošā persona. Tādējādi ikvienam cilvēkam ir noteiktas konkrētas robežas viņa attīstībā, un tās nav iespējams pārkāpt. Robežu atzišanā ir ietverta Dieva Radītāja atziņa. Robežas šajā ziņā ir novilkta ļoti atšķirīgi. Vienam ceļā ir dotas līdzīgi daudzas, citam – ne tik daudzas dāvanas. Ikvienā – gan miesīgā, gan dvēseliskā un garīgā – ziņā ir lieli un mazi cilvēki. Nevienš nevar pārsniegt viņam nolikto mēru (Mt. 6:27). Tā ir traģiska situācija, kas reizēm noved pat pie smagas dvēseliskas saslimšanas, kad cilvēks atdurās pret šādiem ierobežojumiem. To izraisa Dieva Radītāja gribas neatzīšana un tād – neticība. Iznākums ir pastāvīga mazvērtības sajūta, aplēpta ķilda ar Dievu un Viņa nolikto likteni, kas cilvēku iekšēji savaino un beigās tiešām dara slimu. Atveseļošanās ceļš šajā gadījumā ir radītās būtnes atgriešanās pie Radītāja, pazemīga un pateicīga Dieva noteikto robežu atzīšana.

Tā nu visa manas miesas un dvēseles esamība liecina par Radītāju, kas valda pār mani, kas ir noteicis manas robežas, tomēr šajās robežās atklāj ticībai visu Savas Radītāja varas bagātību. Viņš mums ir devis “miesu un dvēseli, acis, ausis un visus locekļus, prātu un visas maņas”. Tā Viņš mums ir piešķīris tādu bagātību, ar kuru nekādi cilvēku darbi vispār nav salīdzināmi. Tādēļ mums tomēr nav tiesību patvarīgi izrīkoties ar Dieva dāvanām. Mēs esam mums uzticēto dārgumu pārvaldnieki un namturi. Dievs mums tos ir devis, un Dievs prasīs norēķinu par to, ko mēs ar Viņa dāvanām esam darījuši. Ticībā dzīvajam Radītājam redzam atbildību par savu personu Dieva un Viņa tiesas priekšā. Te nav runa tikai par ļaunprātībām un nelaimēm, ko mēs ar Dieva dāvanu grēcīgu izmantošanu radām sev un citiem; nav runa par miesas un dvēseles postīšanu mūsu vainas dēļ, bet arī – par šo dāvanu neizmantošanu, līdzīgi tam, kā Jēzus (Mt. 25) attēlo kalpu, kurš savu talentu bija

apracis – tikai līdzība runā par garīgām dāvanām. Arī slinkums, kas ļauj dāvanām aiziet postā, praktiski ir bezdievība, Radītāja gribas neatzīšana, jo Viņš mums Savas dāvanas ir devis tālab, lai mēs tās izmantotu.

Tas ved pie uzturēšanas. Dievs uztur mūsu dzīvi ar to dāvanu palīdzību, kuras Viņš mums ir devis. Ne mēs paši radām dāvanas, kuras kalpo mūsu uzturēšanai, bet Radītājs ir Tas, kas mūs ar tām nodrošina.

Tādām dāvanām pieder arī prāts. Tas šajā vietā, citādā veidā nekā Trešajā artikulā, tiek pozitīvi novērtēts un atzīts par dāvanu, kura kalpo šīs redzamās pasaules uzturēšanai. Par to, ka dzīvojam, mēs pateicamies Radītājam un Viņa dāvanām, un ticības trūkums, kas mudina sagrozīt šo lietu kārtību, izpaužas, tiklīdz cilvēks izvērza priekšplānā pats sevi un savus sasniegumus, piedēvēdams dzīvības uzturēšanas darbu pats sev. Dieva dāvanas ir līdzekļi, ar kuriem Dievs mums sniedz iespēju dzīvot. Kad Viņš mums tās atkal atņem, mēs aizejam bojā. Mana dzīvība, lai cik grūti man klātos, liecina par Dieva Radītāja laipnību, kas vēlas manu dzīvību uzturēt, un par Dieva visvarenību – arī tur, kur cilvēki runā par saviem pašu panākumiem.

Tomēr ticība saskata Dieva rūpes vēl plašākā nozīmē. Arī ārējos labumus, kas pieder Dieva radībai, Radītājs pakļauj kalpošanai cilvēkam, kā tas vajadzīgs viņa zemes dzīves uzturēšanai. “..Apģērbu un apavus, ēdienu un dzērienu, māju un sētu, sievu un bērnus, laukus, lopus un pārējos labumus.” Viss, kas cilvēkam pieder, ir Radītāja dāvanas, kuras dotas dzīvības uzturēšanai. Dievs mūs dara bagātus, likdams apkārtējai pasaulei mums kalpot. Dzīvības uzturēšanai kalpo arī mūsu dzīves kārtība, kā, piemēram, kārtība ģimenē, sociālā un valsts kārtība. Tās uzdevums ir kalpot zemes dzīves uzturēšanai.

Katehismā Mārtiņš Luters ievēro, ka šīs lietas jā māca zemniekiem. Viņa skaidrojumu varētu tulkot, piemērojot mūsdienu dzīves apstākļiem, kas ir pavisam citādi. Taisni mūsu sociālās struktūras jomā pierdzam lielu sabrukumu. Visspēcīgāk tas skar tieši zemnieku dzīvi. To nepieciešams ievērot arī katehisma skaidrojumā, lai tas, ko māca M. Luters, būtu saprotams saistībā ar mūsdienu aktualitātēm.

Kad cilvēka dzīve ar apkārtējās pasaules palīdzību iegūst eksistences iespēju, tad tas viss kopā liecina par Dieva Radītāja un Uzturētāja laipnību. Bieži tas kļūst redzams tieši tad, kad atsevišķas dāvanas –

kā iespēja atrast darbu, lai nopelnītu iztiku, – mūsu nāvei lemtajā dzīvē tiek lielā mērā apdraudētas. Dievs dod neticamas lietas un spēkus, kas kalpo manai dzīvei, lai par spīti tam, cik ļoti mana eksistence ir apdraudēta, es tomēr varētu dzīvot. “Tu klāj man galdu, mani ienaidniekiem redzot” (Ps. 23:5).

Kad Mārtiņš Luters savā skaidrojumā runā par dāvanām, kas pieder Dieva radībai, viņš kā priekšnoteikumu saskata šo dāvanu pareizu lietojumu, tas ir, viņš runā par cilvēku, kurš atradis ceļu atpakaļ pie Dieva. Neievērojot ticību, realitāte izskatās citādi. Cilvēks ir sagrozījis tam atvēlēto stāvokli un sacēlies pret Dievu. Viņš savā patvarībā ir cēlis pats sevi Dieva vietā, gribējis būt kā Dievs un nav sevi sapratis kā Dieva radītu būtni. Pasaule viņam vairs nav Dieva radība, pār kuru valda Radītājs un kurā jānotiek Radītāja gribai. Cilvēks pretendē uz to, ka radība, visas radītās lietas, ir pakļautas viņam, ir kļuvušas par objektu, ar kuru cilvēks var darīt, ko vien vēlas. Tieši tādēļ Dievs viņam ir teicis nāves spriedumu. Ar grēku ir saistīts nāvei nolemtā liktenis, jo nāve ir grēka alga. Dievs atalgo grēku ar nāvi. Cilvēks, kas sacēlies pret Dievu un posta Dieva radību, Dieva priekšā ir zaudējis eksistences tiesības un jau pazaudējis dzīvību.

Dieva “jā” cilvēkam ir kļuvis par “nē”. Tas ir ne tikai Dieva lemtais sods, bet arī biedējoša iekšējā konsekvence, kuras dēļ grēkam seko dzīves izpostīšana. Reizēm cilvēks spēj atzīt šo konsekvenci. Bezatbildīga un ļaunprātīga pasaules izmantošana izposta paša cilvēka dzīvi. Šodien mēs esam spiesti sajūst šo faktu gluži taustāmā veidā.

Uz šīs nāvei nolemto likteņu atziņas fona izteikums par to, ka Dievs mūs uztur, iegūst vēl dziļāku jēgu. Par spīti Dieva teiktajam nāves spriedumam mēs Viņa pacietības dēļ tomēr dzīvojam un virzāmies uz to mērķi, uz kuru Dievs mūs, kritušos cilvēkus, grib vest. Šis mērķis ir Jēzū Kristū un Viņa samierināšanas darbā, ar kuru Viņš kritušo pasauli ved atpakaļ pie Dieva. Šajā nozīmē baznīca Dieva vārdā (1. Moz. 3:15) pēc cilvēka grēkākrišanas ir saskatījusi pirmo Evaņģēliju: Jēzus ir apsolītais sievas dzimums, kas saminis čūskas galvu. Tas ir, kopš iesākuma pār grēkā kritušo pasauli ir spēkā pestīšanas apsolījums, kura dēļ pasaule tiek uzturēta. Dieva žēlastība, kas uztur pasauli, nav cita, bet tā pati žēlastība, kas pasauli atpestī. Tādēļ pasaules uzturēšanas fakts ir zīme, norāde uz Dieva glābjošo žēlastību, kas sniegta šai pasaulei. Tā

nu mēs dzīvojam no žēlastības uz žēlastību. Burtiskā nozīmē tā ir Dieva žēlastība, ka mēs dzīvojam; nevienam cilvēkam pašam par sevi Dieva priekšā nav tiesību dzīvot. Ikvienu jauna diena, ko drīkstam pieredzēt, ir tieša liecība par Dieva žēlastību, galu galā – Viņa mīlestības dāvana un zīme, kas vērsta uz mūsu glābšanu. Taču to spēj saskatīt tikai ticība.

Neticīgs skatījums uz dzīvi uzskata esamību šajā pasaulē par pašsaprotamu lietu. Attiecības ar Dievu var apskaidrot šo skatījumu, taču tas var arī nenotikt, jo pasaules eksistencei šīs attiecības nav konstitutīvas, bet ir kā papildinājums. Ticībai ir otrādi: mēs dzīvojam no Dieva žēlastības. Tā ir konstitutīva dzīvībai un tās uzturēšanai. Tā veido fundamentu, bet viss pārējais ir papildinājums – tas nāk klāt Dieva apstiprinātajai cilvēka dzīvībai, lai tā tiktu uzturēta un sasniegtu savu mērķi. Tas izteikts Jēzus vārdos: “..Dzenieties papriekš pēc Dieva valstības un pēc Viņa taisnības, tad jums visas šīs lietas taps piemestas” (Mt. 6:33). Ar ticību Dieva glābjošajai mīlestībai, kas darbojas Jēzū Kristū, izteikums “Es ticu, ka Dievs mani uztur” iegūst dziļu jēgu. Tas saprotams, ievērojot Otro ticības artikulu: Dievs uztur grēcinieku, kas pelnījis nāvi, lai viņš dzīvotu un iemantotu mūžīgo dzīvību.

Zemes dzīves uzturēšana ticībai ir Tēva mūžīgās mīlestības zīme. Tā M. Lutera skaidrojumā doma par Tēvu ir saistīta ar domu par Radītāju. Īstenībā doma par Tēvu jau ir ietverta domā par Radītāju. Saskaņā ar Mārtiņa Lutera skaidrojumu, Ticības apliecībā par Dievu Radītāju skan gan apliecība par To, kas dod dzīvību, gan arī apliecība par Radītāja mīlestību pret radību. Dievs Radītājs ir tas, kas “mani bagātīgi (tas ir, tādā mērā, kas ir pietiekams dzīvības uzturēšanai) un ik dienas apgādā ar visu to, kas šai miesai un dzīvībai vajadzīgs, no visām briesmām pasargā un no visa ļauna glābj un glabā. To visu Viņš dara no tīras tēvišķas, dievišķas laipnības un žēlastības, lai gan neesmu to pelnījis un neesmu tā cienīgs”.

Pirmos Mārtiņa Lutera skaidrojuma teikumus var saprast arī kā iebildumu pret to neticības formu, kurā izpaužas cilvēka augstprātība, *superbia*; savukārt otrā skaidrojuma daļa vēršas pret *diffidentia*, izmisumu. “Sirds ir ļaunprātīgi lokana pret visu, tā ir viltīga” (Jer. 17:9).

Dievs mūsu dabiskajā dzīvē parāda zīmes, kas liecina par Viņa tēvišķīgo laipnību. Tām ir jāpalīdz mums pārvarēt mazticību. Pretstatā izmisumam ticība Tēvam iegūst īpašu uzsvāru. Dievs ir tas, kas vada

visu radību cauri šai pārmaiņu pilnajai dzīvei. Šī vadība ir zīme, kurā kļūst redzama Tēva mīlestība. Viņš dod to, kas mums ir nepieciešams, pasargā mūsu dzīvību, kura ir spiesta cīnīties pret pazudinošām varām. Ticības artikuls gan sniedz tikai pozitīvus izteikumus par Dieva Tēva labestību, taču šī labestība kļūst redzama tieši, uzlūkojot bezdibeni, vīrs kura atrodas ikviena dzīvība. Tas nenozīmē, ka šādu bezdibeņu vairs nebūtu, taču visspēcīgās Dieva mīlestības vara ir spēcīgāka par visām šīm tumšajām varām. Tā ir izteikta ticības pieredze, kuru ikviens kristietis var iegūt savā dzīvē. Tam, kurš ir ticis izvests cauri istam postam, viņa esamība ir Dieva brīnums.

Nekad iepriekš neesmu dzirdējis tik daudz liecību par Tēva gādīgo un sargājošo mīlestību, kā briesmīgajos, posta pilnajos kara un pēckara gados. Šī pieredze daudziem ir kļuvusi par jaunas, prieka pilnas ticības iesākumu, kas uzdrīkstas rēķināties ar Dieva Tēva laipnību. Pieredze reizē ir palīdzība ticībai cīņā pret grēcīgajām rūpēm un bailēm, kam ir sava tumšā loma ikviena cilvēka dzīvē. Tādas lietas nav tikai morāla skaistuma trūkums vai netikums, bet tās aizskar pašu mūsu dzīves centru – mūsu attiecības ar Dievu. Tieši tādēļ Jēzus tik bargi nosoda šādu zūdišanos. Savukārt ticība mūs atbrīvo no baiļu paverdzinošās varas. Tādēļ ticībā sakņojas Dieva bērnu brīvība. Dieva mīlestība ir tā, kurai ir vara pār mums, – ne kādām pazudinošām varām! Tā Mārtiņa Lutera skaidrojumā saka ticība, kas atstāj aiz sevis raizes un bailes.

Tomēr tikpat skaidrs, kā tas, ka pastāv šāda Dieva vadība, ka tur, kur citkārt redzam tikai sakritības vai nelaimes, ticība ierauga Dieva vadību, tikpat skaidrs un noteikts ir arī tas, ka izteikums: Dievs mūs pasargā no pilnīgi visām nelaimēm un briesmām, šādā absolūtā nozīmē, acīmredzami, nav pareizs. Nav šaubu, ka visa Dieva žēlastības pilnā vadība, kuru es pieredzu, ir liecība par to, ka “to visu Viņš dara no tīras tēvišķas, dievišķas laipnības un žēlastības, lai gan neesmu to pelnījis un neesmu tā cienīgs”. Taču neskaitāmi daudzos gadījumos cilvēks, arī ticīgs kristietis, savā zemes dzīves ceļā nav pasargāts, neskaitāmi daudzos gadījumos viņš aiziet bojā – pat ļoti briesmīgos apstākļos, kas atklāj šīs lāstam pakļautās pasaules atbaidošo seju. Vai tad vēl varam sacīt, ka Dievs mūs pasargā no visa ļauna? Vai M. Lutera skaidrojums nesniedz tādu pasaules skatījumu, kas noklusē ļaunuma patieso lielumu un biedējošo spēku? Vai tā nav tāda optimisma izpausme, kuru fakti

pastāvīgi atspēko? Šīs pasaules realitāte nerunā par Dievu un Viņa mīlestību. Daba un vēsture drīzāk rāda velna atbaidošo purnu un atklāj neapprakstāmu nežēlību.

Šajā punktā Ticības apliecības izteikumi Pirmajā artikulā mudina mūs vērst skatu tālāk. Izteikumi nav uztverami kā patstāvīgi un pilnīgi. Kas gribētu ar ticību turēties tikai pie Dieva žēlastības izpausmēm pirmā artikula skaidrojumu izpratnē, tas drīz vien varētu pieredzēt katastrofu. Tikai visu triju artikulu izteikumi kopā sniedz pilnu ainu Dieva žēlastībai pār šo pasauli, tikai tie visi kopā sniedz stiprinājumu ticībai.

Tas ir jau līdzīgi ietverts Pirmā artikula skaidrojumā. Mārtiņš Luters sākumā ir plānojis šo mācības daļu aplūkot plašāk, runāt arī par bēdām un krustu. Būtiskās domas, kas bijušas plānotas šajā mācības daļā, viņš ir ietvēris Mūsu Tēvs lūgšanas piektā, sestā un, galvenokārt, septītā lūguma skaidrojumā. Dievs atpestī no ļauna. Tas vispirms jāuztver subjektīvā nozīmē. Tam, kas ir Dieva īpašums, ļaunums pārstāj būt ļaunums. Dieva vadībā pieredze, kas saistīta ar postošām varām, pārvēršas svētībā. Tām visām ir jākalpo cilvēka glābšanai un jādzen cilvēku arvien dziļāk Dieva rokās. „..Tiem, kas mīl Dievu, visas lietas nāk par labu..” (Rom. 8:28). Neviens cilvēks nevar kļūt kristietis, neviens nevar pieredzēt dievbērības svētību bez šādas pieredzes. Pretstats starp esamību šajā pasaulē, kura dzīvo bez Dieva, kurā valda velns un pats cilvēks, viņa grēks un nāve, un esamību sadraudzībā ar Dievu, ar Jēzu Kristu šīs pasaules vidū, šajā punktā kļūst gluži vai rokām satverams. Dieva miers mūs sargā; tā ir vara, ko visās nelaimēs drīkstam sajūst un kam drīkstam ticēt. Par to ticība runā Mārtiņa Lutera skaidrojumā.

Taču objektīvā nozīmē paliek neatbildēts mokošais jautājums par Dieva mīlestību šajā pasaulē, kur ļaunums turpina pastāvēt. Kā pasaule, kurā šodien dzīvojam, ir savienojama ar domu par visspēcīgo Dieva mīlestību? Vai Dieva mīlestība nav tikai iedomu tēls, kas sniedz man subjektīvu mierinājumu, taču ļauj sev līdzās pastāvēt mīklainajai ļaunuma varai, kas ticībai liek gandrīz nepārvaramus šķēršļus?

Ļaunums paliek mīkla, kurai arī Bībele nesniedz atminējumu. Tā neizskaidro ļaunuma izcelsmi. Tā nepaskaidro, kā ļaunums var iegūt varu pār Dieva radību. To gan atkal un atkal pūlas skaidrot visas kosmogonijas (pasaules izcelšanās mācības), kuras vēlas skaidrot Dieva

un ļaunuma līdzāspastāvēšanu, izejot no teodicejas, Dieva attaisnošanas domām. Tomēr galā visi šie skaidrošanas mēģinājumi noved līdz vienam no diviem maldu ceļiem: vai nu tie noved pie tā, ka ļaunums savā pret Dievu vērstajā būtībā netiek uztverts nopietni un kaut kādā veidā tiek atgriezeniski saistīts ar pašu Dievu – beigās tas tiek saprasts kā spriedzes moments dievišķās būtības vai darbības iekšienē, kas dod iespēju sākties visai kustībai, visai vēstures gaitai –, vai arī šīs teorijas, sekojot teodicejas domām, galu galā ierāda ļaunumam kā patstāvīgam principam vietu līdzās Dievam, tādējādi apstiprinot pret-Dievu. Tad pasaule vairs netiek saprasta kā Dieva radība, bet gan kā šī pret-Dieva darbs. Tādā gadījumā pestīšana ir iespējama tikai atbrīvojoties no pasaules, kas tiek nodota iznīcībai. Līdz ar to pasaule pārstāj būt Dieva atpestījušās mīlestības objekts. Tas ir raksturīgi visu duālistisko reliģiju maldu ceļam. Maldu ceļš gan pieļauj apzīmējuma “debess un zemes Radītājs” uzņemšanu Ticības apliecībā, taču tas tiek darīts ar polemisku nodomu.

Šīs teodicejas domas ir iemantojušas nozīmi, kas paliek aktuāla līdz pat mūsu dienām. Tām ir pat izšķiroša loma dvēseļu aprūpē, kur arvien tiek uzdots mokošais jautājums “kāpēc?” – redzot visu briesmīgo un neganto, kas notiek šajā pasaulē.

Taču Dievs nesniedz atbildi uz jautājumu “kāpēc” attiecībā uz ļaunumu pasaulē. Arī Bībele to nedara. Ļaunums pasaulē nav tāda lieta, ko mēs varētu aplūkot no vērotāja pozīcijām. Mēs esam tajā iesaistīti; mēs vienkārši sastopamies ar to kā ar priekšnoteikumu, kuru mēs saprotam nepareizi, ja ar savu “kāpēc?” gribam pieprasīt Dievam norēķinu par to. Mums, grēcīgajiem cilvēkiem, nav iespējams saņemt atbildi uz šo “kāpēc?” Drīzāk ir tā, ka Dievs prasa norēķinu no mums un no pasaules. Un tikai tad, kad, savus grēkus nožēlodami, atzīstamies: “Ja Tu, Kungs, gribi noziegumus pielīdzināt, kas gan, ak, Kungs, lai pastāv?” (Ps. 130:3), saņemam Dieva atbildi. Atbilde gan nepaskaidro “kāpēc?” Tā neatklāj attiecības starp Dieva mīlestību un ļaunuma mīklu. Šī atbilde vispār nav teorētisks skaidrojums, bet spēcīga atbrīvošana no ļaunuma, no grēka, no nāves un velna. Tā notiek Dieva mīlestībā, kas īstenojas Jēzus Kristus pestīšanas darbā. Dievs netaisnojas cilvēku priekšā un nesniedz paskaidrojumus, lai atbildētu uz cilvēku “kāpēc”, bet atrisina ļaunuma mīklu – ne teorētiski, bet gan

– attaisnodams cilvēkus, attaisnodams pasauli, radīdams jaunas debesis un jaunu zemi, kurā taisnība mājō. Ir pareizi sacīts, ka Viņš teodicejas vietā liek kosmodiceju, tas ir, tās pasaules attaisnošanu, kuru Viņš ir radījis. Dievs Savā mīlestībā ir saprotams tikai, izejot no pestīšanas realitātes, no jaunās zīmes, ko Viņš dod ticībai šajā pasaulē. Šī zīme ir Jēzus Kristus. Tajā, kā Dievs ar Savām dāvanām šajā pasaulē sargā un uztur mūsu dzīvību, ticība saskata itin kā nākamās, atpestītās pasaules iepriekšēju sagatavošanu. Tēva mīlestība, kas mūs šajā pasaulē uztur un izved tai cauri, norāda uz Viņu kā uz To, kas jau ir sācis radīt jaunu pasauli. Ikvienu atpestīšana no ļauna ir uzlūkojama pēc Jēzus pestīšanas brīnuma parauga, kā pestīšanas realitātes iesākums. Ar katru atpestīšanu no ļauna atklājas cīņa pret ļaunumu, kas paverdzina pasauli, vedot to uz pazušanu. Šī cīņa turpināsies līdz pilnīgai Dieva uzvarai.

Drošajā cerībā – un tikai tajā – varam ar pilnām tiesībām atzīt, ka Dievs mūs glābj no visām briesmām un pasargā no visa ļauna. Visa pasaule ir Dieva pacietības varā; tā tiek uzturēta, raugoties uz nākamo pasauli, kas šeit rod savu iesākumu. To ticība apliecina gaviļu pilnos pateicības vārdos: “Par to man būs Viņam pateikties, Viņu slavēt, Viņam kalpot un paklausīgam būt.”

No cilvēka, kas negrib slavēt Dievu un negrib Viņam pateikties (Rom. 1:21), ir radies tāds cilvēks, kurš saņem Dieva dāvanas un žēlastības darbus no Tēva rokām un slavē Viņu par to. Tas ir jaunais cilvēks. Jaunā dzīvība, ko cilvēks ir saņēmis, izpaužas viņa dzīves gājumā, kura centrā ir paklausība un kalpošana Dievam. Cilvēka svētlaime ir tas, ka viņš mīl Dievu un nodod savu dzīvi līdz ar visu, kas tai pieder, kalpošanā Dievam.

Šāda kalpošana vairs nenotiek atbilstoši ārējiem likumiem, tad vispirms ir jāpārvar sirds iekšējā pretestība likuma prasībām. Jaunā kalpošana notiek atbilstoši brīvības likumam, par ko Jēkabs saka (Jēk. 1:25): “..Darba darītājs .. būs svētīgs savā darbībā.”

Mārtiņa Lutera skaidrojuma noslēguma teikums atklāj visa veseluma himnisko raksturu: “Patiesi, tas tā ir.” Tas ir no dvēseles dziļumiem nākošs pateicības vārds Dievam, kas ticībā atskan jau saistībā ar šo dabiskās dzīves pieredzi.

Ikvienu ticības pieredze par Dieva žēlastību nes līdzī un ietver sevī šādu slavinājumu. Pirmā artikula apliecinājuma vārdos skan draudzes

gaviles, jo tajā viss minētais notiek jau tagad. Un šai gaviļu pilnajai liecībai ir jāklūst par palīgu ticībai.

Otrais ticības artikuls Par pestīšanu

Un uz Jēzu Kristu, Dieva vienpiedzimušo Dēlu, mūsu Kungu, kas ieņemts no Svētā Gara, piedzimis no Jaunavas Marijas, cietis zem Poncija Pilāta, krustā sists, nomiris, aprakts, nokāpis ellē, trešajā dienā augšāmcēlies no mirušajiem, uzkāpis debesīs, sēdies pie Dieva, Visuvaldītāja Tēva, labās rokas, no kurienes Viņš atnāks tiesāt dzīvos un mirušos.

Ko tas nozīmē?

Es ticu, ka Jēzus Kristus, patiess Dievs, no Tēva mūžībā dzimis, un arī patiess cilvēks, no Jaunavas Marijas piedzimis, ir mans Kungs. Viņš mani, pazudušu un pazudinātu cilvēku, ir atpestījis, atpircis un atbrīvojis no visiem grēkiem, no nāves un no velna varas. To Viņš panācis ne ar zeltu vai sudrabu, bet ar Savām svētajām, dārgajām asinīm un ar Savām nepelnītajām ciešanām un nāvi, lai es Viņam pierderu, Viņa valstībā ar Viņu dzīvoju un Viņam kalpoju mūžīgā taisnībā, nenoziedzībā un svētlaimē, – kā arī Viņš pats, augšāmcēlies no nāves, dzīvo un valda mūžīgi. Patiesi, tas tā ir.

Ticības apliecība šo Otro artikulu, kas runā par ticību Jēzum Kristum, liek līdzās Pirmajam artikulam – bez iekšējas saistības, kā otru bloku. Abus artikus saistošais moments atrodams apliecības pirmajā teikumā: es ticu uz Dievu. Viņš ir tas pats Dievs, kura visvarēnā žēlastība ticībai atklājas dabiskās dzīves vērtību zīmēs, kas nāk mums pretī savā īstajā zīmē – Jēzū Kristū. Viņš, Jēzus Kristus, ir Dieva atklāsmes centrs, tātad arī ticības centrs. Šeit, cilvēka Jēzus Kristus vēsturiskajā atklāsmē, tiešām ielūkojamies Dieva sirdī, saskatām Viņa dziļāko iekšējo būtību. Tas ir Jēzus Kristus Tēvs, ar ko sastopamies mūsu dzīves radīšanā, uzturēšanā un vadībā. Viņš – un neviens cits – mums atklājas visā, taču Viņa godības atklāsmē visās lietās klūst iespējama un saprotama tikai tad, kad to ieraugām gaismā, kuru sniedz

Dieva atklāsme Jēzū Kristū. Tas kļuva skaidrs jau Pirmajā artikulā. Lai gan Ticības apliecība Pirmo un Otro artikulu liek vienu otram līdzās, esam mēģinājuši veidot šo artikulu starpā itin kā psiholoģisku saistību. Tas ir darīts tur, kur aplūkojam teodicejas problēmu un konstatējam, ka cilvēks, nostādīts ļaunuma mīklas priekšā, saņem Dieva atbildi tikai Dieva pestīšanas darbā.

Taču Dieva atbilde sniedzas daudz dziļāk. Teodicejas jautājums, proti, jautājums par metafiziskajām mīklām, kuras rodas cilvēka dzīvē, vēl neparāda visu to posta dziļumu, uz kuru Dievs dod atbildi Jēzū. Īstais cilvēka posta dziļums tiek atzīts tikai saskarsmē ar Jēzu. Tikai tā varam apjaust vai, pareizāk sakot, noticēt tam, cik dziļš ir mūsu pazušanas bezdibenis. Tas notiek, kad Jēzū kļūst redzams Dieva godības atspulgs, “Dieva godība, pilna žēlastības un patiesības.” Šajā žēlastībā Viņš apžēlodamies uzņem pasauli. Jēzus Kristus ir Dievs, ciktāl Viņš pievēršas Savai radībai. Viņš ir Dievs ne tikai kopš grēkākrišanas un pazušanas, kuras dēļ Viņam ir bijis jānāk pasaulē, bet “pirms pasaules radīšanas” (Ef. 1:4). Tādēļ Bībele var runāt par to, ka “caur Viņu viss ir radies” (Jņ. 1:3) un “viss ir radīts caur Viņu un uz Viņu” (Kol. 1:16). Taču tās ir domas, kas ved uz Trīsvienīgā Dieva pēdējo noslēpumu. Empīriskajā pasaulē atrodamais izejas punkts visai šī noslēpumainā Dieva atziņai ir Jēzus vēsturiskā persona. Viņā atklājas Dieva žēlsirdība, ar kādu Viņš samierina ar Sevi un atpestī pasauli. Par to runā divi pēdējie artikuli.

Dieva atbilde uz pasaules pazušanu ir pilnīgi citāda, nekā mēs, cilvēki, varētu gaidīt. Mūsu cilvēciskajam prātam tā pati par sevi ir mīkla. Ievērojot ļaunumu un nelaimes, kādas valda šajā pasaulē, mēs sagaidītu spēcīgu Dieva iejaukšanos, kas atbrīvo pasauli no ļaunuma. Tā vietā Dievs dod pasaulei Jēzu. Un pasaule paliek tāda pati, kāda tā ir, tā ka arvien no jauna atskan jautājums: kas tad šo 2000 gadu laikā, kopš Jēzus Kristus atnākšanas pasaulē, ir mainījies un kļuvis labāks? Tieši dvēseļu ganam nākas pieredzēt to, ka mūsdienu cilvēkam šeit pilnīgi pietrūkst padoma. Šķiet, ka Jēzus nemaz nav atbilde uz tiem jautājumiem, kuri mūs satrauc.

Ko gan cilvēks, kas pirms 2000 gadiem ir dzīvojis attālā tā laika Romas valsts nostūrī, saistīts ar sava laika un tautas vēsturiskajiem apstākļiem, varētu sacīt mūsdienu cilvēkiem? Šis jautājums citiem

vārdiem, bet līdzīgā nozīmē ir ticis uzdots jau Jēzus dzīves laikā: “Vai no Nācaretes var nākt kas labs?” (Jņ. 1:46).

Tomēr Jēzus noliegums, kas izpaužas šādos un līdzīgos šaubu pilnos jautājumos, īstajā gaismā aplūkojot, ļauj saskatīt tā dziļāko pamatu. Tā īstā būtība atklājas, kad Jēzus nostājas cilvēka priekšā ar Savu reālo prasību. No ticības viedokļa raugoties, tā vienmēr ir bijusi pretruna, kas atklājas konkrētā un reālā cilvēka saskarsmē ar Dievu. Tad atklājas, kas īsti ir grēks, proti, ka cilvēks nemaz negrib Dievu.

Vēl nekad cilvēks nav nācis pie ticības citādi, kā vien pārvarot šādu pretestību. Bībele to sauc par atgriešanos, grēknožēlu, prāta izmaiņu, *metanoia* attiecībā uz Dievu, pasauli un cilvēkiem. Šāda atgriešanās sevī ietver to, ka cilvēks iegūst citādu gribas un domāšanas virzienu, kas ir pilnīgi pretējs iepriekšējam. To cilvēkā rada Dieva žēlsirdība. Ticība Jēzum Kristum vienmēr tādā vai citādā formā prasa šo pārvērtību cilvēka izturēšanās veidā. Tas ir ļoti svarīgi dvēseļu aprūpē. Mums nav jābrīnās, ja saskarsmē ar Jēzu cilvēks sāk uzvesties piedauzīgi un, šķiet, jūtas dažādos veidos apgrūtināts. Ticība Jēzum Kristum ir pastāvīga šādas apgrēcības un iekšējas pretestības pārvarēšana.

Ticības apliecība, kādu draudze sniedz *Apostolicum* Otrajā artikulā, kā priekšnoteikumu paredz šādu atgriešanos un prāta izmaiņu. Taču šī ticības subjektīvā puse *Apostolicum* vārdos netiek izteikta, tieši tāpat šeit neatspoguļojas arī tas, kā veidojas ticība Jēzum Kristum. Šeit mūsu acu priekšā nostājas Tas, kam draudze tic, Viņa persona un Viņa darbs. Tie abi ir cieši saistīti savā starpā. Tā kā Viņš ir Tas, kas ir, tad Viņš var darīt un dara Savu darbu pasaulē un pie mums. Viņa esamība ir priekšnoteikums Viņa darbam, un Viņa darbā atklājas, kas Viņš ir. Šie abi – esamība un darbs – veido nedalāmu vienību. Un tomēr apustuļu Ticības apliecībā uzsvars tiek likts uz Jēzus personu, kamēr Mārtiņa Lutera skaidrojums vairāk izceļ Viņa darbu, īpaši uzsverot, ka Jēzus darbs attiecas personīgi uz mani.

Mārtiņš Lutera veido šo personisko saistību tā, ka vārdi par Jēzus darbu atskan kā Evaņģēlijs, prieka vēsts cilvēkiem. Šī vēsts ir modinājusi ticību un cenšas to modināt. Tas M. Lutera katehisma izklāstā ir Otrā ticības artikula kodols. Tie ir vārdi par Dieva mīlestību Jēzū, par Viņa žēlsirdības darbu, kas “mani, pazudušu un pazudinātu grēcinieku, ir atpestījis..” Tā ir nevis mācība, bet pasludinājums draudzei, tādēļ ir

nevis individuāls “es”, bet kopīgs “es”, ko saka draudze, kura uzdrīkstas ticēt uz Kristu un rēķināties ar to, ka Viņa darbs un mīlestība attiecas uz šo draudzi. Atsevišķs cilvēks ar savu personisko ticības apliecību iekļaujas šajā kristīgās baznīcas apliecības kopkorī.

Aiz visiem izteikumiem – kā paša *Apostolicum*, tā arī skaidrojuma – ir Jēzus Kristus tēls, kādu to parāda Evaņģēlijs. Šis attēlojums ir tik bagātīgs, ka to nav iespējams izsmelt un parādīt nedaudzos vārdos. Tā nu tiek uzsvērti tikai daži izšķiroši svarīgi momenti. Katehisma nodoms visskaidrāk tiks atklāts, ja tā izteikumus sagrupēsim, ievērojot divus galvenos punktus: te runāts par Jēzus personu un Viņa darbu. Viņa personā mums ir darīšana ar To, kas Dieva attiecībās ar mums stāv nevis mūsu, bet Dieva pusē, tātad nostājas mums pretī. Viņā pats Dievs runā ar mums un dara Savu darbu pie mums. Šīs attiecības, neapšaubāmi, pavisam viennozīmīgi izsaka apzīmējums “Dieva Dēls”. Tādēļ turpmāk, atbilstoši katehisma vienkāršajam nodomam, visi izteikumi par Jēzus personu ir saistāmi ar Dieva Dēla jēdzienu. Attiecībā uz Jēzus darbu, M. Lutera centrā liek pestīšanas jēdzienu. Darbos, kas tapuši katehisma sagatavošanas laikā, viņš ir apkopojis veselu rindu domu par Jēzus darbu – par samierināšanu, par vietnieciskajām ciešanām utt. Galīgajā izklāstā Luters ir svītrojis visu pārējo, par labu šim vienam izteikumam tā, lai arī bērniem ticības saturs būtu uzskatāms bez sīkākiem dogmatiskiem skaidrojumiem: Jēzus Kristus ir Pestītājs, Atbrīvo-tājs. Viņa darbs ir cilvēka atbrīvošana no tirāniem – paverdzinātājiem, un ar šo atbrīvošanu Viņš kļūst par cilvēku Kungu.

Šajā pirmkristīgajā apliecībā “Kungs ir Jēzus” (1. Kor. 12:3), ko M. Luters pieņem un izsaka vārdos: “Es ticu, ka Jēzus Kristus .. ir mans Kungs”, ir saņemta kopā ticība Jēzus personai un Viņa darbam. Šādi tiešām ir norādīts Simbola centrs. Kas var sacīt šos vārdus, kas šādā pašāvībā pakļaujas Kunga Jēzus varai, tas var teikt draudzei līdzī Ticības apliecību – arī tad, ja citi izteikumi viņam vēl paliek nesaprotami.

Mēs apliecinām kā savu Kungu To, kas pie mums ir paveicis atbrīvošanas darbu. Tā šis izteikums kļūst brīvs no Bauslības izpratnes. Apliecība “Kungs ir Jēzus” gan var tikt saprasta arī Bauslības nozīmē. Tad Jēzus vispirms ir Kungs, kas prasa paklausību. Taču šeit ticības apliecība Jēzum, mūsu Kungam, ir priekša vēsts; Viņa valdīšana ir atbrī-

vošana, un šis valdīšanas apstiprinājums ir vispirms ticība, rēķināšanās ar atbrīvošanas faktu, uzticēšanās Viņam, Atbrīvotājam, paļāvība uz to, ka Viņš tiešām īsteno šo darbu. Tikai no šīs ticības kā apstiprinājums izaug paklausība.

1. Jēzus Kristus persona – Dieva Dēls.

“Es ticu uz Jēzu Kristu, Dieva vienpiedzimušo Dēlu.”

Apzīmējums “Dieva Dēls” jau Vecajā Derībā ir bijis ar mesianisku raksturu. Tas tiek saistīts ar Svaidītā, tas ir, Mesijas, grieķu valodā *Christos*, valdītāja amatu. Jau psalmā (2), kas kopš seniem laikiem ir skaidrots mesianiskā izpratnē, abi šie apzīmējumi tiek saistīti: Svaidītais ir Dēls. Dēls ir Valdītājs, kas nāk no Dieva, Viņa likumīgais mantinieks. Tā Jēzum piešķirtais Dēla tituls un Kristus vārds jau ir saistīts ar Vecās Derības mesianisko liecību.

Taču tā nav patvaļīga Vecās Derības shēmas pārnešana uz Jēzus personu. Drīzāk gan šie apzīmējumi Jēzus personā atrod savu konkrēto vēsturisko realizāciju un tajā pašā laikā arī pārveidojumu. Jēzus persona savā esamībā un dzīves gājumā deva mācekļiem tiesības izmantot šos izteikumus attiecībā uz Jēzu. No otras puses, tā viņiem deva pilnīgi jaunu ieskatu tajā, ko Jēzū realizētās domas par Dievu bija teikušas par Dēlu un Kristu. Abi šie apzīmējumi mācekļu saskarsmē ar Jēzu ieguva jaunu saturu. Arī draudzes apliecība par Dievu kā Valdītāju nav atdalāma no dzīvās Jēzus personas tēla, kādu sniedz Evaņģēlijs. Šeit rodas fundamentāla prasība kā mācībām, tā arī vispārējam pasludinājumam: Ticības apliecības Otrā artikula formulējumi nedrīkst tikt sniegti bez dzīva saturiska piepildījuma, kas atrodams Evaņģēlijā. Arī katehisma mācībās nedrīkst notikt tikai formulu iegaumēšana – šīm formulām ir jātiek iegūtām induktīvā ceļā un darītām uzskatāmām. Dogmatiskais formulu lietojums šādi paliek neskarts. Tam ir regulatīva nozīme jeb – kā K. Barts saka – sarga amats, kas uzdod jautājumu par patiesību un modri raugās, lai pasludinājuma patiesais saturs paliktu neskarts.

Kā jau sacīts, apzīmējums “Dieva Dēls” vispirms nozīmē, ka cilvēka saskarsmē ar cilvēku Jēzu vienreizējā un neatkārtojamā veidā Jēzus nostājas Dieva pusē. Viņā pats Dievs runā un rīkojas ar mums. Viņā mēs redzam un pieredzam nevis cilvēku, kas stāv mums līdzās kā meklētājs un jautātājs, bet To, kas nāk mums pretī Savā visspēcībā, *exousia* (gr. vara), kā devējs un prasītājs.

Tas nav saistīts ar kādu subjektīvi patvaļīgu spriedumu. Ne jau cilvēka jūtu pārpilnība ierāda Viņam šādu vietu. Jēzus stāvoklis nav vadoņa stāvoklis, kas galu galā būtu atkarīgs no viņa sekotāju atzinības, bet – Viņa stāvoklis ir balstīts Viņā pašā, Dieva dotajā, Viņam piemītošajā visspēcībā un no tās izrietošajā runas un darbības veidā. „..Viņš tos mācīja kā tāds, kam vara, un ne kā viņu rakstu mācītāji” (Mt.7:29). Viņš ir absolūta autoritāte, kas ir pārāka par visām citām autoritātēm. Šī autoritāte Savas tiesības ir ieguvusi ne no kādas cilvēku instances, bet tā pati Sevī nes patiesības pierādījumu un īstenojas tādējādi, ka nostāda cilvēku izšķiršanās priekšā un uzveic viņu no iekšienes.

Skaidrākā Jēzus īpašā stāvokļa izpausme ir “bet Es jums saku” Kalna sprediķī. Tajā, ko Viņš prasa, ir atrodams Viņa prasības patiesīguma pierādījums, no kura cilvēks, kurš prasībai pakļaujas, nevar novērsties.

Taču ne tikai Jēzus prasība atskan šajā galējā, autoritatīvajā formā. Tas, ka Viņš saskarsmē ar cilvēkiem stāv Dieva pusē, vēl spēcīgāk atklājas piedošanas dāvanā. Stāstā par triekas ķerto (Mk. 2:1–12 un paralēlajās vietās) Jēzus slimniekam apsola: “Tavi grēki tev piedoti.” Šie vārdi jūdaisma izpratnē ir teikti eshatoloģiskā nozīmē (attiecībā uz Pastaro tiesu). Te ir runa par Dieva spriedumu, ko Viņš kā pasaules Soģis teiks Pastarās tiesas dienā. Neviens cilvēks to nevar paredzēt, tas paliek pēdējais noslēpums pār grēcīgā cilvēka dzīvi: kā skanēs šis Dieva spriedums. Šis pēdējais, galīgais spriedums ir izšķiroši svarīgs visai cilvēka eksistencei. Viss tas labākais, kas dzīvē bijis, izrādīsies veltīgs, ja kopējais Dieva spriedums būs noraidošs. Pati nožēlojamākā, nabadzīgākā, šīs zemes izpratnē – bezjēdzīgākā dzīve būs glābta un sasniegusi mērķi, ja Dievs Savā piedošanas žēlsirdībā par to sacīs “jā”. Bauslībai atbilstošā darbu reliģijā, kādu redzam jūdu reliģijas piemērā, jautājums par šo izšķirošo piedošanas faktu paliek atklāts. Neraugoties uz visu Bauslības pildīšanu, pat vislabākajā dzīvē vēl ir kāds atlikums, ko cilvēks paliek Dievam parādā. Bauslības cilvēks nekad nevar būt skaidrībā par to, kā Dievs izturēsies pret viņa parādu. Tas ir lielais nezināmais visā cilvēka dzīvē. Un šī neziņa ir saistīta ar bailēm no nāves.

Nu Jēzus nāk visas cilvēka dzīves nedrošības vidū ar pretenziju sniegt atbildi uz šo pēdējo, izšķirošo jautājumu, turklāt pozitīvu atbildi: tavi grēki tev piedoti. Tā Jēzus piedod slimniekam ne tikai atsevišķu parādu, bet atbild uz jautājumu, kas skar visu viņa dzīvi kopumā,

jautājumu, uz kuru var atbildēt tikai Dievs. Jēzus sēžas Soģa krēslā un uzņemas pasaules Soģa lomu. Tā īstenojas Dieva mūžīgā mīlestība.

Te neizbēgami rodas jautājums: vai Viņš to drīkst darīt? Vai tā nav īsta Dieva zaimošana, ja cilvēks šādā veidā piesavinās Dieva lomu? Mēs saprotam Jēzus klausītāju aizdomas.

Vai nav tā, ka šeit cilvēks pakļaujas kārdinājumam, kuram bija pakļāvušies pirmie cilvēki, proti: “Jūs būsit kā Dievs”? Tas būtu grēks vistiešākajā nozīmē, sacelšanās pret Dieva godību. Te uzstājas cilvēks, kuram nav nekādas ārēji redzamas varas pilnības, un tomēr Viņš Savās runās un darbos dokumentē no Dieva saņemtas pilnvaras, *exousia*.

Šīs pretenzijas tiesības netiek demonstrētas cilvēkiem ar ārēji redzamiem fenomeniem, tās atklājas tikai ticībā, kas uzdrīkstas rēķināties ar Jēzus vārdiem, ko Viņš saka Dieva vārdā, un pašauties uz tiem: “Ja kāds grib darīt Viņa prātu, tas sapratīs, vai Mana mācība ir no Dieva vai Es runāju pats no Sevis” (Jņ. 7:17). Ticība Jēzus piedošanas vārdam, ko Viņš saka ar Dieva pilnvarām, stāstā par triekas ķerto atrod atbilstību Jēzus pilnīgajam dziedināšanas vārdam. Tajā, ka slimnieks uzņēma Jēzus vārdus un ticēja tiem, tādēļ tiešām varēja ņemt savu gultu un sākt staigāt, redzamā veidā atklājās Jēzus tiesības pretendēt uz Dieva pilnvaru.

Šajā pasaulē ticība vispār saņem piedošanu un pieredz atvērtas debesis, zem kurām drīkst ritēt visa ticīga cilvēka dzīve. Tā redz, kā Jēzū mums nāk pretī cilvēks, kas nevis runā par hipotētisku Dieva žēlsirdības gadījumu, bet pats ir Dieva žēlsirdība dziļākajā un pilnīgajā nozīmē.

Tādēļ ticībai cilvēks Jēzus ir Dieva atklāsme. Ticībai Viņš ir ne tikai tēls, kuru būtu iespējams uzlūkot neitrāli, bet – Viņš tai ir reāla Dieva mīlestības roka, kas satver cilvēku. Šī Dieva mīlestība nav cilvēku simpātija, tā ir glābjoša dāvana tik visaptverošā mērogā, ka cilvēka mīlestība tai nekādi nespēj pat attāli līdzināties. Tā izpaužas Jēzus vārdos: “Nāciet šurp pie Manis visi, kas esat bēdīgi un grūtsirdīgi, Es jūs gribu atvieglināt” (Mt. 11:28).

Šī, tā sakot, pārcilvēciskā mīlestība, kas pārsniedz visu, ko cilvēku savstarpējās attiecībās mēdzam apzīmēt ar vārdu “mīlestība”, atspīd mums pretī no katra Jēzus glābšanas un palīdzības darba. Tā ne tikai pārspēj cilvēku mīlestību, bet atklāj tās pilnīgo bezspēcību. Tādēļ

Jaunajā Derībā šo mīlestību nav bijis iespējams apzīmēt ne kā plato-nisku *eros*, nedz kā draudzīgu *philia*, bet tā ir apzīmēta ar jēdzienu *agape*, kas citur nav sastopams. Tās būtība nav dedukcijas ceļā secināma no paša jēdziena. Drīzāk gan tā ir Jēzus persona, šīs mīlestības tēls, kas piepildīts ar dzīvību un asinīm. Viņā Dieva mīlestība ir miesā nākusi šajā pasaulē. Viņā runā un darbojas pats Dievs. Jēzus darbi pie mums ir Dieva darbi. Tas ir pats pamats, kas nes mūsu dzīvi. Dievs ir tāds – tas mums ir jāapgalvo, pretstatā visiem sagrozītajiem tēliem, kādus cilvēks ir radījis, domādams par Dievu. Saskarsmē ar Jēzu pats Dievs satver cilvēku un ieliek viņu Savas mīlestības valdīšanas laukā. Tā Jēzus ir Dieva Dēls, kas ar Savām Dēla stāvokļa pilnvarām, izejot no vienības ar Tēvu, runā un dara Savus darbus. Tas ir tas, kas atklājas apliecībā par Dieva Dēlu. No ticības, kura saka šo apliecību, ir atkarīgs viss – gan atsevišķa cilvēka, gan draudzes liktenis.

Šim Dēla attiecībām ir vēl otra puse. Cilvēkam ir pievērsta Dēla viena puse, proti, Dieva pilnvaras, bet Tēvam ir pievērsta otra, Dieva iekšējo attiecību puse. Tas skar Trīsvienīgā Dieva noslēpumu. Mārtiņš Luters Mazajā katehismā nav plašāk aplūkojis šo problēmu, par kuru baznīca pirmajos gadsimtos ir izcīnījusi grūtu cīņu. Vienkāršam ticīgajam tas ir grūti saprotams, un arī mūs tas šeit interesē tikai tik, cik senās baznīcas formulējumi ir modri raudzījušies, lai Jēzus personai mūsu ticībā tiktu ierādīta īstā vieta. Neizteiktā veidā Trīsvienības apliecība ir ietverta Simbola triju daļu iedalījumā, vai vismaz šeit atrodama norāde uz Trīsvienību. Arī apzīmējums “vienpiedzimušais”, tas ir, vienīgais Dēls, kuram attiecībās ar Tēvu neviens nav līdzīgs, pieskaras šim jautājumam.

Taču arī tad, ja atstājam malā dogmatiskos jēdzienu formulējumus un spriežam induktīvi, tas ir, ja uzlūkojam Jēzus tēlu Evaņģēlijā, tad atrodam norādes uz Dieva iekšējām attiecībām starp Dēlu un Tēvu. Šajā kopsakarībā ir ļoti nozīmīgs stāsts par Jēzus kārdināšanu. Kārdinātāja uzbrukums ir vērst pret Jēzus Dēla stāvokli. “Ja Tu esi Dieva Dēls..” (Mt. 4:3). Te Jēzus tiek kārdināts atraisīties no īstajām attiecībām ar Tēvu. Sātans šādi grib nostādīt Jēzu tajā vietā, kur tam būtu tiesības Viņu apsūdzēt. Te nav runa par teorētisku Dēla stāvokļa izpratni, bet par praktisku Dēla izturēšanos pret Tēvu. Runājot kārdinātāja vārdiem, Jēzus Dēla stāvoklis ietver iespēju neierobežoti izmantot Viņam doto

varu. Turpretī Jēzus Savas vienreizējās attiecības ar Tēvu saskata tajā apstākļī, ka Viņš dzīvo no Tēva vārda, kas vienīgais dod un uztur dzīvību. Būt Dēlam Viņam nozīmē bezgalīgu paļāvību uz Tēvu. Ja šīs paļāvības attiecības tiek pārvērstas patvarībā, tad Dēla stāvoklis tiek aizskarts. Kārdinātāja vārdi, kas vērsas pret Jēzu, ir tie paši, kas sacīti pirmajā kārdināšanā paradīzē, vainagoti ar apsoliņumu: “Jūs būsit kā Dievs.”

Taču Jēzus pārvar šo kārdinājumu un paliek Dēls.

Otrais kārdinātāja uzbrukums notiek ar mērķi panākt, lai Jēzus paļāvībā uz Dievu uzdrīkstētos lēkt no tempļa jumta, lai gan Tēvs Viņam tādu uzdevumu nav devis. Tā Dievs tiktu pārbaudīts, un, ja Jēzus šim kārdinājumam būtu padevies, Viņš attiecībās ar Tēvu būtu darījis Sevi par kungu. Viņš būtu norādījis Dievam, kur un kā Viņam Sevi jāpierāda kā Tēvu, bet būt Dēlam Jēzum nozīmē paklausību, nesagrozojot Tēva un Dēla attiecības.

Trešais kārdinājums ir saistīts ar to, ka Jēzus ir aicināts Kristus, Svaidītā, amatā. Viņam ir doti visi priekšnoteikumi, kas vajadzīgi šī amata pildīšanai. Viņam ir vara pār cilvēku sirdīm – tāda vara, kādas nevienam pirms Viņa, nedz pēc Viņa nav bijis. Nu Viņam vajadzētu tikties pēc varas – bet pēc absolūtas varas, kas nepakļaujas Tēvam.

Šajā gadījumā sātana pielūgšanai vajadzētu kļūt par līdzekli, kas svētī šādu mērķi. Jēzus tiek kārdināts mīlēt varu vairāk par Tēvu. Taču būt Dēlam Viņam nozīmē – mīlēt Tēvu vairāk par visām lietām un Tēva dēļ atteikties arī no varas. To Tēvs Jēzum dos tikai tad, kad būs pienākusi Viņa stunda. Tā Jēzus Savā mīlestībā pret Tēvu ir gājis pilnīga varas trūkuma ceļu, kas Viņu aizveda pie krusta. Tādēļ Viņš ir saņēmis varu no Tēva, ne no kārdinātāja rokām. Tādēļ Viņš ir īsts **Kēniņš**, kas Savu varu neizmanto ļaunprātīgi.

Šajā stāstā Jēzus mūsu priekšā nostājas ne tikai kā Dieva Dēls, bet arī kā patiesais, pēc Dieva tēla radītais cilvēks, jaunas cilvēcības aizsācējs. Taču to šeit atstāsim nepaskaidrotu.

Jēzus īpašās Dēla attiecības ar Tēvu nav dabiski pastāvošs apstākļis – drīzāk tā ir dzīva, tikumiska izturēšanās, kam arvien jātiek apstiprinātai un īstenotai. Tā apzīmē gribas virzību, kas visos kārdinājumos ar skaidru izšķiršanos apstiprina šo personisko attieksmi pret Tēvu. Evaņģēlijos Jēzus to parāda visā dzīves gājumā. Viņa kārdināšanas stāsts

nav tikai viens atsevišķs gadījums (Lk. 4:13). Te Jēzus tiek raksturots kā tāds, kuram arvien no jauna nākas pierādīt Savu Dieva Dēla stāvokli – līdz pat pēdējam pierādījumam cīņā Ģetzemanē, kas notika pirms izšķirošā mīlestības un paklausības darba. Šo Dēla stāvokli parāda arī Jēzus lūgšanu dzīve. Arī Viņa attieksme pret Tēvu lūgšanā ir vienreizēja. Viņš nekad nav kopā ar Saviem mācekļiem, kad piesauc Tēvu. Runājot ar mācekļiem, kas ir saistīti ar Viņu, Jēzus tomēr nekad nerunā par mūsu Tēvu, bet gan par Savu Tēvu un viņu Tēvu (Jņ. 20:17).

Taču Jēzus Dēla stāvoklis nav tikai vesela rinda atsevišķu darbu un notikumu. Tās gan ir zīmes, ar kurām tika celta mācekļu ticība un pēc kurām šie cilvēki atzina, ar ko viņiem ir darīšana; taču aiz šīm zīmēm stāv Jēzus personas un Viņa dzīves veselums, viss Viņa liktenis, sākot ar piedzimšanu, jā, ar ieņemšanu, un līdz pat Viņa nāvei un augšāmcelšanās notikumam. Viņš ne tikai izturas kā Dieva Dēls attiecībā ar Dievu un cilvēkiem – Viņš ir Dēls visā Savas dzīves stāvoklī. Tas nav jāsaprot tā, ka Jēzus tikai ar Savu dzīves gājumu, ar mīlestību pret Tēvu un paklausību Viņam būtu izrādījis cienīgs iemantot Dieva Dēla titulu. Evaņģēlisti aplūko Jēzus Dieva Dēla stāvokli kā tādu, kas sakņojas Dievā jau pirms laiku iesākuma.

Tas ir iekšējais motīvs, ar kādu Matejs un Lūka apraksta priekšvēsturi, pirms sāk runāt par Jēzus vārdiem un darbiem. Ticības apliecībā to izsaka vārdi: “Ieņemts no Svētā Gara, piedzimis no Jaunavas Marijas”, to ievēro arī Mārtiņš Luters, apliecinādams, ka Jēzus Kristus ir “paties Dievs, no Tēva mūžībā dzimis, un arī paties cilvēks, no Jaunavas Marijas piedzimis”. Izteikumos “ieņemts no Svētā Gara” un “piedzimis no Jaunavas Marijas” Mārtiņš Luters vispirms ir uzsvēris Dieva tapšanu par cilvēku. Jēgas ziņā tas ietver gan Viņa patieso dievišķību, gan arī patieso cilvēcību. Vārdos “no Tēva mūžībā dzimis” skats sniedz pāri Jēzus zemes dzīves apveidam un iesniedz Viņa iepriekšējās eksistences noslēpumā, kas gan skaidrojuma plašāk netiek aplūkots.

Taču apgalvojums, ka Jēzus ir ieņemts no Svētā Gara un piedzimis no Jaunavas, modernajam cilvēkam ir apgrēcība. Mūsdienu izpratne rēķinās tikai ar šai pasaulei imanentiem cēloņiem. Tieši šīs apgrēcības dēļ daudzi cilvēki uzskata, ka nevar sacīt līdzīgu Ticības apliecību. Te ir runa par lielu brīnumu. Turklāt Jēzus ieņemšana no Svētā Gara un piedzimšana no Jaunavas šķiet atrodamiem fatāli tuvu antīkajam

mitoloģijām, kuras zina stāstīt, kā dievi ar cilvēku sievietēm ir radījuši pusdievus. Ja Jaunās Derības un Ticības apliecības izteikumi būtu saprotami pēc analogijas ar antīkajiem mītiem, tad dievišķais savā ziņā tiktu pietuvināts cilvēcīgajām šīs zemes lietām, tā ka distance starp cilvēku un svēto Dievu pilnīgi izzustu un tiktu sasniegta zaimošanas robeža.

Taču par to visu Evaņģēlija stāstos netiek runāts. Vārdi “ieņemts no Svētā Gara” nekādā ziņā nav saistīti ar dzimumiskas radīšanas domām. Gars Vecajā un Jaunajā Derībā apzīmē Dieva radošo darbu. Tātad tas ir Dieva radīšanas darbs, kurš šeit rada kaut ko pilnīgi jaunu un iezīmē jaunu sākumu cilvēces vēsturē, kuram nekādi priekšnoteikumi iepriekšējās vēstures gaitā nav meklējami. Tas, protams, ir brīnums – Dieva iejaukšanās no ārienes, no augšienes. Taču tas nav atsevišķs, izolēts brīnums, kam nebūtu kopsakarības ar visiem Jēzus pestīšanas darbiem. Drīzāk jāsaka, ka Jēzus persona kā veselums ir Dieva brīnums šajā pasaulē, Dieva dāvana, kas sniegta šai pasaulei un kas – ne no šīs pasaules – ir paredzēta, lai pasaulei izglābtu. Diskusijas par atsevišķiem brīnumiem, kuri cilvēkiem kļūst par apgrēcību, savos pamatos ir liekas. Apzīmējumā Dieva Dēls ir ietverts visas Jēzus personas brīnums, visas Viņa esamības brīnums. Viņa esamība šajā pasaulē ir Dieva iejaukšanās brīnums grēcīgajā, tiesai un nāvei pakļautajā cilvēces vēsturē.

Tādēļ mācekļi pamatoti ir saskatījuši šo Dieva iejaukšanos jau Kristus ieņemšanas un dzimšanas notikumā. Viņi to darīja tādēļ, ka šajā cilvēkā, ar kuru viņiem ik dienu bija saskarsme, un jo īpaši Viņa nāvē un augšāmcelšanās notikumā, tie atzina Dieva Dēla godību. “..Mēs skatījām Viņa godību, tādu godību kā Tēva vienpiedzimušā Dēla, pilnu žēlastības un patiesības” (Jņ. 1:14). Tur ir ticības saknes. Tikai ticība spēj saprast Dieva glābjošo iejaukšanos. Mācekļi ir ticējuši Jēzum ne tādēļ, ka Viņš ir varējis tiem norādīt uz Savu brīnumaino piedzimšanu, un Jēzus šo argumentu nekad nav izmantojis. Ne Evaņģēlija pasludinājumā, nedz Pāvila vēstulēs Jēzus brīnumainajai dzimšanai nav nozīmīgas vietas. Evaņģēlijos stāsts par Viņa dzimšanu atrodams tikai tur, kur tiek uzdots jautājums par šīs vienreizējās personas ierašanos šajā pasaulē.

No tā visa ar zināmām tiesībām varētu secināt, ka jautājumu par Jēzus piedzimšanu no Jaunavas varētu neaplūkot. Kas nespēj pārvarēt

apgrēcību, kādu tā rada mūsdienu izpratnei, lai atstāj šo jautājumu neap-lūkotu. Protams, Dievam ir daudz ceļu, kādos Viņš spētu dāvēt pasaulei Savu Dēlu. Pēc mūsu cilvēcīgās saprašanas un argumentācijas, Viņš to varētu arī darīt, liekot Jēzum piedzimt normālā, cilvēcīgā veidā. Taču šī argumentācija varētu notikt ar mērķi novērst īsto, neatceļamo apgrēcību, proti, ka Jēzus personā Dievs iejaucas šajā pasaulē. Šī apgrēcība turpina pastāvēt. Pasludinājums par Jēzus piedzimšanu no Jaunavas noteiktā formā nenovēršami izsaka apgrēcību izraisīto faktoru, ka Dievs Jēzus personā izglābj pasauli.

Šis ir īstais nodoms, ko pasludinājumā par Jēzus piedzimšanu no Jaunavas pārstāv baznīctēvi Irenejs un Tertuliāns. Viņi tekstu Jāņa evaņģēlijā (1:13) citē formā, kas atšķiras no sākotnējās. Sākotnējās daudzskaitļa formas vietā viņi lieto vienskaitli: “..Kas nav dzimis (“dzimuši” vietā) ne no asinīm, ne no miesas iegribas, ne no vīra gribas, bet no Dieva”. Šī versija attiecas uz Jēzu un izsaka to pašu, ko stāsts par Jēzus dzimšanu no Jaunavas Mateja un Lūkas evaņģēlijos. Viņa ierašanās pasaulē notika bez bioloģiskiem priekšnoteikumiem (asinīm), bez vispārcilvēciskiem priekšnoteikumiem (miesas). Viņš par Savu esamību pateicību nebija parādā nevienam šīs zemes faktoram. Šo Vienu – tādu, kāds Viņš bija – nebija vēlējies neviens; Viņš nebija dzimis no vīra gribas, nedz arī – kā mēs atbilstoši Lūkas vārdiem varētu papildināt – no sievas gribas. Tikai Dievs Viņu bija vēlējies, tikai Viņa griba piešķīra Jēzum dzīvi šajā pasaulē. Tas ir jāatzīst – neraugoties uz Marijas ticības gatavību. Viņa dzīvības rašanās bija tiešs Dieva radīšanas darbs.

Šis Dieva darbs iesniedz šajā konkrētajā pasaulē. Viņš dāvē pasaulei Savu Dēlu un Viņā – Sevi pašu. Pats Dievs, darbodamies šajā cilvēkā, ienāk pazudušajā pasaulē. Tā ir Dieva tapšana par cilvēku, kas savu dogmatisko izteiksmi ir ieguvusi inkarnācijas jēdzienā. Evaņģēliskā izpratne ir pievērsusi nopietnu uzmanību ne tikai tam, ka Jēzus ir Dieva Dēls un Viņā Dievs, pats atklādamies, nāk mums pretī, bet arī tam, ka Jēzus ir bijis patiess cilvēks, dzimis no sievas, nolikts zem Bauslības (Gal. 4:4), tas ir, pakļauts visiem cilvēka dzīves apstākļiem. “Un Vārds tapa miesa” (Jņ. 1:14).

Šīs zemes realitātes vidū Dievs kļūst cilvēkiem aptverams un atzīstams. Šīs zemes realitātes vidū pats Dievs – Viņa glābjošais Vārds, Viņa glābjošā roka satver cilvēku. Vārdi “patiess cilvēks un patiess Dievs”,

kas lielā mērā tiek saprasti kā abstrakta dogmatiska formula, pēc savas izcelsmes ir ticības apliecinājums Jēzum Kristum – tas ir bijis Evaņģēlijs. Reālā cilvēkā, Jēzū, mācekļi un apustuļi ir sastapuši pašu Dievu. Dieva nākšana šajā pasaulē ir Evaņģēlijs cilvēkiem, kuri atrodas tālu no Dieva. Dievs šajā pasaulē, grēka un nāves tumsības vidū, ir ļāvis mums skatīt Savu spožumu, Savu godību, pilnu žēlastības un patiesības. Šī ir tā pati prieka vēsts, kuru Pāvils sludina Vēstulē romiešiem (10:6–8), citēdams Piekto Mozus grāmatu (30:12–14). Mums nav nepieciešams uzkāpt debesīs, lai sastaptu Dievu, un to neviens arī nespētu izdarīt. Mums nav nepieciešams nokāpt mirušo valstībā, tas ir, šķirties no šīs pasaules, lai sastaptu Dievu “viņā pusē”. Mums arī nav jābrauc pāri jūrai, kā sacīts (5. Moz. 30:13), lai kaut kur tālāk pasaulē atrastu vietu, kur varētu sastapt Dievu. Šeit pat, šīs dzīves vidū, Dievs mums ir tik tuvu, ka varam dzirdēt Viņa vārdu. Tas ir vārds, par kuru Jānis saka: “Kas no sākuma bija, ko esam dzirdējuši, ko savām acīm esam redzējuši, ko esam skatījuši un ko mūsu rokas ir aptaustījušas, dzīvības vārdu – dzīvība ir parādījusies, mēs esam redzējuši un apliecinām un pasludinām jums mūžīgo dzīvību, kas bija pie Tēva un mums ir parādījusies” (1. Jņ. 1:1, 2).

Šajā Dieva atstātajā, grēka, nāves un velna varā nodotajā pasaulē Dievs ir ienācis Jēzū; Viņā Dievs ir klātesošs mūsu pasaulē. Nav tādu grēka un nāves dziļumu, kuros Jēzus nebūtu nokāpis. Viņš nolaižas līdz pašiem bezdibēna dziļumiem, lai uzņemtu cilvēku, lai sniegtu viņam Savu sadraudzību un ļautu iemantot prieku Savā glābjošajā žēlastībā. Jēzus esamība šajā pasaulē ir žēlastības izpausme visā tās pilnībā. Nevis cilvēks nāk pie Dieva, bet Dievs nāk pie cilvēka; turklāt Viņš to dara, kā cilvēks ienākdams cilvēku dzīvē, visos tās samezgļojumos un tumšajos stūros, arī tās nolādētībā. Ne tā, ka galu galā pats paliktu visas šīs dzīves neskarts, ne tā, ka Viņa nākšana būtu tikai izrāde, kurā Jēzus īstā eksistence paliktu ārpus posta pilnās cilvēka dzīves realitātes, bet Viņš pats kļūst par šīs pasaules daļu, par īstu cilvēku, kas ir spiests izgaršot visu cilvēka dzīvi līdz ar lāstu, kas tai ir uzlikts. Jēzus iztukšo cilvēku ciešanu un nāves kausu līdz pēdējai lāsei.

Nekas Viņam netika aiztaupīts; Viņš kļuva par mūsu Brāli. Tāds ir Dievs. Tādi ir Viņa sirds dziļumi. Šī gavilējošā ticība piebalso šķietami tīri retoriskajiem Mārtaņa Lutera skaidrojumiem; no šādas ticības tie ir

radušies. Mums nav tiešas pieejas Dievam, tādas, ka mēs varētu skatīt Viņu vaigu vaigā. Šī laika cilvēkam būtu jāmirst, ja viņš tādā veidā ieraudzītu Dievu. Tiešā Dieva uzlūkošana būs iespējama nākamajā laikā. Mums ir tikai netieša pieeja Dievam – ar ticības un cilvēka Jēzus starpniecību. Šāda ticība spiežas cauri apsegam. Tā pārvar apgrēcību, kas saskatāma Jēzus cilvēcībā, un šajā aizplīvurotajā veidolā saskata Dieva Dēla godību.

Tas viss jāpatur redzeslokā, runājot par patieso cilvēku Kristu. Tajā apstākļi, ka Kristus patiesajā cilvēcībā atmirdz apslēptā Dieva godība, ir ietverts Viņa personas noslēpums. Evaņģēliji, jau sākot ar Kristus dzimšanas stāstu, uzsver kā vienu, tā otru. Cilvēkā Kristū īstenojas Dieva darbs pie cilvēka un cilvēcē. Visa Jēzus dzīve, ietverot Viņa ciešanas un miršanu, tāpat Viņa augšāmcelšanos, ir ne tikai darbs, bet Viņa liktenis – Dēlā Dievs mūs glābj un mīl.

Tā nu Jēzus ir ne tikai tēls, kas sniedz mums dziļāku Dieva atziņu. Viņā Dievs dara Savu darbu pie cilvēces. Jēdziens “atkļāsme” mudina izvirzīt priekšplānā atziņas intelektuālās norises cilvēkā. Taču Jēzus reālā dzīve šajā pasaulē ir pilna dinamikas, pilna darbīga spēka (*dynamis*). Un šī darbība, kas veido Jēzus realitāti, parāda Dievu Viņa patiesajā realitātē. Viņš rūpējas par šo pasauli. Viņš glābj cilvēkus. Ticība nozīmē – rēķināties ar šo Viņa glābjošo darbību un ieiet tās Dieva darbības lokā, kas īstenojas Jēzū.

2. Kristus darbs – pestīšana

Aiz Simbola izteikumiem stāv Jēzus darbs – no visiem viedokļiem, kādi teoloģijā var tikt izmantoti šī darba raksturošanai. To pamats ir atrodams evaņģēlijos un apustuļu vēstulēs, bet Mārtiņš Luters, kā jau iepriekš sacīts, ir apzināti izdarījis ierobežojumu, no visas Jēzus darbu skaidrojumu iespējamās daudzveidības izraudzīdamies vienu centrālo domu – par pestīšanu.

Tas nepavisam nav domāts par subjektīvu cilvēka gribas atbrīvošanu no varām, kas to kalpina, bet atspoguļo objektīvu norisi, kas notiek Jēzus dzīvē. Šī objektīvā atbrīvošanas darba sekas ir personiska atbrīvošana, kas pamatā tiek aplūkota tikai trešajā artikulā. Savukārt Kristus darbs, kurā tieši notiek mūsu atbrīvošana, ir aplūkojams kā cīņa. Jēzus dzīve ir liela cīņa ar pasaules paverdzinātājam – grēka, nāves un velna varu.

Šī Jēzus cīņa ir itin kā ietīta dažādās diskusijās ar pretiniekiem, aiz kuriem stāv īstais pretinieks, šīs pasaules kungs. Piedodams grēkus, Jēzus atņem apsūdzētājam tiesības uzstāties pret cilvēkiem. Slimnieka dziedināšanas notikumā kļūst redzams, ka Viņš, kam ir vara piedot grēkus, ar dzīvības dāvanu spēj arī ielauzties nāves valdīšanas laukā. Izdzīdams nešķīstos garus, Jēzus, Viņa paša vārdiem runājot, ielaužas stiprā pretinieka namā, pēc tam, kad ir sasaistījis viņu pašu (Mt. 12:28, 29, Lk. 11:22). Viņš dara apšaubāmu pretinieka kundzību. Dieva valdīšanas nākšana ir uzbrukums šīs pasaules kunga valdīšanai.

Taču reizē Jēzus pats arī ir tas, kuram uzbrūk. Uzbrucējs īstenībā ir sātans. Taču viņš Jēzum uzbrūk ne pats savā veidolā, kā tas noticis kārdināšanas gadījumā, bet gan caur cilvēkiem, kuri Jēzum pretojas, atraudamies no Viņa glābjošās rokas, atrazdami Viņā apgrēcību un galā nododami Viņu iznīcināšanai. Tā notiek uz dzīvību un nāvi, “būt vai nebūt”, un šajā cīņā Jēzum nav nekādu šīs zemes ieroču un līdzekļu. Viņš cīnās vienīgi ar patiesības un mīlestības varu pret visu šīs pasaules varenību – un cieš zaudējumu. Krustā sišana ir Viņa cīņas dramatiskā kulminācija. Šajā reālajā notikumā Jēzus vēsturiski pārvēsturiskā cīņā ar pretinieku sasniedz kulmināciju. Visu Viņa dzīvi raksturo šī cīņa, tādēļ Ticības apliecībā vārdus “cietis zem Poncija Pilāta” varētu pilnīgi pamatot norādīt kā vienīgo Jēzus dzīves raksturojumu. Visa Viņa dzīve ir ritējusi zem ciešanu zīmes. Ar iekšēju nepieciešamību šai dzīvei seko Viņa nāve. Jēzus nepakļaujas nāvei pasīvā veidā, Viņš nepadodas nenovēršamam liktenim, bet Viņa attieksmē pret nāvi īstenojas vislielākā aktivitāte. Viņš ir uzņēmis ciešanas vislielākajā apņēmībā, paklausībā Tēvam un mīlestībā pret cilvēkiem. Viņš apzināti ir gājis nāves ceļu. Bībeles stāsti sniedz skaidru liecību par šo notikumu. “Krustā sists, nomiris, aprakts” – arī šeit, galu galā, darītājs ir Dievs. Pats Dievs Jēzū stājas pretī ienaidniekam šīs zemes kaujas laukā un izcīna cīņu, kura ir izšķiroša visai zemes vēsturei.

Mārtiņš Luters šo cīņu visizteiksmīgāk ir attēlojis draudzes acu priekšā savā dziesmā: “Nu priecājies, tu, Kristus draudz’...” (“Nun freut euch, lieben Christeng’mein...”). Pret atsevišķiem drastiskiem tēliem šajā dziesmā katrs var izturēties, kā vēlas, bet te attēlota šīs vēsturiski pārvēsturiskās norises realitāte. Jau liecība par Jēzus cīņu ir Evaņģēlijs: Dievs ir uzskatījis mūs par tā vērtiem, lai Viņa Dēls cīnītos mūsu labā.

Visu Jēzus cīņu raksturo lielais “par mums”. Tas galvenokārt attiecas uz krustu, kurš ir šīs cīņas augstākais punkts. Tā ir mīlestība, kas atspīd no krusta, nevis kāds ideālisms, kas nonāk sadursmē ar skarbo realitāti. Tā ir paklausība Tēvam. Šajā mīlestībā un paklausībā Jēzus iet Savu ceļu līdz galam, nenomaldīdamies un nenovirzīdamies no tā. Viņa nāvē mīlestība atrod savu pēdējo un dziļāko piepildījumu. Jēzus krustā pati Dieva mīlestība ir nonākusi cīņas laukā.

Tajā pašā laikā Jēzus cīņa atklāj grēku, pretrunu un sacelšanos pret Dievu – visā tās biedējošajā būtībā. Jēzus Kristus cīņas vēsture reizē ir grēka vēsture, kas slēpj pilsoniskas taisnības un valsts likumu īstenošanas aizsegā. Te grēks kļūst redzams un paveic savu darbu, nostādīdams To, kas runā Dieva vārdā, tajā vietā, kur būtu jāstāv grēcīgajam cilvēkam. Tas noved Kristu vietā, kur Viņš ir Dieva un cilvēku pamests. Viņš, Jēzus, kļūst par paraugu cilvēkam tiesas priekšā.

Iznīcināšanas darbs tiek īstenots pilnīgi. Jēzus mirst pilnīgā vienatnē. Stāstā par Jēzus sagūstīšanu Marks saka: “Tad visi Viņu atstāja un bēga” (Mk. 14:50). Tas, ka krustā apslēptā veidā bija ietverta Jēzus uzvara, Dieva Dēla, kas palika paklausīgs Tēvam, mīlestības uzvara, kas pabeidza Savu atbrīvošanas darbu, palika mācekļiem apslēpts, un tam bija jāpaliek apslēptam. Viņi krustā spēja saskatīt tikai Dieva tiesu. Tā bija viņu ticības izpostīšana Dieva Dēlam. Nu šis pats krusts kļūst par draudzes ticības objektu. Draudze tajā saskata Dieva uzvaru. Šī krusta paradoksālā pārvērtība un pārvērtēšana noved pie gluži pretējas izpausmes, un draudze apliecina: Kristus ir augšāmcēlies no mirušajiem. No šīs liecības ir atkarīga draudzes eksistence; jau ar savu eksistenci tā apliecina augšāmcēlušos Kungu.

Arvien no jauna ir bijuši mēģinājumi psiholoģiski izskaidrot objektīvo Jēzus augšāmcelšanās faktu, pārvēršot to šai faktā līdzdalīgā cilvēka subjektivitātē, izskaidrojot augšāmcelšanās atklāsmi kā vīziju. Galu galā šajos mēģinājumos ir saskatāms kaut kas tāds, kas ir jāuztver pavisam nopietni. Šeit Jēzus nāve tiek saprasta kā tas, kas nāve tiešām ir, proti, dzīves faktiskās beigas. “Aprakts” un “nokāpis ellē” ir norādes tieši šajā virzienā.

Pie tā ir svarīgi turēties, pretēji izplatītajiem maldiem, kas uzskata, itin kā būtu pašsaprotami, ka cilvēks vai vismaz viņa dvēsele pēc nāves turpina dzīvot. Nāve ir beigas, aiz kurām cilvēks nevar un arī nedrīkst

redzēt nekādu turpinājumu. Tā ir visa cilvēka pilnīga iznīcināšana. Un šajā ziņā arī Jēzus ir bijis patiešs cilvēks – Viņš ir miris cilvēka nāvē.

Taču tāpat mums ir jāpaliek pie tā, ka arī Jēzus augšāmcelšanās ir bijis reāls fakts. Tikai tas, kurš reāli uztver nāvi un augšāmcelšanos, var apjaust Dieva varenības lielumu, kas “mirušos dara dzīvus un sauc vārdā to, kas vēl nav, it kā tas jau būtu” (Rom. 4:17). Tā ir ar ticību Kristus augšāmcelšanās notikumam – tā ir Dieva visvarenības atzīšana, kurš vienīgais ir Kungs pār dzīvību un nāvi un kura darbs šajā konkrētajā gadījumā atklājas redzamā veidā. Jēzus Savā paklausībā un mīlestībā to ir uztvēris pilnīgi nopietni. Tādēļ Dievs ir Viņu atzinis, uzmodinādams no mirušajiem. Jēzus augšāmcelšanās ir Dieva apstiprinājums Viņa krustam, tas ir apstiprinājums tiesas spriedumam par cilvēku grēkiem, reizē arī – mīlestības apstiprinājums, ar kuru Jēzus izplestās rokas apņēma pasauli. Tikai izejot no Jēzus augšāmcelšanās, ir saprotama Viņa krusta nāve. Tā evaņģēlijos Jēzus ciešanas un nāve – visā šo notikumu reālistiskajā atainojumā – iezīmē Viņa uzvarošās mīlestības līniju.

Augšāmcelšanās pilnīgā veidā atklāj Jēzus Dēla stāvokli. Tas ir Viņa darba nobeigums un papildījums, Viņa vārdu un darbu, ciešanu un nāves papildījums. Tas ir pēdējais apstiprinājums Viņa pretenzijas uz spēju piedot grēkus. Kad Jēzus piedeva grēkus, dziedināja slimos, izdzina ļaunos garus, tas bija cīņas sākums pret šīs pasaules kunga paverdzinošo varu. Kas uzņemas šādu cīņu, tas iesaistās cīņā uz dzīvību un nāvi. Vieglāk būtu atteikties no tiesībām piedot grēkus, dziedināt slimos, izdzīt dēmonus, bet Dievs dod Savu apstiprinājumu šai Jēzus cīņai, apliecinādams Savu Dēlu ar dzīvības vārdu, kas manifestējas Jēzus darbos. Tādēļ Jēzus Sevī ir nesis augšāmcelšanās pārlicību, dzīvības pārlicību arī nāvē.

Tikai ar augšāmcelšanos Jēzus ir kļuvis pilnīgs kā Svaidītais Ķēniņš un Kungs. Tāds Viņš ir kļuvis Savā cīņā un ar šīs cīņas starpniecību. Jēzus uzvara bija Dieva darbs, tā bija Dieva dāvana Dēlam, aiz kura cīņas stāvēja Viņš pats. Caur Jēzu un Viņā Dievs cīnījās un uzvarēja. Kad draudze vēlāk sāka saukt Jēzu par Kungu, veltījot Viņam Vecās Derības Dieva Vārdu, tas notika tādēļ, ka aiz Jēzus cīņas stāvēja pats Dievs.

Tā viss, kas Jēzus bija Saviem mācekļiem, viss, ko Viņš tiem deva, šeit atklājas jaunā gaismā. Jēzus augšāmcelšanās šeit gūst pēdējo apstiprinājumu. Jēzus darbs nav pasaules varu iekšēja diskusija, kam, tāpat kā visām pasaules lietām, reiz ir jābeidzas. Šī uzvara ir pacelta pāri nāves draudiem. Viņš, Kungs, stāv viņpus visiem zemes spēkiem un varām. Viņš ir jaunas pasaules un jaunas cilvēces aizsācējs. Jēzus atbrīvotie cilvēki pieder Viņam, un tiem līdz ar Viņu ir daļa pie jaunās pasaules – viņpus grēka, nāves un velna. Šajā pasaulē nav nekā tāda, kas varētu noteikt robežas Viņa varai. “..Neviens tās neizraus no Manas rokas” (Jņ. 10:28).

Augšāmcelties Jēzus ir parādījis savējiem kā dzīvs laikā starp Lieldienām un Debesbraukšanas dienu. Tas ir noticis, lai palīdzētu šiem cilvēkiem Viņam ticēt un ar piedošanas palīdzību atkal nostiprinātu sadraudzību pēc tam, kad mācekļi bija Jēzu nodevuši un pametuši. Taču Jēzus palika viņu Kungs arī pēc tam, kad Viņš tiem vairs neparādījās. Un šis parādīšanās notikumi neizbeidzās pakāpeniski, bet noslēdzās ar svinīgu šķiršanās aktu. Jēzus Savu paaugstināšanu atklāj redzamā veidā, itin kā iegravēdams mācekļu atmiņā viņu jauno godu un jaunās attiecības ar Viņu. Saskaņā ar Jauno Derību, šis Jēzus zemes dzīves un darbības noslēgums ir mierinājuma pilns Evaņģēlijs. “..Uzkāpis debesīs, sēdies pie Dieva.. labās rokas..”, nu Viņš sēž pie Tēva labās rokas, tas ir, paaugstināts godībā, ir līdzdalīgs valdīšanā pār pasauli, valdīšanā, kurai nav robežu laikā un telpā. Tajā pašā laikā Viņš paliek tas pats, kas ir bijis. Jēzum ir personiskas attiecības ar mācekļiem, Viņš uztur saikni ar Savu draudzi. “..Es esmu pie jums ik dienas līdz pasaules galam” (Mt. 28:20).

Viņš ir visas vēstures Kungs, kurš to noved līdz noslēgumam, lai radītu “jaunas debesis un jaunu zemi, kurā taisnība mājō” (2. Pēt. 3:13). Dieva jaunā pasaule realizējas ne tā, ka atsevišķs cilvēks caur Jēzu nonāktu labākā, viņā pusē esošā pasaulē un tādējādi iemantotu personisku pestīšanu, bet tā, ka laiku beigās Dievs radīs universālu, visu pasauli aptverošu valstību. Visa pasaule iet pretī šai nākotnei. Šī nākotne sevī ietver tiesu pār dzīvjiem un mirušiem – “..no kurienes Viņš atnāks tiesāt dzīvjos un mirušos”. Kristus otrā atnākšana ir noslēgums Dieva cīņai par šo pasauli. Taču izšķirošais pavērsiens šajā cīņā ir jau noticis līdz ar Kristus krusta nāvi un augšāmcelšanos. Visa tālākā cīņa,

kas risinās Jēzus draudzē, ir tikai arjergarda cīņa, kaut arī tiem, kas tajā iesaistīti, šī cīņa var būt smaga un izšķiroša. Uzvara jau ir izcīnīta. Ticībā draudze to zina, un tādēļ tā jau tagad sauc Jēzu par Kungu. Pasaulei šīs uzvaras fakts joprojām ir apslēpts, taču tas atklāsies laiku beigās līdz ar Kristus otro atnākšanu. Jēzus otrā atnākšana būs Viņa kā Kunga atklāsmē visai pasaulei, visu cilvēku – kā ticīgo, tā arī neticīgo – acīm.

Visi Simbola izteikumi par Jēzus darbu, saskaņā ar Mārtiņa Lutera skaidrojumu, ir aplūkojami uz Jēzus atbrīvošanas cīņas fona tā, kā Evaņģēlijs attēlo Viņu pašu.

Jēzus Kristus cīņa un uzvara M. Lutera skaidrojumā tiek attiecināta uz cilvēkiem tagadnē, kas “mani .. ir atpestījis”. Te nonākam pie īstās Otrā artikula sirds. Tas runā par Jēzus Kristus darbu, par Dieva darbu pie manis. Mārtiņš Luters izmanto divus apzīmējumus, kuri paši par sevi ir daudznozīmīgi, taču šeit, saistībā ar Jēzus cīņas koptēlu, kļūst viennozīmīgi. Visu izteikumu galvenais uzsvars, atbilstoši artikula virsrakstam “Par pestīšanu”, tiek likts uz vārdu “atpestījis”. Sākotnēji tas ir atradies trešajā vietā, aiz vārdiem “atpircis” un “atbrīvojis”. Tas norāda Jēzus cīņas iznākumu, tās rezultātu. Viņš ir darījis mani brīvu. Vārdi “atpircis” un “atbrīvojis” norāda ceļu, kā tas ir panākts. “Atpircis” norāda uz to, ko Jēzum ir maksājusi cilvēku atbrīvošana. Taču tas ir izteikums, kas jāsaprot ne tikai kā atpirkšana no verdzības. Tas drīzāk ir sacīts visaptverošā nozīmē par Jēzus ienākšanu mūsu dzīvē. Būtībā šis vārds ir tuvs vārdam “atbrīvojis”. Tas nav skaidrojams psiholoģiski, tā, ka Kristus ir iemantojis mūsu sirdis. Drīzāk šis vārds jāsaprot ar karu saistītā nozīmē, kā tiek iekarota jeb atbrīvota kāda pilsēta. Es esmu atbrīvots tādā veidā, ka Viņš, atdodams Savu nevainīgo dzīvību, ir izcīnījis uzvaru un darījis mani par Savu īpašumu. Šo mērķi – manu pestīšanu – Mārtiņš Luters ir gribējis īpaši izcelt, tādēļ galīgajā variantā ir rakstījis vārdu “atpestījis” pirmajā vietā, pirms “atpircis” un “atbrīvojis”.

Šis ir ticības, nevis pieredzes izteikums. Vispirms šeit netiek runāts par cilvēka subjektīvās gribas tikumisku atbrīvošanu, bet par cilvēka objektīvu atbrīvošanu no samaitājošas, pazušanā vedošas varas. M. Luters, saskaņā ar baznīcas tradīciju, apzīmē šīs objektīvās varas kā grēku, nāvi un velnu. Ko grēks un nāve nozīmē cilvēka eksistencei,

parāda vārdi: “Viņš mani, pazudušu un pazudinātu grēcinieku, ir atpestījis..” Neatpestīts, grēka un nāves varām pakļauts cilvēks ir pazudis un pazudināts – pazudināts, ciktāl viņš ir pakļauts apsūdzībai un notiesājošam spriedumam.

Grēks ir apsūdzības pamats, kura dēļ mēs Dieva priekšā esam apsūdzēti un pakļauti Viņa dusmībai. Šajā vietā pirmoreiz Mazā katehisma ietvaros tiek nosaukts pestīšanas negatīvais fons. Tas nekādā ziņā nenotiek refleksijas veidā. Mums vienkārši tiek norādīts fakts, ka esam pakļauti grēka apsūdzībai. Tas ir neatpestīta cilvēka stāvoklis.

Savukārt grēks ved uz nāvi. Dieva spriedums pār grēku ir lāsts. Grēka dēļ cilvēks ir zaudējis savas eksistences tiesības. Dievs viņam atsaka tiesības uz dzīvību. Tādēļ viņš ir pazudis un pazudināts cilvēks, viņa dzīve ir pazušanai un bojāejai lemta dzīve. Tāds viņš ir Dieva vaiga priekšā – tā ir cilvēka īstā realitāte. Nāve ir šī fakta izpausme.

Taču aiz grēka un nāves varām stāv velns, kas ir īstā uz pazušanu vedošā vara, kurai pakļauts cilvēks. Velns ir apsūdzētājs, kas, itin kā Dieva vietas izpildītājs, prasa sodīt grēcinieku. Pār mūsu dzīvi valda vara, kas ved uz grēku, lai tad, kad būsim krituši grēkā, varētu mūs apsūdzēt un ar pilnām tiesībām prasīt mūsu iznīcināšanu. Tā ir provokatora metode politiskajā dzīvē; tā ir velnišķīga šī vārda tiešajā nozīmē. Te kļūst saprotama atbrīvošana no šīs velnišķīgās varas. Tai tiek atņemtas tiesības apsūdzēt un nolādēt – tādā veidā, ka Kristus piedod grēkus. Jēzus nāve, samierinot grēcinieku ar Dievu, atņem apsūdzētājam tiesības prasīt un īstenot soda izpildi. Šīs pasaules kungs, kura valdīšana mūs ved grēkā un nāvē, zaudē savu varu, ko īstenoja, pamatojoties Dieva iedibinātajā, tiesiskajā kārtībā. Kristus ved cilvēku ārā no Dieva dusmības, ievzdams Viņa žēlastībā. Krusts un augšāmcelšanās ir Dieva deklarācija, kas nolād apsūdzētāju un attaisno apsūdzēto. Šīs pasaules varas pārstāvis zaudē savu varu, jo cilvēks saņem piedošanu. Mārtiņš Lutērs gan šajā vietā skaidri nesaka vārdu “piedošana”, tas notiek tikai Trešajā artikulā, kur ir visu veselumu noteicošais, centrālais jēdziens. Taču jau šeit tas ir atrodams starp rindām. Piedošana ir Jēzus darbā ietverts un visos laikos spēkā esošs fakts. Ikviens piedošanas apsolījums, kas šodien tiek sacīts Jēzus vārdā, ir Viņa krusta nāves atgādinājums, jo mūsu pestīšana ir noticis fakts, kas ir īstenojies pagātnē un darbojas tagadnē. Dieva uzvara ir notikusi, bet cilvēka jaunā dzīve vēl

ir topoša lieta. Jaunās dzīves sākums ir ne tas, ka mūsos mostas jauni tikumiski spēki, bet tas, ka esam izbēguši no grēka apsūdzības, nāves pazudināšanas, no velna lāsta, tiklīdz ar ticību tveramies pie Kristus. Tikai no šīs situācijas izaug tikumiskie spēki; par tiem Mārtiņš Luters sāk runāt šī artikula skaidrojuma noslēgumā.

Skaidrojums atstāj neaplūkotu to, kā katrā atsevišķā gadījumā jādomā par šo atbrīvošanu, kā tā ar Jēzus nāvi ir panākta. Šeit netiek sniegta mācība par gandarīšanu. Jēzus nāves notikums nepakļaujas dogmatiskai racionalizācijai. Kā tas notiek, ka Kristus nāve mums kļūst par darbīgu spēku, tas netiek izskaidrots, bet mūsu acīm tiek parādīts, ko mūsu pestīšana ir maksājusi Jēzum. “To Viņš panācis ne ar zeltu vai sudrabu, bet ar Savām svētajām, dārgajām asinīm un ar Savām nepelnītajām ciešanām un nāvi.” Tas ir Kristus personiskais upuris, nevis materiāla vērtība – tas tiek uzsvērts ar negatīvi norobežojošajiem vārdiem: “Ne ar zeltu vai sudrabu” (salīdz. 1. Pēt. 1:18, 19). Aiz šiem formulējumiem, protams, saskatāma atpirkšanas doma, tikai tās skaidrojums netiek uzsvērts.

Visi līdzšinējie izteikumi tiecas uz teikumu, kas veido kulmināciju Otrā artikula skaidrojumā, – “lai es Viņam piederu”. Līdz šim aplūkota objektīvā, cilvēka dzīvē empīriski neaptveramā Kristus uzvara, bet šeit tiek nosaukts Viņa cīņas mērķis, Viņa uzvaras ieguldījums un iedarbība manā dzīvē. Es esmu kļuvis par Uzvarētāja īpašumu; tikai Viņam ir likumīgas tiesības uz mani. Neizsacītā veidā te redzams arī pretstats – ka cilvēks, pirms nācis pakļautībā Jēzum, ir bijis velna, grēka un nāves īpašums. Ar Jēzus uzvaru ir notikusi varas maiņa. *Dominus ad peccatum et mortem* (grēka un nāves kunga) vietā ir nācis *Dominus ad justitiam et vitam* (taisnības un dzīvības Kungs). Tā sākas kaut kas pilnīgi jauns: dzīve pakļautībā Jēzus valdīšanai. Te cilvēks vispār pirmo reizi uzzina, kas ir īsta dzīve. Šī jaunā dzīve ir objektīva lieta, tā ir dāvana, nevis postulāts. Vārdi “lai es Viņam piederu” nenozīmē prasību, ka mums piederas dāvāt Jēzum sirdi. Drīzāk tas ir izteikums par cilvēka esamību attiecībās ar Jēzu. Tas ir, M. Lutera vārdiem runājot, cilvēka īstais tituls, kas raksturo šīs attiecības, kurās esam Jēzus patvērumā un pasargājumā, bet vienlaikus arī – dzīvojam Viņa vadībā. Piederība Jēzum tāpat nav jāsaprot vispirms psiholoģiski, kā mūsu siržu saistība ar Viņu, bet gan – kā Dieva noteikts fakts. Taču šis fakts ir jāpieņem ticībā, jaunajai

situācijai jātiek personīgi apstiprinātai. Tādēļ mēs sakām: “Es ticu, ka Jēzus Kristus .. ir mans Kungs.” Tā ir ticības atbilde uz to, ko Kristus mūsu labā ir darījis.

Kas to apliecina ticībā, tas pieder ticīgo kopībai, kuri “Viņa valstībā ar Viņu dzīvo”. Nākdami pie Jēzus kā mūsu Kunga, mēs no svešuma un tāluma esam kļuvuši “vienas valsts pilsoņi ar svētajiem un Dieva saime” (Ef. 2:19), mēs esam “svēta tauta, Dieva īpašums” (1. Pēt. 2:9). Tā tiek raksturota jaunā dzīve pakļautībā Kristus valdīšanai. Tā visa ir saistīta ar Viņu. Tā nevar notikt bez Viņa vadības; Kristus valdīšana nosaka visu šo dzīvi, un tā ir jauna tikai tādā ziņā, ka ir pakļauta Viņa valdīšanai. To nav iespējams un arī nedrīkst attēlot bez saistības ar Jēzus valdīšanu, jo tieši tā ietekmē un no jauna veido šo dzīvi. Dzīve Kristus valstībā ir nevis statiska, mums dota lieta, bet notikums, kas turpinās, arvien dziļāka pārmaiņa, kas skar visu cilvēku un visas attiecības cilvēku starpā. Šīs jaunās dzīves saturs ir izteikts ar vārdu “kalpoju”. Tas ir jaunais dzīves virziens, “lai tie, kas dzīvo, nedzīvo vairs sev pašiem, bet Tam, kas par viņiem miris un uzmodināts” (2. Kor. 5:15). Tā ir dzīve mīlestībā, patecībā, gribas vienotībā ar Kristu.

Pakļautībā Kristus valdīšanai un kalpošanā Viņam atklājas visa Viņa dāvanu bagātība. *Si regnum Christi adest, omne quod Christus habet, adest* – kur ir Kristus valdīšana, tur ir viss, kas Viņam pieder. *Omnia, quae sunt ipsius, immo ipsimet noster fit* – viss, kas ir Viņa, kļūst par mūsu īpašumu. Viņš izdala Savas dāvanas.

No visas bagātības, kuru Kristus mums dāvā, M. Luters izceļ trīs dāvanas, kas raksturo jauno dzīvi: taisnību, nenoziedzību un svētlaimi. Šīs dāvanas ir pretstats tam, kas raksturo dzīvi velna kundzības varā: grēkam un nāvei. Pakļautībā Kristus valdīšanai mēs sapemam taisnības un dzīvības dāvanas, bet, ja taisnība – kā šajā vietā – ir saprotama kā dāvana, tad vispirms raugāties uz to taisnību, kas mums tiek dāvāta attaisnošanas mācības izpratnē. Tā tiek dāvāta arvien no jauna. Kristus valdīšana mums nozīmē atvērtas durvis pie Dieva, tā ka vienmēr varam ieiet pa tām un no Viņa pilnības saņemt žēlastību un atkal žēlastību (Jņ. 1:16). Taisnības dāvana nozīmē grēku piedošanu; cilvēki, kas pakļauti Kristus valdīšanai, ir samierināti cilvēki. Nekādā ziņā netiek noliegts tas, ka no šīs dāvanas izaug arī empīriskā taisnība: labs koks nevar palikt bez labiem augļiem. Taču, ja no šīs empīriski

konstatējamās kvalitātes būtu atkarīgs Dieva spriedums, tad mums labi neklātos. Tādēļ Mārtiņš Luters uzsver taisnību, kura ir Kristū, nevis to taisnību, kura atrodama mūsu jaunās dzīves vācijā iesākumā.

Ar vārdu “nenoziedzība”, kas likts līdzās vārdam “taisnība”, skats tiek vērsts pagātnē. Būt nenoziedzīgam nozīmē – tikt atgrieztam stāvoklī, kādā cilvēks bija pirms pārkāpuma jeb nozieguma, pirms grēkā krišanas. Tas nozīmē – tikt ieceltam atpakaļ paradīzē.

Nekas cits nav domāts arī ar vārdu “svētlaime”. Šis vārds apzīmē – ja tā varētu sacīt – dzīves sajūtu, pilnīgu prieku, ka saistīts ar dzīvi šī vārda pilnīgā nozīmē. Svētlaime ir itin kā subjektīvs jēdziens dzīvības iemantošanai.

Tas viss sākas jau šajā laikā. Taču taisnības, nenoziedzības un svētlaimes dāvanas tiek apzīmētas kā mūžīgas – tādēļ, ka tās ir nākamās pasaules dāvanas. Kad tās tiek dotas, nākamā pasaule mums sākas jau šeit un tagad. Un dzīvība, kas līdz ar to tiek dota, pastāv pāri dzīvības un nāves robežām. Mūžīgā dzīve sākas jau šeit.

Kā seko dāvanu izdalīšana, tas šeit netiek pasacīts. Tas tiek paturēts trešā artikula skaidrojumam, kas no šāda viedokļa veido Otrā artikula papildinājumu.

Viss, kas Otrajā artikulā sacīts par mūsu pestīšanu un jauno dzīvi – lai cik pārliecinoši tiktu uzsvērts, ka runa ir par reālām lietām, nevis par idejām –, tomēr paliktu bez saistības ar mūsu empīrisku eksistenci, ja šī realitāte ar Svētā Gara palīdzību nesatvertu mūsu dzīvi. Tādēļ Trešo artikulu var ticībā līdzī sacīt tikai tas, kas jau pieredz Svētā Gara darbību.

Mārtiņa Lutera skaidrojums Otrajam ticības artikulam noslēdzas ar slavinājuma vārdiem: “Kā arī Viņš pats, augšāmcēlies no nāves, dzīvo un valda mūžīgi.” Šajos vārdos tiek slavēts Tas, kurš ar Savām ciešanām ir uzveicis nāvi un Savā valdīšanā radījis jaunu realitāti, kuru Viņš rada arvien no jauna un reiz pilnīgi pabeigs šo radīšanas darbu.

Šis viens tiek slavēts ar senas doksológiskas formulas vārdiem, kuri liturģijā noslēdz kolektes lūgšanu: “..Kas ar tevi Svētā Gara vienībā, patiess Dievs, dzīvo un valda no mūžības uz mūžību” (*qui tecum vivit et regnat in unitate spiritus sancti Deus in saecula saeculorum*) jeb saīsinātā formā: “..Kas dzīvo un valda mūžīgi” (*qui vivit et regnat in saecula saeculorum*). M. Luters piebilst: “..Kā arī Viņš pats, augšāmcēlies no

nāves”, parādīdams mums notikumu secību: nāvi, augšāmcelšanos un valdīšanu. Bez Jēzus nāves un augšāmcelšanās nebūtu Viņa pestījošās un svētības pilnās valdīšanas.

Arī apliecības Otrais artikuls ir himna, kas beidzas ar vārdiem: “Patiesi, tas tā ir”. Tie apstiprina šo slavinošo apliecību.

Trešais ticības artikuls Par svētdarīšanu

Es ticu uz Svēto Garu, vienu svētu kristīgu baznīcu, svēto sadraudzi, grēku piedošanu, miesas augšāmcelšanos un mūžīgu dzīvošanu. Āmen.

Ko tas nozīmē?

Es ticu, ka es ar savu paša spēku un prātu nevaru uz Jēzu Kristu, savu Kungu, ticēt, nedz pie Viņa nākt, bet Svētais Gars ar Evaņģēliju mani aicinājis, ar Savām dāvanām apgaismojis, svētdarījis un uzturējis patiesajā ticībā, tāpat kā Viņš visu kristīgo draudzi virs zemes aicina, pulcina, apgaismo, svētdara un pie Jēzus Kristus uztur vienīgajā patiesajā ticībā. Šinī kristīgajā draudzē Viņš man un visiem ticīgajiem ik dienas bagātīgi piedod visus grēkus un pastarajā dienā uzmodinās mani un visus mirušos, un dos man līdz ar visiem uz Kristu ticīgajiem mūžīgu dzīvošanu. Patiesi, tas tā ir.

Jautājums, uz kuru Otrais artikuls nesniedza atbildi, bija: kā ir iespējams atrast pieeju Otrajā artikulā aprakstītajai realitātei? Mēs esam ne tikai laika ziņā, bet arī faktiski šķirti no Jēzus Kristus realitātes, no visa, kas Viņam pieder un ko Viņš grib piešķirt arī mums. Tā ir cita pasaule, kurā mēs dzīvojam, un mums nav pieejas Kristum, nedz Viņa pasaulei. Atbilde uz šo jautājumu, kurš Otrajā artikulā ir palicis neatbildēts, tiek sniegta Trešajā artikulā: pieeju Jēzum Kristum un Viņa pasaulei mēs iemantojam ar Svēto Garu.

Taču Trešā artikula vārdiskā izteiksme satur veselu domu kompleksu, kuras bez tālāka paskaidrojuma nav apkopojamas vienotā veselumā.

Mārtiņš Luters, raugoties no Svētā Gara darbības viedokļa, ir apkopojis vienotā veselumā dažādas domas, kuras sākotnēji ir bijušas formulētas atsevišķu, izolētu teikumu veidā. Paliek neatbildēts jautājums par to, cik tas ir pamatoti. Arī jēdzienos grēku piedošana, miesas augšāmcelšanās un mūžīgā dzīvošana ir saskatāms visas Trīsvienīgā Dieva darbības mērķis, uz kuru Dievs Savu radību ir vedis radīšanā, pestīšanā un svētdarīšanā. Tā šajos trijos jēdzienos ir saskatāmi secinājumi visiem trim artikuliem. Visos trijos artikulos ir aprakstīts lielais Dieva mīlestības darbs, kura mērķis ir grēku piedošana, miesas augšāmcelšanās un mūžīgā dzīvošana. Ticība apliecina un slavē šo Dieva mīlestību.

Trešajā artikulā, tāpat kā pārējos artikulos, Simbola izteikumi var atšķirties no izteikumiem, kuri lietoti skaidrojumā. Simbols nosauc subjektu, kas darbojas, personu, uz kuru vērsta ticība. Skaidrojums arī šeit uzlūko dāvanu, kura mums tiek dāvāta ar šīs personas, Gara, palīdzību. Abi ir tiešām cieši saistīti, un dāvanā atzīstam tās devēju. Kātehisma nodoms viennozīmīgi ir – aprakstīt Dieva glābjošo darbību, nevis veidot metafiziskus mācības izteikumus par Trīsvienības trešo personu.

Tomēr M. Luters ne tikai ir atstājis nepārveidotus Simbola izteikumus, bet arī piesaistījis tiem visus skaidrojuma izteikumus. Aiz visiem notikumiem, kuri nosaukti skaidrojumā, stāv Gars. Gars dara visu to, par ko šeit tiek runāts. Tātad Gars tiek saprasts kā persona. Mūsu kristīgajā ticībā darbojas nevis bezpersonisks spēks, bet – Dieva griba nāk mums pretī un iemanto varu pār mums.

Mācība par Garu evaņģēliskajā baznīcā nav atradusi īstu pamatu. Gars joprojām ir palicis vairāk vai mazāk nezināms lielums, vārds, kas nav saistīts ar konkrētu priekšstatu, tādēļ ar to varētu apzīmēt visu iespējamo, ja kristieša dzīvē būtu jāsaskaras ar šādu nezināmu lielumu.

Tāču vispirms mums katrā ziņā jānorāda kāda lieta: Gars pēc Savas darbības nevar tikt atdalīts no Jēzus darba un gribas. Dieva griba, kas mums atklājas Garā, nav nekas cits kā Jēzus griba, un Gara darbs ir Jēzus darba turpinājums (Jņ. 14:26). Tā ir augšāmcelušā Kunga darbība klātienē. Viņš sūta Garu. Gars dara to pašu, ko darīja Jēzus.

Tā kļūst saprotami Pāvila vārdi: “Tas Kungs ir Gars” (2. Kor. 3:17). Gars ir pats paaugstinātais Kungs, kura esamības veids vairs nav tāds, kāds bija Viņa zemes dzīves laikā, kad tas bija saistīts ar laiku un telpu.

Kas nonāk saskarsmē ar Garu, tas sastop pašu klātesošo, paaugstināto Kungu.

Pievienojot apzīmētāju “svētais”, metafiziskas realitātes raksturojuma statiskais veids pārvēršas klātesošas, pašreizējas darbības dinamikā. Varētu mēģināt saprast vārdu “svētais” tādā nozīmē, ka šādi tiek apzīmēta Gara dievišķība, jo svētums piemīt vienīgi Dievam. Tomēr, tā kā Dievs ar visu, kas Viņš ir, nes mums visu labo, tad arī apzīmētājs “svētais” izsaka ne tikai Dieva īpašību, bet arī Viņa darbu pie mums, proti, ka ar Garu Viņš mūs svētī, tas ir, dara svētus. *Spiritus sanctus* (Svētais Gars) kļūst par *Spiritus sanctificator* (Svētdarītāju Garu). Tas ir Gara darbs: mūsu svētdarīšana. Tādēļ Trešā artikula nosaukums ir “Par svētdarīšanu”. Šī darbība raksturo Svēto Garu.

Par ko tiek runāts, aplūkojot svētdarīšanu? Tiek runāts par Jēzus Kristus darbu, kā tas, kas aprakstīts Otrajā artikulā, notiek pie mūsdienu cilvēka – kā mūsdienu cilvēks pakļaujas Kristus valdīšanai un kļūst par Viņa īpašumu. To paveic Svētais Gars. Tas, kas notiek šodien, šeit un tagad, nav nejaušība. Dievs ne tikai sniedz pestīšanu visā tās lielumā un nodod to pasaulei, lai tad tās saņemšana atsevišķiem cilvēkiem paliktu kā akla likteņa spēle, bet Viņš Savā glābjošajā mīlestībā nāk mums pretī vēl vienu soli: Dievs sūta Savu Garu. Tā nu nav runa par mūsu nākšanu pie Dieva, bet gan – par Gara nākšanu pie mums. Kad Gars nāk pie mums, Tas dara mūs svētus – mēs tiekam darīti par svētajiem. Tomēr svētie šeit nav jāsaprot tādā nozīmē, kā par tiem runā katoļu baznīca, kur svēto kārtā tiek pacelta pāri vispārējai kristietībai, uzskatot to par kārtu, kuru raksturo īpaša dievbijība. Tieši pretēji – šeit, atbilstoši Jaunajai Derībai, par svētajiem tiek saukta kristiešu kārtā vispār. Kristieši ir svētie, jo tie pieder Dievam, Svētajam, – tie ir darīti par Viņa īpašumu. Pēc Mārtiņa Lutera domām, nav svētākas kārtas par parastu kristiešu kārtu. Un, tā kā ticība ir tā, kas saņem Dieva dāvanu, tātad ar ticību cilvēki kļūst par Dieva svētajiem, tad “svēts” nozīmē to pašu, ko “ticīgs”. M. Lutera skaidrojumā uzsvars no svētdarīšanas tiek pārņests uz vešanu pie ticības, lai gan būtībā ar to nav domāts nekas cits.

Ticība Svētajam Garam ir uzticēšanās Dievam, ka Viņš iejaucas mūsu konkrētās, tagadējās dzīves lietās un pabeidz Jēzus darbu pie mums, vezdams mūs pie ticības. Tomēr Kristus darbs ir atbrīvošanas darbs.

Kā tas notiek, par to Mārtiņš Luters runā savā skaidrojumā: “Es ticu, ka es ar savu paša spēku un prātu nevaru uz Jēzu Kristu, savu Kungu, ticēt, nedz pie Viņa nākt, bet Svētais Gars ar Evaņģēliju mani aicinājis, ar Savām dāvanām apgaismojis, svētdarījis un uzturējis patiesajā ticībā.”

Mārtiņš Luters šeit apliecina, ka mēs paši saviem spēkiem nevaram nākt pie ticības. Mums nav ne atbilstošu intelektuālu spēju, nedz arī spējas pārveidot mūsu gribu, kas pretojas Dievam. Mēs paši no sevis nezinām, kas ir Dievs un ko Viņš grib; tāpat mēs nespējam pārveidot apstiprinājumā to noliegumu, ar kādu pret Dievu izturas visa mūsu būtība. Konkrētāk izsakoties: mēs nezinām, kas ir glābjošā žēlastība; mēs neaptveram, ka tā ir pati Dieva būtība; mēs arī nesakām ”jā” Dieva žēlsirdībai, kad tā Jēzū nāk mums pretī. Te tiek nopietni uztvertas visas cilvēka bezcerīgās grūtības, kas neatbilst ticības prasībai, kas nespēj attiecināt uz sevi Otrā artikula vārdus “lai es Viņam piederu” – pat tad, ja objektīvi cilvēks to uzskata par patiesību. Te atklājas visa cilvēka nebrīve, tas, kā viņu ir paverdzinājušas Dievam svešas un pretējas varas. Pozitīvā nozīmē Mārtiņš Luters raksturo Gara darbību ar vārdiem: “Svētais Gars ar Evaņģēliju mani ir aicinājis, ar Savām dāvanām apgaismojis, svētdarījis un uzturējis patiesajā ticībā.” Ir ticis uzskatīts, ka M. Luters šajās četrās izteikuma daļās ir gribējis norādīt pestīšanas kārtību, kas saprotama sistemātiskā vai, iespējams, laika ziņā sakārtotā secībā. Tas noveda pie *ordo salutis* (pestīšanas kārtības) apgalvojuma, kas praksē radīja metodismu un ievietoja ticības dzīves attīstību noteiktā shēmā. Galu galā tā radās jauna Bauslības mācība. Ja šie Mārtiņa Lutera izteikumi būtu jāsaprot kā *ordo salutis*, tad tie arī būtu jāuzskata par nepilnīgiem. Tad tas būtu vairāk vai mazāk patvaļīgs atsevišķu pestīšanas ceļa momentu uzskaitījums. Tas vēsturiski ir novedis pie mēģinājumiem papildināt Mārtiņa Lutera izteikumus ar sīkākiem apzīmējumiem un, no otras puses, pie tā, ka svētdarīšana tika uzskatīta par atsevišķu pakāpi pestīšanas ceļā, atšķirīgu no attaisnošanas, no tapšanas par kristietī utt. Visādā ziņā Mazajā katehismā svētdarīšana nav domāta kā atsevišķa pakāpe cilvēka tapšanā par kristietī, bet apzīmē visu Dieva darbu, kas dara mūs svētus, tas ir, dara par Dieva īpašumu.

Nemaz nedomājot par šādas shēmas sastādīšanu, M. Luters ir gribējis attēlot to, kādā veidā Gars darbojas pie mums (aicinājis, apgaismojis) un kādu rezultātu nes šī Gara darbība (svētdarījis, uzturējis).

Visa ticības dzīve kristīgā izpratnē ir saistīta ar to, ka Evaņģēlijs nāk pie cilvēka no ārienes. Ticības dzīve nesākas mūsu iekšienē. Cilvēkam pašam no sevis, arī viņa dvēselē nav saskarsmes punkta ar dievišķo, kā iedomājas mistika. Tātad nav runas par to, ka cilvēks noslēdzas no ārējo sajūtu pasaules un iedziļinās pats sevī, lai pieredzētu sastapšanos ar Dievu. Dievs no ārienes, ar vārdu nāk pie mums, aicinādams mūs ar vēsti par Kristu, ar Evaņģēliju.

Viss uzsvars šeit tiek likts uz Evaņģēliju. Taču netiek tuvāk raksturots, kas ir Evaņģēlijs. Tomēr šajā centrālajā jēdzienā ir atrodama atslēga Svētā Gara darbības izpratnei.

Šīs izpratnes labā varētu pieminēt to, kas Otrajā artikulā sacīts par Jēzus Kristus darbu. Jēzus Kristus darbs šeit attēlots kā cīņa par cilvēku, par cilvēka atbrīvošanu no varām, kuras pār viņu valda – no grēka, nāves un velna. Tā nav vienkārši mitoloģiska aina. Te tiešām ir runa par atbrīvošanu no varām, kas pretojas Dievam un valda pār cilvēku. Ar Savu krusta nāvi un augšāmcelšanos Jēzus šīs varas uzveic. Evaņģēlijs ir vēsts par šo uzvaru.

Vārda “evaņģēlijs” izcelsme ir meklējama Vecajā Derībā, un teksts Jesajas grāmatā (52:7) uzskatāmi parāda, ko tas nozīmē: “Cik mīlīgi ir kalnos prieka vēstneša soļi, kas vēstī mieru, atnes labas ziņas un sludina pestīšanu, kas saka Ciānai: tavs Dievs ir ķēniņš!” Prieka vēstneši nes sapulcinātajai tautai Dieva uzvaras vēsti. Atbrīvošanas stunda tautai, kas mīt nebrīvē, lielais likteņa pavērsiens ir klāt. Prieka vēsts Vecajā Derībā (Jes. 52) ir vēsts par atbrīvošanu no Bābeles gūsta. Tas ir tēlainis paredzējums par to, kas ar Jēzus starpniecību notiek ne tikai Israēla tautai, bet visai cilvēcei. Tam ir arī tagadnes nozīme, jo tagadējais kalpības jūgs cilvēkus paverdzina, ved pazušanā un nāvē. Mūsdienu cilvēkam tas ir tieši tāpat, kā visām iepriekšējām un nākamajām paaudzēm. Cīņa ir izcīnīta par visiem cilvēkiem, un uzvara tiem visiem nāk par labu.

Taču arī prieka vēstij ir jāsasniedz visi cilvēki, jo viņi visi līdz ienaidnieka pilnīgai sakāvei un redzamai Dieva valdīšanas nostiprināšanai vēl turpina cīņu; viņu glābšanai un uzturēšanai ir izšķiroši svarīgi zināt par Kristus uzvaru. Šo lietu būtības izpratnei ir tikusi izmantota līdzība

par cietumā ieslodzītiem gūstekņiem: ārpusē, pie pilsētas vārtiem ir izcīnīta izšķirošā cīņa. Cietuma vārti vēl nav atvērti, taču ieslodzītie īstenībā jau ir atbrīvoti, un, kad tos sasniedz ziņa par uzvaru un viņi tai notic, tas ir, uzdrīkstas rēķināties ar šo ziņu, tad visu viņu izturēšanos nosaka atbrīvošanas fakts. Ticībā viņi jau ir uzvaras atbrīvojošajā varā.

Taču ar šo tēlu vēl nav attēlota visa situācija. Kā Lielajā katehismā sacīts, ir runa par to, ka dārgums, kuru Kristus ir iemantojis ar Savām ciešanām, miršanu un augšāmcelšanos, arī reāli jau šodien tiek piešķirts mums. Faktiskā atbrīvošana nav kaut kas tāds, kam jānotiek nākotnē; tā realizējas jau tagad – ar piedošanas pasludinājumu. Cīņa turpinās, un Evaņģēlija vēsts ir kaut kas tāds, kam arvien no jauna jānonāk līdz mums, lai cīņa tiešām tiktu pabeigta un izcīnīta līdz galīgai atbrīvošanai.

No sacītā kļūst skaidrs, ka Evaņģēlija pasludinājums Mārtiņa Lutera izpratnē ir primārais un galvenais Svētā Gara darbs. Vārda pasludinājums un Gara darbība, vārds un Gars, nav šķirami viens no otra; tas vienmēr ir liecības vārds par Jēzu Kristu, ar kura palīdzību Gars darbojas pie mums. No šī pasludinājuma satura ir atkarīga Gara darbība. Par to, lai šis pasludinājuma saturs tiktu pareizi parādīts, tiek sacīta litānijas lūgšana: lai Dievs dod vārdam Savu Garu.

Runājot par vārda pasludinājumu, vispirms domājam par baznīcā sludināto Evaņģēliju, par *viva vox evangelii* (lat. dzīvā evaņģēlija balss), lai tas atskanētu dievkalpojumā, cilvēku sarunās, visdažādākajās formās. Varam sacīt, ka tautas baznīcas situācijā, kādā mēs atrodamies, atmosfēra ir tāda, ka Evaņģēlija liecība tiek nestā pie mums ar dažādām norādēm. Gara darbība nav ierobežojama, ievietojot to kādās noteiktās shēmās. Savukārt aiz *viva vox evangelii* stāv sākotnējā Evaņģēlija liecība, Jaunās Derības liecība. Pati Jaunā Derība ir Gara dāvana cilvēcei, un no tās arvien no jauna atskan *viva vox*, dzīva tagadnes liecība.

Līdzīgā veidā, runājot par Gara darbību ar Evaņģēlija starpniecību, ir jāievēro atšķirība starp Bauslību un Evaņģēliju. Tā kā Evaņģēlijs ir pasludinājums par cilvēka atbrīvošanu, tad ir skaidrs, ka cilvēkam jāzina par viņa nebrīvi, ko atklāj Bauslība. Pastāv arī tāda nebrīve, kura vairs netiek izjusta kā tāda un kurā arī vēlme tikt atbrīvotam vairs nav sajūtama. Atbrīvošanas atklāsme vienmēr ir saistīta ar nebrīves atklāsmi,

un ar tām abām Gars veido ceļu uz cilvēku, uz viņa sirdi un sirdsapziņu, lai cilvēks ar šo Dieva Gara darbību nāktu pie grēknožēlas un ticības.

Pamatā tas ir baznīcas darbs, kas tiek aprakstīts vārdos par aicināšanu ar Evaņģēliju. Šis darbs ir daļa no pestīšanas norises. Tas ir Dieva darbs, kas vērsts uz mūsu glābšanu un atbrīvošanu, un tas sniedzas līdz mūsu tagadnei. Lūgums pēc Svētā Gara ir saprotams kā lūgums pēc tā, lai šis darbs pie mums un caur mums kļūtu par pestīšanas norisi, aiz kuras stāv pats Dievs, un lai mēs šo darbu darītu ticībā un ļautu tam īstenoties pie mums. Bez šādas ticības viss baznīcas darbs būtu bezjēdzīgs.

Gars ļauj Evaņģēlijam atrast ceļu pie mums. To, ka Evaņģēlijs tiešām skar cilvēka sirdi, ka patiesība pārlicina cilvēka sirdsapziņu, lai tā pakļautos tiesājošajam Dieva vārdam un uzdrīkstētos ticēt vārdam par glābšanu un atbrīvošanu, varētu saukt par Gara iekšējo darbību. Mārtiņš Luters to nosauc par apgaismošanu. Šis apzīmējums varētu pamudināt domāt par tīri intelektuālu norisi: "Iededz gaismu mūsu prātos!" Protams, Gars atklāj arī izpratni par Evaņģēliju. Taču Gars dara vēl vairāk: M. Luters apraksta Gara darbību ar vārdiem *incendere* (burt. likt uguni) un *inflammare* (burt. aizdedzināt) – iedegt uguni. Tas norāda Gara ietekmi uz cilvēka jūtām. Visi šie izteikumi ir spēkā, taču tie vēl neizsaka visu par Gara darbību. Lai paskaidrotu to, kas šeit domāts, vislabāk domāt par rakstīto Pāvila 2. vēstulē korintiešiem (4:6): "Jo Dievs, kas ir sacījis, lai gaisma aust no tumsības, ir atspīdējis mūsu sirdīs, lai dotu Dieva godības atziņas gaismu Kristus vaigā." Dieva darbība mūsu sirdīs ir salīdzināma ar Viņa radīšanas darbu pirmajā radīšanas dienā, kurā Dievs saka: "Lai top gaisma!" – un gaisma top. Tas, kas tagad atmirdz mūsu sirdīs, ir Dieva godība, Jēzus vaiga spožums. Tas netiek panākts ne ar fizisko dzirdi, nedz ar psiholoģisku uztveri, ja uztverei nepievienojas Dieva darbība. Viņš ar visu Savu godību grib iemānot sirdi, pašā cilvēka būtnes centrā. Tā ir attēlojama Gara iekšējā darbība cilvēkā. Gars tiešām ir Radītājs Gars, *spiritus creator*, kam jārada jaunas dzīves iesākums, un Gars to rada.

Kad Mārtiņš Luters runā par dāvanām, ar kurām Gars mūs apgaismo, te vispirms domāts atbilstoši viduslaiku tradīcijai – par septiņām Gara dāvanām, kuras uzskaitītas Jesajas grāmatā (11:2). Saskaņā ar *Vulgātas* latīņu tekstu, tās ir: *timor, pietas, scientia, fortitudo, consilium, intel-*

lectus, sapientia – bijība, dievbijība, atziņa, spēks, padoms, prāts, gudrība. Taču Mārtiņš Luters nenosauc atsevišķas dāvanas un nenosaka tām stingru secību. Viņa izteikumi ir vērsti uz to, kas viņam nostājas centrā un kas viņa izpratnē ir īstā Gara dāvana, proti, uz vārdiem “uztur vienīgajā patiesajā ticībā”. Tas ir visas Gara darbības mērķis, tas ir šīs darbības rezultāts: cilvēks, kas uzticas Dieva dāvanai un tic tās apsolījumam, cilvēks, kas līdz ar to kļūst par Dieva īpašumu, kura dzīvē Dievs ienāk kā jauna realitāte, ne vairs cilvēks, kurš ir nodarbināts pats ar sevi, kurš grib atraisīties no Radītāja un pats būt kā Dievs, bet tāds cilvēks, kam sirds ir atvērta Dieva jaunajai, dzīvajai realitātei, kurš tiešām ir Radītājs un Pestītājs. Tas ir cilvēks, kurš, atbrīvots no savas intraversijas, ir atvērts arī līdzcilvēkiem.

Šeit ir skaidri pasacīts arī tas, ka ar Gara palīdzību tiekam uzturēti patiesā ticībā. Tas norāda, ka cilvēka jaunais stāvoklis nav *character indelebilis* (neizdzēšama zīme), ko nebūtu iespējams pazaudēt. Jaunā dzīve neizaug automātiski no cilvēkā ieklūdušajiem Gara spēkiem, tā drīzāk ir pastāvīga dzīve Gara vadībā jeb, kā M. Luters tulko Vēstuli romiešiem (8:14), Gars dzen cilvēku šajā dzīvē. Mums pastāvīgi ir darīšana ar šo Gara vadību, un tas nozīmē – ar to, kas ar Gara starpniecību darbojas pie mums, proti, ar Kristu. Tā ir jaunās dzīves būtība. Šīs Gara attiecības ar cilvēku nav statiskas. Dažādās dzīves situācijās mums arvien no jauna ir jāpārvar šķēršļi, lai atgrieztos pie ticības Jēzum Kristum, tā, ka mūsu dzīve atkal nostātos Viņa žēlastības, tas ir, Viņa valdīšanas laukā.

Kā Evaņģēlija apsolījumam arvien no jauna ir jāatskan, lai cilvēks tiktu uzturēts ticībā, tā arī Gara darbību nav iespējams sadalīt atsevišķos izolētos aktos, starp kuriem būtu tukšums. Dzīvē vienmēr sastopami “sausī” posmi; nepārtrauktību veido nevis cilvēks, arī ne atgrieztais cilvēks, bet Gars. Te būtu pareizi citēt paaugstinātā Kunga vārdus: “Es esmu pie jums ik dienas līdz pasaules galam” (Mt. 28:20), tāpat arī vārdus no Jāņa evaņģēlija (10:28): “..Neviens tās neizraus no Manas rokas”. Mēs ticam nevis paši savai ticībai un tās pastāvībai, bet Tā Kunga uzticībai. Tieši ievērojot mūsu siržu nepastāvību, šie vārdi par ticības uzturēšanu kļūst par izšķiroši svarīgu ticības izteikumu, bez kura kristietis nevar izcīnīt savas dzīves cīņu.

Ar līdzīgiem vārdiem, kā tie, ar kuriem katehisms raksturo Gara darbību pie atsevišķa cilvēka, tiek attēlota arī Gara darbība baznīcā, tikai šeit pievienots vārds “pulcina”, proti, “..tāpat kā Viņš visu kristīgo draudzi virs zemes aicina, pulcina, apgaismo, svētdara un pie Jēzus Kristus uztur vienīgajā patiesajā ticībā.”

Pārveidojošā un no jauna veidojošā, radošā Gara darbība skar ne tikai atsevišķu cilvēku, bet arī cilvēku kopīgo dzīvi, attiecības ar līdzcivēkiem, kas pavisam tieši veido cilvēka dzīves kopumu. Gars rada jaunu cilvēku kopdzīvi. Tas, ko apzīmējam ar abstraktu jēdzienu “kristietība”, konkrētā realitātē vienmēr ir abas lietas reizē: Dieva meklētais atsevišķais cilvēks kā īpaša būtne, tas ir, tikai viņam veltītais aicinājums un apgaismošana, kas tiešām tiek nopietni uztverta un saņemta, un viss veselums – cilvēku kopība, kurā atsevišķais cilvēks ir iecelts, kurā viņam ir jādzīvo daudzveidīgā saskarsmē ar citiem cilvēkiem. No šīs kopības nāk arī pats Evaņģēlija pasludinājums – draudze ir tā, kas ir pasargājusi liecību par Jēzu Kristu cauri gadsimtiem un devusi to tālāk.

Mārtiņš Lutērs savā skaidrojumā šo Svētā Gara radīto kopdzīvi nosauc par kristīgo draudzi. “..Tāpat kā Viņš visu kristīgo draudzi virs zemes aicina, pulcina, apgaismo..” Tā viņš šeit arī paskaidro vārdu “baznīca”. Paša Simbolā viņš atstāj vārdu “baznīca”. M. Lutērs ir uzskatījis par nepieciešamu sniegt šī vārda interpretāciju, baidīdamies no pārpratuma; jo tauta varētu ar vārdu “baznīca” saprast celtni. Lai gan arī šodien ar vārdu “baznīca” tiek apzīmēta celtnē, pārpratuma iespējai tādā ziņā, ka Simbolā būtu runa par ticību baznīcas celtnē, vairs nevajadzētu pastāvēt. Taču ir vēl cita izpratne, kas tāpat saistīta ar priekšstatu par baznīcu, proti, par baznīcu kā institūciju, kas aprobežojas ar pārvaldes aparātu, veselu rindu amatpersonu, kuru darbība ir kā īsteno visas baznīcas funkcijas. Tā ir Romas izpratne par baznīcu, kas šeit atstāj savu ietekmi un ilgu laiku nav tikusi pārvarēta arī evaņģēliskajā baznīcā. Tas ir uzskats, kas baznīcas hierarhijā saskata tās īsto pastāvēšanas veidu.

Taču Mazais katehisms vispār neaplūko baznīcas struktūras jautājumu – arī attiecībā uz baznīcu šeit tiek runāts tikai par Gara darbību, analogi Gara darbībai pie atsevišķa indivīda. Tā kļūst skaidrs, no vienas puses, ka tikai ar šo darbību, tātad ar Evaņģēlija pasludinājumu, baznīca veidojas un top, un, no otras puses, ka šī darbība notiek ne tikai

pie atsevišķa cilvēka, bet pie daudziem. Tātad baznīca ir ļaužu pulks, tauta, pie kuras strādā Gars, pats paaugstinātais Kungs. Jaunās Derības apzīmējums *ecclesia* te iegūst savas tiesības. Tas apzīmē tautas sapulci, vienkārši sapulci. Tātad katehisms baznīcu saprot, izejot no draudzes jēdziena. Vēlāk tas tiek apstiprināts, papildinot apzīmējumu “baznīca” ar “svēto sadraudze”.

Baznīca nav pati par sevi pastāvoša institūcija jeb organizācija, kurai uzticēta arī Evaņģēlija sludināšana, bet – baznīca eksistē tikai ar pasludinājumu, ar Gara darbību pie dzīviem cilvēkiem. Jēdziens “baznīca” apzīmē dzīvos cilvēkus, kuri atrodas Svētā Gara darbības sfērā.

Gars rada draudzi kā veselumu, pulcinādams to. Dievs ne tikai rada no jauna atsevišķus cilvēkus, kuri tad pēc savas izvēles var veidot vai neveidot kādas kopības, bet – Dievs rada pašu šo kopību, jo Viņš šādu kopību vēlas. Tātad tas, ka baznīca eksistē, ir nevis atsevišķu kristiešu apvienošanās rezultāts, bet gan – baznīca ir Dieva darbs, Viņa dāvana cilvēcei.

Ievērojot baznīcas neizsakāmi nožēlojamo stāvokli dzīves realitātē, aprakstīto novērtējumu visdrīzāk varētu aptvert, kad pulcināšanas jēdziens kļūst dzīvs un uzskatāms. Jaunajā Derībā sapulcināšana nozīmē dzīvību, izklīdināšana – nāvi. Tauta, kas tiek izklīdināta, aiziet bojā, un līdz ar to iet bojā arī atsevišķi cilvēki. Diaspora arvien ir dzīves ierobežojums un apdraudējums. Taču Jēzus mirst, “lai savāktu vienkopus izklīdinātos Dieva bērnus” (Jņ. 11:52). Kopība ir vienkārši dzīvības priekšnoteikums. Grēks ir tas, kas ne tikai šķir no Dieva un aizved pazušanā atsevišķu cilvēku, bet saindē un izposta tieši cilvēku kopību. Cilvēce savā sabiedriskajā dzīvē ir bezcerīgi slima, un cilvēku pestīšana vārda pilnā nozīmē nevar tikt saprasta citādi, kā – arī cilvēku sabiedriskās dzīves atbrīvošana no postošajiem spēkiem. Šeit īpaši skaidri atklājas, kādi ir šie spēki, kas paverdzina cilvēku. Dieva radošais darbs, brīnums, Svētā Gara darbs ir tas, ka Viņš iejaucas šajā pasaulē un pulcina cilvēkus jaunai kopīgai dzīvei, celdams Savu namu, Savu templi, kurā Viņš tagad nosaka un pārvalda cilvēku dzīvi.

Tomēr Dieva Gara iejaukšanās šajā socioloģiskajā jomā nozīmē cīņu. Cīņas iznākums jau ir skaidrs, uzvara ir izcīnīta ar Jēzus krusta nāvi un augšāmcelšanos, tomēr cīņas stāvoklis vēl turpinās, un draudzes dzīvē tas ir īpaši sajūtams: Gars, kas nāk no Dieva, cīnās ar gariem,

kuri pretojas Dievam un posta draudzes kopību. Tieši veidojumā, ko saucam par baznīcu, slēpjas šāds stāvoklis, ka arī citi gari darbojas pie tā, ko Dievs mums sniedz kā Savu dāvanu un ko Viņš grib darīt ar Savu baznīcu. Baznīcu kā to, kas tā īstenībā ir, iespējams saprast tikai, izejot no Gara darbības, no Evaņģēlija darbīgā spēka, tas ir, mēs varam saprast baznīcu tikai tad, ja tai ticam.

Ko tas nozīmē: ticēt baznīcai? Te tiek parādīta atšķirība starp darbības vārdu “ticēt” saistībā ar objektu datīvā, kā tas tiek izteikts attiecībā uz baznīcu: “Es ticu .. vienai svētai kristīgai baznīcai”²¹, un vārda “ticēt” lietojumu attiecībā uz Dievu: “Es ticu uz Dievu Tēvu, uz Kungu Jēzu Kristu un uz Svēto Garu”. Pēdējā izteikumā tiek parādīta personiska attieksme, absolūta paļāvība uz To, kas mūs apņem ar Savu glābjošo mīlestību.

Ticība lietiskam objektam, šajā gadījumā, baznīcai, nozīmētu absolūtu paļāvību uz baznīcu un nostādītu baznīcu līdzās Dievam. Taču evaņģēliskā nozīmē ticība nav pilnīga paļāvība uz cilvēku pulku, nedz uz institūciju, bet gan – uz Garu, uz paaugstināto Kungu, kas Savā žēlsirdībā uzņem grēcinieku pulku, tādējādi darīdams to par baznīcu. Mēs paļaujamies uz Garu, uz Dieva mīlestību Jēzu Kristu, ka Viņš rada šo baznīcas kopību. “Es ticu .. uz vienu svētu kristīgu baznīcu” – tas nozīmē ne tikai, ka ir kāds empīrisks cilvēku pulks, kam jāklūst par baznīcu – tam nav nepieciešams ticēt, jo to var empīriski konstatēt –, bet gan, ka pie šī cilvēku pulka Dievs dara Savu glābšanas, atbrīvošanas, jaunradīšanas un pulcināšanas darbu, jo tam tiek pasludināts Evaņģēlijs, un tajā darbojas Gars. Tikai izejot no šādas ticības Svētajam Garam, ir iespējams saprast baznīcu kā lielo pestīšanas notikumu, kas risinās tagadnē, ir iespējams pareizi novērtēt to, kas baznīcā notiek un darīt darbu, kas baznīcai ir nepieciešams.

No šīs ticības Svētajam Garam kļūst skaidri saprotami arī apzīmētāji, kuri Simbola izteikumā tiek pievienoti baznīcas vārdam: “..Vienu svētu kristīgu baznīcu, svēto sadraudzi..” Tās nav empīriski konstatējamās grēcinieku pulka īpašības, bet ir Gara darbība. Mēs paļaujamies uz Garu, ka Viņš šos cilvēkus apvienos lielā kopībā un tos svētīs, tas ir, darīs par tautu, kas ir Dieva īpašums (1. Pēt. 2:9). Tā Gars ar Savu darbību aptver visu cilvēci. Tas tā patiešām arī notiek – daļēji apslēptā

²¹ Autors raksta par atšķirībām, kas parādās latīņu oriģinālā un vācu tulkojumā; latviešu tulkojumā šī atšķirība neparādās. – *Teol. red. piez.*

veidā, daļēji tā, ka, ar atvērtām acīm raugoties Gara darbības norisē, ir iespējams to reāli saskatīt.

Runājot par šiem atsevišķajiem izteikumiem par baznīcu, jāpiebilst:

1. Simbola latīņu tekstā *credo sanctam ecclesiam catholicam* vārds *unam* vispār nav lietots. Tātad vācu tekstā *eine* ir nevis skaitļa vārds, bet nenoteiktais artikuls. Sākotnēji šajā vietā baznīcas vienība nav tikusi uzsvērtā, nedz izteikta. Tomēr M. Luters ir uztvēris domu par baznīcas vienību un izteicis to skaidrojuma vārdos “vienīgajā patiesajā ticībā”.

Saskaņā ar Mārtiņa Lutera izpratni, baznīcas vienība pamatojas ticības vienībā, bet tas nozīmē – vienā Kungā, uz kuru ir vērsta ticība. Viņš ir draudzes Galva, un Viņš apvieno ticīgos šajā vienībā. Tā kā baznīcas Galva nav pieejama cilvēka prāta satvērienam, tad arī šī vienība nav empīriski konstatējama. Tā nav ietverta vienotā organizācijā, kāda ir un kādu prasa Romas baznīca. Drīzāk šī vienotība ietver visu dažādo vēsturisko formu daudzveidību, turklāt tā, ka tās netiek nivelētas, nedz vienādotas baznīcas vienības dēļ.

Vienība ir neredzama, tādēļ reformatori attiecībā uz šo vienību ir runājuši par “neredzamo baznīcu”. Tā ir ticība, kas turas pie šīs vienības, par spīti visai baznīcas sadrumstalotībai, taču tādēļ tai ir arī grūti samierināties ar sadrumstalotību. Tajā tiešām ir saskatāms baznīcas posts un grēks. Izejot no šīs ticības un uztverot nopietni patiesības jautājumu, varam lūgt par baznīcas vienību un censties pārvarēt pastāvošos šķēršļus. Taču tas ir iespējams tikai tad, ja tajā pašā laikā mūsu vienam Kungam mācībā un dzīvē tiek atvēlēta pienācīgā vieta. Vienība nedrīkst tikt panākta, atkāpjoties no patiesības.

2. Baznīca tiek saukta par svētu. Arī šeit ar vārdu “svēta” ir domāta *sanctitas passiva* – tas ir Dieva dotais svētums. Apzīmētājs “svēts” netiek rādīts kā tādas baznīcas ideālais tēls, kura sastāv tikai no pilnīgiem cilvēkiem. Baznīca vienmēr ir grēcīgu cilvēku kopība, kuri atrodas Gara svētījošajā varā, kas darbojas Dieva vārdā. Gars ceļ baznīcu, un Gara darbības dēļ baznīca drīkst tikt saukta par svētu. Tātad baznīca nav reliģiozu cilvēku elitāra apvienība. Mārtiņš Luters reiz ir sacījis: Lai žēlsirdīgais Dievs pasargā mani no kristīgām baznīcām, kurās ir tikai svētie! Es gribu palikt tādā baznīcā, tādā pulkā, kurā ir mazitīgie, vājie un slimie, kuri atzīst sava grēka postu un tic grēku piedošanai.

3. Trešais baznīcas apzīmētājs, atbilstoši Simbola latīņu tekstam, ir *catholicam*. Mārtiņš Lutērs sākotnēji šo vārdu ir pārņēmis netulkotā veidā un runājis par svēto katolisko baznīcu. Vēlāk viņš ir atteicies no apzīmējuma “katolisks”, lai novērstu pārpratumu, itin kā Simbols runātu par Romas pāvesta baznīcu. Kad tiek runāts par vispārēju baznīcu – Heidelbergas katehismā šajā vietā skaidri tiek izteikts vārds “vispārēja” (*allgemein*) –, tas nenozīmē, ka baznīcai kā vienotai organizācijai vai institūcijai vajadzētu ietvert visu kristietību. Tā būtu Romas baznīcas pretenzija uz valdīšanu pasaulē. Tikai Kristus var pretendēt uz vispārēju valdīšanu, tas ir, valdīšanu pār visu cilvēci. Un šī Viņa valdīšana nav saprotama pēc analogijas ar mūsu cilvēcīgo valdīšanu, bet ir Viņa neatkārtojamā valdīšana, par kuru runā Mārtiņa Lutera Otrā artikula skaidrojums. Kristus Savu valdīšanu realizē ar Evaņģēliju, ar kuru Viņš cilvēkus atbrīvo. Tas, ka baznīca ir vispārēja, nozīmē, ka tās sludinātais Evaņģēlijs, priekā vēsts par samierināšanu, ir domāta visiem bez kādiem ierobežojumiem. Šajā vienā Vārdā ir iekļauts visu pasauli ietverošais Dieva mīlestības nodoms, kas Jēzū šīs pasaules vidū ir kļuvis par realitāti. Te drīkstētu atļauties vārdu spēli: ciktāl baznīca ir evaņģēliska, tā ir katoliska – tā var pretendēt uz vispārējas baznīcas vārdu.

Minētā pārpratuma dēļ M. Lutērs, sekodams viduslaiku piemēram, ir aizstājis vārdu *catholica* ar “kristīga”. Baznīca ir Kristus baznīca, kurā un caur kuru Kristus darbojas. Tā baznīcas pretenzija uz vispārējas baznīcas vārdu tiek likta uz īstā pamata: tā patiesi ir Kristus pretenzija uz visu cilvēci.

Apzīmējums “kristīga” visprecīzāk raksturo baznīcas būtību. Taču mūsdienu valodas lietojumā šis jēdziens ir pavisam izplūdis un tādēļ nav īsti piemērots, lai izteiktu baznīcas dzīvo saistību ar Kristu. Tas vairāk vai mazāk ir kļuvis par apzīmējumu, kurš atšķir baznīcu no citām reliģiskām kopībām.

4. Nav viennozīmīgs jēdziens “svēto sadraudze”. Sākotnēji Simbola tekstā atrodamais grieķu vārds *koinonia*, tāpat kā atbilstošais latīņu vārds *communio*, nozīmē – “būt līdzdalīgam”. Tas, kur tiek ņemta šāda līdzdalība, ir apzīmēts ar vārdu “svētie”. Šis jēdziens ir attiecināms kā uz personām, tā arī uz lietiskiem labumiem. Katoļu baznīca to saprata

kā daļu pie baznīcas dārgumiem, pie nopelniem, kurus ir iemantojuši svētie un kurus kristieši baznīcā saņem ar sakramentu palīdzību.

Arī evaņģēliskā izpratnē varam runāt par daļu pie lietiskiem labumiem. Tikai tad svēto nopelnu vietā nāk īstais baznīcas dārgums: Evaņģēlijs un īstais Evaņģēlija centrs – grēku piedošana. Gars dara mūs līdzdalīgus šajos svētumos jeb pestīšanas dāvanās.

Būtu iespējams šajā vietā domāt arī par personām, par līdzdalību to dzīvē. Tad šeit ir domāta Gara radītā ticīgo saistība mīlestībā. Viss izteikums būtu pateicības pilna atziņa par to, ka drīkstam baznīcā būt šādā saistībā cits ar citu. Taču Mārtiņš Lutērs vērs domas no abstraktā (kopība) uz konkrēto (draudze) un tulko: “Es ticu uz .. svēto sadraudzi..” Šeit viņš saskata tuvāku baznīcas paskaidrojumu. Ar šo piebildi baznīca tiek aplūkota kā Gara iekšēji saistīts pulks. Mārtiņš Lutērs redz baznīcu kā socioloģisku realitāti, kā sadraudzi, turklāt izšķiroši svarīga tajā ir iekšējā saistība, kas nav socioloģiski uztverama. Draudze savā iekšējā saistībā ir redzama tikai ticībā. Nozīmīgi ir tas, ka baznīcas institucionālais raksturs šeit nemaz netiek pieminēts, kaut arī tas nekādā ziņā nevar tikt noliegts. Viss uzsvars tiek likts uz savstarpēji saistītu cilvēku pulku, kuram ticībā apzināties savu piederību. Tātad nav runa par fakta atzīšanu, ka cilvēku starpā pastāv abstrakta “sadraudze”, neatkarīgi no tā, kur šāda kopība faktiski realizējas, bet – tiek runāts par empīriski pastāvošu baznīcas realitāti, kuru ticībā drīkstam šādi redzēt un pieredzēt, proti, kā ticīgo savstarpējo saistību.

Ticēt baznīcai, Garā pieredzēt baznīcu, tas nozīmē – tikt izrautam no neitrālas pozīcijas un iesaistītam vienībā ar citiem draudzes locekļiem ar visām mūsu vajadzībām, grēkiem un grūtībām, kuras ir jāpārvar Dieva Garam, lai īstenotu draudzes kopību.

Vārdi “grēku piedošana, miesas augšāmcelšanos un mūžīgu dzīvošanu”, kā jau sacīts, var tikt uzlūkoti kā visas otrās mācības daļas mērķis. Tad tie veido lielu ietvaru, kas apkopo visus trīs artikuslus vienotā veselumā.

Tajā pašā laikā M. Lutērs šos vārdus ir pievienojis izteikumiem par Gara darbību un izteikumiem par baznīcu. Tad grēku piedošana ir aplūkojama no diviem viedokļiem, kuri abi ir pamatoti. Var runāt par piedošanu eshatoloģiskā nozīmē. Piedošana ir Dieva spriedums Pastarajā tiesā, pasaules Soģa attaisnojošais spriedums, kas atver ceļu uz

mūžīgo dzīvošanu. No otras puses, piedošana ir Jēzus dāvana jau šeit, zemes dzīvē, tā ir Evaņģēlija kodols, kas tiek sludināts šeit, baznīcā, dāvana, kas cilvēkam tiek apsolīta absolūcijā. Kur tā tiek apsolīta, tur ir pavērsiena punkts cilvēka dzīvē, cilvēka attiecībās ar Dievu, pāreja no dusmības žēlastībā, no nāves dzīvībā – kaut arī reāli šis fakts zemes dzīvē vēl paliek apslēpts. Kristieša dzīve ir tāda cilvēka dzīve, kam vaina ir piedota.

Abas šīs lietas – piedošanas eshatoloģiskais aspekts un tās izdalīšana pasaulē – ir iekšēji saistītas. Mēs katru dienu lūdzam pēc piedošanas un drīkstam paļauties uz to, ka Dievs ik dienu bagātīgi piedod mums grēkus. Visur tur, kur grēks aptumšo mūsu ticību un vairs neļauj balstīties uz žēlastību, kur ar kādu savas dzīves daļu vairs neatrodamies Dieva žēlastības varas laukā, ir vajadzīgs skaidrs piedošanas pasludinājums, lai tiktu atjaunotas mūsu attiecības ar Dievu, lai mēs atkal būtu pārliecināti par Viņa žēlastību. Ticība nekad nepāraug piedošanas nepieciešamību.

Tajā pašā laikā ikdienas piedošana nenozīmē vienmēr atkārtojamu daļu summas uzskaitījumu; drīzāk aiz katras piedošanas par ikvienu atsevišķu grēku ir Dieva personīga pievēršanās mums, pilnīga attiecību atjaunošana starp cilvēku un Dievu. Katra šeit, uz zemes, pasludināta piedošana sevī ietver Dieva attaisnojošo galīgo spriedumu. Bez šīs pēdējās piesaistes eshatoloģiskajam piedošanas notikumam piedošana vispār nav saprotama.

Katehisms saista piedošanas izplatīšanu ar iesaistīšanu baznīcā un draudzē: “Šinī kristīgajā draudzē..” Kopsakarība mudina arī šeit atstāt neievērotu baznīcas institucionālo raksturu un domāt tikai par iesaistīšanu draudzē. Draudzei ir uzticēts Evaņģēlijs. Tiesības piedot grēkus vai tos paturēt (Jņ. 20:22, 23) ir dotas arī draudzei, jo mācekļi reprezentē draudzi. Tātad draudzē piedošana drīkst tikt un tai jātiek sludinātai – līdz personiskam apsolījumam. Kā šis uzdevums ir pildāms draudzē, ko šajā gadījumā nozīmē amats – tas nav pasacīts, gluži tāpat kā tas, kāda loma šajā gadījumā ir sakramentiem. Pēdējais tiek paskaidrots ceturtajā un piektajā mācības daļā.

Draudze ir šīs zemes realitāte, ar kuru ir saistīts Dieva darbs. Tā ir itin kā darbarīks, ar kuru Dievs sper soli pretī cilvēkam, lai sniegtu viņam pestīšanu; draudzes pastāvēšana nevar būt neatkarīga no šīs

norises. Draudze ir draudze tikai tiktāl, cik tā pilda savu funkciju un atrodas zem Evaņģēlija. Draudze un baznīca pasaulē var tikt pareizi novērtēta tad, ja tiek saprasts, kas ir Evaņģēlija pasludinājums, kas ir grēku piedošana.

Baznīcas lielais posts ir tas, ka tieši šīs izpratnes bieži pietrūkst. Vārds “piedošana” biežās lietošana dēļ ir nodeldēts. Ir jāveltī visi spēki, lai šis pasludinājuma centrs savā īstajā nozīmē tiktu darīts cilvēkiem pieejams.

Mārtiņš Luters piektajā mācības daļā, paskaidrojumā par Vakarēdienu, saka: “Kur ir grēku piedošana, tur ir arī dzīvība un svētlaime”. Tas cilvēkam ir dzīvības jautājums, ka Dievs piedod viņa vainu, atjaunodams cilvēka pretestības dēļ izjaukto kopību, ka Dievs cilvēkam atkal sniedz apstiprinājumu – pāri visam, kas nostājas starp Dievu un cilvēku. Taču tas, ka šis jautājums ir dzīvības jautājums, nav saprotams, raugoties no cilvēka skatupunkta. Cilvēkam nav šādas nepieciešamības. Attiecības ar Dievu viņam ir zudušas, un dzīvā Dieva vietā ir nācis tukšums.

Tikai tur, kur Dieva prasība atkal top dzīva, nākdama no paša Dieva, visā savā nenovēršamībā, tur atkal tiek pieredzēta un saprasta vaina Dieva priekšā. Vienīgi šajā prasībā kļūst saprotams, ko nozīmē – nest atbildību par savu vainu ar visu personu, tas ir, ar savu dzīvību. Šajās attiecībās ar Dievu kļūst saprotams, kas ir piedošana: parāds tiek atlaists, cilvēks tiek atbrīvots no parādnieka stāvokļa, un tiek atjaunota viņa pilnīgā kopība ar To, kuram viņš ir bijis parādā. Šī piedošana nes visu cilvēka dzīvi.

Tā ir Gara darbība, ka šīs reālās attiecības, parāds un piedošana Dieva priekšā atklājas un ka cilvēka mēģinājumi ar krāpšanās palīdzību no šādas atklāsmes izvairīties, dzīves lielie meli, tiek atmaskoti.

Parāda jautājums skar ne tikai mūsu attiecības ar Dievu, bet arī attiecības ar līdzcilvēkiem. Cilvēku savstarpējās attiecības, kuras tieši veido cilvēka dzīvi, visas ir savstarpējas vainas apgrūtinātas. Vaina un parāds ir realitāte cilvēku kopdzīvē, tautu un šķiru dzīvē. Cilvēks pats pastāvīgi cenšas izspiest vainas apziņu no savas atmiņas, bet atceras to, ko otrs ir nodarījis viņam. Cilvēki cits citam piestāda rēķinus un prasa tos samaksāt. Tas noved pie milzīga apgrūtinājuma cilvēku attiecībās – līdz pat pilnīgai šo attiecību izpostīšanai. Parāda jautājums atrodas

dzīves centrā, un tā risinājums ir dzīves jautājuma risinājums vispār. Kur tiek atrasts risinājums parāda jautājumam Dieva priekšā un tiek atrasts punkts, kurš var tikt izmantots par drošu pamatu, tur paveras ceļš parāda jautājuma risinājumam arī cilvēku starpā, jo parāds līdzcilvēku priekšā vienmēr ir arī parāds Dieva priekšā; šīs lietas ir nešķirami saistītas. Jaunā dzīve ir dzīve, kas brīva no parāda – attiecībās ar Dievu un līdzcilvēkiem, ir dzīve sadraudzībā, tieši tāda dzīve, kādu Dievs ir gribējis iedibināt jau radīšanā. Vienīgi šāda dzīve ir pelnījusi dzīves vārdu; tā ir īstā Dieva radīta cilvēka realitāte.

Piedošanas un dzīvības kopsakarība atklājas jau zemes dzīves laikā. Tieši tā veido īsto draudzes dzīvi; taču tā ir apslēpta dzīve (Kol. 3:3), kas nav empīriski konstatējama, tomēr ir realitāte, kurai atkal un atkal tiekam atbrīvoti, ja ticībā tiek pieredzēta Jēzus Kristus valdīšana, kas ir atbrīvošana.

Šī jau notiekošā atbrīvošana norāda uz Dieva mērķi attiecībā uz mums: mērķis ir mūžīgā dzīvošana, dzīve, kurā cīņa ir vainagojusies ar uzvaru, kurā atbrīvošana no visām Dievam pretējām varām ir kļuvusi par paliekošu realitāti. Kas par to sakāms pozitīvā nozīmē, ir tas pats, kas Otrā artikula paskaidrojumā sacīts par dzīvi Dieva valstībā un kalpošanu Viņam. Šī dzīve pārspēj visu, ko cilvēks spēj iedomāties. Tas, ko sagaidām, ir pārpilnība, ko varam paļāvīgi gaidīt no Dieva glābjošās žēlsirdības: “Ko acs nav redzējusi un auss nav dzirdējusi un kas neviena cilvēka sirdī nav nācis, to Dievs ir sagatavojis tiem, kas Viņu mīl” (1. Kor. 2:9). Pie ieejas jaunajā dzīvē, tāpat kā jau šajā laikā, atrodas piedošana, pilnīga bērna kopības atjaunošana ar Tēvu – jau kā Dieva spriedums Pastarajā tiesā.

Mirušo uzmodināšana tiek nosaukta kā ceļš, kas ved ārā no nāves, jaunajā dzīvē. “..Un pastarajā dienā uzmodinās mani un visus mirušos, un dos man līdz ar visiem uz Kristu ticīgajiem mūžīgu dzīvošanu.”

Dievam nāve nav šķērslis, ja Viņš grib dot savējiem dzīvību, jo Dievs nav mirušo, bet dzīvo Dievs; Viņam visi ir dzīvi (Lk. 20:38). Ja Viņš ir darījis cilvēku par Savu īpašumu, tas nozīmē, ka šis cilvēks var dzīvot. Dievam nav sadraudzības ar mirušajiem.

Jēdziens “miesas augšāmcelšanās”, kas atrodams Simbolā, rada divējādas grūtības, jo miesa Jaunajā Derībā apzīmē visu, kas nāk no šīs kritušās pasaules, kas tai pieder, tādēļ nevar gūt daļu pie dzīvības. Šajā

nozīmē vārds “miesa” te netiek lietots. Te tiek pasacīts, ka viss cilvēks, ar visu miesu, dvēseli un garu ir aicināts dzīvībā. Tādēļ būtu labi neri-sināt mūžīgās dzīvības jautājumu spiritūālistiskā veidā. Viss, ko Dievs ir nolēmis darīt pie mums ar Savu pestīšanas nodomu, ir attiecināms uz pilnīgu, patiesu cilvēcību, kas kļūst par realitāti tikai tur, kur cilvēks atgriežas pie Dieva, Radītāja un Pestītāja.

Katehisms nepiemin Pastaro tiesu, lielo galīgo robežu, kas atrodas cilvēka priekšā. Uz to tiek norādīts, runājot par visu cilvēku augšām-celšanos, kamēr dzīvība tiek apsoltā tikai ticīgajiem. Katehisma iztei-kumi ir pilnīgi ticības izteikumi; tie pozitīvā nozīmē apkopo visu, ko Dievs dara, lai palīdzētu mums ceļā uz mūžīgo dzīvošanu. Tie uzlūko visu cilvēka dzīvi Dieva glābjošās mīlestības gaismā: Dieva mīlestība ir šo cilvēku gribējusi; Jēzū Kristū tā viņu ir atpestījusi no varām, kas to bija paverdzinājušas, vedot nāvē un pazušanā. Dieva mīlestība perso-niskā veidā nāk pie cilvēka, lai darītu viņu līdzdalīgu tajā, ko ir tam sagatavojusi. Ticības apliecības izteikumi ir bagātīga atbalss šai visu cilvēka dzīvi ietverošajai glābjošajai Dieva mīlestībai; tai ir jāapliecina paļāvība uz šo mīlestību un ar šo liecību jāpalīdz ticībai. “Patiesi, tas tā ir.”

III daļa

Mūsu Tēvs lūgšana

Jautājums par īstu lūgšanu

Tas, protams, ir riskants solis – runāt par lūgšanu. Lūgšana ir pēdējais noslēpums, kas ir starp Dievu un cilvēku, starp cilvēku un Dievu, un šī noslēpuma atklāšana notiek ne tad, kad runājam par lūgšanu, bet gan tad, kad lūgšana īstenojas. Noslēpums atklājas tur, kur vairs netiek runāts par Dievu un Viņa atklāsmi, bet tiek runāts ar pašu Dievu, kas mums atklājas tā, ka nonākam saskarsmē ar Viņu – pavisam reāli, kā es un tu. Lūgšana ir nākamās pasaules apjaušana šīs dzīves laikā, un tajā piepildās apsolījuma vārds: “Redzi, Dieva mājoklis pie cilvēkiem, Viņš mājos viņu vidū, un tie būs Viņa ļaudis, un Dievs pats būs ar viņiem” (Jņ. atkl. 21:3). Lūgšana ir ieiešana šajā jaunajā pasaulē – no tagadējās bezdievības pārpilnās pasaules, kas atrodas tik tālu no Dieva. Tādēļ dzīvot lūgšanu dzīvi nozīmē – dzīvot pasaulē, kurā Dievs ir klātesošs, ne vairs bezpersoniskā, vispārīgā nozīmē, ka neviens nevar atrauties, nedz aizbēgt no Dieva, bet personiskas kopības nozīmē, atrodoties Jēzus valdīšanas lokā, kur Dieva griba ir satvērusi mūsu gribu. Tādēļ lūgšana ir Dieva gribas īstenošanās pie mums un mūsos, tas ir tas, ko sludina un īsteno Evaņģēlijs – prieka vēsts.

Runāt par lūgšanu – tas vienmēr nozīmē pieredzēt Dieva tiesu savā pašā dzīvē, dzīvē, kura bieži vien ir šausminoši nabadzīga lūgšanas ziņā, un daudzreiz arī tad, ja tiek lūgts, lūgšanu dzīve tomēr ir pilnīgi aplama. Lūgšana ir mēraukla mūsu dzīvei ar Dievu, un tajā kļūst redzams, kā īsti ar mums ir.

Taču tas var nozīmēt arī vairāk, proti, īsto Evaņģēliju, kas atklāj mūsu acīm to, ko Dievs grib mums dot jau tagad un uz ko Viņš mums dod tiesības, lai mēs uzdrīkstētos spert soli Viņa pasaulē ticībā Dieva gribai, kura sagaida no mums lūgšanu.

Šajā nozīmē lūgšanai ir jābūt mūsu apceres objektam. Šis lauks ir plašs un ietver tik lielu daudzumu problēmu, ka šķiet gandrīz neiespējami tām visām kaut garāmejot pieskarties.

Tādēļ pieejai lūgšanas aplūkošanai ir jātiek izraudzītai ne tā, ka no visa lielā empīriskā, literāri vai psiholoģiski pieejamā lūgšanu dzīves piemēru daudzuma kāpjam augšup, lai nonāktu kristīgās lūgšanas augstumos, pie lūgšanas, ar kādu sastopamies Jaunajā Derībā, bet otrādi: izejot no lūgšanas, kura kristīgās draudzes pastāvēšanas pirmsākumos ir tikusi lietota kā *oratio dominica*, Tā Kunga lūgšana, ir jāmēģina konstatēt, kam Jēzus skatījumā ir jābūt lūgšanai Viņa draudzē. Šajā lūgšanā izšķiroši svarīgajiem lūgšanas jautājumiem un problēmām ir jāatrod pareizais apgaismojums un atbildes. Tādēļ Mazais katehisms pamatoti sniedz Mūsu Tēvs lūgšanu kā trešo mācības daļu.

Šeit mūs nenodarbina daudzie ekseģētiskie jautājumi, kas saistīti ar Mūsu Tēvs lūgšanas aplūkošanu Jaunās Derības kopsakarībā. Ir runa par praktisku baznīcas uzdevumu, proti, par lūgšanu mūsu situācijā – kā mūsu baznīcas, tā arī ikviena kristieša dzīves situācijā.

Mazajā katehismā Mūsu Tēvs lūgšanai jābūt mācības daļai, kurā jaunieši un draudze mācās lūgt Jēzus Garā. Tās pamatā ir tās pašas rūpes, kuras nodarbina arī mūs.

Mārtiņa Lutera skatījumā lūgšana ir Dieva žēlastības dāvana, līdzeklis, kas tiek likts cilvēka rokā, lai viņš varētu nonākt pie dzīves, kas ir saskaņā ar Dieva gribu.

Īsta lūgšana kļūst iespējama uz Evaņģēlija pamata. Tikai tā lūgšana kļūst reāla, jā, tā kļūst par jaunās, Dieva dāvētās realitātes izpausmi, kurā mēs drikstam atrasties. Gluži kā Evaņģēlijs pirmoreiz dara iespējamu Dieva gribas pildīšanu, kā to redzam pirmajā mācības daļā, tāpat tas dara iespējamu cilvēka personisku saskarsmi ar Dievu.

Lūgšana nav izolēts, nesaprotams dievbijības vingrinājums, kas atrodas ārpus dievbērnības attiecību problemātikas. Drīzāk tā ir šo dievbērnības attiecību darbīgā izpausme tās dziļākajā, iekšējā punktā, attiecības starp “es” un “Tu”, kas uztver nopietni Dievu kā mīlošu, kā To, kas Jēzū mums ir dāvējis visas lietas. Tā ir arī jauna attieksme pret rīcību, pret baušļu pildīšanu, jo visas Dieva prasības pirmajā bauslī: “..Dievu vairāk par visu būties, mīlēt un uz Viņu paļauties” vainagojas ar to, ka savā dzīvē pret Dievu izturamies kā pret Dievu. Rīcība nav pretrunā ar lūgšanu, itin kā tur, kur tiek lūgts, rīcība nebūtu nepieciešama; tās abas ir jauno attiecību ar Dievu divas puses. Tikai tur, kur tiek lūgts, ir iespējams arī pareizi rīkoties, tas ir, notiek nevis atsevišķu

priekšrakstu izpildīšana Bauslības nozīmē, bet – kā mīlestības izpausme pret To, ar kuru runājam kā bērni ar Tēvu. Lūgšana ir itin kā pareizas rīcības priekšnoteikums, jo visa rīcība Dieva izpratnē ir vērsta uz Viņu personiski un tieši personiskā saskarsmē ar Viņu iegūst spēku, virzienu un saturu. Tikai vadoties pēc lūgšanas, cilvēks pilda to prasību, kuru Mārtiņš Lutērs min ikviena baušļa skaidrojumā: mums būs Dievu būtis un mīlēt. Visu dzīvi caurauž šīs personiskās attiecības ar Dievu: ikviena atsevišķa rīcība un darbība iziet no tām un ieplūst tajās. Taču arī lūgšana nepaliek bezdarbīga. Lūgšana paliek izolēts, nesaprotams dievbijības vingrinājums tādā gadījumā, ja personiskā uzrunā izteiktās attiecības ar Dievu nerod izpausmi arī reālajā dzīvē. Tad lūgšana kļūst par liekulību, par tukšiem vārdiem, kam nav darbu. “Bērniņi, nemīlēsim vārdiem, nedz ar mēli, bet ar darbiem un patiesību!” (1. Jņ. 3:18).

Tā visas daļas ir savijušās kopā, un katrs šo saistību var aplūkot, cik plaši vien vēlas. Neviens no šīm galvenajām daļām reālajās attiecībās ar Dievu nav atstājama novārtā. Tas būs aplami sacīts, ja atsevišķi runāsim par Dievu kā par prasīgo un dodošo vai par Dievu, ar kuru drīkstam runāt. Tikai viss kopā veido Dieva atklāsmi, ar kādu sastopamies Jēzū un kas satver mūsu dzīvi.

Lūgšanā ir ietverta Dieva kā personas atziņa. Tā nonākam pie izšķiroši svarīga punkta lūgšanas problēmā, kas ir ļoti nozīmīgs tieši mūsdienu cilvēkam.

Šim cilvēkam, kas ir dabisks cilvēks, lūgšana atkal un atkal kļūst par apšaubāmu lietu. Mūsdienu cilvēkam joprojām ir palikusi nepārvarama mitoloģiskā domāšana, kas rāda tādas attiecības ar Dievu, kurās cilvēks savās rūpēs un vēlmēs vēršas ar lūgšanu pie Viņa, mēģinādams Dievu ietekmēt. Kur šāda primitīvajam pagānismam raksturīga mitoloģija vēl ir dzīva, tur arī lūgšana ir atrodama, taču citādākā nozīmē nekā kristīgās ticības jomā. Tā ir ietekme no ārpusē, nevis izejot no personiskas saistības. Galu galā šāda lūgšana ir eksperiments, buršanas papēmiens. Cilvēks mēģina valdīt pār dievišķību. Tādā izpratnē lūgšana pieder plašajam elku kalpības laukam, kas ir cilvēka vēlmju sūtīšana tukšā gaisā. Tas ir īsts pašapmāns, ar kuru cilvēks mēģina izvairīties no sava zemes dzīves posta. Bērns var vingrināties lūgšanā; viņš dzīvo šajā mitoloģiskajā pasaulē, viņš personificē visu, ar ko sastopas. Bērnišķīgais vājums meklē palīdzību ārpusē, un tam šāda palīdzība ir vajadzīga.

Nobriedis vīrs veido dzīvi pats saviem spēkiem; viņam lūgšana zaudē tādu nozīmi. J. V. Gēte to ir izteiksmīgi atspoguļojis savā Prometejā: “Jūs savu Majestāti trūcīgi barojat ar upuriem un lūgšanu skaņām; jūs aizietu postā, ja bērni un ubagi nebūtu cerību pilni neprāši.”

Kur ir šāda nostāja, tur nav iespējams lūgt, un šī nespēja lūgt ir raksturīga ne tikai vecajam un jaunajam pagānismam – tas ir posts un kārdinājums ikviena kristieša dzīvē. Galu galā tā ne tikai pamatojas aplamā uzskatā par Dievu, bet ir visas mūsu realitātes izpausme, kas pazaudējusi Dievu, kļūdamā bezdievīga šī vārda objektīvajā nozīmē. Nespēja lūgt ir mūsu neatpestītās cilvēcības izpausme un ikviena kristieša dzīves sastāvdaļa, kurā vecais cīnās ar jauno, jo mēs visi arī kā kristieši piederam šai pasaulei un tas, kā šī pasaule domā un kāda tā ir, kļūst arī par mūsu domāšanas un esamības daļu.

Un tomēr šīs realitātes vidū lūgšana paliek neatliekama vajadzība, cilvēka ilgas. Helmuta Tīlike savā grāmatīņā par Mūsu Tēvs lūgšanu pašā iesākumā sniedz zīmīgas domu gaitas attēlojumu par lūgšanu. Mūsdienu cilvēkam uzbrūk tik daudz iespaidu un prasību – darbā, uzņēmumā, korespondencē, radio, kino utt. –, ka viņam ir nepieciešams celt ap sevi sienu, lai paglābtos no šīs iespaidu gūzmas. Labākais aizsardzības līdzeklis, lai šie iespaidi un uzdevumi mūs pilnīgi neapriētu, ir iekšējās koncentrēšanās stāvoklis, kuram jālīdzsvaro mūsdienu dzīves stila ekstraversija. Šim iekšējās koncentrēšanās stāvoklim, neapšaubāmi, ir līdzība ar to, ko kristietis apzīmē kā lūgšanu. Protams, tādā gadījumā šī iekšējā saruna ar sevi nebūtu reāla saruna ar Dievu, saruna uz “Tu”. Tad vajadzētu pavisam viennozīmīgi paskaidrot, ka ir runa tikai par apskaidrojošu un koncentrācijai kalpojošu iekšējo monologu.

Sekojojot tēlam, ko H. Tīlike izmanto paskaidrojumam, ir tā, itin kā cilvēks ietu caur savu dzīvi kā caur naksnīgu mežu. Viņam visapkārt ir spoki, viņu satrauc trokšņi, draudī uzglūn no visām pusēm. Viņu pārņem bailes dzīvības dēļ. Viņš vēlas, kaut būtu kāds, kas varētu viņu pavadīt, kas viņu uzrunātu, kas pazītu visas briesmas un varētu viņu pasargāt. Taču cilvēkam šķiet, ka nav itin neviena, ka viņš ir gluži viens un pamests šajā savas dzīves tumšajā mežā. Tādēļ viņš sāk runāt skaļi, gluži kā bērns mēģinādams pats sevi nomierināt ar savas balss skaņām.

Šis attēlojums parāda reālo situāciju, kādā ir nonācis cilvēks, kurš grib, bet nespēj lūgt. Šī situācija ir satriecoša savā reālismā un skaid-

rībā, tomēr to raksturo mokošās ilgas, kaut būtu citādi, kaut varētu pabeigt šo gājumu cauri tumšajam mežam.

Šīs lūgšanas situācijas problemātika nevar tikt atrisināta no cilvēka puses. Dievs nav postulāts, ko cilvēks var izvirzīt, lai piešķirtu jēgu saviem vārdiem. Lūgšana nav eksperiments, kas tiek uzstādīts, lai satvertu Dievu. Visi šie mēģinājumi galu galā ir griešanās ap savu asi, nenonākot pie Tēva, pie Tā, kas patiesi uzklausa un palīdz. Tie visi ir bezspēcīgi centieni izkļūt ārpus sevis paša un tiekties sev pāri. Tie visi atgriežas pie sevis, nogrimdami skepsē un bezcerībā.

Tā nav nejaušība, ka Mārtiņš Luters Mazajā katehismā lūgšanu kā vienu no galvenajām lietām mūsu, kristiešu, dzīvē, ir saistījis ar Evaņģēliju. Jēzus ir tas, kas lūgšanai piešķir jēgu, kāda tai īstenībā pienākas. Viņā mums ir dots lūgšanas papildījums. Viņš nes lūgšanu Tēva priekšā, kā Viņš pats ir stājies Tēva priekšā. Šo izšķiroši svarīgo faktu mēs aplūkosim tuvāk. Nav šaubu par Dieva personību, ko varētu pierādīt ar teorētiskiem pamatojumiem. Tas, ka mums ir reāli dzirdošs un uzklausošs Dievs un ka mums ir tiesības arī lūgšanā Viņu uzrunāt, ir dots tikai ar Dieva atklāsmi Jēzū un ticībā Viņam. Saskaņā ar izplatītu uzskatu, personiska Dieva izpratne ir mazāk vērtīga nekā bezpersoniska doma par Dievu. Šis vērtējums arī nav atspēkojams, kamēr atrodamies ārpus personiskām attiecībām ar Dievu. Tikai tad, kad Jēzū reāli sastopamies ar Dievu, tieši šajā personiskajā saskarsmē ar Dievu iepazīstam visu Dieva lielumu un varenību. Tā mums atklājas, kad Viņš pievēršas mums no Saviem augstumiem. Ne mēs velkam Dievu lejup, mūsu, cilvēku, dzīves sfērā, veidodami Viņu pēc sava tēla, bet Dievs veido mūs pēc Sava tēla kā cilvēkus, ar kuriem Viņš runā un kuri runā ar Viņu.

Ja Dieva un cilvēka saskarsme tiešām būtu tikai analogija, kopija cilvēka attiecībām ar cilvēku, tad šāda attiecību skatījuma zemais novērtējums būtu pamatots. Mūsu, cilvēku, attiecības ne tikai aprobežojas ar mazo "es", kas atspoguļo cilvēka niecīgumu, bet turklāt ir grēka saplosītas un ietekmētas. Pastāv arī tāda lūgšana, kas paliek šajās padibenēs un mēģina tajās ievilkt Dievu.

Pretstatā tam, saskaņā ar Bībeles uzskatu, visas cilvēku personiskās attiecības ir to attiecību atspulgs, kādas pastāv starp cilvēku un Dievu un

īstenojas Jēzū. Ikviena lūgšana, kurā mums tiek dāvāta reāla saskarsme ar Dievu, sevī nes iepriekš minētā noniecinošā vērtējuma atspēkojumu.

Tādēļ ir pareizi sacīts, ka lūgšanas valoda ir valodas senākā forma, kas dara valodu cildenu un ļauj tai atklāties īstajā nozīmē. Dievs runā ar mums un dara mūs par runājošiem cilvēkiem, kas var Viņam atbildēt un kam tas arī ir jādara. No sarunas starp Dievu un cilvēku nāk vārdi arī sarunām starp cilvēku un cilvēku. Pati valoda ir Dieva brīnums, kas atklāj Dieva gribas dziļumus un Viņa domas par pasauli, iedibinot kopību starp Radītāju un Viņa radību. Taču kritušo cilvēku saskarsmē valoda deģenerējas. Tā kļūst sekla; tā vairs neatklāj Dieva gudrību, bet drīzāk to apslēpj. Tā vairs neiedibina kopību, bet kļūst tai par šķērslī un saplōsa cilvēci (1. Moz. 11). Tā kļūst par lāsta nesēju, kas līdz ar grēku ir uzkrauts cilvēcei.

Lūgšana valodu un visu, kas līdz ar to ir dots personiskās attiecībās, atkal izceļ no šī lāsta un atdod tai sākotnējo sūtību. Izejot no lūgšanas, cilvēka persona un tās būtiskā iezīme, valoda, atkal atgriežas pie tā, kam tai ir jābūt, atbilstoši Dieva Radītāja gribai. Lūgšana ceļ gaismā valodā apslēptos dārgumus un atjauno visa šī tuksnešainā lauka sākotnējo auglību.

Jēzus vārdi, tieši Jēzus lūgšana, ļauj mums konkrēti uzlūkot šo faktu. Mums nav dotas norādes uz spekulācijām, bet uz Jēzus personu, uz Dieva Dēlu, kas tapis cilvēks. Viņa atklāsmē, Viņa vārdā un darbā ir īstais mūsu lūgšanas attaisnojums. Tajā mums ir attiecības, kas dara galu visām fiktīvajām lūgšanām un ļauj rasties īstai sarunai starp mums un mūsu Tēvu.

Jēzus ir lūdzis Savu Tēvu. Nav iespējams pieņemt, ka Viņš Savā lūgšanā būtu nonācis ilūziju varā. Viņa lūgšana tiešām ir bijusi saruna ar Tēvu. Bet vai tas attiecas arī uz mums? Lūgšana ir saruna ar Dievu, tā ir reālas kopības izpausme ar Viņu. Tā nav mūsu lieta, ka lūgšanā cenšamies pārvarēt robežas un tuvoties Dievam; tā vispirms ir Dieva lieta – atklāt mums šīs mūsu prātam neaptveramās attiecības tā, ka varam nokļūt līdz Viņam ar savu runu, ka Viņš atver Savas ausis un sirdi, lai mūs uzklausītu. Visa mūsu runa vienmēr kā priekšnoteikumu prasa atbildi – citādi vārdi ir laisti pa vējam. Šajā vietā rodas īstais jautājums par lūgšanu, kas ir vēl daudz dziļāks nekā teorētiskais jautājums par Dieva personību. Tas ir jautājums par mūsu sadraudzību ar

Dievu, ne tikai jautājums par mūsu gatavību šādai sadraudzībai, bet vēl jo vairāk – jautājums par Dieva gatavību tai. Mēs nekad neesam noteicēji pār savstarpējām attiecībām pat cilvēku saskarsmē. Mūsu cilvēcīgā nespēja lūgt atklāj pārtrauktās attiecības starp Dievu un cilvēku, starp pasauli un Dievu. Šai plaisai mēs nespējam pārkāpt, nedz uzcelt tiltu tai pāri. Ar to ir jāsamierinās. Varam mēģināt sev palīdzēt, rīkodamies tā, it kā mums, par spīti visam, joprojām būtu šādas attiecības ar Dievu. Taču ikvienas cilvēka pūles šajā virzienā paliek tikai sarunas ar mēmu Dievu. Dievs klusē, un tas, ko cilvēks piesauc savās mitoloģiskajās fantāzijās, tāpat ir mēms, tas ir mēms elks. Ikvienā šādā sarunā ar mēmu elku sajūtam ne tikai tukšumu, kas stājas mums pretī, bet atbilstošos apstākļos vēl daudz vairāk, proti, mēs klauvējam pie aizslēgtām durvīm, meklējam kādu, kurš slēpjas no mums. Mēs runājam ar kādu, kurš negrib runāt ar mums un kuram ir pamats tā darīt; šis pamats ir meklējams mūsos. Tādēļ nespēja lūgt izpaužas ne tikai teorētiskas šaubas par Dieva personisko realitāti, bet attiecībā uz galēju baiļu pārņemtu, vienatnē atstātu cilvēku – arī izmisums. Lūgšana ir kā spogulis, kas parāda mūsu attiecības ar Dievu. Tā atspoguļo lielo attālumu starp mums un Dievu. Tā var atspoguļot arī mūsu atrašanos Dieva dusmības varā, nežēlīgā varā, kas ir pieļāvusi mūsu krišanu. Tur atklājas mūsu realitātes dziļumi, kuru pārvarēšana ir tikai Dieva rokās, kam ir vara pār dzīvību un nāvi, glābšanu un pazudināšanu. Ir sacīts, ka mūsdienu cilvēks vairs nemeklē žēlīgu Dievu, ka viņam priekšplānā izvirzās jautājums par Dieva eksistenci. Taču ikvienā lūgšanā ir ietverts lūgums pēc žēlīga Dieva – vai nu tas tiek izteikts apzināti vai tas nāk līdzī uz izpaužas neapzināti, kad no nežēlības pārpilnās pasaules atskan sauciens pēc palīdzības. Ikvienu lūgšana pašos pamatos domā par žēlīgu Dievu, un tai par Viņu šādi ir jādomā.

Tā kļūst saprotams, ko Jēzus Kristus sauc par lūgšanu. Tas ir žēlīgā Dieva vārds pazudušajam un nolādētajam cilvēkam, pamats un attaisnojošs priekšnoteikums lūgšanai. “Jo ir atspīdējusi žēlastība, kas nes pestīšanu visiem cilvēkiem” (Tit. 2:11). Dievs ir runājis pirmais. Viņš Jēzū pirmais ir vēris Savu vārdu mums, atklādamies mums kā tas, kas grib stāties sadraudzībā un runāt ar mums, jā, kā tas, kas runā ar mums. Tā Viņš mums dod tiesības runāt ar Viņu, saukt Viņu, ejot caur šīs dzīves tumšo mežu, un droši zināt, ka tā nav bērna runa pašam ar sevi,

lai sevi nomierinātu, bet Viņa auss mūs tiešām uzklausa, Viņa sirds sitas par mums un Viņa mute mūs ir uzrunājusi.

Tā ir ticība Jēzum Kristum, mūsu Kungam, kas ir priekšnoteikums katrai mūsu lūgšanai – vai nu tas vārdos tiek vai netiek pasacīts. Tas nenozīmē, ka būtu iepriekš jāsasniedz noteikts ticības mērs, lai spētu lūgt. Jau lūgšana pati ir ticības darbība. Prasība lūgt ir prasība ticēt. Lūgšana ir bikls mēģinājums darīt nopietnu ticību žēlīgam Dievam. Taču, jo drošāk ticība vēršas uz Jēzu Kristu un smeļas mierinājumu Viņa žēlsirdībā, jo vairāk mūsu lūgšana tiek izcelta ārpus nedrošas pagāniskas eksperimentēšanas stāvokļa ar nezināmu varu, jo vairāk lūgšana kļūst par priecīgu to dārgumu uzņemšanu, kurus Dievs mums ir dāvājis Jēzū.

Jēzus uzņemas dziļākās, mums pašiem īsti neapzinātās cilvēku lūgšanas rūpes, darīdams lūgšanu tādu, kādai tai jābūt, proti, darīdams to par samierinātā cilvēka saskarsmi ar Dievu Tēvu. Tomēr ticība un lūgšana savā iekšējā kopsakarībā ir kaut kas augošs, kaut kas tāds, kas nekad neklūst par pabeigtu esošo stāvokli, bet kas ikvienā konkrētā gadījumā ir no jauna jāmacās un jāsteno. To macāties, sastapdamies ar lielajiem iekšējiem un ārējiem šķēršļiem, kurus dzīve liek mūsu ticībai ar visu to, kas mums aizēno Dievu un Viņa dāvanas, ar mūsu pašu grēku. Nav iespējams mācīties ticēt bez lūgšanas, un tāpat nevar lūgt bez ticības. Taču ikviena lūgšana jo patiesāk parāda reālo situāciju, kādā grēcīgais cilvēks atrodas svētā Dieva priekšā, – jo skaidrāk žēlastības brīnums un, no otras puses, visas cilvēces bezcerīgais stāvoklis nostājas viens otram pretī. Lūgšana ir kā iekavas starp vienu un otru, tā ir grēknožēla, kas vēršas pie Tā, kuram drīkstam uzticēties un kurš visu dara jaunu. Šajā nozīmē ir saprotama Jēzus prasība lūgt Viņa vārdā (Jņ. 14:13, 14; Jņ. 16:23, 24; Jņ. 15:16). Tā ir lūgšana Viņa uzdevumā, pēc Viņa pavēles. Šī pavēle nav tikai formāla pavēle, kura ir jāpilda, bet – aiz šīs pavēles stāv Tas, kura esamība un darbs piešķir lūgšanai īsto nozīmi un pamatojumu. Tikai Viņš var izvirzīt prasību lūgšanai, un mēs to varam darīt tikai Viņa vārdā.

Šādai lūgšanai Jēzus vārdā ir dots neierobežotas uzklaušanās apsolījums (Jņ. 14:13, 14; 16:23). Viņa personā, tajā, ko Viņš dara, jau ir Dieva iedziļināšanās šīs pasaules pazušanas problēmā. Viņš pats un viss, kas līdz ar Viņu ir dots un apsolīts, pašos pamatos jau ir visu

lūgšanu uzklausišana, jo lūgšanas tā vai citādi tiek raidītas no šīs zemes posta un grēka pie Dieva, atklājot lāstu, kas mums ir uzlikts, šīs zemes situāciju, kurā esam sasaistīti, nāves varu, kurai esam pakļauti. Tam visam Dievs Jēzū sniedz atbildi, pirms vēl esam sākuši lūgt. Dāvana ir dota vēl pirms lūguma – ne tādā ziņā, ka viss, ko Dievs mums grib dot, visā pilnībā jau būtu pieejams un nolikts mūsu priekšā, bet tādā nozīmē, ka Jēzū Dievs jau dara to, kas vajadzīgs, lai dotu mums visas lietas – daudz vairāk par tām atsevišķajām lietām, kuras lūdzam. “Viņš jau Savu paša Dēlu nav saudzējis, bet To par mums visiem nodevis nāvē. Kā tad Viņš līdz ar To mums nedāvinās visas lietas?” (Rom. 8:32). Šis “viss” ietver visu mūsu iekšējās dzīves atjaunošanu, līdz pat pēdējām, ārējām mūsu dzīves vajadzībām. Tas, ko saucam par garīgām dāvanām, arī ir tajā ietverts, tāpat kā zemes lietas, kuras mums nepieciešamas, lai varētu dzīvot, bet to, ko Dievs Jēzū mums dos, Vecās Derības tēlos parāda uz dienu beigām vērstā Jāņa atklāsme (Jņ. atkl. 7:9–17; 21; 22). Tas ir mūsu lūgšanas eshatoloģisks papildījums. Lūgšana Jēzus vārdā pieskaras eshatoloģijai – pēdējām lietām.

Taču lūgšanas uzklausišana atklājas ne tikai pašās beigās. Pāvila lielais slavinājums runā par Dieva gribas noslēpumu, par Dieva plānu, pēc kura Dievs vada uz pilnību, *pleroma*, bet jau tieši šajā laikā. Pārpārēm bagātīgā mērā Viņš apveltī mūs ar dāvanām, kuras nozīmē lūgšanas uzklausišanu. Dieva gribas noslēpumā, tas it, Jēzū, lūgšanas pavisam konkrētā veidā jau kļūst par tagadni. Viņam jau tagad ir dota vara pār visu. Taču tā nav varas pilnība pati par sevi, bet uz mums vērsta enerģija, kura jau tagad izpaužas darbībā. Tā jau ir Dieva atbilde uz mūsu lūgšanu, pirms vēl lūdzam. Pāvils izlūdza efeziešu labā gaismu viņu siržu acīm, lai tās varētu redzēt. Lūgšanai Jēzus vārdā atbilst arī atbilde Jēzus vārdā, atbilde, ko Dievs dod Jēzū. Tas ir lielais “jā”, ko Dievs mums saka. “..Dieva Dēls Kristus Jēzus .. nav bijis jā un nē, bet Viņā ir bijis jā” (2. Kor. 1:19). Šajos vārdos izskan uzskats, ka lūgšanas pilnā jēga un papildījums ir Jēzū. Īsta lūgšana notiek sfērā, kuru nosaka Jēzus, – Viņa žēlastība no vienas puses un lūdzēja ticība no otras puses. Tā ir cilvēka gribas vienība ar šo Dieva mīlestības gribu.

Līdz ar to konkrēti lūgumi nav pārmērība; gluži kā lūgšanā Jēzus vārdā nav lieki arī lūgumi par izšķirošiem lēmumiem un pārmaiņām cilvēka dzīvē. Mēs vēl neatrodamiem tajā punktā, kur lūgšanas piepil-

dījums jau ir noticis fakts, mēs dzīvojam šajā laikā, kad mūsu iekšējās gribas nostāja un visi dzīves apstākļi ne tikai šķiet runājam pretī šai Dieva mīlestības gribai Jēzū, bet šāda pretruna tiešām pastāv. Lūgšana ir – ja tā varētu sacīt – cilvēka gribas līdzdalība Tēva mīlestības gribas īstenošanā, Viņa kā dzīvas personas ienākšana tajā, ko Dievs dara cilvēka labā. Tā ir tiešām apzināta tveršana pēc tā, kas vajadzīgs konkrētā cilvēka dzīves brīdī. Izslēgt lūgšanu ar konkrētiem lūgumiem nozīmētu izslēgt arī cilvēka aktīvas līdzdalības nepieciešamību Dieva pestīšanas darbā. Kopība ar Dievu nav klusējoša un nekustīga, kā tā tāda nebija arī Jēzū, bet vienmēr saglabā spriedzi un kustību.

Dieva atbilde, ko Viņš mums dod Jēzū tagadnē un nākotnē, Dieva dāvana kā atbilde uz mūsu lūgumu nav bezpersoniska lietu un notikumu summa, kuru Viņš mums ļauj pieredzēt atbilstoši saviem iesaktiem, bet aiz tā visa ir Tēva sirds šī vārda intīmākajā nozīmē, kā Jēzus to ir izpaudis Savā lūgšanā.

Jēzus pilnīgi personīgi uzņem Savā sirdī trūkuma nomākto cilvēku, viņa dzīvi ar visiem lielajiem un mazajiem grēkiem un vajadzībām, ar ārējām un iekšējām rūpēm par viņu pašu un citiem cilvēkiem, gribēdams rūpēties par šo cilvēku un visām tām lietām, kuras viņu apgrūtinā. Pie Jēzus mēs vēršamies ar saviem lūgumiem.

Vienas no svarīgākajām Jēzus rūpēm ir bijušas daudzajos vārdos, kas sacīti par lūgšanu, sniegt palīdzību, kas ir raksturīga īstai lūgšanai.

Te vispirms jāmin pamudinājums lūgt, meklēt un klauvēt, skaidri zinot, ka tiksīm uzklauti (Mt. 7:7, Lk. 11:9 u. t.), kā arī par drauga lūgumu (Lk. 11:5 u. t.), par atraitnes neatlaidīgo lūgšanu (Lk. 18:1–8). Viņš apsola pastāvīgu, neapšaubāmu uzklautišanu tiem, kas lūdz patiesā ticībā, kura spēj pat kalnus pārcelt (Mt. 21:22, Mk. 11:24, 25). Galu galā, tiek dots uzklautišanas apsolutējums diviem lūdzējiem, kuri ir vienoti savā lūgšanā (Mt. 18:19).

Šajos pamudinājumos uz palīdzīgu un pastāvīgu lūgšanu neizsacītā veidā ir ietvertas divas lietas, kas attiecas uz eshatoloģisko pestīšanu, uz galējo uzklautišanu:

1. Jēzus parāda lūgumu izteikšanas nepieciešamību un pamatojumu kā pašsaprotamu lietu. Visa refleksija par to, kā un kādēļ ir jālūdz, ja Dievs visu dod tik un tā, jautājums par to, vai lūgumu izteikšana nav iejaukšanās Dieva valdīšanā pār pasauli un tās likumiem, šeit vienkārši

netiek aplūkoti. Varētu sacīt: no bērna skatupunkta raugoties, šie jautājumi atrisinās paši no sevis. Bērns lūdz tēvu. Ja tāda lūgšana nebūtu iespējama, bērna un tēva attiecības zaudētu izšķiroši svarīgu daļu. Te nav runa par dāvanu bezpersonisku došanu un ņemšanu, bet par apmaiņu tēva un bērna kopībā, kas saistīta ar personisko gribu.

Tas notiek tajā pašā Garā, kurā Pāvils (Fil. 4:6) mudina kristiešus pārvērst lūgšanās visas rūpes, kas viņus nomāc, – kaut arī apustulis skaidri nenorobežo to lietu loku, kuras nepieciešams izlūgties.

Tas, ko gribēja Jēzus un pēc Viņa – Jaunā Derība, ir bezgalīga pašlāvība, kādu drīkstam un kādu mums vajag nest Tēva priekšā. Pašos pamatos tas ir priekšnoteikums un pamudinājums visām lūgšanām. Lūgšanas trūkuma iemesls ir meklējams nevis teorētiskās šaubās, bet vienaldzībā, bērnišķīgas ticības pašlāvības trūkumā. Šo galveno šķērslī Jēzus ir centies novērst minētajos pamudinājumos un apsolījumos.

2. Šajos vārdos nemaz nav parādīta atšķirība starp pamatotu un nepamatotu lūgšanu. Nav ņemti vērā nekādi lūdzēja tiesību pārkāpumi. Ir saprotams, ka, izejot no mūsu dzīves prakses, vienmēr ir radušies mēģinājumi pakļaut šo beznosacījumu apsolījumu klauzūrai, nodrošināt pārliecību par lūgšanas uzklauššanu – vismaz attiecībā uz tīri garīga rakstura lūgšanām – un par tām lūgšanām, kuras attiecas uz šīs dzīves uzturēšanu, uzskatīt, ka galu galā notiks pēc Dieva prāta. Pats par sevi tas ir pamatoti. Ikvienā lūgšanā atrodama šāda izšķiršana starp to, ko drīkstam un ko nedrīkstam lūgt. Ir skaidrs, ka Jēzus nav gribējis, lai Tēvs piepildītu ikvienu neprātīgu vēlēšanos, kas tiktu izteikta lūgšanā. Jēzus nedod cilvēku rokās kādu drošu burvju vai varas līdzekli visu viņu vēlmju izpildīšanai. Taču Viņš arī neliek šķēršļus, nenosaka lūgumu iedalījumu, bet ieceļ itin visus lūgumus pašlāvības pilnās bērna un Tēva attiecībās, savienodams tajā abas puses, Tēvu un bērnu, jā, tieši bērnu. Viņš piešķir bērnam bērna stāvokli, kuru iekšēji nosaka pašlāvība uz Tēvu, kas ietekmē viņa lūgumus, tā ka bērns atstāj tēva ziņā īsto gudrību – dot bērnam to, kas nāk tam par labu, un nedot to, kas par labu nenāktu. Šī pilnīgā pašlāvība vienīgā spēj uzveikt un arī faktiski uzveic visu pretestības pilno nostāju – kā stūrgalvīgu palikšanu pie savām iedomām vai pagānisku lūgšanas izmantošanu kā varas līdzekli pār Dievu. Vārdi “Tavs prāts lai notiek” ir tieši īstas pašlāvības dabā. Tie nozīmē nevis fatālistisku sevis nodošanu patvaļīga, naidīga, cietsirdīga

likteņa ziņā, bet beznosacījumu apstiprinājumu Dieva mīlestības gribai, kas mums ir atklājusies Jēzū. Tā ir vienprātība ar šo Dieva gribu. Uz to Jēzus neved ar likumu nosacījumiem; Viņš nesaka, kādiem ir jāizskatās atsevišķiem lūgumiem, lai tie atbilstu šai gribai, bet palīdz to sasniegt ar beznosacījumu apsolījumu, tas ir, ar Evaņģēliju. Mēs savas dzīves realitātē vēl esam tālu no tādas lūgšanas augstumiem, jo vēl neesam pilnā nozīmē sasnieguši šādas bērna un Tēva attiecības. Lūgšana, bez šaubām, uzstāda mums šādu prasību pēc bērna stāvokļa. Šis stāvoklis ir kaut kas tāds, kas vēl aug un ir pakļauts pastāvīgām pārmaiņām. Jēzus to visu atstāj neievērotu. Viņš mūsu acīm norāda mērķi. Viņš vienlaikus dod mums tiesības ar mūsu lūgumiem nostāties šajā bērna stāvoklī, jā, ielauzties tajā, no kā arvien un atkal izaug pareiza lūgšanas nostāja.

Marka evaņģēlijā (11:25, 26) šī pareizas nostājas prasība tiek izteikta līdz ar apsolījumu. Beznosacījumu uzklauššanas apsolījumam seko pamudinājums uz piedošanu.

Lūgšana Jēzus izpratnē nevar būt vērsta ne pret vienu. Jēzus nedod tiesības nolādēt. Kā Viņš ir nācis iemantot un uzturēt cilvēku dvēseles, tā šādu prasību Viņš izvirza arī Saviem ļaudīm. Lūgšanā Jēzus ietver viņus Sava Tēva mīlestības nodomā. Cilvēks tam pretojas, ja paliek pie savas nesamierinātības. Tā viņš sabojā savu lūgšanu. Jēzus pats ir lūgšanai dotā apsolījuma garants un – ja tā var izteikties – mūsu dievbērniecības garants. Kad Viņš neatlaidīgi prasa lūgšanu, tad Viņš ar visu Savu darbību stāv aiz šīs prasības; Viņš darbojas, lai izceltu lūgšanu no pagānisma un darītu to tādu, kāda tā pēc savas dabas ir: par bērna sarunu ar Tēvu.

Tā nav tikai lūguma izteikšanas lūgšana, kas šādā veidā kļūst iespējama caur Jēzu. Līdz ar Viņu ir dota lūgšana visā savā daudzveidībā, arī pateicības un pielūgšanas lūgšana. Pateicība patstāvīgi izaug no šī bērna stāvokļa. Tā ir atbilde uz visu to, ko Dievs dod. Cilvēka dzīvē nav tādu situāciju, kurās nebūtu iespējama pateicība ticībā – kaut tā būtu tikai pateicība par to vien, ka drīkstam saukt Dievu par savu Tēvu. Tēva vārdā jau ir ietverta visa Dieva žēlastības bagātība, kas atklājas cilvēkam. Nav tādas cilvēka dzīves, kurā Dievs jau nebūtu devis Savas dāvanas. Tikai izejot no jaunajām bērna attiecībām, tās kļūst redzamas pavisam konkrētā veidā. Pateicība ir nevis vienkārši pienācīga atbilde, tā Jaunajā Derībā ir ne tikai likumīga prasība, bet ietver sevī jauno

attiecību atklāsmi ar Dievu. Tādēļ tas ir ieskats atvērtās debesīs, kuras mēs ar savu nepateicību arvien no jauna patvaļīgi paši sev aizslēdzam, itin kā tās nebūtu bijušas atvērtas.

Roku rokā ar pateicību iet pielūgšana. Mūsu Tēvs lūgšanas dokso-
logijā to aplūkosim plašāk. Te pateiksim tikai vienu: pielūgsme izaug
no tā, ka atzīstam, kā priekšā esam cienīgi stāvēt, kādu bagātību mēs,
nabagi, drīkstam saņemt, ar kādu spēku mēs, vājie, sastopamies, kādas
godības priekšā mēs, noskumušie un aprūtinātie, nākam. Lūgšana,
protams, ir intīma saruna ar Tēvu. Tomēr tā ir saruna ar To, kas mīt
tādā spožumā, kādu neviena cilvēka acs nav skatījusi un nevar skatīt
nenomirstot un kādā mums, par spīti visam, ir pieeja Jēzū. Par to, kas
galu galā ir lūgšana, rodas apjaušana tur, kur tiek pielūgta mūžīgā Dieva
godība.

Jēzus pamācība par Mūsu Tēvs lūgšanu

Jēzus ir ne tikai mudinājis uz neatlaidīgu, paļāvīgu, par uzklausišanu
pilnīgi pārliecinātu lūgšanu, kurai Viņš pats ar Savu personu un darbu
ir uzklausišanas garantis un ar Savu apsolījumu ir Tas, kurš dod tiesības
uz tādu lūgšanu, kas noteikti tiks uzklausi, – saskaņā ar Mateja un
Lūkas aprakstiem Viņš arī ir mācījis mācekļiem lūgšanu, proti, Mūsu
Tēvs lūgšanu. Jēzus ir sniedzis mācekļiem formulētu lūgšanu.

Rodas jautājums: kāds ir šīs stingrās lūgšanas formas nodoms. Vai
lūgšanas vārdi ir domāti kā saistoša norma, tā ka mācekļiem ar vislie-
lāko uzcītību jāturas pie šī formulāra, lai pareizi lūgtu, vai lūgšana ir
domāta kā variabls paraugs, kas savā garā, savā saturā un, iespējams,
arī uzbūvē parāda veidu, kā jāizskatās pareizai lūgšanai, ar kuru vērša-
mies pie Dieva?

Lai atbildētu uz šo pirmo jautājumu, vispirms jāpieskaras jautā-
jumam par sākotnēji noteikto Mūsu Tēvs lūgšanas vārdu kārtību.

Mums ir divi tradicionāli lūgšanas teksti – atbilstoši Lūkas evaņģē-
lijam (11:1 u. t.) un Mateja evaņģēlijam (6:7–13). Tie abi atšķiras viens
no otra diezgan ievērojami.

Lūkas teksts skan šādi:

(1) Un notika, ka Viņš kādā vietā lūdza Dievu; kad Viņš bija beidzis lūgt, tad kāds no Viņa mācekļiem sacīja Viņam: “Kungs, māci mums Dievu lūgt, itin kā arī Jānis ir mācījis savus mācekļus.”

(2) Tad Viņš tiem sacīja: “Kad lūdzat Dievu, tad sakiet: Tēvs! Svētīts lai top Tavs Vārds, lai nāk Tava valstība.

(3) Mūsu dienišķo maizi dodī mums katru dienu

(4) un piedodi mums mūsu grēkus, jo arī mēs piedodam katram, kas mums ir parādā, un neieved mūs kārdināšanā.”

Mateja evaņģēlijā (Mt. 6:7–13) lūgšanas vārdi skan tā:

(7) Bet, Dievu lūdzot, neplāpājiet kā pagāni; jo tie domā, ka tie savas plāpāšanas dēļ taps paklausīti.

(8) Tad nu netopiet tiem līdzīgi; jo jūsu Tēvs jau zina, kā jums vajag, pirms jūs Viņu lūdzat.

(9) Tāpēc jums būs tā lūgt: mūsu Tēvs debesīs! Svētīts lai top Tavs Vārds.

(10) Lai nāk Tava valstība, Tavs prāts lai notiek kā debesīs, tā arī virs zemes.

(11) Mūsu dienišķo maizi dodī mums šodien.

(12) Un piedodi mums mūsu parādus, kā arī mēs piedodam saviem parādniekiem.

(13) Un neieved mūs kārdināšanā, bet atpestī mūs no ļauna.

Šī lūgšanas forma ir pamatā Mārtiņa Lutera tulkojumam, kas ar nelielām valodas izmaiņām ir uzņemts baznīcas lietojumā. Tas sniegts arī Mazajā katehismā.

Pirmajos lūgšanas tekstos nav atrodama noslēgumā pievienotā doksolōģija. Tā, savukārt, ir atrodama trešajā Mūsu Tēvs lūgšanas variantā, kas ir gandrīz tāda paša vecuma, kā abi pārējie, – divpadsmit apustuļu mācībā, *Didache*, 8. nodaļā, kur doksolōģijai ir tikai divas daļas: “Tev pieder spēks un gods.” Mūsdienu trīsdaļīgā forma ir atrodama Jaunās Derības teksta rokrakstos, kas tapuši 8. un 9. gadsimtā.

Didache sniedz Mūsu Tēvs lūgšanu tādā veidā, kas ir atbilstošs tās lietojumam dievkalpojumā. Tas parāda, ka šāda lūgšana tiešām ir tikusi

lūgta dievkalpojumā un ka, atbilstoši jūdu tikumiem, lūgšanas noslēgumā ir teikti slavinājuma vārdi. Kā paraugs doksolōģijai ir kalpojis teksts Pirmajā Laiku grāmatā (29:10–13). Citādi lūgšanas teksts, kas atrodams *Didache*, pilnīgi saskan ar Mateja evaņģēlija vārdiem.

Šeit nevaru pievērsties mēģinājumiem uz abu esošo lūgšanas formu pamata rekonstruēt tās sākotnējo formu. Katrā ziņā šādu mēģinājumu rezultāts ir diezgan apšaubāms. Atšķirības abos tekstos norāda uz sekojošām lietām:

Pirmkārt, iespējams, ka pats Jēzus, atbilstoši atšķirīgām situācijām, ir mācījis lūgšanu divās dažādās formās. Tādā gadījumā Viņš nav pievērsis uzmanību lūgšanas formulāra atkārtošanai vārdu pa vārdam. Tā Mūsu Tēvs lūgšana nav bijusi noteiktā likumīgā kārtībā atkārtojama formula, citādi jau Evaņģēlija teksts sniegtu doksolōģiju lūgšanas noslēgumā. Turpretī *Didache* Mūsu Tēvs lūgšana jau ir kļuvusi par kulta formulu; šeit tiek prasīts, lai norādītajā formā tiktu lūgts trīs reizes dienā.

Otra iespēja, kā izskaidrot atšķirīgās Mūsu Tēvs lūgšanas formas, ir – domāt, ka senā draudze nav stingri turējusies pie tās lūgšanas formas, kuru ir devis Jēzus. Lūgšana ir pieredzējusi pārveidojumus un papildinājumus. Tomēr, neraugoties uz tendenci atdzīvināt jūdu likumību attiecībā uz lūgšanu senajā draudzē, tā nebūtu no šīs likumības atteikusies, ja Jēzus pats nebūtu draudzi mudinājis neformālistiskas lūgšana garā, kā to parāda Mateja evaņģēlijs (6:5–8). Pamācība lūgt savā kambarī reizē ir nostāja pret jūdu formālo pieeju lūgšanai – pretēji tai Jēzus izvirza priekšplānā vienkāršu sarunu ar Tēvu.

Ja varam aplūkot Mūsu Tēvs lūgšanu nevis kā stingru formulāru, kas jāievēro itin visās atsevišķajās lietās, lai lūgšana būtu pareiza, tad tomēr, no otras puses, tā nav uzskatāma par paraugu, kuru katrs drīkstētu mainīt pēc savas patikas. Fakts ir tāds, ka mums šeit tiešām ir sniegti konkrēti formulējumi, kas parāda, kādam jābūt mācekļu lūgšanas saturam. No šiem formulējumiem vienkārši nedrīkst atkāpties. Ir acīmredzams, ka Jēzus šo lūgšanu gan attiecībā uz saturu, gan arī uz uzbūvi ir sakārtojis īpašā veidā, proti, apzinātā pretstatā visiem jūdu lūgšanu tekstiem, kādi atrodami, piemēram, psalmos.

Atsevišķos lūgumos, sākot ar uzrunu un līdz pat noslēguma slavinājumam, saskatāmi jūdu lūgšanās atrodami paraugi. Tas, ko Jēzus

sniedz Mūsu Tēvs lūgšanā kā attiecībā uz formu, tā arī uz lietas būtību, nav nekas jauns. Ir jākonstatē fakts, ka Jēzus atsevišķos lūgumos ir izmantojis jūdu lūgšanu mantojumu. Viņš vienkārši ir ņēmis no jūdu lūgšanu krātuves to, kas Viņam ir šķitis svarīgs. Šķiet, Mūsu Tēvs lūgšana nelūdz neko oriģinālu. Un tomēr jau tajā veidā, kādā jūdu lūgšanu paraugi tiek izmantoti, skaidri izpaužas divas atšķirības:

1. Visas jūdu lūgšanas sniedz bagātīgos vārdos izteiktus un slavinājuma vārdiem apņemtus lūgumus. Tās ir himniska patosa pilnas. Jēzus izceļ lūgšanu no šī patosa un piešķir tai īstu un saturiski bagātu veidu. Tā ir tīra lietišķība, ko Viņš šeit īsteno. Tas, par ko tiek lūgts, tiek pasacīts vienkāršā veidā, bez papildinājuma. Tas ir Mateja evaņģēlija (6:7, 8) lietojums.

2. Jūdu lūgšanas, tajās izteiktie lūgumi ir cieši savijušies ar jūdu tautas cerībām. Tās arvien no jauna atsaucas uz jūdu tautas vēsturisko situāciju ar visām tās nelaimēm un cerībām. Mūsu Tēvs lūgšanas lūgumi ir pilnīgi brīvi no tā. Jūdu nacionālais ietērps lūgšanai ir novilkts. Šie lūgumi vairs nesaistās ar jūdu draudzes vēsturisko situāciju, bet – šis arī ir izšķirošais punkts – ar pasaules pēdējo laiku situāciju, kurā ir notikusi Jēzus ienākšana. Tā attiecas uz visiem cilvēkiem, taču to atzīst tikai Viņa draudze, Viņa mācekļu pulks. Šis mācekļu pulks ir jaunā draudze, kas ir izcelta ārpus pārējās cilvēces reliģiskajām, politiskajām un nacionālajām robežām. Tas ir jaunas cilvēces iesākums, kas dodas pretī nākamajai valstībai un jau dzīvo ārpus šīs zemes situācijas. No šī viedokļa raugoties, pirmie lūgumi ietver dedzīgu vēlēšanos, ilgas pēc nākotnes notikumiem, kuros Viņa Vārds tiks svētīts, nāks Viņa valstība, notiks Viņa prāts. Cik šis nākotnes norises jau iesniedzas tagadnē, iegūst nozīmi šajā laikā un pieder lūgumiem šādā nozīmē, tiks aplūkots atsevišķu lūgumu skaidrojums. Taču ceļā uz šo nākotni jāstopas ar zemes dzīves ceļa rūpēm un cīņām. Tā nu Mūsu Tēvs lūgšana lūdz, lai notiktu tas, ko Pāvils, atskatoties pats uz savu dzīvi, (2. Tim. 4:7) saka: “Labo cīņu es esmu izcīnījis, skrējieni esmu pabeidzis, ticību esmu turējis.”

Šeit atrodamais skaidrojums nav pamatots atsevišķu lūgumu interpretācijā, bet ir sniegts iepriekš. Pieturas punkts ir Mūsu Tēvs lūgšanas aplūkošana kopsakarībā, tie ir ievadvārdi, kurus Matejs un Lūka saka,

runājot par to, kā Jēzus ir mācījis Saviem mācekļiem Mūsu Tēvs lūgšanu.

Šie vārdi abos gadījumos ir atšķirīgi. Lūka stāsta, ka mācekļi, kuri bijuši Jēzus lūgšanas liecinieki, ir lūguši Viņam: “Kungs, māci mums Dievu lūgt, itin kā arī Jānis ir mācījis savus mācekļus.” Te jāizšķir divi motīvi: Jāņa piemērs – kā jūdu mācītāju piemērs vispārīgā veidā, kas līdz ar mācības kopsavilkumu sniedza mācekļiem arī lūgšanu, kurā Dieva priekšā tika nestas pašas svarīgākās vajadzības; otrais motīvs ir tas, ka mācekļu acu priekšā bija Jēzus lūgšana un lūgšanā – Viņš pats, Tas, kas ne tikai bija sludinājis Dieva valstības nākšanu, bet pats Savā personā pārstāvējis šīs valstības nākšanu. Viņa lūgšana ir daļa no šīs valstības nākšanas. Viņš ir Dēls, kas atrodas tiešā saskarsmē ar Tēvu.

Tādēļ Jēzus lūdž citādāk, nekā to dara visi jūdu skolotāji, citādāk, nekā lūdž Jānis Kristītājs. Tāpēc arī Viņš Saviem mācekļiem māca lūgt citādāk. Jau ar pašu norādījumu lūgt Jēzus ieceļ mācekļus valstībā, kura nāk, dara viņus par Tēva dēliem. Ne tikai lūgšana, kuru Jēzus saka, bet arī tas, ko Viņš māca, ir jaunās situācijas īstenošanās, kurā šie cilvēki kā Jēzus mācekļi tiek iecelti un, no kuras izejot, viņi drīkst un viņiem piederas lūgt.

Arī Mateja evaņģēlijā pamatā nav nekā cita. Tur Mūsu Tēvs lūgšana ir ietverta Kalna sprediķī. Aiz visiem Kalna sprediķa vārdiem stāv pats Jēzus, nākamās valstības īstenoātājs, kurā notiek tas viss, ko Viņš prasa.

Tā ir jaunā taisnība, ko Jēzus prasa un dod, jaunā dievbijība, kas nenāk cilvēka dēļ, nav saistīta ar viņa darbiem un nopelniem, kuri prasītu atalgojumu, bet rodas no tiešas sadraudzības ar Tēvu. Tātad Jēzus ir vairāk nekā pravietis – Viņš ir draudzes īstenoātājs. Tas gan vēl paliek apslēpts. Tādēļ arī viss, kas notiek ar mācekļiem, paliek apslēpts. Taču tas atklāsies, un atlīdzība, kura sekos lūgšanai, nebūs nekas cits kā pati šī Dieva valstība, kas atklāsies visā lielumā un godībā.

Tā nu ne Lūkas, ne Mateja sniegumā Mūsu Tēvs lūgšana nav šķirama no Jēzus personas. Mūsu Tēvs lūgšana nav kāda formula, kuru iespējams nošķirt no Viņa un Viņa radītās situācijas, bet ir lūgšana, kas atbilst situācijai, kurā Viņš pats atrodas un kurā Viņš ieceļ Savus mācekļus. Lūgšana ir atbilstoša tikai šai situācijai.

Šī situācija pamatoti tiek apzīmēta kā eshatoloģiska. Mācekļi dodas pretī Jēzus atnākšanai, Dieva valstības atklāsmi. Taču tas reizē skar

arī tagadni. Mācekļi jau šeit tiek iesaistīti piederībā Jēzum, uzņemti Dieva valdīšanas sfērā; viņi jau tagad ir Tēva bērni. Viņi drīkst savos lūgumos sniegties pēc nākotnes, un tajā pašā laikā jau tagadnē, savā gājumā cauri vēsturei kā jaunā draudze būt pārliecināti par Jēzus sargājošo, glābjošo un svētījošo klātbūtni.

Visas Jēzum piederīgo rūpes, lai kādas tās būtu, šeit parādās istajā gaismā. Tas nozīmē, ka tās ir uzlūkojamas ne citādi, kā tikai Evaņģēlija gaismā, jo vēsts par jauno valstību nākotnē un tagadnē ir Evaņģēlijs. Mūsu Tēvs lūgšana kļūst par kopsavilkuma veidā sniegtu izpausmi tai nostājai, kāda raksturīga draudzei, pār kuru valda Evaņģēlijs, kas iet pretī apsolījumam un jau tagad sāk pieredzēt Sava Kunga varenību.

Mūsu Tēvs lūgšana, kā Tertuliāns saka, ir *breviarium totius evangelii* – īss visa Evaņģēlija satura izklāsts. Ikviens Mūsu Tēvs lūgšanas skaidrojums parāda, kā jāsaprot Evaņģēlijs. Ikvienā baznīcas vēstures pavērsiena brīdī ir radušies Mūsu Tēvs lūgšanas skaidrojumi, kuros kā degpunktā ir saņemta kopā tā laika izpratne par Evaņģēliju. Šī izpratne turpina pastāvēt cauri paaudzēm.

Noslēgumā vēl īsi aplūkosim uzrunu, kurā kopsavilkuma veidā parādīta šī eshatoloģiskā izpratne. Tas ir jautājums par Tēva personvārdu. Ko tas izsaka? Kas tajā tiek ielikts? Atsevišķas lietas šeit varētu aplūkot tuvāk. Taču, raugoties no eshatoloģiskā viedokļa, varētu sacīt vienu: Tēvs noteikti ir tas, kas ir atklājies tautas vēsturē, kas apģērbj lilijas laukā un pabaro putnus debesīs; taču Viņš ir vēl kas vairāk, proti, Jēzus Kristus Tēvs, kurā viss ir tapis jauns un viss vecais ir pagājis. Viņš ir Tēvs tādēļ, ka ir sūtījis Jēzu, ir sagatavojis pazudušajai pasaulei jaunu radīšanu, tādēļ, ka Jēzū Viņš velk pie Sevis noskumušos un apgrūtinātos, grēciniekus un ubagus, kā līdzībā tēvs sauc pazudušo dēlu atpakaļ uz tēva mājām. Jēzus Savā būtībā, Savos vārdos un darbos ir Tēva attēls. Te saprotam, ka senā draudze saucienā “Aba, Tēvs!” ir saskatījusi skaidru savas ticības izpausmi.

Uzrunas vārdi

Mūsu Tēvs debesīs!

Ko tas nozīmē?

Dievs grib mūs ar to iedrošināt, lai mēs ticam, ka Viņš ir mūsu īstais Tēvs un mēs – Viņa īstie bērni, lai droši un pašlāvīgi Viņu lūdzam, kā mīļi bērni lūdz savu mīlo tēvu.

Nav droši zināms, kā sākotnēji šie uzrunas vārdi ir skanējuši Jēzus valodā. Šķiet atbilstoši domāt par aramiešu vārdu *Aba*. Tieši šis izteikums ir atstājis lielu ietekmi uz sākotnējo draudzi; tas ir vārds, ar kuru Jēzus ir piesaucis Dievu (Mk. 14:36) un reizē arī – specifiski kristīgu attiecību izpausme starp cilvēku un Dievu. Svētais Gars liek vārdus “*Aba, Tēvs!*” uz Jēzus mācekļu lūpām (Rom. 8:15).

Šis vārds pieder familiārai, nevis svinīgai valodai. Tā ir viena no pirmajām skaņām, kuras mācās izrunāt mazs bērns. Jūdu liturģiskajā valodas lietojumā šis vārds nav sastopams. Tas vienmēr tiek lietots bez piederību apzīmējoša vietniekvārda un var nozīmēt kā “mans tēvs”, tā arī “mūsu tēvs”. Iespējams, ka šis vārds ir kā *Mateja*, tā *Lūkas* evaņģēlija atbilstošās vietas pamatā.

Tēva vārda lietojums attiecībā uz Dievu, kā šo vārdu lietojis Jēzus, pats par sevi nav nekas jauns. Šo lietojumu pazīst arī antīkais pagānisms. Šķiet, ka tas pieder senākajiem Dieva apzīmējumiem arī primitīvajās reliģijās. Aristotelis par šo apzīmējumu saka: “Vara pār bērniem ir ķēniņa vara, kas pamatojas viņu radīšanā un vecuma briedumā un mīlestībā, kas ir ķēniņa varas daba. Tādēļ Homērs uzrunā Zevu kā cilvēku un dievu tēvu, nosaukdams viņu par cilvēku un dievu ķēniņu.” Šajā apzīmējumā ietverta absolūta abpusēja saistība. No vienas puses – paklausība, no otras puses – rūpes un audzināšana, kā attiecībā uz visu cilvēku dzimumu, tā arī uz katru atsevišķu cilvēku. Grieķu kultūrā šis apzīmējums ir domāts pilnīgi vispārīgi. Tas ietver visu dievus un cilvēkus apņemošo gribu un rūpes par viņiem. Taču šis vārds šķiet vairāk palicis filozofiskās domāšanas lokā, neatstājot noteicošu ietekmi uz dzīvi.

Citādi ir jūdaismā. Tur Dieva apzīmējums “Tēvs” pieder senākajam ticības saturam. Taču šis vārds ir spēkā tikai attiecībā uz Israēla tautu.

Israēls ir Dieva pirmdzimtais dēls (2. Moz. 4:22 u. t.). Doma par Dieva Tēva Vārdu ir cieši saistīta ar domu par Viņa valdīšanu un kundzību Savā tautā, kas dokumentējas tautas vēsturiskajā un tikumiskajā vadībā. Israēls ir Dieva roku darbs. Dabiskās radīšanas doma, kas izskan arī visā pagānismā, ir izbalējusi, un tās vietā nākusi doma par godības pilnu un svētu radīšanu. Tā ir Tēva mīlestība, kas rūpējas par Savu roku darbu tā, kā tēvs rūpējas par savu dēlu, soda un audzina cilvēkus, apžēlojas un žēlīgi sargā viņus. Šī doma par Tēvu īsto nokrāsu iegūst attiecībā uz izredzēto tautu. Dieva Tēva uzticība arvien paliek nemainīga, atšķirībā no tautas neuzticības, kura pastāvīgi novēršas no Dieva.

Uzruna “Tēvs” gan lietas būtības, gan valodas ziņā ir bagāta daudzveidīgiem piemēriem. Tēva tēls ir bagātīgs; tas sevī ietver veselu rindu skaidrojuma iespēju. To vidū ir piemēri, kuri ņemti no Vecās Derības un kurus izmantojis Jēzus. Dievs ir Kungs, kas gan pavēl, gan apsola, rūpējas un mīl. Taču īpašā iezīme, kāda ir Tēva vārdam Jēzus lietojumā, nav nosakāma tikai ar šajā vārdā ietverto iespēju norādīšanu. Jaunajā Derībā atrodamais Tēva vārda saturs rodas no Viņa Dēla Jēzus īpašā stāvokļa un būtības. Šeit Dievs ir Tēvs iepriekš nedzirdētā veidā, jo Jēzū īstenojas tas, ko Viņš ir apsoltījis. Viņš ir sūtījis Savu Dēlu, kurā iesākas jaunās draudzes piepildījums, jauna debess un jauna zeme; Viņā nāks un ir jau atnākusi apsoltā Dieva valstība. Dieva tēvišķība iziet ārpus domu sfēras robežām un kļūst par notikumu, kas pilnīgi pārveido pasaules un atsevišķa cilvēka dzīvi un vada to pretī mērķim. Tēva tēvišķībai ir notikuma raksturs, tas ir vēsturiski eshatoloģisks notikums, tā ir Dieva tēvišķības atklāsme, Viņa īstās būtības atklāsme vienīgajā Dēlā, kurš dara Sava Tēva darbu. Kā jau sacīts, tas ir Evaņģēlijs, ko Jēzus atnes un kas ir Viņš pats, saistībā ar Tēva vārdu. Tikai Dēls pazīst Tēvu šī vārda sākotnējā nozīmē un dara Viņa darbu, un tad Viņu iepazīst tas, kam Dēls to atklāj, pie kā notiek Jēzus darba vēsturiskā norise. Tie, pie kuriem šis darbs notiek, kļūst par dēliem, par Dieva bērniem. Tēva vārdam atbilstošais apzīmējums “dēli” vai “bērni” ir saprotams tikai, ievērojot Jēzus eshatoloģisko darbu. Te rodas jaunais cilvēks, kas dzimis no Dieva. Dieva tēvišķība un cilvēka dievbērība ir kaut kas tāds, kas notiek un piepildās ar Jēzus darbu. Tas nav pašsaprotams stāvoklis, par kuru mums tiktu sniegts tikai skaidrojums. Tā ir uzņemšana lielajā norisē, kas tiek apzīmēta kā Dieva valstības nākšana.

Taču šai norisei, kas pēc dabas ir pārpersoniska, ir iekšējā, personiskā puse. Dieva darbs ir vērstis ne tikai uz Dieva valstības rašanos, bet arī uz Jēzus personu un līdz ar to arī uz tiem, kuri kļūst par Viņa mācekļiem. Ceļš, kas tiem ejams, ceļš, kuru atklāj “Mans Debesu Tēvs”, ved caur Dēlu pie Tēva. Šajā saistībā no personas uz personu, tiek piešķirta visa tagadējā un nākamā svētība un pestīšana.

Varenās, satriecošās, eshatoloģiskās norises tēls iegūst personisku centru. Tēva un bērnu kopānākšana ir Dieva pasaules mērķis un noslēgums, pamats un iesākums. Dieva valstības jēdziens sinoptiskajos evaņģēlijos nepazīst īpašus apzīmējumus šīs valstības Valdniekam un Viņa pavalstniekiem. Kā Lomeijers pareizi saka, tā saturs ir doma par mūžīgo kārtību, ko visa Piepildītājs iedibina tiem, kuri sasnieguši pilnību. Taču te netiek aplūkota saturiskā nosacītība, kā arī personiskās attiecības šīs kārtības ietvaros. Par personiskajām attiecībām galvenokārt runā ceturtais evaņģēlijs. Tas mazāk runā par valstību, bet vairāk par Dēlu un pamato Dieva Tēva stāvokli attiecībā pret cilvēkiem tādējādi, ka Dievs ir Jēzus Kristus Tēvs. Viņš ir mūsu Tēvs tādēļ, ka ir Viņa Tēvs.

Nebūtu nepareizi spriest, ka abi šie izteiksmes veidi līdz ar tajos ietvertu saturu attiecas uz pašu Jēzu. Tie saskaras Mūsu Tēvs lūgšanā, taču tā, ka jau uzrunas vārdos priekšplānā izvirzās personiskais moments. Nav iespējamās attiecības ar šo eshatoloģisko norisi bez personiskām attiecībām ar Jēzu un caur Viņu – ar Tēvu. Tieši tāpat nav iespējama pareiza Tēva vārda un bērna stāvokļa izpratne, īsi sakot, visu personisko attiecību ar Dievu izpratne bez eshatoloģiskā pamata, kā tas atklājas pasludinājumā par valstību ar visu pārveidojošo, vēsturisko un eshatoloģisko aspektu. Ieskats šajā aizplīvurotajā pasaulē, kas tagad mums atklājas, kļūst iespējams tikai ar personisku Tēva – bērnu attiecību rašanos. Tie ir, ja vēlamies tā izteikties, “šaurie vārti”, kas ved uz dzīvību. Tas arī ir ceļš, kurā iespējams atrast vārdus, ko sacīt par dzīvi šajā jaunajā valstībā. Te arvien kā priekšnoteikums paliek spēkā, ka tas, kas mums ir dots ar Jēzu, ir noticis arī personiskajā dzīvē, personiskajās attiecībās ar Dievu. Šis pēdējais un izšķirošais Tēva vārda skaidrojums, kas skatāms kopsakarībā ar Jēzus personu un darbu, sevī ietver lietojuma ierobežojumu. Savos dziļākajos pamatos tas dabiskajam cilvēkam dara neiespējamu saukt Dievu par Tēvu. Vai šādā nozīmē mēs esam

Dieva bērni? Tēva vārdā ir ietverts Dieva tiesas spriedums cilvēkam, kas nav Dieva bērns un tādēļ arī nav tiesīgs Viņam sacīt “Tēvs”. Šis ir jautājums par to, kur vispār meklējami priekšnoteikumi šī vārda lietojumam un kādi ir šī vārda pareizā lietojuma kritēriji. Vai ar šādu skaidrojumu Mūsu Tēvs lūgšanas lietojums vispār nekļūst pilnīgi neiespējams? Vai tas nav saistīts ar nosacījumiem, kurus cilvēkam nemaz nav iespējams izpildīt? Vai tas nenozīmē, ka šis lūgšanas centrālais punkts, kas ir pirmā īstā saruna un kopība ar Tēvu, dara neiespējamu visu pārējo lūgšanu? Un vai mūsu teiktā lūgšana nav tieši šāda neiespējama lūgšana? Mārtiņš Luters ir cīnījies ar šādām domām. Ja uzrunas vārdi ar tajos ietvērto Dieva tiesas bardzību uzdod jautājumu par mūsu Dieva bērnu stāvokli, ja atbilde uz mūsu teiktajiem Mūsu Tēvs lūgšanas vārdiem ir pravieša Maleahijas grāmatā teiktais (1:6): “..Es esmu tēvs, kur tad nu ir Man parādāmais gods?”, tad pāriet viss optimisms, kas uzskata, ka lūgšanā mums dotas atslēgas uz Dieva Tēva sirdi. Tad tā vietā nāk galējs pesimisms attiecībā uz spēju lūgt un uzdrīkstēšanos teikt lūgšanas vārdus.

Te Bauslība mums nostājas ceļā uz Evaņģēliju, un tikai tur, kur tas tiek saprasts, kļūst redzams viss Evaņģēlija lielums, kas ietverts tieši uzrunas vārdos. Izdevumos, kas nākuši klajā pirms Mazā katehisma, Mārtiņš Luters pavēles vietā ir licis lūgumu pēc ticības, kas nepieciešama, lai izteiktu uzrunas vārdus. 1520. gadā iznākušajā “Desmit baušļu, Ticības apliecības un Mūsu Tēvs lūgšanas īsajā formā” ir sacīts, ka Dievs mums Kristū ir ne tikai atļāvis, bet pavēlējis saukt Viņu par Tēvu. Tā nu lai Viņš mums dāvā priecīgu paļāvību uz Viņa Tēva mīlestību, lai mēs ar prieku saucam Viņu par Tēvu un visās bēdās piesaucam, bet lai pasargā mūs no tā, ka uzskatām šīs bērna attiecības par joku un paši panākam to, ka Viņš mums no Tēva pārvēršas par Soģi un kļūst par mūsu ienaidnieku! Un galu galā – lai Viņš kā Debesu Tēvs, kas ir labāks par visiem zemes tēviem, dod Savu Debesu bērnu prātu, ko nevar apstulbot nekādas laicīgas šīs zemes lietas!

Taču uzrunas vārdu skaidrojumā, kāds tagad ir Mazajā katehismā un kas ir pievienots vēlāk, vārds “Tēvs” pats par sevi ir darīts par Evaņģēliju, par apsolījumu, tādējādi pareizi uztverot Jaunās Derības Evaņģēlija vēsts jēgu. Evaņģēlijs nav saistīts ne ar kādiem priekšnoteikumiem. Tas, protams, prasa ticību, kas veido bērnu attiecības ar Dievu Tēvu, taču

pats Evaņģēlijs arī rada ticību. Mārtiņa Lutera skaidrojums uzrunas vārdiem nāk no reformatoriskas Evaņģēlija izpratnes. Ja tiešām, kā Tertuliāns saka, Mūsu Tēvs lūgšana ir breviarium totius evangelii, tad ikviens Mūsu Tēvs lūgšanas skaidrojums ir zīme tam, cik dziļi sniedzas noteikta laika ticības izpratne par Evaņģēliju.

“Dievs grib mūs ar to iedrošināt”, tas ir, nevis ar Evaņģēliju, kurš atrodas ārpus Mūsu Tēvs lūgšanas un kuru mums vajadzētu uzņemt, lai spētu lūgt, bet ar pašu uzrunas vārdu Evaņģēliju. Pamudinājums uz Mūsu Tēvs lūgšanu ir pamudinājums uz ticību, uz Tēva vārdā ietvertā apsoliņuma nopietnu uztveri. Lūgdami Mūsu Tēvs lūgšanu, mēs ticībā nopietni uztveram lūgšanā ietverto apsoliņumu, mēs ļaujam tam darboties. Šajā Evaņģēlija satveršanā notiek mūsu iecelšana apsoliņajā pēdējā laikā. Pie ticības ir jānāk; un “Dievs grib mūs iedrošināt, lai mēs ticam, ka Viņš ir mūsu īstais Tēvs un mēs – Viņa īstie bērni”. Kas uzdrīkstas šādi lūgt, sekojot Jēzus pamudinājumam, tas drīkst rēķināties ar to, ka Dievs ne tikai skata pēc, bet patiesi kļūst viņam par Tēvu, ka Dievs pie viņa paveic Savu darbu, caur Jēzu darīdams viņu pilnīgu, un viņš tiešām kļūst par Dieva īsto bērnu, līdz ar to atrazdams ieeju Tēva namā, kur viss vecais ir pagājis. Citiem vārdiem sakot: lūgšanas taisnošana, ko Mūsu Tēvs lūgšanā lūdzot saņemam, sevī ietver svētdarīšanu, kas dara lūgšanu par īstu bērna sarunu ar Tēvu tā, kā to vēlas dievbērņības gars. Tā spējam lūgt droši un ar pilnīgu pašjāvību, kas uztic Dievam itin visu, pat pašas lielākās lietas.

Šī pašjāvība nav saistīta ar uzdrīkstēšanos nest šos lūgumus Tēva priekšā, jo esam pārliecināti, ka tie būtībā ir Tēvam tīkami, tādēļ ka Viņš pats ir pavēlējis šādi lūgt. Drīzāk te ir runa par ticību tam, ka, par spīti saviem grēkiem, esmu taisns Dieva priekšā un ka varu ar prieku lūgšanā nākt Viņa priekšā. No šāda skatupunkta M. Luters vienmēr ir uzlūkojis pavēli lūgt. “Piesauc Mani bēdu laikā, tad Es izglābšu tevi!”(Ps. 50:15). Tā ir īsta pavēle, taču tāda pavēle, kas ļoti cieši saistīta ar apsoliņumu. Tā ir dota apsoliņuma dēļ un sniedz atbalstu garīga sausuma un mazdūšības laikos, kad paši nespējam tikt skaidrībā ar savas sirds ilgām un tādēļ neuzdrīkstamies lūgt.

Mūsu Tēvs lūgšanas Evaņģēlija raksturs, kas izpaužas jau uzrunas vārdos, izgaismo to personu loku, kuru mutēs tiek likta Mūsu Tēvs lūgšana. Tie ir garā nabagie, cietēji, pazemotie, izsalkušie, bēdīgie un

grūtsirdīgie, katrā ziņā tie, kuri, atbilstoši jūdu sabiedriskās dzīves kārtībai, piederēja nevis privilīģētajiem, bet kuriem reliģiskajā jomā bija atņemtas tiesības. Tie ir cilvēki, kuri, bēgdami no reālās dzīves posta – vai nu tas būtu iekšējs vai ārējs –, meklē glābiņu Tēva mīlestībā un tādā veidā atrod žēlastību.

Lūgšana pati māca, kāds ir lūdzēju posts un svētība. Es neesmu cienīgs, ka mani sauc par dēlu, – saka pazudušais dēls. Lūgums un tādēļ arī lūguma izteikšana ir pareiza tad, ja tā tiek raidīta augšup, izejot no reālas vajadzības. Mūsu Tēvs lūgšana – un tāds ir tā Eviņģēlija raksturs – ir dota tiem, kas tiešām atrodas postā, par kura novēršanu viņi lūdz. Viņi iegūst tiesības šādi lūgt. Varētu brīnīties par to, ka lūgšana nesatur pateicības vārdus, taču tas kļūst saprotams no lūgšanas evaņģēliskā rakstura, kā arī no tās eshatoloģiskā piepildījuma. Lūgšana norāda uz nākotni; tā izpauž to cilvēku centienus, kuri no tagadējā posta un caur šo postu atrod ceļu uz Jēzus atnākšanu. Ar tagadni apmierinātais farizejs pateicas (Lk. 18:11). Protams, te nekas nav sacīts pret pateicību un pateicības lūgšanu. Taču šādi ir raksturota tā sfēra, no kuras atskan Mūsu Tēvs lūgšana. Tie ir tie paši nevarīgie, kurus Jēzus piemin savā pateicībā (Mt. 11), kuriem šajā lūgšanā tiek parādīts bērnišķīgi vienkāršais ceļš uz Dieva valstību, ceļš, kuru var iet arī bērns. Šis fakts tiek uzsvērts, izmantojot uzrunā bērnišķīgo apzīmējumu *Aba*. Šaurais ceļš, kas ved uz Dieva pasaules dziļumiem un augstumiem, ir ceļš, kurš ejams šiem nevarīgajiem. Tas ir vienkāršais ceļš pie Tēva, nevis reliģisks, teoloģisks vai etniskais ceļš uz augstumiem, kas saistīts ar kādiem nosacījumiem, kuri parastam cilvēkam nav izpildāmi.

Un tomēr šī ir stingri ekskluzīva lūgšana. Tas pamatots jau vārda “Tēvs” eshatoloģiskajā raksturā. Šo vārdu var sacīt tie, kuri ir dzirdējuši Jēzus vēsti un ticībā to uzņēmuši, kuri visā nopietnībā redz paši sevi eshatoloģiskajā situācijā ar visu Dieva tiesas bardzību un reizē ar Viņa apsolījumu. Viņi Jēzū ir sapulcināti un aicināti gaidāmajai pestīšanai. Tā ir Pastarās dienas draudze, kas saka šo lūgšanu. Mateja pievienotais vārds “mūsu” skaidri parāda šo stāvokli. Tas uzliek lūgšanai kopīgas lūgšanas zīmogu. Tieši tāda vispirms ir Mūsu Tēvs lūgšana. Tā ir draudzes lūgšana, kura zina, kādā stāvoklī atrodas, un no šī sava stāvokļa, gluži kā atraitne līdzībā, sauc uz netaisno tiesnesi: “Izlem manu lietu pret manu pretinieku!” (Lk. 18:3). Tādēļ arī šodien Mūsu Tēvs lūgšana

ir draudzes lūgšana, kas tiek sacīta kopīgi. Protams, draudze te nevar tikt saprasta formāli kā tradicionāli institucionāla baznīcas draudze. Te baznīca apzīmē to cilvēku pulku, kuri atrodas šajā eshatoloģiskajā situācijā un kuri paši to zina. Viņi šajā eshatoloģiskajā situācijā ar Jēzus doto ticības paļāvību gandrīz pašsaprotamā veidā īsteno iekšēju apvienošanu, no kuras paceļas kopīga lūgšana. Kur šāda norise kļūst par realitāti, tur arī lūgšana kļūst patiesa, tas ir, tiek teikta garā un patiesībā. “Dievs ir Gars, un, kas Viņu pielūdz, tiem To būs pielūgt garā un patiesībā” (Jņ. 4:24). Ar šiem vārdiem Jēzus ir darījis lūgšanu brīvu no visām kulta piesaistēm vietai, laikam un ritam un saistījis to tikai ar šādu nosacījumu, kas ir lūgšanas pamatā un ko Viņš pats ir devis, tā ka tikai caur Viņu tas ir īstenojams. Jo Viņš pats ir patiesība, un Viņš dod Garu.

Jautājums par kulta formu vispār un par kristīgo dievkalpojumu šeit netiek aplūkots. Forma ar iekšēju nepieciešamību izaug no gara. Posts rodas tad, kad forma gan ir, bet gara pietrūkst. Un šis posts visvairāk ir jūtams saistībā ar Mūsu Tēvs lūgšanu. Tādēļ šī lūgšana pamatoti ir saukta par lielo mocekli. Tā ir tikusi degradēta gandrīz līdz buramvārdu formulai. Mūsu Tēvs lūgšanas kā Evaņģēlija izpratne ir vienīgais ceļš uz šī posta pārvarēšanu. Draudzei dotās Mūsu Tēvs lūgšanas ekskluzivitāte sevī ietver šīs lūgšanas lietojuma ekumēniskas izplatīšanas iespēju divos virzienos. Tās ir tiešā veidā dotas līdz ar lūgšanas evaņģēlisko raksturu. Kā jau sacīts, Mūsu Tēvs lūgšana ir atbrīvota no visām nacionāli politiskajām iezīmēm, kādas raksturīgas jūdu lūgšanu piemēriem. Tagadējā, varētu sacīt, gandrīz abstraktajā formā lūgšana nav saistīta ne ar kāda veida vēsturiskajiem nosacījumiem. Tā ir unīversāla. Tā ir vienkārši ekumēniska lūgšana, kas var tikt lūgta ikvienā īpašā cilvēka situācijā, bez izņēmuma, jo eshatoloģiskā situācija ietver visus, tā ieceļ visu, kas tajā notiek, īpašā gaismā un, izejot no tā, piešķir lūgšanai īpašu nozīmi. Tas, kurš ieceļ draudzi šajā situācijā, ir visu, visas pasaules Pestītājs; Viņa nākšana visai pasaulei nozīmē galīgo izšķiršanos. Tādēļ neviens laikmets, neviena paaudze, neviena tauta neizaug no Mūsu Tēvs lūgšanas.

Un vēl vienā skatījumā vārds “mūsu” nosaka ekumēnisku plašumu. Tas sniedz neierobežotas aizlūgumu tiesības un pienākumu. Evaņģēlijs attiecas uz visiem, tādēļ uz visiem attiecas arī lūgšana, kas satur

Evaņģēliju. Un to spēj izteikt tieši vārds “Tēvs”. Viņš ir visu Tēvs, jo šajā vienreizējā nozīmē grib caur Jēzu kļūt par visu cilvēku Tēvu. Tas nav jāsaprot pārspīlētājā un tādēļ pilnīgi bezspēcīgajā dzejnieka vārdu nozīmē: “Brāļi, tur, aiz zvaigžņu telts, mājō mīļlais Tēvs”, bet gan piepildītā, konkrētā izpratnē, proti, ka Dievs apžēlojas par visiem, kuri Viņā atrod Tēvu un Pestītāju, kas viņu ved atpakaļ uz Tēva mājām. Mūsu Tēvs lūgšana iegūst misionāra raksturu – ne misijas propagandistiska vērtējuma nozīmē, bet kā aizlūgums par citiem cilvēkiem, kas atskan no pašiem rūpju un nomāktības dziļumiem. Lūgšana lūdz, lai šie ļaudis varētu atgriezties pie Tēva, lai viņiem atklātos Tēva vārds, kas ļautu ielūkoties atvērtās debesīs. Viss citu cilvēku posts un visas pasaules posts atrod vietu šajā aizlūgumā. Tā ir kā apelācija pie šīs vienreizējās, visas vainas dziedinošās Dieva tēvišķības. Vārds “mūsu” jaunā nozīmē apvieno mūs ar visiem cilvēkiem.

Mārtiņš Lutērs savā skaidrojumā nav pievērsies vārdam “mūsu”, taču tas jau ir ietverts vārda “Tēvs” pareizā izpratnē.

Ko nozīmē piebilde “debesīs”? Šī forma sastopama daudzos Jēzus izteikumos, kas runā par Tēvu debesīs. Varētu domāt, ka tā vienkārši pārņemta no šiem izteikumiem kā pašsaprotama. Taču Mūsu Tēvs lūgšanas ietvaros tai ir īpaša nozīme.

Neapšaubāmi, šis apzīmējums izdara zināmu spiedienu uz bērnišķīgi intīmo *Aba*, kas iesaista Dievu cilvēku dzīves sfērā. Reizē tas parāda īstajā gaismā šo brīnumu, ka drīkstam sacīt Debesu Kungam: *Aba*. Tas ir Dieva žēlsirdības leju nolaišanās brīnums, kas atklājas Jēzū. Tā nekādā ziņā nav pašsaprotama lieta. Tā Tēva vārda izteikšanas tiesības un iespēja lūgšanā ir vienkārši brīnums, jo šeit drīkstam runāt ar Tēvu debesīs.

Zemes telpa, kurā stāvam, runādami ar Dievu, ir salauzta. Tās vietā ir nākusi neizmērojamā debesu bezgalība. Taču tas ir noticis ne tālab, lai mēs pazustu šajā bezgalībā, bet gan lai atrastu Viņu kā Tēvu – ikvienā vietā un katrā laikā.

Debesis nav kaut kas tāls un svešs. Debesu valstība ir tuvu klāt pienākusi. Mēs stāvam tās durvju priekšā. Kad atrodam Tēvu, debesu durvis ir atvērtas. Debesis kļūst par mūsu mājvietu. Ne mēs ar savām bērnišķīgajām lūgšanām velkam Dievu lejā un iesaistām Viņu mūsu niecīgās cilvēcības sfērā, bet Tēvs velk mūs augšup, Savās debesīs. Tā

ir svētība, ko nes ikviena īsta bērna lūgšana Tēvam. Taču reizē ir nozīmīgs jautājums par lūdzēja atgriešanos – vai viņš vispār grib tikt iecelts debesīs. Šajā jautājumā ir ietverta cilvēka pilnīgas pārvērtības prasība; jo šī zeme līdz ar tās grēku ir vieta, kur esam mājās, bet debesis mums ir svešums. Ja uztveram nopietni lūgšanā notiekošo iecelšanu debesīs, Dieva pasaulē, rodas iekšējas pretrunas. Tas ir lielākais posts ikvienā lūgšanā.

Mārtiņš Lutērs savā Mūsu Tēvs lūgšanas un tās atsevišķo lūgumu izpratnē par izejas punktu ir pieņēmis to, ka ikvienam lūgumam atbilst reāla vajadzība. Viņš ir paturējis redzeslokā arī iepriekš pieminēto postu. Tas galvenokārt attiecas uz pirmajiem trim lūgumiem. Atsevišķu lūgumu skaidrojumos to aplūkosim plašāk. Mūsu posta iekšējā pārvarēšana arvien ir ietverta tajā, ko Tēva vārds visā dziļumā un lielumā Sevī nes un ko tas gluži vai neaptveramā vienkāršībā mums sniedz, proti, ka drīkstam sacīt Dievam: “Tēvs” un tiekam uzņemti debesīs. Es debesis esmu mājās, kad drīkstu sacīt: “Tēvs.”

Ikviena lūgums ne tikai atbilst noteiktai vajadzībai, bet uz katru lūgumu attiecas vārds “Tēvs”, ko nekad nedrīkst pazaudēt no redzesloka un kas būtu atkārtojams pirms katra lūguma, lai līdz ar katru no tiem mēs ielūkotos Dieva sirdī, ar kuru Viņš mums atver debesis.

Pirmais lūgums

*Svētīts lai top Tavs Vārds.*¹

Ko tas nozīmē?

Dieva Vārds gan pats no sevis ir svēts, bet mēs lūdzam šajā lūgšanā, lai tas arī mums būtu svēts.

Kā tas notiek?

Kad Dieva vārdus patiesi un skaidri māca un mēs kā Dieva bērni arī svēti pēc tiem dzīvojam. – To palidzi mums, mīlais Debesu Tēvs! Bet, kas citādi māca un dzīvo, nekā Dieva vārdi māca, tas Dieva Vārdu zaimo mūsu vidū. – No tā pasargi mūs, Debesu Tēvs!

¹ Personvārds. Turpmāk šajā darbā visur tur, kur vācu tekstā ir *Name* (personvārds), lai nošķirtu vārdu (kā sacīto vārdu vai vārda mācību) un vārdu (kā personvārdu), tiks lietots *Vārds* (ar lielo sākuma burtu). Šāds lielā sākuma burtu lietojums aizgūts no 1965. gada Bībeles izdevuma revidētā teksta, LBB, 1997. – *Teol. red.*

Pirmie trīs lūgumi atšķiras no visiem pārējiem kā formas, tā arī satura ziņā. Tiem nav tiešas lūguma formas pavēles izteiksmē, bet lūgšanas vēlējuma forma, tātad – vairāk netieša, atturīga forma. Saturiski tajos runāts ne par mūsu vajadzībām, bet par Dieva lielajiem darbiem, par to, ko dara Viņš. Te priekšplānā ir vārds “Tavs”, savukārt pārējos četros lūgumos – “mūsu”. Pirmie trīs lūgumi ir izteikti tādā veidā, it kā mēs no savas puses nespētu lūgt par tajos ietvertajām vajadzībām. Dievs šīs lietas dara no Savas puses. Ja cilvēks par tām lūdz, tas izskatās pēc pārgalvīgas iejaukšanās Dieva lietās. Tomēr mēs nesam Dieva priekšā savas ilgas, mēs pēc tā tiecamies. Tas atbilst jūdu tikumam – nest Dieva priekšā ne tikai savas vajadzības un sākt lūgšanu uzreiz ar tām, bet vispirms pacelties Dieva visaptverošās darbības sfērā. Tas izvirzās priekšplānā. Tā ir lielā norise, kas visu piepilda. Šajā norisē ir iesaistīts mazais “es” ar savām vajadzībām; un šo norisi savā lūgšanā nedrīkstam aizmirst.

Cilvēciski runājot, šie lūgšanas vēlējumi šķiet gandrīz kā pieklājības forma attiecībā pret Dievu. Kad mums ir darīšana ar Dievu, mēs atzīstam Viņa vajadzības par svarīgākām, un tikai tad nonākam pie saviem lūgumiem. Pirmajiem trim lūgumiem ir gandrīz himnisks, slavinošs raksturs. Tā pirmais lūgums tiek interpretēts kā Dieva Vārda slavinājums saistībā ar šī Vārda pieminēšanu. Mēs sakām: “Tēvs” un, Viņu slavinādami, piebilstam: “Svētīts lai top Tavs Vārds.”

Kaut arī jūdu lūgšanu sākumā izteiktie lūgšanas vēlējumi bieži ir ar šādu himnisku raksturu, kas pat pārveido himnā visu lūgšanu, tomēr par Mūsu Tēvs lūgšanu to īsti nevar sacīt. Septiņi īsie lūgumi kopumā skaidri parāda lūgumu raksturu, īstas lūgšanas raksturu.

Pirmajā lūgumā darbības vārds ir pasīvē “Svētīts lai top..”. Tā subjekts, svētības nesējs, tiek apslēpts. Šajā godbijībā, nenosaucot Dievu tiešā veidā, vēl skaidrāk atklājas, kas ir Tas, kurš svētī. Svētīšana, kuru Dievs īsteno, ir lielāka un visaptverošāka par to, kuru spēj īstenot cilvēki. Dieva darbība šeit ir priekšplānā. Tā neizslēdz arī cilvēka darbību, taču cilvēku darbība atrodas otrajā vietā, tas ir, mūsu svētīšana seko Dieva svētīšanai un nāk no tās. Mārtiņš Lutērs savā skaidrojumā ir ievērojis abas šīs lietas, taču, lai saprastu lūguma nepieciešamību, sākumā ir jāievēro pirmā no tām. Formas ziņā šajā lūgumā redzama ļoti spēcīga Vecās Derības un jūdu lūgšanu ietekme. Tiešas paralēles

izteikumam “Dieva Vārda svētīšana” Jaunajā Derībā nav atrodamas, lai gan saturiski šādas paralēles sastopamas lielā skaitā. Šī izteikti jūdiskā, Vecajai Derībai raksturīgā forma apgrūtina mūsdienu cilvēkam lūguma izpratni. Tā neatrodas pati no sevis.

Tā laika jūdiem izteikumā “Dieva Vārda svētīšana” bija ietverta visa pasaule, viss attiecību komplekss. Lūguma izpratnei mums ir nepieciešams atklāt šo kompleksu eksegētiskā un bibliski teoloģiskā veidā. Tas šeit būtu pārāk plašs izklāsts. Mēs izcelsim tikai to, kas ir izšķiroši svarīgi mūsu mērķim.

Nomen Dei est Deus ipse – Dieva Vārds ir pats Dievs. Vārds apzīmē svēto Dievu kā personu, kā bezgalīgu, neaptveramu Es. Te netiek runāts par tādu dievišķību, kas izplūst pa neaptveramajiem panteisma plašumiem. Dieva Vārds – cilvēka domām aptverams, cilvēka balsī skanošs, cilvēka domāšanā ietverams, cilvēka sirdij pieņemams vai noliedzams, apstiprināms vai noraidāms – pasaulei pievērstā Dieva puse. Šajā Vārdā ir kopā saņemts viss Dieva darbs no radīšanas līdz piepildījumam. Tā ir Dieva un pasaules attiecību izpausme, bet aiz Viņa Vārda stāv Dievs pats visā Savā godībā. Viņš stāv pāri visam notiekošajam – kā lielām, tā mazām lietām. Pasaules un visas radības jēga un būtība ir izpaust Radītāja esamību, Viņa būtību un svētumu. “..Tāpēc jums būs svētīties un būt svētiem, jo Es esmu svēts” (3. Moz. 11:44). Te kopā saņemta Dieva atzišana un slavēšana – pasaule nāk no Viņa un ir vērsta uz Viņu – ar vārdiem un darbiem. Tā ir dzīve taisnībā, kas atbilst Dieva gribai. Pirmās radīšanas stāsts ir šāda himna, kas slavē Svēto Garu, jā, radība slavē Radītāju, un šajā slavinājumā dokumentējas tās īstā būtība, tās jēga un svētums. Jāņa atklāsmes grāmatā atrodama lielu tēlu veidā atainota grēka dēļ zaudētā pasaules svētuma eshatoloģiska restaurācija. Atklāsmes grāmatā (4:8) četras būtnes saka slavinājuma vārdus no Jesajas grāmatas 6. nodaļas: “Svēts, svēts, svēts Kungs Dievs, Visuvaldītājs, kas bija, kas ir un kas nāks.” To pašu varam sacīt par divdesmit četru vecaju slavas dziesmu: “Tu, Kungs, mūsu Dievs, Tu esi cienīgs saņemt slavu, godu un spēku, jo Tu esi radījis visas lietas, ar Tavu gribu visas lietas bija un ir radītas” (Jņ. atkl. 4:11).

Arī pēdējais redzējums runā par jauno radīšanu dienu beigās, par svēto Jeruzālemi: “Tempļa es tur neredzēju. Jo viņas templis ir Kungs Dievs Visuvaldītājs un Jērs. Pilsētai saules un mēness gaismas nevajag,

jo Dieva spožums to apgaismo, un viņas gaisma ir Jērs.. Nemūžam tur nekas neieies, kas nesvēts, un neviens, kas dara negantību un melo, bet vienīgi tie, kas rakstīti Jēra dzīvības grāmatā” (Jņ. atkl. 21:22 u. t.).

Pretstatā šai pasaulei, kura Dievu nepazīst, Viņa Vārdu noliedz un zaimo ar vārdiem un darbiem, tur mūsu acu priekšā paveras svētīta pasaule. Šī pasaule ir Dieva darbs, tas ir radīšanas un pestīšanas mērķis un piepildījums. Šajā piepildījumā Dievs ir svētījis Savu Vārdu.

Pirmais lūgums – ja visa Mūsu Tēvs lūgšana, tāpat kā vārds “Tēvs”, tiek saprasta eshatoloģiskā nozīmē – runā par svētīto pasauli, kas slavē Dieva Vārdu, turklāt slavē to ne ar vārdiem, bet arī ar pašu esamību. Tas ir mērķis.

Cilvēks redz un novērtē Dieva galējo mērķi, raugoties no savas atrašanās vietas. Viņš to novērtē, izejot no tā, ko tas nozīmē viņam. Tas ir pareizi tiktāl, cik Dieva mīlestība atklājas darbos, ko Dievs dara cilvēka labā. Tomēr tas vēl nav viss. Minētajā aplūkošanas veidā slēpjas zināmi draudi, proti, ar cilvēka “es” saistītie mērogi var iegūt izšķirošu nozīmi, tā ka priekšplānā izvirzās jautājums: kādu labumu tas viss dod man un mums (eidemonisms).

Taču Dieva svētība, kas tiešām ir svētība, nav tāda, ka iemantojam to, kas mums pienākas, bet ka Viņš iemanto to, kas pienākas Viņam. Pasaule atveseļojas, kad tā atrod ceļu atpakaļ pie sava Kunga un Radītāja un dod Viņam tādu godu, kāds Viņam pienākas, svētīdama Viņa Vārdu. Mēs atveseļojamies, kad tiekam atbrīvoti no sava egoisma un atveramies Dievam un saviem brāļiem. Te gan nav runa par Dieva pasaules lietām, par Viņa valstību un Viņa gribu, bet vispirms par pašu Dievu – ka pasaulē kļūst redzams tas stāvoklis, kāds Dievam pienākas, un ka Viņam tiek dots šis gods. Par to runā pirmais lūgums. Tā lūgšanas vēlējumā saņem kopā šo visa notiekošā galveno mērķi. Ar šī lūguma izpildi viss ir sasniedzis savu mērķi un sūtību.

Lūgums ir teikts saskaņā ar Dēla un Tēva attiecībām. Tā ir tā pati nostāja, kādu Jēzus parāda Savās atbildēs uz velna kārdinājumiem: “Cilvēks nedzīvo no maizes vien, bet no ikkatra vārda, kas iziet no Dieva mutes” (Mt.4:4), “..Tev būs Dievu, savu Kungu, pielūgt un Viņam vien kalpot” (Mt.4:10). Tā tiek ievērots pirmā un galvenā baušļa saturs: “Un tev būs To Kungu, savu Dievu, mīlēt no visas savas sirds, no visas savas dvēseles un ar visu savu spēku” (5. Moz. 6:5). Tā kā tas ir spēkā,

lūgums pilnā nozīmē var tikt sacīts, tikai izejot no bērna stāvokļa. Tās ir lielākās grūtības. Tā kļūst par Bauslību, pret kuru saceļamies, jo tā mūs tiesā.

Tomēr Jaunās Derības izpratne dara mums šo lūgumu par Evaņģēliju, ko grēcīgs cilvēks var satvert un izlūgties. Augstā priestera lūgšanā (Jņ. 17) Jēzus saka šo lūgumu, raudzīdamies uz Savu darbu, uz došanos nāvē. Viņš ir pagodinājis Dievu, darīdams darbu, kuru Tēvs Viņam ir devis; Viņš ir atklājis cilvēkiem Tēva vārdu. Viņā un Viņa glābjošajā darbā ir redzamā veidā atklājusies Dieva godība, pasaulei pievērsta Dieva svētums.

Būtība ir tāda, ka Viņš dod mūžīgo dzīvību visiem, kurus Tēvs Viņam devis. Tas ir Jēzus samierināšanas darbs, pazudušās pasaules glābšanas darbs, kas pagodina Dievu, kas atklāj Viņa patieso būtību, to, ko izsaka Dieva Vārds. Dievs svētī un pagodina Savu Vārdu, Jēzū sniegdamas mūžīgo dzīvību. Tomēr mūžīgā dzīvība nav nekas cits, kā jaunas attiecības ar pašu Dievu. “Bet šī ir mūžīgā dzīvība, ka viņi atzīst Tevi, vienīgo patieso Dievu, un to, ko Tu esi sūtījis, Jēzu Kristu” (Jņ. 17:3). Vārdā “atzīt” ir saņemta kopā ticība un mīlestība. Tā ir mūsu realitātes uzņemšana Dieva realitātē un Dieva realitātes uzņemšana cilvēku realitātē, jaunā kopībā. Tas ir Dieva darbs, un tādēļ Jēzus māca lūgt. Tas ir centrs un kodols visam, ko Dievs Evaņģēlijā apsola un dod. Mūsu priekšā tas nostājas ne kā nerasniedzams ideāls, līdz kuram nespējam pacelties, bet kā Dieva žēlsirdības darbs, ar kuru Viņš mūs iekšēji satver Savā mīlestībā un velk pie Sevis.

To varam aplūkot kā paralēli ar Tēva vārdu, kas mums sniegts kā piedāvājums: mēs drīkstam saukt Dievu par Tēvu. Saturiski šo lūgumu varētu attēlot lūgšanā: parādi mums Sevi kā Tēvu, atklāj mums Savu Tēva būtību, lai mēs spētu ticēt, lai Tavs Vārds tiktu pagodināts mūsos!

Šī lūgšana attiecas uz Evaņģēliju, reizē atklājot mūsu postu, no kura raidām savu lūgšanu. Pirmā lūguma pamatā esošā vajadzība ir kļuvusi redzama kā visu grēku dziļākais kodols. Tā ir nošķirtība no Dieva, tā ir cilvēka nostāja, kas neļauj Dievam būt Dievam viņa dzīvē, bet kalpot citiem dieviem; vairāk par visu cilvēks pats vēlas būt kā Dievs. Viņa dzīve griežas ap paša “es”, vēloties, lai šis “es” tiktu pagodināts. Mārtiņš Lutērs savā 1519. gada Mūsu Tēvs lūgšanas skaidrojumā augstprātību sauc par īsto grēku, kam šajā lūgumā jānāk tiesas priekšā un ar Dieva

pagodināšanu Viņa žēlsirdībā jātiek uzveiktam. Visa augstprātība savā būtībā ir tas, ka mēs negribam būt grēcinieki, kuriem ir dota norāde uz Dieva žēlsirdību; mēs negribam dzīvot tikai no šīs žēlsirdības.

Mēs lūdzam, lai pie mums notiktu šis Dieva žēlastības darbs, lai šīs svētums godībā nāktu pār mums un uzņemtu mūs Savā gaismā.

Kā jau sacīts, tas ir domāts eshatoloģiskā nozīmē un runā par Dieva galējo mērķi un Viņa darba rezultātu. Taču reizē skats tiek pievērsts arī tagadnei, ceļam uz šo mērķi, Dieva godības atklāsmei šajā zemes pasaules laikā. Tādā kopsakarībā nāk gaismā tas, ko cilvēks spēj un ko viņam pieder darīt, lai svētītu un pagodinātu Dieva Vārdu, Viņa žēlastību un patiesību. Viņam ir jāsniedz liecība par šo Dieva darbu. Dieva Vārds tiek svētīts, kad tiek sludināts Viņa vārds. Te domāts tīrs Evaņģēlijs, kas parāda patiesajā gaismā Dieva žēlsirdību, Viņa Vārdu. Dieva Vārds tiek pagodināts, kad cilvēka dzīve sniedz liecību par šo Dieva žēlastības darbu.

Tomēr tā nav izolēta, pati par sevi pastāvoša cilvēka darbība, ar kuru cilvēks īstenībā pagodinātu pats sevi. Drīzāk tā ir Dieva Vārda pagodinošas liecības sniegšana no cilvēka puses, to nes un ietver Dieva lielais darbs. Cilvēks nevar svētīt Dieva Vārdu, ja Dievs nesvētī cilvēku. Cilvēka dievbijība ir tikai sevis svētīšana, atskaitot vienīgi to gadījumu, kad Dievs Sevi pie šī cilvēka pagodina Jēzū, Savas žēlsirdības spēkā. Viņš ir un paliek šī lūguma subjekts, arī tad, kad ir runa par mūsu darbu. Mēs lūdzam, lai Viņš dara un piepilda šo svētīšanas darbu pie mums.

Tas ir vienīgi fragments no veseluma, attiecinot Dieva Vārda svētīšanu tikai uz pareizu Mūsu Tēvs lūgšanas lietojumu. Protams, ir runa arī par to. Tas saistīts arī ar pareizu otrā baušļa pildīšanu, tādēļ ka šis bauslis ir pildāms no iekšienes. Tas notiek tad, kad – atbilstoši pirmajam lūgumam – ir atspīdējusi Dieva un Viņa Vārda godība. Taču uzsvars nav likts tieši uz šo lietu. Lūgums sniedzas tālāk un dziļāk. Tas skar mūsu dziļākās iekšējās, personiskās attiecības ar Dievu, radikālu cilvēka pārveidošanu. Tā ir novēršanās no sevis paša un pievēršanās Tam, kurš mūs ir mīlējis, kurā ir atrodama visa dzīvība, visa godība. Šis lūgums visaptverošā nozīmē ir lūgums pēc tā, lai Dievs mums kļūtu liels ar to, ko Viņš Jēzū paveic pie mums.

Tā ir veikts mēģinājums izdalīt Jaunās Derības kodolu no pirmā lūguma īsās un ietilpīgās formas. Šādā veidā pilnīgi skaidra kļūst viena lieta: ja Jēzus ir atbrīvojis lūgumus no liturģiska patosa un izteicis visīsākajā formā, tas tomēr nenozīmē, ka būtu pieļaujams lūgt tikai šādā radikāli īsā formā. Lūgums tieši prasa tajā ietverto domu plašāku izklāstu. Varētu sacīt, tas prasa meditāciju, izejot no Rakstu vārda. Ir nepieciešams, lai Dieva godība, *doxa theou*, kā tā ir atklājusies Viņa Vārdā un pilnībā – Jēzū, nostātos mūsu acu priekšā tādā lielumā un bagātībā, kā to apliecina Raksti.

Tai jābūt mūsu acu priekšā, pretstatā visam mūsu trūkumam. Ikviens laiks, ikviena dzīve īpašā veidā parāda to, kā Dieva Vārds pie mums zaudē Savu svētumu. Tas ir mūsu īstais posts.

Pēc Pirmā pasaules kara beigām Adolfs Šlaters (1852–1938) rakstīja: “Ja uzlūkojam mūsu tautas iekšējo stāvokli, šis lūgums kļūst milzīgi liels; tas saviļņo visu sirdi un iedez arī mūsu spēkus. Mēs vēlamies tikai vienu – lai no tā, ko mūsu tauta pieredz, nerastos apkaunojums Dieva Vārdam un lai šim Vārdam netiktu atņemts svētums.”

Kārdinājums kā visā tautā, visā cilvēcē, tā arī atsevišķa cilvēka dzīvē ir milzīgi liels. Ja cilvēks tam pakļaujas, tad viņam pievērstais Dieva vaigs, Viņa vārds tiek sagrozīts un pats dzīves centrs, cilvēka attiecības ar Dievu, tiek satricinātas. Ja Dievs tiek šādā veidā aizēnots, tas nozīmē ne tikai postu objektīvā nozīmē, tas ir, bezdievības postu, kas atņem cilvēkam jebkādu savaldību, bet vēl vairāk tas ir posts tieši subjektīvā nozīmē. Tas atklājas neskaitāmu cilvēku dzīvēs. Jautājums par Dievu visa cilvēcīgā nodrošinājuma un balstu sabrukuma laikā, kas ir sekojis abiem pasaules kariem, ir itin kā no jauna tapis dzīvs. Tas ir jautājums pēc pēdējā paliekošā, pēc kaut kā tāda, pie kā varētu turēties nekuriens vidū. Taču šim jautājumam neatrodas atbilde. Cik daudz iekšēju un ārēju katastrofu izraisa galējs izmisums šī neatbildētā jautājuma dēļ – to neviens no mums nespēj novērtēt. Ikviens cilvēks stāv krustcelēs. No vienas puses, tā ir iespējams nonākt pie jaunas Dieva Vārda zaimošanas, pie iekšējas sacelšanās, apjukuma, kādā cilvēks mēģina izvairīties no neatrisinātā jautājuma par Dievu. Cilvēks sauc uz Dievu: “Kāpēc?”, mēģinot pieprasīt norēķinu. Tomēr galu galā tas ir mūsu vislielākā posta symptoms. Mēs pilnīgi atsakāmies no Dieva Vārda, aiz kura stāv pats Dievs. Viss cinisms, kas vērojams vācu tautā,

ir svētuma laupīšana Dieva Vārdam. Taču, no otras puses, ievērojot visu cilvēcīgo balstu un nodrošinājumu sabrukumu, ir iespējams sasniegt arī pretējo, proti, ka Dievs tieši Savā iekšējā būtībā, Savā tiesas bardzībā un Savā žēlastībā mums atkal top liels – pavisam citādā veidā, nekā tas bija iespējams iepriekš, dzīvojot nodrošinātos apstākļos. Tas ir visa baznīcas darba saturs – lai notiktu tā, ka cilvēkam Dievs tiktu parādīts visā Savā svētumā un godībā, lai viņam kļūtu iespējams ielūkoties Dieva sirdī, Viņa žēlsirdības, kurai mēs drīkstam ticēt, dziļumos. Taču mūsu vārdi ir saistīti ar cilvēcīgiem ierobežojumiem, tie ir cilvēcīgi vāji un neizteiksmīgi. Mēs vairāk atņemam Dieva Vārdam svētumu, nekā atklājam tā godību. Mēs slavējam Dieva Vārdu formulu veidā, bet aiz tām stāv cilvēks ar savu dzīvi, kas nav svētīta. Tas ir jebkura pasludinājuma, visa kristīgā darba posts. To nav iespējams novērst ne ar pareizām teoloģiskām formulām, ne ar cilvēcīgu patosu, ne ar baznīcas aktīvismu, kas bieži vien Dieva Vārda vietā vairāk pagodina mūsu pašu vārdus. Kur šis posts, kas draud padarīt bezjēdzīgu visu kristīgo darbu, tiek saskatīts un ņemts pie sirds, tur izaug lūgums: “Svētīts lai top Tavs Vārds!” Šim lūgumam vajadzētu stāvēt pāri visam, kas tiek darīts no baznīcas, no kristiešu puses. Dziļākajā būtībā te nav runa ne par ko citu, kā vien par to, lai pats Dievs tiktu atrasts vai, pareizāk sakot, lai Viņš atrastu mūs, turklāt tā, lai Viņš mūsu vidū tiktu godāts visā Savā varenībā un Tēva uzticībā. To spēj panākt tikai Viņš pats. To arī mēs lūdzam.

Mūsu pašreizējā situācija raida Dievam šo lūgumu, ievērojot frontes līniju starp baznīcu, draudzi un pasauli. Tas ir vienlīdz nepieciešams un neatliekams abām pusēm. Lūgums reizē noskaidro situāciju un ļauj atzīt, par ko īsti ir runa. Tas novērš visu, kas aizēno problēmas būtību saistībā ar Dieva Vārda svētīšanu. Tā nu, ja lūgums tiek saprasts kā vienlīdz aktuāls baznīcai un pasaulei, atklājas cilvēcisko fronšu apšaubāmība, un tās zaudē savu stingrību. Tajā pašā laikā šim lūgumam ir jādarbomas pretī tam, ka cilvēku rūpes varētu aizēnot īstās Dieva rūpes.

Kur Dieva Vārds top svētīts, tur arī šodien no nebūtības un ciešanu dzīlēm var izaugt svētība, tur pati tumšākā diena var izrādīties auglīga.

Tā nonākam pie pēdējās lietas, ko varam sacīt mūsu situācijā. Mūsu lūgumi nozīmē ne tikai cīņu pret pasauli, kas grēka dēļ atrodas bezcerīgā situācijā, pret šīs pasaules noliegumu. Tie savā īstajā nozīmē satur lielu apstiprinājumu. Dievs rada kaut ko jaunu un lielāku, nekā ir viss,

kas jau bijis. Viņš to rada no grēka un posta, kas ved uz Viņa vārda zaimošanu. Mēs, raudzīdamies kā uz baznīcu, tā arī uz mūsu tautu, lūdzam, lai Dieva Vārds iegūtu jēgu un saturu kā svēts Vārds, kas neaizskaramā noteiktībā mums saka, modinot mūsos mīlestību: “..Ka līdz ar visiem svētajiem jūs spētu aptvert, kāds ir platums, garums, augstums un dziļums, un izprastu Kristus mīlestību, kas ir daudz pārāka par katru atziņu, un, ar to piepildīti, iegūtu visu Dieva pilnību” (Ef. 3:18, 19). Dieva pilnība ir ietverta Viņa Vārdā.

Otrais lūgums

Lai nāk Tava valstība.

Ko tas nozīmē?

Dieva valstība gan nāk bez mūsu lūgšana, pati no sevis; bet mēs lūdzam šajā lūgšanā, lai tā nāk arī pie mums.

Kā tas notiek?

Kad Debesu Tēvs mums dod Savu Svēto Garu, kura žēlastībā Viņa svētajiem vārdiem ticam un svēti dzīvojam šai laikā un mūžībā.

Pirmais lūgums savā tiešajā, sākotnējā izpratnē ir vērsts uz Dieva pēdējo, eshatoloģisko mērķi, uz svētītu radību, svētīto Dieva pilsētu, kurā Dievs pats mājō, kur Viņš un Viņa Vārds tiek slavēts un pielūgts. Tikai tad skats tiek vērsts uz tagadni ar tās pretrunīgo attieksmi pret pašu Dievu. Pamatos tas ir tas pats mērķis, kas ir acu priekšā, visu Dieva ceļu gals un mērķis, kas īstenojas Jēzū, bet, ja attiecībā uz pirmo lūgumu saskārāties ar Vecajai Derībai raksturīgo izteiksmes formu, kas atbilst Vecās Derības un jūdu lūgšanas pamatam, tad otrajā lūgumā redzam Jaunās Derības pamatu. Tā vispirms ir pilnīgi eshatoloģiska vēsts par valstību, par *basileia*, uz kuru šeit attiecas lūgšana. Tiekšanās pēc nākotnes valda visā agrīnajā kristietībā. Laikos, kad Tas Kungs vilcinājās ar apsolījuma piepildījumu, tiekšanās atslāba, līdz beidzot gandrīz izdzisa, kļūstot vairs tikai par piedēkli dogmatikā, mācībā par pēdējām lietām. Atbilstoši ir mainījusies arī Mūsu Tēvs lūgšanas otrā lūguma izpratne. Tas ir pilnīgi attiecināts uz valstības nākšanu

šajā laikā. Un tomēr arī tas runā tieši un tikai par nākamo valstību, par Dieva valdīšanu nākotnē. Taču aiz šī lūguma – tāpat kā pirmajā lūgumā – stāv pats nākamās valstības Ķēniņš, Tas Kungs, kas ir, kas bija, kas nāk (Jņ. atkl. 1:8). Viņš atnes nākamās pasaules laiku. Tikai, raugoties uz Viņu, ir iespējams pareizi saprast vārdu “nāk”.

Dieva valstība nāk tādā veidā, ka tā, nākdama no Dieva Radītāja, pavisam tieši ielaužas šajā realitātē. Tas ir jaunais, kas pabeidz visu, ko Dievs dara šajā pasaulē. Tas ir citāds nākšanas veids, kas ar vienmērīgu laika straumi itin kā nāk no nezināmiem avotiem un vada uz nezināmiem mērķiem. Pirmajā nozīmē vārds ir saprotams tā, ka Jaunā Derība noslēdzas un sniedz visas vēstures gaitas noslēdzošo aspektu, kura gaismā ir aplūkojams viss notiekošais: ““Es nāku drīz. Āmen.” Tiešām, nāc, Kungs Jēzu!” (Jņ. atkl. 22:20). Otrā lūguma saturs ir tas, ko draudze šeit, Jaunās Derības noslēgumā, saka kā visas savas vēsts kopsavilkumu – lūgumu pēc valstības nākšanas, pēc Jēzus nākšanas. Tas ir šis vēsts augstākais punkts, kura gaismā parādās visa draudzes dzīve, tās cīņa un centieni, viss, ko tā dara un no kā atsakās. Tas viss ir aplūkojams *sub species aeternitatis* (ar skatu uz mūžību). Te parādās aprakstītās norises notikumu raksturs. Te nav runa par pakāpenisku pašrealizāciju, augšanu, iespiešanos Dieva valdīšanā, bet par to dienu, kas ir Tā Kunga diena īpašā nozīmē. Otrais lūgums pamatā runā par to pašu lietu, kuru norāda pirmais un trešais, tomēr šeit tā tiek uzlūkota no cita skatupunkta.

Tur mūsu acu priekšā bija pats Dievs Savā svētītajā pasaulē, kas Viņu vaigu vaigā skata un slavē; šeit redzam jaunu pasauli, telpu un kārtību, kurā notiek Dieva Vārda svētīšana, jaunās debesis un jauno zemi, kur taisnība mājo (2. Pēt. 3:13). Tas ir nākamās pasaules laiks Dieva valdīšanā, kurā pasaule ir tāda, kādai tai jābūt pēc Dieva gribas – Dieva radība. Tad cilvēks ir tas, par ko Dievs viņu radījis. Viņš vairs nav tāds cilvēks, kas atrodas izolācijā un vienatnē attiecībā pret Dievu un līdzcilvēkiem, bet cilvēks, kas – Mārtiņa Lutera vārdiem runājot – ir Jēzus īpašums, dzīvo Viņa valstībā un Viņam kalpo mūžīgā taisnībā, nenoziedzībā un svētumā. Tā ir jauna radība – vienkārši dzīvība.

Pretstatā jaunajai pasaulei atrodas tagadējā, mūsu pasaule, kurā dzīvojam. Šī ir pasaule, kas pakļauta pasaules kunga, velna, nāves un grēka varai. Šī ir Dieva un cilvēka, cilvēka un Dieva pretrunu pasaule.

Tādēļ šī pasaule ir grēcīga un vainīga, bet tā – svēta un taisna; šī ir pazušanas, bezjēdzības, bezmērķības un nāves pasaule, bet tā – dzīvības pasaule. Jau sinoptiskie evaņģēliji runā par mūžīgās dzīvības mantošanu (Mt. 19:29) valstības mantošanas vietā un par ieiešanu dzīvībā tā vietā, lai sacītu par ieiešanu valstībā (Mt. 7:14).

Tie, kas lūdz Mūsu Tēvs lūgšanas otro lūgumu, tiecas ārā no nāves valstības, tiecas pēc dzīvības. Otrajā lūgumā nav personisku attiecību, kas ielikta vārdā “dzīvība”. Tādēļ tajā tiek lūgts, lai Dieva vara uzveic šīs pasaules spēkus. Pirmkārt, valstības nākšana skar varas, ar kurām ir saistīta mūsu dzīve un visi darbi.

Tādēļ tā ir Dieva lieta – darīt tā, lai šī Viņa valdīšana īstenotos, bet, tā kā Dieva valdīšana ir pasaules atbrīvošana un pestīšana, tad lūdzēji visā kristietībā atkal un atkal ir tiekušies pēc šīs valstības – kaut arī lietu bibliskais skatījums bieži vien ir ticis aizēnots. Šis lūgums ir kristīgo cerību izpausme. Cerību saturs visā savā daudzveidībā un lielumā ir ietverts šī lūguma vārdos. Nākamās dzīves gaidas, ko izsaka lūgums pēc valstības nākšanas, ir atbalsojušās lielajās “kustībās”, kas atkal un atkal satricina pasauli. Kā šeit, tā arī tur ir runa par mesiāniskām gaidām.

Šodien atkal tās ir aktuālas. Tās ļauj saprast tieksmes un cerības, to aktivitāti, kas ietverta visas dzīves pievēršanā nākotnei, visu lietu piepildījumam. Tas ir pretstats dzīvei, kura par pietiekamu uzskata tagadni. Tas izskaidro “gaidīšanu” un “pasteidzināšanu”, par ko runā apustulis Pēteris (2. Pēt. 3:12). Tas notiek tur, kur tagadējās lietas tiek uzlūkotas nākamo lietu gaismā – ne tikai kā pārejošas un iznīcīgas, bet arī kā Dieva tiesai pakļautas, kā atceļamas. Tādēļ tam, kas ieelpojis nākamās pasaules gaisu, šīs lietas kļūst nepanesamas.

Te ir runa par gaidām eshatoloģiskā nozīmē, kas attiecas uz visas pasaules izveidošanu no jauna. Kristietības cerības tiek izceltas ārpus individuālās vēlmes iemantot pestīšanu sev pašam. Laiku pa laikam kristīgās cerības reducējas uz šādu vēlmi, gaidot, ka nākotne nesīs izlīdzinājumu tagadnes trūkumiem, vai arī, cenšoties rast nodrošinājumu krišanas gadījumam, kas diemžēl ir jāparedz – nāve darīs galu šai dzīvei. Lūgums savā universalitātē paceļ nākotnes cerības pāri šādam patvaļīgam sašaurinājumam. “Redzi, visu Es daru jaunu” (Jņ. atkl. 21:5). Sekulāra atbilstība šīm cerībām, sekulārs mesiānisms

parāda uz universālām lietām vērstu nākotnes cerību pārspēku, salīdzinājumā ar egoistiski piesaistītām un tādēļ galu galā pilnīgi bezspēcīgām kristietības cerībām, kas gaida tikai savu atsevišķo atbrīvošanu no ļaunās tagadnes, bet pasauli atstāj likteņa varā. Tāda cerība vairs nesašķata visu tagadnes postu un visu Dieva universālo pestīšanas darbu.

No otras puses, pretstats starp Dieva valstību, kas nāk pēc Dieva apsolījuma, un tādu valstību, kuru paši cilvēki izdomā, izsapņo, izcīna un īsteno, nekur neizpaužas spēcīgāk, kā tur, kur šis cilvēcīgais mesiānisms iegūst konkrētas formas. Atbilstība šeit ir tikai formāla. Jebkurš cilvēcīgs, vēsturisks, šīs zemes mesiānisms ir biedinoša parodija par to, ko Dievs caur Jēzu ir sagatavojis nākotnei. Cilvēcīgajā mesiānismā vienmēr izpaužas cilvēka gribas un laicīgo mērķu absolutizācija, vai tie būtu nacionāli vai sociāli. Taču netiek ievērots tas, kam ir izšķiroša nozīme, proti, ka cilvēks savā ļaunumā, savā naidā pret Dievu un līdzciltiekiem paliek tāds pats un spēj iedibināt tikai tādu valstību, kurā ļaunās varas, kas ir mūsos, ne tikai netiek uzveiktas, bet pretendē uz absolūtu atzīšanu, uz Dieva vietu. Te kļūst redzams zvērs, kas izkāpis no jūras dzelmes (Jņ. atkl. 13:1); tas apstrīd Dieva autoritāti. Jēzus ir redzējies šo konkurences cīņu, kāda sāksies starp Viņu un citiem kristiem. Šī cīņa ir izcīnīta jūdu tautas dvēselēs un uz tās muguras un novedusi līdz tiesai pār Jeruzālemi. Šī cīņa turpinās līdz pat mūsu dienām. Tur, kur kļūst redzama atšķirība starp Dieva valstības nākšanu un sekulāro mesiānismu, kur cilvēks tiek atbrīvots no pasaules uzlabošanas un pasaules pilnveidošanas domu gūsta un, gluži kā bez elpas, ar vislielāko spriedzi vēro šo cīņu un kļūst par tās liecinieku, jā, pats tiek iesaistīts un piedalās šajā izšķirošajā cīņā, tikai tur lūgums "Lai nāk Tava valstība!" iegūst pilnu saturu. Lai cik neskaidrs atsevišķos gadījumos paliktu tas, kas izteikts vārdā "Tava", kurā ir jāsaskata tas īpašais un nesalīdzināmais, kas atšķir Dieva valstību no visām cilvēku valstībām, tomēr lūgums iegūst saturu un siltumu no Tā, pie kā lūgšana vēršas, proti, Jēzus Kristus Tēva. "...Gaidīdami svētlaimību, uz kuru ceram, un lielā Dieva un mūsu Pestītāja Kristus Jēzus godības atspīdēšanu; Viņš Sevi par mums nodevis, lai atpestītu mūs no visas netaisnības un šķīstītu Sev par Savas saimes ļaudīm, dedzīgiem labos darbos" (Tit. 2:13, 14). Šī pestīšana un šķīstīšana ir tikai Viņa darbs. Tas notiek, kad Viņš cilvēku

pakļauj Savai tiesai, kurā cilvēka vecā būtība sadeg, un Savai žēlastībai, kas rada jaunu.

Tādēļ pirms šī Dieva mērķa sasniegšanas – pasaules pilnveidošanas – notiek lielā, pēdējā cīņa, pēdējā laika ciešanas. Pēc šī mērķa nav iespējams tiekties seklā optimismā un eidemonismā, mierinot sevi ar domu, ka galā viss reiz beigsies labi. Tādējādi tiktu atstāts bez ievēribas ne tikai tas, kas notiek uz šīs zemes, bet arī pēdējais, izšķirošais jautājums, kura priekšā cilvēkam ir jānonāk, proti, kurai valstībai tad viņš pieder, kādā cīņā un kādās ciešanās viņš personiski tiek iesaistīts. Šī lūgšanas puse nedrīkst palikt neievērota. M. Lutera to ir aplūkojis nevis otrā, bet trešā lūguma skaidrojumā. Otrajā lūgumā viņš raugās uz pozitīvo, uz apsolījumu, kas domā par Dieva valstību tiek sniegts nomocītajai, asiņojošajai un bojāejas priekšā stāvošajai pasaulei. Pāri apokaliptiskajai, drūmajai tumsībai atmirdz nākamās pasaules spožums. Nākotnes valstība ir Tēva valstība. Viņš ir Kēniņš, kas vada Savas valstības karus. Tā ir “mīlā” Pastarā diena, kas mums jāpatur redzeslokā. Lūgšana no divpadsmit apustuļu mācības norāda tajā pašā virzienā un parāda Mārtiņa Lutera skaidrojumu pareizajā gaismā: “Lai nāk žēlastība, lai iznīkst pasaule!” Bez Dieva žēlastības tā visa ir šausmu aina, kas arvien ir rosinājusi sensāciju kāro fantāziju. Nav svarīgi, lai mēs savās domās attēlotu visas šausmas, bet gan – lai mēs aptvertu visu Dieva ceļu mērķi un noslēgumu absolūtā ticības paļāvībā uz to, kas ir ietverts Tēva vārdā. Tēvs sēž Valdnieka tronī. Ir runa par paļāvību uz to, ka Viņa glābjošā Tēva mīlestība ir uztverama nopietni un ka Dieva tēvišķības atklāsme Jēzū māca satvert visas nākamās lietas – kaut arī tās katra atsevišķi tagadējā laikā vēl būtu apslēptas un neaptveramas. Dieva ķēnišķība un tēvišķība sader kopā. Tikai saistībā ar uzrunu “Tēvs” otrais lūgums pie mums, cilvēkiem, iegūst pienācīgo uzsvāru un ilgu pilnu neatlaidību.

Mūs gaida Tēva nams, kur būsīm drošībā. To tēlu vidū, kurus Jēzus izmanto, raksturojot Dieva valstību, atkal un atkal tiek minēts nams. Mācekļi ēdīs un dzers pie Viņa galda (Lk. 22:30). Viņiem tiek dots apsolījums: “Mana Tēva namā ir daudz mājokļu” (Jņ. 14:2). Tajā pašā laikā šis nams kļūst arvien plašāks, iegūdamas pasaules dimensijas: “Tad tie nāks no rītiem un vakariem, no ziemeļiem un dienvidiem un sēdēs pie galda Dieva valstībā” (Lk. 13:29).

Arī uzrunas vārdi iegūst visu savu nozīmi. Ievērojot Dieva ķēnišķību, arī Viņa tēvišķība parādās īstajā gaismā. Mūsu Tēvs ir Ķēniņš, pasaules Valdnieks, kas tiešām liek Savai valstībai nākt. Lai cik tumši, bezjēdzīgi un nesaprotami cilvēka acīm šķistu ceļi, kuri ved uz šo valstību, tie tomēr ved uz mērķi. Mantojums, kas ir debesīs, ir un paliek neiznīcīgs. Jeruzāleme, kas ir tur, augstībā, ir Dieva pilsēta, kas ir jau sagatavota. Reiz tā nāks no debesīm, kā skaisti rotāta līgava pie sava līgavaiņa. Viss tas, par ko domā eidemonisms ar saviem meliem un aplamībām, kļūs īsts un paties, taču notiks pēc Ķēniņa un Tēva prāta. Visos vēstures un personiskās dzīves gājuma kāpumos un kritumos šis ir stingrs un nemainīgs punkts, no kura un uz kuru visa dzīve tiek vadīta un iegūst savu jēgu.

“Kad” un “kā” vienmēr ar pilnīgu paļāvību ir jāatstāj Dieva rokās. Lūgums ir pilnīgi brīvs no cilvēciegiem ierobežojumiem. Visas jūdu nacionālās un politiskās aspirācijas ir atmetas, visi laicīgie centieni, kas pūlas noteikt kādus terminus, ir beigušies. Laiku un stundu nezina neviens cits, tikai Tēvs, un tas ir likts Viņa rokās. “Lai nāk Tava valstība!” Jēzus pats ir lielā pilsonība, kas stingri nošķir valstības nākšanu no visas šķietamības un visām pretrunām. Tomēr kas ir tie, kuri uzdrīkstas tā lūgt? Arī šeit uzreiz rodas jautājums: kas tad vispār var uzdrīkstēties uzlūkot šīs valstības nākšanu, patiesi uzņemt to kā mūsu nākotni un dzīvot tai pretī kā tādai, kas ir augstāka par visiem cilvēku mērķiem? Cilvēkam – tādām, kāds viņš ir – jau pati šī doma ir nepanesama. Un, kad šī doma kļūs par īstenību, dabiskā cilvēka reakcija būs – iebāzt galvu smiltīs. Ir vajadzīga drosme, pazemība un grēknožēla, lai šīs zemes situācijā, kādā atrodamies, tiešām varētu skatīt šīs lietas vaigu vaigā. Pat šīs zemes situācijas mēs bieži spējam panest tikai tā, ka paši tās aizplūvojam. Vairāk par visu mēs cenšamies paši sevi tajās redzēt neīstās, patvaļīgi piedēvētās lomās. Nesaudzīgā zemes situācijas atklāsme līdz ar visu, kas mēs paši tajā tiešām esam un iedomājamies esam, mums mūsu patmīlībā ir gandrīz nepanesama.

Taču šeit skatījums ir plašāks. Tā vairs nav tikai situācija personiskajā vai profesionālajā dzīvē, cilvēku sabiedrībā, arī ne tikai vēsturiska situācija ar bailēm un cerībām, kādas šodien pieredzam jo sevišķi spēcīgi, bet tas viss kopā tiek ietverts eshatoloģiskajā situācijā, kura visu pārvalda, apstrīd un virza uz cerības mērķi. Viss atklājas tajā gaismā,

kura plūst no nākamās valstības. Nākamās lietas valda pār tagadējām. Cerība saņem tagadni gūstā. Tā kļūst par dzīvu cerību, kas vairs nav tikai sapņi par nākotni aiz šī acumirkļa robežām. Tā cilvēkam nedod mieru, kļūst par galveno aktualitāti, par izšķiroši svarīgu jautājumu, no kura nav iespējams izvairīties: vai mēs esam tie, kuri pieder nākamajai valstībai, vai esam šī valstības pilsoņi, Tēva nama bērni, vai arī piederam tiem, kuri tiks izraidīti tumsībā, kur būs kaukšana un zobu trīcēšana (sk. Mt. 22:13). Tā lūgums iegūst ļoti ciešu saistību ar tagadni, kā arī personisku piesaisti.

Šī saistība ir spēcīgi uzsvēta arī evaņģēlijos. Tiek runāts ne tikai par to, ka valstība nāk, bet arī par to, ka mēs šo valstību mantojam (1. Kor. 6:4 u. t., 1. Kor. 15:15 u.t., Gal. 5:21, Mt. 5:3–10, Mt. 19:29, Mt. 25:34), ka mēs nākam tajā (Mk. 10:15, Lk. 13:24, Mt. 23:13. u. c.). Lūgums esošajā formā neizsaka saistību ar lūdzēja personu, tomēr īstenībā šī saistība ir tik spēcīga, ka atbilst valstības visaptverošajai nozīmei attiecībā uz visu pasauli, ietverot katru atsevišķu personu. Aiz šīs saistības galu galā ir jautājums par pašu Dievu, līdz ar to – jautājums par Dieva tiesu. Jo Dievs ir Tas, kas nāk, un no Viņa sprieduma būs atkarīgs, kas būs tie, kuri drīkstēs ēst un dzert Dieva valstībā.

Nama Kungs nāks, lai aplūkotu Savus viesus. Lielākā daļa Jēzus aicinājumu uz atgriešanos saistās ar šo domu. Tomēr izšķirošais vārds piederēs Tam, kurš nāk. Viņa vārds ir tas, kas dāvā dzīvību šajā valstībā, Viņa vārds ir tas, kas izsaka noliegumu cilvēka dzīvei. Šis jautājums tiešām klājas kā ēna pār visu cilvēka dzīvi. Atbilde uz to vai nu dara visu šeit nodzīvoto dzīvi bezjēdzīgu, veltīgu, nodotu iznīcībai, vai arī – ļauj tai sasniegt īsto mērķi, atrast jēgu un sūtību. Taču viss šīs dzīves skatījums no eshatoloģiskā viedokļa Jaunajā Derībā nav baiļu pilns jautājums, kas tiks atrisināts tikai nākotnē. Tas atrod atbildi jau šeit. Jēzus ir ne tikai pravietis, kas runā par valstību, kura nāk, bet Kristus, kas to jau atnes, kas to īsteno pats Savā personā un darbā, ko Viņš dara pie cilvēka, ņemdams to Savas varas laukā. “Viņš mūs ir izrāvis no tumsības varas un pārcēlis Sava mīļā Dēla valstībā, kurā mums dota pestīšana, grēku piedošana” (Kol. 1:13, 14). Dieva apstiprinošā atbilde atskan jau šeit – Jēzus piedod grēkus. Šis Dieva apstiprinājums ir ne tikai izolēts akts, kāda atsevišķa grēka nolīdzināšana, bet gan apstiprinājums visam grēcīgajam cilvēkam, kas tiek ņemts projām no tiesas,

uzņemts Tēva žēlastības sadraudzībā un tādējādi kļūst par valstības pilsoni un bērnu Tēva namā, kurā un no kura viņš var vadīt savu dzīvi sadraudzībā ar Tēvu un Tēva nama garā.

Cilvēki, kuri ir uzņemti Jēzus valstībā, lūdz šo lūgšanu. Tā ir likta viņu mutēs. Tikai viņi arī ir tie, kuri var šādi lūgt, jo Jēzus ir viņu Kungs, kuru tie gaida, tas ir viņu Tēva nams, pēc kura tie ilgojas; valstība, kuras svētības pilno darbību viņi jau pieredz. Visa Jaunā Derība savās eshatoloģiskajās ilgās pēc Jēzus nākšanas ir liecība par cilvēku, kas runā no šī stāvokļa, kurā viņš jau ir saņēmis Dieva atbildi.

Šie cilvēki arī vienīgie saskata tagadējo postu tā īstajā apveidā – ne tikai ārējos spaidus, postu un pēdējos laikus, ko nākas pieredzēt visiem, bet viņi spēj saskatīt visu šo nelaimju īsto dziļumu un smagumu. Viņi ir šajā pasaulē, tomēr nav no šīs pasaules. Viņiem ir citādāka mēraukla nekā pasaulei. Tikai tas, kurš jau ir redzējis gaismu, spēj novērtēt, cik liels posts ir tumsība. Tikai tas, kurš jau ieelpojis gaidāmās dienas gaismu, spēj izjust, cik nomācoša ir nakts atmosfēra līdz ar visu, kas tajā notiek – “..dzīrēs un skurbumā, izvirtībā un izlaidībā, ķildās un naidā” (Rom. 13:13). Lūgums pēc gaidāmās valstības nākšanas tiek sacīts, izejot no atbrīvojošās Jēzus varas un Viņa klātbūtnes pieredzes. Nākamās valstības tēls nav cilvēcīgi sapņi par pestīšanu nākotnē; drīzāk tas veidojas no visa, kas jau šeit ir saņemts, dzīvojot Kristus varā un klātbūtnē, un kļuvis par īstenību. “..Dieva valstība nav ēšana un dzeršana, bet taisnība, miers un prieks Svētajā Garā” (Rom. 14:17).

Arī tas, kas Vēstulē ebrejiem 11. nodaļā apzīmēts ar jēdzienu “būt svešiniekam”, kļūst saprotams, tikai izejot no šīs pozitīvās pieredzes. Tā nav atsevišķu sava ceļa gājēju asociālā būtība, kas neiederas nekādās sabiedrības formās, nedz arī politisku norišu nosacīta sakņu un dzimtenes zaudēšana, kas piemeklē atsevišķus cilvēkus vai cilvēku grupas, lai gan arī tas var kalpot par simbolu Bībelē pieminētajai atsvešinātībai. Šis jēdziens drīzāk parāda nākamās pasaules atrašanos viņā pusē attiecībā pret tagadējo. Tas ir abu pasaulu pilnīgā pretstata apzīmējums, kuru jau tagad izjūt tie cilvēki, kuri pieder nākamajai pasaulei. Ja nākamā pasaule tiek pieredzēta kā dzīvība, tad šī tagadējā pasaule tiek sajūta kā nāve; ja nākamajā pasaulē tiks svētīts Dieva Tēva vārds un tiks nodibināta bērnu sadraudzība ar Tēvu, kas māca teikt “mūsu” pilnā šī vārda nozīmē, tad tagadējā pasaulē esošā sadrumstalotība un kopības

trūkums atklājas jaunā nozīmē. Ja dzīve Dieva valstībā ir dzīve zem atvērtām debesīm, tad dzīve šajā pasaulē ir dzīve tādā pasaulē, pār kuru debesis ir aizslēgtas. To varētu raksturot kā pēdējo, neatrisināmo mīklu aprūtinātu dzīvi, kas nemitīgi nomoka sevi ar jautājumiem “kādēļ?” un “kālab?”, taujājot pēc visa uz zemes notiekošā jēgas. Te atklājas, ka pati pasaule ir pazudusi – līdz ar cilvēku tajā. Mēraukla tam, kas ir pazušana, jau ir atrodama Dieva atklāsmē Jēzū Kristū. Kas ir pazušana vārda dziļākajā nozīmē, kļūst redzams, tikai uzlūkojot Tēvu un Viņa skatījumu uz lietām: Tēvs ir zaudējis Savu bērnu. Tās ir Tēva sāpes, kas Viņam liek apžēloties un meklēt pazudušo, kamēr Viņš to atrod, – tādēļ ka bez Tēva bērns aizietu bojā ar visu savu miesu un dvēseli. Ķēniņš ir zaudējis savu zemi, Debesu Ķēniņš – Savu radību. Tā, būdama pakļauta svešām varām, iet bojā. Tādēļ Viņš ceļas, lai atkal to atgūtu.

Tomēr Dieva darbs Jēzū, kas atnes valstību, kļūst saprotama ne tikai tur, kur cilvēks, nostādīts starp abām frontēm, ar savu sirdi un būtību jau pieder nākamajai valstībai. Tas tiek apstiprināts jau tur, kur pats cilvēks pieredz pārvērtību no pazudušā dēla par atrasto, no mirušā par dzīvo, no svešinieka – par Dieva Tēva nama saimes locekli. Lūgums pēc nākamās valstības jau satur šo cilvēka pārvērtību. Tas ir lūguma priekšnoteikums.

Visa Dieva objektīvā darbība, kas liek Viņa valstībai nākt, ir pretstats cilvēka subjektīvajai darbībai, kas satver to, ko Dievs dod, kas tic, kas ļauj Dieva žēlsirdībai Jēzū sevi sirdī pārliecināt un kļūst par samierinātu cilvēku, pie kura jau notiek tas viss, ko Jānis apzīmē ar jaunu dzimšanu, ar piedzimšanu no augšienes.

Tas netiek izteikts lūgšanā *expressis verbis* (tiešā veidā), taču tas ir tajā ietverts kā lūdēja īstās un galvenās rūpes – lai viņš kļūtu par to, kas iepriekš aprakstīts dažos Bībeles tēlos un vārdos, kam vēl daudz varētu tikt pievienots.

Cilvēks, kuru ir skārusi Dieva atklāsmē Jēzū, atrodas uz robežlīnijas starp abām pasaulēm. Viņš pats ir sašķelts un tiek vairāk vilkts uz vienu vai otru pusi. Viņš ir tas, kas līdz savai dziļākajai būtībai izjutis tumsības varu tajā pašā laikā – izjutis arī nākamās pasaules spēku. Saistībā ar šo pieredzi, viņš drīkst jau attiecībā uz šīs zemes dzīvi lūgt: “Lai nāk (pie mums) Tava valstība!” Mazajā piebildē “pie mums”, kas dažos rokrakstos atrodams starp pirmo un otro lūgumu (Lk. 11:2,

Kodex D), attiecinot to uz otro lūgumu, izpaužas lūguma saistība ar lūdzēja personu, viņa tagadni, viņa stāvokli. Šī piebilde saturiski ir pamatota un, neapšaubāmi, vēlākos laikos baznīcā ir tikusi saprasta kā papildinošs otrā lūguma skaidrojums, kaut arī, iespējams, sākotnēji šīs piebildes nozīme ir bijusi tāda, kādu nosacītu tās saistība ar pirmo lūgumu.

Vēl skaidrāk šīs rūpes, kas saistītas ar otrā lūguma attiecināšanu uz lūdzēja personu tagadnē, izpaužas mums ierastās lūguma formas aizstāšanā ar teikumu: “Lai nāk Tavs Svētais Gars!”, kas atrodams dažos rokrakstos. Viens no šiem rokrakstiem vēl piebilst: “..Pie mums un šķīstī mūs!” Gregors no Nisas savā homilijā par Mūsu Tēvs lūgšanu ir aplūkojis šo tekstu. Izmaiņas atspoguļo atsevišķa lūdzēja un draudzes personisko lūgumu savam saucējam: “Nāc, Svētais Gars!” Svētais Gars ir nākamās valstības ķīla, ko mēs iemantojam jau šeit. Gars ir paaugstinātā Kunga darbība – Viņš ar Savu Garu darbojas pie mums, vada mūs uz ticību un grēknožēlu, rada jaunu dzīvību un Dieva bērnus. Gars ir dāvana, kas dara mūs par Jēzus mācekļiem, par kristiešiem, par Jēzus sekotājiem. Svētajā Garā ir ietvertas mūsu jaunās attiecības ar Tēvu, jo Garā mēs saucam: Aba, mīļais Tēvs! Garā jau šajā dzīvē iemantojam visu dārgumu pilnību, kas ļauj apjaust nākamās Dieva valstības būtību: “..Gara auglis ir: mīlestība, prieks, miers, pacietība, laipnība, labprātība, uzticamība, lēnprātība, atturība” (Gal. 5:22). Ar Gara palīdzību kļūst redzams arī pazudušās pasaules tēls, no kura esam izglābti. To raksturo laulības pārkāpšana, netiklība, nešķīstība, izlaidība, elku kalpība, buršana, ienaidis, strīdi, nenovīdība, dusmas, ķildas, šķelšanās, ķecerība, skaudība, dzeršana, dzīrošana un tamlīdzīgas lietas, kuras, kā Pāvils saka, ir miesas darbi, un tie, kas tādas lietas dara, nemantos Dieva valstību (Gal. 5:19–21).

Lūka, noslēdzot nodaļu, kas runā par lūgšanu un lūgšanas uzklaušāšanu, saka: “Ja nu jūs, ļauni būdami, zināt dot saviem bērniem labas dāvanas, cik daudz vairāk jūsu Tēvs no debesīm dos Svēto Garu tiem, kas Viņu lūdz?” (Lk. 11:13).

Dievs dara Gara dāvanu par visu dāvanu centru un izejas punktu, par tādu dāvanu, kas atkarīga no visu lūgumu uzklaušāšanas nākamajā valstībā. Lūgums pēc Svētā Gara kļūst par lūgumu, kas drīkst izskanēt un kam arī ir līdzī jājzskan ikvienā citā lūgumā – un mēs drīkstam

lūgšanā nest Tēva priekšā itin visu. Kad Jēzus triekas ķertajam vispirms piedod grēkus, šajā notikumā izpaužas Svētā Gara dāvanas centrālais stāvoklis. Bez tās visas pārējās dāvanas zaudē savu vērtību. Visa zemes dzīves bagātība, ar kuru varam būt apveltīti pārpārēm, kuru Dievs mums atvēl baudīt, kļūst par mielastu uz nāvi notiesātajiem, ja netiek atrisināts dzīves galvenais jautājums par manu piederību Jēzum un Viņa valstībai. Tad mūsu dzīvē notiek tāpat kā tēvam, kas rakstīja savam dēlam, kad tas bija dezertējis un notiesāts uz nāvi: “Galvenais, ka tu esi vesels!” Te atklājas visa mūsu bieži tik bezjēdzīgās lūgšanas bezpalīdzība. “..Jo mēs nezinām, ko mums būs lūgt un kā; bet pats Gars aizlūdz par mums ar bezvārdu nopūtām” (Rom. 8:26). Mārtiņš Lutērs savā Lielajā katehismā saka: “Tas ir, it kā visbagātākais un varenākais valdnieks liktu kādam ubagam lūgt, ko vien viņš vēlas, un būtu gatavs dot lielu, karalisku dāvanu, bet šis muļķis nelūgtu neko vairāk kā tikai ubaga ēdienu. Tad viņu pelnīti turētu par nelgu un nelieti, kas izsmej un zobojas par ķeizarišķās augstības pavēli un nav cienīgs nākt tās priekšā.”

Šādā veidā ir jāsaprot arī M. Lutera skaidrojums Mazajā katehismā. Mārtiņš Lutērs zina par valstības nākšanas eshatoloģisko nozīmi, kurā mēs paši nevaram dot nekādu ieguldījumu, pēc kuras varam tikai ar ilgām tikties. Atsevišķa lūdzēja un draudzes tagadnē viņš par centrālo uzskata lūgumu pēc Svētā Gara, jo līdz ar Garu tiek dota ticība un dzīvība, kā arī vieta Dieva valstībā – šeit laicīgi un tur mūžīgi. Mūsu, kristiešu, dzīves tagadne un nākotne, mūsu dievbērnība (1. Jņ. 3:1) šeit ir cieši saistītas. Lūgums pēc Svētā Gara (atbilstoši Lk. 11) tiek izteikts ne velti. Šis lūgums ietver tikai trīs īsus vārdus, taču tie ir dziļi vārdi, aiz kuriem slēpjas visa neizmērojamā pārpilnība, kas mums tiek dota ar Jēzu. Pirmais lūgums norādīja uz pašu Dievu, lūdzot, lai Viņš mums Jēzū atklātos visā Savā spožumā, Savā godībā. Tas bija lūgšanas kodols. Šeit, otrajā lūgumā, skatiens pievēršas tam, ko Dievs Jēzū rada, proti, jaunajai pasaulei, jaunajam cilvēkam, jaunajai cilvēcei, kas drīkst parādīties šajā gaismā.

Tādēļ otrajam lūgumam ir vajadzīgs izvērsums saistībā ar Rakstu vārdiem un tad arī – ar ikdienas dzīvi, ar situāciju, kurā mēs atrodamies, kurā atklājas pazudušās pasaules posts. Saistībā ar to mums arvien no jauna jāatrod lūguma konkrētā forma, kas ik reizi var būt atšķirīga un neiedomājami daudzveidīga. Šeit tiek un var tikt dots tikai norādes.

Noslēgumā norādīsim tikai uz divām konkretizācijas iespējām. Tās, protams, ir aktuālas visos laikos, taču mūsdienās, iespējams, iegūst īpašu nozīmi.

1. Arī otrais lūgums ir aizlūgums. Arī šeit tas jāsaprot tādā pašā nozīmē, kā aprakstīts, runājot par “mūsu” uzrunas vārdos. Lūgums attiecas ne tikai uz savu, atsevišķa kristieša, un draudzes cīņu un grūtībām, kas māca lūgt pēc Svētā Gara, bet arī uz apkārtnes, pazudušās, Dieva dusmībai pakļautās pasaules postu, jo pasaule ir nodota tumsības varā. Šis lūgums īpaši uzlūko cilvēku postu pasaulē. Tā ir Jēzus apžēlošanās, kas runā no šī lūguma un atskan no lūdzēja sirds. Šī Jēzus apžēlošanās mūsos ir visa tā sauktā misijas darba pamats un apslēptais izejas punkts. Lūgums ļauj saprast, ko nozīmē tas, ka drīkstam nest Evaņģēliju, prieka vēsti par Dieva valstību – ne kā formulu, bet kā dāvanu, kas dara jaunu visu sabojāto, sasaistīto dzīvi. Šis lūgums ietver ne tikai mūs pašu, bet arī mūsu tuvākos cilvēkus, kuri ir dārgi mūsu sirdīm, kuru īstās rūpes un vajadzības mēs varam redzēt šādā gaismā. Tas ir aizlūgums par cilvēci visā ekumēniskajā plašumā, kas arvien vairāk un vairāk kļūst par vienotu veselumu, joprojām būdama sātāniskā ļaunuma tvēriena satricināta. Mēs atrodamies šajā cilvēcē un nevaram izbēgt no tās. Tikai šīs bailes un no tām izplūstošā lūgšana spēj izraisīt dinamiku un reizē šķīstīt. Visos laikos šādas lūgšanas ir atskanējušas no draudzes mutes pasaulē, kas aicināta Dieva valstībai. Te ir runa par pēdējo, izšķirošo pasaules un cilvēku likteņu jautājumu.

2. Domās par Dieva valstību ir atrodama vienojošā saikne, kas apvieno cilvēkus sabiedrībā. Šī doma arvien ir saglabājusi savu spēku – jau kopš Bābeles torņa celšanas. Taču šīs domas īstenošana ar cilvēku spēkiem vienmēr ir bijusi tikai karikatūra, kas sagrozītā veidā attēlo vārdos neizsakāmo ideālo tēlu. Šie centieni parāda, no vienas puses, cilvēku pilnīgo nespēju radīt šādu sabiedrību; mūsu dzīves sašķeltība arvien no jauna posta kopību mājās un ģimenē, darbā un sociālajā dzīvē, tautā un tautu starpā, kā arī draudzē un baznīcā. Taču šajos centienos parādās ne tikai cilvēku nespēcīgums, viņu ļaunprātīgā nostāja pret Dievu un līdzcivēkiem ar visu Dieva radītā cilvēka noniecināšanu. Ir tā, itin kā sātans būtu izrīkojies pēc sava prāta tieši šajās vissvarīgākajās cilvēka rūpēs un centienos.

Par visu sadrumstalotību, kuru katrs no mums kādā vietā sāpīgi pieredz, mums jāraida pie Dieva lūgums pēc Viņa valstības nākšanas. Tas ir punkts, no kura ir redzams, ko Dievs domā ar Savu Garu pulcinādams Savus ļaudis, kā to redzam Vasarsvētku notikumā. Ar lūgumu saistītā cerība ir mierinājums, no kura nāk spēks, kurš ļauj uzveikt visu, kas mūs šķir. Mēs visi – raugoties uz šo veselumu – esam pakļauti tam pašam lāstam un aicināti tai pašai valstībai. Mēs esam viena liela vienība, ko Gars dara par īstenību. Dieva valstības zīme ir miers.

Nekas cits tik ļoti neapdraud dzīvības saknes kā kopības postīšana. Tā arvien ir nāvējoša inde. Kur Jēzus dāvana, Viņa Gars, to uzveic, tur rodas dzīvība, ko mēs ar bezgalīgu pateicību sākam pieredzēt. Kā kopsavilkums lūgšanai, kas atskan no kritušās pasaules nāvējošā posta, ir tas, ka ļaujām mūsu šīs zemes situācijai atbilstošajam lūgumam saplūst ar seno liturģisko lūgšanu, kura ir aizlūgumu lūgšanas noslēgums: Kungs Jēzu Krist, Tu Kungs un Dievs, Tu Kungs un Dievs, ved mūs no nāves dzīvībā!

Trešais lūgums

Tavs prāts lai notiek kā debesīs, tā arī virs zemes.

Ko tas nozīmē?

Dieva žēlastība un labais prāts gan notiek bez mūsu lūgšanas, bet mēs lūdzam šajā lūgšanā, lai tas notiek arī pie mums.

Kā tas notiek?

Kad Dievs aptur un satric ikvienu, kam ļauni nolūki un kas mums Dieva Vārdu neļauj turēt svētu, nedz Viņa valstībai nākt – proti, velnu, pasauli un mūsu miesas prātu –, un mūs stiprina un uztur nešaubīgus Viņa vārdos un ticībā līdz pat mūsu galam. Tā ir Viņa žēlastība un labais prāts.

Trešais lūgums ir vērst uz to pašu mērķi, uz kuru pirmais un otrs, jo tas ir Dieva prāts, ka Viņa Vārds tiktu svētīts un Viņa valstība nāktu. Taču aiz šīs norises stāvošais Dievs šeit tiek skatīts ne ar saprātīgas domāšanas slēdzienu, bet ar dedzīgām ilgām. Dievs ir griba – spēcīgākā no visām gribām, kas īstenojas jebkuros apstākļos un pārspēj

jebkuru citu gribu, kura tai pretojas. Tā ir tikumīga, svēta griba, par kuru nedrīkst zoboties. Lūgums runā par Dieva gribas īstenošanos un reizē – par cilvēka gribu un varbūt arī par citu, pārindividuālu spēku gribu, katrā ziņā arī par citām gribām. Cilvēkam ar viņa gribu ir likta mutē šī lūgšana; šeit tiek runāts par cilvēka un Dieva gribas vienošanos. Pretstats šī lūguma fonā parādās daudz spēcīgāk nekā citos lūgumos.

Tā trešais lūgums norāda uz vienu no lielākajām problēmām, kas arvien ir nodarbinājusi cilvēci. Tā nekādā ziņā nav sajūtama tika kristietiešu vidū, bet arī pie pagāniem un jūdiem. Tikai atbilstoši tam, kā tiek uzlūkota šī pretruna un tās pārvarēšana, sevis iesaistīšana Dieva gribā, kļūst saprotams šis lūgums. Arī grieķu–romiešu pasaulei šī problēma nav sveša. Stoiķi to ir izklāstījuši visskaidrāk. Jautājuma nostādne ir tāda pati, kā mūsdienu cilvēcei, kas stāv vēsturisko notikumu mīklu priekšā, ar kurām sastopas ikviens cilvēks, kas savā dzīves gājumā un nostājā sastopas ar tādām norisēm, kuras ir pretējas viņa paša gribai, kuras no viņa prasa smagas atteikšanās, jā, iznīcina visu viņa dzīvi. Tas, ar ko cilvēkam šādi nākas sastapties, tiek uzskatīts par Dieva gribu, kas izpaužas vēsturiskās norisēs. Šajā uzskatā ir reliģioza doma, kas uztver Dievu nopietni, kas visu notiekošo saista ar Viņu, kas visā, ar ko nākas sastapties, saskata Dieva gribu. Lūguma saturs var būt vienīgi tāds, ka cilvēks pakļaujas šai Dieva gribai un grib to pašu, ko Dievs grib panākt ar notiekošo, ka cilvēks saka “jā” visam, ko vien liktenis viņam nes. “Netiecies pēc tā, lai viss notiekošais notiktu tā, kā tu gribi, bet gribi, lai notiktu tieši tā, kā notiek – tad tev labi klāsies” – saka Epiktets (Enchiridion 8). Tas ir gudro dzīves likums, kas atceļ neauglīgo iekšējo pretestību Dieva varai visā notiekošajā, tādējādi sasniedzot harmoniju ar Dieva gribu, tas ir, ar iekšēju mieru pakļaujas nenovēršamajam un apspiež paša gribas iekšējo protestu. Lūgums “Tavs prāts lai notiek” iegūst fatalistisku nokrāsu. Konsekvence, kuru vajadzētu iegūt no šī lūguma un pielietot praksē, ir padevība un pacietība. Tie kļūst par izšķiroši svarīgiem tikumiem. Tur, kur kristietība ir pārņēmusi šo stoiķu domāšanu, tie ir ieguvuši kristīgu tikumu zīmogu. Šīs domu gaitas tuvums kristīgās, Jaunās Derības domu mantojumam ir nepārprotams. Un tomēr trešā lūguma saturs šādi vēl netiek parādīts. Taču, pirms to aplūkojam, mums īsi jāpieskaras Vecās Derības un jūdu reliģijas nostājai šajā jautājumā: kur atklājas Dieva griba un kāda ir cilvēka nostāja attie-

cībā pret šo gribu. Te Dieva griba nav pakāpeniski iepazīstama cilvēka dzīves norisēs, ar kādām nākas sastapties visā dzīves gājumā. Drīzāk gan Dieva griba atklājas Viņa Bauslībā, bet Bauslība ir norma rīcībā. Tādēļ ir nevis jāgrib tas, ko grib Dievs, bet jādara tas, ko Viņš grib. Mērķis ir nevis harmonija, bet paklausība. Tiek prasīta cilvēka aktivitāte, nevis pasīva pakļaušanās. Jautājums par to, kā viss notiekošais ir saistīts ar Dieva gribu, tiek nolikts malā. Lai cik stingri cilvēks turētos pie domas, ka Dievs ir tas, kas no augšienes vada visu notiekošo, tomēr pašā notiekošajā Dieva griba drīzāk ir apslēpta, nekā atklāta; tā ir atklāta Viņa vārdā. Tumšajā, necaurredzamajā dzīves pinumā Dieva atklātā griba vada atsevišķu cilvēku pa drošu un stingru taku. Svarīgi ir nevis gribēt to, kas notiek, bet tomēr darīt to, kas jādara. “Tavs vārds ir manu kāju spīdeklis un gaišums uz maniem ceļiem” (Ps. 119:105). Dieva ceļi visā notiekošajā atbilst Dieva tikumiskajai gribai, kas prasa paklausību. Ja cilvēks no tās izvairās, Dievs atbild ar sodu. Te izpaužas ticība notiekošā tikumiskajai kārtībai atbilstoši Dieva taisnībai. Un tomēr, atbilstoši izlīdzinošai Dieva taisnībai, mostas šaubas par šo viennozīmīgo tikumisko kārtību visā notiekošajā.

Uzdevums nav atrisināts. Ijaba grāmata ir protests pret turēšanos pie šāda visa notiekošā vērtējuma no cilvēka puses – ieskaitot tajā ietvertu cilvēka tikumisko novērtējumu. Cilvēka labklājība nav pašsaprotams ekvivalents viņa taisnībai; cilvēka ciešanas nav šāds ekvivalents viņa pārkāpumiem. Visa notiekošā pamatojums slēpjas cilvēka acīm nepārzināmos dziļumos. Te atliek tikai pazemībā locīt ceļus Dieva vareņības priekšā un apklust Tā priekšā, kas rada un pārvalda dzīvības brīnumu. Te atklājas tā pati vispārcilvēciskā problēma, kādai pievērsās stoīķi, tikai citādā veidā. Tas ir jautājums par Dieva taisnību, kas šeit ir radies no jauna un kas joprojām nav atrisināts, taču no tā nav iespējams izvairīties, jo Dieva griba ir tikumiska un taisnīga griba arī visā notiekošajā.

Tomēr šī lūguma izpratne Jaunajā Derībā nav šķirama no Jēzus personas, no Viņa vēsts un Viņa darba. Tā pilnā nozīmē ir Dieva Dēla lūgšana. “Jo Es esmu no debesīm nācis, lai darītu, nevis ko Es gribu, bet ko grib Tas, kas Mani sūtījis” (Jņ. 6:38) un: “Mans ēdiens ir darīt Tā gribu, kas Mani sūtījis, un pabeigt Viņa darbu” (Jņ. 4:34). Jēzū un tajā, ko Viņš dara, notiek Tēva prāts. Viņa darbs ir Dieva darbs.

Tas ir darbs, kura mērķis ir nosaukts pirmajā un otrajā lūgumā. Šie lūgumi lūdz, lai tiktu svētīts Dieva Vārds un lai nāktu Viņa valstība. Viss notiekošais, kas iziet no Viņa un notiek vēstures gaitā līdz pat laiku beigām, ir Dieva griba jeb Dieva prāts. Tā ir Viņa, kas “.. tik ļoti pasauli mīlējis, ka Viņš devis Savu vienpiedzimušo Dēlu, lai neviens, kas Viņam tic, nepazustu, bet dabūtu mūžīgo dzīvību” (Jņ. 3:16), griba.

Par šo gribu runā Jēzus, Ģetzemanē lūgdams: “..Ne Mans, bet Tavs prāts lai notiek!” (Lk.22:42). Tas nav nenovēršams notikums, kas piemeklē Jēzu. Viņš lūdz ne pēc fatālistiskas padevības šim notikumam, pēc atbrīvošanas no jūtu vētras, pēc padevības un miera. Jēzus lūgšanas centrā ir Dieva prāts, šī Dieva mīlestības griba, kuras dēļ Viņš dodas nāvē un kura Viņam ir neaizskarama. Stundā, kad Jēzus lūdz, kā ceļa rādītājs visiem, kuri lūdz Jēzus vārdā, atklājas pamats, uz kāda Dieva prāts notiek. Ir otra griba, kas turas pretī Dieva gribai. Pasaule nav viennozīmīgi tikai Dieva gribas skatuve, bet – tajā arvien parādās arī šī pretējā griba. Pasaule ir skatuve, uz kuras risinās abu šo gribu cīņa. Jēzus ceļš pie krusta ir šīs cīņas rezultāts un mērķis. Viņš atdod Savu dzīvību kā atpirkšanas maksu par daudziem. Tā ir Dieva mīlestības gribas uzvara Viņā. Tomēr arī Jēzū šī cīņa risinās līdz pašiem Viņa cilvēcīgās būtnes dziļumiem, jo šis ir jautājums par miršanu. Ne tas ir Jēzus jautājums, vai Tēva mīlestības gribai ir jānotiek vai nē, bet gan tas, vai ceļš uz krustu ir vienīgais ceļš, kas ved uz šo mērķi. “Tavs prāts lai notiek” – tas paliek un nemainās, bet vai nav iespējams, ka šis pēdējais, pats rūgtākais kauss paietu garām. Tas ir Dēla lūgums; Viņš kā Cilvēks nodreb to šausmu priekšā, kuras būs jāpieredz pie krusta. Šī lūgšana ved uz gribas vienību ar Tēvu, taču ne ar vispārīgu likteņa pieņemšanu, kā to saprata stoīķi, bet ar Tēva mīlestības gribu, kas noteica Dēla nodošanos grēcinieku rokās. Šī lūgšana ir kaut kas cits nekā fatālistiska padevība. Tā arī nav rezignācijas rezultāts, bet iesāktā ceļa turpinājums skaidrā noteiktībā: “Celieties, ejam!” (Mk. 14:42). Tā ir aktīva paklausība. Šeit augstākā līmenī atklājas tas, kāda bija cilvēka nostāja Dieva gribas priekšā Vecajā Derībā.

Tādā nozīmē Jēzus šo lūgumu ir licis arī mācekļu mutēs. Lūguma mērķis ir tāds pats kā pirmajam un otrajam lūgumam – tas runā par to dienu, kad Glābēja mīlestības griba izcīnīs uzvaru pār ikvienu pretēju gribu uz šīs zemes. Tas ir lūgums pēc uzvaras, kas atskan no spaidiem,

kārdinājumiem, no cīņas grūtībām, no Jēzū parādītās Dieva mīlestības gribas apstiprinājuma, kas jau tagad darbojas tajās norisēs, kas notiek uz zemes.

Jau piebilde “kā debesīs, tā arī virs zemes” norāda uz debesu nošķirtību no zemes. Debesīs ir spēcīga un darbojas tikai Dieva griba. Uz zemes šai gribai vispirms ir jāuzvar, un lūguma nodoms ir, lai šī atšķirība Dieva gribas īstenošanā beigtu pastāvēt – lai uz zemes notiktu tāpat, kā debesīs. Te atkal skats tiek vērsts uz pasaules gala notikumu, kad visi, kas ir debesīs, uz zemes un zem zemes, locīs savus ceļus un kad visas mēles apliecinās, ka Jēzus Kristus ir Kungs, Dievam Tēvam par godu (Fil. 2:10).

Tad zeme kļūs par debesīm. Tā kļūs par tādu pasauli, kurā vienīgā realitāte ir atrodama Dieva gribā, kas caurstrāvos šo pasauli bez šķirošanas un pretestības.

Šeit pašā lūgumā jau tiek nosaukta skatuve, uz kuras viss minētais notiks un jau tagad sāk notikt. Tas atšķir šo lūgumu no abiem iepriekšējiem. Ir tikušas izteiktas domas, ka šī vieta ir tautoloģija, otrā lūguma atkārtojums, un tādēļ Lūkas evaņģēlijā vārdi “kā debesīs, tā arī virs zemes” ir izlaisti. Tomēr ar šādu skatījumu uz zemes atšķirību no debesīm un tātad arī uz cīņas stāvokli šeit, uz zemes, rodas cits viedoklis, kas dara ticamu trešā lūguma sākotnējo stāvokli līdzās abiem iepriekšējiem. Mērķis, pēc kura tiecas Mūsu Tēvs lūgšana, ir tik neizsakāmi liels, ka tas tiek nosaukts ar trīskārša atkārtojuma palīdzību un ka katru reizi redzeslokā nonāk jauns moments.

Mārtiņa Lutera skaidrojums pamatoti pieņem domu par cīņu, taču, tāpat kā abos iepriekšējos lūgumos, ne vispārīgā nozīmē, bez attiecinājuma uz cilvēku – “Lai Dieva labā un žēlīgā griba uzvar visu ļauno padomu un gribu” –, bet izejot no cilvēka posta. Ir skaidrs, ka šis Dieva prāts notiek arī bez mūsu lūgšanas, taču ir runa par to, lai tas notiktu arī pie mums. Šis “pie mums” var tikt saprasts divējādi.

1. Dievs Jēzū cīnās ne tikai ar atsevišķa cilvēka gribu, bet arī ar pārindividuālas gribas spēku, pret velna, pasaules un miesas gribu. Zeme un vēsture ir ne tikai Jēzus vēsture, bet arī arēna, kurā cīnās Dieva griba – uz dzīvību un sātana griba – uz nāvi. Notikumu sfērā šīs lietas ir ietvertas viena otrā. Visā notiekošajā Dieva griba ir aplsēpta un aizplūvurota, tomēr tai ir jātic un par to ir jāzina – no Dieva mīlestības

gribas atklāsmes Jēzū. Stoiskais skatījums iziet no konkordances – no Dieva gribas pilnīgas saskaņas ar visu notiekošo. Tādēļ vienīgā iespēja ir kapitulācija notiekošā priekšā. Šeit, Mūsu Tēvs lūgšanā, trešā lūguma pamatā ir nesaskaņa starp pasaules ciešanām un pazušanu un Dieva gribu, kas vēlas to visu pārvarēt, lai vestu pasauli pretī pilnībai. Ikvienā norisē darbojas abas šīs gribas ar saviem spēkiem. Lūgums ir vērsts uz to, lai notiktu Dieva griba, kura Jēzū ir gājusi krusta ceļu un ar kuru Viņš Savā gribā ir vienojies dedzīgā lūgšanā. Taču, raugoties no cilvēka viedokļa, kas ir vienkārši šo norišu objekts un ir pakļauts abu spēku gribai, pie kura var notikt kā velna griba, tā arī Dieva griba Jēzū, attiecībā uz notikumiem, lūgums iegūst konkrētu saturu. Tajā ir ietverta grieķu cilvēka nostāja, kam nākas pieņemt notikumus, ar kuriem viņš sastopas. Tikai šeit nav runa par padevības nostāju, kas ļauj visam notikt; šeit ir runa par apzinātu tveršanu pēc tā, ko Dievs šinīs norisēs – lai kā arī tās neizskatītos – cilvēkam sniedz, proti, pēc Jēzus glābjošās rokas. “Tavs prāts lai notiek” – nevis sātana prāts, kas mani grib pazudināt laikā un mūžībā, ne pasaules griba, kas ir nometusi vilinošo masku un atklājusi savu melu un naida izķēmoto gīmi, ne tā griba, kas grib mani ieģrūst bezdibenī, kur es būtu Dieva atstāts, bet gan – lai notiek Tēva prāts. “..Bet tā ir Mana sūtītāja griba, lai no visa, ko Viņš man ir devis, Es nenieka nezaudētu, bet to celtu augšā – pastarā dienā” – saka Jēzus (Jņ. 6:39). Augstā priestera lūgšana pauž šīs Jēzus rūpes dažādos izteiksmes veidos. Tā visa ir Dieva gribas izpausme, un trešajā lūgumā šādi vārdi tiek likti arī mūsu mutēs.

Trešais lūgums attiecas uz visu, kas notiek, – cilvēka vārdiem runājot – labo un ļauno, uz prieku un ciešanām. Pasaulei ir arī sava vilinošā puse. Tomēr notikumu tumšā puse, ciešanas šajā pasaulē, šajā lūgumā iegūst īpašu vietu. Tā ir pasaules lielā mīkla, un aiz jautājuma par attieksmi pret Dieva gribu ir ciešanu problēma, un aiz tā – teodiceja, proti, jautājums, kā viss biedējošais, kas notiek pasaulē, ir savienojams ar Dieva labo un žēlīgo gribu. Faktiski tas tiešām nav savienojams. Te griba nostājas pret gribu. Visas ciešanas ir nāves varas izpausmes, kas tur mūs savā gūstā. Dieva gribas mērķis ir izteikts vārdos: “..Nāves vairs nebūs, nedz bēdu, nedz vaidu, nedz sāpju vairs nebūs..” (Jņ. atkl. 21:4). Nāve tiešām ir pēdējais ienaidnieks, kas tiek uzveikts. Jēzus darbs uz zemes ir cīņa pret grēku, slimību un nāvi. Tās nav tikai nākotnes

cerības, ka Jēzus cīņa ar nāves spēkiem vainagosies ar uzvaru. Tā jau ir tagadne. Ļaunā griba trako šī laikmeta norisēs, bet labā un žēlīgā Dieva griba valda pār visu notiekošo. Tā jau ir izcīnījusi uzvaru. Pat izpausmēs nāves spēki nevar īstenot savus nodomus, bet ir spiesti kalpot Dievam un Viņa labajai, žēlīgajai gribai. Tie ir Dieva kreisās rokas darbi, kuros mēs nespējam tieši sajūst Dieva pestīšanas darbu, taču pie tiem, kuri ir šīs varas lokā, šādi Dieva darbi notiek. Mārtiņš Luters to izsaka ar vārdiem: “Dievs aptur un satriec ikvienu, kam ļauni nolūki.” Grēks, posts un nāve – tumšo spēku darbi pasaulē Dievam kļūst par darbarīku, ar kuru tiek īstenota Viņa labā un žēlīgā griba.

Visai ļaunajai gribai jau šīs pasaules laikā tiek noteikta robeža – ar Dieva gribu, kas ir tām pretēja. Viņš soda grēku ar grēku. Tas ir tumšs notikumu pinums, kuru mēs nespējam caurredzēt. Tomēr varam būt pārliecināti, ka Viņš dara Savu darbu – arī tur, kur Viņa īstais darbs, pestīšana, ir pilnīgi aizplīvuots. Šīs domas iegūst pavisam konkrētu nozīmi attiecībā uz tā cilvēka personu, kurš ticībā lūdz pēc Dieva gribas īstenošanās. Tātad šajā lūgumā tiek lūgts, lai mūsu griba tiktu nonāvēta. Tā ir mūsu pašu “es” miršana – līdz ar maniem centieniem, vēlmēm un plāniem, kuros Dievs arvien ievieš Savus labojumus. Tā tiek aizskarta cilvēka paša godība un pārgalvība. Kur tas notiek, tur mūsu gribas plosīšanās vidū īstenojas Dieva žēlīgā griba, pie kuras šajā lūgumā drīkstam atrast ceļu. Šī ir lūgšana pret mums pašiem. Šī ir lūgšana, kas nāk no pastāvīgas cīņas, kas ir mūsu “es” cīņa ar Dievu. Šī cīņa beidzas tad, kad šajā lūgumā tiešām notiek cilvēka gribas vienošanās ar Dieva gribu.

Izskatās gandrīz tā, it kā ar šo domu gaitu notiktu iekļaušanās stoicisma virzienā, kas samierinās ar visu notiekošo. Neapšaubāmi, šis lūgums Jēzus izpratnē nozīmē tādas domu gaitas pieņemšanu, kas ietver mūsu attieksmes problēmu pret visām norisēm, kuras mūs skar. Taču šeit ir runa par pieņemšanu citā, augstākā līmenī. Tas ir kaut kas cits, nekā samierināšanās ar visu notiekošo. Tā nav tikai pārliecība par Dieva gribas konkordanci ar visu notiekošo; atšķirība ir saskatāma, un tā arī ir jāsaprot. Tikumiskais spriedums par šīm norisēm tiek nevis pastumts malā, bet tiek paturēts. Lielais piemērs šajā ziņā ir Jēzus lūgšana Ģetsemanē. Tas ir cilvēku grēks, kas ved Viņu pie krusta, tas ir grēka augstākais punkts, un tas ir redzams: “Tam, kas mani tev nodevis, ir lielāks grēks” (Jņ. 19:11) – Jēzus saka Pilātam. Šīs pasaules valdnieks ir tas, kas

nāk, gribēdams Jēzu iznīcināt. Jēzus ir lūdzis Dievu piedot tiem, kuri Viņam to visu nodarījuši. Tomēr ar šo velna un grēcinieku darbu, pat ar elles nostāšanos pret Viņu Jēzus lūgšanā satver Tēva mīlestības gribu, kas Viņam ļauj pieņemt visas ciešanas grēcinieku glābšanas labā. Un tikai tam Jēzus saka “jā”, tikai tam. Viņa lūgšana itin kā izlaužas cauri mūrim, ko bangojošais grēks ir uzcēlis ap Viņu, un tver pēc Tēva rokas, kas, nāves ceļu ejot, vada Viņa ceļu uz dzīvību un lūdz pēc paklausības.

Tas attiecas arī uz tiem, kuri zina par Dieva žēlīgo gribu, par Viņa gribu, kas vērsta uz pestīšanu, uz glābšanu, un ļauj uz šo Viņa gribu, lūgdami: “Tavs prāts lai notiek!” – Tavs prāts, kas nāvē vēlas dzīvību.

F. Nīče reiz ir teicis: “Tu vairs nevari izturēt savu varoņa likteni. Mīli to, jo tev nav citas iespējas.” Itin kā to varētu izdarīt, itin kā no tā varētu iznākt kaut kas cits, nekā tikai cīņa un kompleksi. Tas būtu pārdabisks dvēseles pārvērtību process un reizē visu vērtību pilnīgs apvērsums. Itin kā mums vajadzētu mīlēt Dieva radības izpostīšanu, ar kādu sastopamies savā liktenī. Jēzus nevienam slimniekam nav sacījis: mīli savu slimību, savu spītālību, savu acu tumsu, tad posts beigsies. Viņš uzliek nelaimīgajiem rokas – par zīmi, ka Tēvs ir samierināts ar viņiem un ka Viņa palīdzība ir tuvu. Mēs drīkstam mīlēt Tēvu, un mums pieder to darīt. Jēzū esam ielūkojušies Tēva sirdī, un no Viņa drīkstam zināt, ka Viņa domas par mums ir miera domas, nevis ciešanu domas, ka Viņš mums dos tādu galu, kādu sagaidām, – pestīšanu no mums pašiem, no mūsu pašu gribas, kas pretojas Viņam. Mums pieder Viņu mīlēt arī tad, kad Viņš vēl nesniedz mums atbrīvošanu no ļauna, bet turpina ļaunumu pieļaut. Mēs drīkstam visu saņemt no Tā rokas, kas šādi liek Savai gribai notikt pie mums.

Tikai šādā nozīmē un tikai šādā ticībā ir iespējams teikt “jā” visam notiekošajam. Tas ir “jā” tiesai, ko varam atrast tikai tad, kad ir sacīts “jā” žēlastībai. Ar tiesu un žēlastību reizē īstenojas Dieva griba šīs pasaules laikā.

Šo lūgšanu izraisa posts, kā arī Jēzus to ir teicis posta brīdī. Te nav nekā no pašlāvības, bet vissmagākā cīņa. Kurš gan varētu sacīt kaut ko citu? Taču vienošanās ar Dieva gribu, kas Jēzū mūs satver, atnes uzvaru. Dievs “..mūs stiprina un uztur nešaubīgus Viņa vārdos un ticībā

līdz pat mūsu galam. Tā ir Viņa žēlastība un labais prāts”. Mūsu ticība ir uzvara, kas uzvarējusi pasauli.

2. Iepriekšsacītājā ir izklāstīta iespēja vārdu “pie mums” skaidrojumam. Tika uzdots jautājums par to, kā Dieva prāts notiek pie mums. Tas izauga no padziļinātās jautājuma nostādnes, kuras priekšā atrodas cilvēks, kas pretojas savam liktenim, strīdas ar sevi un nomoka pats sevi. Atbilde uz šo jautājumu ir nevis rezignācija, padošanās, bet cilvēka gribas vienošanās ar Tēva mīlestības gribu. Arī šeit ir iespējams tā lūgt tikai tad, kad Tēvs visā Savā lielumā un žēlsirdībā Jēzū ir mūsu acu priekšā. Ar savu lūgšanu vēršamies pie Tēva. Te mūsu griba netiek izdzēsta; tikai ar šo lūgšanu tā tiek vērsta uz īsto mērķi un iegūst savu īsto spēku.

Tā nu šajā lūgšanā nav pasivitātes, bet gan gatavība rīkoties. Lai Dieva prāts notiek pie mums – tas nozīmē ne tikai pie mums, bet arī – ar mūsu starpniecību. Arī šī domu gaita nāk no Vecās Derības, lai gan Mārtiņa Lutera skaidrojums to neparāda. Mums jāveltī vēl dažas domas šai lūguma izpratnei.

Te ir runa par paklausību, par Dieva gribas pildīšanu. Taču situācija, salīdzinot ar Veco Derību, īpaši ar jūdu reliģiju, ir mainījusies. Paklausība, kas nāk no ticības, ir tā, kas atzīst Dieva darbu Jēzū, rēķinādamās ar šo lielo realitāti arī savā dzīvē. Šajā paklausībā, kas nāk no ticības, nav tik liela nozīme atsevišķu baušļu pildīšanai, bet visā cilvēka tikumiskajā rīcībā ir svarīgas Tēva un bērna attiecības. Tikai šajās attiecībās mūsu gribai vienojoties ar visaptverošo Tēva mīlestības gribu, rodas paklausība.

Dieva darbs pie mums un Viņa gribas piepildīšanās ar mūsu starpniecību ir savstarpēji saistīti visciešākajā veidā. Stoīķu un Vecās Derības izpratnes šeit sastopas augstākā līmenī. Jā, tā ir tā pati Dieva mīlestības griba, kas notiek pie mums un kam ir jānotiek arī ar mūsu – kā Viņa darbarīku – starpniecību.

Palikšana Viņā un Viņa mīlestībā ir visas mūsu darbības priekšnoteikums. Šīs darbības iekšējā būtība ir mīlestība ar visu tai piemītošo dzīvības bagātību, bet Dievs pats ir tas, kas mūsos rada gan gribu, gan tās piepildījumu (Fil. 2:13). “Tavs prāts lai notiek” sevī ietver lūgumu, lai mūsu egoistiskās, cietās sirdis tiktu pārveidotas tā, ka tās spētu darīt

Dieva prātu. *Da quod jubes, et jube, quod vis* (Dod mums, ko Tu pavēli, un pavēli, ko gribi) Augustīns (*Confessiones*).

Tādēļ ikvienā Dieva gribas panešanā arvien ir ietverts pilnīgs pretstats pasīvai rezignācijai, gatavība aktīvai darbībai. Tā ir atbrīvošana visos tajos brīžos, kad notiekošais cilvēku uzveic – viņa griba, sapņemusi šādu uzdevumu, atkal un atkal var mosties darbībai. Jēzus nāves ceļš ir pilnīga aktivitāte arī attiecībā uz cilvēkiem, ar kuriem Viņam nākas sastapties. Tā ir mierinājuma pilna pieredze, ka tur, kur šī laika ciešanās un krustā ir salauzta paša cilvēka griba, pār pārēm bagātīgi sākas šī Dieva prāta pildīšana. Dievs nonāvē, lai darītu dzīvu, Viņš ved uz krustu, lai celtu augšām jauno cilvēku, kas taisnībā un šķīstībā dzīvos Dieva priekšā mūžīgi.

Tā lūgums šādā nozīmē iederas ikvienā dzīves situācijā, kur mūsu tikumiskā griba tiek pamudināta kapitulēt cilvēku, lietu un apstākļu priekšā, tomēr cilvēka iniciatīva atbilst Dieva pavēlei.

Mūsu Tēvs lūgšanas trešais lūgums atskan pār katru jaunu sākumu ik reizi, kad tiekam aicināti rīkoties. Tā ir vienkārši rīta lūgšana, kas sagatavo ikdienas darbam, saskarsmei ar cilvēkiem, sadursmēm ar visiem dēmoniem un cilvēku izdomājumiem, kas no visa, ko pieredzam, rada negantu sajaukumu, saindē un posta dzīvi.

Tas ir lūgums, ko vajadzētu sacīt par visiem cilvēku plāniem ik reizi, kad gribam īstenot savas vēlmes un centienus.

Visos šajos gadījumos, kad mēs kā aktīvi cilvēki darbojamies ar savu gribu, nevaram orientēties tikai uz Dieva pavēli. Šāda lūgšana gan var būt mūsu izturēšanās vadmotīvs, taču tā var novest arī kazuistiskā šaurībā un darīt mūs bailīgus.

Tādēļ ir vairāk jādomā par reālu vienošanos ar Dieva gribu kā veselumu, par darbību, izejot no šādas kopības, par iekšēju vadību, ko īsteno Viņa Gars.

Tādēļ nav tā, ka mēs vispirms izpaužam savas vēlmes un centienus, lai tālāk tos pārbaudītu un kontrolētu, atbilstoši Dieva gribas mērauklai. Drīzāk notiek mūsu iesaistīšana Dieva gribā, kas Jēzū mūs satver – šis lūgšanas nozīmē un atbilstoši Jaunās Derības Garam – pirms visa, ko darām vai nedarām.

Vienmēr notiek cīņa un savas paša gribas pārvarēšana, pirms cilvēks nonāk līdz rīcībai. Tad seko nevis – kā mēs domājam – tikai noskaid-

rošana, bet īsta vienošanās un dzīve, izejot no šī vienotā veseluma. Tā ir rīkojies Jēzus. Tādēļ lasām liecības par Viņa lūgšanām pirms katras lielas izšķiršanās. Tas attiecas arī uz mums. Tikai šāda lūgšana ved uz pareizu rīcību, uz īstu nelokāmību un neuzpērkamību, kas skaidri iezīmē “jā” un “nē”, parādot, kur piekāpties, kur panākt savu. Tā rīcība tiek pārvaldīta no neredzamā lūgšanas izejas punkta, kas izstaro savu spēku līdz katrai vissīkākajai atsevišķajai lietai cilvēka dzīvē.

Tās visas ir norādes uz konkrētas attīstības virzieniem, kas ir tik bagātīgi kā pati dzīve. Ieskats labajā un žēlīgajā Dieva gribā ir visu šādu lūgumu priekšnoteikums. Tā ir Tēva griba, un bērns, kas pieredz Dieva tēvišķību, var sacīt: Tavs prāts lai notiek!

Visos šajos gadījumos skatiens tiek vērsts uz mūsu pieredzamajiem notikumiem, ar kuriem mums nākas nodarbināt mūsu domas un izskaidroties, lai izdarītu secinājumus un izšķiršanos. Jaunajā Derībā atrodam veselu rindu norāžu, kuras mums palīdz tumšajā notikumu laukā atrast šīs eshatoloģiskās Dieva gribas pēdas. Dievs dara Savu darbu visa notiekošā haosā, un tā ir itin kā mierinoša mūsu lūguma uzklauššana, ka Viņš iet Savu ceļu uz mērķi – mierīgs, stiprs, apslēpts un mūžīgs, – kā Johans Gotfrīds Herders ir sacījis. Tā senā kristietība ir zinājusi, ka to vada šis Kungs – visa notiekošā vidū un ar šo notikumu starpniecību. Te varam runāt par Dieva gribas panešanu ne tikai negatīvā, bet arī pozitīvā nozīmē. Arī šodien ir atrodami vienkārši kristieši, kuri zina, ka Tēva labā, žēlīgā griba viņus nes cauri visam, ko nākas pieredzēt; tā viņus nes līdz pašai pilnības dienai.

Šāda paļāvība zināmos apstākļos var būt saistīta ar redzesloka sašaurināšanos. Dieva žēlīgā griba var pārvērsties sava veida nodrošinājumā cilvēka personiskajai dzīvei. Tad ļoti viegli var notikt tā, ka ticība salūst, pieredzot krasu atšķirību starp Dieva gribu un notiekošo. Tomēr, uz visu kopumā raugoties, ir jāsaprot, ka mūsu gribas vienošanās ar Dieva gribu šādi izpaužas, un tai ir tā jāizpaužas, kļūstot par visas mūsu dzīves nesošo balstu.

Tāda vispirms bija pirmkristīgās draudzes dzīvi nesošā ticība. Tā zināja, ka draudze un viss, kas tajā notiek, ir pieskaitāms tādiem notikumiem, kuri ved tuvāk piepildījumam. Šai norisei piederēja arī ārējas lietas, kā ceļojumi, apmeklējumi utt. Viss tika darīts ar lūgumu: Tavs prāts lai notiek! – un paļāvībā uz to, ka lūgšana tiks uzklaušāta.

Kad tumšajā notikumu laukā atspīd šāda skaidrība par Dieva gribu vienā vai otrā norisē, tad lūgšanā atklājas arī skaidras izšķiršanās iespējas, saturiskā ziņā norādīti ceļi, kuri būtu ejami. Tā apustulis Pāvils zināja, ka ir aicināts pēc Jēzus Kristus gribas. Šī zīme bija raksturīga visam misijas darbam.

Tomēr šos gadījumus nedrīkst vispārināt. Vispārinājumā būtu ietverta prasība iegūt tiešas norādes attiecībā uz katru izšķiršanos šajā dzīvē, pravietiskas atklāsmes, kas norāda dzīves ceļu. Taču Dieva griba Jēzū saistās ar Viņa darba piepildījumu. Tādēļ tā arvien ir un paliek cilvēka izšķiršanās, vai viņš vienojas ar Dieva gribu un pats pēc savas atbildības atrod Viņa ceļus. Šī lūgšana neatraisa no paša atbildības, bet tikai vēl vairāk to stiprina.

Kur saturiski nav atrodama pilnīga skaidrība, un cilvēks stāv divu iespēju priekšā, viņam ir jāuzdrīkstas izdarīt izšķiršanos. Tomēr tā ir tāda izšķiršanās, kurai jāpaliek lūgšanā: Tavs prāts lai notiek! Lai kā notiktu izšķiršanās, vai tā vestu uz panākumiem mūsu izpratnē, vai varbūt novestu grūtībās, kad daudz kas un pat viss šķiet sabrūkam, tomēr ir jābūt tā, ka visā, kas ar mums notiek, pie mums īstenojas Dieva pestīšanas griba, ja vien Dieva žēlastības griba mūs nes, ja mēs tajā paliekam un ļaujam tai mūs vadīt. "Tiem, kas Dievu mīl, visas lietas nāk par labu" (Rom.8:28).

Tikai šādā pašāvēībā arī varam panest mūsu lēmumu konsekvences. Ja neizdodas atrast drosmi atbildīgu lēmumu un to konsekvencu pieņemšanai, cilvēks raugās pēc orākuliem, kas galu galā nonāk pie pagāniskas buršanas pat tad, ja tā ir rotāta ar kristīgu ietēru. Šajā lūgumā un pašāvēībā uz tā uzklausišanu ir meklējama spēja stāvēt pāri visam notiekošajam. Mēs esam pakļauti nevis notiekošajam, bet vienīgajam Kungam, kas ved cauri mums neizprotamajiem dzīves kāpumiem un kritumiem, panākumiem un neveiksmēm pretī Savai pilnībai.

Viņš mums ir darījis zināmu Savas gribas noslēpumu pēc Sava labā nodoma, kuru Tas, laikiem piepildoties, bija apņēmies novest līdz galam, apvienojot Kristū gan to, kas debesīs, gan to, kas ir virs zemes (Ef. 1:9, 10).

Ceturtais lūgums

Mūsu dienišķo maizi dod mums šodien.

Ko tas nozīmē?

Dievs gan dod dienišķo maizi visiem arī bez mūsu lūgšanas, pat ļauniem cilvēkiem, bet mēs lūdzam šajā lūgšanā, lai Viņš mums to māca atzīt un ar pateicību saņemt mūsu dienišķo maizi.

Kas tad ir dienišķā maize?

Viss nepieciešamais miesas uzturēšanai un vajadzībām: ēdiens, dzēriens, apģērbs, apavi, māja, sēta, lauki, kopi, nauda, manta, dievbijīgs laulāts draugs, dievbijīgi bērni, dievbijīga saime, labi un uzticami vadītāji, laba valdība, labs laiks, miers, veselība, kārtīga dzīve, gods, labi draugi, uzticami kaimiņi un tā joprojām.

Pretstatā trim iepriekšējiem lūgumiem, kuri liek mūsu mutēs Dieva lielās rūpes un izvirza priekšplānā visus “Tavs”, kam mūsu personiskās vajadzības tiek pakārtotas, lai gan vienlaikus ir šajos lūgumos pilnīgi ietvertas, pārējie četri lūgumi veido itin kā vienu vienību. Tie nes Dieva priekšā mūsu cilvēcīgās vajadzības, izvirzot priekšplānā vārdu “mūsu”. Tie nav tikai vēlējumi attiecībā uz lietām, kas notiek arī bez mūsu lūgšanas, bet īsti lūgumi pavēles izteiksmē. Tajos mēs tiecamies pēc tā, kas mums tiešām ir vajadzīgs, proti, vajadzīgs šajā pasaulē. Tomēr uz to, kas ir vajadzīgs, mēs raugāmies no viedokļa, kādu nosaka visa Mūsu Tēvs lūgšana. Lūgumus Jēzus ir licis mācekļu mutēs. Viņš šo lūgšanu ir mācījis tiem, kuri steidzas pretī nākamajai valstībai un gaida to, kuri nav no šīs pasaules un kuriem ir jāsaņem ceļš uz mērķi, lai viņi tiešām varētu to sasniegt. Tie nav tādu cilvēku lūgumi, kuri atrodas šīs zemes jucekļī ar savu pašapliecināšanās vēlmi un tieksmi pēc savu kārtību apmierināšanas. Arī šo lūgumu fonā ir redzama eshatoloģiskā situācija. Arī tos raksturo mācekļu aicinājums nākamajai valstībai.

Taču tas neizslēdz arī nopietnu skatījumu uz tagadni, jā, tagadne tiek uztverta daudz nopietnāk nekā tad, ja tā tiktu aplūkota no tīri pasaulīga skatupunkta. Tagadne ir ne tikai ceļš uz mērķi, kurš jāsasniedz, bet kurš tomēr var arī palikt nesasniegts. Arī pati tagadne jau ir dzīve, kurā

īstenojas Dieva valdīšana, kurā Dievs parāda Savu tēvišķību, kurā Viņš uzņem mūs Savas varas lokā, atpestīdams no tumsības varas, tā ka jau šeit dzīvojam kā tādi cilvēki, kuri ir samierināti ar Dievu. Nav iespējams doties pretī nākotnei, ja netiek šādā nozīmē nopietni uztverta tagadne ar visu, ko tā nes šajā pasaules dzīves laikā. Jau tagadni apgaismo nākotnes gaismā. Tā atmirdz šajā gaismā, un lūgumi dziļākajā nozīmē ir vērsti uz to, lai nākamās godības atspīdums kristu uz zemes dzīves lietām.

Pirmais, ko Jēzus māca lūgt, ir maize. Šis lūgums ir spēcīgā kontrastā pret pirmajiem trim, kur mūsu acu priekšā bija viss Dieva darbs, kas visas tagadējās, zemes lietas parāda kā laicīgas, iznīcīgas, pārejošas un niecīgas. Vai vispār ir pamatoti Dieva Majestātes priekšā domāt par šīm zemes lietām, jā, pat lūgt par tām? Vai tā nav Dieva nenovērtēšana – nākt pie Viņa ar šādām mazām, pašām sīkākajām lietām? Vai tas nav materiālisma iebrukums apskaidrotajā lūgšanas pasaulē, ka mūžīgo, viņpasaules lietu vietā tiek risināts iztikas jautājums? Taču šāds pašos pamatos ideālistisks skatījums Jaunajai Derībai un Mūsu Tēvs lūgšanai ir svešs. Neaplūkojot jautājumu par dažādu šīs zemes vajadzību svarīgumu, kuru varam novērtēt tikai ar šīs pasaules mērauklu, varam vienkārši sacīt, ka šajā lūgumā tiek runāts par zemes dzīves uzturēšanu vispārīgā nozīmē. Tās, protams, ir mazas lietas, par kurām šeit tiek runāts; taču šīs mazās lietas mūsu dzīvē ieņem lielu vietu. Cik tas ir pamatoti – to parādīs lūguma paskaidrojums. Šo mazo lietu trūkums savā veidā aizskar dzīves nervu. Bads ir šīs zemes dzīves lielais posts. Dieva varenība kļūst redzama tieši tajā apstākļī, ka Viņš nolaižas līdz pašiem šīs zemes dzīves ielejas dziļumiem. “Viņš nes tiesu tiem, kas varas darbus cieš, un dod maizi izsalkušiem” – tā sacīts jau Vecajā Derībā (Ps. 146:7).

Kas domāts ar vārdu “maize”? Maize ir nabagu un mazturīgo galvenā pārtika, un ar šo vārdu jau ebreju valodā tiek apzīmēta ne tikai no miltiem izceptā maize, bet vispārīgā nozīmē dienišķā iztika. Tāpat kā teikumā: “..Vaiga sviedros tev būs tavu maizi ēst” “tavu” nozīmē to maizi, kuras dēļ tu pūlies un kura tev ir vajadzīga, tā arī šeit vārdi “mūsu maizi” ir domāti tādā pašā nozīmē: tā ir maize, iztika, kura mums ir vajadzīga, kuru lūdzam tādēļ, ka bez šīs nepieciešamās maizes mums nāksies ciest badu.

Tālāk sniegšu Lomeijera skaidrojumu Mūsu Tēvs lūgšanas ceturtajam lūgumam.

Sinoptiskajos evaņģēlijos redzama neparasti cieša saistība starp ēšanu un dzeršanu, un eshatoloģisko priekšstatu par gaidāmo valstību. Norādot izšķiroši svarīgās iezīmes, varētu sacīt: nākamās valstības godība tiek raksturota ar veselu rindu tēlu, ar līdžību par kāzu mielastu, par ķēniņa mielastu, par ēšanu un dzeršanu jeb sēdēšanu pie viena galda ar tēviem Jēzus valstībā. “Jums būs ēst un dzert pie Mana galda Manā Valstībā” (Lk. 22:30). Tagadējā laika bada problēma, atšķirībā no Vecās Derības, netiek risināta ar norādi, ka Dievs paēdina izsalkušos, vai ar piekodināšanu: “..Savu maizi lauž izsalkušam un nabagus, kas bez pajumtes, uzņem savā namā” (Jes. 58:7), bet ar norādi uz nākotni: “Svētīgi jūs, kas tagad izsalkuši, jo jūs būsit paēduši!” (Lk. 6:21). Par šo nākotni tiek sacīts: “Tiem vairs nebūs bada, tiem vairs neslāps, ne saule, ne cits kāds karstums tos vairs nespiedīs, jo Jērs, kas pašā vidū, goda krēsla priekšā, tos ganīs un tos vedīs pie dzīvības ūdens avotiem..” (Jņ. atkl. 7:16, 17).

Pienākums paēdināt izsalkušos un padzirdināt izslāpušos paliek, un, protams, arī šeit bads ir novēršams ar šādu prasītās palīdzības sniegšanu. Taču šis darbs tiek iesaistīts augstākā kopsakarībā: tie, kuri paēdina izsalkušos, pieder Tēva svētīto pulkam. “Ko jūs esat darījuši vienam no šiem Maniem vismazākajiem brāļiem, to jūs esat Man darījuši” (Mt. 25:40).

Lūgums pēc nākamās valstības sevī ietver lūgumu pēc maizes nākotnē.

Taču saistībā ar visām domām par maizi un mielastu skats tiek vērsts ne tikai nākotnē. Jau Jēzus klātbūtne zemes dzīves laikā ir saistīta ar ēšanu un dzeršanu. Grēcinieki tiek ielūgti uz mielastu (Mk. 2:15 u. t.). Doma par kalpošanu, ar kuru Jēzus raksturo Savu darbību, ir saistīta ar apkalpošanu pie galda. Apustuļi ir kalpojuši pie galda (Ap. d. 6:1–4). Jēzus pirms mielasta ir kalpojis mācekļiem, mazgādams viņu kājas, – kā raksta evaņģēlists Jānis. Pretinieki ir saukuši Jēzu par dzīrotāju un vīna dzērāju, atšķirībā no Jāņa Kristītāja, kurš neēda un nedzēra (Mt. 11:18, 19). Bet kā lai kāzu viesi gavētu, kamēr līgavainis ir pie viņiem? (Mt. 9:15). Jēzus kopīgajā mielastā ar mācekļiem ir jau skatāma nākotnes kopība – par spīti visam trūkumam. Uz šo mielastu

ir aicināti arī muitnieki un grēcinieki – ne tādēļ, ka Jēzus būtu piesavinājies brīvību lauzt jūdu spriedumu, nedz arī tādēļ, ka Viņš vispārīgā cilvēkmīlestībā iedibinātu galda kopību ar visiem cilvēkiem vai iežēlotos par viņu postu, bet tādēļ, ka tieši šie ļaudis no sētmalēm ir aicināti Viņa valstībā un ka ēšana un dzeršana kopā ar viņiem ir zīme, kas apliecina viņu aicinājumu un piederību Kristus valstībai. Uzrunādams kānaāniešu sievu, Jēzus runā par maizes došanu bērniem un par to, ka neklājas mest maizi suņiem. Maizes ēšana kopā ar Viņu šajā laikā ir klātbūtnes zīme un par realitāti kļuvušās pestīšanas zīme.

Ēšana un dzeršana Dieva valstībā ietver abas šīs lietas: tagadni un nākotni. Taču tā ir tagadne, kas jau ir uzņemta Jēzus Kristus Tēva žēlastībā, kas visu piepilda. Nākamās pasaules laiks Jēzus Kristus varā kļūst par realitāti jau šajā dzīvē un ietver ne tikai iekšējo dzīvi, mūsu attiecības ar Tēvu, noliekot malā visas pārējās tā sauktās dzīves norises, – tā drīzāk ietver mūsu dzīvi līdz ar visu, kas tai pieder, arī maizi, kas kalpo ārējai dzīvības uzturēšanai. Arī tā un tieši tā ir pakļauta žēlastībai, kas visu dara jaunu. Dzīve nav sadalīta divās sfērās, garīgajā un dabiskajā, bet kā vienots veselums jau šajā pasaules laikā tiek uzņemta Dieva darbā Jēzū, kas satver visu cilvēku.

Tādēļ viss, kas saistīts ar “maizi”, ir skatāms šajā jaunajā gaismā: bada un slāpju posts un žēlastība būt paēdušam, pienākums paēdināt izsalkušos, un galu galā – kopība, kurā cilvēks nāk kā viesis pie Dieva galda Viņa valstībā.

Šī maizes nozīme visdziļākajā veidā ir parādīta stāstos par brīnumaino paēdināšanu. Te tiešām tiek runāts par to, ka miesīgs šīs zemes bads tiek remdēts un ka visi tie, kuri pulcējušies pie Jēzus, tiek paēdināti. Tas ir mielasta mērķis un rezultāts. Paēdinātie konkrētajā gadījumā ir devušies ceļā caur tuksnesi, bet Jēzus ir namatēvs, kas rūpējas par viņiem. Brīnums, kas ar to saistīts, parāda, ka šī ir daļa no nākotnē gaidāmā piepildījuma, ko Jēzus dos, kad Viņa ļaudis tiks paēdināti pārpārēm bagātīgi. Šī maize reizē ir maize, ko Jēzus rīt ēdis kopā ar viņiem Savā valstībā. Viņš savējiem dod kā vienu, tā otru, un jau laicīgajā dzīvē sniedz nākamās lietas.

Ceturtais lūgums ir lūgums pēc maizes, izejot no eshatoloģiskās situācijas. Tas ir reāls lūgums, jo visa iecelšana Dieva valstībā ir dāvana. Tādēļ arī viss, kas tai pieder, ir šāda dāvana. Tā tiek saņemta no žēlas-

tības, kas mani ir aicinājusi nākamajai valstībai. Te ir runa par kaut ko vairāk, ne tikai par Radītāja un radības attiecībām. Šādas attiecības izpaužas Vecajā Derībā. Dievs Radītājs pēc Sava labā prāta paēdina visus dzīvus (Ps. 145:16). Viņš uztur visu pasauli un visu dzīvo, kas tajā mīt. Dieva rūpes par Viņa radību visskaidrāk ir saskatāmas tajā, ka Viņš ar Savām dāvanām pārpārēm uztur visu šo dzīvi, ļaudams saulei spīdēt pār ļauniem un labiem un lietum līt pār taisniem un netaisniem. Viņš ik dienu dod maizi arī visiem ļauniem cilvēkiem – kā Mārtiņš Luters saka – arī bez mūsu lūgšanas. Mēs, Viņa radītas būtnes, atrodamies līdzās visai pārējai radībai, gūstam daļu pie Viņa dāvanām, vai nu tās lūdzam vai nē. Lūgšanas nolūks nav apgalvot, ka tie, kuri nelūdz, saņem mazāk nekā tie, kuri lūdz. Lūgšana nav līdzeklis, kas ļauj lūdzējiem uzturēt šīs zemes eksistenci vispār vai lielākā mērā nekā tiem, kuri nelūdz. Ja uzlūkotu lūgumu pēc maizes no šāda dabiskā cilvēka viedokļa, tad varētu šaubīties, vai vispār ir vērts lūgt. Protams, arī bez šāda pamatojuma ir iespējama lūgšana par dabiskās dzīves vajadzībām. Tā dabiskajā dzīvē ir kā patvēruma meklēšana pie nezināmas varas, par kuras lielumu mums nav ne jausmas. Tā notiek posta laikos, kad pietrūkst lietu, kuras uzskatām par dzīvei nepieciešamām. Tas ir pēdējais glābšanās ceļš, kad ar savu roku darbu nevaram panākt to, kas mums vajadzīgs. Tas ir eksperiments ar to, kas arī citkārt ir līdzās mūsu dzīvē. Arī šādā gadījumā pieredzam Dieva žēlastību, kurā Viņš uzklausa lūgšanu. Arī par to tiek teikta pateicība, taču netiek saskatīts viss nāvē kritušās pasaules posts, nedz viss žēlastības lielums, kas atklājas ne tikai atsevišķos žēlastības aktos, bet satver visu dzīvi un ved to pretī pilnībai. Dieva glābjošā žēlastība nes mūs visā veselumā un ne tikai ved pretī mērķim, bet arī jau tagad sniedz līdz katrai atsevišķai lietai, līdz pat dienišķajai maizei. Maize kļūst par glābjošās žēlastības zīmi un realitāti, kas dara iespējamu ceļu uz dzīvību arī šajā laicīgajā, zemes dzīvē.

Tā vārds “mēs” šajā lūgumā iegūst īpašu uzsvaru. Šeit tas ir atkārtots divas reizes – “mūsu” un “mums”. To kopībai, kuri atrodas glābjošajā Dieva žēlastībā, ir mācīts sacīt Mūsu Tēvs lūgšanu. Tie ir Viņa ļaudis, kuriem Jēzus māca tā lūgt. Maizi, ko Tēvs dod Saviem bērniem, viņiem neviens nevar atņemt. To saņemdami, viņi zina, ka ir paglābti Tēva mūžīgajā žēlastībā. Šī ir arī Dieva Radītāja varenības zīme, ka

Viņš tiem dod maizi. Taču tas ir vēl kaut kas vairāk – tā ir Dieva glābjošās žēlastības varas zīme, ka Viņš Savā žēlastībā tiem dod viņu maizi. Dieva priekšā nevienam nav nekādu tiesību uz maizi un dzīvei nepieciešamo iztiku, kā uzskata dabiskais cilvēks. Žēlastība ir dāvājusi tiesības uz dzīvību, un maize kļūst par šīs žēlastības dāvanu, kas līdz ar Jēzu tiešām dāvā mums visas lietas. Mēs esam tie, kas svētīti ar maizi, tādēļ mēs lūdzam “mūsu .. maizi”, tas ir, bērnu maizi. Arī šeit mēs apelējam pie Dieva žēlastības.

Šādi liels ierobežojums, kas saskatāms vārdā “šodien” jeb, kā Lūka saka, “katru dienu”, atklājas jaunā gaismā. Te tiek uzlūkota vismazākā mūsu dzīves daļa, pats mazumiņš, kas mums ir pilnīgi nepieciešams dzīvības uzturēšanai. Tas tiek izdalīts ne tādēļ, lai priekšraksta veidā mācītu mums askētisku izturēšanos, kam jābūt mierā ar šo vismazāko, neuzdrīkstoties savā dzīvē lūgt un izmantot neko vairāk. Lūgums pēc vismazākā, kas nepieciešams dzīvības uzturēšanai, nav pamatots laicīgo vajadzību negatīvā vērtējumā. Gluži otrādi: pat laicīgā un kvantitatīvā ziņā vismazākais laicīgo uzturlīdzekļu daudzums ir pozitīvi novērtējams. Tam ir piešķirts mūžīgās žēlastības spožums, kurā esam aicināti. Nav sacīts – kā Lomeijers izsakās –, ka mums vajadzētu palikt tikai pie mazumiņa, taču arī ar to mums ir jābūt apmierinātiem un ar īstu pateicību jābauda mūsu dienišķā maize pat tad, ja nākas dzīvot no rokas mutē.

Jēzus Savus ļaudis ir uzņēmis Savu sekotāju pulkā un arī sūtījis pasaulē bez kāda laicīga nodrošinājuma. No šādas situācijas sākotnēji ir izaugusi šī lūgšana. Tā atkal un atkal atkārtojas Jēzus ļaužu dzīvē, ar krustu, ar sekošanu ciešanās, ar dažādiem dabiskās dzīves apstākļiem, kuri atnes postu un rūpes.

Taču lūgums neaprobežojas tikai ar šo situāciju, un tā arī neprasa brīvprātīgu iesaistīšanos šādā situācijā. Tomēr tajā izpaužas lūdzēja iekšējā brīvība, kas ir nolikusi malā rūpes par šodien un rītdien, paļaudamās uz Dieva Tēva dāvanu. Lūgums pēc maizes ir tveršana pēc Dieva Tēva rokas un līdz ar to – pēc brīvības, pēc atbrīvošanas tajā vietā, kur mūsu nebrīve ir sajūtama visskaidrāk un vissāpīgāk. Te atspoguļojas Jēzus vārdi: “Skatieties uz putniem gaisā: ne tie sēj, ne tie plauj, ne tie sakrāj šķūņos, un jūsu Debesu Tēvs tos baro. Vai tad jūs

neesat daudz labāki nekā viņi?” (Mt. 6:26). Mūsu Tēvs lūgšanas ceturtais lūgums ir atbilde uz šiem Jēzus vārdiem.

Tā ir uzveiktas rūpes – taču ne ar pavēli un tai atbilstošu spēku sasprindzinājumu, nedz arī ar rūpju apkarošanu atsevišķos dzīves punktus, kas īpaši izteikti dod pamatu rūpēm, bet gan ar to, ka tiekam iecelti jaunajā žēlastības pasaulē, kura nāk, kura ietver visas lietas un izpaužas ikvienā atsevišķā lietā. Kad tēvs uzņem pazudušo dēlu atpakaļ mājās, viņa raizes un rūpes beidzas. Dēls var sākt lepoties ar to, ka tiek apgādāts, un ar dažādiem līdzekļiem to apstiprināt. Te beidzas pensiju histērija ar visu sevis žēlošanu un melīgais teātris, kas nāk līdzī ikvienai nabadzībai, cenšoties īstenot tiesības uz izdzīvošanu. Visa sīkumainība ar savu salīdzināšanu un skaudību, ar plūkšanos par druskām, kuras liktenis mums atmet, tāpat arī mantrausība izbeidzas. Bērns ir patvēries Tēva namā. Viņa priekšā ir pārpilnība, no kuras viņš drīkst saņemt žēlastību un atkal žēlastību.

Vārds “Tēvs”, kas pilnā eshatoloģiskā nozīmē attiecas arī uz šo lūgumu, iegūst vēl plašāku un dziļāku jēgu. Tā tiek iegūta iespēja plašāk saprast arī to, kas ir maize – kā Mārtiņš Luters to dara savā skaidrojumā. Tā tieši neizskan lūgšanas vārdos, taču nav izslēdzama. Visas šīs lietas atrodas mums piešķirtās žēlastības laukā. Lūgumā un pateicībā, par kuru M. Luters runā savā skaidrojumā, ir ietverts prieks un brīvība. Tas ir prieks par Tēva dāvanu un brīvība, kas spēj būt kā paēdusi, tā izsalkusi, dzīvot gan trūkumā, gan pārpilnībā. Te mamons, manta, pārstāj būt mūsu dievs un atkal kļūst par nedzīvu lietu, par Dieva dāvanu, kas mums ir dota, un pār kuru mums ir vara. “Viss jums pieder, bet jūs piederat Kristum” (1. Kor. 3:22, 23).

Te ir ietvertas arī tiesības uz askētisku izturēšanos, kādu māca Origēns, uz iespēju vajadzības gadījumā nabagu labā pārdot visu īpašumu, pašam ciest badu un slāpes (Mt. 19:21).

Te ietverta arī pirmkristīgās draudzes nostāja, kurā neviens par savu mantu neteica, ka tā pieder viņam, bet “viss tiem bija kopīgs” (Ap. d. 2:44).

Te ietverts arī pienākums darīt darbu – tas ir Tēva dots uzdevums. “Ja kas negrib strādāt, tam arī nebūs ēst” (2. Tes. 3:10). Visi šie atšķirīgie izturēšanās veidi – tie ir tikpat svarīgi kā maize – netiek nosaukti, un tie arī nav pavēlēti un noteikti ar likuma spēku. Tie atkarīgi no

katras atsevišķas situācijas un no jaunajām attiecībām ar Kungu, bet Viņā – ar Tēvu.

Pašā lūgumā mūsu zemes dzīves uzturēšanas centrs, dienišķā maize, tiek saistīta ar tagadējo un gaidāmo žēlastību, kas caurstrāvo visdažādākos dzīves apstākļus.

Tomēr viena lieta, kurai esam jau pieskārušies, ir ar to nesaraunami saistīta: šī dāvana ir dota mums. Tā ir glābjošā žēlastība, kas satver ne tikai atsevišķu cilvēku, bet cilvēku kopību, kura ir šajā žēlastībā, brāļus. Vārds “mūsu” ietver viņus šajā kopīgajā lūgšanā pēc dienišķās maizes. Šis vārds ietver viņus Dieva mīlestībā un līdz ar to arī cilvēku mīlestībā. Cilvēku kopības atrašanos žēlastībā, tās īstumu parāda tas, vai šis “mūsu” īstenojas darbos un līdz ar to – patiesībā. “Bet kam ir laicīga manta un viņš redz savu brāli ciešam trūkumu un aizslēdz viņam savu sirdi, kā gan Dieva mīlestība paliktu viņā?” (1. Jņ. 3:17).

Taču tas nav attiecināms tikai uz brāļiem un stingri norobežojams. Lūgumā tiek salauzts aizsprosts, kas šo zemes lietu, maizes, dēļ šķir cilvēku no cilvēka. Vecās Derības “lauz savu maizi izsalkušiem” pārstāj būt pavēle, kad sākam dzīvot no Dieva un Viņa žēlastības pārpilnības.

Kad noslēgumā vēršam skatu no šīm konsekvencēm, kas ietvertas lūgumā, atpakaļ uz sākotnējo, centrālo izpratni, varam pievienot vēl divas piezīmes.

1. Mārtiņa Lutera skaidrojums šo izpratni, kuru iepriekš esam attīstījuši, tiešā veidā neizsaka, taču arī neizslēdz, bet drīzāk to ietver, ja arī šis lūgums tiek norādītājā veidā saprasts, izejot no pilnas Evaņģēlija izpratnes. Mēs lūdzam Tēvam maizi, lai atzītu un ar pateicību saņemtu dienišķo maizi kā to, kas tā ir, proti, kā žēlastības dāvanu ceļā uz mērķi, kas mums ik dienu dod iemeslu pateikties Dievam pār Viņa pārpārēm bagātīgo žēlastību.

2. No šīs izpratnes par maizi kā tagadējā laika dāvanu, kas jau šeit kopībā ar Jēzu tiek saņemta no Tēva un reizē ir zīme un realizācija nākotnē gaidāmajai ēšanai un dzeršanai Dieva valstībā, izaug arī Vakarēdiena izpratne. No šī ikdienas mielasta lietojuma nāk mielasta iestādījums Jēzus dzīves beigās – tikai padziļinātā izpratnē par to, ko Viņš sniedz Saviem mācekļiem līdz ar maizi. Paēdināšana šeit un tur ir nesaraunami saistīta ar Viņa miesas nodošanu un asiņu izliešanu mācekļu labā.

Tas pats attiecas uz pirmo kristiešu mīlestības mielastu. Kā toreiz, tā arī šodien ikdienas mielasts un Vakarēdiens ir cieši saistīti. Tā ikdienas mielasts, kas tiek saņemts kopībā ar dzīvo Kungu, iegūst dziļu jēgu. Dievs sniedz savējiem daļu pie Viņa žēlastības pilnās klātbūtnes tagadnē un nākotnē, piepildot apsolījumu, kura dēļ izsalkušie un izslāpušie tiek paēdināti un padzirdināti: “Svētīgi jūs, kas tagad izsalkuši, jo jūs būsiet paēduši!” (Lk. 6:21).

Ceturtais lūgums ir tas pats pirmais lūgums, kas patur redzeslokā “šodienu” un šīs zemes dzīvi. Tas ved pie trim pēdējiem lūgumiem, kuri uzlūko ceļu, kas ved uz norādīto mērķi. Tas ir ceļš, kas var tikt iesākts tikai cīņā, kad vaina, kārdinājumi un posts mūs nomāc un kad mums tie jāuzveic. Te tiek ievērota dzīves ceļa tumšā puse. Taču aiz tās atrodas pozitīvā puse, kas visu dzīvi skata žēlastībā – par spīti vainai, kārdinājumam un ļaunumam. Tomēr pati šī dzīve līdz ar tās uzturēšanu ir Viņa žēlastības dāvana, kas netiek atteikta arī tur, kur grēks un viss, kas no tā izaug, aizēno žēlastības pieredzi. Žēlastība tomēr ir tepat, un, ja tā ir, tad drīkstam lūgt pēc piedošanas, pasargājuma un pestīšanas, saņemdami apsolījumu, ar kuru noslēdzam Mūsu Tēvs lūgšanu: “Jo Tev pieder valstība, spēks un gods mūžīgi.”

Piektais lūgums

Un piedod mums mūsu parādus, kā arī mēs piedodam saviem parādniekiem.

Ko tas nozīmē?

Mēs lūdzam šajā lūgšanā, lai Debesu Tēvs nepem vērā mūsu grēkus un to dēļ mūsu lūgšanu neatraida, bet lai Viņš Savā žēlastībā dod visu, ko lūdzam, lai gan mēs neesam cienīgi to saņemt, nedz esam to pelnījuši, jo mēs ik dienas daudz grēkojam un esam pelnījuši vienīgi sodu. Tad arī mēs no sirds gribam piedot un labprāt darīt labu tiem, kas grēko pret mums.

Pirmo triju lūgumu saturs bija Dieva darbs. Tiem ir eshatoloģisks izkārtojums; tie raugās uz laiku, kad tas, kas nosaukts lūgumos, kļūs par piepildītu realitāti: ka Dieva Vārds tiks svētīts, ka Viņa valstība

nāks un Viņa prāts notiks. Tas tik daudz nav lūgums, kā lūdzēja tiekšanās pēc nākotnē gaidāmās realitātes. Lūdzēja persona un tās situācija lūgumu vārdos nav skaidri parādīta. Un tomēr šo saistību ar lūdzēja personu ietver jau lūgumā izteiktā tiekšanās. Te ietverts lūgums, lai pats lūdzējs tiktu uzņemts šajā Dieva darbā, turklāt jau tagadnē. Tāda ir Mūsu Tēvs lūgšanas jēga: Dievs dara Sevi par Tēvu pazudušajiem, lai jau šeit sāktu notikt tas, kas reiz arī viņiem kļūs par piepildītu realitāti.

Tā lūgumu raksturīgais fons ir cilvēku ciešanu aspekts šajā pasaulē, kas Tā Kunga dienā sasniegs savu piepildījumu.

Cetri pēdējie lūgumi skaidri runā par tām cilvēka rūpēm, kas ir izšķiroši svarīgas ceļā uz Tā Kunga dienu. Centrā atrodas zemes dzīves uzturēšana, kas arī ārēji ir Tēva žēlastības ietverta. Viņš dod maizi, ko mēs izmantojam, lai vēl šodien saglabātu savu dzīvību, un maizi, kura mums kļūst par ēdienu, kas sniedz mūžīgo dzīvību. Dievs ietver visu cilvēka eksistenci Savā žēlastībā, un ceturtais lūgums izsaka paļāvību, kas visu saņem no Dieva Tēva rokas.

Pēdējos trīs lūgumos vēl skaidrāk redzams, ka skatiens tiek pievērsts zemes dzīvei. Šie lūgumi uzlūko zemes dzīvi ar visiem tās draudiem un šķēršļiem, kādi rodas ceļā uz mērķi. Tas ir parāds, kārdinājums, grēka vara, kas mūs uzveic šajā ceļā, un galu galā – kopsavilkuma veidā norādot – ļaunums jeb ļaunais, ar ko, atbilstoši Mazā katehisma izpratnei, tiek apzīmētas nelaiμες, kas stājas cilvēka ceļā, liek viņam aiziet bojā un nomirt, tā arī nerasniedzot mērķi.

Lūgumi arī šeit nav tikai atsevišķa cilvēka individuāli lūgumi. Tieši tajos daudzskaitlis “mums” un “mūsu” iegūst īpašu uzsvaru. Šis ir to cilvēku pulks, kuriem Dievs ir kļuvis par Tēvu, kuriem nākas iet šo ceļu, kas pilns asiņu un asaru, un kuri zina, ko tas nozīmē. Taču cilvēks, kas kļūst par Tēva bērnu, tiek izrauts no tumsības varām, kuras rada šīs norises noslēpumainību.

Pirmā no tumsības varām ir parāds. Piektais lūgums runā par parādu piedošanu jeb atlaišanu. Evaņģēlists Lūka šajā vietā runā par grēka piedošanu. Arī evaņģēlists Matejs, atkārtoti uzsvērdams parādu piedošanas nozīmīgumu, parādu vietā runā par pārkāpumiem. Šie apzīmējumi tiek izmantoti *promiscue* (neatdalīti, vienādā nozīmē). Un tomēr vārdā “parāds” saistībā ar vārdu “piedot” ir ietverts ļoti nozīmīgs moments.

Grēks apzīmē baušļa pārkāpumu, Dieva noteiktās normas aizskaršanu (1. Jņ. 3:4). Mārtiņam Luteram grēks ir netaisnība, burtiski sakot, nelikumība. Cilvēka ļaunā griba nostājas pret Dieva gribu. Turpretī parāds liek uzsvāru uz personiskām attiecībām. Apzīmējums ir ņemts no tiesiskās sfēras un atklāj aizdevēju un parādnieku attiecības. Viens ir kaut ko devis otram, un no tā rodas parādnieka pienākums. Ticīgais uztur prasību pret parādnieku aizdotās vērtības dēļ. Parādnieks ir viņam piesaistīts ar savu pienākumu. Taču šeit šaurais tiesiskās dzīves loks tiek atstāts. Visas cilvēku savstarpējās tikumiskās attiecības raksturo šādas savstarpējas parādu un pienākumu saistības. Tieši tas pats attiecas uz mūsu parādu Dieva priekšā. Mūsu dzīvē nav nekā tāda, ko mēs nebūtu saņēmuši no Viņa. Tādēļ visā, kas mēs esam un kas mums pieder, esam saistīti ar Dievu. Šīs attiecības nekad nebeidzas. Tās tiešām ir mūsu pamatattiecības ar Dievu. “Kad jūs visu, kas jums uzdots, būsiet izpildījuši, saki: mēs esam necienīgi kalpi, mēs esam darījuši, kas bija mūsu pienākums” (Lk. 17:10). Ja zemes dzīve ir tikai sevis apmierināšana ar visu šo esamību, tad šīs pamatattiecības paliek neatzītas. Tas ir tā, ka parādnieks paiet malā no sava parāda devēja ceļa, lai nebūtu viņa redzeslokā, taču līdz ar to viņa saistības netiek atceltas, bet īstenībā parādnieks pastāvīgi bēg, negribēdams, lai viņa parāds tiktu atgādināts. Jēdzienā “parāds” ir ietverta zināšana par Dievu un saistība ar Viņu.

Tomēr saistībā ar piedošanu šeit ir vēl kāda iezīme, kas izceļ attiecības no parastu tiesisku attiecību sfēras un dara par visaptverošām sabiedriskajām attiecībām, kas ietver dzīvi ar visām tās izpausmēm.

No cilvēka saistības ar sabiedrību kļūst skaidrs, ko nozīmē tas, ka esam cits citam parādā. Apustulis Pāvils to ietver vārdos: “Nepalieciet nevienam neko parādā kā vienīgi, ka jūs cits citu mīlat” (Rom. 13:8). Mīlestībā esam cits citam parādā visu – no iekšējas sirdsbalss līdz ārējiem darbiem un visa tā īstenošanai, kas otram vajadzīgs ārējās lietās un darbos. Cilvēku saistība savstarpējas mīlestības attiecībās ne tikai aprij parastas tiesiskas attiecības, tā ka viss, ko esam cits citam parādā pēc likuma, tajās tiek ietverts, bet arī atceļ šīs attiecības, un tas, ka esam cits citam parādā, iegūst pavisam citu, jaunu dziļumu un plašumu. Kas mīlestības attiecībās norāda savas tiesības, tas ir jau atcēlis īsto saistību mīlestībā. Te kļūst skaidrs, ka šis parāds nekad nevar tikt dzēsts; tas dienu no dienas, ikvienā dzīves situācijā rodas arvien no jauna. Ja

tā nenotiek, tad rodas parāds citā nozīmē, un tāds parāds vienmēr ir kopības laušana un noliegšana. Tad priekšplānā izvirzās mūsu pienākuma nepildīšana. Nav nejaušība, ka līdzībā par Pastaro tiesu tiek nosaukts tas, ko neesam darījuši, ko esam palikuši cits citam parādā. Ja mīlestība ir mūsu prasība vienam pret otru, tad mūsu parāds dzīves laikā pieaug līdz neapraķstāmi lielai summai. Tas ir astronomisks skaitlis, un te kļūst saprotams tas, kas (Mt. 18) sacīts par nekrietno kalpu. No šīs palikšanas parādā kļūst saprotama arī cilvēku kopdzīves sairšana. Ir iespējams teorijā un praksē noliegt šo savstarpējo palikšanu parādā, un tas pastāvīgi tiek darīts. Rēķinu kārtošana vienmēr ir sabiedrības dzīves postīšana – sākot ar laulību, vecāku un bērnu attiecībām, ar kopību darbā, līdz pat vienas tautas attiecībām ar otru. Tas izpaužas, paceļot parāda jautājumu. Vienpusīgā apsūdzībā vēl neklūst redzams pats pamats, proti, ka cilvēku kopībā, savstarpējā mīlestībā ir meklējamas īsti “normālas” cilvēku savstarpējās attiecības.

Taču palikšana parādā ir ne tikai tas, kas palicis nepadarīts vai nokavēts; tā ir arī tieša kopības aizskaršana, kas sarauj savstarpējās saites.

Tomēr aiz līdzcilvēka stāv pats Dievs. Viņš ir iedibinājis šīs mūsu savstarpējās attiecības. Tā ir Viņa dāvana. Kas paliek prasīto parādā līdzcilvēkiem, tas ir parādā arī Dievam. Kas aizskar kopību cilvēku starpā, tas aizskar kopību ar Dievu. Tāds paliek Dievam parādā to, ko ir palicis parādā cilvēkiem. Tā sakrājas nenovērtējams parāds. Tas ir fakts: visa dzīve ar saviem neskaitāmajiem pārkāpumiem un visu nepadarīto ir palikusi parādā to, ko tai vajadzēja paveikt un kādai vajadzēja būt – tas ir parāds Dieva priekšā, kam kā dzīvības Radītājam ir tiesības piedzīt šo parādu, – kā sacīts (Mt. 18): “Maksā, ko esi parādā!”

Kas tad, pretstatā tam, ir grēku piedošana? Grēcīgās dzīves realitāte ir fakts, kuru nekādi pasaules spēki nevar padarīt neesošu. Tas ir izpostījies ne tikai kopību cilvēku starpā, bet arī cilvēku kopību ar Dievu. Piedošānu var saprast līdzībā par naudas parādu. Dievs atlaiž parādu. Viņš to nepiedzen. Taču būtu par maz aprobežoties tikai ar šo negatīvo momentu.

Kā parāds vispār var tikt saprasts tikai attiecībā uz pienākumiem kopībā, tāpat arī piedošana. Tā neatceļ realitāti, bet atzīst to. Taču pāri visai šai realitātei, kas kopumā ir pastāvīga palikšana parādā, tā no jauna veido sadraudzību, atjauno to pilnīgā šķīstībā un neapgrūtinātā

veidā – nevis noslēpjot parādus, bet atlaižot tos. “Es nepieminu tavus grēkus” (Jes. 43:25). Tā piedošana rada kaut ko pozitīvu, kaut ko jaunu. Tā nenoliedz saistību, bet drīzāk apstiprina to pilnīgā nozīmē, pirmoreiz piešķir tai pilnīgu spēku.

Piedošana nāk no Dieva. Kas zina parāda apmērus, tas arī zina, ka nav iespējama gandarīšana no cilvēka puses. Notikušo nav iespējams padarīt nenotikušu. Ikvienu dienu atnes jaunus pienākumus, kuri mums ir jāpilda. Ikviens mēģinājums vērst kaut ko par labu ir absurda doma. Piedošana ir izšķirošais notikums, kam jānotiek, lai mēs varētu stāties jaunās attiecībās ar Dievu. Kas stāv aiz šī Dieva darba, ko Dievam maksā piedošana, proti, Jēzus krustu – to šis lūgums nepiemin. Taču lūgšanu mācekļu mutēs liek Tas, kas pats ir samierinājums par mūsu grēkiem. Šajā vārdos neizteiktajā visspēcībā Jēzus māca šo lūgšanu. Piedošana nav pašsaprotama lieta – tas ir brīnums un Dieva žēlsirdība, Debesu Tēva īstā tēvišķība. Tieši piedošanā dokumentējas Dieva tēvišķība. Arī šeit, kā pirms katra lūguma, vajadzētu atkārtot uzrunu “Tēvs”, jo piedošanā notiek tas, ka Dievs kļūst par manu Tēvu, bet es – par Viņa bērnu. Piedošana atraisa cilvēku no viņa darbu tīkla, nošķir viņu no tā, kas ir viņa cilvēciskais un vēsturiskais mantojums, atbrīvo viņu jaunai esamībai Dieva valstībā, Dieva Vārda slavēšanai, bet no Dieva prāta īstenošanās izaug Viņa prāta pildīšana kopībā ar Viņu, mīlestībā.

Tas ir eshatoloģiskais Dieva darbs, kas atrodas vecās pasaules beigās un jaunās pasaules iesākumā. Lūgums raugās uz to dienu, kad Dievs teiks mums izšķirošo spriedumu.

Taču arī tagadējās attiecības ar Dievu nepaliek nenoskaidrotas. Piedošana jau šeit ir realitāte, un līdz ar to – jaunā laikmeta iejaušanās vecajā. Kas šeit un tagad saņem piedošanu, tas reizē to saņem arī pēdējās tiesas spriedumā. Šī diena, kurā tas notiek, ir eshatoloģiskā stunda.

Ikvienā piedošanā ir kaut kas galīgs, bet šis galīgais tiek ienests laikā, šodienā. Tas reizē parāda visu dzīvi kā piedošanas gaidīšanu. Kā ceturtajā lūgumā mums pietiek lūgt maizi šai dienai, atstājot tālāko uzturēšanu Dieva ziņā, jo Dieva žēlastība ir paliekoša, tāpat ir arī ar piedošanu. Lūgumā ir ietverta pašāvēība uz to, ka lūguma piepildījums būs galīga un pilnīga atbrīvošana no visiem parādiem un pilnīgi apskaidrota uzņemšana sadraudzībā ar Dievu. Un tomēr lūgšana ir jāatkārto katru dienu,

jo tas, ko mums ir pienākums darīt, nekad nebeidzas, jā, atjaunotajā sadraudzībā ar Dievu tas iegūst vēl daudz lielākus apmērus. “No katra, kam daudz dots, daudz prasīs!” (Lk. 12:48). Kristieši ir un paliek parādā vēl vairāk, un lūgums kļūst jo dziļāks un dedzīgāks. Tā kā sadraudzība pastāv, tad tās aizskaršana ir jo redzamāka un nozīmīgāka un rūpes par tās atjaunošanu kļūst jo nopietnākas.

Visā savā dziļākajā izpratnē šis lūgums attiecas uz ieiešanu Dieva bērna kārtā, un tas pavada visu cilvēka – un tieši kristieša – dzīvi. Kristieša dzīve ir dzīve piedošānā un piedošanas gaidīšanā līdz pašam mūža galam. Jēzus šeit Saviem ļaudīm dod tiesības lūgt piedošānu un priecāties sadraudzībā ar Tēvu, pastāvīgi noliekot malā parādu nastu. Tā kā piedošana nenoslēpj parādu, tā nozīmē patiesu apskaidrošanu mūsu attiecībās ar Dievu, un reizē arī mūsu iekšējās dzīves un kopdzīves apskaidrošanu. Viss kļūst patiens. Cik lielā mērā apspiestā vainas apziņa apgrūtina un pasliktina dvēseles stāvokli un līdz ar to visu cilvēku kopdzīvi, tas no medicīniskā viedokļa ir atklājies ar psihoanalīzes palīdzību. Taču dziedināšana objektīvā nozīmē netiek sasniegta tikai ar apspiestās vainassajūtas atsaukšanu nomodā esošā apziņā. Te nav runa tikai par vainassajūtas novēršanu, bet par apskaidrošanu un kārtību reālās attiecībās ar otru, proti, ar Dievu. Tas notiek tikai ar piedošānu. Uz šo piedošānu attiecas lūgums.

Tikai uz šādu apskaidrotu attiecību pamata ir iespējama patiesa lūgšana. Mārtiņš Luters savā skaidrojumā izvirza priekšplānā šo skatījumu. Tieši ar lūgšanu pēc piedošanas visas lūgšanas Dievam iegūst savu raksturīgo iezīmi, proti, ka lūgšana ir nākšana pie Viņa. Lūgšana ir vienlīdz tālu no prasības – “mēs neesam cienīgi saņemt to, .. ko lūdzam” – un no rezignācijas, kas necer uz uzklausišanu. Tā stājas pretī abiem galvenajiem grēkiem – *superbia* (augstprātībai) un *desperatio* (izmisumam). Šāda lūgšana tiešām tiek uzklausiņa, jo uzklausiņas priekšnoteikums ir atjaunota sadraudzība ar Dievu. Piedošānā ir līdzīgi ietvertas visas pārējās dāvanas.

Piektajā lūgumā ir palīgteikums, kas Mārtiņa Lutera tulkojumā skan tā: “..Kā arī mēs piedodam saviem parādnikiem.” Šķiet, burtiski pareizāks tulkojums būtu: “.. Kā mēs esam piedevuši saviem parādnikiem.” Tā cilvēku piedošāna tiktu padarīta par laika ziņā iepriekšēju, jā, par priekšnoteikumu Dieva piedošānai. Tas atbilstu rakstītajam Mateja

evaņģēlijā (6:14, 15), kur viennozīmīgi cilvēku darbs iet pa priekšu Dieva darbam.

Istenībā šeit tomēr tiek runāts par vienlaicīgu darbību – gan virsteikumā, gan palīgteikumā. Līdzība par nekrietno kalpu arī nostāda Dieva un cilvēka piedošānu vienu otrai līdzās, skaidri runājot par to, ka ir pareizi, ja kalpa piedošana seko kunga piedošānai. Neapšaubāmi, uzsvars tiek likts ne uz šo notikumu secību laika ziņā, bet tie abi tiek cieši saistīti savā starpā: viens nekad nevar būt bez otra.

Mūsu lūgšana pēc piedošanas neattiecas tikai uz kādu atsevišķu cilvēku. Te vārdiem “piedod mums” ir īpašs uzsvars. Šī lūgšana reizē ir vietniecisks aizlūgums. Ar šo lūgšanu mēs tiecamies pāri savas individuālās eksistences robežām tajā dzīves lokā, kurā atrodamies. Tam jābūt tādām lokam, kas ar Tēva žēlsirdību ir kļuvis par mīlestības kopību. Parāds ir izkrišana no šīs mīlestības un kopības. Parāds pastāvīgi ne tikai apdraud, bet posta kopību. Taču, kā Tēvs grēku piedošānā atjauno kopību, tā arī Viņa bērniem ir ne tikai pienākums tāpat darīt savā starpā, bet viņi to arī spēj darīt – izejot no Tēva piedodošās žēlastības pieredzes. Tas ir ne tikai teorētisks apgalvojums, bet pieredzēta realitāte, ka atbrīvošana no parāda ar piedošanas palīdzību atbrīvo cilvēku mīlestībai pret citiem cilvēkiem. Piedošana ir lielais kopību veidojošais spēks.

Taču, no otras puses, ir arī tā, ka mēs nevaram uzdrīkstēties lūgt pēc piedošanas tad, ja pretojamies kopību veidojošajam spēkam, ko sevī slēpj abpusēja piedošana. Dievs ar piedošānu darbojas cilvēku attiecībās. Taisnošana un svētdarīšana ir viens un tas pats Dieva darbs. Tādēļ lūgšanā pēc piedošanas iederas gatavības deklarācija piedot parādniekiem. Ar mūsu piedošanas starpniecību Dievs dara Savu darbu cilvēku attiecību jomā, kura ir sapostīta un zaudējusi sakārtotību. Dāvana, kuru lūdzam piektajā lūgumā, ir divkārša: miers ar Dievu un miers cilvēku starpā. Lūgums sevī ietver atgriešanos no tālienes Dieva tuvumā, no savstarpējas atsvešinātības – atpakaļ pie brāļiem. Savstarpēja piedošana notiek tikpat spontāni un bez nosacījumiem, kā Dieva piedošana, kas nāk no Viņa beznosacījumu žēlsirdības.

Lūgums ielaužas lāstam pakļautās cilvēka dzīves realitātē, izejot mūs no tās un ieceļ Dieva valdīšanas laukā, kas ved uz pilnību.

No sacītā kļūst saprotams, ka ne tikai atsevišķs, izolēts cilvēks ir tas, kas šādi lūdz; lūdzēju arvien ir vesels pulks, un viņus saista piedošana, ko tie cits citam dod un cits no cita saņem. Tie esam “mēs” pavisam īpašā nozīmē – tie, kuri lūdz un zina, ka šādā veidā esam kopā. Un tomēr nav stingras, nemainīgas robežas, kura šķir šo pulku no “tiem, kas ārpusē” (1. Tes. 4:12). Viņi gan īpašā veidā pārdzīvo to cilvēku parādu, kuri viņiem atsaka kopību, un krustu, tomēr zina, ka visiem ir vajadzīga piedošana un ka ar lūgšanu pēc piedošanas un piedošanu robeža starp vieniem un otriem pamazām izzūd. Šī lūgšana galu galā pamatojas Jēzus lūgšana pie krusta: “Tēvs, piedod tiem, jo tie nezina, ko tie dara” (Lk.23:34).

Sestais lūgums

Un neieved mūs kārdināšanā.

Ko tas nozīmē?

Dievs gan nevienu nekārdina, bet mēs lūdzam šajā lūgšanā, lai Dievs mūs sargā un uztur, ka velns, pasaule un mūsu miesa mūs nepievil, nedz ieved neticībā, izmisumā vai citā lielā kaunā un grēkā, un, kaut arī tie mums uzmācas, mēs tomēr beidzot uzvaram un virsroku paturam.

Sestais lūgums ir cieši saistīts ar piekto. Piektais lūgums raugās pagātnē, kas ir izdarītā grēka apgrūtināta, un lūdz pēc atbrīvošanas no šīs nastas. Bez šādas atbrīvošanas nav iespējams ieiet Dieva valstībā. Šis lūgums raugās nākotnē, uz ceļu, kas vēl priekšā, uz grēka varu, kas var mūs novest līdz krišanai. Šis ceļš cauri zemes dzīvei, tāpat arī draudzes ceļš cauri vēstures gaitai ir liels risks, ievērojot Jaunuma varas draudus, – ne tikai attiecībā uz ārējo likteni, bet arī uz pēdējo izšķiršanos starp nāvi vai dzīvību, glābšanu vai pazušanu. Šo jautājumu visā dziļumā un plašumā vispār iespējams saskatīt tikai tad, kad esam uzņemti dievbērnībā. Dievbērnība pastāvīgi ir apdraudēta. Tā tiks saglabāta vai zaudēta? Nav iespējams pareizi sacīt piekto lūgumu, neredzot šos draudus un nelūdzot, lai briesmas tiktu pārvarētas.

No dzīves riska nevaram izvairīties. To ir nepieciešams izturēt. Risks ir dots līdz ar mūsu esamību šajā pasaulē, bet šo esamību raksturo

Dievam naidīgu varu pastāvēšana. Tās cenšas mūs atraisīt un izraut no saistības ar Dievu. Tās apstrīd īpašumu, kas mums pieder ticībā. Šīs varas tam neatlaidīgi uzbrūk. Tas, kas mums pieder kā Dieva bērniem, nav dots kā drošs, nemainīgs īpašums, bet tikai kā tāds, kuru nepieciešams sargāt no uzbrukumiem. Tāda ir mūsu situācija pasaulē. Tā ir dzīve neatslābstošā sasprindzinājumā. Šo situāciju ir izraisījis ļaunuma esamības fakts šajā pasaulē; atrašanās šajā sasprindzinājumā, šajā cīņas situācijā ir kaut kas tāds, kas cilvēkam notiek pēc Dieva gribas. Ir pareizi sacīts, ka Vecās un Jaunās Derības Raksti ir pārbaudījumu grāmata, kas sākas ar pirmo cilvēku pāra kārdinājumu un beidzas ar pravietisku pēdējā lielā pārbaudījuma atainojumu, kas nāks pār visu pasauli (Jņ. atkl. 3:10). Kur notiek Dieva vēsture, tur notiek arī pārbaudījumi. Tur notiek pretdarbība Dieva darbībai, tur cilvēki, ar kuriem Dievs veido Savu vēsturi, tiek nostādīti izšķiršanās priekšā. Viņi atrodas divu pasaulu šķēluma plaknē un tiek pārbaudīti attiecībā uz piederību Dievam un Viņa pasaulei, tas ir, pieredz ticības pārbaudījumus. Šīs pasaules Kungs strīdas ar Dievu par tiem, kuri pieder Viņam.

Pasaulē darbojas duālisms, kas ikvienā kārdinājumā veido fonu. Taču tas ir duālisms, kuru ietver viena vienīgā Tēva vara. Viņš panāk, ka arī pretinieka darbi kalpo Viņam. Kārdinājumus, kuriem tiek pakļauti Viņa ļaudis, Viņš pārvērš tiem par pārbaudi un apstiprinājumu. Ja viņi tos iztur, tad dodas tālāk stiprināti un nostiprinājušies ticībā. Šādi uzlūkojami Jēkaba vēstules vārdi: “Svētīgs tas vīrs, kas pastāv kārdināšanā, jo, norūdījumu sasniedzis, tas saņems dzīvības vainagu, ko Viņš ir apsolījis tiem, kas viņu mīl” (Jēk. 1:12). Kārdinājums ir Dieva sūtīts, un tam jākalpo pestīšanai. Tomēr kārdinājumā joprojām ir dziļa nopietnība. Tā nevar tikt mazināta. Jēzus Augstā Priestera lūgšanā redz Savus mācekļus šādā situācijā un lūdz par viņiem: “Viņi ir pasaulē, un .. Es nelūdzu, lai Tu viņus paņemtu no pasaules, bet, lai Tu viņus pasargātu no ļauna” (Jņ. 17:11, 15). Tas varētu tikt uzskatīts par sestā lūguma plašāku izklāstu. Un tā tas vēstures gaitā ir ticis saprasts. Šajā nozīmē tā ir likumīga, bibliska doma, kas skan cauri visiem Rakstiem. Tā ir vairāk nekā tikai morāla rakstura izšķiršanās starp labo un ļauno, kas nostāda cilvēku divējādu rīcības iespēju priekšā tādā veidā, kādu ir pazinis arī antīkais pagānisms. Te nav runa par diviem ceļiem, kurus cilvēks var iet, jo otrs ceļš nav nekāds ceļš, bet kritiens bezdibēnī.

Tādēļ lūgums pēc pasargājuma kārdinājumos ir tik neatlaidīgs un pavada visu dzīvi. Nav tādas dzīves situācijas, kurā nebūtu kārdinājuma, – vai tā būtu nāve vai dzīvība, nabadzība vai bagātība. Burtiski visas lietas var kļūt par līdzekļiem kārdinājumam. Tikt pasargātam no kārdinājuma, tas būtībā ir bezjēdzīgs lūgums, jo nozīmētu lūgt tikt izrautam no šīs pasaules, no šīs dzīves ar tās cīņu.

Tomēr svarīgāk ir redzēt cīņas nopietnību: “Jo ne pret miesu un asinīm mums jācīnās, bet pret valdībām un varām, šīs tumsības pasaules valdniekiem un pret ļaunajiem gariem pasaules telpā” (Ef. 6:12). Taču cīņa netiek izcīnīta ar ļaunā noliegšanu. Pastāv tāda cīņa, kas skatu vērš tikai uz apkarojamo, tādējādi izraisot arvien dziļāku sasaistīšanu ļaunumā, bet ir jādoma, kā ar ticību palikt Tēva kopībā. Atsevišķi pārkāpumi, morālas kļūdas ir itin kā kārdinājuma pirmā stadija. Otrā, izšķirošā stadija vienmēr ir tāda, ka cilvēks savas sirdsapziņas apsūdzības dēļ vairs nespēj ticēt un vairs nevar saglabāt sadraudzību ar Tēvu, ka viņš – kā Mārtiņš Luters savā paskaidrojumā sestajam lūgumam saka – iekrīt neticībā un galu galā nonāk izmisumā. Tas ir punkts, līdz kuram kārdinātājs vēlas mūs novest, – lai saikne, kas saista bērnu ar Tēvu, izirtu un bērnam šķistu, ka vairs nav atrodamā palīdzība, nedz atgriešanās ceļš, bet viss ir pazaudēts.

Tādēļ lūgums par pasargājumu no kārdināšanas ir tik nozīmīgs – tieši tā arī ir saikne, kas saista mūs ar Tēvu. Tādēļ Tēva vārda atkārtošana ir izšķiroši svarīga arī šajā lūgumā.

Ja Dieva tēvišķība ir dzīva realitāte, kas uztur cilvēku, ja – tēlaini izsakoties – cilvēku apņem šķīstā Tēva un bērna kopības atmosfēra, tad kārdinājuma ceļā tiek uzcelts spēcīgs aizsprosts. Tam kalpo lūgšana – ja tā kļūst kaut kas vairāk par tukšu formu un ved uz reālu bērna saskarsmi ar Tēvu. Tā Jēzus kārdinājuma notikumā ir cieši turējies pie saistības ar Tēvu, no kuras kārdinātājs ir gribējis Viņu izraut, un ir pārvarējis kārdinājumu, neatsacīdamies no šīs saistības.

Šādā izpratnē kārdinājums ir iesaistīts Dieva kārtībā, kas nes šo pasauli no tās iesākuma līdz galam (Lomeijers). Tas ir kaut kas nepieciešams. Viss ir atkarīgs no tā, ka Dievs mūs uztur Savā sadraudzībā, lai kārdinājums mums nekļūtu par postu, bet par svētību. Šādu izpratni sniedz arī Mārtiņa Lutera skaidrojums. Nav noliedzams, ka sestā lūguma vārdiskais skanējums tam neatbilst – tas lūdz nevis pēc pasargājuma,

kad esam kārdinājumā, bet pēc pasargājuma no tā. Šo vārdu dogmatiskā stingrība izskan tā, it kā pats Dievs kārdinājumā aktīvi darbotos. Arvien ir bijuši mēģinājumi šo interpretāciju mīkstināt. Piemēram, Kipriāns saka: “Tu nepaciet, ka mēs tiktu vesti kārdināšanā!” Ir mēģināts interpretēt sesto lūgumu tā, ka mēs lūdzam, lai Dievs mūs neieved tādā kārdināšanā, kuru mēs nespētu izturēt. Tā Hieronīms norāda uz 1. vēstuli korintiešiem (10:13): “Dievs ir uzticīgs, Viņš neļaus jūs pārbaudīt pāri par jūsu spējām, bet darīs pārbaudījumu tādu galu, ka varat panest.” Abas šīs korekcijas Mārtiņš Lutērs ir uzņēmis savā skaidrojumā: “Dievs gan nevienu nekārdina .. kaut arī tie mums uzmācas, mēs tomēr beidzot uzvaram un virsroku paturam.” Taču ir skaidrs, ka abi paskaidrojumi nepilnīgi atbilst lūguma vārdiskajam skanējumam.

Pastāv jautājums, vai mēs drīkstam šādi apspiest lūgumu “neieved mūs kārdināšanā”. Tas vienkārši neuztver kārdinājumu kā nepieciešamu pasaules kārtības daļu, ar kuru mums zināmos apstākļos ir jāreķinās, ar kuru ir jāprot tikt galā, bet uzlūko lielos draudus, kuri slēpjas ikvienā kārdinājumā un pret ko mēs savā cilvēcīgajā vājumā nespējam cīnīties. Atzīdami, ka ikvienam ir savas īpašas vājās vietas un uzņēmība pret kādu kārdinājumu, lūdzam, lai Dievs, vadīdams mūsu dzīvi, nepakļautu mūs šīm briesmām. Pirmais skaidrojums raugās uz Dieva varenību, uz kuru mums jāpaļaujas ceļā cauri neizbēgami bīstamajām zonām, kādas pastāv šajā pasaulē, otrs uzlūko mūsu vājumu un lūdz, lai šis apgrūtinājums nekļūtu pārāk liels. Abiem skaidrojumiem ir tiesības atrasties līdzās. Taču otrajā skaidrojumā ir ietverta apņemšanās izvairīties no situācijas, kura neizbēgami vestu uz grēkākrišanu. Pastāv arī vienkārši spēlēšanās ar dzīves briesmām, piedzīvojumu gars, kas uzņemas risku pārgalvīgi kāpt lielos augstumos vai nolaisties dziļos bezdibēnos. Tad īstās, reālās briesmas netiek saskatītas. Vispār netiek saprasts, kas šajā spēlē “uz visu banku” tiek izspēlēts attiecībās ar Dievu. Tādā gadījumā arī vairs nav iespējams raidīt Tēvam lūgšanu “neieved mūs kārdināšanā!”

Tomēr ar to vēl nav pateikts viss par Dieva attieksmi pret kārdinājumu. Vēstulē romiešiem (1:21) runāts par Dieva atbildi uz cilvēka atkrišanu no Dieva, kas tiek izdarīta, kad cilvēks netur Dievu godā kā Dievu un nepateicas Viņam. Dievs atbild ar to, ka nodod cilvēku viņa sirds kārtību varā. Viņš atlaiž cilvēku, vairs netur viņu un ļauj, lai tas

iet savu ceļu, lai uzzina, ko nozīmē grēka vara un pie kā noved tas, kad cilvēks atrodas ārpus patvēruma Dievā. Te nav jādodomā par galīgu atteikšanos no Dieva puses – lai gan gala rezultāts var būt arī tāds –, bet par pedagoģisku pasākumu, kas parāda, cik lielas ir draudošās briesmas un ļauj tās pieredzēt gluži taustāmā veidā. Dievs arī kristietim, Savam bērnam, kas negrib saprast savu situāciju pasaulē, reizēm ļauj iet savu ceļu, lai tas ieraudzītu, kurp šis ceļš ved. Tas arvien ved cauri biedējošiem dziļumiem, no kuriem cilvēks var tikt izglābts tikai kā pagale no krāsns, bet tautu vēsture, tāpat arī neskaitāmi atsevišķu cilvēku likteņi parāda šo nodošanu siržu kārbās – kad vadošā un sargājošā Dieva roka itin kā tiek atrauta un vairs nav jūtama.

Lūgums pauž ikviena kristieša un draudzes neizsakāmi nopietnās rūpes, kas pastāvīgi arvien no jauna kļūst aktuālas ticības piekāpšanās, iedomātas drošības vai nepietiekamas modrības dēļ, kas izjauc saistību ar Tēvu. Ir pamatotas bailes no tā, ka Dievs pats varētu atkal atstāt mūs ļaunuma varā, ja nepaliekam Viņā.

Pēdējā skaidrojuma iespēja atklājas, kad lūgums tiek saprasts stingri eshatoloģiskā nozīmē – ne vairs attiecībā uz dzīvi, kurai cauri mums jācīnās un caur kuru cīnāmies, bet uz šīs dzīves beigām, kur tas viss jau ir galā, kur draudze jau stāv uz nākamās valstības sliekšņa, kur tā ir izredzēto pulks, kura dēļ Dievs saīsina spaidu laiku. Tas vairs nav atsevišķa cilvēka pieredzētais kārdinājums. Te “mūs” saka visi Dieva bērni, lūdzēji, kuri stāv pilnības priekšā. Taču cīņa pasaulē turpinās, jā, pēdējā, eshatoloģiskajā brīdī tā ir kļuvusi vēl daudz biedējošāka, jo šeit ļaunuma vara ar visu savu spēku vēršas pret Dievu un Viņa valstību, “lai pieviltu, ja iespējams, arī izredzētos” (Mt. 24:24). Kārdinātājs šajā pēdējā cīņā apdraud draudzes eksistenci. Mūsu Tēvs lūgšanā ir ietverta līdzīga doma, kā Mateja evaņģēlijā (24:24). Sestais lūgums lūdz, lai izredzētie tiktu pasargāti no šī pēdējā kārdinājuma, kuru neviena cilvēciska būtne nevar izturēt. Izredzētie atstāj Tēva ziņā to, kā Viņš gribēs rīkoties, taču lūdz tāpat, kā Jēzus lūdza Ģetzemanē: “..Tēvs, ja tas var būt, tad lai šis biķeris iet Man garām..” (Mt. 26:39). Viņi lūdz ticībā tam, ka uzvara ir jau izcīnīta, un, raugoties uz pēdējo cīņu, drīkst lūgt, lai kārdinājums tiktu novērsts.

Šī lūguma izpratne šķiet jo tuvāka, jo vairāk pretinieka totalitārā vara šķietami dara draudzes eksistenci gluži neiespējamu, jo vairāk

laika zīmes iegūst apokaliptisku raksturu. Tad šajā lūgumā izskan visa ticības pašlūgšana, kas zina, ka ir jau izcelta ārpus biedējošās cīņas starp Dievu un pretinieku un nākusi galīgajā Dieva patvērumā. No otras puses, tā apzinās, ka pēdējā cīņa vēl ir priekšā. Tādēļ izskan šis lūgums, lai Tēvs vada draudzi tā, ka tā varētu ieiet Dieva valstībā un nebūtu spiesta nonākt pašos kārdinājuma dziļumos, kur Dieva darbs, ko Viņš dara Savā draudzē un ar tās starpniecību, tiktu pakļauts ļaunuma gribai.

Tā lūdzot un droši sagaidot uzklauššanu, draudze tiešām var doties pretī pēdējai cīņai kā Dieva draudze. Tā ir draudze, kas mācās visdziļākajā pazemībā un reizē arī ticīgā pašapziņā lūgt: “Neieved mūs kārdināšanā!”

Septītais lūgums

Bet atpestī mūs no ļaunā.

Ko tas nozīmē?

Visu iepriekš teikto apkopodami, mēs lūdzam šajā lūgšanā, lai Debesu Tēvs mūs atpestī no visāda ļaunuma, kas apdraud miesu un dvēseli, mantu un godu, un beidzot, kad mūsu pēdējā stundīņa nāk, lai dod mums svētīgu galu un no šīs bēdu pasaules mūs žēlīgi nem pie Sevis debesīs.

Septītā lūgšana jau valodas ziņā ar vārdu “bet” ir cieši saistīta ar sesto. Tā izsaka to pašu, tikai no pozitīvās puses. Ir izteiktas domas, ka tas izskaidro šī lūguma iztrūkumu Lūkas evaņģēlijā. Neapšaubāmi, abi šie lūgumi būtībā ir saistīti. Taču kā izteikumā, kurš norāda, no kā lūdzam tikt izglābti, tā arī izteikumā, kurš raksturo glābšanu kā Dieva darbu, saskatāms kāpinājums, salīdzinājumā ar sesto lūgumu. Šeit ir kopsavilkums visam tam, kas mūs apdraud pēdējā, dziļākajā nozīmē un kas tiek apzīmēts kā “ļaunais”. Dieva darbs ir glābšana, pilnīga atbrīvošana, pēdējā un galīgā briesmu pārvarēšana. Te tiek runāts par Viņa ļaužu glābšanu, kuriem ir jāsasniedz mērķis. Šajā ziņā īpašu uzsvaru iegūst izteikums “atpestī no..”. Tiek runāts par to, ka tiekam pilnīgi izrauti no draudiem pakļautās sfēras. Tātad šis lūgums, tāpat kā pārējie, raugās uz laiku beigām. Tas runā par vienreizēju pēdējās, galīgās atbrīvošanas aktu.

Par precīzu vārdu savienojuma “no ļaunā” nozīmi ir ticis diskutēts kopš seniem laikiem. Tas ir jautājums, vai šis vārds ir jāsaprot nekatrā vai vīriešu dzimtē, vai tas, no kā mums jātiek atpestītiem, ir ļaunais vai ļaunums. Austrumu baznīca ir izšķīrusies par vīriešu dzimti. Rietumu tradīcijā ir tikusi paturēta nekatrā dzimte. Augustīns šo vārdu tulko ar *malum*. Šai izpratnei ir sekojis arī Mārtiņš Luters savā skaidrojumā. Turpretī Lielajā katehismā viņš runā par ļauno.

Spriežot pēc jūdu valodas, ir iespējams, ka Jēzus Mūsu Tēvs lūgšanā ir izmantojis nekatrās dzimtes lietvārdu. Tas varētu apzīmēt ļaunu darbu, kuru cilvēks baidās izdarīt. “Izraus mani Tas Kungs no katra ļauna darba un izglābs Savā Debesu valstībā” (2. Tim. 4:18). Arī šeit Mārtiņš Luters tulko “ļaunums”. Tas var apzīmēt kā ļaunu stāvokli, kurā esam spiesti dzīvot, tā arī ļaunu varu, kas mūs apdraud. Šis ir abstraktas nozīmes vārds, kas ietver visu ļauno pieredzi mūsu dzīvē.

Neapšaubāmi, mūsdienu domāšanai labāk atbilst vārda izpratne nekatrā dzimtē. Taču ar atpakaļtulkojumu aramiešu valodā un ar atskaņu, kas šajā vietā rodas, šķiet ticami, ka te tomēr būtu lietojams vīriešu dzimtes vārds.

Šis vīriešu dzimtes vārds īpašā veidā atbilst Jaunās Derības eshatoloģiskajai domāšanai. Tādā gadījumā šeit tiek runāts par velnu, no kā mums jātiek izglābtiem. Tātad ir jāsaprot, kādā nozīmē šeit tiek runāts par personisku varu, kura tiek nosaukta par ļauno. Apzīmējums pats par sevi ir izteiksmīgs. Jaunajā Derībā tiek lietota vesela rinda vārdu, kuri apzīmē velnu un ir saistīti ar funkcijām, kādas velnam tiek piedēvētas, kā *Satan* – kārdinātājs, *Diabolos* – apsūdzētājs. Taču apzīmējumi Jaunajā Derībā vairs skaidri nenorāda funkcijas, bet ir pārvērtušās īpašvārdos. Mūsu Tēvs lūgšanā apzīmētājs, kas raksturo viņa būtību un funkcijas, ir paturēts un darīts par vārdu: viņš ir ļaunais. Šis apzīmētājs norāda ne tādu funkciju, kura kļūst saprotama tikai uz kosmoloģisku un apokaliptisku spekulāciju pamata, bet tādu funkciju, ar kuru sastopamies visur cilvēku saskarsmē.

Cilvēkā mājā ļauna griba, kas naidīgi nostājas pret mums. Cilvēki dara ļaunu, pamudinot cits citu uz grēku, radot tam ciešanas, zaudējumus un atnesot nāvi. Tā nu vispirms ir runa par pieredzi cilvēku kopdzīves sfērā, ar ko sastopamies tūkstoš dažādos veidos. Visa šī pieredze iegūst kopīgu vienojošu punktu, kas to izceļ ārpus nejaušu gadījumu sfēras un

ļauj apjaust, ka visā ļaunās pieredzes daudzveidībā mums ir darīšana ar noslēgtu vienību, kas izturas pret mums naidīgi. Ļaunais ir ienaidnieks. Tā nav nejaušība, ka tieši Jaunajā Derībā mums pretī stājas šī ļaunuma apkopjošā vienotība. Ļaunais ir Dieva tēla pretstats, taču ne tāds pretstats, kas izveidots abstraktu spekulāciju rezultātā, bet pretdarbība, kas redzama visur tur, kur Dieva glābjošais darbs, Viņa valstības nākšana ar Jēzus Kristus sūtīšanu, ielaužas šīs zemes realitātē. Dieva glābjošā darbība, kas rada pestīšanu un dzīvību, visur sastopas ar pretestību, ar darbību, kas grib panākt un rada kaut ko pretēju tam, ko grib Dievs Tēvs. Tas, ko Jaunā Derība izsaka ar velna vārdu, kļūst saprotams tikai no Dieva glābjošās varas pieredzes. Pie Dieva ir atbrīvošana no grēka un vainas, turpretī pie Viņa pretinieka – paverdzināšana un apsūdzības uzturēšana. Pie Dieva ir glābšana, bet pie velna – pazudināšana; pie Dieva ir dzīvība, bet pie velna – nāve.

Jo vairāk eshatoloģiskā skatījumā Dieva darbs iegūst apkopjošu, vienotu virsotni, jo vairāk parādās arī pretdarbības vienotība viena liela pretinieka personā; galā šī Dieva gribai pretējā griba iegūst arī personisku virsotni.

Te nav runa par teorētisku diskusiju, par to, velns ir vai nav, bet gan par visu pretdarbību sakopojumu, kurām esam pakļauti, kad Dievs vēlas darīt Savu glābjošo darbu pie mums.

Te runājam arī par to, ko Augustīns apzīmē ar vārdu *malum*, bet Mārtiņš Luters sauc par ļauno un dara par šī lūguma saturu. Ļaunais izposta Dieva radību, tas saka cilvēkam “nē”, pretēji Dieva sacītajam “jā”, kas sevī ietver visu pestīšanu. Tāds ir pasaules neglītais purns – tā ir tik neprātīga un sapostīta, ka vairs nespēj paust Radītāja slavu, bet ļauj rasties jautājumam, kā šis sakropļotais, sasmērētais pasaules un cilvēka tēls vispār ir savienojams ar Dieva žēlīgo valdīšanu. Tas ir kārdinājums, kas saistīts ar šo postu, – ka Dieva tēls tiek aptumšots. Tas ir kārdinājums, kuru rada ļaunais: kad netaisnība gūst virsroku, mīlestība atdziest. Kad ļaunums tiek saistīts ar ļaunā darbību, kļūst redzama tā kopsakarība ar grēku un naidīgumu pret Dievu. Ļaunums ir kārdinātāja lielais ierocis. Tas ir lielais grēka un nāves komplekss, ko redzam pasaulē, kurā atrodamies. Jo vairāk atklājas mūsu laika apokaliptiskais raksturs, jo vairāk tas viss iegūst apokaliptiskus apmērus. Tas darbojas cilvēkā un ar cilvēka starpniecību. Kļūst redzams, uz ko

cilvēks ir spējīgs. Un tomēr ļaunais nav tikai visu cilvēku individuālo melu un ļaunuma summa, bet galējā vienība, kas īsteno savu darbību un prettriecienu Dievam. Kā Jēzus par Tēvu saka: “Tik viens ir Labais” (Mt. 19:17), tā arī pretstats formējas galējā personiskā vienībā: viens ir ļaunais.

Izejot no sacītā, kļūst saprotams kāpinājums, kāds saskatāms septītajā lūgumā salīdzinājumā ar sesto. Draudze, kas dodas pretī Dieva pestīšanas stundai, pieredz šo kāpinājumu ļoti reāli, un, ievērojot šo realitāti, mutē tiek likts lūgums: atpestī mūs no ļaunā! Tas sacīts attiecībā uz beigām un pirms tām gaidāmo pēdējo cīņu. Ir runa par šo pēdējo darbu, kurā apkopojas visa Dieva glābjošā darbība. Vārdi “visu iepriekš teikto apkopodami”, ko Mārtiņš Luters Mazā katehisma skaidrojumā pārņēmis no Lielā katehisma, norāda uz to – kaut arī Mazajā katehismā skaidrojums aprobežojas ar ļaunuma paskaidrojumu.

Lūgums raugās uz lielo pēdējo cīņu. Tas nenozīmē, ka tam nebūtu savu tiesību arī attiecībā uz dažādajām ļaunuma izpausmēm. Tomēr lūgums ir brīvs no šīs saistības ar atsevišķajām cilvēku dzīves lietām, no kurām viņš vēlētos tikt atbrīvots. Te netiek runāts par normālu dzīves gājumu atsevišķa cilvēka liktenī un vēsturē, par atsevišķu tumšo punktu novēršanu, lai atjaunotu harmoniju; tātad – nav runa par lūgumu, lai tiktu nodrošināta cilvēka laime un labklājība viņa pārņemībā ar sevi pašu, bet – visa cilvēka dzīve tiek nesaraujami iesaistīta lielajā pēdējā cīņā, ko Dievs Savā glābjošajā mīlestībā izcīna ar pretinieku. Lūgums attiecas uz šo veselumu. Visas atsevišķās lietas attiecas uz to.

Jā, atsevišķu nelaimju pārvarēšanai un panešanai ir vajadzīga šāda palāvība: “Dievs mūs ir uzglābis no tumsības varas un iecēlis Sava mīļā Dēla valstībā” (Kol. 1:13). Taču tā ir aplēpta realitāte, kas reiz atklāsies visā savā lielumā. Lūgums ir vērsts uz šo brīdi.

Tas ir pretstats trim pirmajiem lūgumiem, kuri parāda Dieva mērķi un tiecas pēc tās dienas, kad viss tiks īstenots. Lūgšanas beigās kopsavilkuma veidā tiek visā savā šausminošajā lielumā parādīts tas, kas darbojas pretī Dieva mērķa sasniegšanai – tas ir ļaunais. Tā ir īsta skaidrība, kas to neatstāj neievērotu, bet ievēro draudošo nelaimi un briesmas visā to lielumā, tādēļ izdod kļiedzienu: atpestī mūs! Šim apkopušajam vārdam “ļaunais” ir jāliek pretī Dieva Vārds, kurā ir ietverta visa glābšana un pestīšana. Tur, kur ļaunuma vara atklājas visā savā

šausminošajā lielumā, ir jātiek slavētam Dieva Vārdam, kurā ietverta visa Viņa glābjošā darbība.

Doksoloģija

Jo Tev pieder valstība, spēks un gods mūžīgi. Āmen.

Ko nozīmē “āmen”?

Mēs varam būt droši, ka šādas lūgšanas Debesu Tēvam patīk un Viņš tās uzklausa, jo Viņš pats mums pavēlējis tā lūgt un solījis mūs uzklaustīt. Āmen, āmen – tas ir: jā, jā, tā tam jānotiek.

Slavinājums Mūsu Tēvs lūgšanas beigās senākajos rokrakstos nav atrodams. Kristīgā draudze to ir pārņēmusi no Vecās Derības un sinagogas dievkalpojuma, kur lūgšanas noslēdzās ar šādu slavinājumu. Tas tika saukts par “zīmogu”. Divpadsmit apustuļu mācība, kas tapusi 1. gadsimta beigās, pirmoreiz kristīgā dievkalpojuma aprakstā norāda uz doksoloģiju Mūsu Tēvs lūgšanas beigās – vismaz divdaļīgā formā: “Jo Tev pieder spēks un godība mūžīgi” – bez “āmen”. Arī Vakarēdiena lūgšanas Divpadsmit apustuļu mācībā noslēdzas ar doksoloģijām. Tas norāda, ka Mūsu Tēvs lūgšana ir bijusi uzņemta liturģiskā lietojumā, un šī lietojuma praksē doksoloģija ir bijusi cieši saistīta ar Mūsu Tēvs lūgšanas lūgumiem.

Šis liturģiskais lietojums arī tagad ir atpazīstams luterisko baznīcu Vakarēdiena liturģijā, kur tiek lūgta Mūsu Tēvs lūgšana un kur draudze dzied doksoloģiju kā atbildi lūgšanai.

Mūsdienu trīsdaļīgā doksoloģijas forma vispārējā baznīcas lietojumā ir ienākusi no Sīrijas baznīcas; tā ir saistīta ar Pirmajā Laiku grāmatā minēto (29:10, 11). Šī doksoloģijas izcelsme norāda uz noteiktu Mūsu Tēvs lūgšanas izpratni. Tā ir draudzes lūgšana. Šajā lietojumā atsevišķajos lūgumos teiktie “mēs” iegūst pavisam konkrētu apveidu. Konkrētā draudze drīkst sevi apzināties kā Dieva draudze, kura dodas pretī nākamajai valstībai un kuru Tēvs vedīs cauri pēdējai cīņai.

Lūgšanas liturģiskais lietojums neizslēdz arī tās lietojumu katram savā kambarī. Taču tas, kas piebalso šim slavinājumam, apzinās sevi kā draudzes, kura ir aicināta kalpot Dievam un slavēt Viņu, locekli.

Turklāt doksoloģijai ir iekšēja saturiska saistība ar lūgumiem. Tā sākas ar “jo”, tātad satur pamatojumu. Tas vispirms gluži acīmredzamā veidā attiecas uz pēdējo lūgumu, kas lūdz pēc atbrīvošanas no ļaunā, taču tas attiecināms arī uz diviem iepriekšējiem lūgumiem, kuri tāpat vērsas pret ļaunuma varu. Vai, ievērojot šo pastāvīgi pieredzēto pārspēku, ar kuru draudze sastopas savā ceļā cauri vēsturei, nav pamatots jautājums par to, vai Dievam patiesībā pieder spēks un godība?

Turpretī doksoloģija slavē vienīgo balstu, kas paliek nespēcīgajiem cilvēku bērniem: Dieva valstību, Viņa varu un godību. Dievam pieder valdīšana: Tev pieder valstība. Tas nostājas priekšplānā. Abi pārējie izteikumi ir Dieva valdīšanas zīmes un izvērsums. Tā ir faktiskā, kaut arī cilvēka acīm nesaskatāmā Dieva valdīšana, kurā lūdzēji rod patvērumu, kurā viņi ar slavinājumu kļūst droši un priecīgi, pretēji visam acīmredzamajam. Tev pieder valstība – nevis sātanam. Tev pieder spēks, kas spēj uzveikt kārdinājuma draudus. Tev pieder godība – spožums, kas stājas pretī tumsības varai, kura apņēmu visu zemes vēsturi.

Tā lūgšana no dziļumiem tver pēc neredzamā Dieva rokas. Viņš nemainīgi valda pār Savas draudzes zemes likteņiem. Draudze ir pārliecināta par Viņa esamību; tā slavē Viņu. Slavinājums parāda To, kam tiek veltīta lūgšana. Tie nav lūgumi, kas tiek sūtīti zilā gaisā, bet šie lūgumi ir vērsti uz To, kurš vienīgais ir patiesa realitāte, pretstatā visām pārējām varām.

Un tomēr – tajā visā doksoloģija tomēr vēl saglabā Vecās Derības raksturu. Tā arvien no jauna var tikt lūgta baznīcā, kura īsteno savu smago un asiņaino ceļu cauri vēsturei. Baznīca arī drīkst zināt, ka Dievs paliks Valdītājs visos laikos, ka Viņa vara nekad nebeigsies. To izsaka vārdi, kurus Mārtiņš Luters tulko kā “mūžīgi”.

Taču šeit nav saklausāms tas tonis, kurš bija noteicošais uzrunas vārdos un lūgumos. Te netiek runāts par Dieva varenību, kas stāv aiz visa notiekošā, nedz par Tēvu, kam draudze jau tagad pieder, nedz par Dieva valstību, kas ir jau tuvu, kas jau tagad ir kļuvusi par realitāti kā jauna visu lietu kārtība, kā Tēva nams, kurš paceļas pāri visām cīņām un kurā Dieva bērni jau tagad ir uzņemti. Citiem vārdiem: šeit pietrūkst spēcīgās eshatoloģiskās līnijas, kura raksturo visus lūgumus, kuros cilvēks runā ne tikai no cīņas grūtībām, bet no sadraudzības tuvuma, no jau īstenotām bērņa attiecībām ar Tēvu, lūgšanā pacelts pāri tagadējam

laikam un jau piederīgs nākotnei. Šeit pietrūkst Evaņģēlija, kas runā nevis abstrakti par Dieva valdīšanu viņpasaulē, bet uzņem cilvēku šīs Dieva valdīšanas realitātē ar visu tās mūžīgo dzīvošanu un svētlaimi.

Doksoloģijai ir Vecās Derības raksturs. Arī tā vienmēr paliks cīņā iesaistītās draudzes izpausme. Vai ir pamatoti šajos vārdos ielikt arī Jaunās Derības raksturu tādā nozīmē, kā tas notiek Jāņa atklāsmes grāmatā (19:6) attiecībā uz piepildījumu? Tas ir debesu dievkalpojuma attēlojums, kuru draudze svin līdzīgu jau šeit, uz zemes, jo arī pati draudze jau pieder nākamajam laikmetam. Slavēt Dievu Jaunās Derības nozīmē, tas ir, slavēt Viņu miesā nākušajā Jēzū Kristū, kurā nākotne jau ir kļuvusi par šodienu, kurā Dieva valstība, spēks un godība jau tagadnē ir atklājusies un no kā draudze dzīvo. Droši vien varētu arī uzdrīkstēties apgalvot, ka draudze šo Vecās Derības formā izteikto slavinājumu saprot saistībā ar Evaņģēlija veselumu kā draudze, kura cīnās, bet reizē arī kā tā, kas Kristū ir izcīnījusi uzvaru, lai gan joprojām bīstas no draudiem, taču jau skata Dieva godību Jēzus vaigā. Draudzes eksistencē ir nesaraujami saistītas abas šīs lietas: tai jau pieder tas, kas vēl nepieder, tā mirst, bet vēl dzīvo. Tā ir pakļauta visiem zemes vēstures uzbrukumiem, tomēr jau uzņemta valstībā, tādēļ var ar pilnīgu pašārvību un prieku doties pretī atklāsmei, kas parādīs, kas tā patiesi ir.

“Āmen” ir Dieva apstiprinošā atbilde uz lūgšanu. Liturģiskais lietojums, kas nošķir lūgumu un “āmen” atsevišķām personām, to paskaidro simboliskā veidā. Tas tiek sacīts ar draudzes muti ticībā, tas ir, ticībā Tam, kas ir visu lūgšanu uzklaušanās galvotājs, kurā Dievs dara par īstenību visu to, ko lūdzam.

Jēzus vārds šeit nav nosaukts, taču Viņš ir tas, kas licis Savu mācekļu mutēs šo lūgšanu, un vienīgi Viņam ir tiesības to mācīt, jo Viņā Dievs liek Savai valstībai nākt. Viņš ir Glābējs, ar kura palīdzību tiekam izrauti no ļaunā varas. Viņš ir Tas, kas pats ir uzveicis kārdinājumu, tādēļ spēj palīdzēt tiem, kuri tiek kārdināti (Ebr. 2:17). Viņš pats ir samierinājums par mūsu grēkiem (1. Jņ. 2:2). Viņš ir dzīvības maize, taču Viņš paēdina savējos arī ar šīs zemes maizi, lai tie neciestu trūkumu. Viņš ir Tas, kurā notiek Dieva prāts, kurš atnes Dieva valstību, kurš ar Savu darbu jau ir šeit. Viņš ir Tas, kurš svētī Dieva Vārdu, kurā cilvēks nonāk līdz tam, ka dod Dievam pienācīgo godu. Viņš ir Tas, kurā Dievs ir atklājies kā Tēvs, kas meklē pazudušo, lai uzņemtu viņu Sava nama un Sava galda

kopībā. Visiem lūgumiem ir vārdos neizteikts pamats Viņa glābjošajā darbā. Draudze lūdz pēc tā, kas Viņā jau ir iesācies un darbojas.

Tādēļ draudze pamatoti ir lūgusi šo lūgšanu īpašā nozīmē, Jēzus vārdā, Viņa uzdevumā un saistībā ar Viņa personu, kas ir visa tā piepildījums, pēc kā tiek lūgts Mūsu Tēvs lūgšanā. Šī lūgšana tiešām ir *breviarium totius evangelii*, kā Tertuliāns to nosauc, – lielā liecība par to, kas bija Jēzus un ko Viņš paveica.

Tāču tajā visā atklājas vēl kas cits: lūgšana ir Dieva darba atbalss, kurā koncentrējas visa cilvēka darbība. Tā gluži kā neparastā spārnu vēzienā ietver visus Tēva augstumus un ļaunā dziļumus, starp kuriem notiek visas šīs zemes norises. Kā miera pilns centrs tajā visā ir Dieva darbs, kas liek nākt Viņa valstībai. Ievērojot sacīto, nomods un lūgšana ir ne tikai iespēja līdzās citām, bet tieši tas darbs, kas vēl atliek un kas mums ir darāms – visas mūsu dzīves pamats. Mūsu Tēvs lūgšana vienreizējā nozīmē ir tāda lūgšana, kuras saturs izsmelšana ir nebeidzams Jēzus Kristus baznīcas uzdevums, kas jāturpina pildīt, kamēr Viņš nāks un cilvēku vārdiem neapprakstāmā varenībā atklās lūgšanas piepildījumu.

Herberta Girgenzona priekšvārds 2. grāmatai

Arī šis katehisma skaidrojuma otrais sējums ir domāts draudzei. Tā uzdevums ir kalpot izpratnei par Kristības, grēksūdzes un Vakarēdiena nozīmi. Tas domāts kā rokasgrāmata mācītājiem, kuri pārvalda sakramentus, un tāpat arī dvēseļu aprūpes sarunai, kas saistīta ar amata darbībām baznīcā, tāpat arī mācītājiem, skolotājiem un to palīgiem katehētiskajās mācībās, kā arī draudzes locekļiem, lai viņi paši varētu šīs lietas noskaidrot. Šī skaidrojuma sastādīšanā noteicošie bija divi uzdevumi: parādīt M. Luteru rūpes un nodomu, tāpat arī darīt saprotamu šo rūpju nozīmīgumu mūsdienu cilvēkam Dieva priekšā, parādīt to aktualitāti un sniegt itin kā katehisma tulkojumu mūsdienu valodā un domāšanā.

Aplūkot katehismu no abiem šiem viedokļiem nozīmē eksperimentu. Taču šis ir tāds eksperiments, kuru nepieciešams izdarīt ikvienā draudzē, visā draudzes darbā. Tā ir daļa cīņas par mūsu baznīcas apveidu. Šī cīņa īpašā veidā kļūst saprotama attiecībā uz sakramentiem. No vienas puses, visai garīgajai dzīvei ir jāiegūst noteikts apveids, lai šīs zemes pasaulē tā saistītos ar realitāti un nepārvērstos tīrā spirituālismā. No otras puses, pastāv draudi, ka izteikti stingrai organizācijai var tikt piešķirta lielāka nozīme, nekā pienāktos; tādējādi tiktu aizēnota īstā, neredzamā norise starp Dievu saistībā ar Kristus klātbūtni un cilvēku. Šī katehisma skaidrojuma uzdevums ir sniegt ieguldījumu, lai atrastu Reformācijas baznīcas apveidu.

Arī attiecībā uz skaidrojuma otro daļu gribu norādīt uz Johannesa Meiera vēsturisko komentāru Mārtiņa Luteru Mazajam katehismam, kas ir pilnīgi nepieciešams saturam atbilstoši katehisma vārdu jēgas izpratnei.

Vakarēdiena atspoguļojumā, galvenokārt attiecībā uz jēdzienu *repraesentatio*, gribu norādīt uz Villija Marksena disertāciju par Vakarēdiena iestādīšanas notikumu (Kīle, 1949.), kā arī darbu Par pestīšanas notikumu Kristū un Vakarēdienu (Augsburgas Apliecības teoloģiskā konventa raksti, 7. burtnīca, Berlīne, 1955.).

Sirsnīgi pateicos par draudzīgo palīdzību šī katehisma skaidrojuma izdošanā vikārei Deliai Hepkes kundzei, kā arī Heineram Grotes kungam – par gatavā manuskripta caurskatīšanu.

H. Girgenzons, Bētele, 1958.

Ievads 2. grāmatai

Mācības daļas par Kristību un Vakarēdienu Mārtaņa Lutera Mazajā katehismā, tāpat arī daļa, kas runā par grēksūdzi, ir rakstītas ar nodomu darīt saprotamu šo baznīcas darbību nozīmi vienkāršiem draudzes locekļiem, vispirms jaunatnei, lai tā kļūtu par reālu palīdzību viņu ticības stiprināšanā. Šīs darbības ir īpaša Evaņģēlija pasniegšanas forma. Tādēļ galu galā arī mācības daļām, kuras par tām runā, ir šāds prieka vēsts raksturs, kas palīdz stiprināt ticību. Tā nu priekšplānā nostājas nevis teorētiska, dogmatiska interese par sniegto materiālu, bet gan praktiska interese. Tā būtu Mazā katehisma aplama lietošana, ja šis apstāklis netiktu ievērots, un katehisms tiktu padarīts par dogmatikas mācību grāmatu baznīcas mācību vajadzībām. Tāda virziena aplama katehisma izmantošana ir notikusi diezgan bieži. Šāda dogmatiska lietojuma gadījumā vienmēr ir jāuzsver, ka mācībā jāsniedz vairāk par to, ko katehisms saka. Tad katehisms skolotāja rokās viegli var kļūt par piesaistes punktu dogmatiskiem vai spekulatīviem izteikumiem, kurus skolotājs lieto un kas aizēno katehisma īsto mērķi.

Šis mērķis ir tas, kas pamudinājis M. Luteru vislielākajā mērā reducēt izteikumus par sakramentiem, proti, nosaukt tikai patiesības, pie kurām ticība turas ar savu pašāvivību. Protams, tam attiecībā uz sakramentiem ir īpaša nozīme, ka vienreizējā veidā izteikumi ir kļuvuši par teoloģiskas kontroverses priekšmetu un baznīcas šķelšanās iemeslu. Šajā diskusijā, kura nav beigusies līdz pat šai dienai, Mazais katehisms ieņem noteiktu nostāju. Tā ir konfesionāla nostāja. Taču katehisma izteikumi nav ieinteresēti polemikā – to nolūks ir pozitīvi atspoguļot un norobežot izpratni, kas izaugusi no Rakstu izklāsta un baznīcas sarunas. Katehisma izteikumi ir itin kā izcelti no valdošo strīdu straumes un novesti līdz rezultātam.

Bieži tiek runāts par jauna katehisma nepieciešamību, un tas nav nepamatoti, jo Mārtaņa Lutera katehisms esošajā formā tieši sakramentu izpratnes jomā mūsdienu draudzei bez tālākiem paskaidrojumiem ir grūti uztverams. Taču ir jautājums, vai baznīcas situācija teoloģiskajās sarunās ir nobriedusi jauna katehisma izveidošanai. Tā sastādīšanai arī būtu vajadzīga īpaša harisma. Tomēr tas, kas šodien ir pilnīgi nepieciešams, ir esošā katehisma lietojuma paskaidrojums, kas mūsdienu

cilvēkam palīdzētu veidot ceļu uz pareizu izpratni un pareizu to dāvanu lietojumu, kuras mums tiek sniegtas sakramentos. Šis darbs ir mēģinājums sniegt tādu paskaidrojumu. Tas, kas M. Luteram bija svarīgi, sastādot katehismu, mūsdienās ir jāparāda jaunā veidā. Baznīcas tradīcija uzskata, ka M. Luterā rūpes, neraugoties uz saistību ar noteiktu laiku, arī šodien nav zaudējušas savu nozīmi. Lai to parādītu, visādā ziņā ir nepieciešams raudzīties pāri katehisma vārdu skanējuma ierobežotībai un saskatīt teoloģiskās izšķiršanās, kas atrodas aiz tā.

Tādēļ šajā skaidrojumā, neapšaubāmi, ir nepieciešama katehisma dogmatiskā satura ievērošana. Taču praktiskā lietojuma jomā tas nedrīkst aizēnot katehisma īsto dabu, proti, to, ka mācības daļas, kas aplūko sakramentus, būtībā ir Evaņģēlija pasludinājums. Katehisma kā dogmatikas kompendija un kā atmiņā saglabājama materiāla pielietojums ir gandrīz pilnīgi izdzēsis šo katehisma raksturu. Ir liela nozīme tam, lai šis raksturs būtu redzams Mazā katehisma vārdiskā skanējuma izpratnē un mācīšanās. Sakramenti ir dzīvā Kunga žēlastības dāvanas, ko Viņš žēlsirdīgajā mīlestībā sniedz Savai draudzei, un tiem ir jātiek saņemtiem un baudītiem kā šādām dāvanām, ar prieku. Tie ir žēlastības līdzekļi – kā skan to dogmatiskais apzīmējums –, jo to uzdevums ir sniegt mums Dieva žēlīgo pievēršanos.

Žēlastība ir personisks akts. Kristībā, Vakarēdienā un arī grēksūdzē ir runa par personiskām attiecībām starp Dievu un cilvēku. Sakramentālās darbības ārējā forma aizēno šo faktu. Baznīcas darbības kļūst par baznīcas ceremonijām, kurām tiek piedēvēta īpaša iedarbība. Tā ir notikusi sakramentu nozīmes sagrozīšana baznīcas vēsturiskās attīstības gaitā. M. Luterā katehisma rūpes un nolūks ir bijis sakramentu lietojumā atjaunot to personisko raksturu. Sakramentā nenotiek kāda maģiska darbība, bet gan dzīvais, klātesošais Kungs Jēzus Kristus dara Savu darbu pie dzīva cilvēka. Ir svarīgi, lai šis sakramentu personiskais raksturs tiktu rūpīgi saglabāts kā izpratnē, tā mācībā. Līdz ar mūsu sajūtām pieejamajām zīmēm un šajās zīmēs mums vienmēr ir darīšana ar dzīvo Kungu. Ikviens šo darbību personiskā rakstura noliegums, kas uzskata, ka sakramentos ir darīšana ar lietām, kuras pašas par sevi ir apveltītas ar darbīgu spēku, ne tikai neatzīst sakramentu īsto būtību, bet pašā saknē samaitā kristieša attiecības ar viņa Kungu. Tā kļūst saprotama vārda izšķiroši svarīgā loma, kas tiek uzsvērtā M. Luterā

skaidrojumā – jo vārds arvien izsaka attiecības starp personām. Šeit ir runa par Dieva Vārdu, par Viņa uzrunu, par dzīvā Kunga prasību un apsolījumu, kas arī sakramentā ir vērsta uz cilvēku.

Vārds ir personālu attiecību izpausme. Es izmantoju jēdzienu “personālas attiecības”, atšķirībā no “personiskām” attiecībām. Tā ir analogija cilvēku attiecībām starp “es” un “tu”. Visi jēdzieni, kuri apzīmē cilvēka attiecības ar Dievu, reizē arvien ir apzīmējumi attiecībām starp cilvēku un cilvēku – kā ticība, mīlestība, paklausība un citi. Tomēr pastāv nozīmīga atšķirība saistībā ar Dieva, tātad arī Kristus nostāju šajās attiecībās. Attiecības ar Dievu var veidoties arī cilvēciskā līmenī, kur abas puses nostājas viena otrai pretī kā līdzīgas. Tomēr, neraugoties uz šo personisko, uzticības pilno tuvumu, tās ir attiecības, kuras nekad nepārstāj būt attiecības starp Radītāju un Viņa radību.

Personiskās attiecības ir abpusējas. Ja sakramenti ir raksturojami kā Dieva personiskā nostāja pret cilvēku, kā Viņa žēlastības pilnās pievēršanās pierādījums, tad attiecības ir pilnīgas tikai tādā gadījumā, ja ir atbilstoša pievēršanās no cilvēka puses – pašātvība, paklausība, mīlestība. Dieva vārds prasa atbildi no cilvēka puses; tās abas ir nesaraujami saistītas un veido vienotu veselumu. Tomēr Lutera savā skaidrojumā uzsvāru ir licis tikai uz Dieva darbību. Lutera skaidrojums par sakramentiem ir raksturīgs tieši ar to, ka viņš gandrīz vienpusīgi priekšplānā izvirza šo Dieva žēlastības pilno darbību. Arvien tiek uzsvērts, ka arī cilvēka ticībā atrodama un sakramentu saņemšanai nepieciešamā izšķiršanās nav pietiekama. Taču Lutera ir apzināti nošķīris Dieva un cilvēka darbību sakramentu lietošanā. Tas darīts dvēseļu aprūpes apsvērumu dēļ, kam galu galā ir Bībeles pamatojums. Luteram bija svarīgi, lai kārdinājumu piemeklētais cilvēks, kas tieši kārdinājumu dēļ nespēj priecāties par savu ticību, sakramentā šādā masīvā veidā saņemtu Dieva apsolījumu un ar tā palīdzību atkal nāktu pie ticības. Dievs ar Savu darbu nāk cilvēkam pretī un rada situāciju, kura būtībā tikai uz šīs cilvēka darbības pamata vispār kļūst iespējama, taču tad tā kļūst arī nepieciešama. Un šo Dieva darbību M. Lutera pamatoti saskata kā sakramentā klātesošu.

Saskaņā ar evaņģēliskajā kristietībā izplatīto jauno laiku uzskatu, šis Dieva un cilvēka sastapšanās notiek vispirms cilvēka dvēseles dzīves sfērā. Tieši dvēseliskais pārdzīvojums šķietami apslēpj Dieva klāt-

būtni. Konsekvencēs šis uzskats padarītu sakramentus par nevajadzīgu pārmērību. Ir ļoti svarīgi, ka Lutera apzinātā pretstatā šim uzskatam ir stingri turējies pie izšķirošās Dieva saskarsmes ar cilvēku vārdā un sakramentā. Tā sakramenti iegūst gluži vienkārši neaizskaramu nozīmi. Tās visas ir zīmes, kas liecina, ka Dieva izšķirošais darbs tiek paveikts ārpus mums. Ir saprotams, ka šajā sakramentu novērtējumā, kad tie tiek atdalīti no vārda un ticības, slēpjas maģiskas izpratnes draudi, uzskatot to par Dieva darbību *ex opere operato*. M. Lutera savā skaidrojumā ir turējies uz šaurā ceļa starp maģisku skatījumu un sakramenta izžušanu, tam pārvēršoties par dvēseles iekšējo pārdzīvojumu. Viņš ir zinājis, ka šāds skatījums saskan ar Rakstiem. Kristība un Vakarēdiens ir stingri pamatoti Jēzus iestādīšanas pavēlē. Jēzus ir tā gribējis, un šī pavēle nav racionāli jāskaidro. Varētu gandrīz sacīt, ka sakramenti ir pamatoti Viņa patvaļīgajā iestādījumā, kas abām šīm darbībām ir notikusi atšķirīgās situācijās. Iespējams, šī sakramentu vēsturiskās izcelsmes atšķirība Luteram it bijis pamats, kura dēļ abas šīs darbības Mazajā katehismā nav saņemtas kopā ar vienotas sakramentu mācības jēdzienu. Katrai no tām ir sava īpaša raksturīga iezīme. Visādā ziņā skaidrojumi parāda līdzīgu uzbūvi – līdz pat pēdējai daļai, kas abos gadījumos sniedz atbildi uz jautājumu. Šiem jautājumiem mēs vēl pieskarsimies savā izklāstā. Izšķiroši svarīgi ir tas, ka atsaukšanās uz Rakstiem, tāpat arī Rakstu vārdu kā Jēzus iestādījuma pierādījuma minēšana abos gadījumos ir atšķirīga. Jēzus ir nevis vispārīgā veidā pavēlējis Savai draudzei sakramentu pārvaldīšanu, tā ka šo sakramentu skaits varētu turpmāk baznīcas vēsturiskās attīstības gaitā tikt pavairots, bet – Viņš ir iestādījis Kristību un Vakarēdienu. Ja tiek runāts par vēl kādām sakramentālām darbībām, tas ir, par tādām darbībām, kuru nozīme ir meklējama žēlastības apsolvījumā, tad tomēr nevienai no pārējām šāda veida darbībām nepienākas Kristības un Vakarēdiena dignitāte. Grēksūdzes un ar to saistītās absolūcijas gadījumā Lutera ir svārstījies jautājumā par to, vai tās būtu pieskaitāmas sakramentiem vai nē. Tomēr, tā kā šīm darbībām pietrūkst skaidras iestādījuma pavēles, tās evaņģēliskajā baznīcā nav ietvertas sakramentu skaitā. M. Lutera Mazajā katehismā tās ir aplūkotas kā īpašu daļu, starp Kristību un Vakarēdienu, bet tas, ka grēksūdze netiek nosaukta par sakramentu, parāda Jēzus skaidrās iestādīšanas pavēles centrālo nozīmi.

Vēsturiski kritiskā pētījumā tieši šis punkts kļūst par problēmu. Ir jājautā, vai ar mūsdienās lietojamo zinātnisko metodi vispār ir iespējams nonākt līdz rezultātiem, mēģinot šādi veidot pamatu kristīgajai ticībai un baznīcas darbībām. To savā izklāstā aplūkosim plašāk.

Tomēr šajā kopsakarībā ir jānorāda vēl pēdēja lieta attiecībā uz kopīgo raksturu, kāds piemīt M. Luteru skaidrojumiem par Kristību un Vakarēdienu: Luteru acu priekšā ir baznīca, kas celta ar vārda un sakramentu palīdzību, baznīca, kurai, līdzās brīvai Gara darbībai, līdzās personiskām attiecībām starp Dievu un cilvēku, vārdā vēl ir arī institucionāls raksturs. Šāds institucionāls raksturs nozīmē to, ka baznīca arī savā zemes apveidā pastāv kā stingra, nostiprināta, cauri vēstures gaitai pastāvoša celtnē – ar visiem grēkiem, kļūdainām konstrukcijām un trūkumiem, kas raksturīgi šādai vēsturiskai, cauri gadsimtiem pārmanotai celtnē. Skaidrojumi par Kristību un Vakarēdienu ir apliecība par šādu baznīcu. Sajūtās tveramu zīmju un līdz ar to baznīcas ceremoniju novērtējums ir šāda apliecība. Pretstats un atšķirība būtu uzskats par baznīcu kā par ļaužu pulku, kuru raksturo Gara darbība kādā noteiktā laikā. Tā, pašos pamatos novērtējot, baznīca pārstatu būt vēsturiski nepārtraukta – tā vairs nebūtu šāda vēsturiska celtnē.

Ir pieļaujams, ka Dieva ieiešana vēsturē Viņu apslēpj; Gara darbība paliek satverama tikai ticībai. Krīzes laikā, kad ticība kārdinājumos cieš sakāvi, vai vēl jo vairāk tad, kad nākas pārvarēt lielus “sausuma” posmus, kuru laikā ticība nekādi nav konstatējama, baznīcas institūcija kļūst itin kā par margām, kas mūs notur un, pie kurām turoties, varam taustīties pāri bezdibenim. Taču viens no svarīgākajiem uzdevumiem ir salauzt institūcijas cieto čaulu un izcelt gaismā dārgumu, kas ir sakraments. Bez šī dārguma mēs nevaram dzīvot kā kristieši, un mums nav tiesību cietās čaulas dēļ nolikt malā šo mūsu dārgumu.

Katehisma nolūks ir parādīt, kāds ir šis dārgums. Katehisms cenšas darīt to mums pieejamu – ne tikai teologiem, “gudrajiem un prātīgajiem”, bet tieši “nepilngadīgajiem”. Tas ir uzdevums, kuru katehisms cenšas risināt. Šis uzdevums tiek dots arvien no jauna, katrai paaudzei. Droši vien varētu sacīt, ka mūsu situācijā šis jautājums par sakramentiem ir īpašā veidā uzdots no jauna – kā attiecībā uz mūsu dārguma izpratni, tā arī uz šīs izpratnes sniegšanu mūsdienu cilvēkam, it īpaši mūsdienu jaunatnei.

IV daļa Kristība

Kamēr pirmajās trijās katehisma mācības daļās M. Lutera skaidrojuma dalījums atbilst aplūkojamam materiālam, ceturtajā un piektajā daļā dalījums nav bijis dots jau no sākuma. Luters ir uzskatījis par nepieciešamu uzdot izšķiroši svarīgos jautājumus, kuri nepieciešami Kristības un Vakarēdiena izpratnei. Šādi jautājumi ir četri; pirmie trīs Kristības un Vakarēdiena gadījumā ir savstarpēji atbilstoši, bet ceturtais jautājums abās šajās daļās ir atšķirīgs. Pirmais jautājums skar darbības būtību: “Kas ir Kristība?” Otrais jautājums ir jautājums par to, kāds ir Kristības atnestais labums tam, kurš to saņem ticībā, par pestīšanas dārgumu, kas viņam tiek dots ar šīs darbības palīdzību. Trešais jautājums saistīts ar iebildumu par to, ka ārēja darbība nevarētu radīt šādu pestīšanas dārgumu, tātad tas skar problēmu, kura arī šodien vissmagāk aprūtina šo baznīcas darbību, un nosauc spēka faktoru, īsto darbīgo elementu šajā darbībā, no kā viss ir atkarīgs. Tas ir Dieva vārds, ko pats Dievs saka, un ticība, kas paļaujas uz šo vārdu. Ceturtais jautājums Kristības gadījumā aplūko darbības simboliku, tā ka Kristības nozīme kristieša dzīvē ir – pastāvīga atgriešanās. Grēknožēla un atgriešanās ar vecā cilvēka miršanu un jaunā cilvēka augšāmcelšanos atrodas būtiski nepieciešamā saistībā ar Kristību. Tā ir Kristības daļa, kas ietver visu dzīvi. Visas četras daļas ir itin kā sasaistītas kopā ar vienu Rakstu citātu. Tā tiek sniegts un pasvītrots Kristības bibliiskais pamats.

Pirmkārt

Kas ir Kristība?

Kristība nav tikai ūdens vien, bet tāds ūdens, kas Dieva pavēlē ietverts un ar Dieva vārdiem savienots.

Kādi ir šie Dieva vārdi?

Tā mūsu Kungs Jēzus Kristus saka Mateja evaņģēlija nobeigumā: “Tāpēc ejiet un dariet par mācekļiem visas tautas, tās kristīdami Tēva, Dēla un Svētā Gara vārdā” (Mt. 28:19).

Kristības būtība

Pirmais tiek minēts negatīvais apzīmējums, proti, ka Kristība nav tikai ūdens vien jeb – tā nav parasts ūdens. Kristības būtības apzīmējums saistās ar ārējās zīmes problemātiku. Kā ūdens izmantošana saistās ar mūsu attiecībām ar Dievu? Vai tā ir tikai ceremonija, kurai varētu piedēvēt simbolisku nozīmi, kuru tad, savukārt, varētu novērtēt augstāk vai zemāk, uzskatot to par piedevu īstajai norisei? Pirmais teikums, kurš saka, kas Kristība nav, ir polemika pret šādu ārējās zīmes vērtības mazināšanu. Šī polemika nāk no kopējās izpratnes par Dieva darbu Jēzū Jaunajā Derībā. Dievs ienāk šajā pasaulē aizplīvurotā veidā, nevis tieši, bet netieši. Šīs pasaules laikā mēs nesastopamies ar Dievu tieši, vaigu vaigā, bet gan – Jēzus apveidā un vārdā, kas liecina par Viņu. Liecības vārds vēl ir cilvēku vārds ar visām nepilnībām un kļūdām, kādas raksturīgas cilvēku runai. Taču šajā cilvēku vārdā Dievs apslēpj Savu samierināšanas un pestīšanas vārdu. Šajā līmenī Kristībā ir arī ārējā zīme – ūdens. Tas kļūst par Dieva darbības instrumentu, darbojoties ne bez vārda, kas rada personiskās attiecības, bet kļūstot par vārda balstu. Par zīmes nozīmi tālāk runāsim plašāk. Šeit vispirms ir runa par aizsardzību pret garīgo nostāju, kas uzskata ārēju, sajūtām tveramu zīmi par nesavienojamu ar Dieva darbu. Tiek izteikta pretenzija uz nepastarpinātu vienību ar Dievu, kāda tā būs iespējama nākamajā pasaulē. Šī pretenzija itin kā pieņem nākamo pasauli par šodienas realitāti. Reformācijas laikā šāda nostāja tika saukta par jūsmošanu. Tātad Lutera skaidrojums par Kristību polemiskā veidā stājas pretī jūsmošanai, kas noniecināja šo zīmi, ūdens Kristību, pasludinot to par tukšu ceremoniju, pretstatā tiešai Dieva sastapšanai dvēseles pārdzīvojumā.

Šī M. Lutera kaujas pozīcija nav sākotnējā. Sākotnējā nostāja lielajos Reformācijas rakstos bija vērsta pret Kristības maģisko izpratni, kāda pastāvēja Romas baznīcā. Te zīme iegūst nozīmi pati par sevi. Tā iegūst spēku pati sevī. Tā tiek atraisīta no kopsakarības Dieva personiskajā darbībā ar vārda starpniecību. Tādēļ šādā gadījumā zīme iegūst darbīgu spēku arī bez cilvēka personiskas nostājas pret Dievu ticībā. Kristības ūdens iemanto īpašu spēju un īpašību, tā ka vienkārša šī ūdens izmantošana aplacīšanai vai pagremdēšanai tiek uzskatīta par darbīgu un nozīmīgu.

Turpretī Luters visu uzsvaru liek uz ticību. Šī nostāja Mazajā katehismā nekādā ziņā netiek pazaudēta. Tā tiek paturēta, uzsverot, no vienas puses, vārda, no otras – ticības centrālo nozīmi. Taču Luteram ir svarīgi, lai Kristības norise netiktu izcelta no sajūtu pieredzes sfēras un nekļūtu par tīri iekšēju pārdzīvojumu. Acīmredzamajai lietai, zīmei ir jātiek paturētai, atzīstot tās Dieva iedibināto nozīmi.

Luters izvēlas vidusceļu starp abām šīm frontēm, un tas līdzinās šaurai korei. Tas ir vidusceļš ne tādā nozīmē, ka viņš būtu apzināti meklējis izlīdzinājumu starp divām galējībām, bet šī ir tāda Kristības izpratne, kas atbilst kopējai Evaņģēlija izpratnei, saskaņā ar kuru Vārds ir tapis Miesa. Tādēļ šī nostāja ir radusies ne tikai Reformācijas laika vēsturiskās situācijas ietekmē, bet tās pamats meklējams pašā lietas būtībā. Arī šodien baznīcas sarunās par Kristību tā ir tikpat aktuāla. Neapšaubāmi, katehisms nav tā vieta, kur drīkstētu izvērsties dogmatiskas kontroverses. Taču šeit ir runa par kaut ko vairāk. Noslīdēšana no šaurās kores aizved pie izkrišanas no draudzes ticības dzīves. Baznīcas praksē Kristības lietojumā vienmēr ir jāpievērš uzmanība divām lietām: pirmkārt, baznīcas darbība nedrīkst pārvērsties par sava veida buršanai līdzīgu norisi, kas vairs neprasa tajā līdzdalīgo cilvēku personisko ticības nostāju, otrkārt, baznīcas darbības nozīme nedrīkst tikt novērtēta par zemu, lai tā galu galā tiešām nekļūtu par tukšu ceremoniju, kura tikpat labi var vai nu tikt, vai netikt lietota. Drīzāk šeit ir runa par tādu baznīcas darbību, kurā, neraugoties uz visu neizprotamību un nepieejamību, tomēr ir klātesošs un darbojas pats dzīvais Kungs.

Pozitīvs pretstats negatīvajam, polemiskajam Kristības apzīmējumam ir Lutera teikums: “Kristība ir tāds ūdens, kas Dieva pavēlē ietverts un ar Dieva vārdiem savienots.” Lai šos vārdus pareizi saprastu, vispirms ir nepieciešams tos uztvert kā vienotu veselumu. Luters to skaidri uzsver attiecībā uz ūdeni. Viņš saka: šis ūdens ir ietverts Dieva pavēlē kā čaulā, kurā tas tiek turēts, lai netiktu izlaistīts bezmērķīgi. Kristībā izmantotā zīme nevar tikt atdalīta no Dieva pavēles un Dieva apsolījuma vārdiem. Kā iepriekš norādīts, tāda atdalīšana ved pie pilnīgi maldīgām spekulācijām, kurās tiek meklēta ūdens nozīme, nošķirot to no Dieva personiskās gribas Kristībā.

Taču tieši tāpat Dieva pavēle, kas pavēl Kristību, nedrīkst tikt nošķirta no tā Dieva vārda, kas ir ūdeni. ”Dieva pavēlē ietverts” vispirms nozīmē

vienkārši to, ka Dievs ir pavēlējis Kristību, ieskaitot ūdens lietošanu, tātad – Viņš ir pavēlējis visu šo baznīcas ceremoniju. Viņš ir tas, kurš kristī, kurš Kristībā darbojas, kurš stāv aiz šīs ceremonijas izpildīšanas. Taču šī Dieva pavēle nav Viņa patvaļas izpaušme, kas tiek dota vienīgi tādēļ, lai cilvēki Viņam paklausītu, bet tā izaug no visa Dieva pestīšanas darba Jēzū Kristū, kas darīts mūsu glābšanas labā. To izsaka teikums, ka Kristības ūdens ir savienots ar Dieva vārdu. Ir ticis norādīts, ka šai vietā “vārds” ir saprotams kā apsolījums vārds, tātad Kristība ir nesaraujami saistīta ar Dieva apsolījumu. Tas ir pareizi, taču vārds, kuram Kristībā ir noteicošā loma, ir dziļāks, nekā mūsdienu cilvēks iedomājas, dzirdot vārdu “apsolījums”. Aiz šī vārda stāv Dieva pestīšanas un samierināšanas darbs Jēzū Kristū, Viņa ciešanās, miršanā un augšāmcelšanās notikumā – mūsu labā. Vārds ir pasludinājums, un šajā pasludinājumā ir Dieva pestīšanas darba attiecinājums uz mums visā tā pilnībā. Tikai šādā kopsakarā ir saprotama kā pavēle, tā arī zīme. Glābjošā Dieva mīlestības griba, kas piepildījusies Jēzū, šeit ir klātesoša un darbīga. Dievs grib, lai šodien mūsu klātbūtnē tā tiktu sniegta cilvēkiem un satvertu cilvēku visā viņa dzīves gājumā. Šī mīlestības griba atrod izpaušmi Kristības pavēlē. Dievs grib cilvēku uzņemt Savā jaunradošajā mīlestībā. Tā nav bezspēcīga griba, kas pastāv kaut kur citā pasaulē, kā ideāls tēls pāri mūsu tagadnei, bet tas ir Dieva darbs, kas ienāk šajā pasaulē. Kristībā izpaužas tas, ka šī Dieva mīlestības griba īstenojas notikumā, uz cilvēku vērstā Dieva darbā. Kristības pavēle nav patvaļīgs akts, kas iedibina kādu ceremoniju, bet ir pavēle, kas Dieva uzdevumā attiecināta uz katru atsevišķu cilvēku un izpaužas konkrētā formā, kas gluži taustāmā veidā apsola viņam šo Dieva pievēršanos.

Šādā nolūkā Jēzus ir izraudzījies par zīmi ūdens Kristību. Paliek noslēpums, kas Viņu uz to ir pamudinājis. Senās kristietības prakse ļauj noprast, ka šis rīts pašsaprotamā veidā ir bijis saistīts ar Dieva mīlestības gribas tālāknodošanu. Ir iespējams, ka proselītiem jūdu vidū Kristība ir bijusi kā paraugs un ka ar tās palīdzību pagāni tikuši itin kā iekļauti derības tautā. Arī jaunajā Kristībā ir notikusi šāda iekļaušana – jaunā, galīgā nozīmē – Jaunās Derības tautā, tajā tautā, kas jau pieder nākamās pasaules laikam. Taču ir iespējams arī, ka Kristība, ar kuru Jānis kristīja Jēzu, ir kļuvusi par paraugu kristīgās draudzes Kristībai. M. Lutera savā Kristības dziesmā pauž šādu izpratni:

Uz Jordānu Kungs Kristus nāk,
 Liek Jānim Sevi kristīt,
 Pēc Tēva gribas darbu sāk –
 No pazušanas pestīt.
 Tā nolēmis Viņš dibināt
 No grēkiem mazgāšanu,
 Pret rūgto nāvi pasargāt
 Ar asins brūcēm Savām;
 Tā dzīvību Viņš dāvā.

Liek Kristus Saviem mācekļiem:
 “To visās tautās māciet,
 Ka pazudušiem grēcniekiem
 Laiks žēlastībai sācies.
 Kas tic un kristīts top, tas būs
 No nāves izsargājies,
 Par Garā atdzimušu kļūs,
 Tas mantos debess mājas;
 Tur mūžam labi klājas”².

Vēsturiski nav iespējams noskaidrot, kura Kristības prakse ir kalpojusi kā paraugs ūdens Kristības izmantošanai kristīgajā draudzē. Tas paliek noslēpums. Taču Kristības izpratnei tas arī nav izšķiroši svarīgi, jo zīme ir pilnīgi iekļauta Dieva mīlestības gribā, kas mūs konkrētā veidā satver Kristības aktā, un ir tai pakārtota. Kristība kā veselums ir Dieva mīlestības gribas instruments konkrētā šīs zemes realitātē. Visas pilnvaras šīs baznīcas prakses pielietošanā ir pamatotas tādējādi, ka Kristība tiek īstenota ticībā, kas paļaujas uz klātesošo, dzīvo Kungu, kurš grib darīt un dara kristāmo par Savu īpašumu. Tā ir kristāmā ticības uzdrīkstēšanās, kas ir grēcinieka uzdrīkstēšanās attiecināt uz sevi grēku piedošanu. Tā tiek pasvītrots Kristības norises personiskais raksturs, kam jātiek rūpīgi pasargātam. Dzīvais, klātesošais Kungs Kristus stājas attiecībās ar cilvēku, un līdz ar to cilvēks stājas attiecībās ar Viņu.

Nevaram neatzīt to, ka šis raksturs tiek aizēnots – vispirms jau ar baznīcas praksi. Par to runāsim vēlāk, aplūkojot Kristību tautas

² Atdz. V. Kolms, A. Bite.

baznīcā. Taču mūsdienu cilvēkam Kristības īsto raksturu aizēno arī šīs pestīšanas personiskās ieņemšanas sajūtām tveramā zīme. Viņš prasa – ja tā varētu sacīt – šīs zīmes attaisnojumu. Te, pašos pamatos raugoties, ir runa par sakramentu lietojuma attaisnojumu kristīgajā baznīcā vispār. Šāds attaisnojums ir meklējams Dieva pestīšanas darba raksturā, ar kuru sastopamies Vecajā un Jaunajā Derībā. Dievs darbojas cilvēku pestīšanas labā laikā un telpā fiksētu notikumu veidā, un Dieva atklāsme ir satverama ticībā šādu konkrētu notikumu veidā. Pirmie šajā ziņā ir sakramenti. Dievs iedibina konkrētu norisi cilvēka dzīvē, kam jāiegūst izšķiroši svarīga nozīme viņa attiecībās ar Dievu visā cilvēka dzīvē, pie kā ticībai jāturas un jāgūst stiprinājums. Zīme neko jaunu nepievieno pasludinājuma vārdam, bet itin kā pasvītro vārdu, raksturo to kā darbīgu vārdu. Visu cilvēku acu priekšā tiek iedibināts kaut kas tāds, kas raksturo cilvēku kā kristieti, itin kā apzīmogo viņu. Viņa piederība kristietībai kļūst par faktu arī ārējās, šīs zemes realitātes sfērā, kas prasa no cilvēka publisku apliecību un tajā pašā laikā liek iemantot pasaules pretestību, uzņemties krustu. Tas viss mūsdienu tautas baznīcā ir pilnīgi izdzisis, taču ir skaidri redzams pagānu misijā. Tā nu šai ārēji redzamās zīmes iedibināšanai ir dvēseļu aprūpes aspekts, kas ved uz mērķi sniegt cilvēkam ticības pārliecību. Dieva attiecības ar cilvēku nebeidzas viņa dzīves ceļa kāpumos un kritumos – Viņš paliek uzticīgs ar cilvēku attiecībās, kuras reiz ir iedibinājis. Dievs paliek tāds pats, kāds ir bijis. Viņš pieņem cilvēka dzīvi ar visām tās iekšējām un ārējām pārmaiņām, uzņem to Savā aizsardzībā un iedibina Kristību kā šo paliekošo, uzticības pilno attiecību zīmi, ar kuru cilvēka drīkst rēķināties.

M. Lutera par to saka (WA 12, 560:22–561:11): “Kristība nav darbs, kuru darām mēs. Tai ir jābūt kopā ar ticību tādēļ, ka Dievs grib, lai ticība nepaliktu apslēpta sirdī, bet izlauztos uz āru, tiktu apliecināta un kļūtu redzama. Tādēļ Viņš ir iedibinājis šādu ārēji redzamu zīmi, ar kuras palīdzību ikviens var pierādīt un apliecināt savu ticību. Tā nonākam arī pie svētā krusta, jo tad, ja ticība paliktu apslēpta sirdī, mēs varētu būt droši, ka nenāksies nest krustu un šādi sekot Kristum, jo, ja pasaule nezinātu, ka ticam, tad tā mūs nevajātu. Otrkārt, neviens arī nevarētu laboties un tikt vests pie ticības, ja mēs neapliecinātu Evaņģēliju atklātībā un ja mums nebūtu ārējas zīmes, kas ļauj zināt, kurš ir

kristietis. Dievs to ir iedibinājis, lai mūsu ticība kļūtu zināma pagānu priekšā. Tādēļ kristietis, kurš saņem Kristību, jau ir pakļauts draudiem, ka pagāni un nekristīgi cilvēki varētu viņam uzbrukt un viņu nonāvēt. Tāpēc ir nepieciešams, lai mēs saņemtu Kristību, ja esam kristieši, bet, ja mēs to nevaram saņemt, tad mums vismaz jāsaka: es labprāt vēlētos tikt kristīts.

Vēl šī zīme ir dota arī tālab, ka Dievs pats grib mums palīdzēt, un mums ir jābūt pārliecinātiem par Viņa žēlastību tā, lai ikviens varētu sacīt: Dievs man ir devis zīmi, lai es būtu pārliecināts, ka tapšu pestīts, kā tas ir apsolīts Evaņģēlijā; jo Viņš mums ir devis vārdus, kas ir Viņa vēstule, un līdzās vārdiem – arī Kristību, kas ir zīmogs šai vēstulei, tā ka ticība, kas satver vārdu, tiek stiprināta ar zīmi un zīmogu.” Tālāk Lutera savā 1528. gada 23. februāra sprediķī saka (WA 27, 57:12–32): “Visas zīmes ir dotas tālab, lai cilvēkus stiprinātu. Arī Kristus visas brīnumu zīmes darīja ne tikai mīlestības dēļ, bet arī, lai stiprinātu cilvēku, ka viņš ar šo zīmju palīdzību ticētu Dievam. Arī vecāki ir jauka lieta; bet, ja tu pret viņiem pareizi izturies, tad tev ir zīme, ar kuru tiek stiprināta tava ticība, lai tu patiktu Dievam. Tas sacīts vispārīgā veidā, lai jūs saskatītu atšķirību starp to, kas pienākas Dievam, kas – cilvēkam. Jūsnotāji sajauc šīs lietas un tādējādi zaimo Dievu.”

Bībeles pierādījums – valodas forma

Kā Bībeles pierādījumu Lutera norāda citātu no Mateja evaņģēlija (28:19, 20). Lutera darba sākotnējā variantā, tāpat kā Mazajā katehismā šie vārdi skan tā: “Ejiet pa visu pasauli, māciet visus pagānus un kristījiet tos Tēva, Dēla un Svētā Gara vārdā.”

Runājot par šo M. Lutera tulkojumu, jāpiebilst četras lietas:

1. Vārds, ko Lutera tulko kā “mācīt”, grieķu valodā burtiski nozīmē “darīt par mācekļiem”. Neapšaubāmi, Luteram šis vārds nav izteicis mūsdienu sašaurināto, ar skolas mācībām saistīto nozīmi. Ticības apliecības rakstos šis apzīmējums tiek lietots attiecībā uz visu baznīcas pasludinājumu līdz ar visu, ko ietver šī darbība un tās rezultāti. Tādēļ ir jāargājas no intelektuāliem saīsinājumiem šī vārda izpratnē. Visskaidrāk sākotnējo nozīmi parāda tulkojums, kas uzņemts jaunākajos Bībeles izdevumos “dariat par mācekļiem”. Cilvēkam ar visu viņa

dzīvi ir jānonāk attiecībās ar Jēzu – tādās attiecībās, kādas ar Viņu bija pirmajiem mācekļiem, proti, piederības attiecībās; viņam jākļūst par Jēzus sekotāju. Šīm attiecībām pieder arī mācīšana un mācīšanās.

2. Vecās Derības grieķu tulkojumā visa tautu pasaule, atšķirībā no Dieva tautas un pretstatā tai, tiek apzīmēta ar jēdzienu, kas lietots arī šeit, tā saucamajā Kristības pavēlē. Šo apzīmējumu ir pareizi tulkot ar vārdu “pagāni”. Vēlāk Lutera šī vārda vietā ir izmantojis vārdu “tautas”. Tomēr Kristības pavēles attiecināšana uz pagāniem skaidrāk parāda Dieva iejaukšanos pasaules realitātē, kas notiek ar Kristības palīdzību: pagāni kļūst par kristiešiem. Cilvēki tiek uzņemti jaunās esamības attiecībās ar Dievu.

3. Kristīšanai ir jānotiek Tēva, Dēla un Svētā Gara vārdā jeb uz Tēva, Dēla un Svētā Gara vārdu. Tas nozīmē stāšanos attiecībās ar personu, kas nosaukta vārdā, kristāmā pāriešanu pie šīs personas. M. Lutera tulkojumā, kas atbilst Vulgātas tekstam, sacīts, ka Kristība notiek pēc Tā pavēles, kura vārds tiek nosaukts. Kristīt kāda vārdā nozīmē – darīt to viņa uzdevumā. Abas šīs izpratnes atbilst vārdu saturam un saskan gan ar to, ko Lutera izsaka ar vārdiem “Dieva pavēlē ietverts”, gan arī “ar Dieva vārdiem savienots”.

4. Kristības pavēle ir ietverta misijas pavēlē un tai pakārtota: dariet par mācekļiem visas tautas, tās kristīdami! Lutera vecais tulkojums ir ticis izmantots, lai norādītu notikumu secību, pie kuras vajadzētu turēties: vispirms mācība, tad Kristība – un tad šis arguments ir ticis izmantots pret bērnu kristīšanu. Taču īstajā teksta skanējumā tam nav pamatojuma. Kristība gan ir nosaukta kā līdzeklis, kas izmantojams, lai darītu ļaudis par mācekļiem. Tā ceremoniālais akts tiek iesaistīts visā Jēzus darba kopsakarībā.

Acīmredzot Lutera šajā vietā ir izmantojis citātu no Mateja evaņģēlija (28:19) tādēļ, ka saskatījis tajā gan izteikto pavēli kristīt, gan arī apsolījumu, kas dara Kristību par Dieva pestīšanas darbu. Abas šīs lietas prasa īpašu paskaidrojumu, kas var dot būtisku ieguldījumu Kristības izpratnē.

Pavēles bibliskais pamats

M. Luters Kristības tiesību un darbīgā spēka pamatojumu saskata skaidrajā Jēzus pavēlē, citētajos augšāmcēlušā Kunga vārdos. Viņš neatzīst par spēkā esošiem tādus sakramentus, kuri nav iedibināti ar šādiem skaidriem Kunga Kristus vārdiem – citādi sakramentu skaits varētu tikt pavairots atbilstoši baznīcas tradīcijai, kā tas notika Romas baznīcā. Ir pamatots jautājums, vai tādējādi baznīcas darbība Kristībā nekļūst atkarīga no vēsturiska fakta, kas pakļauts zinātniski vēsturiskai kritikai, tādēļ visos laikos atkal no jauna var tikt apšaubīta. Luters nav pazinis mūsdienu vēsturisko metodi. Viņa sniegtais Kristības pamatojums “vēsturiskā faktā” ir zināmā mērā naivs, tas nepatur redzeslokā mūsdienu teoloģijas problemātiku. Taču Lutera rūpes, neievērojot to vēsturisko nosacītību, ir paliekošas – cauri visām vēsturiskā laika nosacītajām domāšanas formām. Tās ir un paliek kristīgās draudzes rūpes: aiz kristiešu Kristības stāv paaugstinātā Kunga autoritāte, kas vienīgā dod Kristībai saistošu spēku. Bez šīs autoritātes Kristība būtu tikai nevērtīga ceremonija. Kristiešu ticība ir tā, kas atzīst šo autoritāti, bet, kā jau iepriekš minēts, Luters saskatīja plašāku Kristības pamatojumu nekā tikai šo vienu reizi doto, nemainīgo pavēli. Tā ir visas Jēzus atklāsmes veselumā, Viņa dzīves, miršanas un augšāmcelšanās notikumos atklājusies Dieva griba. No šāda viedokļa ticībai nekļūst par piedauzību tas, ka Dieva pestīšanas griba, kas atklājusies Jēzū, ir saņemta kopā, ietverta vienā augšāmceltā Kunga vārdā un atradusi izpaušmi norādījumā, kuru Viņš devis Savai draudzei. Jo tikai pēc tam, kad Jēzus ceļš bija noslēdzies, varēja sekot šāda pavēle, kas nodod draudzei visu pestīšanas bagātību. No šāda viedokļa, Kristības pavēle jēgu ieguva tikai pēc Kristus augšāmcelšanās.

Šī lietu kārtība, kas pieejama vienīgi ticībai un arvien paliek apslēpta vēsturiskam pētījumam, kas var rēķināties tikai ar šai pasaulei imanentiem cēloņiem, ir jāpatur redzeslokā. Tā neatrodas vēsturiskās metodes pētījumu sfērā. Tās nostāja dara ne tikai saprotamu, bet atzīst par gluži nepieciešamu Kristības pamatošanu psiholoģiskās norisēs, kā tas izpaužas Kristības pavēles atzīšanā par kulta leģendu. Te tiek runāts par diviem dažādiem aspektiem. Abi šķiet zināmā mērā pamatoti, tikai katram ir sava izcelsme. Taču ticībai šeit ir runa par daudz ko vairāk. Kungs Kristus, kas ir augšāmcēlies, dod pavēli. Tajā izpaužas Dieva

eshatoloģiskā atklāsme, nākamās pasaules atklāsme. Tā vienkārši jau ir realitāte, kas spēj uzveikt un atcelt, jā, aprīt šīs zemes realitāti. Tā gan nav vispārīgā veidā pieredzama mūsu tagadnes realitāte, tomēr faktiski tā ir jau klātesoša. Šajā eshatoloģiskajā notikumā pamatojas Kristība. Tā ir daļa no šīs norises. Tā ir nākamās pasaules ielaušanās šajā pasaulē – ar Kristu, kurš ir pavēlējis Kristību un kurš pats darbojas tajā. Šis īstais raksturs Kristībai nedrīkst tikt atņemts.

Ar ūdeni savienotā Dieva vārda bibliskais pamats

Citātā no Mateja evaņģēlija (28:19) Mārtiņš Luters reizē ir saskatījis apsolījumu, kas saistīts ar zīmi. Saturiski tas redzams kā pavēlē “dariet par mācekļiem”, tā arī norādē, ka Kristībai jānotiek Trīsvienīgā Dieva vārdā.

1. Apzīmējums “mācekļi” kristīgajā valodas lietojumā vispirms attiecināts uz divpadsmit mācekļiem, un tas apzīmē vienreizējās attiecības, kādas šiem vīriem bija ar Jēzu, viņu Meistaru. Tās nav tikai skolnieka attiecības ar skolotāju, skolniekam saņemot gudrību un zināšanas no skolotāja, lai tās varētu nodot tālāk, tas ir, lai pats skolnieks varētu kļūs par skolotāju. Tādas jūdiem bija Bauslības skolotāja attiecības ar viņa skolniekiem, nododot tālāk Dieva Bauslību. Grieķiem tādas bija attiecībā uz dzīves gudrības nodošanu. Radās dažādas skolas ar savām tradīcijām. Taču Jēzus mācekļi nevis pārņēma sava skolotāja mācību un dara to par tradīciju, bet uzticībā skolotājam ir saistīti ar Viņa personu. Šīs attiecības ir paliekošas. Māceklis līdz ar mācību pabeigšanu nepārņēma sava skolotāja vietu, bet paliek viņa māceklis, kad skolotājs, kas ir Kristus, uzceļ nākamo pasauli, būdams tās Kungs. Tādēļ mācekļi visu savu dzīvi paliek saistības un paklausības attiecībās ar Viņu. Šie mācekļi ir pirmie jaunās draudzes dzinumi, tie ir liecinieki, kas liecina par Jēzu, par lielajiem darbiem, kurus Dievs ir darījis ar Viņa starpniecību. Viņi ir aicināti ar savu liecību vest cilvēkus pie ticības Jēzum Kristum un līdz ar to – ievest viņus draudzē, kura sauc Jēzu par savu Kungu.

Visi evaņģēļi ir ar misijas pavēli tādā vai citādā formā. Vēlāk jēdziens “māceklis” apzīmē kristietu vispār, taču pavēlē darīt par mācekļiem līdzī izskan arī kāda raksturīga pirmo mācekļu īpašība.

Tas nenozīmē, ka būtu jātiek atkārtotam pirmo mācekļu vienreizējam stāvoklim, bet kristieša stāvoklim pieder mācekļa personiskās attiecības ar Skolotāju. Tām ir raksturīga ticība Viņam kā Kristus, kā Mesijam, tas ir, kā Tam, ar kura starpniecību notiek pasaules un draudzes, un tās iekšienē – atsevišķa cilvēka radīšana no jauna. Ticībā ir līdzīgi ietverta mīlestības un paklausības saistība.

Tāpat ticība vienmēr nozīmē personiskas attiecības. Tās iedibina nevis cilvēks, bet gan pats Jēzus Kristus. Kā Viņš ir aicinājis mācekļus, tāpat šodien Viņš tos aicina ar Kristības akta palīdzību. Tas ir Jēzus no Nācāretes, kuru evaņģēlistu liecība rāda mācekļiem un ar kuru aicinātais stājas attiecībās. Ja Kristība dara ļaudis par mācekļiem, tad šeit ir runa par jauno mācekļu piesaisti šajā Evaņģēlija vārdā konkrēti parādītajai personai, par konfrontāciju ar Viņu. Varētu sacīt, ka Kristība ieceļ mūs vienā laikā ar Viņu, dod tiesības visu Jēzus sacīto attiecināt uz tagadni. Izteikums “dariat par mācekļiem” novērš šī Jēzus tēla izplūšanu un pilnā nozīmē ienes Evaņģēlija pasludinājumu kristītā cilvēka dzīvē. No šāda viedokļa raugoties, savas tiesības un savu nozīmi bērnu Kristībā iegūst *Evangeliūm infantium*³ (Mk. 10:13–16), jo šis tiešām ir tas pats Jēzus no Nācāretes, kurš mīl bērnus un ar kuru mēs nonākam saskarsmē šodien. Viņš ņem cilvēku Sev līdzīgi, uzņem Savas valdīšanas sfērā, Savā tiesā un Savā žēlastībā. Tā Viņš iedibina jaunu lietu kārtību, kas ved uz pilnīgu pestīšanu, glābšanu un atjaunošanu. Cilvēka atbildei jābūt tādai, ka viņš rēķinās ar šo lietu kārtību, paļāvībā uz savu aicinājumu patiesi nostādāties uz šī pamata. Par to vēl runāsim nodaļā “Otrkārt”. Te vispirms jārunā par to, ka Jēzus darbs šajā “darīt par mācekļiem” ir skaidri norādāms.

To varētu saistīt arī ar izredzēšanu. Tikai tad ir jāatstāj malā visa tā problemātika, kas saistīta ar divkāršo izredzēšanu, tas ir, ar izredzēšanu pazušanai un pestīšanai. Aicināšana par mācekļiem dziļāk sakņojas mūžīgajā Dieva mīlestības gribā, kas Jēzū atrod savu piepildījumu. Pavēles vārdi sevī ietver apsolījuma vārdus.

2. Tas pats sakāms par pavēli kristīt Trīsvienīgā Dieva vārdā. Vietās, kur Apustuļu darbos runāts par pirmajām kristībām senajā kristietībā, tiek runāts par Kristību Jēzus Kristus vārdā (Ap. d. 2:38; 8:16; 10:48). Arī Pāvils (Rom. 6:3) runā par Kristību Jēzū Kristū: “Jeb vai jums

³Lat. – bērniņu, zīdaiņu evaņģēlijs.

nav zināms, ka mēs visi, kas Jēzus Kristus vārdā esam kristīti, esam iegremdēti Viņa nāvē?” Tas atbilstu arī Jēzus aicinājumam, ko saņēmuši Viņa mācekļi. Tātad pastāv ievērojamas atšķirības Kristības formulas skanējumā. Te nav piemērota vieta, lai meklētu secinājumus, kādus ļauj izdarīt šādu atšķirību pastāvēšana. Ir izteiktas arī domas, ka trinitārās formulas lietojums Jēzus mutē nebūtu iespējams, ka tas radies kristīgajā draudzē vēlākos laikos. Viens no galvenajiem pretargumentiem šādām domām ir tāds, ka šie vārdi tiek piedēvēti Kristum pēc Viņa augšāmcelšanās, saistībā ar Viņa parādīšanos pēc Lieldienu notikuma. Taču trinitārās formulas iedīgļi Jaunajā Derībā ir atrodamī. Šo jautājumu ir mēģināts risināt tā, ka Jēzus līdz ar pavēli kristīt nav sniedzis nekādu liturģisku formulu; šo formulu vēlāk ir izveidojusi draudze. Taču, lai kā šo jautājumu varētu atrisināt vēsturiski, būtībā šo abu formulu starpā pretruna nepastāv.

Kristīt kādas personas vārdā nozīmē – vest saistībā ar nosaukto personu. Kristība ir savienošanas akts – kristāmais kļūst par Tā īpašumu, kura vārdā viņš tiek kristīts. Darīšana par Jēzus īpašumu reizē ir arī nodošana Jēzus Kristus Tēva īpašumā, kura uzdevumā Jēzus dara Savu darbu kā Kristus; reizē tā ir arī apbrūpošana ar Svēto Garu, kas piepilda Jēzus darbu, kas kā dzīvais, klātesošais Kungs paliek ar kristītajiem un vada viņus visā patiesībā. Savienošana ar Jēzu Kristu ir personisku attiecību izveidošana starp Jēzu un cilvēku, kurš kļūst par Viņa mācekli, un reizē tas ir kaut kas vēl vairāk. Aiz tā stāv Dievs, kas visā Savā vēsturiskās atklāsmes bagātībā dāvā cilvēkiem pats Sevi. Kļūšana par Kristus īpašumu ir ieiešana šajā bagātībā. Tādēļ, saistībā ar šo centrālo punktu, ir iespējams aprakstīt visu to norišu daudzveidību, kuras notiek Kristībā, visu to, ko Lutera domā ar izteikumu “ar Dieva vārdiem savienots”. Viņš nav uzskaitījis visas Jaunās Derības domas, kas raksturo Kristību un izriet no šīs savienošanās ar Jēzus personu, un līdz ar Viņu – ar Trīsvienīgo Dievu. Arī mācībās ir iespējams izraudzīties, ko tieši šeit norādīt. Tikai viss, kas tiek norādīts, ir jāaplūko, saistībā ar šo centru. Šeit varam dot tikai dažas norādes.

Dievbērnības piešķiršana

Savienošanās ar Jēzu nozīmē to pašu, ko Dieva bērna stāvoklis. Savienošanās ar Jēzu Kristu nozīmē jaunas attiecības ar Jēzus Kristus Tēvu. Dievs kļūst par mūsu Tēvu. Kristība ir iecelšana Dieva bērnu jeb Dieva dēlu kārtā. Dieva bērna, Dieva dēla stāvoklis nav kaut kas tāds, kas no Dieva atkritušajam cilvēkam piederētu no dabas – tā ir Dieva dāvana Jēzū Kristū, un cilvēks to nevar iemantot pats ar saviem nopelniem.

Uz šo mērķi ir vērsta Dieva mīlestības griba, kas rod izpausmi Kristībā. Dievs nostāda cilvēku jaunā pozīcijā attiecībā pret Viņu, proti, nevis ar Dievu sanaidota, bet – ar Dievu samierināta cilvēka pozīcijā. Šī samierināšana ir tāda norise, kas nāk no Dieva. Mēs tiekam uzņemti jaunā situācijā, kurā pirmoreiz varam sākt dzīvot kā Dieva bērni. Dievs kļūst par mūsu Tēvu. Nu Viņš valda pār visu mūsu dzīvi, arī Ticības apliecības pirmā artikula nozīmē, kas iegūst savu spēku tieši Kristībā. Ticīga atsaukšanās uz Tēva vadību visā dzīvē nav eksperiments ar kādu nezināmu varu, bet visa tā rašanās, ko Dievs mums pēc Savas mīlestības gribas apsola Kristībā. Viņš arī mūsu dabisko dzīvi ir uzņēmis Savas mīlestības aizsardzībā, un Viņš mums šo aizsardzību vairs neliedz. Runājot Pāvila vārdiem, tā vairs nav dzīve zem Dieva dusmības, bet Dieva žēlastībā.

Vecā cilvēka miršana

Savienošanās ar Jēzu Kristu, krustāsisto, nozīmē to pašu, ko vecā cilvēka miršana. Kristībā notiek pārmaiņa visā cilvēka eksistencē, vispirms viņa attiecībās ar Dievu. Pamatos šeit ir runa par pārmaiņu Dieva attieksmē pret mums, kas, no cilvēka skatupunkta raugoties, parasti netiek novērtēta visā tās lielajā nozīmē, bet tiek saprasta tikai kā pārmaiņa uzskatos par Dievu un mūsu eksistenci. Īstenībā tā nozīmē kaut ko pilnīgi jaunu, kaut ko tādu, kas ietver visu cilvēka eksistenci un nāk visa vecā vietā – tā vietā, kas ir pagājis. “Ja kas ir Kristū, tas ir jauns radījums; kas bijis, ir pagājis, redzi, viss ir tapis jauns” (2. Kor. 5:17).

Pāvils (Rom. 6) apzīmē savienošanos ar Kristu kā tādu stāvokli, kurā vecais cilvēks ir nomiris un aprakts. Kristus tos, kuri Viņam pieder, ņem

līdzī Savā nāvē jeb, pareizāk sakot, tos ir līdzī uzņēmis Savā miršanā. Lūkas evaņģēlijā (12:50) un Marka evaņģēlijā (10:38) Jēzus Savas nāves ciešanas apzīmē kā Kristības saņemšanu. Ar Savu Kristību Viņš pats ir iesācis nāves ceļu, ir ticis iesvētīts Savām ciešanām. Katrā ziņā Kristība Jēzus vārdā nosaka vecā cilvēka miršanu, taču ne kā uzdevumu, kurš būtu mums dots un kuru mēs ar savu spēku piepūli varētu īstenot, nonākdami līdz pilnīgai vecā cilvēka miršanai. Vecā cilvēka miršana un aprakšana ir ietverta mūsu vienībā ar Jēzu, un tā nāk no Dieva. Šis fakts nenozīmē tādu stāvokli, ka mūsu tikumiskā pilnveidošanās ir sasniegusi savu mērķi, tā ka mēs varētu pašapmierināti atdusēties, bet drīzāk gan tas ir izejas punkts, kurā esam likti un kurā visa mūsu cīņa ar grēku pirmoreiz iegūst īstu jēgu un apsolījumu. Tā ir būtiska lieta evaņģēliskā izpratnē par Kristību, atbilstoši rakstītajam Vēstulē romiešiem (6:4).

Augšamcelšanās dzīvība

Savienošanās ar augšamcēlušos Jēzu Kristu nozīmē nākamās pasaules dzīvību. Kristībai kā vecā cilvēka aprakšanai līdz ar Kristu ir ne tikai negatīvā puse; pozitīvā puse nosaka to, ka savienošanās ar augšamcēlušos Kristu nozīmē dzīvības rašanos no jauna.

Saistībā ar sacīto ir pareizi aplūkot Kristību kā eshatoloģisku aktu, kas iesaistīts visā Jaunās Derības eshatoloģiskajā skatījumā. Eshatoloģisks ir tāds, kas saistīts ar Pastaro dienu. Vecā pasaule, kurā mēs dzīvojam, ar Dieva tiesu nonāk līdz savam noslēgumam un pilnīgai atcelšanai, un esamībā tiek saukta jauna pasaule, nākamā valstība. Kristus, Svaidītais jeb Mesija, ir Tas, kas uzceļ šo nākamo valstību. Vēsturiskās personas, Jēzus, apzīmējums ar vārdu "Kristus" ir ticības izpausme, paļāvība, kas uzskata, ka Viņš ir Tas, kas sauks dzīvē jauno pasauli, nākamo valstību. Kristus augšamcelšanās ir šis nākamās pasaules iesākums. Tā ir pasaule, kas nāvi atstājusi pagātnē, tā ir dzīvības valstība. Augšamcēlušais Jēzus Kristus ir pirmais no tiem, kuri iemīguši; Viņš Savā personā ir itin kā iemiesojis Pastaro dienu, vecā nomiršanu un jaunā rašanos. Tādēļ dzīvot vienībā ar Viņu nozīmē dzīvot jaunajā dzīvē un dzīvībā.

Kā jau sacīts, te ir runa ne tikai par morālu labošanas salīdzinājumā ar cilvēka līdzšinējo dzīvi, bet par reālu atjaunošanu pašos pamatos,

sākot ar jaunām attiecībām starp Dievu un cilvēku. Tādēļ Kristība, kas iedibina šīs jaunās attiecības ar augšāmcelšanos un uz augšāmcelšanos, ir eshatoloģisks akts, kas vienībā ar Kristu attiecībā uz kristāmo paredz visu to, kas pasaulē caur Viņu kā pasaules Soģi un Piepildītāju notiks dienu beigās. Savienošanās ar Kristu ir ne tikai individuālas attiecības, bet šīs personiskās attiecības tiek paplašinātas līdz Viņa valdīšanas sfērai, kurā Viņš īsteno Savu valdīšanu un ietekmē visu cilvēka dzīvi līdz pēdējam sīkumam. Tikt kristītam Kristus vārdā nozīmē – tikt ieceltam Viņa valdīšanas sfērā. Tā ir valdīšanas maiņa, itin kā pāreja pie jaunas valdības ar jauniem likumiem, kuri ietekmē visu cilvēka dzīvi un viņa attiecības ar līdzcilvēkiem.

Bībele izmanto dažādus tēlus, lai ilustrētu šo norisi. Raksti runā par to, ka mēs kļūstam piederīgi Dieva nama saimei, vai arī politisku tēlu – ka kļūstam par Viņā valstības locekļiem. Taču vienmēr vispirms ir runa par norisi, kura notiek ar mums un kurā mēs paši esam pasīvi, par jaunu situāciju, kas tiek radīta un, no kā izejot, pirmoreiz kļūst iespējams un tajā pašā laikā arī nepieciešams rīkoties jaunā veidā un nozīmē. Mums vairs nav darišana ar vecajiem varas pārstāvjiem, kuri ar saviem spaidiem agrāk ietekmēja mūsu dzīvi. Mēs esam izrauti no viņu varas, esam darījuši tos bezspēcīgus, lai cik daudz raizū tie mums vēl sagādātu ar saviem kārdinājumiem.

Dieva mīlestības griba pret mums izturas ne tā, ka dotu mums jaunus priekšrakstus, kā izturēties, bet tajā pašā laikā atstātu mūs vecās dzīves atmosfērā. Tēlaini runājot: tā nelasa notekā stāvošam bērnam morāles sprediķi par to, kā vajadzētu sapemties, bet izceļ viņu no notekas un ievēd namā, kas ir Tēva nams. Tajā valda dzīvesprieks un mīlestība, kas nosaka attiecības šī nama piederīgo vidū. Dieva mīlestības griba dod mums dzīves tiesības šajā namā, mēs esam tam piederīgi. Gars, kas vada dzīvi šajā namā, ir Gars, kas ved arī mūsu dzīvi pakļautībā Kristus valdīšanai, cenšoties to iekšēji satvert un veidot līdz pašiem dziļākajiem mūsu siržu nostūriem; tas ir Jēzus Kristus Gars. Visu šo jauno dzīvi kopumā Bībele sauc par jaunās pasaules laiku, jauno laikmetu, par nākamo pasauli, kas ar Jēzus atkalatnākšanu kļūs par acīmredzamu realitāti, kas jau tagad kā Jēzus valdīšanas lauks ienāk šīs pasaules laikā un kļūst par realitāti tur, kur Viņš valda. “Viņš mūs ir izrāvis no tumsības varas un pārcēlis Sava mīļā Dēla valstībā.” Šie vārdi, kas

lasāmi Vēstulē kolosiešiem (1:13), šķiet, visskaidrāk raksturo šo pusi norisē, kas mums tiek dota ar Kristību. Tā ir norise, kuru augšāmcēlies Kristus īsteno ar Garu, kuru Viņš piešķir, kas empīriskam skatījumam nav pieejams, bet kas tomēr reizē nozīmē iejaukšanos šajā mūsu pasaulē.

Uzņemšana draudzē

Savienošanās ar Jēzu Kristu reizē nozīmē uzņemšanu Viņa draudzē. Šī iejaukšanās skar ne tikai atsevišķu personu, bet arī cilvēku kopību, kurā dzīvo un no kuras nāk katrs atsevišķais cilvēks. Kā individuāla, atsevišķa persona ir darīta par Kristus īpašumu un tajā pašā laikā tomēr joprojām ir cilvēks šajā pasaulē, vecajā laikmetā, tāpat tas ir arī ar cilvēku kopību. Tas ir eshatoloģisks lielums. Tā nav no šīs pasaules, un tomēr pastāv šajā pasaulē kā Jēzus Kristus draudze, kurā Viņš valda un kura ir pakļauta Viņa Gara vadībai un iedarbībai. Dabiski, rodas jautājums, vai šī draudze vispār pastāv un kāda ir tās pazīšanas zīme. To plašāk aplūkosim nodaļā “Otrkārt”, kur runāsim par Kristības atnesto labumu, jo tur vajadzēs uzdot jautājumu par tautas baznīcu kā aktuālu problēmu saistībā ar bērnu Kristību.

Te jānorāda izšķiroši svarīga lieta: Kristība reizē ar ievēšanu jaunā laikmetā, nākamās pasaules kopdzīvē, reizē ir arī ievēšana šīs zemes draudzē. Tās abas nav šķiramas viena no otras, jo augšāmcēlies Kristus, kas vēlas arī jaunu draudzi un jaunu cilvēci, šeit iejaucas zemes dzīvē un rada sev šo draudzi zemes draudzes ietērpā. Šīs zemes draudze tiek saukta par Viņa miesu; tā ir Viņa klātbūtnes un Viņa darbības šīs zemes forma. Kristība vienlaikus ir iniciācijas rituāls, uzņemšanas ceremonija šīs zemes draudzē. Tāda tā ir bijusi jau kopš iesākuma. Nav šaubu, ka šādā ziņā Kristība ir zināmā mērā analoga citiem līdzīgiem uzņemšanas rituāliem reliģiju vēsturē, piemēram, proselītu kristībai vai kristībai mistēriju kultos. Tomēr, ja Kristības būtību saprastu tā, ka primāri tā uzskatāma par uzņemšanas rituālu, kuram tālāk tiek piešķirta padziļināta reliģiska nozīme saistībā ar augšāmcēlušos Kristu, tā būtu aplama izpratne. Primāra ir dzīvā Kristus darbība, Viņa iejaukšanās šajā pasaulē, tādēļ arī – uzņemšana Viņa draudzē šajā pasaulē.

Te jaunā gaismā ieraugām arī Kristībā izmantoto zīmi. Tā ne tikai izpauž vārda attiecinājumu uz atsevišķu cilvēku, bet tāpat arī konkrētu piederību šīs zemes draudzei, kristīgajai baznīcai. Acīmredzamā, konkrētā zīme ir robežlīnija starp baznīcu un draudzi, no vienas puses, un pasauli, no otras puses. Turklāt tā ir skaidri redzama robežlīnija, kas arī zemes dzīvē norāda uz šīs robežas šķērsošanu, kura ir izdarīta tā, ka vairs nevaram griezties atpakaļ. Kas ar Kristību ir izcelts ārā no pagāniskās vides, tas arī šīs pagāniskās vides skatījumā ir īstenojis pāreju, atstādams pasauli, kurā līdz šim bija dzīvojis, līdz ar varām, kurām līdz šim bijis pakļauts, un ir izrāvis no pakļautības tām. Zīme norāda, ka, ja Jēzus ir vēlējis Kristību, tad Viņš ir vēlējis arī redzamo draudzi. Tā ir nošķirta no apkārtējās pasaules ar bezdibeni, un šo bezdibeni reprezentē Kristība. Tautas baznīcā robeža starp pasauli un draudzi ir izplūdusi. Tā Kristības akts ir zaudējis savu vērtību. Tas ir pārvērties tieši par to, pret ko Mārtiņš Luters vērsās ar savu polemiku, proti, par tukšu ceremoniju, kas gan parāda piederību cilvēcīgajai baznīcas institūcijai, taču tās īstenošana vairs neparāda pāreju no šīs pasaules citā, kā tā redzama misijas baznīcās pagāniskā vidē vai baznīcās, kuras cieš vajāšanas. Bezdibenis, kas šķir draudzi no pasaules, vēsturiskajā realitātē tomēr nekad nav pilnīgi nepārvarams. Kungs, kas Kristībā uzņem cilvēku Savas valdīšanas sfērā, ir Kungs, kas apslēptā veidā valda pār visu pasauli; Viņam ir dota visa vara debesīs un virs zemes.

Kristības pavēle, kas balstīta misijas domās, nav tikai Jēzus Kristus mīlestības gribas izpausme attiecībā uz atsevišķu cilvēku, bet arī attiecībā uz visu pazudušo pasauli, kurai jātiek izglābtai. Pasaule, kas vēl atrodas ārpus Jēzus Kristus valdīšanas sfēras, kas vēl nav nākusi pie Evaņģēlija, nemaz nespēj aptvert reālo situāciju. Tā nezina, kas gaidāms nākamajā pasaulē, lai gan tā neizbēgami tuvojas. Tā dzīvo naivā neziņā par savu nelaimi un – tāpat arī – neziņā par apsolīto pestīšanu. Tā dzīvo tieši tā, kā cilvēce ir dzīvojusi pirms grēku plūdiem – atbilstoši Jēzus vārdiem (Mt. 24:38, 39) – “..kā tanīs dienās priekš ūdens plūdiem tie rija un plītēja, precējās un devās laulībā līdz tai dienai, kad Noa iegāja šķirstā, un tie nenāca pie saprašanas, tiekams plūdi nāca un aizrāva visus, tāpat būs arī Cilvēka Dēla atnākšana.”

Šo pasauli Dieva mīlestības griba satver vārdā un Kristībā. Tādēļ Kristība ir iemiesošana ne tādā draudzē, kura norobežojas no apkārtē-

jiem lepnā pašpietiekamībā, bet tādā draudzē, kuru Kristus mīlestība tuvina šai pasaulei. Tādēļ tās robeža ir plūstoša. Baznīcas šīs zemes robeža, ko norāda Kristība, neiezīmē galīgo robežu starp pazušanu un pestīšanu, un tomēr tā ir robeža, kurai jātiek ievērotai. Jautājums par Kristības iezīmēto robežu vēlreiz tiks aplūkots nodaļā “Otrkārt” saistībā ar Bībeles vārdiem (Mk. 16:16) un tur atradīsim precīzāku atbildi.

Nodaļā “Pirmkārt” tika uzdots jautājums par Kristības būtību. “Kas ir Kristība?” Atbilde ir tāda, ka Kristība ir to lietu īstenošana, kuras Mārtiņš Luters skaidrojumā Ticības apliecības Otrajam artikulam raksturo kā Jēzus pestīšanas darba mērķi – “.. lai es Viņam piederu, Viņa valstībā ar Viņu dzīvoju un Viņam kalpoju..” Mēs tiekam līdzī uzņemti Jēzus darbā, ko Viņš ir paveicis pie krusta, “mani, pazudušu un pazudinātu grēcinieku, ir atpestījis, atpircis un atbrīvojis no visiem grēkiem, no nāves un no velna varas.” Vārds, kas ir saistīts ar Kristības ūdeni, ir pilnīgs Evaņģēlijs, kas liecina par šo Jēzus Kristus pestīšanas darbu un attiecina to uz mums.

Otrkārt

Ko dod Kristība jeb kāds no tās labums?

Tā dod grēku piedošanu, glābj no nāves un velna un dāvā mūžīgo svētlaimi visiem tiem, kas tic, kā Dieva apsolījuma vārdi saka.

Kādi ir šie Dieva apsolījuma vārdi?

Mūsu Kungs Jēzus Kristus saka: “Kas tic un top kristīts, tas tiks izglābts, bet, kas netic, tiks pazudināts” (Mk. 16:16).

Nodaļā “Pirmkārt” Kristība ir raksturota kā Dieva mīlestības gribā pamatota Evaņģēlijā ietvertās pestīšanas attiecinājums uz kristāmo. Bībeles citāts vispārīgā veidā paskaidro šo pestīšanu kā pāreju Jēzus Kristus īpašumā un līdz ar to – kā stāšanos personiskās attiecībās ar Viņu. No šīs savienošanās ar Jēzus personu un Kristus darbu izriet tas, ko Luters nosauc par Kristības atnesto labumu un ko mēs esam apzīmējuši kā Kristības augļus. Luters šeit domā personiskās dāvanas, kuras mums tiek dāvātas līdz ar Kristību, lietas, kuras panāk to, ka Kristība attiecas personiski uz mani. Vienkāršotā veidā to varētu saprast kā atbildi uz jautājumu: “Ko es iegūstu no Kristības?” Ja esmu kļuvis par Kristus īpašumu, ja Dievs Jēzū mums saka “jā”, tad līdz ar to mums

ir dots itin viss, ko vien varam no Dieva sagaidīt, visa Viņa dāvanu pārplūde. Lutera to visu saņem kopā, izmantojot jēdzienu “mūžīgā svētlaime”, kas sasaucas ar Ticības apliecības Trešā artikula noslēgumu – “mūžīgu dzīvošanu”. Te jāievēro, ka visi cilvēku valodu izteikumi nespēj pilnīgi parādīt to, “ko Dievs ir sagatavojis tiem, kuri Viņu mīl” (1. Kor. 2:9). Katrā ziņā, tas ir visas atjaunotās dzīves kopums, un apzīmējums “mūžīga dzīvošana” no Ticības apliecības Trešā artikula šeit būtu īstajā vietā: tā ir dzīves pilnība, kas atbrīvota no visa tā, kas dzīvi sabojā, no grēka, kas to nošķir no dzīvības avota, no nāves un no ļaunā varas, ko Lutera nosauca vārdā *dominus ad mortem* (kungs uz nāvi).

Izmantotais jēdziens “svētlaime” M. Lutera laikos, viduslaiku vācu valodā, vēl nebija ieguvis izteikti subjektīvo nozīmi, kāda šim vārdam ir šodien. Tas drīzāk apzīmēja objektīvu labklājību un vairāk atbilda grieķu vārdam *soteria*, ko Mārtiņš Lutera mēdza šādi tulkot. “Svētlaime” mūsdienu izpratnē vairāk ir dzīves izjūtas apzīmējums, kas raksturo reālo dzīvi. Taču mēs nepazīstam mūžīgo dzīvi, nedz tai atbilstošo dzīves izjūtu visā tās šķīstībā un nevainojamībā. Mēs varam par to spriest tikai, uzlūkojot pretstatu – samaitāto, nāvei nolemto šīs zemes dzīvi – un domājot par pāreju no vienas dzīves otrā. Visdrīzāk to varētu salīdzināt ar atspīrģšanu un atgriešanos dzīvē pēc pārciestas nāvējošas slimības krīzes. Tās ir izglābtā gaviļes, liela, sirsnīga pateicība Dievam, paskatoties atpakaļ uz pārciestajām briesmām. Te vienmēr ir runa par glābšanu, taču situācija, no kuras tiekam glābti, vēl nebūt nav pazudusi no mūsu redzesloka un pieredzes. Jaunā, Dieva dāvatā, īstā realitāte ir saņemama un pieredzama tikai ticībā, tas ir, pašātvībā uz to, ka Dieva apsolījums ir īstā realitāte, ar kuru drīkstam rēķināties un kuru gaidām atklājamies.

Grēku piedošana

Saistībā ar Ticības apliecības Otrā artikula skaidrojumu, kas “..mani, pazudušu un pazudinātu cilvēku, ir atpestījis, atpircis un atbrīvojis no visiem grēkiem, no nāves un no velna varas”, Lutera arī šeit, runājot par Kristību, piemin grēku, velnu un nāvi. Tie raksturo situāciju, no kuras tiekam izglābti. Kad Dieva mīlestības griba Kristībā satver cilvēku,

notiek reāla atbrīvošana, par kuru runā Ticības apliecības Otrais artikuls. Tā notiek, pretēji visam, ko saskata mūsu acis. Tas rada grūtības Kristības un tās darbības apmēru izpratnē. Te tiešām viss ir atkarīgs no ticības, tas ir, no tā, cik nopietni es uztveru Dieva mīlestības gribu attiecībā uz mani. Ticības izšķirošā loma minēto dāvanu pieņemšanā turpmāk tiks paskaidrota vēl sīkāk.

M. Lutera saka: “Kristība dod grēku piedošānu.” Uzņemšana kopībā ar Dievu sevī ietver piedošānu. Piedošāna nozīmē to, ka grēcīgajam cilvēkam kļūst iespējama pieeja svētajam Dievam, un tā kļūst par realitāti. To, kas mūs šķir no Dieva, pats Dievs ir atcēlis. Vaina tiek atlaista, kopība tiek atjaunota. Pretrunu stāvoklis no Dieva puses tiek atcelts. Iestājas miera stāvoklis, kas ir normālais, sākotnējais stāvoklis Radītāja un Viņa radības attiecībās. Taču tas ir abpusēju attiecību stāvoklis. Kopība tiek realizēta pilnā nozīmē tad, kad Dieva vārdam Jēzū, kas apsola piedošānu, tiek veltīta ticība un, izejot no šīs jaunās realitātes, tiek pieredzēta samierināšanās.

Piedošanas dāvāna visā savā lielumā ir iedomājama un kļūst par realitāti tikai ticībā. Tikai tas, kurš ticībā saņem piedošānu, atstāj pagātnē visas neskaidrības savās attiecībās ar Dievu un saprot gaviles, kuras šeit pamatoti tiek saklausītas vārda “svētlaime” subjektīvajā izpratnē. Vārds “piedošana” jau sākotnēji ir ar eshatoloģisku skanējumu. Piedošānā ir izteikts pasaules Soģa spriedums Pastarā tiesā, kur tiks sastādīta katra cilvēka dzīves bilance. Te kļūst redzams piedošanas centrs, Dieva nostāja “par mums”. Piedošāna ir Dieva teiktais “jā” cilvēkam; tā viņam apsola dzīvību. Tas ir neatbildētais, liktenīgais jautājums ikvienam cilvēkam – vai par visu viņa dzīvi Dievs sacīs “jā” vai “nē”. Aplēptās bailes un nedrošība liecina par šo liktenīgo jautājumu. Dieva galīgā sprieduma faktu nav iespējams atcelt, nedz no tā izvairīties ne ar kādas demitoloģizācijas⁴ palīdzību – tas ir cilvēka dzīves centrālais jautājums. Tieši tā ir īstā Jēzus pilnvara, ka Viņš jau iepriekš pasludina šo pasaules Soģa spriedumu un piedod grēkus šeit, uz zemes. Kristība ir

⁴ Visai populārs modernās Jaunās Derības pētniecības pieņēmums, kuras aizsākums saistīts ar Rudolfa Bultmana (Rudolf Bultmann) (1884–1976) teoloģisko darbību. Pieņēmuma pamatā ir uzskats, ka evaņģēliju vēstījumam pārsvarā nav tieša sakara ar reāliem notikumiem un ka šis vēstījums ir tikai sava laika mitoloģiskajā valodā izteiktas pārļaičīgas reliģiskas idejas. Saskaņā ar demitoloģizācijas skolas piekritēju uzskatu, evaņģēlija vēstījumu var un vajag demitoloģizēt un tajā ietvertās reliģiskās idejas būtu jāizsaka mūsdienīgā valodā. – *Teol. red. piez.*

augšāmcēlušā Kunga apstiprinājums, kas sacīts par cilvēka dzīvi; tomēr tas tiek sacīts mūsu grēcīgās dzīves laikā. Tādēļ tam jātiek pastāvīgi aktualizētam, arvien no jauna uzņemot to ar ticību.

Kristība ir vienreizējs akts, kas sniedz Dieva apstiprinājumu visai cilvēka dzīvei. Lutērs ir salīdzinājis Kristību ar kuģi, kas nevar ciest katastrofu un iet bojā. Kristība nav iedibināta saistībā ar cilvēka izturēšanos, tādēļ arī cilvēka izturēšanās dēļ tā nevar tikt atcelta. Cilvēks gan var izkrist no Kristības žēlastības, tēlaini izsakoties: viņš var izkrist no kuģa un noslīkt pats savas vainas dēļ. Ikdienas grēknožēla un grēksūdze, atgriešanās pie Tā, kas pats personiskā veidā ir žēlastība un kas piedod cilvēka grēkus, ir atgriešanās uz šī kuģa, šajā pašā Kristības žēlastībā. Mārtiņš Lutērs Kristībā ir saskatījis krustāsistā un augšāmcēlušā Kristus “par mums”, šajā gadījumā “par mani” īstenošanos, kas Kristībā kļūst par konkrētu tagadnes notikumu. Kristība nav lietisks labums, kas, cilvēkam grēkojot, varētu tikt sabojāts, kā Hieronīms to ir sapratis. Hieronīms ir uzskatījis, ka šādā gadījumā glābiņš ir grēksūdzes sakraments, kas kā no nogrimušā kuģa atlūzis dēlis vēl palīdz izglābties un aizpeldēt līdz krastam. Kristībā kristāmais drīkst ticēt šai Dieva mīlestības gribai, un šādi viņa ticība vai neticība iegūst liktenīgu nozīmi.

No tā visa jau ir redzams, ka piedošana kā Kristības auglis nav vienkārši pielīdzināma cilvēku piedošana. Tā sevī ietver samaksu, kas par piedošanu ir samaksāta, proti, Jēzus vietniecisko krusta nāvi, Viņa ciešanas par mums, un šajā samaksā arī apstiprinājumu Dieva dusmībai un tiesai par grēku. Piedošana ir krustāsistā Kristus vārds grēciniekam. To nevar sacīt neviens cits, kā tikai Viņš. Viņš to ir sacījis pie krusta un saka katram atsevišķam cilvēkam personiski Kristībā. Cilvēks tiek izcelts no savstarpējā pretstata ar Dievu, no esamības, kas ir sagūstīta šajā pretrunā un ko cilvēks pats ar savas gribas izšķiršanos nevar atcelt. Tā viņš ir izbēdzis no visa, ko nes sev līdzī šī pretruna. Visa kristītā cilvēka dzīve kā veselums līdz ar piedošanu iegūst Dieva apstiprinājumu. Nav vairs šaubu un jautājumu – “jā” vai “nē”. Šī ir pozīcija, kurā ticība nav eksperiments, bet pārlicība par saņemto Dieva apstiprinājumu.

Pestīšana no nāves

Piedošanas pasludinājums šķiet neatbilstošs mūsdienu cilvēka psiholoģiskajai situācijai, jo šis cilvēks – kā jau sacīts – nemaz nemeklē žēlīgu Dievu, kā to darīja Mārtiņš Luters. Tas, ko cilvēks gan meklē, ir apstiprinājums viņa dzīvei. To viņš meklē pie saviem līdzcilvēkiem, savā liktenī, pie pārdabiskiem spēkiem, kuriem kā Dieva aizvietotājiem tiek piedēvēta vara izšķirt cilvēka dzīves jautājumus. Mārtiņš Luters, atbilstoši Jaunās Derības piemēram, ir nesaraujami saistījis šo dzīves piešķiršanu un apstiprinājumu ar grēku piedošanu, tas ir, ar Dieva nostāju attiecībā pret mani un līdz ar to ar patiesību par manu dzīvi, kas, galu galā izšķir manu likteni. Tas ir jautājums par prasīgā Dieva patiesīgumu, realitāti un līdz ar to par Viņa žēlsirdīgās mīlestības patiesīgumu un realitāti. Ja šis patiesības pasludinājums un tā uzņemšana netiek uzlūkota kā īstais likteņa un dzīvības jautājums, tad pasludinājums pašos pamatos paliek tikai nesaistoša spēle, kurā ikviens pēc savas izvēles var vai nu piedalīties, vai nepiedalīties. Tad “Dievs” kļūst par cēlu un jūtām bagātu apzīmējumu paša cilvēka esamības dziļumiem vai pasaules dvēselei, par kaut ko tādu, ar ko drīkstam justies vienoti (Štēlins)⁵.

Grēku piedošanā ir ietverts dzīvības apsolījums; Dieva apstiprinājums ir pati dzīvības piešķiršana. Samierinājums ar Dievu ir pestīšana no nāves. “..Dievs nav mirušo, bet dzīvo Dievs, jo Viņa priekšā visi ir dzīvi” (Lk. 20:38). Tā nu, kad mūsdienu cilvēks meklē atbildi uz jautājumu par savas dzīves apstiprinājumu, tas pats par sevi vēl nenozīmē iziešanu ārpus apsolījuma robežām. Kristībā ir ietverts arī šis apsolījums. Taču, atbilstoši Jaunajai Derībai, tas katehismā netiek nošķirts no jautājuma par jauno, personisko, tikumisko kopību ar Dievu, tādēļ netiek nošķirts arī no jautājuma par vainu un atbildes uz šo jautājumu, ko saņemam piedošanā. Tādēļ atbilde uz jautājumu par dzīvību bez jautājuma par personiskām, tikumiskām attiecībām ar Dievu ir bezspēcīga. Tikai abu jautājumu saistība Kristības apsolījumā patiesi sasniedz mūsu dzīves centru.

Tas notiek mums kā mūsdienu kristiešiem gandrīz neaptveramā veidā. Arī mēs, kristieši, lielā mērā atzīstam lietas bioloģisko aspektu. Mēs dzīvojam nāves pasaulē, kurā kā pašsaprotams tiek pieņemts tas,

⁵ Wilhelm Stählin (1883–1975), luterāņu teologs un bīskaps. – *Teol. red. piez.*

ka arī mūsu kā kristiešu, kā samierinātu cilvēku dzīve norit šajā pašās robežās, un vēsts par samierināšanu tikai saliek uzsvarus šajā nāves iezīmētajā dzīvē, tā ka tajā tiek ienesti noteikti reliģiski pārdzīvojumi. No bioloģiskā viedokļa raugoties, citāds skatījums uz mūsu dzīvi arī nav iespējams. Šāds skatījums apzināti atstāj neievērotu Dieva apsolījumu Kristū. Taču, no Evaņģēlija viedokļa raugoties, nāves noteicošā loma mūsu dzīvē ir tikai kaut kas sekundārs, kaut kas tāds, kas ir spēkā tikai ar nosacījumu, ka Dievs nav Dievs, visādā ziņā nav mūsu Dievs. Tad, kad Dievs kļūst par mūsu Dievu, nāves varai pienāk gals un cilvēka priekšā paveras pasaule, kurā nāve nevis nostājas cilvēka priekšā, bet paliek viņam aiz muguras. Mūsu iekšējā pasaulē sasaistītajiem priekšstatiem šis skatījums ir pilnīgi neiedomājams. Mēs savā pieredzē esam iepazinūši tikai to, kas ir nāves iezīmēts, nāves nosacīts, un, no šīs dzīves viedokļa raugoties, cerība uz mūžīgo dzīvību, cerība uz pestīšanu no nāves šķiet esam tikai fantastiska spekulācija, ar kuru cilvēka gars mēģina pārvarēt tam sasniedzamās robežas. Nāves robežas pārvarēšana ir iedomājama, tikai izejot no ticības, tas ir, no paļāvības, kas pilnā apjomā rēķinās ar Jēzus Kristus samierināšanas darbu, uzticēdamās Dievam, kas mirušos dara dzīvus un sauc vārdā to, kā vēl nav, it kā tas jau būtu (Rom. 4:17). Tā ir rēķināšanās ar Dievu, kas Jēzū Kristū dod dzīvību, un šajā ticībā jau sniedz piederību dzīvības valstībai. “Mēs zinām, ka esam no nāves pārgājuši dzīvībā..” (1. Jņ. 3:14). Kristības dāvana ir piederība šai dzīvības pasaulei. Te kļūst skaidrs, kādēļ Luters runā par šīm dāvanām. Te nav runa par piedevām dzīvībai, bez kurām mēs, pašos pamatos vērtējot, varētu iztikt. Mēs nevaram būt tajās neieinteresēti, jo no dzīvības un nāves jautājuma neviens cilvēks nevar izvairīties.

Dzīvības apsolījums norāda uz nākotni, bet piederība šai nākotnes pasaulei jau tagad ir realitāte. Tai jātiek pastāvīgi no jauna apstiprinātai ticībā Jēzus samierināšanas darbam, pretēji visai nāves realitātei, kas tver pēc mums. Līdz ar Kristību esam nonākuši tādā pozīcijā, kurā saņemam dzīvības mierinājumu un sniedzam to tālāk. Te nekādai rezignācijai nav vietas. Varam runāt par kristiešu neparasto vitalitāti, kas izaug no ticības un nekādā ziņā nav empīrisks dotums. Tā ir jauna dzīvība, kurai vairs nav raksturīga šīs nāvei lemtās dzīvības daba. Ja gribam nosaukt tikai izšķiroši svarīgo: dzīvības pasaule, kurā esam

aicināti ar Kristību, ir tāda pasaule, kas izcelta no pretrunas ar Dievu un no cilvēku savstarpējām pretrunām; tā ir mīlestības pasaule, kurai mēs piederam. Tādēļ apustulis Jānis sacītajam pievieno gaviļu saucienu, apstiprinādams to, ka esam no nāves pārgājuši dzīvē, „..jo mēs mīlam brāļus” (1. Jņ. 3:14).

Par pestīšanu no velna

Ar pasludinājumu par pestīšanu no velna Mārtiņa Lutera katehisma Kristības pasludinājumā šķietami ienāk mitoloģisks moments, kas atkal nav pieņemams mūsdienu cilvēka izpratnei. Un tomēr te ir runa par ļoti reālām lietām ne tikai ikviena cilvēka, bet tieši kristieša dzīvē. Kur Dieva darbs pie cilvēka Jēzū notiek pavisam konkrētā veidā, tur rodas pretestība un pretruna.

Neviens cilvēks nesapem Dieva dāvanu tā, ka tā netiktu apstrīdēta. Pretestība nāk kā no iekšienes, no viņa paša sirds, tā arī no ārienes. Vienmēr pastāv pretestība Dieva glābjošajam darbam, un šī pretestība izpaužas tur, kur Dieva glābjošais darbs kļūst par īstu realitāti cilvēka dzīvē. Visa šī pieredze Jaunajā Derībā iegūst vienotu centru un augstāko punktu, tā tiek izcelta no nejaušību sfēras un ļauj noprast, ka visā savas ļaunās pieredzes daudzveidībā saskaramies ar ļaunuma apkopujošo vienību. Tā nav nejaušība, ka tieši Jaunajā Derībā mūsu priekšā nostājas šī ļaunuma apkopujošā vienība. Velns ir Dieva pretinieks. Priekšstats par velnu Jaunajā Derībā nav smelts no abstraktām spekulācijām, bet apzīmē pret darbību, kura kļūst redzama visur tur, kur Dieva glābjošais darbs Viņa valstības nākšanā līdz ar Kristus sūtīšanu konkrētā veidā iejaucas šīs zemes realitātē. Cilvēks ir pakļauts kārdinājumiem, kas apstrīd viņa kristieša stāvokli, viņa piederību Dievam un Kristum, viņa ticību, viņa mīlestību un cerību.

Par cilvēku notiek cīņa. Cilvēks ir cīņas centrā starp divām varām (Lk. 11:21 u. t.). Kur Kristus vara kā glābjošā pestīšanas vara vēl nav skaidri atklājusies, tur šī cīņa arī paliek neskaidra, jā, neredzama. Kārdinājumu neskarts cilvēks ir tas cilvēks, kura dzīvē vēl nav iejaucusies Jēzus glābjošā vara. Kad cilvēks nonāk Jēzus varas lokā, šī cīņa kļūst jo spēcīgāka un skaidrāk saskatāma, bet līdz ar to arī skaidrāk kļūst saprotama prieka vēsts par to, ka cīņas iznākums ir izšķirts līdz

ar Jēzus krustu. Dievs un velns nenostājas viens otram pretī kā līdzvērtīgi spēki, un cilvēks starp abām šīm varām vairs nav objekts bez savas paša gribas. Viņš pats piedalās cīņā un spēj to izcīnīt pašlāvībā uz Jēzus Kristus uzvaru. M. Lutera šo stāvokli, kuras pamatā ir reālas cīņas un pretrunas, tēlainā veidā ir paskaidrojis dziesmā: “Kas valda tumsībā, gan kaist viņš niknumā, bet ko mums padarīs? Dievs viņu nosodīs. Viens vārdušs to spēj aizdzīt.” Kristība visos laikos kristietībā ir bijusi šīs cīņas augstākais punkts, pāversiena punkts cīņā. Cilvēks tiek uzņemts Jēzus varas laukā un līdz ar to Viņa uzvarā. Jēzus uzvara pie krusta ir arī viņa uzvara. Tā cilvēks tiek nostādīts pozīcijā, kurā viņš var stāvēt un izcīnīt šo cīņu – ticībā Jēzum Kristus, reķinādamies ar Viņa uzvaru un, izejot no šīs ticības, mācoties redzēt un pārredzēt kārdinājuma situāciju.

Tādēļ kristietis ir arī izšķiršanās priekšā. Šādā ticībā cilvēks spēj atsacīt ļaunuma varai. Tādēļ vecajā, sākotnējā Kristības liturģijā ir jautājums, uz kuru cilvēks vispār pirmoreiz kļūst spējīgs atbildēt, tikai nonākot Jēzus Kristus varā un ticībā: “Vai tu atsakies no velna, no visiem viņa darbiem un no visām viņa lietām?” Kristāmais atbild: “Es atsakos no velna un visiem viņa darbiem un visām viņa lietām.”

Kas cilvēka dzīves gājumu aplūko, ievērojot šo cīņu, tam dzīves iznākums šķiet ļoti šaubīga lieta. Neviens nevar dot garantijas, ka spēj izturēt šo cīņu. Neviens nezina, ar kādām varām nāksies sastapties citos cilvēkos, likteņos, kārdinājumos un pārbaudījumos, kam neviens cilvēks nav gatavs. Kristība nozīmē atbrīvošanu no šo varu kundzības. Ne tā, itin kā līdz ar to tiktu atcelta personiskas izšķiršanās nepieciešamība nākotnē, itin kā cīņa jau būtu aiz muguras, tomēr Jēzus vara ir pilnīgi reāla vara. Tā ir pretvara visam ļaunajam un līdz ar to – visam ļaunajam mūsu dzīvē. Kā kristīti cilvēki mēs vairs neesam pakļauti varām, kuras stājas pretī Dievam un Kristus, pazudināšanas un tumsības varām, lai kādos vārdos tās būtu saucamas. Tāds ir kristāmā mierinājuma pilnais skats nākotnē, tāpat arī skats uz kristāmā bērna dzīvi, zinot par biedinošo risku, kas ar šo dzīvi ir saistīts, par draudošajiem bezdibējiem. Taču tas viss īstenojas tikai ticībā. Ikvienā kārdinājumā to nepieciešams no jauna apstiprināt. Tā iegūstam pozīciju, kas vajadzīga dzīves cīņai un kas pati ir īstais šīs cīņas ierocis.

Mūžīgās svētlaiimes dāvana

Atbrīvošana no minētajām trim varām raksturo pilnīgu dzīvi, kuru Mārtiņš Luters savā skaidrojumā nosauc par mūžīgu svētlaimi. Šis apzīmējums šķietami norāda tikai uz eshatoloģisko nākotni, kurā līdz ar Jēzus atkalatnākšanu nāk Dieva valstība un paiet šī pasaule. Šajā nākotnes skatījumā arvien tiek atstāts novārtā skats uz kristietības tagadni šajā pasaulē – itin kā šīs zemes dzīvē viss paliktu pa vecam un Dieva glābjošās mīlestības gribas iejaukšanās neradītu nekādas pārmaiņas. Neapšaubāmi, Jaunās Derības izpratne nav tāda. Mūžīgā svētlaiime sākas jau šeit! Tā ir apslēpta dzīve, kas iepriekš attēlotajā veidā īstenojas ticības cīņā. Empīriski tā nav pierādāma, bet atklājas ticībā un ir ticības uzvara. Šis jaunās dzīves skatījums ir tālu no perfekcionisma, kas aizver acis un negrib redzēt šo pasauli, nedz iesaistīties tās dzīvē, un, no otras puses, ir tālu arī no rezignācijas, kas galu galā noved pie padošanās grēka, nāves un pazušanas varām. Tā ir ļoti liela spriedze, kurā cilvēku ieliek Dieva glābjošā iejaukšanās – šis “jau tagad” un “vēl nē”. Tā turpinās līdz atrisinājumam, ko atnesīs Jēzus atnākšana Pastarā dienā. Tā kļūst saprotama senās kristīgās draudzes lūgšana “Lai paiet šī pasaule, lai nāk žēlastība!” un lūgšana, ar kuru noslēdzas Jaunā Derība, “Jā, nāc, Kungs Jēzu!” Dieva iejaukšanās ar Kristības palīdzību iesaista cilvēku šajā dinamiskajā procesā, kas ir sācies ar Jēzus nākšanu šajā pasaulē un norims tikai līdz ar piepildījumu nākamajā pasaulē. Kristība sniedz dzīvi, kas jādzīvo cerībā, kas raugās nākotnē, kuras tagadni ietekmē šī nākotne, kas skar visu pasauli, ne tikai atsevišķa cilvēka dzīvi. Šis gandrīz neticamais skats nākotnē izskan kā pavadošais tonis visos Jaunās Derības izteikumos par Kristību. Mūsdienu kristietībai tas lielā mērā paliek nesaklausīts, labākajā gadījumā vēl sniedzot vāju mierinājumu attiecībā uz tālāko eksistenci pēc nāves, kas gan nav nozīmīgs šīs zemes dzīves veidošanā.

Ticība

Savukārt jaunās dzīves realizācija ir pilnīgi atkarīga no ticības. Ticība tiešām ir īstā jaunās dzīves pazīšanas zīme. Te ir runa par personiskām attiecībām starp dzīvo Dievu un cilvēku, kas kļūst par Viņa

bērnu, par attiecībām starp dzīvo, klātesošo Kungu un cilvēku, kurš kļūst par Viņa īpašumu. Tās ir personiskas attiecības starp “es” un “Tu”, kas rodas Kristībā – līdz ar visām dāvanām, kuras tajā tiek dotas. Tā cilvēks Kristībā piedalās ne kā nedzīvs objekts, bet kā dzīva persona, apstiprinot šīs attiecības. Šis apstiprinājums, šis “jā” ir ticība.

Mārtiņš Lutērs Kristību vispirms ir attēlojis kā Dieva darbu. Viņam bija svarīgi parādīt šo Dieva darbu kā izšķiroši svarīgo Kristībā. Izejot no šī Dieva darba, tiek iedibinātas jaunas attiecības. Taču tā būtu ļoti aplama izpratne, ja tiktu uzskatīts, ka šis Dieva darbs izslēdz aktīvu personisku cilvēka līdzdalību Kristībā. Kristība un ticība ir nešķirami saistītas. Ja ticība netiktu ievērota, Kristība pārvērstos maģiskā darbā. Arī Lutērs Mazajā katehismā lielāko uzmanību pievērš tam, lai ticībai tiktu ierādīta pienācīgā vieta. Bez ticības Kristība cilvēkam nav iedarbīga, nedz nozīmīga. Taču ticība nav cilvēka patstāvīgs darbs, kas nāk no viņa paša un itin kā iet Dievam pretī. Cilvēka sastapšanās ar Dievu notiek ne tā, ka abi virzītos viens otram pretī un tad uz kādas centrālās līnijas sastaptos. Visa iniciatīva nāk no Dieva. Viņš Jēzū Kristū pieņem cilvēka dabu. Taču šī Dieva žēlastība nāk pretī ne tikai visiem cilvēkiem vispārīgā veidā, bet tā nāk pretī arī ikvienam atsevišķam cilvēkam, kurš ir līdzuzņemts Dieva glābšanas darbā, kas Jēzū tiek pieņemts. Kristība ir šī pretimnākošā, atsevišķa cilvēka dzīvi satverošā Dieva darba izpausme Jēzū. Cilvēks var nākt pie ticības tikai tad, kad viņš jau atrodas žēlastības varas laukā, kad Dieva mīlestība ir kļuvusi par spēku, kas viņu satver. No šīs iesaistīšanas Dieva glābjošās mīlestības dinamikā izaug ticība, un tā ir apstiprinājums šim Dieva darbam Jēzū, apstiprinājums Dievam, kas Jēzū ir atklājies. Ticība uztver nopietni Dieva žēlastības darbu, kas noticis pie manis, un uzdrīkstas ar to rēķināties. Ticīgais nostājas uz šī pamata paļāvībā uz Dieva darbu, uz vārdu, kas viņam to pasludina. Tā rodas jauna realitāte attiecībās starp Dievu un cilvēku, un tā kļūst par izejas punktu visai jaunajai dzīvei. Tā ir īsta dzīve ticībā.

Viss svars, kāds tiek piešķirts ticībai, atklājas citātā no Marka evaņģēlija (16:16), ko Mārtiņš Lutērs norāda kā Rakstu pamatojumu. Šie vārdi sniedz atbildi uz jautājumu, kas tad ir šie Dieva vārdi un apsoliņumi: “Kas tic un top kristīts, tas tiks izglābts, bet, kas netic, tiks pazudināts.” Apsolījuma piepildījums ietverts vārdā “svētlaieme”, glābšanā,

ko izsaka šis vārds plašākā nozīmē. Apsolījums tiek dots ticībā, un pazudināšana tiek sludināta ne tiem, kuri nav saņēmuši Kristību, bet gan tiem, kuri netic. Tik viennozīmīgi tiek uzsvērts Dieva darbs Kristībā, kas pirmais dara Kristību par Kristību; un tomēr nekādā ziņā nedrīkst atstāt neievērotu Kristības saņemēja izturēšanos, attieksmi pret Kristību. Kristībai ir pasludinājuma raksturs, kas skaidri prasa atbildi. Jā, varētu sacīt: Kristība kā šāds kulta iestādījums kristīgajā draudzē kļūst par Dieva dāvētu līdzekli, lai modinātu ticību. Tā ir Dieva pavēle cilvēka dēļ, kuram ir vajadzīgs, lai šīs zemes dzīves kārdinājumos viņam arvien no jauna tiktu apliecināta un sniegta ticības noteiktība. Tomēr šī kulta darbība nav pilnīgi nepieciešams līdzeklis pestīšanas iemantošanai Dieva priekšā. Taču no šī Kristības stāvokļa nevar izdarīt secinājumu, ka cilvēks Kristību drīkstētu pēc savas patikas lietot vai nelietot. Tas nozīmētu spēlēšanos ar Dieva mīlestības gribu, itin kā žēlastības līdzekļi nebūtu uztverami nopietni. Tas nozīmē, ka Kristības trūkums nevar nenovēršami atņest mūžīgo pazušanu; taču šajā gadījumā aiz Kristības iztrūkuma nedrīkst stāvēt personiski noliedzīga nostāja. Dievs arī attiecībā uz Saviem izraudzītajiem līdzekļiem ir un paliek brīvs, tātad Viņam nav saistoša ceremonijas izpildīšana vai neizpildīšana. To izsaka senās baznīcas pamattēze: *non defectus sed contemptus sacramenti damnat*, tas ir, pazušanu atnes nevis sakramenta trūkums, bet tā nicināšana.

Tā sauktā nepieciešamības jeb *notes* Kristība bērniem, kuri atrodas tiešu nāves draudu priekšā, nevar tikt pamatota ar norādi uz to, ka nekristītiem bērniem draud mūžīga pazušana. Drīzāk šādā gadījumā Kristība ir nepieciešama kā ticības stiprinājums vecākiem, kuri drīkst bērnu uzticēt Jēzus glābjošajai žēlsirdībai arī tad, ja nāve viņiem šo bērnu atņem.

Bērnū Kristība

Kristības prakse, ar kādu sastopamies Vācijas evaņģēliskajā baznīcā, ir bērnu jeb, pareizāk sakot, zīdaiņu Kristība. Tā ir tradīcija, kas, neapšaubāmi, radusies ļoti senos, baznīcas pirmsākumu laikos. Jaunās Derības notikumu aprakstos (Ap. d. 10 un 16) tiek pieminēta Kristība Kornēlija namā, tāpat arī tas, ka Filips kristījies cietumsargu

un visus viņa nama ļaudis. Taču bērnu Kristība skaidri nav pieminēta. Nav neiespējami, jā, ir gluži ticami, ka veselu namu kristīšana ir ietvērusi arī bērnus. Kristībai vispār netiek noteikti nekādi laika ierobežojumi. Katrā ziņā senajā kristietībā prakse ir bijusi tāda, ka pieaugušas personas ir saņēmušas Kristību pēc skaidra savas gribas apliecinājuma, pēc tam, kad nākušas pie ticības Jēzum Kristum. Jaunajā Derībā nav atrodams pamatojums vai atspēkojums bērnu Kristībai.

Tālākā baznīcas attīstība nākamajos gadsimtos padarīja bērnu Kristību par valdošo tradīciju, kas laiku pa laikam tika apstrīdēta. Neapšaubāmi, šī attīstība bija saistīta arī ar maģiskiem priekšstatiem, kas arvien vairāk darīja cilvēku par šādas tradicionālas baznīcas darbības objektu. Kad Reformācijā šī Kristības maģiskā izpratne tika pārvarēta un cilvēks baznīcas darbībā atkal sāka kļūt par atbildīgu subjektu ar savu ticības izšķiršanos, gluži uzspiestā veidā bija jāatdzīvojas bērnu Kristības problemātikai. Šo problēmu visasāk nostādīja pārkristītāji. Taču reformatori visās šajās smagajās diskusijās izšķīrās par bērnu Kristību. Tomēr līdz ar to problēma pasaulē nav pazudusi. Ne tikai tādā ziņā, ka baptistu baznīcas pretojas bērnu Kristības praksei, bet arī pašas baznīcas iekšienē problemātika ir saasinājusies tautas baznīcas arvien plašākās sekularizācijas rezultātā.

Bērnu Kristības problemātikas skatījumā, kāda tā nostājas mūsu baznīcas priekšā, vispirms jāaplūko jautājums par bērnu Kristības pamatotību un, otrkārt, mūsdienu Kristības prakses problēma evaņģēliskajā baznīcā. Šī problēma turpina pastāvēt arī tur, kur bērnu Kristība pamatos tiek apstiprināta. Šiem diviem jautājumiem ir jātiek izšķirti un aplūkoti.

Bērnu Kristības pamatojums

Pārkristītāji ir izdarījuši savus secinājumus un pilnīgi nav atzinuši bērnu Kristību. Viņi Kristību, kas sniegta bērniem, vispār nav atzinuši par Kristību, tādēļ ir atkārtājuši uzskatu par to, ka Kristība būtu saistāma ar kristāmā ticību un tad būtu uzskatāma par spēkā esošu. Mārtiņš Lutērs ir cīnījies pret šādu Kristības neatzišanu. Dieva darbs nav atkarīgs no cilvēku priekšnoteikumiem. Dieva mīlestības griba neapstājas pie noteikta cilvēka vecuma. Tā kā Kristībā priekšplānā izvirzās Dieva

darbs – kā M. Luters norāda – tad šeit ir atrodamas arī priekšnoteikums bērnu Kristībai. Bērnu Kristība vispār ir jāsaprot tikai kā Dieva darbs. Tieši bērnu Kristībā īsti skaidri izpaužas pretimnākošā Dieva žēlastība, jo Dievs ir tas, kas iesāk mūsu kristiešu dzīvi. Jautājums ir tikai par to, vai var tikt uzturēts spēkā Dieva darba personiskais raksturs, ja pietrūkst kristāmā ticības izšķiršanās. Vai tādā gadījumā Kristība neiegūst piespiedu kārtā īstenota maģiska akta raksturu un atbildība, kādu Kristība prasa, netiek noņemta no cilvēka pleciem? Protams, šādi draudi vienmēr ir pastāvējuši, taču Luters, neraugoties uz tiem, ir nešaubīgi uzsvēris Kristības personisko raksturu. Kristība ir Dieva darbs pie cilvēka. Bērnu Kristības gadījumā cilvēka atbilde uz šo Dieva darbu tiek dota laika ziņā vēlāk.

Iebildumu spiediena dēļ Mārtiņš Luters šajā kopsakarībā ir runājis par bērnu ticību, tāpat arī par krustvecāku vietniecisko ticību, taču pašos pamatos tā ir izlīdzēšanās grūtā situācijā. Šajā argumentācijā skaidra ir viena galvenā lieta: ticība Kristībai ir vajadzīga, lai šis sakraments izpildītu savu uzdevumu, un visa baznīcas atbildība ir – lai šāda ticība būtu atrodama. Tādā gadījumā atbildība ir jāuzņemas ne pašam kristāmajam, bet tiem, kuri nes bērnu sapemt Kristību – vecākiem un krustvecākiem, kā arī baznīcai un draudzei, kurā kristāmais tiek uzņemts. Atbildība tiek uztverta nopietni, ja no šo atbildīgo personu puses tiek darīts viss, kas ir cilvēka spēkos, lai bērns nāktu pie ticības. Ir nepieciešams, lai viņam tiktu sniegta prieka vēsts par Jēzu Kristu. Protams, tas notiek mācību ceļā gan bērnudārzā, gan skolā un baznīcas mācībās, tomēr ir jāsaskata arī tas, ka mācību uzsvēršana vien cilvēku atbildības lokā esošās darbības ietvaros saistībā ar bērnu Kristību – šāds skatījums būtu pārāk šaurs. Šis uzdevums nevar tikt atstāts tikai intelektuālajā sfērā. Šeit atbildība skar visu cilvēka dzīvi un dzīvesveidu. Pašos pamatos raugoties, Mārtiņš Luters ar norādi uz krustvecāku vietniecisko ticību domā ticīgu draudzi, kurā bērns tiek uzņemts. Krustvecāki ir tie, kuri reprezentē draudzi, un viņiem kā tādiem ir jāzina, ka tiem arī ir jāuzņemas atbildība saistībā ar bērna Kristību. Tas pats attiecas uz vecākiem. Īstais bērnu Kristības priekšnoteikums ir kristīgās draudzes esamība. Kristīga ģimene ir viena no mazajām sabiedrībām, kuras reprezentē Jēzus Kristus draudzi. Savukārt Jēzus Kristus draudze ir cilvēku kopība, kurā valda Svētais Gars.

Klātesošā, paaugstinātā Kunga darbība, kas ir Gars, draudzē notiek pie kristītā bērna vienkārši ar tā fakta palīdzību, ka viņš atrodas draudzes kopībā un piedalās draudzes dzīvē. Šī darbība, protams, pārsniedz intelektuālu pamācību robežas – īpaši pie bērna, kas vispār īpašā veidā piedalās mātes, ģimenes un pārējās sabiedrības dzīvē, pirms sāk dzīvot īsti patstāvīgu dzīvi. Tātad bērnu Kristībā ietvertā atbildība attiecas uz visu dzīvi Gara vadībā. Tā ir atbildība, kas prasa “staigāt Garā” – kā Pāvils to nosauc (Gal. 5:16). Tāda dzīve ietekmē mazos bērnus nekontrolējamā, nesaskatāmā, un tomēr ticībai izšķirošā veidā. Te vienreizējā veidā atklājas to cilvēku atbildība, kuri nes bērnu kristīt, kā arī visas draudzes atbildība. Un tā izpaužas nevis Bauslības prasītās pūlēs un centienos, bet paļāvībā, ar kādu uzticam paši sevi un savus bērnus Dieva glābjošajai žēlastībai Jēzū Kristū.

Izejot no šīm pārdomām, ir jāatzīst bērnu Kristības pamatojums. Lai kā mēs saprastu Rakstu vietu (1. Kor. 7:14), kas runā par bērnu svētīšanu viena ticīgā vecāka dēļ, vai šajos vārdos tiek saskatīts pamatojums Kristībai, vai šādā laulībā dzimušu bērnu piederība draudzei tiek atzīta arī bez Kristības – katrā ziņā šī izpratne atver kristīgā laulībā dzimušiem bērniem pieeju draudzei – ar visām konsekvencēm. Taču no šīs iespējas nav izveidojams nekāds likums. Bērnu Kristība kā vispārpieņemta prakse kristīgajā draudzē nav nepieciešama. Taču to pašu varētu sacīt arī par pieaugušo Kristību. Kā bērnu Kristības tiesības nevar tikt apstrīdētas no pieaugušo Kristības viedokļa, atbilstoši baznīcas praksei, tāpat arī pieaugušo Kristības pareizība nevar tikt apstrīdēta, pamatojoties baznīcas pieņemtajā bērnu Kristības praksē. Ne viena, ne otra prakse nav pārvēršama par saistošu likumu. Jo vairāk tauta attālinās no baznīcas un no kristīgās ticības, jo nepieciešamāka atkal kļūst pieaugušo Kristība – tiem, kuri, augdami nekristīgā vidē, bērnībā nav tikuši kristīti. Tātad izšķiroši svarīgs ne tik daudz ir laiks, kā Kristības ticīga izpratne – personām, kuras piedalās Kristībā, un draudzei, kurā Kristība tiek sniegta, un līdz ar to – atbildība. Otrās paaudzes kristīgajai draudzei arvien pastāv risks, ka tas viss kļūst tikai par kristīgiem tikumiem, kuri tiek ievēroti kā pašsaprotama lieta. Tas tādā pašā mērā attiecas uz draudzēm ar pieaugušo Kristības praksi, tikai tajās valdošais otrās paaudzes kristīšanas tikums tiek pārņemts uz lielāku vecumu. Kristīga tikuma rašanās šajā jomā pati par sevi nav negatīvi vērtējama.

Tā arvien rodas līdz ar mūsu kristīgās dzīves ievīšanos dzīves vēsturiskajā gaitā. No tās neviens cilvēks nevar izbēgt. Jautājums ir tikai par to, kā šādas vēsturiskas eksistences ietvaros īstenojas dzīva saikne starp Dievu un cilvēku, Dieva iejaukšanās cilvēka dzīvē un cilvēka ticība. Tas ir jautājums, kā Vārds top Miesa. Šis jautājums vienmēr paliek tagadnes jautājums, un tas nav racionāli risināms, bet īstenojas tikai ar Dieva Gara palīdzību. Baznīcas prakses tikumi un kārtība tādēļ nekļūst mazsvarīgi. Par to runāsim nākamajā nodaļā.

Kristības problemātika mūsdienu tautas baznīcā

Uz jautājumu par bērnu Kristības pareizību principā ir jāatbild apstiprinoši. Tomēr vēl paliek neaplūkota bērnu Kristības problemātika mūsdienu tautas baznīcas apstākļos, it īpaši Vācijā. Kristība pēc savas būtības nozīmē pāreju no stāvokļa ārpus Jēzus Kristus valdīšanas sfēras, ieejot šajā sfērā, kristīgajā draudzē, – līdz ar visām lietām, kas iekšēji un ārēji raksturo piederību vienai vai otrai no šīm pasaulēm. Tas skaidri redzams, uzlūkojot misiju pagāniskā vidē. Tur Kristība prasa no kristāmā pilnu atbildību. Viņš no pagānisma reliģiozitātes ietekmētās pasaules pāriet pilnīgi citā, jaunā pasaulē. Kristība ir pilnīgi reālas robežas šķērsošana. Tas attiecas arī uz bērnu Kristību. Ja arī šajā gadījumā vēl nav redzama kristāmā bērna nostāja, tad piederība vecāku pasaulei un draudzei, kurā var izaugt ticība, būtībā nav problēma.

Pilnīgi citāda situācija rodas tautas baznīcā. Atšķirības starp kristīgo draudzi un apkārtējo pasauli ir nolīdzinātas. Te rodas kristīgās pasaules tēls, kurā visi cilvēki ir kristīti. Robežas pāreja ir aplēpta. Piederība šai pasaulei tiek iemantota līdz ar dzimšanu. Tā Kristība kļūst par formalitāti, un ir pašsaprotami, ka zināmos apstākļos tā tiek praktizēta piespiedu kārtā. Tas, kas veido Kristības īsto būtību, – piepulcināšana mācekļu pulkam, pavērsiens dzīves gājumā, kļūšana par Kristus miesas locekli piederībā Viņam un Viņa draudzei – ir kļuvusi par itin kā pašsaprotamu piedevu piederībai noteiktai tautai, atbilstoši zaudējot savu īsto nozīmi. Atbildība, kuru kristāmais uzņemas līdz ar Kristības saņemšanu, tiek gandrīz pilnīgi atcelta.

Šī attīstība līdz ar pēckonstantīna laika valsts baznīcas veidošanos ir sasniegusi izšķirošu stadiju. Bērnu Kristība jau iepriekš tika lietota

baznīca un tātad arī plašā iedzīvotāju lokā. Taču draudze – īpaši vajāšanu laikos, kuri draudēja atkal un atkal, – nošķīrās no apkārtējās pasaules. Kristībā notika uzņemšana kopībā, kura zināmos apstākļos varēja prasīt no draudzes locekļa apliecinātāja drosmi; tā bija ticības apliecinātāju kopība. Šis Kristības raksturs zuda līdz ar kristietības “uzvaru”.

Vācu cilšu misionēšana gandrīz visos gadījumos atklāj to pašu ainu – ka veselās ciltis ir pārgājušas kristietībā. Piederība baznīcai ir socioloģiska veseluma, nevis atsevišķu cilvēku lieta. Kristus valdīšanas sfēra ir jāsaprot nevis individuālistiski, bet tā, ka tā vienmēr reizē ietver veselumu, kurā atsevišķs cilvēks ir iesaistīts viņa kopdzīvē ar citiem cilvēkiem. Nav noliedzams, ka šādi baznīca ir atstājusi spēcīgu un paliekošu ietekmi uz Rietumu zemju tautām, veidojot visu šo tautu dzīvi – kā iekšēji, tā arī ārēji. Baznīcai ir bijusi audzinoša nozīme, un to ir pamatojusi vispārēji pielietotā bērnu Kristība. Bērni katrā ziņā ir tikuši pakļauti baznīcas audzinošajai varai. Taču audzinošajā ietekmē bieži slēptā vai atklātā veidā ir bijusi ietverta Evaņģēlija darbība, Jēzus Kristus Gara darbība, un tā ir palīdzējusi nonākt pie pareizas izšķiršanās un personiskas ticības. Baznīcas audzinošajā varā vienmēr ir bijis ietverts arī īsts misionārisks spēks. Taču šī audzinošā ietekme jaunāko laiku attīstības posmā ir atslābusi. Arī tautas baznīcu, kas praktiski aptver visus iedzīvotājus, ir skārusi vispārējā sekularizācija. Attālināšanās no baznīcas un Evaņģēlija, no kristīgās ticības skar arvien plašāku iedzīvotāju loku. Neraugoties uz to, Kristība tiek paturēta kā tautas tikums, pie kura ir turējusies arī tā iedzīvotāju daļa, kuriem īstenībā vairs nav bijis nekā kopīga ar to, ko nes Jēzus Kristus Baznīca, un droši vien pat nav bijis vēlēšanās, lai kaut kas tāds būtu. Uz jaunā pagānisma, jā, bieži pat atklāti pretkristīgas nostājas fona, Kristība tiešām kļūst par tukšu ceremoniju, kurai pievienojušās neskaitāmas ģimenes, kuras ne mazākajā mērā nav sajutušas, nedz uzņēmušas atbildību, ko no tām prasa bērnu saņemtā Kristība. Kristībai ir pilnīgi atņemta tās īstā nozīme. Vai šādos apstākļos mums vēl ir tiesības turēties pie vispārēja bērnu Kristības lietojuma? Vai visa šī nepatiesā situācija neprasa, lai tiktu kristīti tikai pieaugušie, kuri pēc savas gribas apliecina ticību Jēzum Kristum, savam Kungam, tie, par kuriem Mārtiņš Lutērs savā

priekšvārdā vācu misei saka: “Kuri nopietni vēlas būt kristieši” – bez tiesībām izteikt galējus secinājumus par šādu cilvēku ticību?

Taču šādu domu īstenošana mūsu baznīcas realitātē liktu domāt nevis tikai par vienkāršu, ar baznīcas kārtību saistītu Kristības vecuma izmaiņu, bet par izlases procesu kristīgajās draudzēs, par liela mēroga baznīcas audzināšanas pasākumiem saistībā ar Kristību. Šie pasākumi gandrīz būtu salīdzināmi ar partiju tīrīšanas procesiem totalitārajā sistēmā. Tad kļūtu aktuāls jautājums: kam būtu jāuzņemas šāda tīrīšana un pēc kādiem cilvēciskiem kritērijiem to varētu īstenot. Tas nozīmētu – pilnīgi neevanģēliskā veidā piešķirt pārāk lielu nozīmi baznīcas kārtībai un bērnu audzināšanas pasākumiem, ja mēģinātu tādā veidā īstenot svēto draudzes uzcelšanu no jauna. Neraugoties uz visu Kristības aplamo lietojumu sekularizētajā baznīcā, tomēr ir nepieciešams stingri palikt pie tā, ka Kristībā pats Dievs dara Savu darbu un ceļ Savu Baznīcu, ka mūsu, cilvēku, atbildība vispirms ir vērsta uz to, lai varētu notikt šis Dieva darbs. Pašreizējā baznīcas praksē ar sagatavošanos Kristībai sarunās, ar Kristības pasludinājumu pašā Kristībā un arī ārpus Kristības, tāpat arī ar pašas Kristības īstenošanu Dieva darbam jāpārstāj būt bezpersoniskai, mehāniskai norisei, un Kristības dalībniekiem ar visu atbildību jānāk šajā Dieva darbības lokā. Tad nepieciešamība pēc baznīcas soda, tas ir, pēc izslēgšanas no Sakramenta kopības, rastos nevis pēc vispārējas ticības pārbaudes rezultātiem, bet tikai tur, kur nākas sastapties ar atklātu Sakramenta nicināšanu. Visādā ziņā tādos gadījumos ir pavēlēts lietot šādu sodu.

Otrs izejas punkts Kristības atbildības stiprināšanai būtu pieaugušo Kristības atļaušana, ja pieauguši, apzinīgi vecāki to vēlas, un arī turpmāka pieaugušo Kristības atzišana baznīcā, kāda tā ir šodien. Turpinoties tautas baznīcas sekularizācijai, tam vajadzētu notikt pašam no sevis, jo daudzos gadījumos vecāki vairs nevedīs savus bērnus pie Kristības. Sekularizācijai turpinoties, arī apkārtējās pasaules vai valsts varas negatīvās nostājas dēļ mūsdienu vispārējās bērnu Kristības prakse var panīkt, un baznīcas struktūrai tad būtu jāmainās no tautas baznīcas par apliecinātāju baznīcu. Šādos grūtos apstākļos lielāka Kristības dalībnieku atbildība rastos pati no sevis. Tas attiektos arī uz bērnu Kristību. Ja māte, pakļaudamās dzīvības briesmām vai draudiem zaudēt darbu un maizi, tomēr nestu savu bērnu saņemt Kristību, tad neviena

baznīca neuzdrīkstētos viņu atraidīt. Tāda attīstība virzienā projām no tautas baznīcas ir ļoti dziļš un sāpīgs process, kurā pats Dievs šķīstī un pārveido Savu Baznīcu. Nav cilvēka spēkos izdarīt tik dziļas pārmaiņas baznīcas struktūrā. Taču cilvēku atbildība ir veidot baznīcas darbību tā, lai tā atbilstu pastāvošajai situācijai. Te katrā gadījumā ir nepieciešams saskatīt un stiprināt atbildību par Kristības norisi. Kāda ir šīs atbildības būtība, to sīkāk aplūkosim nodaļā “Treškārt”.

Treškārt

Kā ūdens var darīt tik lielas lietas?

Ūdens to gan nedara, bet Dieva vārdi, kas ar ūdeni savienoti, un ticība, kura paļaujas uz šiem Dieva vārdiem ūdenī. Jo bez Dieva vārdiem ūdens ir tikai ūdens vien un nav nekāda Kristība, bet ar Dieva vārdiem tas ir Kristība, proti, žēlastības pilns ūdens un mazgāšana atdzimšanai Svētajā Garā, kā apustulis Pāvils saka: “Viņš mūs izglāba nevis taisnības darbu dēļ, ko mēs būtu darījuši, bet pēc Savas žēlsirdības, ar mazgāšanu atdzimšanai un atjaunošanos Svētajā Garā, ko Viņš bagātīgi pār mums izlējis caur Jēzu Kristu, mūsu Pestītāju, lai, Viņa žēlastībā taisnoti, mēs kļūtu cerētās mūžīgās dzīvības mantinieki. Šis vārds ir paties” (Tit. 3:5–8).

Vārds un atbilde

Nodaļā “Treškārt” Mārtiņš Luters vēlreiz runā par Kristības būtību. Ūdens Kristības ceremonija uzkrītošā veidā kontrastē ar neparastajām dāvanām, kuras Kristība sniedz. Ir izšķiroši svarīgi kulta darbībā saskatīt īsto norisi, to, ka vienā pusē šeit atrodas Dieva vārds, otrā – cilvēka ticība. Dievs cilvēkam personiski dod Savu apsolījumu, un cilvēks uzdrīkstas ticībā nostāties uz šī apsolījuma pamata, tas ir, uzdrīkstas tam ticēt. Zīme, ūdens, ir konkretizācija, apsolījuma acīmredzams attēlojums. Tā ir norise, kas notiek Kristībā. Visa šī nodaļa ir sniegta polemiskā veidā. Sākotnējā polemika ir bijusi vērsta pret pārkristītājiem, un šeit tā vēlreiz izpaužas pavisam skaidri. Te netiek runāts par ticību kā brīnumu, kas īstenojas ar ūdens starpniecību. Tas būtu izteikti pagā-

nisks priekšstats. Tāpat vārds nav domāts kā buršanas formula, kas tiek citēts ar mērķi panākt noteiktu iedarbību. Tāpat arī ticība nav māpcticīga izturēšanās pret tādu maģisku aktu. Drīzāk Kristība ir personisks Dieva žēlsirdības akts attiecībā pret cilvēku, kas Viņam atbild ar savu ticību. Un šajos abos – vārdā un atbildē kopā ir tās norises būtība, kas ietverta Kristībā. Bieži vien Dieva darbība it tikusi saukta par objektīvo pusi, kas nav atkarīga no cilvēka atbildes un viņa reakcijas, savukārt ticība, cilvēka atbilde, ir apzīmēta kā subjektīvā puse. Šādi apzīmējumi nav īsti piemēroti. Svarīgi ir tas, ka Dieva vārds nav lietisks, tas ir, objektīvs dotums, bet gan – Dieva vārdā ir ietverta visa žēlsirdīgā Dieva dzīvā prasība, kas grib valdīt pār visu cilvēka eksistenci. Cilvēks šo prasību nevar atstāt neievērotu, negrēkojot pret Dievu, savu Radītāju un Pestītāju. Tātad norise nav atkarīga no cilvēka subjektīvās nostājas, bet gan – Dieva nostāja ir primāra un izšķiroša šajā norisē. Tā ir no Dieva izejoša, spriedzes pārpilna norise starp abiem šiem poliēm – Dieva vārdu un ticību, starp dzīvo Dievu un dzīvo cilvēku.

Kristietības vēsturē arvien no jauna ir radusies nepieciešamība īpašā veidā pasvītrot šo attiecību vienu pusi, tādējādi bieži ir radies kārdinājums atstāt nenovērtētu otru pusi. Nākas spriest, ka baznīca, uzsverot Dieva darbu, īpaši saistībā ar bērnu Kristību, gandrīz no redzesloka ir pazaudējusi cilvēka atbildi. Tad Kristība kļūst par norisi, kas notiek pie cilvēka kā nedzīva priekšmeta, par *opus operatum*, kas atstāj neievērotu cilvēka līdzdalību šajā norisē. Pret šo cilvēka atbildes nenovērtēšanu arvien no jauna ir radusies opozīcija, kam, savukārt, pastāv draudi nepietiekami novērtēt Dieva darbu Kristībā, un atstāt to pilnīgi neievērotu. Kristība kļūst vai nu par simbolu, kas tikai norāda uz Dieva darbu, kurš notiek kaut kur citur, vai arī tā paliek pilnīgi nenovērtēta, tā ka viss uzsvars tiek likts uz cilvēka kā apliecinātāja izturēšanos. Kristība kļūst par cilvēka apliecināto darbību, par *opus operantis*, par darbu, kuru paveic cilvēks un aiz kura pazūd Dieva darbs; katrā ziņā Kristībā tas vairs nav noteicošais. Bībeles izpratne, kuru M. Luters cenšas ievērot, veido pareizas attiecības starp abām šīm pusēm. Te nav runa tikai par teoriju, bet par citiem uzsvariem visā dzīves gājumā. Ir saprotams, ka šis stāvoklis izpaužas iekšējās spriedzes veidā, kas neizbēgami pavada visu baznīcas dzīvi. Kad baznīcai draud nogrimšana viltus mierā *opus operatum* dēļ, arvien mostas nemieru radoša

reakcija, kas no savas puses rada ar likumu pieprasītu cilvēka darbību draudus. Jo tur, kur pilnā mērā netiek novērtēts Dieva vārds ar Sava apsolījuma iedarbīgo spēku, kas ļauj kārdinājumu mocītajam cilvēkam iemantot patiesu mieru, automātiski seko daudzi un dažādi mēģinājumi sasniegt šo mērķi ar noteikta cilvēka izturēšanās veida palīdzību; taču tas neizdodas. Viss darbu svētums ar iekšēju nepieciešamību ir gluži neizsmeļams jaunu ceļu meklējumos uz šo mērķi. Spriedze starp vārdu un atbildi atspoguļojas baznīcas iekšējā spriedzē, no kuras nedrīkstam izvairīties. Tā ir Kristības dzīvība.

Kristība un atdzimšana

Tas pats ir pamanāms arī jēdzienu izpratnē, kuri vēl papildus raksturo Kristības būtību un ir lietoti nodaļā “Treškārt” “žēlastības pilns dzīvības ūdens un mazgāšana atdzimšanai Svētajā Garā”. Pirmais apzīmējums “žēlastības pilns dzīvības ūdens” sasaucas ar negatīvo apzīmējumu nodaļā “Pirmkārt”, proti, “Kristība nav tikai ūdens vien”. Abos pārējos apzīmējumos, kuri, īsi sakot, saista kopā atdzimšanu un Gara saņemšanu, ir pamatota visa baznīcas iekšējā kontroverse, kas iepriekš tika aprakstīta. Jautājums par atdzimšanu Kristībā un Kristību ar Svēto Garu ir īstie degpunktī diskusijā starp oficiālo baznīcu, no vienas puses, un sabiedrību, no otras, kā arī visām sektām, kuras pārstāv pieaugušo Kristību.

Jēdzienam “atdzimšana” ir sena vēsture. Jaunajā Derībā tas apzīmē jaunas dzīves sākumu ne tikai atsevišķās dzīves sfērās, bet visā cilvēka dzīvē, turklāt tas ir ne tikai pilnīgi jaunas dzīves sākums atsevišķam cilvēkam, bet pilnīgi jaunas dzīves sākums visai pasaulei. No stoicisma pārņemtajā jēdzienā ir ietverta šī totalitāte, grieķu valodā saukta *palingenesia*, kas kļūst par apzīmējumu Dieva noteiktajam pasaules galamērķim. Citātā no Vēstules Titam (3:5–7) Kristība tiek nosaukta par mazgāšanu atdzimšanai, saistot Kristību ar šo galamērķi, ar jauno laikmetu. Tā ir tā pati doma, ar kuru sastapāties pirmajā daļā, runājot par pāriešanu piederībā Jēzum Kristum. Savukārt savienošanās ar jauno pasauli tiek nodibināta ar mazgāšanu jeb šķīstīšanu. Kristība šeit tiek apzīmēta kā šāda mazgāšana. Piederība jaunajai dzīvei, nākamajai pasaulei ir kaut kas vairāk nekā tikai šķīstīšana. Jaunā pasaule, jaunā

kopība, nav vienkārši visa vecā atkārtojums, bet jauns sākums kvalitatīvā nozīmē. Tās ir jaunas debesis un jauna zeme, kur taisnība mājō (2. Pēt. 3:13). Tā cilvēka šķīstīšana, kurš grib ieiet jaunajā dzīvē, ir šķīstīšana no grēkiem. To Kristība ne tikai simboliskā veidā parāda, bet tā tiešām paveic šo šķīstīšanu – ar grēcinieka attaisnošanu. Atdzimšana kā piederība nākamajai Dieva pasaulei sevī ietver visu saišu saraušanu ar grēku – objektīvā un subjektīvā nozīmē. Objektīvā nozīmē šī saišu saraušana nozīmē to, ka Dievs dara mūs par Saviem bērniem, tādējādi izceldams no grēcīgās attieksmes un pretestības Viņam. “Redziet, kādu mīlestību Tēvs mums ir parādījis, ka tiekam saukti Dieva bērni, un mēs tādi arī esam” (1. Jņ. 3:1). Ar šo Dieva darbu, kas mūs dara par Viņa bērniem, sākas jaunā dzīve. Atdzimšana kā individuāls notikums ir šis Dieva darbs, ar kuru Viņš mūs dara par Saviem bērniem un Savas valstības mantiniekiem.

Saišu saraušana ar grēku reizē ir arī subjektīva cilvēka gribas līdzdalība šajā dievbērniecības iemantošanas notikumā. Tas ir cilvēka sacītais “jā” šai Dieva paveiktajai dzīves iedibināšanai no jauna. Tas ir “nē” grēkam – atbilde, kas nāk no ticības tam, ka Dievs mani ir darījis par Savu bērnu. Visās baznīcas diskusijās par atdzimšanu Kristībā nelaime ir tā, ka abas puses tiek izolētas. Tiek apstrīdētas bērnu Kristības tiesības tikt pielīdzinātai atdzimšanai – nevēloties atzīt, ka jaunas dzīves sākums ir saprotams daudz plašākā nozīmē, tas ir jaunas, Dieva dotas dzīves sākums. Viņš īsteno šo jaunās dzīves iedibināšanu *extra nos* (ārpus mums) ar attaisnošanu. To Viņš pabeigs un darīs pilnīgu līdz ar Jēzus Kristus atkalnākšanu, Viņa valstībā, kurai mēs tiekam piepulcināti. Un ir pareizs apgalvojums, ka Kristība nav spilvens, uz kura drīkstam atdusēties, jo Dievs grib un var uzņemt Savā kopībā tikai to, kurš sarauj visas saites ar grēku, tādēļ jaunā dzīve īstenojas tikai pastāvīgā mūsu gribas apvērsumā.

Kristība un Svētais Gars

Citātā no Vēstules Titam (3:5–7) runāts par mazgāšanu atdzimšanai un atjaunošanos Svētajā Garā. Pēdējais jāsaprot ne tā, ka Garam būtu jātiek atjaunotam, bet – ka atjaunošanās, kas arī ir atdzimšana, notiek Svētajā Garā. M. Luters to izsaka tā, ka Kristība ir atdzimšanas mazgā-

šana Svētajā Garā. Kristīgā Kristība Jaunās Derības izpratnē ir ne tikai ūdens Kristība, bet reizē arī Gara Kristība. Tā ir Jāņa Kristītāja pravietisko vārdu piepildījums (Lk. 3:16) – “..pēc manis nāks viens spēcīgāks, nekā es esmu.. Tas jūs kristīs ar Svēto Garu un uguni”. Sarunā ar Nikodēmu Jēzus sacīja, “ja kāds neatdzimst ūdenī un Garā, netikt tam Dieva valstībā!” (Jņ. 3:5). Ja, no vienas puses, Kristībā ūdens un Gars ir savstarpēji saistīti, tad, no otras puses, dažās Rakstu vietās ūdens Kristība un Gara Kristība tiek skaidri nošķirtas viena no otras. Apustuļu darbu grāmatā (8:17) aprakstīts misijas darbs samariešu vidū, kuri tikai pēc Kristības saņemšanas, ar apustuļu roku uzlikšanu ir saņēmuši Svēto Garu. Apustuļu darbu 10. nodaļā stāstīts, ka Kornēlija nama ļaudis saņēmuši vispirms Garu, un tad Pāvils nav liedzis tiem arī Kristību. Romas baznīca ir skaidri nošķīrusi Gara saņemšanu no Kristības, saistīdama to ar konfirmācijas sakramentu, kurā tiek sniegts Svētais Gars un tam seko pilnīga iekļaušana baznīcā. Anglikāņu baznīca ir sekojusi šim piemēram. Taču, lai cik grūti būtu izskaidrojamas šīs Rakstu vietas, tomēr šķiet, ka to nodoms ir nevis nošķirt Kristību no Gara saņemšanas baznīcā, bet gan norādīt, ka visās baznīcas darbībās Dievs ir un paliek brīvs, un nav magiskā veidā piespiežams darīt Savu darbu. Taču baznīca drīkst rīkoties pašāvībā uz Dieva apsolījumu, paklausībā Viņa pavēlei un ticībā drīkst būt pārliecināta, ka Dievs paliek pie Sava vārda un apsolījuma. Ja šis Dieva darbs Kristībā tiek uztverts nopietni, tas nenozīmē neko citu, kā vien to, ka Viņš ar Savu Garu tajā paveic Savu darbu. Tomēr Gars darbojas nevis mehāniski, pie kādas nedzīvas būtnes, bet drīzāk gan prasa no cilvēka pilnu atbildību cīņā starp garu un miesu, jo šajā cīņā tiekam iesaistīti tieši kā kristieši. Izcīnīt šo cīņu pašāvībā uz uzvaru, par spīti visiem spaidiem un cilvēcīgām neveiksmēm, arvien no jauna celties augšā un nepagurt, tas nozīmē – uztvert nopietni Gara dāvanu Kristībā. Kristība tiktu iztukšota un pārvērsta par pilnīgi nedzīvu darbību, ja mēs to neuzdrīkstētos darīt un būtu spiesti gaidīt uz Gara darbību kādos īpašos notikumos un pārdzīvojumos, uz Gara Kristību. Dievs nav piesaistīts nekādām shēmām. Gara darbība var novest pie patiesi sajūtamiem atmodas un atgriešanās aktiem, kuros tiek aktualizēts dotais apsolījums. Taču arī pastāvīgā dzīves gājumā Gara vadība var īstenoties ne tik uzkrītošā veidā, lai gan arī tādā gadījumā cīņa starp garu un miesu, kas tiek izcīnīta ticībā, ir Gara darbības realitāte.

Kad M. Luters tik cieši sasaista kopā atdzimšanu un Gara saņemšanu ar Kristību, viņš to dara tādēļ, ka uzskata par ļoti svarīgu pilnīgā veidā parādīt Kristības universālo nozīmi – ne tādēļ, lai palīdzētu tai kļūt nozīmīgai kā baznīcas ceremonijai, bet lai Dieva darbam, kas iedibināts mūsu, kristiešu, kārtas labā, atstātu izšķirošo nozīmi. Jo tas, kas tiek atņemts Kristības universālajai nozīmei, arvien tiek pieskaitīts pašizraudzīta svētuma darbiem (Jetters).

Norādītā spriedze starp Dieva darbu un cilvēka darbu īpaši asā formā izpaužas izpratnē par Kristību kā atdzimšanu un Gara saņemšanu. Tā arī šeit īpaši viennozīmīgā veidā nošķir atsevišķas grupas baznīcas iekšienē. Lietojot apustuļa Pāvila terminoloģiju, šeit ir runa par īstenības izteiksmi, par jauno, Dieva iedibināto situāciju attiecībā pret pavēles izteiksmi, apelāciju pie cilvēka gribas, kas rodas tikai uz šīs jaunās situācijas pamata. Nodaļā “Treškārt” ir uzsvērtā veidā izcelta pavēles izteiksme, atzīstot atdzimšanu un Gara saņemšanu par piederīgu Kristības būtībai, bet neatsaucoties uz īpašiem pārdzīvojumiem cilvēka dzīvē. Atsaukties uz Kristību nenozīmē atsaukties uz dvēseles pārdzīvojumiem, taču tas nenozīmē arī atsaukties uz ceremoniju, bet gan – atsaukties uz mūsu saņemto Dieva apstiprinājumu Jēzū Kristū, kas Kristībā ir kļuvis konkrēti mans. No šīs atziņas izaugušo tikumisko prasību aplūko nodaļa “Ceturtkārt”.

Spriedze paliek arī starp grupām baznīcas iekšienē. Grupu savstarpējās pretrunās tās ievieš nepieciešamo korekciju attiecībā uz kārdinājumu veltīt pārāk mazu uzmanību vienai vai otrai pusei. Šajā laikmetā kristietībai ir nepieciešams panest šo spriedzi. Kristietība nevar no tās izkļūt, un tas arī nav nepieciešams.

Ceturtkārt

Ko nozīmē šāda ūdens Kristība?

Tā nozīmē, ka ik dienu vecajam cilvēkam mūsos sirds satriektībā un grēku nožēlā jātop noslicinātam un jāmirst ar visiem grēkiem un ļaunajām kārībām. Savukārt ik dienu jāceļas un jāatdzimst jaunajam cilvēkam, kas taisnībā un šķīstībā Dieva priekšā dzīvo mūžīgi.

Kur tas rakstīts?

Svētais Pāvils saka: “Jo mēs līdz ar Viņu [Kristu] Kristībā esam aprakti nāvē, lai, tāpat kā Kristus, Sava Tēva godības spēkā uzcelts no mirušiem, arī mēs dzīvotu atjaunotā dzīvē” (Rom. 6:4).

Nodaļā “Ceturtkārt”, kuru Mārtiņš Lutērs vēl pievieno, ir ietverta – kā jau sacīts – pavēles izteiksme, prasība, kas izriet no jaunās situācijas. Un šī prasība ir grēknožēla. Lutērs aplūko grēknožēlu kā Kristības daļu. Viņam tā nav jauns sakraments, kā Romas baznīcai – tāds sakraments, kas stājas spēkā tad, kad Kristība līdz ar tajā piešķirto žēlastību grēka dēļ ir gājusi bojā. Lutēram grēknožēla ir ietverta Kristībā. Kristība ir nevis vienreizējs, laika ziņā noslēgts akts, kas mums paliek aiz muguras, bet Kristība ir norise, kas ietver visu cilvēka dzīvi.

Lai attēlotu Kristības nozīmi visai cilvēka dzīvei, Lutērs to saista ar simboliku, kas sastopama Kristības darbībā. Līdz šim tādas simbolikas loma nav tikusi aplūkota. Kristības jēgu Lutērs nav skaidrojis, pamatojoties simbolikā, runājot par pagremdēšanu, aplacīšanu, bet ir to skaidrojis neatkarīgi no simbolikas, izejot no Kristības iestādījuma pavēles un apsoliņuma vārda. Šeit, noslēgumā, viņš aplūko simbolisko, kas saskatāms Kristības darbībā, un saistībā ar pagremdēšanas un izniršanas tēlu paskaidro Kristības nozīmi cilvēka dzīvē. Tam, uz ko Kristība jēgas ziņā norāda, ir jātiek īstenotam kristāmā dzīvē. Kristība ir dzīves sākums, ko raksturo grēknožēla un ticība. Grēknožēla ir ikdienas dzīve ticībā, dzīve Kristības radītajā situācijā. Šāda Kristības izpratne ir iespējama tikai tad, ja šajā ceremonijā un aiz tās tiek saskatīts dzīvais Kungs, ar kuru sastopamies Kristības aktā un turpmāk – visā savā dzīvē. Te ir radušās paliekošas attiecības, proti, paliekošas attiecības ar krustāsisto un augšāmcēlušos Kungu. Mēs ar Viņu esam tā saistīti, ka tiekam līdzī uzņemti Viņa miršanā un augšāmcelšanās notikumā.

Kā Rakstu apstiprinājumu Lutērs šeit min (Rom. 6:4): “Jo mēs līdz ar Viņu kristībā esam aprakti nāvē, lai, tāpat kā Kristus Sava Tēva godības spēkā uzcelts no mirušiem, arī mēs dzīvotu atjaunotā dzīvē.” Šis citāts nav tiešs pierādījums Mazā katehisma vārdiem. Katehisms runā par ikdienas miršanu grēknožēlā un atgriešanos ar Kristu. Savukārt citāts runā par vienreizēju notikumu – ka Kristībā līdz ar Kristu

tiekam apraksti. Taču tas norāda uz faktu, uz kura pamata ir iespējama kristiešu miršana, kas notiek katru dienu. Mums jānodod nāvē tas, kas jau ir izšķirts līdz ar Kristus nāvi. Mums ticībā patiesi jāizturas pret mūsu veco būtību kā pret mirušu – ticībā tiesas spriedumam, kas piekrusta ir pieņemts attiecībā uz šo būtību. Ir runa par vienības aktualizēšanu ar Kristu tiesā un žēlastībā. Tām dienu no dienas jānāk pār mums, ja gribam palikt Kristū.

Tikai tā, Kristū, Viņa dzīvības lokā, ir iespējama grēknožēla kā vecā cilvēka miršana, tikai tā iegūst jēgu prasība pēc tās. Tas ir dzīvības apsolījums. Tā pašos pamatos nav negācija, bet pozīcija, spēcīga īstās dzīvības nostāja, kas īstenojas līdz pat katram atsevišķam dzīves sīkumam. Pavēles izteiksme nonāk līdz praktiskai realizācijai, līdz īstenības izteiksmei jau šajā dzīvē. Šādā veidā jaunās dzīvības rašanās fakts, kas ir noticis līdz ar Dieva iejaukšanos, ar Kristību, pārvalda visu dzīvi, proti, nevis ar lielu daudzumu likumu un noteikumu, bet ar to, ka uz sevi vērstās dzīve vietā ir nākusi dzīve, kas rit mīlestībā pret Dievu un ir vērsta uz Kungu Jēzu un līdzcilvēkiem. Kristīta cilvēka dzīve kļūst par pastāvīgu pakļaušanos tiesai dzīvē Kristus vaiga priekšā. Tā ir tiesa pār visiem grēkiem un ļaunajām kārtībām, kas atklājas jaunā gaismā, un tomēr – tā ir arī pastāvīga apstiprināšana un uzņemšana žēlsirdīgās mīlestības kopībā, kas kā milzīgs loks sasaista cilvēka dzīves augstākos un zemākos punktus. No jaunās dzīves skatupunkta raugoties, grēknožēla, kā Šlaters saka, ir prieka pilna lieta, kaut arī miršana ar savām sāpēm šīs zemes cilvēkam nozīmē jūtamu postu.

Te kļūst skaidrs, ka, ievērojot šo situāciju, bērnu Kristībai nav piešķirama citāda nozīme nekā pieaugušo Kristībai. Tās abas nozīmē nevis kādu noslēgtu, gatavu stāvokļu radīšanu, bet ir kustības iesākums, norises iesākums, kurā cilvēks tiek uzņemts, kas notiek dzīvē un klātesošā Kristus un Viņa Gara darbībā. Ikviens grēknožēla ir atgriešanās pie Kristības, pie Tā, kurš Kristībā ir darījis mani par Savu īpašumu; tā ir uzņemšana atpakaļ sargājošajā Dieva mīlestības klēpī.

Kaut arī līdz ar to grēknožēla pārstāj būt patstāvīgs sakraments, kas kā līdzvērtīgs nostājas līdzās Kristībai, tādējādi mazinot Kristības vērtību, tomēr grēksūdze un absolūcija, kas ir grēknožēlas sakramenta sirds, nekļūst par nevajadzīgu pārmērību. Grēksūdzē un absolūcijā atkal no jauna tiek apsolīts un sacīts tas, kas tika sniegts Kristībā.

Tā ir nepieciešama palīdzība cīņā pret grēku. Par to, kā par baznīcas darbības aktu, tiks runāts atsevišķā mācības daļā, ko Mārtiņš Luters ir aplūkojis starp Kristību un Vakarēdienu. Tomēr saistībā ar Kristību varam norādīt to, ko Luters saka pirmajā no savām 95 tēzēm: “Kad mūsu Kungs Jēzus Kristus saka: atgriezieties no grēkiem, Viņš grib, lai visa ticīga cilvēka dzīve būtu šāda atgriešanās no grēkiem.” To nozīmē Kristība, to Kristība mums uzliek par pienākumu. Tā prasa vairāk par sekošanu baznīcas institucionālajiem noteikumiem. Tā iesaista cilvēku personiskās attiecībās ar Kungu, kas viņu ir darījis par Savu īpašumu, un šīs attiecības liek sairt viņa saistībai ar grēku. Tas, kas tiek prasīts kā sekošana baznīcas priekšrakstiem, ir pamatojams vienības veidošanā ar Kristu un atraisīšanā no citām saistībām, tas ir, Kristības nodoma īstenošanā. Tā ir pilnīga nošķiršana no grēka, kāda atklājas apustuļa Pāvila vārdos: “Tāpat spriediet arī jūs par sevi, ka esat miruši grēkam, bet Jēzū Kristū dzīvojat Dievam” (Rom. 6:11).

V daļa Grēksūdze

Mācības daļu par grēksūdzi M. Luters ir iekļāvis Mazajā katehismā kopš 1531. gada, ievietojot to starp ceturto un piekto daļu. Norāde uz Kristības un grēksūdzes iekšējo kopsakarību atrodama jau ceturtnās daļas skaidrojuma noslēgumā. Grēknožēla ir līdzī ietverta Kristībā. Starp grēksūdzi un Vakarēdienu pastāv līdzīga iekšēja saistība. Pie Tā Kunga galda var nākt tikai tas, kurš atzīst savus grēkus un ir gatavs tos nožēlot. Šī iekšējā kopsakarība ir atradusi savu izpausmi arī baznīcas kulta darbībā. Grēksūdze laika ziņā ir notikusi pirms Vakarēdiena. Luters ir palicis pie šīs tradīcijas, taču visādā ziņā nav to uzskatījis par vispārējas nozīmes saistošu likumu. Reformatoriem grēksūdze ar šo sakārtojumu ieguva jaunu saturu. Tā kļuva par noklausīšanos, kurā tika noskaidrotas elementārās zināšanas kristīgajā mācībā. Neviens netika pielaists pie Vakarēdiena, pirms bija pierādījis savu izpratni par Vakarēdienu.

Taču pilnīgi neatkarīgi no šīs kulta saistības grēksūdze evaņģēliskajā baznīcā palika spēkā kā atsevišķs baznīcas tikums. M. Luters svārstījās jautājumā par to, vai grēksūdze ir uzskatāma par trešo sakramentu, taču atteicās no šādām domām tādēļ, ka grēksūdzei nav Dieva pavēlētās zīmes. Tomēr viņš ir augstu vērtējis grēksūdzi kā absolūcijas solījumu, kas seko grēku apliecināšanai. Izejot no reformatoriskas Evaņģēlija izpratnes, Luteram grēksūdze ir kaut kas cits nekā grēksūdzes sakraments Romas baznīcā. Šī grēksūdzes evaņģēliskā izpratne ir izteikta Lielajā katehismā un Mazajā katehismā, un arī šajā katehisma skaidrojumā tiek runāts par evaņģēliskās izpratnes atšķirību no grēksūdzes izpratnes Romas baznīcā. Taču šeit vēl ir runa arī par to, ka tieši šīs evaņģēliskās izpratnes dēļ grēksūdze evaņģēliskajā baznīcā atkal no jauna tiek lietota. Tā bija palikusi nelietota tik lielā mērā, ka varēja rasties domas, itin kā grēksūdze būtu Romas baznīcai specifiska lieta. Arī mācībā grēksūdzes daļa bieži ir tikusi atstāta novārtā, vai pat pilnīgi nolikta malā. Tā baznīcai ir tikusi nolaupīta svētība, kas tai ar pilnām tiesībām bijusi dota, lai absolūcija varētu tikt sniegta konkrētā formā.

Mācībai par grēksūdzi Mazajā katehismā ir divējāds veids. Vispirms, tā ir katehētiskās mācības daļa, kas atbilst pārējo daļu paraugam un raksturo grēksūdzes būtību. Taču tad katehētiskā forma tiek nolikta malā, un Lutera sniedz grēksūdzes darbības paraugu, lai draudzes locekļiem skaidri parādītu, kas grēksūdzē notiek. Tā šī mācības daļa iegūst liturģisku formu. Jaunākajā Mazā katehisma izdevumā Vācijas apvienotajai evaņģēliski luteriskajai baznīcai un ūnijas evaņģēliskajai baznīcai grēksūdze ir iekļauta nodaļā par atslēgu amatu un aplūkota pēc Vakarēdiena. Jēdziens “atslēgu amats” pasvītīto absolūciju kā galveno lietu grēksūdzē un sniedz atslēgu varas skaidrojumu un biblisko pamatojumu pirms grēksūdzes liturģiskā izklāsta. Visa daļa, kas nosaukta par “atslēgu amatu”, tikai pēc Lutera nāves ir tikusi pievienota Mazajam katehismam kā sestā mācības daļa. Saskaņā ar jaunāko, oficiālo izdevumu tās teksts skan šādi:

Par atslēgu amatu un par grēksūdzi

Kas ir atslēgu amats?

Tā ir īpaša vara, ko Kristus ir devis Savai baznīcai uz zemes – vara piedot grēkus grēciniekiem, kuri tos nožēlo, turpretī tiem, kuri grēkus nenožēlo, paturēt tos, līdz viņi tos nožēlos.

Kur tas ir rakstīts?

Mūsu Kungs Jēzus Kristus Mateja evaņģēlija sešpadsmitajā nodaļā saka Pēterim: Es tev došu Debesu valstības atslēgas; ko tu virs zemes saistīsi, tas būs saistīts arī debesīs, ko tu virs zemes atraisīsi, tas būs atraisīts arī debesīs.

Tāpat Jāņa evaņģēlija divdesmitajā nodaļā Viņš Saviem mācekļiem saka: Nemiet Svēto Garu! Kam jūs grēkus piedosīt, tiem tie būs piedoti, kam jūs tos paturēsīt, tiem tie paliks.

Kas ir grēksūdze?

Grēksūdzei ir divas daļas: pirmkārt, mēs izsūdzam grēkus, un, otrkārt, mēs saņemam no mācītāja absolūciju jeb grēku piedošanu kā no paša Dieva, turklāt nešaubāties, bet droši

ticam, ka tādējādi mūsu grēki ir piedoti arī Dieva priekšā debesīs.

Kādi grēki ir jāizsūdz?

Dieva priekšā mums jāatzīstas par vainīgiem visos grēkos, arī tajos, ko mēs neapzināmies, – kā to darām lūgšanā “Mūsu Tēvs”, bet mācītājam jeb biktstēvam mums ir jāsūdz tikai tie grēki, kurus mēs apzināmies un jūtam savā sirdī.

Kuri tie ir?

Pārdomā saskaņā ar desmit baušļiem savu dzīvi: ko tu esi darījis, būdams tēvs, māte, dēls, meita, kungs, kundze vai kalps. Vai neesi bijis nepaklausīgs, neuzticams, slinks, vai neesi kādam darījis pāri ar vārdiem vai darbiem, vai neesi zadzis, bijis nolaidīgs, izšķērdīgs, vai neesi nodarījis kādam kaitējumu?

Māci man, kā īsi sūdzēt grēkus!

Ej pie sava mācītāja un saki viņam: “Godāto mācītāj, es lūdzu jūs uzklaut manu grēksūdzi un pasludināt man grēku piedošanu Dieva žēlastības dēļ.” Tad saki viņam, kas nomāc tavu sirdi:

“Es, nabaga grēcinieks, atzīstu sevi par vainīgu Dieva priekšā visos grēkos; īpaši jūsu priekšā atzīstu, ka, būdams kalps (kalpone utt.), es diemžēl esmu neuzticīgi kalpojies saviem kungiem, jo reizēm neesmu darījis, kas man pavēlēts. Esmu viņus saniknojis un izraisījis viņu lamāšanos. Esmu bijis nolaidīgs un radījis zaudējumus. Esmu arī bijis bezkaunīgs vārdos un darbos, esmu dusmojies uz sev līdzīgiem, pret savu kungu vai kundzi kurnējis un lamājis utt. Tas viss mani sāpina, un es lūdzu pēc žēlastības; es labošos.”

Kungs (vai kundze) lai saka tā: “Īpaši es jūsu priekšā atzīstu, ka savus bērnus, saimi un sievu neesmu uzticīgi audzinājis Dievam par godu. Esmu lamājis, radījis ļaunu piemēru ar nepiedienīgiem vārdiem un darbiem, esmu savam tuvākajam

darījis zaudējumus, aprunājis, esmu pārāk dārgi pārdevis, viltotu precī un nepilnu mēru devis.”

Un lai viņš sūdz, ko vēl pret Dieva baušļiem un savu kārtu ir grēkojis utt.

Bet, ja kāds neapzinās, ka viņam būtu tieši šādi vai lielāki grēki, tam nav jāraizējas vai jāturpina meklēt vai izdomāt grēkus, tā pārvēršot grēksūdzi par mocībām, bet jāmin kādi citi grēki, kurus viņš apzinās. Piemēram: “Īpaši es atzīstu, ka reiz esmu lamājies, tāpat lietojis nepieklājīgus vārdus, vienreiz neizpildījis to vai citu utt.” Un ar to lai pietiek.

Bet, ja viņš neapzinās nevienu grēku (kas diez vai ir iespējams), tad arī lai nenosauc nevienu īpaši, bet lai saņem piedošanu pēc vispārīgās grēksūdzes, kuru Dieva priekšā saka mācītājam.

Vispārīgā grēksūdze

“Visuspēcīgais Dievs, žēlīgais Tēvs! Es, nabaga grēcinieks, Tev sūdu savus grēkus, ar ko esmu apgrēkojies domās, vārdos un darbos un ar ko gan esmu pelnījis Tavas dusmas un sodu laikā un mūžībā. Bet es tos no sirds nožēloju, un tie man gauži sāp. Tavas lielās apžēlošanās un Tava mīlā Dēla Jēzus Kristus, mana Pestītāja, rūgto ciešanu un miršanas dēļ es Tevi lūdzu – apžēlo mani, piedod man visus manus grēkus un dod man Sava Svētā Gara palīgu, ka varu atgriezties. Āmen.”

Pēc tam mācītājs saka: “Lai Dievs tev ir žēlīgs un stiprina tavu ticību. Āmen.”

Tālāk: “Vai tu tici, ka mana piedošana ir Dieva piedošana?”

Atbildi: “Jā, godātais mācītāj.”

Pēc tam lai mācītājs saka: “Lai tev notiek pēc tavas ticības. Pēc mūsu Kunga Jēzus Kristus pavēles es tev piedodu tavus grēkus Tēva, Dēla un Svētā Gara vārdā, āmen. Ej ar mieru.”

Bet tos, kam ir lieli sirdsapziņas pārmetumi vai arī kas ir nomākti un kārdināti, mācītājs ar Rakstu vārdiem mierinās un uz ticību mudinās. Tas lai ir vispārīgs grēksūdzes veids.

Taču šis ir tikai viens no grēksūdzes veidiem.

Kas tiek saprasts ar vārdu “grēksūdze”? Mārtiņš Lutērs savā īsajā pamācībā izšķir trīs grēksūdzes veidus. Mūsdienās vēl sistemātiskākā baznīcas prakses dalījumā ir izšķirami seši dažādi grēksūdzes tipi. Tos īsi pieminēsim, lai paskaidrotu, kas mūsu izklāsta kopsakarībā tiek saprasts ar grēksūdzi.

1) Sirds grēksūdze, kas notiek sirds klusumā, starp Dievu un cilvēku, kur grēks tiek atzīts Dieva priekšā un ticībā tiek saņemta piedošana.

2) Vispārējā grēksūdze. Mums tā ir ietverta dievkalpojuma sākuma liturģijā un pirms Vakarēdiena.

3) Publiskā grēksūdze. Grēka atzīšana sapulcinātās draudzes priekšā.

4) Samierināšanās grēksūdze. Šādu grēksūdzi Jēzus prasa Kalna sprediķī (Mt. 5:23, 24) – “Tāpēc, kad tu upurē savu dāvanu uz altāra un tur atminies, ka tavam brālīm ir kas pret tevi, tad atstāj turpat altāra priekšā savu dāvanu, noej un izlīgsti papriekš ar savu brāli un tad nāc un upurē savu dāvanu.” Vainai, kas nostājas cilvēku starpā, ir jātiek aizvāktai no ceļa un attiecībām ir jātiek atjaunotām – tādā veidā, ka vaina tiek atzīta un piedota.

5) Savstarpējs mierinājums. *Mutua consolatio fratrum* (savstarpējs brālīgs mierinājums), dvēseļu aprūpes saruna, kur tiek arī atzīts grēks, taču par to netiek tiešā veidā sacīta absolūcija.

6) Un beidzot – atsevišķā jeb privātā grēksūdze. Tajā, atšķirībā no sirds grēksūdzes, apliecība tiek sacīta cilvēka priekšā. Atšķirībā no vispārējās grēksūdzes, šeit tiek nosaukti vārdos atsevišķi grēki. Tie tiek atzīti nevis publiski, bet slepenībā, turklāt nevis brāļa priekšā, pret kuru esam grēkojuši, bet kāda trešā cilvēka priekšā.

Notiekošajās baznīcas sarunās par grēksūdzi ir runa par pēdējo grēksūdzes formu – par privāto jeb atsevišķo grēksūdzi. Šī īpašā grēksūdzes forma kļūst saprotama, tikai izejot no kopējās Evaņģēlija izpratnes. Grēksūdze sastāv no grēka atzīšanas un Dieva žēlastības apsolījuma. Taču galvenais uzsvars tiek likts uz pēdējo, uz absolūciju. Grēksūdze pastāv absolūcijas dēļ. Grēksūdze evaņģēliskajā baznīcā tiek saprasta ciešā saistībā ar absolūcijas izpratni.

Dieva žēlastības apsolījums

Kā grēksudzes bibliskais pamatojums jāmin trīs Rakstu vietas, kurās Jēzus piešķir mācekļiem pilnvaru piedot grēkus.

1) Mateja evaņģēlijā (16:19) vārdi, ko Jēzus saka Pēterim: “Es tev došu Debesu valstības atslēgas; un, ko tu siesi virs zemes, tas būs siets arī debesīs; un, ko tu atraisīsi virs zemes, tam jābūt atraisītam arī debesīs.”

2) Mateja evaņģēlijā (18:18) Jēzus vārdi, ko Viņš saka draudzei: “Ko vien jūs virs zemes siesit, tas būs siets arī debesīs; un, ko vien jūs virs zemes atraisīsit, tas būs atraisīts arī debesīs.”

3) Jāņa evaņģēlijā (20:22, 23) Jēzus pēc augšāmcelšanās saka mācekļiem: “Un, to sacījis, Viņš dvesa un sacīja viņiem: “Nemiet Svēto Garu! Kam jūs grēkus piedosit, tiem tie būs piedoti, kam jūs tos paturēsiet, tiem tie paliks.”

Fakts, ka pilnvara saistīt un atraisīt, piedot grēkus vai tos paturēt tiek dota dažādiem adresātiem, pieļauj secinājumu, ka šī pilnvaras piešķiršana nav institucionāla papēmiens iestādīšana baznīcā, bet, ka, vispārīgā veidā runājot, Jēzus draudzē šeit, uz zemes, drīkst tikt sacītas šīs lietas, proti, ka grēki ir piedoti. Tā reizē tiek izteikts tas, ka pastāv šāda izšķiršanās: kur grēki netiek piedoti, tur tie paliek un tiek paturēti. Taču par to, kā tas notiek, nekas vairāk nav sacīts. Grēku piedošana ir tikai Dieva darbs Pastarā tiesā, tā ir pasaules Soģa izšķiršanās par dzīvību vai nāvi, dzīvības apsolījums vai dzīvības atteikums. Grēku piedošana ir Dieva apstiprinājums grēcīgajam cilvēkam, apžēlošana no pēdējās instances un līdz ar to eksistences tiesību apsolījums cilvēkam, kas ar sacelšanos pret Dievu ir zaudējis savas eksistences tiesības. Grēku piedošana ir īstais Dieva pestīšanas darbs, kas tiek paveikts Jēzū. Viss, kas saprotams ar vārdu “pestīšana”, sasniedz kulmināciju šajā cilvēka attiecību atjaunošanā ar Dievu.

Grēku piedošanas nozīme bija dzīva jūdu ticībā. Jūdi pamatoti saprata to kā tiesības piedot grēkus – tādas tiesības, kuras pieder vienīgi Dievam. Taču galīgais, īstais spriedums tiks teikts tikai Pastarā tiesā; tātad grēku piedošanas fakts ir un paliek pēdējais, neatminamais noslēpums. Tas ir lielais nezināmais, kas plešas pār katra cilvēka dzīvi un galā izšķir viņa likteni. Jūdiem tā šķita liela zaimošana, ka šeit, uz zemes, šīs dzīves laikā varētu tikt sniegta grēku piedošana, ka viens

cilvēks otram varētu apsolīt grēku piedošanu – cilvēks jau zemes dzīves laikā uzdrīkstas paredzēt pasaules Soģa spriedumu! Un tomēr visa Jēzus izpratne ir saistīta ar ticību šai Viņa pilnvarai. Viņš pats ir Dieva žēlastības darbs, piedošanas iemesisojums, tās realizācija un tajā pašā laikā – dzīvību dodošā Dieva darba realizācija. “Es esmu dzīvība” – Jēzus saka Jāņa evaņģēlijā.

Visi trīs minētie Jēzus izteikumi saka vienu un to pašu, proti, ka Dieva žēlastības darbam šeit, uz zemes ir jāturpinās Viņa draudzē arī pēc Viņa zemes dzīves laika beigām. Te atrodam izpratni par to, kas vispār ir Viņa draudze. Draudzi varētu raksturot kā cilvēku pulku, kurā jau šeit notiek samierināšana, grēku piedošana, kurā dzīvību sniedošā Dieva darbība Jēzū jau šeit ir realitāte Viņa Garā. Kā tas notiek atsevišķos gadījumos, ar vispārēju pasludinājumu – “ļaujieties izlīgumam ar Dievu” (2. Kor. 5:20) vai ar ticību, ar kuru cilvēks uzņem Dieva vārdu, vai ar Kristības un Vakarēdiena sniegšanu, vai ar dažādām grēksūdzes formām – tas nav sacīts. Ir sacīts tikai, ka tas notiek un notiek tādēļ, ka dzīvais Kungs ar Savu Garu ir klātesošs Savā draudzē un dod tai pilnvaras turpināt Viņa darbu līdz pat laiku beigām – ar cilvēku starpniecību, kuri ir Viņa draudzes locekļi. Grēksūdze kā īpašs iestādījums te nav pestīšanai nepieciešams. Pestīšanai nepieciešamais ir tas, ka tad, kad draudzē atskan žēlastības apsolījums, aiz tā stāv pats Jēzus un ka cilvēks tic šim apsolījumam.

Kāda tad ir nozīme īpašajai privātās grēksūdzes formai? Tās nozīme it tāda, ka šis apsolījums tiek sacīts pavisam konkrēti, atsevišķam cilvēkam un konkrētā situācijā, apliecinot, ka arī viņam, nogrimušam grēkā un nāvē, kas viņa dzīvē atklājas gluži vai rokām tveramā formā, ticībā var būt pārliecība par glābjošo Dieva žēlastību. Privātā grēksūdze pastāv, lai cilvēkam būtu pārliecība par pestīšanu. Dieva žēlastība ir liels, neuzveicams spēks, kas rada jaunu dzīvību. Tā pastāv šajā pasaulē kā pretspēks ļaunajam. Atsevišķās grēksūdzes jēga ir tāda, ka Dieva žēlastība iekļūst pat pašos apslēptākajos nostūros un uzņem Savas varas sfērā visu to, kas cilvēka dzīvē vēlētos palikt apslēpts. Grēksūdze ir viena no tām vietām, kur Dieva žēlsirdība pārņem Savā varā cilvēka dzīves realitāti. Tad žēlsirdība pārstāj būt tikai doma, abstrakta patiesība, kurai cilvēks piekrīt, taču viņa dzīvi tā neietekmē. Grēksūdzē Dieva žēlsirdība kļūst par satveramu realitāti šajā pasaulē. Privātajā

grēksūdzē sastopamies ar pēdējo, izšķirošo Dieva vārda konkretizāciju attiecībā uz atsevišķa cilvēka personisko dzīvi.

Arī sprediķī Dieva vārds, pestīšanu sniedzošais un dzīvību radošais vārds, kļūst par realitāti. Taču atsevišķais cilvēks, kurš dzird pasludinājumu, bieži nespēj vai, precīzāk formulējot, parasti neuzdrīkstas to attiecināt uz sevi un saviem grēkiem. Absolūcijā šī realitāte viņam tiek piešķirta un sniegta ar brāļa starpniecību Dieva uzdevumā – lai viņš uzdrīkstētos tai ticēt. Te piedošana tiek attiecināta uz konkrētu situāciju, uz konkrētu grēku, kas tiek atzīts grēksūdzē, līdz ar to visa šī situācija itin kā tiek uzņemta Dieva žēlastības varā. Kāda cilvēka dzīves daļa, kas bija izrāvusies no Jēzus valdīšanas sfēras, tiek uzņemta tajā atpakaļ – tā atgriežas pakļautībā Dieva valdīšanai. Piedošana ir valdības maiņa, kas īpaši skaidri izpaužas konkrētā apsolījumā. M. Luters par to saka: “Grēksūdzē tev ir tāda pati priekšrocība kā sakramentā, proti, ka vārds tiek attiecināts tieši uz tavu personu. Sprediķī tas atskan draudzē, un, lai gan skar arī tevi, tomēr tu par to vēl neesi pārliecināts. Bet šeit tas neskar nevienu citu, kā tikai tevi.” Neredzamā norise, kas notiek starp Dievu un cilvēku, kā tas ir sirds grēksūdzē, atsevišķajā grēksūdzē iegūst tveramu apveidu, iegūst realitāti cilvēka šīs zemes dzīvē, atstājot savu ietekmi uz to.

Tā rodas jautājums par pilnvaru. Kāda šīs zemes realitāte drīkst pretendēt uz tiesībām piedot grēkus Jēzus vārdā un uzdevumā? Šādu pilnvaru priekšnoteikums atrodams Dieva vārdā par samierināšanu. Šis vārds (2. Kor. 5:19–21) prasa vēstnešus, kuri to varētu Kristus vietā sniegt tālāk, kuri kļūtu par Kristus muti – ne tikai vispārējā, bet arī personiskā uzrunā un apsolījumā, no kuras uzrunātais nevar izvairīties. Absolūcija tiek sniegta Jēzus Kristus uzdevumā, jo Viņa darbs attiecībā uz atsevišķu cilvēku šeit sasniedz mērķi. Tas paveic to, kā labā ir darīts, proti, sniedz samierināšanu konkrētā gadījumā. Tādēļ absolūcijai ir jātiek sniegtai Jēzus Kristus Tēva vārdā jeb uzdevumā, kas ar Svētā Gara starpniecību ir klātesošs mūsu vidū.

Vieta, kurā tiek sacīts šis vārds par samierināšanu, ir vieta, kur šī samierināšana tiek konkrētā veidā apsoltā. Tā ir Dieva draudze. Draudze ir šīs vēsts un ar to saistītās norises nesēja. Kas draudzes vidū ir saņēmis pilnvaru un tiesības sniegt absolūciju – tas ir jautājums, kuru

aplūkosi vēlāk. Te vispirms bija svarīgi aplūkot Dieva žēlastības apsolījumu ar tā tiesībām un nozīmi.

Grēka atziņa

Otra grēksūdzes daļa ir grēka atzišana. Vārds tiek dots kā apsolījums visai cilvēka dzīvei, kāda tā ir. Pretī dzīvajam Dievam nostājas grēcīgā cilvēka realitāte. Tāda ir grēksūdzes jēga: cilvēka dzīve atklājas tāda, kāda tā ir Dieva priekšā – patiesības gaismā, atbilstoši spriedumam, kādu tā reiz saņems Pastarās tiesas priekšā. Tā ir cilvēka patiesā realitāte. Šeit to pastāvīgi apslēpj cilvēcīga pievilšanās un meli. Grēka atzišanai cilvēku priekšā ir jāpalīdz panākt to, lai grēks atklātos patiesajā gaismā. Pretruna, kas atklājas, palīdz to sasniegt. Noteiktos apstākļos tas var notikt arī bez grēksūdzes cilvēka priekšā. Tas ir viens no biedinošākajiem pārdzīvojumiem, kad cilvēka sirdsapziņa reiz tiešām pamostas. Taču vispārīgā veidā var sacīt, ka skats uz šo pretrunu un līdz ar to uz grēku mums ir zudis. Dievs itin kā pazūd miglā, un tāpat arī Viņa pretmets – grēks. Tādēļ atzišanās Dieva priekšā ir šķietami vieglāka nekā atzišanās cilvēku priekšā. Vajadzētu būt gluži otrādi, ja Dievs ar visu Savu varenību būtu ar mums. Grēcīgā cilvēka nostāšanās Dieva priekšā nozīmē reālu iejaukšanos viņa dzīvē, tā nozīmē spriedumu, kas nes līdzī noteiktas, jūtamas konsekvences. Atklāšanās cilvēku priekšā nozīmē palīdzību reāli saskatīt grēku. Tā ir palīdzība nonākšanai pie patiesības. Visi grēki zeļ un plaukst tikai melu ēnā. Meli ir grēka būtiska sastāvdaļa. Jau atklāšana otra cilvēka priekšā, grēka nosaukšana īstajā vārdā nozīmē melu plīvura sairšanu. Šādā atklāsmē grēks zaudē savu spēku.

Grēks tiek darīts vienatnē, slepenībā. Tas baidās no atklāšanas. Grēksūdze ir uzdrīkstēšanās salauzt šo vienatni un atklāt grēku otram. Šī absolūtā atklātība, pašos pamatos raugoties, ir iespējama tikai Jēzus žēlsirdības priekšā. Tieši tāpat pilnīga atklātība ir iespējama tikai tāda cilvēka priekšā, kurš ir pārliecināts par Dieva žēlsirdību Jēzū un kurš redz grēku sūdzētāju šīs žēlsirdības gaismā. Šādā veidā ar grēksūdzi nonākam itin kā telpā, kas jau iepriekš ir paredzēta piedošanai. Grēksūdze ir atklāšanās patiesībai arī tādā nozīmē, ka cilvēks ne tikai runā

par grēku, bet to arī atzīst, izturēdamies pret grēku kā pret savu vainu. Tieši šādi atklājas patiesā nostāja Dieva priekšā.

Viss grēksūdzes grūtums ir saistīts tieši ar šo lietu. Atklāties cilvēku priekšā kā grēciniekam nozīmē pazemošanos – pazemošanos arī cilvēku priekšā. Arī šeit tiek izgaismota prasība, kāda ir uzstādāma biktstēvam un grēksūdzes norisei. Grēksūdze nedrīkst kļūt par tādu norisi, kurā tiekam pakļauti cilvēku patvaļai. Nav nekā briesmīgāka, kā krist cilvēku rokās. Taču ar grēksūdzi mēs sevi nododam cilvēku rokās. Tādēļ ikvienā baznīcā tiek mēģināts aizsargāties no šiem draudiem ar klusēšanas prasības palīdzību. Grēksūdzes norise ir norise starp diviem cilvēkiem, un tā nekādā ziņā nedrīkst pārkāpt šīs robežas. No grēksūdzes nedrīkst rasties nekādas konsekvences attiecībā uz situāciju cilvēka dzīvē. Tādēļ nav iespējama grēksūdze priekšnieka priekšā. Tā nostādītu priekšnieku konflikta situācijā – te nonāktu konfliktā, no vienas puses, pienākums piedot grēkus Dieva vārdā un, no otras puses, pienākums kā priekšniekam lemt par noskaidrotajiem faktiem piemērotu sodu. Nav labi, ja abas šīs varas ir viena cilvēka rokās. Ja valsts prasītu atteikties no grēksūdzes noslēpuma, kā tas acīmredzot ir noticis Padomju Savienībā, tad šāda prasība kļūtu par totālu agresiju pret grēksūdzes garīgo nozīmi. Tā grēksūdze tiktu pārvērsta par valsts varas īstenošanas līdzekli, par kriminālpolicejisku pasākumu. Par klusēšanas praktisko īstenošanu, par grēksūdzes noslēpuma sargāšanu vēl runāsim arī turpmāk.

Pazemošanās grēksūdzē ir iespējama tikai ar grēksūdzes noslēpuma nosacījumu. Galu galā tā ir pazemošanās Dieva priekšā. Otrs cilvēks grēksūdzē ir Dieva liecinieks. Tomēr šī pazemošanās ir īsta pazemošanās. Pazemība savā būtībā nav nekāds tikums. Pašizdomāta pazemība, kurā cilvēks patīk pats sev, ir iekšēja pretruna, tādēļ tā kļūst par liekulības centru. Turpretī grēksūdzē pazemošanās ir cilvēka objektīvā situācija. Tā ir atklāsme, cilvēka situācijas atzīšana. Te beidzas visa spoguļošanās pašam sevī, visa dižošanās. Kas izsūdējies grēkus, tas ir cilvēks, kura augstprātība ir sapēmusi smagu, izšķirošu triecienu. Te vienkārši notiek tas, ko Bībele apzīmē ar vārdiem “būt no patiesības” (Jņ. 18:37).

Protams, pastāv arī ļaunprātīga grēksūdzes lietošana. Arī tā var tikt izmantota sevis parādīšanai. Taču visa grēksūdzes situācija vispārīgā

veidā nekādā gadījumā neveicina šādu ļaunprātību. Tādēļ grēksūdzē arī nav runa par sirdsapziņas izmeklēšanu atsevišķās lietās, bet par godīgumu, par pilnīgu nožēlu un gatavību laboties. Labprātīga iešana pie grēksūdzes ir tik svarīgs fakts, faktiskā pazemība ir tik dziļa, ka visi dvēseļu gana mēģinājumi ar nodomu izcelt šos dvēseles stāvokļus var radīt ne tikai biedinošus sakāpinātas refleksijas draudus, bet arī ir pārāk vāji, salīdzinājumā ar brīvprātīgas grēksūdzes svaru. Visādā ziņā grēksūdzes priekšnoteikums ir brīvprātība. Bīstamās sekas, ar kādām draud piespiedu grēksūdze, tiks vēl aplūkotas atsevišķi.

Visbeidzot, vēl jānorāda uz kādu momentu, kas, iespējams, ir pat izšķiroši svarīgs. Es sacīju, ka grēksūdze cilvēka priekšā ir itin kā grēksūdze Dieva priekšā, ko šis cilvēks reprezentē. Tā grēksūdze var palīdzēt ieraudzīt savu vainu un savas īstās attiecības ar Dievu. Grēks vienmēr ir grēks pret Dievu. “Vienīgi Tevis priekšā es esmu grēkojis un darījis to, kas ļauns Tavās acīs” (Ps. 51:6). Grēks parasti tiek saprasts morālā nozīmē, atdalīti no attiecībām ar Dievu. Neievērojot personiskās attiecības starp Dievu un cilvēku, nav iespējams saprast arī piedošānu, vainas atlaišanu. Bez šādas izpratnes absolūcija kļūst gandrīz vai par burvju papēmienu atbrīvošanai no apgrūtinājuma – itin kā citos apstākļos šādu atbrīvošanu būtu iespējams panākt arī citādi. Visu kristīgo jēdzienu pamatā ir personiskas attiecības ar Dievu; to nozīme īsti skaidra kļūst tikai tad, kad atklājas attiecības ar Dievu. Protams, no grēksūdzes noklausīšanās veida ir atkarīgs, vai grēksūdze palīdz nākt pie Dieva. Tās īstā jēga ir faktiska cilvēka un Dieva attiecību atjaunošana. Kad grēks apgrūtinā sirdsapziņu, lūgšana apklust; kad ticībā tiek saņemta piedošana, kas nāk no Dieva žēlsirdības, lūgšana atkal kļūst dzīva.

Evaņģēliska grēksūdze ir zīme samierināšanas priecīgās vēsts saņemšanai. Tas ir spēcīgākais līdzeklis, lai radītu atbrīvotus, samierinātus cilvēkus. Tieši šādā veidā grēksūdze atstāj visdziļāko ietekmi uz cilvēku kopdzīvi, tas ir, uz draudzes veidošanu. Taču tās ir nekontrolējamas ietekmes, tās nepakļaujas apzinātai virzībai un vadībai. Tās ir Svētā Gara darbības izpausmes, kas nāk no saņemtas piedošanas un visspēcīgākajā veidā ietekmē visu dzīvi. Cilvēks, kas atbrīvots no saistības ar grēku, ir atbrīvots mīlestībai. Šajā norisē pats Dievs dara Savu darbu un ceļ Savu draudzi – vislielākajā slepenībā, tomēr ļoti reālā

veidā. Taču visa šī norise nav institucionāli satverama, un baznīcas institūcijas arī nedrīkst to uzraudzīt un virzīt. Šajā vietā redzama izšķiroši svarīga evaņģēliskās baznīcas grēksūdzes atšķirība no Romas baznīcas grēksūdzes, kas ir pilnīgi iesaistīta kalpošanā institucionāli veidotajai baznīcai. Tur grēksūdze ir kļuvusi par baznīcas audzināšanas un baznīcas vadības līdzekli, par varas līdzekli pār cilvēkiem. Mārtiņš Lutērs grēksūdzi ir atbrīvojis no šādas saistības un piešķīris tai pilnīgi citu raksturu. Viņš to ir redzējis kā centrālo Dieva žēlastības iebrukuma vietu ar visu dinamiku un spēka pārpilnību, kas ir aplēpts žēlastībā un darbojas, izejot no tās. Te ir pamatota grēksūdzes nozīme baznīcā un tās kopībā, kuru arī visās tās institucionālajās izpausmēs vada Svētais Gars, tādējādi šīs kopības būtība ir baznīcas locekļu saistība mīlestībā.

Romas baznīcā grēksūdze ir izaugusi no baznīcas soda jeb audzināšanas pasākuma, uzņemot atpakaļ draudzē izslēgtos draudzes locekļus. Motīvu, nožēlas patiesuma, laboties gribas godīguma pārbaude bija un ir pašsaprotami priekšnoteikumi jebkādam uzņemšanai cilvēku kopībā. Grēksūdzes sakramenta pirmsākumi baznīcā ir soda pasākumi, kas vērsti uz baznīcas rekonsiliāciju, tas ir, uz baznīcas kopības atjaunošanu, nepretendējot uz to, ka līdz ar šiem pasākumiem tiktu nodrošināta samierināšana ar Dievu Viņa vārdā. Šeit cilvēks dzīvoja ticībā, ka samierināšanas ar Dievu paliek tikai mūžīgā Soģa ziņā. Taču, jo vairāk baznīcas darbība gluži pašsaprotamā veidā tika identificēta ar Dieva darbību, jo vairāk modās prasība baznīcas piedošanu saprast kā grēku piedošanu. Tā baznīcas grēksūdzes disciplīna ieguva likuma iezīmes. Noteikumi, kas saistīti ar uzņemšanu draudzē, kļuva par noteikumiem samierinājumam ar Dievu. Šādi samierināšanas personiskais raksturs draud izzust. Priesteris kļūst par soģi, kas konstatē lietu stāvokli, kas pārbauda motīvus, kas nosaka sodu, respektīvi, iespēju vērst visu par labu. Grēksūdze kļūst, kā mēdzam sacīt, par jurisdikcijas aktu. Lai to varētu īstenot, priesteris saņem ordināciju, *potestas iurisdictionis*, pilnvaru pildīt šo tiesneša amatu. Baznīca un tās uzdevumā – priesteris rīkojas analogi valsts valdībai, kam jāvada cilvēku sabiedrības dzīve. Baznīca iegūst valdības varu. Tā īsteno tā saukto *gubernatio*. Grēksūdze kļūst par baznīcas varas īstenošanas līdzekli. Tas katrā ziņā it pats spēcīgākais varas līdzeklis, kāds cilvēku vidū vispār ir iespējams. Kurš zina par otra cilvēka grēkiem, tam ir vara pār viņu. Romas baznīca valda

pār draudzi, izmantojot grēksūdzi. Tādēļ tajā ir dots regulāras grēksūdzes priekšraksts. Gavēņa laikā pirms Lieldienām ikvienam draudzes loceklim ir pienākums iet pie grēksūdzes. Viņam gan piespiedu kārtā nav jāiet sūdzēt grēkus tieši pie vietējā mācītāja. Līdz ar to grēku sūdzētājs nav pakļauts vietējā mācītāja varai, tomēr paliek pakļautībā visas baznīcas vadošajai varai, kas ar savu plašumu un pieredzi spēj vienreizējā veidā īstenot dvēseļu vadīšanas darbu. Nevar neatzīt to, ka Romas baznīca šādi tiešām ir iemantojusi reālu vadības instrumentu un ka savā ziņā tas var atnest ļoti svētīgas sekas, ja vien tiek pareizi izmantots. Taču akcentu maiņa grēksūdzes dabā var aizēnot grēcinieka attaisnošanu Dieva priekšā, samierināšanu ar Dievu, tā ka grēksūdze kļūst par tiesisku aktu. Ja tas notiek pareizā kārtībā, arī nostāja Dieva priekšā iekļaujas pareizajā kārtībā. Te cilvēkam mazāk ir darīšana ar grēknožēlu un ticību nekā ar baznīcas priekšrakstu pildīšanu. Ir tā, itin kā cilvēka rokās būtu iespēja ar šo priekšrakstu pildīšanas palīdzību iegūt nodrošinājumu Dieva priekšā. Tas izraisīja Mārtiņa Lutera protestu pret grēksūdzes sakramenta lietojumu, no kā izauga visa Reformācija. Tā izvirzīja priekšplānā galveno baznīcas uzdevumu grēksūdzē – pasludināt grēku piedošanu – un atbrīvoja to no *gubernatio* pienākuma saistībā ar grēksūdzi.

Nav noliedzams, ka baznīcas audzināšana, kas Romas baznīcā tiek īstenota ar grēksūdzes sakramenta palīdzību, ieņem svarīgu un nepieciešamu vietu draudzē. Mateja evaņģēlija 18. nodaļā saistīšana un atraisīšana ir savienota ar iepriekšēju sarunu, kurā grēks tiek atklāts un nosodīts, tātad tiek lietots baznīcas sods. Laikam gan varētu sacīt, ka grēksūdze tiek patiesi novērtēta tur, kur ir dzīvs Dieva vārda nosodījums, tātad tur, kur tiek lietots baznīcas sods – vai tas būtu ar vārdisku nosodījumu vai personisku pamācību, līdz pat izslēgšanai no Sakramenta kopības, tātad no baznīcas. Būtu pamatoti arī pārnest, ka evaņģēliskajā baznīcā baznīcas sods tiek lietots par maz, un vajadzētu pārdomāt, kā no šī trūkuma glābties. Tomēr tas viss nedrīkst traucēt pozitīvi novērtēt Reformācijas lielo nopelnu – jautājumā par grēksūdzi skaidri nošķirt Evaņģēlija pasludinājumu no baznīcas soda un saprast grēksūdzi tikai, izejot no Evaņģēlija pasludinājuma.

Šodien ir vērojama tendence nepietiekami novērtēt Evaņģēlija spēku, pretstatā pedagoģiskai vadībai, kuru baznīcai piederas īstenot.

Evaņģēlija spēks pastāv arī šodien, ja tikai nav aizšķērsota pieeja tam. Tādēļ evaņģēliskās baznīcas centieni atdzīvināt grēksūdzi ir vērsti uz to, lai atkal atbrīvotu šo pieeju, kas ir bijusi aizšķērsota. To nav iespējams panākt ar baznīcas pasākumiem un kārtību, bet tikai tādējādi, ka draudzē atkal rodas izpratne par to, kāda ir evaņģēliskas grēksūdzes būtība, un ka svētība, kas nāk no šādas grēksūdzes, atkal kļūst sajūtama. Izejot no šiem pamatnosacījumiem, ir jāaplūko arī atsevišķi jautājumi, kuri rodas grēksūdzes lietojuma praksē.

Biktstēvs – pie kā lai ejam sūdzēt grēkus?

Tiesības sniegt absolūciju un līdz ar to pēc cilvēka vēlēšanās uzklaut viņa grēksūdzi nav īpašas kārtas priekšrocība, bet ir ikviena kristieša kā priestera tiesības. Absolūcijas spēks ir pamatots ne amata nesēja, priestera īpašībās, faktā, ka viņš ordinācijā ir saņēmis *potestas iurisdictionis* (jurisdikcijas varu), bet tikai un vienīgi Jēzus Kristus vārdos, kas absolūcijā tiek sacīti grēku sūdzētājam. Ticīgs kristietis ir priesteris, proti, viņš kļuvis par priesteri jau Kristībā. Tātad nevar runāt par mācītāja privilēģiju uzklaut grēksūdzi. Asmusens⁶ saka: “Īstas grēksūdzes būtība ir tāda, ka kristietis atzīst otram kristietim savus grēkus, un otrs viņam tos atlaiž. Tas atbilst draudzes kārtībai – tas, kurš pieņem grēksūdzi, ir arī draudzes dvēseļu gans.” Mācītājs ir tas, kurš sava amata pienākuma dēļ pieņem grēksūdzi, kad tas no viņa tiek prasīts. Ja draudzē notiktu tā, ka cilvēki sūdzētu grēkus sev līdzīgiem kristiešiem, bet neviens neietu pie mācītāja, tad kaut kas nebūtu kārtībā vai nu ar mācītāju, vai draudzi, vai arī ar abiem. Šo kārtību, kura uzliek draudzes mācītājam par pienākumu uzklaut grēksūdzi, nedrīkst pārvērst par saistošu likumu, kas prasītu sūdzēt grēkus tikai viņam. Mācītāja īpašā kvalifikācija, kāda tā bija Romas baznīcā, evaņģēliskajā baznīcā vairs nepastāv. Absolūcijas iedarbīgais spēks nav pamatots ne cilvēka amata, nedz personiskajā kvalifikācijā, bet tikai un vienīgi Dieva vārdā, kas tiek sniegts tālāk pēc Jēzus Kristus pavēles.

Taču ar to negribu teikt, ka jebkurš cilvēks mūsdienų tautas baznīcā būtu tiesīgs vai vismaz spējīgs uzklaut grēksūdzi. Doma par vispārējo priesterību, uz kuru šeit jāatsaucas, ir nonākusi saistībā ar jauno laiku

⁶Hans Asmusen (1898–1968), luterāņu mācītājs. – *Teol. red. piez.*

individuālismu, ar priekšstatu par autonomu indivīdu, kas no dabas, pats no sevis, atbilst visām reliģiskajām prasībām. Reālie priekšnoteikumi priesterībai un tās izpausme dzīvē tādējādi tiek neapzināti atstāti bez ievēribas. Tie nav fiksējami baznīcas tiesiskās darbības ceļā, kā to dara Romas baznīca, saskatot šos priekšnoteikumus baznīcas iesvētībā. Tie ir garīgie priekšnoteikumi, kas tiek doti ar Dieva Svēto Garu. Šis Gars māca saprast, kāds ir grēka svars (*quanti ponderis sit peccatum*), – kā Bengels⁷ saka; otrkārt, māca paļauties uz jaunradošo Jēzus Kristus žēlastību. Ir runāts par šīm lietām garīgu personību kopsakarībā, taču izteikumos atklājas jaunlaiku individuālisms. Vispārējā priesterība ir dota kristiešiem. Priekšnoteikumi šai priesterībai ir doti Kristībā un ticībā; tātad tie ir tikai priekšnoteikumi mūsu piederībai kristiešu pulkam.

Te nav runa par atsevišķiem cilvēkiem, kuriem ir īpašs nimbs. Gars, kas dod spēju uzklaut grēksūdzi, ir tas pats Gars, kas ceļ draudzi. Draudzei ir dots apsolījums, ka tajā tiks sniegta absolūcija. Priesterība, kas spēj īstenot šo izšķiroši svarīgo kalpošanu līdzcivēkiem, sakņojas draudzē. Absolūcija tiek sniegta Jēzus Kristus uzdevumā, taču līdz ar to arī draudzes uzdevumā, kas ir Viņa miesa. Arī šeit ir tā, ka šo uzdevumu nav nepieciešams noteikt tiesiskā veidā. Tā būtu aplama grēksūdzes prakses sašaurināšana, ja tā tiktu ierobežota ar likumīgo amata nesēju loku. Garīgais priesterības piemērs ir aizlūgums, iestāšanās par kādu cilvēku Dieva priekšā. Likumīgajam amata nesējam ne vienmēr pašsaprotamā veidā piemīt atbilstība garīgajam priekšnoteikumam. Bieži vien ir kādi apslēpti šķēršļi, kuri draudzes locekļiem sagādā grūtības uzticēties vietējam mācītājam. Neraugoties uz to, tomēr jāsaka, ka šāda mācītāja sniegtās absolūcijas darbīgais spēks no tā nemazinās.

Ja evaņģēliskā baznīca nonāks tik tālu, ka tajā atkal iesakņosies atsevišķās grēksūdzes tikums, tad gan mācītājiem, gan arī draudzes locekļiem ir nepieciešama katehētiska un dvēseļu aprūpes apmācība jautājumos par to, kas ir evaņģēliska grēksūdze un – jo īpaši – kas ir absolūcija, tās tiesības un nozīme. Ja rastos situācija, kurā nepieciešams uzklaut grēksūdzi, abām pusēm vajadzētu ar prieku uzņemties brāļa grēcīgo realitāti un sniegt absolūciju Jēzus Kristus vārdā, tā palīdzot brālīm iemantot atbrīvošanu.

⁷ Johan Albrecht Bengel (1735–1793), luterāņu teologs. – *Teol. red. piez.*

Tas ir atbilstoši grēksūdzes situācijai, ka bez ārkārtējas nepieciešamības grēki tiek sūdzēti nevis vairākiem cilvēkiem, bet tikai vienam. Vieni draudi ir grēka slēpšana, bet otri – nekaunība. Šos draudus grēksūdze vairāku cilvēku priekšā noteikti pastiprinātu. Grēksūdzes jēgai atbilst grēka atklāšana ar nodomu saņemt piedošanu, nevis grēka gloriificēšana.

Joprojām tiek apšaubīts arī tas, vai būtu ieteicams, lai cilvēks, kurš ir pieņēmis otra grēksūdzi, savukārt, pieņemtu viņu par savu biktstēvu. Arī tad, ja grēksūdze saglabā lūgšanas un absolūcijas formu, noteiktos apstākļos tāda grēksūdze var pārvērsties savstarpējā siržu izklatīšanā. Tas nozīmētu grēksūdzes nopietnības vājināšanos. Jaunajā situācijā lomu samainīšana vispār ir iedomājama, bet jebkura vainas atzīšana plašākā lokā, nekā zem četrām acīm prasa nopietni sargāties no tā, ka situācija tiktu darīta zināma cilvēkiem, nevis atklāta, stāvot paša Dieva priekšā.

Grēksūdzes apjoms – kādi grēki ir jāsūdz

Katoļu baznīca prasa visu nāves grēku atzīšanu un dara piedošanu atkarīgu no to atzīšanas. Tā baznīcas iesaistās cilvēka attiecībās ar Dievu tādā apjomā, kas ietver visus izšķiroši svarīgos cilvēka dzīves punktus. Jautājums par to, kuri grēki konkrētajā gadījumā ir pieskaitāmi nāves grēkiem, kuri – pieļaujamajiem grēkiem, tiek atstāts biktstēva ziņā. Te ir runa par grēksūdzes apjomu un par atsevišķu grēku un grēka attiecībām. Grēks ir visas mūsu, cilvēku, dzīves pamatā esošā pretestība Dievam. Tā atklājas burtiski visās mūsu dzīves izpausmēs, taču tā nav vienkārši visu grēcīgo domu, vārdu un darbu summa, bet gan tajā visā saskatāmā totālā cilvēka sirds aplamība, kas vērsta tikai uz sevi un nevēlas ievērot ne Dievu, nedz līdzcilvēkus: *cor in se ipsum incurvatum* (sirds, kas vērsta pati uz sevi). Tādēļ arī grēks īsti atzīts tiek ne ar pilnīgu atsevišķu grēku uzskaitījumu, un ar uzskaitījuma palīdzību tas nemaz nav paveicams. Šajās grēcīgā cilvēka attiecībās ar svēto Dievu cilvēks neielūkojas, un arī neviens cits cilvēks nevar tajās iesaistīties, lai itin kā kvantitatīvi izmērītu viņa grēcīguma apmēru. M. Lutera par to saka: Dieva priekšā mums jāatzīstas par vainīgiem

visos grēkos, arī tajos, ko mēs neapzināmies – kā to darām lūgšanā “Mūsu Tēvs”.

Tādēļ grēksūdzē nevar būt runa par kvantitatīvi mērāmu grēka atzīpu. Luters atsakās no jebkāda kvantitatīvi nosakāma grēksūdzes apjoma minēšanas un vienkārši saka, ka biktstēva priekšā jāmin tikai tie grēki, kurus zinām un sajūtam savā sirdī. Kad grēks atklājas kāda atsevišķa grēka veidā, kas apgrūtina sirdsapziņu un posta kopību ar Dievu, šis grēks ir jāatzīst grēksūdzē. Ne visu atsevišķo pārkāpumu summa, nedz arī sava vispārējā grēcīguma atzīpa, kas mums ir teorētiski zināma lieta, bet mūsu reālajā dzīvē nav redzamā veidā atklājusies, nav grēksūdzes priekšmets. Šajā kopsakarībā ir ticis runāts par grēksūdzes kvalitatīvo pilnīgumu. Ir jāsūd tas, kas cilvēku nomāc, un tas ir jādara bez izskaistināšanas un aizplīvurošanas. Tādēļ arī netiek dota nekāda objektīva mēraukla, vienīgi mūsu subjektīvais patiesīgums. Patiesi objektīva mēraukla ir tikai Dieva rokās. Grēksūdzei ir jāpalīdz, lai patiesīgums uzvarētu visus mēģinājumus baiļu vai kauna dēļ noklusēt to, no kā mūsu apgrūtinātā sirdsapziņa īstenībā vēlētos atbrīvoties. Visādā ziņā grēksūdze reizē ir līdzeklis, kas palīdz asināt un šķīstīt sirdsapziņu.

Kad absolūcijā tiek runāts par atzītu, atsevišķu grēku, kurā redzamā veidā ir atklājies grēka postošais spēks, līdz ar to tiek atkal sakārtotas attiecības ar Dievu, kuru izpostīšana bija redzama konkrētajā gadījumā. Absolūcija nemēdz būt daļēja. Kad Dievs mums apsola Savu žēlastību grēku piedošanā, tad visas mūsu attiecības ar Viņu atkal ir sakārtotas un cilvēks ir uzņemts kopībā ar Dievu. Tas ir spēkā arī tajos gadījumos, kad cilvēks grēksūdzē ir zaudējis spēkus un nevar pateikt visu to, ko ir nodomājis izsūdzēt, jo baidās, ka viņa vaina izrādīsies pārāk liela, lai varētu tikt piedota. Taču šāda klusēšana iedzen cilvēku sirdsapziņas mokās. Te kļūst saprotams, kādēļ Blumhards⁸ tos cilvēkus, kuriem, kā viņš jūta, vēl palicis nepateikts kaut kas tāds, kas tos nomāc, sūtīja uz mājām un lika nākt vēlreiz, pirms tie varēja saņemt absolūciju, lai viņi to uzņemtu ar tādu sirdi, kas atbrīvota no visām nastām. Te, pašos pamatos raugoties, netika prasīts grēksūdzes pilnīgums, uz kādu Dievs varētu atbildēt ar piedošanu, bet gan – lai paša grēku sūdzētāja labā

⁸ Johan Christoph Blumhardt (1805–1880), vācu luterāņu teologs un garīgās atmodas kustības aizsācējs. – *Teol. red. piez.*

tiktu izteikts viss, kas viņu nomāc, ne tādēļ, lai viņam būtu jāmeklē atmiņā grēki, kuri šajā brīdī nenāk prātā.

Jautājumam par grēksūdzes pilnīgumu pieder arī jautājums par nožēlas patiesumu un laboties gribas godīgumu, tas ir, par to, vai vēlme saraut saistību ar grēku ir patiesa. Romas baznīca šiem jautājumiem veltī lielu uzmanību. Tā izšķir dažādas nožēlas un satriektības pakāpes un uzliek baznīcas sodus ar mērķi saņemt pierādījumu patiesai vēlmei laboties. Tas viss ir saprotams un nepieciešams, kad jautājums ir par atkaluzņemšanu cilvēku kopībā. Tad ir nepieciešams pārbaudīt, vai cilvēka stāvoklis ir tāds, lai šī uzņemšana varētu notikt. Taču grēksūdzes gadījumā šādi cilvēka stāvoklis piespiedu kārtā tiek padarīts par priekšnoteikumu absolūcijai. Grēksūdze pārvēršas par nopelnu piedevēšanas aktu, kurā ir jārodas noteiktam dvēseles stāvoklim. Tad jājautā, vai cilvēks vispār var nonākt pareizā dvēseles stāvoklī Dieva priekšā, vai arī Dieva žēlastības apsoliņums ir priekšnoteikums tam, ka viņš sajūt patiesu nožēlu un sarauj saistību ar grēku. Atziņa, ka esam grēkojuši pret Dievu, ir īstā grēka atziņa, ko cilvēks pats nevar radīt. Tā tikai pamazām, soli pa solim izaug no Dieva žēlsirdības pieredzes. Un tomēr žēlastības apsoliņums grēksūdzē nevar tikt sniegts katram cilvēkam; tā nav lēta žēlastība, kas tiek mesta pakal ikvienam. Tāda ir brīvprātības lielā nozīme grēksūdzē – pie grēksūdzes nāk tikai tas, kuru nomāc viņa grēks. Izšķiršanās doties pie grēksūdzes var tikt uzskatīta par priekšnoteikumu tam, ka šim cilvēkam, kurš meklē piedošanu, tā arī tiek apsoliāta. Institucionālas piespiedu grēksūdzes gadījumā noteikti ir nepieciešama sirdsapziņas pārbaude. Taču biktstēvam tas ik reizi ir jautājums, kas prasa vislielāko uzmanību un prasa no viņa arī dedzīgu lūgšanu pēc skaidrības: vai viņš drīkst sniegt absolūciju, vai grēku sūdzētājs savā situācijā ir tai gatavs.

Nekādā ziņā nedrīkst padarīt atslēgu amatu par nederīgo atslēgu amatu, kā Mārtiņš Luters to sauc. Ikvienā grēksūdzē ir brīdis, kad cilvēkam vienkārši jāpaļaujas uz Dieva radošo žēlastību, uz to, ka tā tiešām atraisa cilvēku no grēka. Tā ir ticības uzdrīkstēšanās par citiem cilvēkiem – ka mēs drīkstam īstenot piedošanas saņemšanu arī viņam. Atkarībā no grēksūdzes brīvprātības ir izšķirams jautājums par grēka paturēšanu. Brīvprātīgas grēksūdzes situācija ir tāda situācija, kurā grēku paturēšana pašos pamatos nav nepieciešama, atskaitot tikai ļoti

īpašus gadījumus, kā, piemēram, laulības pārkāpšanas situācijas, kas cilvēku nomāc, tomēr viņš negrib no tām atteikties. Vispārīgā gadījumā šeit būtu vieta piedošanas apsolījuma novilcināšanai, nevis skaidrai grēka paturēšanai. Tas notiek citā vietā, proti, draudzē, pasludinājuma laikā vai personiskā pamācībā, īstenojot baznīcas sodu.

Jautājums par grēksūdzes brīvprātību

Līdz šim sacītajā ir ietverts brīvprātīgas privātās grēksūdzes pamatojums. Ja grēksūdzes atdzīvināšana evaņģēliskajā baznīcā nopietni tiek uzskatīta par mērķi, kas mums jāsasniedz, tad ir nepieciešams ievērot grēksūdzes brīvprātības principu. Varētu rasties iespaids, ka tajā slēpjas iekšēja pretruna. Vai pilnīgas grēksūdzes brīvības atzīšana nedod brīvību katra atsevišķa draudzes locekļa patvaļai? Vai tieši tas nav novedis līdz pilnīgam privātās grēksūdzes panīkumam?

Taču ar grēksūdzes uzspiešanu, saprotot to atbilstoši evaņģēliskai izpratnei, ir tāpat kā ar ticības uzspiešanu. Ne grēksūdze, ne ticība nedrīkst tikt uzspiesta ar institucionālu iestādījumu palīdzību, tādēļ M. Lutērs saka: “Kad es mudinu uz grēksūdzi, tad nedaru neko citu, kā vien – mudinu ikvienu būt kristietim. Ja es pie tevis to panāku, tad esmu tevi vedis arī pie grēksūdzes. Jo tie, kuri vēlas būt dievbijīgi kristieši, kļūst brīvi no grēkiem un iemantot priedīgu sirdsapziņu, jau ir sajutuši īsto izsalkumu un slāpes, tā ka tver pēc maizes, gluži kā vajāts briedis slāpēs un karstumā, kā 42. psalmā sacīts: Kā briedis brēc pēc ūdens upēm, tā mana dvēsele brēc, ak, Dievs, pēc Tevis! Tas ir: ar kādām sāpēm un bailēm briedis tiecas pēc svaiga ūdens avota, ar tādām bailēm es tiecos pēc Dieva vārda absolūcijā un pēc Sakramenta. Redzi, tā būtu pareizi mācīt par grēksūdzi, tā varētu modināt labprātību un mīlestību pret to, lai ļaudis nāktu un skrietu mums pakaļ – vairāk, nekā mēs paši to vēlētos. Lai pāvesta sekotāji moka paši sevi un citus cilvēkus, neievērodami šo dārgumu un paši sev to aizliegdami. Bet mēs pacelsim rokas, slavēsīm Dievu un pateiksimies Viņam par to, ka esam nākuši pie šādas atziņas un žēlastības.” Un kādā citā vietā: “Ja tu būtu kristietis, tad priedītos, ka vari skriet simts jūdžu tālumā un neliktu sevi piespiest, bet pats nāktu, lai piespiestu mūs. Jo spaidiem ir jātiec pavērstiem pretēji – lai mēs nāktu lūgšanā, bet tu – brīvībā. Mēs nevienu

nespiežam, bet ciešam, ka mūs piespiež, gluži kā tad, kad esam spiesti sludināt un sniegt Sakramentu” (no īsa pamudinājuma uz grēksūdzi).

To, ka ilgas pēc atbrīvošanas no dvēseles apgrūtinājuma ir neizsakāmi lielas, mūsu dienās parāda ārstu, psihoterapeitu un sociologu pieredze. Protams, līdz ar to nav sacīts, ka no šīm dvēseles nelaimēm izeja vienmēr atrodama, ejot tieši to ceļu, kas ved uz grēksūdzi. Grēksūdze un absolūcija nav medicīniski līdzekļi, taču no absolūcijas var nākt neparasts dziedinošs spēks, kad slimie līdzcilvēku attiecību apstākļi tiek savesti kārtībā, izejot no centrālā punkta, no samierināšanas ar Dievu. Šī līdzekļa iedarbība var sniegties arī dziļi cilvēka slimajā psihiskajā dzīvē.

Grēksūdzes ieviešana nozīmē, ka Evaņģēlijs savā glābjošajā spēkā un visā savā lielumā draudzē atkal tiek pavēlēts, uzklausīts un uzņemts ticībā un ka no tā rodas īsti evaņģēliska grēksūdzes izpratne. Tālāk, tas nozīmē, ka baznīcā atkal tiek saskatīta iespēja nolikt cilvēka nastas. Tas, dabiski, vispirms attiecas uz mācītāju kārtu. Viņam vajadzētu būt gatavam uzklausīt un uzņemt posta pilno cilvēka realitāti visas steigas un nemieru vidū un ar Jēzus doto pilnvaru vest cilvēku tālāk, pie atbrīvošā absolūcijas vārda.

Grēksūdzes noslēpums

Grēksūdzes noslēpuma ievērošana evaņģēliskajā baznīcā ir spēkā, tāpat kā Romas baznīcā. Romas baznīcā tieši grēksūdze ir sakraments, kas atšķiras no visām pārējām amata darbībām. Ikviens vārds, kas tiek izrunāts pie biktskrēsla, ir pakļauts grēksūdzes noslēpumam. Ikviens grēksūdzes noslēpuma pārkāpums tiek stingri sodīts. Tā kā pastāv piespiedu grēksūdze, tad grēksūdzes noslēpumam ir jātiek sargātam ar visiem iespējamiem līdzekļiem. Evaņģēliskajā baznīcā šī darbība nav tik stingri noteikta ar baznīcas likumu, tādēļ brīvas dvēseļu aprūpes sarunas robežas ir plūstošas. Tāpēc var rasties jautājums, kur sākas grēksūdzes noslēpuma ievērošanas pienākums. Ir saprotami centieni stingri nošķirt grēksūdzi no dvēseļu aprūpes sarunas ar formāliem līdzekļiem, kā, piemēram, amata tērpa uzvilkšanu, darbības norisi baznīcas telpā utt. Taču tiesiska robežas noteikšana nav viennozīmīga, jo evaņģēliskajā baznīcā nav piespiedu grēksūdzes.

Arī grēksūdzes noslēpuma izpaušana par lielu postu šai lietai netiek uzverta īpaši smagi. Vēl jo vairāk tādēļ ir nepieciešams, lai mācītājs vai lajs, kas uzklausa grēksūdzi, uzņemtos atbildību. Likumu un noteikumu vietā, kuriem gan arī ir sava nozīme, ir jānāk Jēzus Kristus Gara, mīlestības Gara, darbībai. Vieta, kur atrodama piedošana, kur notiek grēksūdze, nekādos apstākļos nedrīkst kļūt par vietu, kur cilvēks tiek pakļauts savu līdzcilvēku mīlestības un sapratnes trūkumam, kuru dēļ viņš varētu tikt nodots slepkavu rokās vai vismaz pakļauts ļaunām valodām. Ja tas notiktu, tā būtu nodevība pret Jēzus glābjošo mīlestību no biktstēva puses. Tāpat ir jāatstāj biktstēva atbildības ziņā arī tas, kur nosakāma robeža starp dvēseļu aprūpes sarunu, *mutua consolatio fratrum*, un grēksūdzi šī vārda stingrā nozīmē. Šādā dvēseļu aprūpes sarunā noteiktos apstākļos var tikt doti padomi, var tikt uzklausi citu, kādā lietā pieriedzējušāku cilvēku padomi. Tādas sarunas var notikt, taču tikai tad un tikai tā, kā prasa Jēzus Kristus mīlestība un konkrētā lieta, un vienmēr tikai ar skaidru personisku grēku sūdzētāja piekrišanu. Tas pats attiecas arī uz dvēseļu gana un ārsta sadarbību.

Grēksūdzes noslēpuma ievērošana ir spēkā vispirms attiecībā uz valsts varu un tiesu. Lielākajā daļā valstu grēku sūdzētājs arī tiesiski tiek aizsargāts kādu ziņu izpaušanas atteikuma gadījumā, vismaz tad, ja viņš ir oficiāls baznīcas amata pārstāvis. Te saskatāmas lielas grūtības attiecībā uz grēksūdzi laja priekšā, kas šāda atteikuma gadījumā ir gluži viens. Pašos pamatos visai saskarsmei starp dvēseļu ganu un draudzes locekli vajadzētu būt hermētiski noslēgtai pret valsts varas iejaukšanos. Tā ir vissmagākā iejaukšanās baznīcas dzīvē, ja valsts šajā vietā piespiež atteikties no noslēpuma, padarot baznīcas amata pārstāvjus par okšķeriem.

Grēksūdzes īstenošana

Mārtiņš Luters savā grēksūdzes grāmatiņā, kas ir pielikums Mazajam katehismam, ir sniedzis īsu grēksūdzes formu. Tā nav jāsaprot kā saistošs noteikums, bet kā norāde uz momentiem, kuriem grēksūdzē noteikti jābūt ietvertiem. Ikvienu grēksūdze sastāv no grēka atzišanas un absolūcijas. Grēksūdzes forma evaņģēliskajā baznīcā mainās un svārstās starp mēģinājumu arī formāli stingri norādīt visus apstākļus un

pilnīgu formas trūkumu, tas ir, atteikšanos no tuvākas apstākļu norādīšanas.

Kas attiecas uz grēka atzīšanu, pamatnostādne ir tāda, ka jāizvairās no visa, ka varētu kavēt cilvēku izsūdzēt grēkus. Formai šeit vajadzētu būt brīvai, tas ir, veidotai atbilstoši apstākļiem un līdzdalīgajām personām. Šeit jāizpaužas vienai lietai – ka šī ir situācija Dieva priekšā; tā Dieva priekšā, kas mums atklājies Jēzū pie krusta, visā Savā bardzībā un laipnībā. Sekundāra nozīme ir tam, vai krusts kā baznīcas emblēma tiek izmantots vai nē.

Turpretī absolūcijai vajadzētu palikt ietērptai stingri noteiktā baznīcas formā – gan satura ziņā, lai žēlastības apsolījums netiktu itin kā saīsināts, gan arī formas ziņā. Absolūcijā ir jāizpaužas tam, ka tiek runāts par Dieva apsolījumu, kas ir brīvs no visām cilvēcīgām šaubām un svārstībām, kā tas saskatāms šajā formulējumā.

Mārtiņš Lutērs īsajā grēksūdzes formā raksturīgā veidā liek biktstēvam uzdot grēku sūdzētājam jautājumu par viņa ticību konkrētajā gadījumā, kad Dieva vārds cilvēka–biktstēva mutē tiek vērsts uz viņu: “Vai tu tici, ka mana piedošana ir Dieva piedošana?” Lutērs neuzdod jautājumu par grēksūdzes godīgumu, nedz arī par vēlmi laboties. Skatiens tiek novērsts no cilvēka un viņa stāvokļa, pievēršot to Tam, kurš šeit grib sacīt izšķirošo vārdu par viņa dzīvību. Apliecību Lutērs saprot vienkārši kā aktu, kas atklāj grēku sūdzētāja nostāju.

Būtībā šajā formulējumā ietvertā M. Lutera nostāja ir atzīstama par pareizu. Vai viņa izvēlēta forma šodien ir psiholoģiski piemērota, tas vēl paliek neatbildēts jautājums. Iespējams, ka tā pārāk pievērš uzmanību Dieva vārda un cilvēka vārda vienībai, šai teorētiskajai problēmai, kas ir visas grēksūdzes darbības pamatā. Mazāk svarīgi ir tas, lai grēku sūdzētājs pamatīgi izprastu un apstiprinātu šo problemātiku, nekā tas, ka viņš tiešām uzņem apsolījumu kā Dieva apsolījumu. Var notikt tā, ka abi, grēku sūdzētājs un biktstēvs, kopā saka grēka atzīšanas vārdus, kā to dara draudze publiskās grēksūdzes vārdos pirms Vakarēdiena, vai arī kādā citā šim mērķim piemērotā un dotā formā. Arī bez teorētiskiem izteikumiem ir skaidrs, uz ko ir vērsts šīs kopīgās lūgšanas skats, no kā sagaida piedošānu, kas tagad tiek apsolīta.

Tālāk būtu jāuzdod grēku sūdzētājam jautājums par to, vai sacītā lūgšana un apliecība ir arī viņa lūgšana un apliecība, neuzdodot īpašu

jautājumu par viņa lūgšanas patiesumu. Te, atbilstoši Lutera nodomam, skatienam jābūt vērstam uz To, kas ar cilvēka vārda starpniecību dāvā atbrīvošanu. Tad absolūcija var tikt sniegta un saņemta ticībā tam, ka arī šeit darbojas tas pats viens Dievs, no kā ir atkarīgas visas lietas.

Absolūcijā vajadzētu palikt un tikt izmantotai tiešai apsolījuma formai tā, lai Evaņģēlijs šeit iegūtu konkrētu apveidu. Roku uzlikšana netiek prasīta, taču tā pastiprina apsolījuma personiskā attiecinājuma raksturu. Tā ir grēku piedošanas dziedinošā spēka izpausme. Piedošānai ir jātiek sacītai tā, lai grēku sūdzētājs to pieredzētu kā lielu atbrīvošanu. Cilvēks Jēzus uzdevumā tiešām tiek sūtīts Dieva mierā. Absolūcija nekad netiek sniegta ar kādiem noteikumiem. Ja šķiet, ka to nedrīkst sacīt, lai grēks negūtu apstiprinājumu, tad labāk nesacīt. Kondicionāla absolūcija dzen cilvēku kārdinājumu ellē. Tā ienaidniekam tiek dota vaļa. Šis pilnīgais nosacījumu trūkums, tajā ietvertais tikai uz Jēzu vērstais skatiens ir īsta palīdzība kārdinājumos, kas saistīti ar grēksūdzi. Pretinieks līdz pēdējam mēģina iedzīt dvēseli šaubās par glābjošo žēlastību. Palīdzība grēksūdzē, kas tiek sniegta no biktstēva puses, vispirms ir vērsta uz to, lai visā grēksūdzes norisē saglabātos brīvi dāvātās žēlastības tiesības, kurās ir ietverts viss spēks, kas nepieciešams grēka uzveikšanai.

VI daļa Vakarēdiens

Vakarēdienam piemīt sakramentāls raksturs tādā pašā nozīmē kā Kristībai: Dievs iedibina konkrētu notikumu cilvēka zemes dzīvē, un šim notikumam ir izšķiroši svarīga nozīme cilvēka attiecībās ar Dievu. Sakramenta iestādīšana nav jāsaprot kā patvaļīgs akts līdzās pārējai pestīšanas darbībai un atsevišķi no tās, kā notikums *sui generis* (pats sava veida, t.i., tāds, kas nav ne no kā atkarīgs), bet – tā ir Dieva pestīšanas un mīlestības gribas izpausme Jēzū Kristū, kas iesniedzas cilvēka konkrētajā tagadnes dzīvē. Ja arī vienreizējais Kristības akts ietver visu cilvēka dzīvi un pakļauj to Dieva mīlestības gribai Jēzū, tad tomēr kristītā cilvēka dzīve ar to vēl nav piepildīta. Tā būtu nepareiza izpratne, ja Kristību gribētu saprast perfekcionistiski kā noslēgumu, kā piepildījumu. Arī kristītais dzīvo šīs pasaules laikā. Viņš pieder divām pasaulēm – tagadējai un nākamajai, un tādēļ par viņu notiek cīņa. Kristīta cilvēka situācija ir pārbaudījumu pilna. Tas, kas viņam ir dots, visu viņa dzīves laiku tiek apstrīdēts.

Viņš ir kļuvis par Kristus īpašumu, taču šis fakts nekādā ziņā nav kļuvis viennozīmīgi redzams. Tas drīzāk ir apslēpts – daļēji bez mūsu pašu vainas, vienkārši zemes dzīves veidola dēļ, kas kristietim ir kopīgs ar visiem cilvēkiem, daļēji viņa paša vainas dēļ, jo arī viņa dzīvē grēks vēl ir spēcīgs un noliedz viņa piederību Jēzum Kristum. Kārdinājumos ticība Jēzum Kristum, kas rada jaunu radību, pastāvīgi tiek apšaubīta. Kristītais cilvēks ir nākamās pasaules pilsonis. Taču tagadējā pasaule, sevī balstītais galīgums, ir pārlietu spēcīga realitāte, kura nākamo pasauli attēlo kā ilūziju un mēģina padarīt neiespējamu tādu dzīvi, kas vērsta uz šo nākotni. Kristīgā cerība tiek pakļauta pārbaudījumiem. Kristība ir iesaistījusi kristīto cilvēku draudzē. Jēzus Kristus draudzes pazīšanas zīme ir mīlestība. Taču, jau uzlūkojot mūsdienu tautas baznīcas situāciju, skaidri atklājas problemātika: baznīcā un draudzē vērojams tieši tāds pats mīlestības trūkums kā apkārtējā pasaulē, un šķēršļi, kuri mīlestībai rodas cilvēku kopdzīvē, cilvēcīgi raugoties, ir vienkārši nepārvarami.

Šajā kārdinājumu daudzveidībā Kristus Jēzus Saviem ļaudīm ir iedibinājis Vakarēdienu – kā stiprinājumu cīņā un lai paēdinātu tos ceļā cauri šīs pasaules laikam, pretī nākamajai valstībai. Tādēļ atkārtojas Vakarēdiens. Kristieša dzīve rit laikā. Palīga un Glābēja nokāpšana no debesīm un ienākšana mūsu situācijā, līdzās vienu reizi notikušajai mūsu pārņemšanai Viņa īpašumā ir arī pastāvīga ieiešana šajā nemitīgi mainīgajā situācijā un klātbūtne, kas ļauj uzveikt kārdinājumus. Jēzus Kristus pievēršanās mums, lielais “par jums”, kas uzdod toni Jēzus dzīvē un miršanā, kas ir nesošais pamats visai mūsu esamībai, un kas tomēr pastāvīgi tiek aizēnots un paliek nepamanīts kārdinājumu dēļ, Vakarēdienā atkal skaidri atklājas un arvien no jauna iedibina kārdinātā cilvēka attiecības ar Jēzu Kristu. Tas ir Kristus krusts, pie kā tas viss notiek. Taču krusts ir nevis pagātnes notikums, pie kura jānonāk ar domām, pārvarot vēsturisku attālumu, bet gan – Sakramentā krusts nāk pie manis un uzņem mani visā šajā norisē “par jums”, kas arī ir īstais šīs norises saturs. Mūsu Kungs, kas pie krusta atdod Savu miesu un asinis, Sakramentā to dara par mani. Abi šie notikumi kļūst par vienu. Sakramenta izdalīšanā krustāsišana mums kļūst par tagadni bez laika dalījuma, novēršot laika attālumu, kas mūs šķir no vēsturiskā notikuma.

Visiem kārdinājumiem, kas pastāvīgi aizēno mums šo “par jums”, cenšas to noliegt un padarīt nesvarīgu mūsu dzīvē, stājas pretī šai krusta realitāte Vakarēdienā. Līdz ar to kārdinājums, kas apstrīd mūsu cerību, tiek pārvarēts. Vakarēdienam Jaunajā Derībā ir eshatoloģiska iezīme, kuru turpmāk aplūkosim plašāk. Lutera savā skaidrojumā šo iezīmi skaidri nenorāda. Lai gan varētu sacīt, ka jau vārds “par jums” ir ietverts glābjošais skats uz pilnīgu pestīšanu, tomēr ir svarīgi, lai Vakarēdiena eshatoloģiskā nozīme tiktu skaidri pasvītrotā un no jauna nonāktu līdz cilvēku apziņai draudzē. Mūsu laikos valda sekularizētas eshatoloģiskās domas, sākot ar ticību progresam, kas garantē jēgu visām vēsturiskajām norisēm, līdz pat marksistiskajam nākotnes pasaules tēlam, bezšķiru sabiedrībai. Vakarēdiens uzņem cilvēku kustībā, kas vērsta uz Kunga atkalatnākšanu un nākotnes pasauli, kuru Viņš atnesīs. Te cilvēks tiek apstiprināts par Dieva tautas locekli, kas ceļo cauri tuksnesim uz Dieva apsolīto zemi.

Vakarēdienā Jēzus Kristus pulcina savējos galda kopībā, sniedzams tiem līdzdaļu pie Viņa pestīšanas un mīlestības. Tā Viņš šos ļaudis

saista savā starpā mīlestībā, kas saistībā ar Viņu pastāvīgi tiek atjaunota un stiprināta, lai spētu pārvarēt visus šķēršļus, kas nostājas starp viņiem un Kristu. Uzsvars šajā mielastā ir likts uz Jēzu Kristu, uz to, kas Viņš ir Saviem ļaudīm, ko Viņš dara pie viņiem un viņu labā. Mazajā katehismā atbilstoši šim saturam tiek izcelta mūsu Kunga persona un Viņa darbs, kas ir visas norises centrs. Kā jau sacīts, katehismā vispirms tiek aplūkots Sakraments pats par sevi un tikai tad – ticība, kas atveras Tam Kungam un Viņa darbam, saņemdamā to, ko Viņš dod.

Tādēļ varam runāt par Lutera atainojuma objektīvo raksturu. Kurš netic, tas nevis vienkārši Sakramentā neko neredz un nesāņem, bet arī grēko pret Kungu, kas šeit nāk pretī un sniedz Savu mīlestību. Neticībai ne tikai paliek nesāņemtas dāvanas, kuras mūsu Kungs izdala, bet – arī neticībai jāsasakaras ar pašu Kungu. Un šis fakts, ka Sakramentā nonākam saskarsmē ar pašu Kungu, kļūst par visas Sakramenta svinēšanas centru un izpratnes centrālo jautājumu. Te ir runa par Jēzu Kristus reālo klātbūtni. Tas ir centrs, ap kuru veidojas dažādi uzskati, kuri cenšas paskaidrot, kā šī reālā klātbūtne īstenojas. Tas ir stingrs, neapšaubāms centrālais punkts, kuru draudze nedrīkst pazaudēt no redzesloka, aplūkojot visus jautājumus saistībā ar Vakarēdienu.

Lutera skaidrojuma uzbūve

Mārtiņa Lutera skaidrojuma uzbūve ir analoga tai, kādu redzam skaidrojumā par Kristību. Tai ir četras daļas. Pirmās trīs daļas atbilst Kristības skaidrojuma daļām – tās runā par Vakarēdiena būtību, par tā atnesto labumu un par darbīgajiem faktoriem Vakarēdienā: vārdu un ticību. Tikai daļa “Ceturtkārt” ienes jaunas domas par to cilvēku cienīgumu, kuri saņem Vakarēdienu.

Pirmkārt

Kas ir Svētais Vakarēdiens?

Tas ir mūsu Kunga Jēzus Kristus patiesā miesa un asinis, ko pats Kristus mums, kristiešiem, ir iedibinājis ēst un dzert kopā ar maizi un vīnu.

Kur tas rakstīts?

Tā raksta evaņģēlisti Matejs, Marks, Lūka un svētais Pāvils:

Mūsu Kungs Jēzus Kristus tanī naktī, kad Viņš tapa nodots, ņēma maizi, pateicās, pārlauza un deva to Saviem mācekļiem, sacīdams: “Ņemiet un ēdiet, tā ir Mana miesa, kas par jums top dota; to dariet, Mani pieminēdami.”

Tāpat Viņš ņēma arī biķeri pēc vakarēdiena, pateicās un tiem to deva, sacīdams: “Ņemiet un dzeriet visi no tā, šis biķeris ir jaunā derība Manās asinīs, kas par jums un par daudziem top izlietas grēku piedošanai; to dariet, cikkārt jūs to dzerat, Mani pieminēdami” (Mt. 26:26–28; Mk. 14:22–24; Lk. 22:19, 20; 1. Kor. 11:23–25).

Runājot par Kristību, trīs daļas tika raksturotas kā piederīgas Kristības būtībai: iestādīšanas pavēle, *signum*, tas ir, ārēji redzamā zīme, un apsolījums, tas ir, vārds, kas dara Kristību par Jēzus Kristus personisku darbību. Vakarēdiena būtības raksturojumā nav apsolījuma vārda. Zīme parādās divējādi, proti, kā šīs zemes zīme (*signum terrestre*) maize un vīns, un kā debesu zīme (*signum coeleste*) Kristus miesa un asinis. Debesu zīme ieņem to vietu, kurā vajadzētu būt apsolījuma vārdam.

Attiecības, kādās ir šīs divējādās zīmes, raksturo prievārds “ar” (vācu val. “zem”). Vārdi “ar maizi un vīnu” ir apozīcija vārdiem “mūsu Kunga Jēzus Kristus miesa un asinis”, nevis “ēst un dzert”. Tātad Vakarēdiens ir “Mūsu Kunga Jēzus Kristus patiesā miesa un patiesās asinis ar maizi un vīnu”. Luters izmanto dažādus prievārdus, lai paskaidrotu zemes un debesu zīmju attiecības. Prievārds “zem” parāda, ka Jēzus Kristus miesa un asinis ir aplēptas zem zemes zīmju veidola, tādēļ mēs tās nespējam atpazīt kā debesu zīmes. Prepozicionālā saistība izslēdz pārvērtību, maģisku brīnumu, kurā maizes substance tiek pārvērsta Kristus miesas substancē: maize paliek maize, un vīns paliek vīns. Tomēr Kristus klātbūtne Sakramentā ir realitāte, tikai tā nav racionāli izskaidrojama, bet ir balstīta Vakarēdiena iestādīšanas vārdos izteiktajā Jēzus gribā. Par to vēl runāsim, plašāk aplūkojot iestādīšanas vārdus.

Mārtiņš Luters piebilst: “Mums, kristiešiem, ēst un dzert” – šis izteikums norāda uz Sakramenta lietojumu: Sakraments ir mielasts. Tas atbilst savam uzdevumam, kad tiek atbilstoši lietots. Tas neatbilst

Jēzus gribai, ja draudze tikai godbijīgi raugās brīnumā un ļauj tam notikt šīs draudzes labā, taču pati nepiedalās mielastā. Tādēļ uzsvars nav liekam uz pieminēšanu. Kopīgā ēšana un dzeršana ir ne tikai simbolisks tīri garīgas baudīšanas ietērps, bet drīzāk attiecas uz reālu līdzdalību mielastā, kurā Kungs Kristus pats grib būt klāt. Kā objekts saistība ar “ēst un dzert”, neapšaubāmi, ir domāta miesa un asinis ar maizi un vīnu. Taču, tāpat kā aiz maizes un vīna ir apslēpta reāli klātesošā Jēzus Kristus miesa un asinis, arī Vakarēdienā sniegtās maizes un vīna baudīšana ar muti, kā cilvēki uz zemes to dara, reizē ir garīga baudīšana ar sirdi – kā Lutera to reiz ir nosaucis. Viss cilvēks, kā garīgais, tā arī miesīgais, saņem to, kas tiek dots ar Jēzus Kristus klātbūtni. Garīgajam un miesīgajam ir jātiek atšķirtam vienam no otra, tomēr tie abi ir vienoti. Luteram bija svarīgi uzsvērt šo vienotību. Kristībā tiek nosaukts vārds, kas ir saistīts ar zīmi. Kā jau sacīts, Vakarēdienā trūkst norādes uz apsoliņumu, kas tiek piešķirts līdz ar zīmi. Kristībā pats Dievs Jēzū Kristū ir tas, kas dara Savu darbu. Viņš ir personiski klātesošs, Viņš kristī, Viņš izdala Savas dāvanas, Viņš tās piešķir Savā vārdā. Tātad Kristībā pilnīgi pamatoti varam runāt par Jēzus Kristus reālo klātbūtni. Tā dara šo baznīcas aktu par to, kam tam ir jābūt atbilstoši Jēzus gribai – par reālu pestīšanas notikumu.

M. Lutera katehismā šī pati Jēzus Kristus reālā klātbūtne tiek apstiprināta arī Vakarēdienā. Kā pēdējā mielastā pirms Savas nāves Jēzus kā namatēvs sēdēja pie galda kopā ar savējiem un sniedza tiem maizi un biķeri, tāpat Viņš to sniedz ik reizi, kad mielasts tiek atkārtots Viņa ļaužu vidū. Viņš ir klātesošs kopā ar savējiem kā mielasta sniedzējs, uzrunādams viņus un ar Savu vārdu piešķirdams viņiem dāvanas, kuras viņu labā ir izcīnījis ar Savu nāvi. Lutera šo reālās klātbūtnes domu ir izvirzījis centrā Vakarēdiena skaidrojuma otrajā, trešajā un ceturtajā daļā. Kā galveno lietu Sakramentā Lutera norāda un izceļ iestādīšanas vārdus “par jums dota un par jums izlietas grēku piedošana”. Šiem vārdiem mums jātic, lai mēs kļūtu par piedošanas dāvanas saņēmējiem un iemantotu visu, kas tajā ir ietverts. Tās ir personiskas attiecības, kas īstenojas šajā Jēzus Kristus klātbūtnē un Viņa darbībā, kas ietverta vārdā. Tās tiek sniegtas jau iestādīšanas pavēlē un pavēlē mielastu atkārtot. Arī šodien mums ir darīšana ar Jēzus reālo klātbūtni šajā nozīmē. Viņš arī šodien pulcina Savus ļaudis pie Sevis uz mielastu

gluži kā namatēvs, kas viņus personiski uzrunā un izdala tiem Savas dāvanas. Tas vienmēr ir un paliek augstākais skatupunkts, no kāda aplūkojams Vakarēdiens.

Taču Vakarēdienā ir runa vēl par kaut ko vairāk, ne tikai par šāda veida Jēzus reālo klātbūtni. Dāvana, kuru Viņš sniedz, ir Viņa miesa un asinis, tas ir, Viņš pats. Viņš ir ne tikai subjekts, bet reizē arī pats Savas darbības objekts, un šajā punktā sakpojas visa problemātika, kas ietverta kontroversē par Vakarēdienu. Jautājums, par kuru risinās diskusijas, ir Kristus miesas un asiņu reālā klātbūtne dāvanās, kuras tiek izdalītas. Neatkarīgi no Vakarēdiena dalībnieku nostājas, tā ir realitāte, un ikviens, kas piedalās mielastā pie mūsu Kunga galda, saskaras ar šo Viņa klātbūtni – vai nu tas notiktu ticībā vai neticībā.

Tātad Jēzus Kristus miesa un asinis nav tādas dāvanas, kuras atkarīgas no saņēmēja ticības, bet miesa un asinis ir zīmes, kuras norāda uz to, ko Jēzus šajā aktā dara: Viņš atdod Savu miesu un asinis un dara to par mums. Zīme pasvītro šo darbu. Tā attiecina Jēzus darbu uz to, kuram tiek dota maize un vīns. Tas, ka šī zīme ir, kas tā ir, pamatojas nevis kādos cilvēku darbos, bet ir pamatots tikai un vienīgi Jēzus gribā. Tas skaidri uzsvērts iestādījuma vārdu skaidrojumā “..ko pats Kristus mums, kristiešiem, ir iedibinājis..” Jēzus griba ienes Viņu pašu, Viņa miesu un asinis Sakramentā; tā ir Viņa griba, kas izpaužas šajā iedibināšanā. Tātad visa Vakarēdiena nozīme ir atkarīga no Kunga Kristus, kas šo mielastu ir iedibinājis. Problemātika, kas šeit rodas, tiks aplūkota vēlāk, aplūkojot vēsturisko pētījumu par Vakarēdiena būtības skaidrojumiem.

Kā Rakstu pamatojums tiek minēts stāsts par Vakarēdiena iedibināšanu. M. Lutera ir izmantojis šī notikuma atstāstu no apustuļa Pāvila vēstules (1. Kor. 11). Izskaistinošos palīgvārdus, ar kuriem šis stāstījums bija papildināts Romas baznīcas misē, viņš ir izlaidis, stingri turēdamies pie Bībeles teksta. Taču šo Pāvila stāstījumu viņš ir papildinājis ar vārdiem no sinoptiskajiem evaņģēlijiem. Tas ir harmonizēts teksts. Kad šis Vakarēdiena iedibināšanas stāsts Mazajā katehismā tiek norādīts kā Bībeles pierādījums Vakarēdienā sacītajiem vārdiem, tad vispirms ir domāta paša Jēzus īstenotā Vakarēdiena iedibināšana. “To dariet, Mani pieminēdami” ir Jēzus vārdi, kas uzskatāmi par pavēli šāda mielasta atkārtošanai. Turklāt skaidrojuma vārdos, kurus Jēzus saka, sniegdam

maizi un vīnu, ir ietverts viss apsolījums, uz kuru ticība drīkst atsaukties, saņemot šīs zīmes. Tie veido Vakarēdiena izpratnes kodolu. Lai gan šo kodolu apņem dažādu teoloģisku uzskatu jūklis, tomēr katehismam ir svarīgi satvert īsto Evaņģēlija atklāsmi šajā stāstā. Neiesaisoties tālākā polemikā, Lutera ir saskatījis un sniedzis šo Evaņģēliju vārdos “par jums dota .. un par daudziem izlietas grēku piedošanai”.

Taču stāsts par Vakarēdiena iedibināšanu pilda vēl kādu uzdevumu – tas attēlo pēdējo mielastu pirms Kristus nāves. Vai nu mēs ar saviem vēsturiskajiem līdzekļiem varam nonākt līdz šīs situācijas izpratnei vai nē, katrā ziņā Vakarēdiena nozīme nav šķirama no situācijas, kura raksturota ar vārdiem “..tanī naktī, kad Viņš tapa nodots”. Jēzus nāve ar visām to pavadošajām norisēm parāda visa šī tēla draudīgumu. Tas ir pasaules naidis, kas iespiežas pat tuvāko mācekļu lokā. Tāds pats naidis ir sagaidāms arī draudzei tās tālākajā gājumā cauri vēsturei. Tā ir un paliek pulks, kas pieder šaurajam mācekļu lokam, kuru Jēzus pēdējā naktī, pirms Viņš tika nodots, sapulcināja pie Sevis, lai apbruņotu un stiprinātu ceļam cauri vēsturei. Šis dzīvais notikuma attēlojums, no kura draudze ir sākusi savu ceļu, arī nākamajām paaudzēm ir jāpatur acu priekšā, gluži kā iziešana no Ēģiptes līdz ar Pashā mielasta iedibināšanu bija Vecās Derības draudzes acu priekšā katrā šī mielasta svinēšanas reizē.

Otrkārt

Kāds labums no tādas ēšanas un dzeršanas?

To mums rāda vārdi: “par jums dota” un “izlietas grēku piedošanai”, proti, ka ar šiem vārdiem mums Svētajā Vakarēdienā tiek dota grēku piedošana, dzīvība un svētlaime; jo, kur ir grēku piedošana, tur ir arī dzīvība un svētlaime.

Te atkal atgriežas jēdzieni, kuriem bija izšķiroši svarīga nozīme Ticības apliecības Otrajā un Trešajā artikulā, kā arī Kristībā: grēku piedošana, dzīvība un svētlaime. Tā ir visas dzīves iedibināšana no jauna, kas tiek dota samierināšanā ar Dievu. Kad Lutera runā par piedošanas un dzīvības piešķiršanu, viņš šeit saskata saistību ar vārdu, ar kuru Jēzus izdala maizi un vīnu, vairs nerunājot par Viņa miesu un asinīm. No tā nevar secināt, ka būtu radusies pretruna – šeit tiek sniegts vārds, bet nodaļā “Pirmkārt” raksturota lietiska dāvana. Vēlāk, novēr-

tējot skaidrojuma vārdus, parādīsim, ka miesas un asiņu sniegšanā kā citā darbības akta formā notiek tas pats, kas šeit izteikts vārdos “par jums dota .. un izlietas”. Kā viens, tā otrs ir Dieva vārds, runātais vārds un vārds darbībā; tie abi sader kopā, un abi kopā piešķir darbībai personisku raksturu.

Treškārt

Kā ēšana un dzeršana var darīt tādas lielas lietas?

Ēšana un dzeršana to gan nedara, bet vārdi, kas šie minēti: “par jums dota” un “izlietas grēku piedošanai”. Šie vārdi līdz ar miesīgu ēšanu un dzeršanu Svētajā Vakarēdienā ir pats galvenais, un, kas šiem vārdiem tic, tas iegūst, ko tie saka un ko tie sola, proti: grēku piedošanu.

Nodaļa “Treškārt”, tāpat kā runājot par Kristību, vēršas pret jūsmotājiem, kuri nepareizi saprot sajūtām tveramās zīmes un visu uzsvāru liek uz cilvēka darbību. Šeit vēlreiz tiek uzsvērtā Dieva vārda un sajūtām pieejamās Sakramenta dāvanas kopsakarība. Šajā abu lietu kopībā Vakarēdiens kļūst par Jēzus Kristus dāvanas personisku piešķiršanu, kas ticībā tiek apstiprināta. Sakramenta vārdi “par jums” līdz ar ēšanu un dzeršanu Luteram ir galvenā lieta Sakramentā. Tā cilvēka līdzdalība Sakramentā ir līdzdalība mielastā ticībā, ka klātesošais Kungs šajā mielastā un līdz ar mielastu piešķir cilvēkam visu Savu glābjošo mīlestību un īsteno to viņa dzīvē. Vakarēdienā grēku piedošana tiek sniegta nevis ēšanas dēļ, bet vārda dēļ.

Ceturtkārt

Kas cienīgi bauda Svēto Vakarēdienu?

Gavēšana un miesīga gatavošanās gan ir laba ārēja disciplīna, bet īsti cienīgs un labi sagatavojies ir tas, kas tic šiem vārdiem: “par jums dota” un “izlietas grēku piedošanai”. Turpretī, kas šiem vārdiem netic vai šaubās, tas ir necienīgs un nav labi sagatavojies, jo vārdi “par jums” prasa ticīgas sirdis.

Noslēgumā Mārtiņš Luters uzdod jautājumu par Vakarēdiena dalībnieku cienīgumu. Iespējams, uz šo jautājumu viņu ir pamudinājis Pāvila izteiktais nopelums korintiešiem, ko apustulis nosauc par necienīgu izturēšanos mielasta saņemšanas laikā. (1. Kor. 11:27–29)

Pāvils noslēdz savu pamācību ar vārdiem “..Kas necienīgi ēd šo maizi vai dzer Tā Kunga biķeri.. tas ēd un dzer sev pašam par sodu, ja viņš neizšķir Tā Kunga miesu.” Vārdi, kas sacīti korintiešiem, attiecās uz bagāto nebrālīgo attieksmi pret nabadzīgajiem, par kopības izjaukšanu tieši mielastā, kam taču jābūt kopības mielastam. Šis jautājums būs jāaplūko vēlreiz, kad aplūkosim Vakarēdienu kā kopīgu mielastu, bet apzīmējumi, kurus Lutere šeit izmanto saistībā ar cienīgu izturēšanos pret Vakarēdienu, norāda uz kaut ko citu, proti, uz Vakarēdiena tikumu, kas prasa no Vakarēdiena dalībniekiem noteiktas lietas, kas attiecas uz atturēšanos no ēdiena un atbilstošu apģērbu (miesīgu sagatavošanos). Šos tikumus M. Lutere ir uzskatījis par ārēju disciplīnu. Tie parāda, ka draudzē ir izpratne par piedienīgu izturēšanos. Tomēr šie tikumi nav īstais cienīgums, ko Vakarēdiens prasa, atbilstoši savai iekšējai būtībai. Jo tas prasa vienīgi ticību. Jēzus Kristus nāk pie mums Savā pilnīgajā mīlestībā, kura sniedzas līdz pat krustam – lai atnestu mums dzīvību. Un vienīgā šīs nodošanās cienīgā un tai atbilstošā izturēšanās ir ticība, apstiprinājums tam, ko Viņš dara. Šo apstiprinājumu sniedz cilvēks, pie kura tas notiek. Šādā pašāvēībā cilvēks godina Jēzu kā Kristu un tur godā Viņa darbu pie mums.

Tātad cienīga izturēšanās ir saistīta ne ar to, ka pie Vakarēdiena drīkstētu nākt tikai tas, kurš dzīvo tikumiski nevainojamu dzīvi. Vakarēdiens nav tāds kopības mielasts, kurā piedalītos cilvēki, kas sasnieguši noteiktu tikumisko līmeni, bet – tas ir grēcinieku mielasts. Tie ir mielasti, līdzīgi tiem, kurus Jēzus jau Savas zemes dzīves laikā noturēja kopā ar muitniekiem un grēciniekiem. No tā varam secināt, ka vismaz grēku atziņa un nožēla attiecībā uz saviem grēkiem būtu tā lieta, kurai jāveido cilvēka cienīgums. Neapšaubāmi, šīs lietas Lutere ir saskatījis kā tādas, kas ietvertas ticībā. Grēkatziņa un grēknožēla ir nozīmīgas Vakarēdiena cienīgai baudīšanai tādā ziņā, ka tās dzen cilvēku pie Jēzus, pie ticības Viņam. Visa cilvēka sagatavošanās, kas, neatkarīgi no šādas ticības, tiek paveikta ar mērķi radīt cienīgumu Vakarēdiena saņemšanai, pašos pamatos parāda, ka cilvēks vēl nav sapratis, kālab Jēzus ir iedibinājis Jaunās Derības mielastu. Tā Vakarēdiens viegli var pārvērsties par tādu mielastu, kas jau savā ārējā norisē drīzāk parāda smaga aprūtinājuma raksturu, un vairs nav priecīgu gaviļu pilns mielasts, kāds tas bija Vakarēdiena saņēmējiem agrīnajā draudzē (Ap. d. 2:47).

Vakarēdiena būtība – vēstījums par Jēzus mielastu ar Viņa mācekļiem

Mārtiņš Luters, sekojot baznīcas tradīcijai, ir uzlūkojis stāstu par mielastu, ko Jēzus ir turējis kopā ar mācekļiem pēdējā vakarā pirms Savas nāves, kā baznīcas Vakarēdiena svinību iedibināšanas stāstu. Pavēle atkārtot šādu mielastu: “To dariet, .. Mani pieminēdami!” (Lk. 22:19) bija pamats šim uzskatam. Stāstā ir runa ne tikai par norisēm un vārdiem, kas saistās ar šo vienu vienreizējo notikumu, pēdējā vakarā pirms Jēzus nāves, bet arī ataino to, kas turpinās un notiek draudzē līdz pat šai dienai. Jēzus darbā un vārdos izpaužas Viņa gribas atklāsmē; tā ir leģitimācija visiem sekojošajiem Vakarēdiena mielastiem Viņa baznīcā cauri gadu simtiem – “tiekāms Viņš nāk” (1. Kor. 11:26).

Kad kristieši runā par Kristus klātbūtni Vakarēdienā, tad pamatojums šādai ticībai meklējams vienīgi Jēzus gribā, kuru Viņš ir darījis zināmu ar pirmā Vakarēdiena iedibināšanu. Luters šo gribas pasludinājumu attiecina vispirms uz Kristus klātbūtni maizē un vīnā. Taču, lai kā šī klātbūtne tiktu saprasta, tās realitāte pamatojas vienīgi Jēzus gribā. Ne liturģijas vārdi, ne Vakarēdiena dalībnieku ticība, bet tikai Jēzus griba nes Viņu Sakramentā. Šajā Kristus reālās klātbūtnes pamatojumā ar Viņa gribu, kas izpaužas Vakarēdiena iedibināšanas pavēlē, ir ietverta novēršanās no transsubstanciācijas, kas tiek atzīta Romas baznīcā. Saskaņā ar šo mācību, ar priesteru vārdiem, ar iedibināšanas vārdu atkārtošānu, kas atskan no priesteru mutes, maize un vīns pārvēršas Kristus miesā un asinīs. Šis maģiskais buršanas akts Reformācijā ir pārvarēts – personiskā ticībā Kungam un Viņa gribai, kas vēsta uz mūsu glābšanu. Kristus klātbūtne, ko mēs ticībā apliecinām, ir Viņa mīlestības brīnums, kas darīts mūsu labā. Tā ir saistāma tikai ar šo Viņa mīlestības gribu un nekādā ziņā nav skaidrojama ar racionālu pārdomu palīdzību. Turpretī transsubstanciācijas mācība kā skaidrojuma mēģinājums ir īstā brīnuma racionalizācija.

Mārtiņa Lutera viedoklis ir pamatots, ievērojot kā priekšnoteikumu Vakarēdiena iedibināšanas stāsta vēsturiskumu, proti, ka vēsturiskais Jēzus pēdējā vakarā pirms Savas nāves patiesi ir turējis šo mielastu, ka Viņam ir bijis nodoms iedibināt šādu praksi nākotnē un ka Viņa sacītajos vārdos ir bijis ielikts tieši tāds saturs, kādu to draudze vēlāk

ir sapratusi. Tātad Vakarēdiena svinēšana un Vakarēdiena izpratne ir pamatota vēsturiskumā. Taču kritiskie pētījumi apšaubā tieši šo punktu.

Te jāsaaka tas pats, ko esmu sacījis par Kristības pavēli, proti, ka draudzes ticība – ka Vakarēdienā mums ir darīšana ar skaidri izteikto Jēzus gribu – galu galā ar vēsturisku pētījumu līdzekļiem nav ne pierādāma, nedz arī atspēkojama. Ir runa par Vakarēdiena iedibināšanas stāstu interpretācijām, kurām ir lielāka vai mazāka ticamība. Turklāt stāsti ir nevis stāsti vārda tiešā nozīmē, bet drīzāk liturģiskas formulas, kas dažādās draudzēs ir izveidojušās saistībā ar Vakarēdiena svinēšanu un kam ir pasludinājuma raksturs. Neapšaubāmi, ar šo formu saistās draudzes ticība tam, ka šajos vārdos skaidri izteikts nāvē nodotā Jēzus gribas pasludinājums vēlāko laiku draudzei. Līdz ar Vakarēdiena svinēšanu cilvēks stājas to ļaužu lokā, kuri ticībā uzņem Vakarēdiena iedibināšanas vārdu pasludinājumu. Šis loks sniedzas tālu pagātnē agrīnajā kristiešu draudzē – kā to apliecina Pāvils, atsaukdamies uz tradīciju. “No Tā Kunga es esmu saņēmis, ko arī jums mācīju” (1. Kor. 11:23). Šie apustuļa vārdi ir datēti ar apmēram 50. gadu pēc Kristus dzimšanas, tas ir, apmēram divdesmit gadu pēc Kristus nāves. Katehismā nevar tikt aplūkoti argumenti par un pret Vakarēdiena iedibināšanu attiecībā uz nākotnes baznīcu. Vēl varam sacīt tikai vienu lietu: kā pozitīvā nozīmē tradīcija sakņojas dziļi agrīnajā kristietībā, tā negatīvā nozīmē visas kritikas centrā ir dogma, ka Jēzus ar Savu eshatoloģisko nostāju, tas ir, gaidīdams nākamo valstību tieši pēc Savas nāves, nav gribējis veidot baznīcu, tātad arī ar Vakarēdiena iedibināšanu gribējis norādīt tikai uz Savu nāvi un tai sekojošo valstības nākšanu, nevis uz tālāko baznīcas attīstību.

Saskaņā ar sinoptiskajiem evaņģēlijiem Jēzus pēdējais mielasts kopā ar mācekļiem ir svinēts saistībā ar Pashā mielastu. Arī ar šo faktu saistās kritiskas domas, kuras pamatojas galvenokārt Jēzus nāves hronoloģijā, jo, ja Jēzus vakarā pirms Pashā svētkiem ir turējis mielastu, tad Viņam bija jātiek sistam krustā tieši Pashā svētkos. Tas nešķiet ticami, jo lielos svētkos nāvēssods nedrīkstēja tikt izpildīts. Tādēļ arī Jānis datē Jēzus sodīšanu ar dienu pirms Pashā svētkiem, ar tā saucamo sataisāmo dienu pirms Lieldienām, kā Lutērs to nosauc savā Bībeles tulkojumā. Taču, lai kā tiktu novērtētas šīs grūtības, tomēr, no otras puses, šī kopsakarība ar Pashā mielastu sniedz veselu rindu viedokļu, kuri var dot būtisku

ieguldījumu Jēzus darbības izpratnē. Tas vispirms attiecas uz atkārtojuma pavēli: “To dariet, .. Mani pieminēdami!”, ko savos stāstījumos pievieno Pāvils un Lūka. Neapšaubāmi, šeit saskatāma analogija ar Pashā svētku svinēšanu. Arī Pashā mielasts bija piemiņas mielasts, atgādinājuma mielasts. Taču šeit nav runa par pieminēšanu mūsdienu modernajā nozīmē, jo tiek pieminēts nevis vienkārši kāds pagātnes notikums, bet šeit ir pagātnes klātbūtne tagadējā laikā. Ikvienai paaudzei ir pienākums izskatīties tā, it kā tā pati būtu izvesta no Ēģiptes, būt klāt un svinēt līdz ar atbrīvoto tautu. Pestīšanas vēstures notikums no pagātnes ienāk tagadnē. Tā ir tā pati norise, kura tiek attēlota stāstā par derības noslēgšanu (5. Moz. 5:3): “Ne ar mūsu tēviem Tas Kungs ir šo derību noslēdzis, bet gan ar mums, kas visi esam šodien šeit dzīvi.” Tas ir atgādinājums *repraesentatio* nozīmē.

Taču ne tikai pagātnes pestīšanas vēsture Pashā mielastā kļūst par tagadni. Mielastam reizē ir arī eshatoloģiska nozīme. Tas jau tagad tiek svinēts nākamajā Dieva valstībā. Tagadējā mielasta laikā reizē notiek nākotnes mielasts. Jūdu svētkos palika viena brīva vieta pie galda – Tam, kurš nāks, Mesijam, kurš uzcelš nākamo Dieva valstību. Tātad tagadnē tiek pieredzēti ne tikai pagātnes, bet arī nākotnes notikumi. Šī tagadnes notikuma dalībnieki tiek uzņemti pestīšanas vēsturē ne tikai simboliski, bet reālā veidā. Mielasts reprezentē, dara par tagadni pestīšanas notikumu, Dieva žēlastības darbu – šajā aktā, kas ietver pagātni, tagadni un piepildījumu. Šo raksturīgo domu neš arī pavēle ik gadu atkārtot šīs piemiņas svinības (2. Moz. 12:14): “Šī diena lai ir jums piemiņas diena; to svinēt kā svētkus Tam Kungam – tas lai jums ir par mūžīgu likumu uz audžu audzēm.” Ik reizi, kad svētki tiek svinēti atkal, tie ir tie paši, kas sākumā, jo sākotnējie svētki tiek svinēti līdz.

Ja Jēzus pēdējais mielasts tiek aplūkots kā analogija Pashā svētkiem, tad nevar neatzīt, ka šādi tiek apgaismotas vairākas neskaidras vietas Vakarēdiena iedibināšanas stāstā, un tas ļauj jaunā veidā saprast šo mielastu un līdz ar to arī izveidot šī mielasta jauna veida svinēšanu baznīcā.

Te paliek nenoskaidrots, vai Jēzus ar Saviem mācekļiem tiešām ir svinējis Pashā mielastu, vai arī tas ir bijis sava veida svētku priekšvakara mielasts, jo īstā Pashā mielasta laikā Jēzus vairs nav bijis mācekļu vidū. Pēdējā gadījumā Viņš ir uzskatījis pats Sevi par Lieldienu Jēru,

kas tiek nokauts. Taču, lai kā hronoloģiski būtu risinājušies šie svinību notikumi, tomēr nevar palikt neievērota analogija ar Pashā svētkiem. Tas nav nejauši, ka tā ir saskatāma cauri visiem Evaņģēlija stāstiem. Vispirms šeit ir runa par to, lai tiktu satverta doma, kura bija Pashā svinību pamatā un izpaudās arī Vakarēdiena iedibināšanā. Tikai sekojot šādam domāšanas veidam, ir skaidrs pamatojums stāstam par Vakarēdiena iedibināšanu un vēlākajām baznīcas svinībām.

Tas vispirms attiecas uz mielasta atkārtošanas pavēli. Jēzus mielasts kopā ar mācekļiem, tieši tāpat kā Pashā mielasts, bija piemiņas mielasts. Piemiņa šajā gadījumā nozīmē ne subjektīvu, psiholoģisku piemiņu to cilvēku vidū, kuri piedalās mielastā, bet reālu klātbūtni pagātnes notikumos un nākotnes pestīšanas notikumā, kurā tiek uzņemti mielasta dalībnieki. Vakarēdienā ir runa par pestīšanas notikumu, ko Jēzus Kristus īsteno ar Savu nāvi pie krusta. Sākotnējās svinībās ietverts nākamajā dienā gaidāmās Jēzus nāves paredzējums, un turklāt arī līdz ar Jēzus nāvi pilnīgi pabeigtās pestīšanas un nākamās valstības paredzējums. Vakarēdiena svinēšanas baznīcā ir saistīta ar pirmā Vakarēdiena svinību ienākšanu tagadnē. Mūsdienu Vakarēdiena dalībnieki tiek iesaistīti toreizējo dalībnieku lokā un svin līdzī. Baznīcas Vakarēdiena svētki ir arī Kristus upura nāves ienākšana tagadnē, ne tikai paredzējuma veidā, kā pirmajā Vakarēdienā, bet arī ar pagātnes notikuma, Golgātā nestā upura, reprezentāciju. Saskaņā ar šādu domāšanu ne mēs ar saviem priekšstatiem nostājamies zem Kristus krusta, bet Kristus krusts itin kā nāk pie mums, uzņem mūs lielajā samierināšanas notikumā, kas risinās tur, tā ka “par jums”, kas izpaužas pie krusta, kļūst par klātesošu realitāti, kurai piederam arī mēs, tagadējie dalībnieki.

Tajā pašā laikā tiek radīta saistība ar pestīšanas vēstures notikumiem pagātnē Vecajā Derībā. Notikums pie krusta un tā pieminēšana noved līdz piepildījumam to, kas Vecajā Derībā tēla veidā atklājas kā Israēla bērnu atbrīvošana no ēģiptiešu rokas. Ņemot vērā Jēzus pēdējā mielasta analogiju ar Pashā svētkiem, ir redzams baznīcas Vakarēdiena svinību pamatojums ar Jēzus skaidro atkārtojuma pavēli, kā to saskata M. Luters. Vakarēdiens ir piemiņas mielasts reālistiskā nozīmē. Tas ir arvien no jauna atkārtojams pestīšanas notikums, kas tiek ienests tagadnē; tā notikuma atkārtojums, kas notika pēdējā vakarā pirms Jēzus

nāves, šī notikuma reprezentācija, kā to varētu apzīmēt ar svešvārdu. Tomēr te nav runa par formālu pestīšanas notikuma atkārtojumu, bet par tā saturu, par to, kas Vakarēdienā notiek tagadnē. Tas atklājas tiešā paskaidrojuma vārdos, *verba testamenti* (derības [slēgšanas] vārdi). Par to runāsim nākamajā nodaļā.

Iedibināšanas vārdi

M. Luters skaidrojumu Mazajā katehismā sāk ar vārdiem: “Tā ir mūsu Kunga Jēzus Kristus patiesā miesa un asinis.” Tā tiek apstiprināta Jēzus Kristus miesas un asiņu reālā klātbūtne. To Luters dara, pamatojoties iedibināšanas notikuma apraksta vārdos, izceldams vārdu “ir” izteikumā “tā ir Mana miesa”. Tātad vārds “ir” norāda uz Kristus miesas reālo klātbūtni. To izsaka Lutera skaidrojuma vārdi: “Tā ir mūsu Kunga Jēzus Kristus patiesā miesa”. Izteikums ir domāts polemiski, vēršoties pret Vakarēdiena simbolisku izpratni, ka maize un vīns, kas Vakarēdienā tiek sniegts, ir līdzība kaut kam tādām, kas tiek dots arī citur saskarsmē ar Kristu. Elementi norāda uz to, bet saskarsme ar Kristu nav saistīta tieši ar Vakarēdienu vai ar tā elementiem. Tā Vakarēdiens zaudē savu specifisko nozīmi. Ja paturam redzeslokā Kristus reālo klātbūtni Vakarēdienā ar elementiem – maizi un vīnu, kā Luters to domā, tad ir nepieciešams sargāties no diviem pārpratumiem, kuri viegli rodas, ja šīs domas tiek atdalītas no visas Evaņģēlija kopsakarības.

1. Arī saistībā ar elementiem – maizi un vīnu – nevar būt runa par lietisku dāvanu, kas ir itin kā nošķirta no Jēzus personas un darbojas pati par sevi. Sastapšanās personiskais raksturs šajā lietā ir jāatzīst, lai izvairītos no draudiem, ka Vakarēdiens tiktu uzlūkots kā buršanas akts, gluži kā savulaik grieķu baznīcā, kas tā baudišanu uzskatīja par medicīnu, kas sniedz nemirstību. Kā visu šo darbību nosaka centrālais punkts, proti, ka pats Jēzus ir Tas, kurš darbojas un sniedz Vakarēdienu, tāpat Viņš ir Tas, kurš Vakarēdienā sniedz pats Sevi. Miesa un asinis nav jāsaprot kā atsevišķi, no Jēzus personālās vienības šķirti lielumi, kuriem Viņš piešķir īpašu iedarbības spēku. Tie nav materiāli, kas ir Jēzus klātbūtnes nesēji, bet tie apzīmē Viņa personu kā veselumu. Citiem vārdiem sakot, Viņš atdod pats Sevi. Viņš atdod Sevi tiem, kuri ir pulcējušies pie Viņa galda līdz ar maizi un vīnu jeb maizē un vīnā.

“Maizē un vīnā” šeit nozīmē telpisku klātbūtni. Dievs Jēzū Kristū ir klātesošs – ne visur vai kaut kur, bet tieši šeit un tieši tagad, ar šīs maizes ēšanu un ar dzeršanu no šī biķera, atbilstoši Viņa apsolījumam. Vārds “ar” nozīmē: māla trauks, Dieva pilnības nesējs, nesaplīst no šīs pilnības. Te nenotiek nekāda pārvērtība, nekāda substances pārmaiņa. Par “aiz” esam runājuši jau iepriekš. Tas norāda uz klātesošā Kristus aplēpto klātbūtni – aiz elementu apveida. Viņš pats nav sajūtām satverams. Taču ar visām šīm pārdomām, kuras pamatoti liek skatienam pakavēties pie elementiem, nekad nedrīkst tikt atstāts nepamanīts Kristus klātbūtnes notikuma raksturs. Elementi ir Kristus klātbūtnes nesēji. Kristus darbojas ar to starpniecību, tajos Viņš mums sniedz pats Sevi, bet tādi tie nav paši par sevi, bez šīs Jēzus darbības.

2. Nevar atstāt neievērotu to, ka šādi maizes un vīna izdalīšana iegūst arī simbolisku raksturu: te līdzības veidā attēlojas paša Jēzus nodošanās. Un tomēr šī Jēzus darbība nav tikai simboliska darbība, bet līdzībā ir ietverta reāla piešķiršana, Sevis paša dāvināšana mielasta dalībniekiem. Tā ir darbīga līdzība, kas paveic to, ko tā attēlo.

Te saskatāma zināma paralēle ar mistēriju kultiem vēlinajā antīkajā laikmetā, kur arī pastāvēja simboliskas darbības, kurām tika piedēvēts darbīgs spēks – spēja paveikt to, ko tās attēlo. Izejot no šīs analogijas, ir mēģināts saistīt Vakarēdiena rašanos helēniskajās draudzēs ar šādām ietekmēm. Taču Jēzus pēdējā mielasta svinēšana un arī baznīcas Vakarēdiens, atšķirībā no mistēriju kultu simboliskajām darbībām, sakņojas konkrētā vēsturiskā notikumā, kura centrā atrodas konkrēta vēsturiska persona, nevis simbolisks tēls. Vakarēdienā nav runa par nodošanās simbolu vispār, bet par šī viena vienīgā Jēzus nodošanos, kas notikusi visas pasaules labā pie krusta Golgātā. Viņš vienīgais nodod pats Sevi, Savu miesu un asinis kā upuri par mums, mūsdienu cilvēkiem. Šīs nodošanās piešķiršana notiek galda kopībā. Nododšanās pie krusta tiek piešķirta ar maizes un vīna sniegšanu. Luters par to saka: “Ja gribu, lai mani grēki tiktu piedoti, man nav jāsteidzas nokļūt pie krusta, jo tur piedošana vēl netiek izdalīta. Man nav arī jāpaliek pie Kristus ciešanu piemiņas un atziņas, jo arī tur es to neatrodu, bet man jāsteidzas pie Sakramenta jeb Evaņģēlija – tur atrodu vārdu, kas piešķir, izdala, dāvā un sniedz man piedošānu, kura izcīnīta pie krusta.” Tas ir tas pats, ko Luters sekojošajās nodaļās apzīmē kā *verba testamenti*: “Par jums dota

.. un par jums izlietas.” Šeit, maizes un vīna sniegšanā, *in actu* notiek tas, kas īstenojas tur izrunātajā vārdā. Jēzus to, ko bija nolēmis paveikt pie krusta, Vakarēdiena iedibināšanā ir atstājis nākamajām paaudzēm kā mantojumu, ļaujot tām pavisam konkrētā formā kļūt līdzdalīgām šajā notikumā. Luteram pavisam pamatotā veidā vārds “testaments” iegūst juridisku nozīmi, kāda ir mantojumam pilsoniskajā dzīvē.

Tātad pamatā ir pagātnes un nākotnes notikuma pārnešana tagadnē, kādu redzējām saistībā ar Pashā mielastu. Tikai notikums, kura piemiņa, tas ir, pārnešana tagadnē šeit tiek svinēta, ir Jēzus krusts. Tas stājas tajā pašā vietā, kurā Pashā mielastā bija tautas atbrīvošana no Ēģiptes un pasargāšana. Taču šī notikuma centrā atrodas paša Jēzus persona. Tā ir klātesoša kā viss ar Kristu saistītais notikums.

Kristus skaidrojuma vārdi

No šādas domāšanas viedokļa vārdi, kurus Jēzus saka, izdalīdams maizi un vīnu, iegūst savu īsto nozīmi. Ar pēdējā mielasta gaitu Jēzus ir pievienojies Pashā mielasta tēlam. Tas bija mielasts, kas saistīts ar noteiktu dievkalpojuma ritu, ar sava veida liturģiju. Četri biķeri ar vīnu tika svētīti ar īpašiem slavinājuma vārdiem un doti apkārt. Tāpat svinību gaitai piederēja tas, ka namatēvs lauza neraudzētas maizes, un tad atsevišķi maizes gabali ar pateicības lūgšanas vārdiem tika sniegti mielasta dalībniekiem. Visu svinību centrā bija piemiņa. Uz jaunāko galda kopības locekļu jautājumiem par rita nozīmi namatēvs atbildēja ar stāstu par tautas izešanu no Ēģiptes (5. Moz. 26:5–11) un paskaidroja atsevišķas darbības detaļas ar stāstu par tālaika vēsturisko situāciju. Pats mielasts bija upurmielasts, kas sastāvēja no upurētā jēra ar veselu rindu piedevu, kuras simbolizēja atsevišķas tālaika notikuma iezīmes: tā bija neraudzēta maize, rūgtas zāles un augļu biezenis.

Stāsts par Vakarēdiena iedibināšanu atbilst Pashā mielasta shēmai. Tajā vietā, kur namatēvs lauza maizi gabalos un izdalīja atsevišķus gabalus mielasta dalībniekiem, tagad ir Jēzus vārdi, ko Viņš saka, lauздams maizi. Biķera vārdi ir tajā vietā, kur Pashā mielastā pēc pabeigtas maltītes tika dzerts trešais biķeris. Šie Jēzus vārdi abos gadījumos ir skaidrojuma vārdi. Tie paskaidro abas darbības – ne vairs izejot no

atgādinājuma par sākotnējo Pashā norisi Ēģiptē, bet tie paskaidro Jēzus īstenoto pestīšanas notikumu.

Maizes vārdi

Maizes vārdi vispirms ir saprotami tā: kad Jēzus bija ņēmis maizi un pateicies, tas ir, sacījis nepieciešamo galda lūgšanu, un lauzis maizi ar nolūku to izdalīt, Viņš sacīja: “Tā ir Mana miesa”. Pashā liturģijā ir atgādinājums par postu Ēģiptē un par iziešanas steigu, kuras dēļ nebija atļauts maizi izraudzēt, – “tā ir posta maize”. Šeit ir sacīts: “Tā ir Mana miesa.”

Atskatoties uz teksta sākotnējo formu aramiešu valodā, ir ticams, ka vārds “miesa” vienkārši ir bijis pirmās personas vietniekvārda vietā. Miesa apzīmē personu. Jēzus ir sacījis šādi: “Tas esmu Es”. Te nav materiālas identifikācijas tādā nozīmē, kā: pēc substances tā ir Mana miesa; nedz arī šeit atrodama norāde uz tīri simbolisku darbību, kā: maize nozīmē Manu miesu; tas ir simbols, Manas miesas līdzība. Maizes sniegšanā, saņemšanā un ēšanā Kristus pats ir klātesošs kā Tas, kurā visa Jaunās Derības pestīšanas norise ir saņemta kopā un aktualizēta. Šīs pestīšanas norises centrā stāv Viņš pats, tajā Viņš ir klātesošs. Tā ir tagadne tiem, kuri saņem maizi. Ar vārdiem “tā ir Mana miesa” Jēzus dara pats Sevi līdz ar visu pestīšanas norisi klātesošu mielasta dalībniekiem.

Ar vārdu “miesa” dažos teksta tulkojumos ir saistīta divdabja forma, proti, “par jums dota” (Lk. 22:19); “par jums lauzta” (1. Kor. 11:24). Šis divdabis apzīmē Jēzus upura nāvi, kas notiek mielasta dalībnieku labā. Tas, ko Jēzus ar Savu nāvi iegūst, tiek piešķirts mielasta dalībniekiem. Taču sākotnējā forma ir tā, kura atrodama dažos Pāvila vēstules teksta variantos: tā ir Mana miesa – par jums. Tātad ne tikai upura nāve pie krusta ir notikusi par viņiem, bet Jēzus dzīve kā veselums, sākot no Viņa piedzimšanas par Cilvēku, ir dzīve par viņiem; un šīs dzīves centrs un augstākais punkts ir miršana par viņiem. “Es – par jums”. Tas norāda arī uz nākotni, uz augšāmcelšanos un paaugstināto Kungu, kas sēž pie Dieva labās rokas, tas ir, piedalās Dieva īstenotajā valdīšanā pār pasauli. Arī šis paaugstinātais Kungs ir par viņiem. Jēzus Kristus visā Savas dzīves plašumā sniedz Sevi savējiem – kā Tas,

kas par viņiem dzīvo un mirst. Maizes vārdi, šis “Es – par jums” ir visdziļākā Viņa mīlestības izpausme. No šīs mīlestības viņi dzīvo. Tās piešķiršana ir viņu iztikas līdzeklis vārda vispatiesākajā nozīmē. Viņš ir dzīvības maize – kā Jāņa evaņģēlijs Jēzu nosauc. Maizes vārdi reizē ir Dieva mīlestības apzīmējums, kurā Jēzus atklāj pats Sevi un kurš sniedzas pāri visam, kas šķir Dievu un cilvēku, kas samaitā cilvēka dzīvi. Tas sniedzas pāri visam un atklāj Dievu Viņa dziļākajā būtībā: Dievs ir mīlestība. Šajā “par jums” ir ielikta Viņa mīlestības dinamika, tās darbīgais spēks, kas aizved Viņu pie krusta un kas šajā kopīgajā mielastā uzņem atsevišķus cilvēkus šīs mīlestības darbības lokā, kas visu dzīvi dara jaunu. Šajā “par jums” ir ietverts viss, ko Dievs Jēzū dara mūsu pestīšanas labā līdz pat laiku beigām.

Biķera vārdi

Jūdu Pashā svētkos pēc galvenā mielasta, pēc Lieldienu jēra ēšanas, tika dots apkārt un dzerts trešais biķeris. Sniedzot šo biķeri “pēc Vakarēdiena”, Jēzus to pavada ar jaunu skaidrojuma vārdu: “Šis biķeris ir jaunā derība Manās asinīs, kas par jums un par daudziem top izlietas grēku piedošanai.” Tas papildina maizes vārdus: Tas, kas ir klātesošs viņu labā, ir Tas, kas atdod Savu dzīvību, lai sniegtu viņiem samierināšanu. Tas attiecas uz pirmā mielasta dalībniekiem kā nākotnē gaidāmā notikuma paredzējums. Viņi kļūst par šī nākotnes notikuma dalībniekiem. Tas attiecas arī uz vēlāko baznīcas svinību dalībniekiem – kā pagātnes notikuma atsaukšana tagadnē. Viņi līdzīgā veidā kļūst par tā notikuma dalībniekiem, kurš ir noticis pie krusta. Viņi nonāk saistībā ar Jēzus nāves notikumu. Pāvils (Rom. 6:3) par to saka: “Vai jums nav zināms, ka mēs visi, kas Jēzus Kristus Vārdā esam kristīti, esam iegremdēti Viņa nāvē?” Šī nonākšana vienā laikā ar Viņa nāvi ir mūsu priekšā arī Vakarēdiena norisē.

Dalība Jēzus Kristus asinīs ir arī daļa pie jaunās derības Viņa asinīs, tas ir, līdzdalība derībā, kas rodas ar Viņa asiņu palīdzību. Lutera vietām ir lietojis vārdu “testaments” attiecībā uz novēlējumu. Vecajā Derībā ar šo vārdu tiek apzīmētas Dieva derības attiecības ar Israēla tautu. Pie Jēzus krusta Dievs atjauno grēka izpostītās attiecības ar cilvēku. Testaments jeb derība apzīmē šo Dieva “iedibinājumu”, Viņa žēlas-

tības pilno gādību, Dieva jauno kārtību jeb izkārtojumu, kura pamatā ir tas, ka Jēzus atdod Savu dzīvību. Jēzus darbības un līdz ar to visas Evaņģēlija vēsts jēga ir šī grēka un nāves izpostītās dzīves radīšana no jauna. Šeit, pie krusta, tiek likti pamati jaunai dzīvei. Pie krusta Dievs iedibina jaunas attiecības ar cilvēku, un no tām izaug viss pārējais. No jauna iedibinātās attiecības ir samierināšanas attiecības. Samierināšana ir objektīvs fakts, Dieva iestādījums, kurā viss naidīgums tiek atcelts. Dievs pārstāj būt mūsu ienaidnieks. Cilvēks tiek uzņemts šajā miera līgumā. Viņš drīkst to apstiprināt ticībā un ticībā nostāties uz šī pamata. Tā Dievs rada šo jauno faktu. Jēzus nāve vienlaikus ir pats īstākais un sākotnējais darbs, uz kuru virzīta visa Viņa dzīve, kas ir Viņa zemes dzīves piepildījums un noslēgums. Jēzus upura darbs ir noticis tālab, lai radītu jaunas attiecības starp Dievu un cilvēkiem.

Vakarēdiens uzsver samierināšanas saistību ar Jēzus upura nāvi. Te ir saskatāma piedauzība. Kādēļ tad Dievs nevarētu ļaut Sevi samierināt bez šī asiņainā upura? Jēzus uz šo jautājumu ir atbildējis tā, ka Viņš ir apstiprinājis Dieva nāves spriedumu par grēku, taču apstiprinājis to tādā veidā, ka uzņēmis sodu grēcinieku labā viņu vietā, lai grēcinieki kļūtu brīvi. Viņi kļūst brīvi par šādu cenu. Mīlestība, kas izpaužas šajā notikumā, ir svēta mīlestība. Šī mīlestība, kurā visa Dieva bardzība pret grēku un viss Viņa glābjošās apžēlošanās lielums pār grēciniekiem kļūst par vienotu veselumu, ir īstā krusta mistērija. Tas ir pats Dieva noslēpums, kas ar Jēzus augšāmcelšanu ir apstiprinājis Viņa nodošanos. Viņā, Dieva mīlestībā, tiesa un žēlastība kļūst vienotas.

Te nav iespējams izveidot aprēķina piemēru, kurā Jēzus nāve būtu ekvivalents cilvēku vainai Dieva priekšā, ko Jēzus kā vietnieks ir uzņēmis un kam, no otras puses, piespiedu kārtā atbilstu Dieva nostāja. Šīs lietas nav izsakāmas, nedz nosakāmas ne ar kādu aprēķinu palīdzību. Dieva "jā", ko Viņš saka ar Kristus augšāmcelšanos, samierināšanās ir pamatota Viņa brīvībā. Taču šajā Jēzus darbā pie krusta samierināšanās kļūst par izšķirošu realitāti cilvēcei: Dievs mūs ir samierinājis ar Sevi. Šī Dieva svētā mīlestība Jēzū ir tā, kam mēs drīkstam ticēt. No Dieva svētuma un mīlestības ticība iegūst savu ietekmi. Cilvēks nedrīkst jokot ar šo mīlestību. Krustā Dieva mīlestības lielais svars gūst savu īsto izpausmi.

Visu šo norisi Jēzus izsaka paskaidrojuma vārdos biķerim. Viņš nepārprotami runā par Savu gaidāmo nāvi un apzīmē šo notikumu kā to, kas rada jaunas attiecības ar Dievu. Vīna sniegšana un baudīšana, analogi maizes sniegšanai un baudīšanai, ir pie krusta notikušās samierināšanas reprezentācija, tās pārnešana tagadnē. Tā notiek katrā Vakarēdiena svinēšanas reizē. Upura atkārtojums nenotiek; taču Golgātā nestais upuris ir tas, kas ar pirmā Vakarēdiena starpniecību baznīcā piešķir spēku un darbību ikvienam Vakarēdienam. Vārdi “to dariet, mani pieminēdami” nav vēlāk pievienota piebilde, kas attaisno draudzes tradīciju, bet šie vārdi ir pamatoti Vakarēdiena būtībā, tā analogijā ar Pashā mielastu.

Kopsavilkuma veidā varam sacīt: Vakarēdiens kļūst par īstenoto Dieva samierināšanās vārdu visām nākamajām paaudzēm, līdz Tas Kungs nāks. Pati Vakarēdiena svinēšana, ko īsteno baznīca, ir šīs samierināšanās pieminēšana, šīs samierināšanās, kas pie notikusi pie krusta visas pasaules labā – šī vārda reālajā izpratnē, kā mēs to esam redzējuši. Tas ir samierinājuma piedāvājums visiem cilvēkiem. Šī piedāvājuma pieņemšana notiek ticībā. Ticība uztver Dievu nopietni Viņa tiesā pār grēku un Viņa piedošanas žēlastībā. Ticība uztver nopietni Jēzu Kristu, krustā sisto, kura krusts ir samierinājuma deklarācija. Tā uztver nopietni vārdu par samierināšanu, kas Vakarēdienā tiek personiski apsoltā, kad ēdam maizi un dzeram no biķera, tādējādi pasludinot mūsu Kunga nāvi, to, ka Viņš ir miris par mums. Ticība ir vienkārši šo jauno attiecību apstiprinājums.

Mums šķiet pavisam svešāda un aizplīvurota tā domu gaita, kas nostājusies aiz šīs norises un tās pārnešanas tagadnē. Ir vajadzīga sirds vientiesība, lai aiz tā visa saskatītu vienkārši Jēzus un Dieva mīlestības gribu, uz ko drīkstam paļauties, kas šajā galda kopībā iegūst aptveramu apveidu mūsu šīsdienas pasaulē. Apustuļu darbos (2:47) par pirmās draudzes Vakarēdiena kopību sacīts, ka “..tie lauza maizi un baudīja barību ar gaviļem un vientiesīgu sirdi”.

Vakarēdiena eshatoloģiskais piepildījums

Gluži kā Pashā mielastam bija savs piepildījums kā pagātnē, tā arī nākotnē, tāpat tas ir arī ar Vakarēdienu. Līdzās krusta notikuma pārņemšanai tagadnē Vakarēdienam ir arī eshatoloģiska nozīme. Visos četros Jaunās Derības vēstījumos šis raksturs vairāk vai mazāk ir saskatāms: Mateja evaņģēlijā (26:29), Marka evaņģēlijā (14:25), Lūkas evaņģēlijā (22:14–18), 1. vēstulē korintiešiem (11:26). Jēzus norāda uz nākamo valstību, kurā Viņš no jauna ēdīs maizi un dzers no biķera. Pāvils savu stāstu par Vakarēdiena iedibināšanu noslēdz ar norādi uz to, ka Kungs nāks atkal. Tas piešķir īpašu nokrāsu mielastam, ko Jēzus svin kopā ar mācekļiem. Pats šis mielasts kļūst par norādi uz atjaunoto ēšanu un dzeršanu Dieva valstībā. Lūka runā par to, ka nākamā Dieva valstība būs piepildījums. Pestīšana no ēģiptiešu rokas un pasargāšana ar Vecās Derības Lieldienu jēra asinīm vēl nav īstā atbrīvošana, kuru Dievs ir paredzējis Savai tautai. Drīzāk tā ir nākamās, galīgās pasargāšanas un atbrīvošanas tēls, kas tikai nākamajā valstībā kļūs par realitāti. Tomēr nākamā valstība nes arī šī Pashā mielasta piepildījumu, proti, visa tā piepildījumu, ko Jēzus sniedz Saviem mācekļiem Vakarēdiena kopībā. Jēzus vārdi ir reizē nāves un dzīvības pravietojums, sāpju un cerību sasaiste vienā veselumā. Ievērojot nāves tuvumu, šajā skatījumā uz nākotnes mielastu izpaužas Jēzus pārliecība par uzvaru. Jēzus Savas ciešanas un nāvi nav uzlūkojis kā atspēkojumu pasludinājumam par Dieva valstību. Vēl vairāk – Viņa ciešanas un nāve kļūst par daļu no šīs valstības īstenošanās. Nāves priekšā Viņš runā kā uzvarētājs.

Šī spriedzes pilnā tagadnes un nākotnes līdzāspastāvēšana, šis “jau tagad un vēl ne” tieši Vakarēdienā izpaužas īpaši spēcīgi. Vakarēdienam ir sava vieta pestīšanas vēsturē. Šī vieta ir starp krustu un Jēzus atkalatnākšanu. Jēzus vairs nav Savu mācekļu vidū redzamā veidolā; mācekļi šķietami ir nodoti tumsības varā, ar kuriem vēl būs jāizcīna pēdējā, lielā cīņa: Jēzus krusts, pie kura Viņš tika sodīts ar nāvi, kļūst par simbolu pasaules nostājai pret Jēzu un Viņa ļaudīm. Pa šo ceļu ir jāiet draudzei. Tā ir sekošana Jēzum ciešanās. Taču šajā laikā skats uz nākotni paliek neaptumšots. Uzvara ir izcīnīta, un tā kļūs redzama laiku beigās. Arī šeit saikne ir pats Jēzus: Viņš ir krustāsisstais, augšāmceltais un Tas, kas nāks. Mielasts Viņa kopībā ir tiekšanās no tagadnes spaidiem pretī

nākotnei: “Nāc, Kungs Jēzu!” Bez šīs lūgšanas, kas tiek lūgta pašjāvībā uz uzklausišanu, nevar tikt svinēts mielasts Viņa kopībā.

Šādā skatījumā draudze ir ļaužu pulks, kuri atrodas ceļā uz mērķi. Vakarēdiens kļūst par stiprinājumu ceļā uz šo mērķi, jo tas no jauna veido un nostiprina kopību ar To, kurš nāk. Draudze kļūst *ecclesia viatorum* (ceļinieku draudze). Vēstulē ebrejiem šis tēls ir sevišķi skaidri parādīts, izmantojot Vecās Derības ceļojošās Dieva draudzes tēlu, kas dodas cauri tuksnesim uz mērķi – uz apsolīto zemi.

Arī Tā Kunga lūgšana, Mūsu Tēvs, savā tiešajā nozīmē ir saprotama tikai kā eshatoloģiska lūgšana, tas ir, kā šīs ceļojošās Dieva tautas lūgšana. Draudzei, kāda tā atklājas Vakarēdienā – kā apspiestai, tomēr tajā pašā laikā kā tādai, kas dodas pretī Dieva mīlestības gribas piepildījumam –, tiek likta mutē šī lūgšana. Lūgšanā atklājas šīs draudzes situācija. Mūsu Tēvs lūgšana pieder svinēšanai – kā tās situācijas izpausme, kurā draudzi ir nostādījis tās Kungs.

Arī mielasta forma kļūst par norādi uz nākamo valstību. Jēzus atkal un atkal ir attēlojis nākamo valstību, izmantojot mielasta tēlu – līdzībā par lielo mielastu (Lk. 14:15–24) un līdzībā par ķēniņa dēla kāzām (Mt. 22:1–14). Tāpat daudzos izteikumos Jēzus attēlo nākamo valstību kā ēšanu un dzeršanu kopā ar Viņu, Viņa godībā (Lk. 13:29, Lk. 22:30, Mt. 26:29). Mielasti kopā ar muitniekiem un grēciniekiem (Mk. 2:15, Lk. 15:2) gan neparāda to, ka no draudzes izstumtajiem atkal tiek atļauta sadraudzība, taču tas ir mielasta kopības paredzējums ar Cilvēka Dēlu nākotnes Dieva valstībā. Tā šīs Rakstu vietas ne tikai simboliski attēlo to, kas notiks nākotnē. Tā kā Kristus pulcina ļaudis ap Sevi jau šeit, tad mielasts arī šīs zemes apveidā īsteno to, ko atnesīs nākotnes valstība. Kas tiek aicināts uz mielastu ar Jēzu, tas pieskaitāms ļaudīm, kuri iemantos valstību.

Zemes dzīvē mielasts ir sabiedriskās dzīves augstākais punkts. Kopīga ēšana un dzeršana, ielūgšana pie galda vienmēr nozīmē īpašu sabiedriskās dzīves nostiprināšanas pakāpi. Vakarēdiena nozīme draudzes kopībā vēlāk tiks aplūkota vēl plašāk. Mielasta attēlojumi parāda arī prieku, ko Dievs sagatavojis tiem, kuri ir Jēzus aicināti. Līdzība par ķēniņa kāzām izstaro gaviļējošu svētku prieku, uz kuru Dievs aicina Jēzū. Šis prieka gaviļu tonis, šķiet, ir skanējis arī senās draudzes Vakar-

ēdiena svinībās. Tas acīm redzot slēpa sevī kārdinājumu ļaunprātīgi izmantot mielasta baudīšanu, ko Pāvils pārmet korintiešiem.

Līdz ar eshatoloģisko skatījumu mums ir zudis arī Vakarēdiena svinību priecīgais raksturs. Ne bez pamata ir sacīts, ka tagad tas vairāk līdzinās antīkajām mirušo piemiņas svinībām. M. Luters Mazajā katehismā nav skaidri norādījis uz Vakarēdiena eshatoloģisko raksturu. Taču īstenībā tas ir dots līdz ar Kristus reālo klātbūtni: Viņš, kas ir klātesošs Vakarēdienā, ir Tas, kas bija, kas ir un kas nāk – kā Jāņa atklāsmes grāmata to izsaka. Viņā ir apslēpts saistības noslēpums starp gaviļu pilnu prieku un dziļo nopietnību, kāda ir Viņa nāves un atkalatnākšanas piemiņā. Vakarēdiens kā akts pasludina visu Kristu, un tas ir dzirdams arī vārdos, kas šo aktu pavada.

Vakarēdiena atnestsais labums

Pēdējo triju nodaļu centrā atrodas tā sauktais Vakarēdiena testaments, no iedibināšanas vārdiem nākušais novēlējums: “..Par jums dota un izlietas grēku piedošanai.” Šajos vārdos ir izteikts īstais apsolījums, kas dots līdz ar Vakarēdienu. Tajos tiek nosaukta un apsolīta dāvana, kas tiek piešķirta līdz ar zīmi, elementiem un tajos apslēpto Kristu – Kristus par mums. Vārdi “par jums” senākajos katehisma izdevumos ir drukāti ar lielajiem burtiem. Te tiek runāts par īsto Vakarēdiena dāvanu. Luters ievēro izšķiršanu starp zīmi un dāvanu, lai gan klātesošajā Kristū “par mums” zīme un dāvana ir pilnīgi vienotas. Viņš to dara tādēļ, ka tie, kuri Vakarēdienu nesapem ticībā, tomēr nonāk saskarsmē ar klātesošo Kristu, tikai nekļūst līdzdalīgi dāvanā, ko Viņš sniedz. Ticība sapem dāvanu. Tādēļ viss ir atkarīgs no ticības – no ticības, kura sapem Kristus sniegto samierināšanas dāvanu, ļaujot sevi nostādīt uz apsolījuma pamata.

Tātad te nav runa par ticību tam, ka maizē un vīna ir klātesošs Kristus, nedz par fakta atzīšanu, bet par ticību apsolījumam, ka tas ir par mani. Vakarēdiens sniedz tiesības nostāties uz samierināšanas pamata. Ticība nozīmē to, ka mēs izmantojam šīs tiesības. Kas to nedara, tam Vakarēdiens ne tikai kļūst par neko neizsakošu ceremoniju, bet šāds cilvēka grēko pret klātesošo Kristu. Tas viss sacīts ne tālab, lai cilvēks sevī meklētu kādu psiholoģisku dotumu, kas būtu saucams par

ticību, bet gan – lai viņš pilnā nozīmē aptvertu realitāti, ar kuru nonāk saskarsmē: paša Kunga Kristus žēlastības pilno klātbūtni, kas cilvēkam no Savas pārplūnības sniedz žēlastību un atkal žēlastību. Mīlestības noraidīšana cilvēku vidū rada nevis vienkārši tukšumu, vienaldzīgas attiecības, kurās nav mīlestības, bet noraidījuma apgrūtinātas attiecības, kas zināmos apstākļos spēj pat nāvīgi ievainot.

Mārtiņš Luters klātesošā Kunga dāvanu apzīmē kā piedošanu. Šī apzīmējuma attēlotais stāvoklis ir apstiprināts Otrajā un Trešajā Ticības apliecības artikulā, kā arī trešajā nodaļā skaidrojumā par Kristību. Šeit šajā kopsakarībā atgādināsim tikai sekojošo: attiecībā uz piedošanu, ir runa par ticības pārliecību, kas pastāvīgiem kārdinājumiem pakļautajam cilvēkam ir jāsaņem arvien no jauna. Arī katrām personiskām attiecībām starp cilvēkiem ir jātiek apstiprinātām arvien no jauna. Pārliecība par to, kas esam Dieva žēlastībā, dzīves gājumā, pastāvīgā grēkošanā pret Dievu un cilvēkiem, īsāk sakot, mūsu dzīves iekšējā un ārējā realitātē pastāvīgi tiek apstrīdēta un pakļauta šaubām. Tā ir Vakarēdiena žēlastība, ka pats Kristus mūs arvien no jauna šādā, gluži vai rokām satveramā, veidā nostāda uz samierināšanas pamata.

Ir ticis iebilsts pret to, ka Vakarēdienā tiek uzsvērtā tikai un vienīgi piedošana. Tas šķiet ierobežojums attiecībā uz pilno Jēzus dāvanā atrodamo saturu. Uzsvars ir ticis pārņemts uz kopību, kas Vakarēdienā gūst savu izpausmi un no jauna tiek nostiprināta. Taču abas šīs lietas nav pretrunā, bet ir iekšēji saistītas. Par šo kopsakarību M. Luters domā, saistīdams piedošanu un dzīvību, turklāt vēl skaidri pasvīturo šo kopsakarību: kur ir grēku piedošana, tur ir arī dzīvība un svētlaime. Kā jau iepriekš norādīts, piedošana un līdz ar piedošanu dāvātā dzīvība ir jāsaprot vispirms eshatoloģiskā nozīmē. Ppiedošana ir attaisnojošs spriedums Pastarajā tiesā, un dzīvība saskaņā ar šo attaisnojošo spriedumu ir dāvāta nākamajā godībā. Ikvienu uz zemes dāvātā piedošana vienmēr ietver sevī šo eshatoloģisko iezīmi. Dieva žēlastības apsoliņums ir visas nedalītās žēlastības piešķiršana, kas sevī ietver mūžīgās dzīvības dāvanu.

Kad Vakarēdienā šeit, uz zemes, tiek sniegta un ticībā saņemta piedošana, tad nākamā valstība, mūžīgā dzīve, ielaužas šīs zemes dzīvē. Tā nu ir runa par divējādu dzīvi, un apsoliņums, kas saistīts ar piedošanu, ir saprotams tikai tad, kad sākam aptvert Dieva dāvātās dzīves īpašo

vienreizīgumu, tās atšķirību no tās dzīves, kādu dzīvojam kā dabiski cilvēki. Tā ir mīlestības dzīve, tas ir, dzīve, kurā mūsu pašu “es” pazūd no dzīves centra, un tā vietā stājas Dieva “Tu” un līdzcilvēka “tu”. Tā ir dzīve, kurā lielā, divkāršā mīlestības pavēle kļūst pa realitāti. Piedošana nozīmē atbrīvošanu no vainas nastas, un tajā pašā laikā tā ir atbrīvošana mīlestībai. Te nav runa par dažu skaistuma defektu novēršanu, bet par lūzumu, par radikāli jaunas dzīves ielaušanos vecajā. Pasaulē, kurā mēs atrodamies, vecā dzīve vēl turpina pastāvēt, līdz Tas Kungs nāks, lai laiku beigās uzceltu jaunu pasauli. Tādēļ jaunā dzīve izcīna cīņu ar veco. Jaunā dzīve arvien vēl nāk, tā nekad nav pabeigta. Perfekcionisms neatzīst dzīvības apsolījuma lielumu, gluži tāpat, kā tas neatzīst postu, kādā grimst tagadējā nāves pasaule, kurā nav mīlestības. Raugoties no šīs jaunās dzīves viedokļa, cilvēks dzīvo tikai tik, cik viņš mīl.

Savukārt mīlestība rada kopību. Tas, ka Vakarēdiena dāvana ir dzīvība, izpaužas tādejādi, ka šis ir kopības mielasts. Tas attēlo kopību un rada kopību, un tās abas – jaunās dzīves nozīmē. Kopība, kas tiek radīta Vakarēdienā, jau šeit ir dzīvības kopība, nevis tikai kulta kopība. Tās sašaurināšana līdz kulta kopībai, kam līdzī nāk sašaurināta vai izpostīta dzīves kopība, jau senlaikos ir radījusi draudus Vakarēdiena svinēšanai. Arī apustulis Pāvils (1. Kor. 11) cīnās pret to. Senā draudze sākotnēji ir svinējusi Kunga Kristus mielastu kopējās ēdienreizes laikā. Tajā ir piedalījusies visa draudze – bagāti un nabagi, un ikviens pēc savām iespējām ir ziedojis šim kopīgajam mielastam. Tā reizē ir bijusi trūkumcietēju atbalstīšanas forma. Tiem nav tikusi sniegta dāsna dāvana no augšienes, bet viņi ir uzņemti dzīves kopībā, kurā cilvēki dalījušies visā, kas tiem piederējis. Arī Pāvila misijas draudzēs, neapšaubāmi, sākumā ir ticis saglabāts šis kopīgu mielastu tikums. Taču drīz vien radusies plaisa šajā kopībā: tie, kuri dzīvojuši pārticībā, ir nākuši agrāk un nesuši līdzī bagātīgus krājumus, bet vergi sava darba dēļ atnākuši pārāk vēlu un nav arī varējuši neko ziedot kopīgajai ēdienreizei, tā ka palikuši kaunā, vērodami, ka citi jau pasēdējuši pie galda un iedzēruši. Plaisa, kas radusies draudzē starp bagātajiem un nabagiem, satriecošā veidā ir atklājusies mielasta laikā, un kopīgā svinēšana nav spējusi to pārvarēt. Tādēļ Pāvils ir prasījis, lai ļaudis paēstu mājās. Tomēr problēma ir turpinājusi pastāvēt, un tā pastāv vēl šodien: Vakarēdiena uzdevums ir arī ikdienā radīt kopību, kas sniedzas pāri visām robežām, kas

šķir ļaudis citu no cita. Attiecībā uz robežām, kuru pamatā ir atšķirības starp bagātajiem un nabadzīgajiem, tas notika tādējādi, ka atkal tika nesti pārtikas ziedojumi, no kuriem daļa bija domāti Vakarēdiena svinēšanai, bet daļa – kā dāvana un palīdzība nabadzīgajiem. Šī pārtika netika izlietota kopīgi, bet aiznesta uz trūcīgo ļaužu mājām. Tā ir radusies mūsu tā sauktā kolekte, kas tiek vākta kopīgā dievkalpojuma laikā. Tā ir viena no sākotnējām dievkalpojuma daļām. Šeit izpaužas kopība, kura sniedzas pāri īpašuma nosacītajām robežām, kas šķir cilvēkus citu no cita. Te izpaužas tas, ka līdz ar piedošanas varas iestāšanos un līdz ar Kristus valdīšanas sākumu mamona kundzība ir salauzta.

Vēl dziļāk Jēzus Kristus iejaukšanās ikdienas dzīvē notiek, kad mielasta dalībnieki pirms mielasta svinēšanas samierinājās savā starpā, sniedzot cits citam brāļu skūpstu. Tā vēstī divpadsmit apustuļu mācība. Kristus atnestā samierināšana ar Dievu rada brāļu samierināšanos savā starpā. Vakarēdiena liturģijā kā šādas prakses paliekas ir teikums: “Tā Kunga miers lai ir ar jums visiem.” Tas, kas notiek draudzes locekļu sirdīs un viņu starpā, nekļūst publiski zināms. Taču Vakarēdiens saglabā savu raksturu tikai tad, kad apelācija pie savstarpējās samierināšanās, kas ir ietverta visā mielasta svinēšanā, nepaliek neuzklausīta. Kur tā tiek sadzirdēta, tur rodas dzīvība un svētlaime šī vārda patiesākajā nozīmē jau šeit, uz zemes. Šī iekšējā nepieciešamība samierināties pirms Vakarēdiena saņemšanas ir punkts, kurā kulta svinības, kas savā ziņā tomēr atrodas nomaļus no pārējās dzīves, visjūtamākajā veidā ienāk mūsu ikdienas dzīvē. Dažās baznīcās joprojām valda tāds tikums, ka nama saime un ģimenes locekļi pirms došanās pie Vakarēdiena atvadās cits no cita ar skaļi vai klusējot izteiktu lūgumu pavilkt svītru zem visa, kas tiem ir bijis vienam pret otru. Tā Vakarēdiens kļūva par pavērsienu, kas iezīmēja jaunu sākumu kopīgajā dzīvē. Taču samierinājuma raksturs cilvēku kopībai zināmos apstākļos sniedzas pāri šim šaurākajam sadraudzības lokam un var kļūt par sava veida misijas aktu, kas sniedz liecību par Kristus piedodošās mīlestības iejaukšanos mūsu dzīvē.

Liturģiskā formula “Tā Kunga miers lai ir ar jums visiem” ir rezultāts tam, ka dzīves process ir sarucis līdz formulai. Praksē arvien jācenšas iesākt pretējo ceļu, proti, lai izrunātā formula atkal kļūtu par dzīves procesu. Šis dzīves process ir Mūsu Tēvs lūgšanas piektā lūguma saturs:

“Piedod mums mūsu parādus, kā arī mēs piedodam saviem parādniekiem!” Saskaņā ar Mateja evaņģēlija tekstu (Mt. 6:14, 15), Jēzus ir ar neparastu stingrību uzsvēris savstarpēju piedošānu. Viss Dieva samierināšanas darbs tiek apstrīdēts, ja samierināšanās neietver arī mūsu dzīvi. Uz šo pašu lietu norāda Mateja evaņģēlijā (5:25, 26) izteiktā prasība samierināties ar pretiniekiem, kamēr kopā ar viņiem esam ceļā. Uz šī fona Vakarēdiens pēc savas nozīmes ir barība ceļabiedriem, kuri vēl visi kopā ir ceļā – to skaidri izsaka apzīmējums *cibus viatorum*.

Kad Vakarēdienā šādi līdz ar klātesošā, darbīgā Kunga iejaušanos izaug jauna dzīve kristiešu kopībā, rodas Jēzus Kristus draudze. Draudze ir to cilvēku pulks, kuri ir saistīti un arvien no jauna saistās ar savu Kungu Jēzu Kristu, līdz ar to kļūdami saistīti arī cits ar citu. Jaunajā Derībā draudze daudzviet tiek apzīmēta kā Kristus miesa. Šis apzīmējums vispirms norāda uz ciešo saistību starp Kristu un Viņa draudzi. Draudze dzīvo caur Kristu, un Kristus dzīvo Savā draudzē. Pāvils (1. Kor. 10:16, 17) no Vakarēdiena kopības Kristus miesā secina, ka mēs visi esam viena miesa. Viņš lieto apzīmējumu “Kristus miesa” divējādā nozīmē – attiecībā uz Kristus miesu, kas par mums ir dota un tiek sniegta mums maizē, un attiecībā uz draudzi, kas ar līdzdalību Kristus upurī apvienojas vienā veselumā. Kad Luters, atbildot uz jautājumu: “Kāds labums no tādas ēšanas un dzeršanas?” apzīmē Vakarēdiena dāvanu kā dzīvību, tad ar jēdzienu “dzīvība” jāsaprot tieši šī mūsu cilvēku kopdzīves sakārtošana, kas rada pašos pamatos jaunu kopību, kura Kristus draudzē iegūst konkrētu apveidu.

Tātad šī mielasta svinēšanai ir dots neparasti liels apsolījums. Tas skar cilvēka dzīvi ne tikai viņa atsevišķajās, individuālajās lietās, bet visā kopdzīves plašumā un dziļumā, visā Dieva jauniedibinātajā kārtībā. Kur šis apsolījums rod piepildījumu, tur patiesi kaut kas pilnīgi jauns ielaužas šajā pasaulē, kura raustās konvulsijās, nespēdama atrisināt cilvēku kopdzīves problēmu. Risinājums iezīmējas jau šajā dzīvē – tur, kur dzīvais Kungs darbojas ar Savu piedodošo žēlastību un kur cilvēks ļauj, lai Viņš to vada grēknožēlā un ticībā.

Vakarēdiens ir ne tikai savulaik sapulcinātās draudzes apvienošanās. Pashā mielasta tēls, kuram atbilstoši mielasta dalībnieki svinēja līdzīgi to Pashā mielastu, kas notika, Israēla tautai izejot no Ēģiptes, tādējādi līdzības veidā, tomēr reāli tiek uzņemti tā laika svinību dalībnieku

lokā, attiecas arī uz Vakarēdienu. Mēs kā Kunga Kristus viesi sēžam pie viena galda ar apustuļiem un pirmā Vakarēdiena dalībniekiem. Mēs esam lielā galda kopība, kuru Tas Kungs paēdina un padzirdina, sniedzot tiem daļu pie Sava upura, Savas nodošanās pie krusta par mums. Nevieni citi svētki tā neparāda kristiešu apvienošanos – kā to, kuri pirms mums sēdēja pie viena galda ar Kungu Kristu, tā arī to, kuri sēdēs pie Viņa galda pēc mums – visas baznīcas apvienošanos pāri laika un telpas robežām kā Vakarēdiens. “Jo, kā ir viena maize, tā mēs daudzi esam viena miesa, jo mēs visi esam šīs vienas maizes dalībnieki” (1. Kor. 10:17).

Vakarēdiena personiskais raksturs

Nodaļa “Treškārt” M. Lutera skaidrojumā par Vakarēdienu atbilst nodaļai “Treškārt” Kristības skaidrojumā. Te ir runa par Vakarēdiena būtības skaidrojumu, pretstatā nepareizajai maģiskajai izpratnei – itin kā vienkārša piedalīšanās mielastā jau nozīmētu pestīšanas notikumu. Pestīšanas notikums drīzāk ir saskatāms personiskās attiecībās starp vārdu, ko Dievs saka Vakarēdienā, un cilvēka ticību. Dāvana, kas šķiet esam gluži lietiska – Kristus miesa un asinis maizē un vīnā – aplūkota nodaļā “Pirmkārt”, tiek saistīta ar piešķiršanas un apsolījuma vārdu. Abi pastāv viens otram līdzās, un tikai kopā tiem ir īstā nozīme, taču tā, ka tieši vārdam ir izšķiroša ietekme uz visu šo norisi. Kā Luters saka, vārds ir galvenā lieta Sakramentā. Uz šī sakārtojuma pamata saprotams, ka lietiskā dāvana nav šķirama no personas, un personisks apsolījums vārdā nav šķirams no dāvanas, kas dod apsolījuma vārdam konkrētu apveidu. Kā vienā, tā otrā vārdi “par jums” gūst izpausmi. Dažkārt kā viens, tā otrs tiek saprasts kā Dieva vārds – augstākā nozīmē. Kā vienā, tā otrā izpaužas Jēzus personiskā pievēršanās. Atbilstoši šai izpratnei, ir iespējams izšķirt dzirdamo vārdu (*verbum audible*) un redzamo vārdu (*verbum visible*). Kā vienā, tā otrā notiek Dieva mīlestības gribas tapšana par miesu, kas parādās sajūtām tveramā apveidā un kas ar līdzdalību Vakarēdienā ļauj cilvēkiem sevi satvert dvēseliski miesīgā apveidā. Ticēt nozīmē apstiprināt šo norisi, uzlūkot piedalīšanās mielastā kā mums piešķirtās Dieva mīlestības gribas zīmi, līdz ar to patiesi saņemot dāvanu, kas šeit tiek sniegta: grēku piedošanu.

Mārtiņš Luters vārdus “par jums dota” un “izlietas grēku piedošanai” ir uzlūkojis kā *verba testamenti*, kā vārdus, kuri izsaka un līdz ar to arī realizē jauno attiecību iedibināšanu starp Dievu un cilvēku. Tos var apzīmēt kā konsekrācijas vārdus, taču ne tādā nozīmē, ka šie vārdi paveiktu elementu substanciālu pārvērtību, bet tādā nozīmē, ka apsolījums, kas tiek dots Vakarēdienā, kļūst par realitāti. Saturam atbilstoši būtu izrunāt šos vārdus pār elementiem, nevis klusi un ar muguru pret draudzi, kā tas tiek darīts Romas baznīcā, bet skaļi, vērsoties pie mielasta dalībniekiem, kuri ir pulcējušies pie altāra, līdz ar elementu parādīšanu (elevāciju). Vārdi “par jums” pārstāj būt teksta recitācija un kļūst par tiešu uzrunu sapulcinātajiem. Tas ir Evaņģēlijs, pasludinājums pastiprinātā formā, kas izpauž un realizē tā darba būtību, ko Dievs Kristū dara pie mums. Tas ir dievkalpojuma centrs, kurā Dievs mums kalpo mūsu glābšanas labā.

Vakarēdiena cienīga saņemšana

Jautājums par Vakarēdiena cienīgu saņemšanu secinājuma veidā izaug no pestīšanas norises personiskā rakstura Sakramentā. Tas ir jautājums par to, kā Dieva un cilvēka personiskajā saskarsmē atklājas cilvēka nostāja un kādai šai nostājai vajadzētu būt. Viss uzsvars tika likts uz Dieva žēlastības pilno pievēršanos cilvēkam. Taču maģiskas izpratnes draudi pavādīja šo Sakramenta “objektīvās” puses akcentēšanu, proti, tie bija draudi, ka pestīšanas norise Sakramentā varētu kļūt atkarīga tikai no pašas darbības izpildīšanas – *ex opere operato*, neievērojot cilvēka nostāju un konsekvences, kuras Sakraments rada viņa dzīvē. Pāvils (1. Kor. 10) ir norādījis uz šiem draudiem, izmantojot Israēla tautas piemēru no Vecās Derības. Tur sakramentu paralēles ir Dieva žēlastības darbi: brīnumainā iziešana cauri Sarkanajai jūrai, paēdināšana ar mannu ceļā cauri tuksnesim un padzirdināšana no klints, kas nāca tautai līdzī tās ceļā; un šī klints bija Kristus. Taču Pāvils savu domu gaitu turpina, noslēgumā sacīdams: “Bet uz lielāko daļu no tiem Dievam nebija labs prāts, tie ir izdeldēti tuksnesī.” Viņu nostāja pret Dievu palika tāda pati, kā bijusi. No viņu puses atbilde uz pieredzēto žēlīgo glābšanu izpalika.

Cilvēka atbilde ir ticība. Tā ir nostāja, kas atbilst Dieva žēlastības darbam. Cienīga izturēšanās, ko prasa Vakarēdiena saņemšana, ir tāda nostāja, kas pienācīgi novērtē glābjošo Dieva mīlestību. Te rodas vēl kāds kārdinājums – ka tiek prasīta tāda veida cienīga izturēšanās, kas neatkarīgi no Dieva darba varētu tikt uzskatīta par cilvēka veikumu un kam jāklūst par priekšnoteikumu un nosacījumu cienīgai Vakarēdiena saņemšanai. M. Lutērs šeit piemin gavēšanu un miesīgu sagatavošanos. Viņš atzīst šādas gatavošanās relatīvās tiesības, kādas ir jebkuram tikumīgam izturēšanās veidam, sevišķi šajā vietā, kur jāgatavojas sastapties ar Dievu. Taču šeit tiešām viss ir atkarīgs no tā, kas tiek akcentēts. Pāri visiem labas uzvedības un tikumu noteikumiem, kas saistīti ar Vakarēdiena saņemšanu, visas Vakarēdiena norises centrs, proti, Dieva žēlastības darbs Jēzū Kristū, nekādā ziņā nedrīkst tikt pastumts malā, nedz palikt nenovērtēts. Un tam atbilst tikai ticība, kas nostājas uz šī Dieva žēlastības darba pamata. Tikai no šī ticības centra cilvēka izturēšanās iegūst savu nozīmi. Bez ticības visa pārējā cilvēka izturēšanās attiecībā uz cienīgu Vakarēdiena baudīšanu zaudē jebkādu nozīmi. Ticībā rodas jēga visam, ko Dievs Jēzū Kristū dara pie mums. Ticībā atklājas situācija, kādā mēs atrodamies. Tā ir grēcinieku situācija.

Ticībā vienmēr ir ietverta grēknožēla, proti, mūsu dzīves realitāte nāk Dieva patiesības gaismā, un cilvēks pret to izturas kā pret savu realitāti. Taču šī bezdievīgā un Dievam naidīgā realitāte kļūst redzama tikai Dieva glābjošās mīlestības priekšā. Tādēļ patiesa grēknožēla nav iespējama bez ticības. Tādēļ Lutērs nepiemin grēknožēlu, nedz arī vēlmi laboties. Viņš šajā vietā visu saista ar ticību, jo tikai ticībai pirmoreiz atklājas skats uz to, kas ir grēks, jo ticība ierauga To, pret kuru mēs grēkojam. Jo vairāk Dieva žēlastības darbs ienāk ticības redzeslokā, jo vairāk izceļas realitāte, kurai šis žēlastības darbs ir vajadzīgs. Skatiens tiek novērsts no sevis paša un pilnīgi pievērsts Tam, kura pilnība plūst pār visu mūsu dzīvi un kas pirmoreiz ļauj saskatīt visu mūsu dzīves ļaunumu un aplamību.

Tikai šī nostāja sniedz mērauklu, kas ļauj novērtēt cienīgu un necienīgu izturēšanos pret Vakarēdienu. Pāvils korintiešu necienīgo izturēšanos saskata tajā apstākļī, ka tur, kur Kungs Kristus ar Savu mīlestību viņus apvieno Vakarēdiena kopībā, viņi atraujas un pretojas šim klātesošā Kunga darbam. Viņi ar savu izturēšanos noniecina un aptraipa

kopību. Taču pašos pamatos tā ir neticība, kas sabiedriskajā dzīvē atraujas un pretojas Kristus mīlestības dinamikai.

Mārtiņš Luters šeit, katehismā, atstāj neaplūkotas visas ticības un neticības izpausmes cilvēka dzīvē. Viņš šeit neaplūko arī sabiedrisko dzīvi, kurā visskaidrāk kļūst redzama mūsu ticības nostāja pret Dieva žēlsirdību. Taču tādēļ to visu nedrīkstam uzskatīt par mazsvarīgu, bet tur, kur tiek runāts par jautājumu, kā mums atbilstošā veidā jāizturas pret lielo notikumu, ar kuru sastopamies Vakarēdienā, Luters uzsver izšķiroši svarīgo punktu, kuram tiek pakārtots viss pārējais: tā ir pievēršanās Dievam, kas notiek ticībā. Viņam vissvarīgāk ir tas, lai cilvēks nāktu pie ticības. Ticībā viņš nonāk Dieva glābjošās mīlestības varas lokā, tās dinamikā. Šī dinamiskā mīlestība ir spēks, kas visu dara jaunu. Tā ir darbīga pretvara visam ļaunajam.

Dieva mīlestība ir kā spēcīga straume, kas nāk pār mums, kas mūs satver, izraudama no ļaunuma un nāves varas un ienesdama Jēzus Kristus varas lokā, lai vestu uz dzīvību. Kristība, grēksūdze un Vakarēdiens ir šādā ziņā jāsaprot dinamiski, kā liecība par šo mīlestības varu, kas tver pēc mums, jā, vēl vairāk – kā pati šī mīlestības vara, kas mūs satver ne tikai izrunātajā vārdā, bet arī darbībā. Uzticēties šai varai – tā ir pati lielākā ticības gudrība. Katehisms, kas liecina par šo varu un mudina uz ticību tai, ir Evaņģēlijs, prieka vēsts.

Mārtiņa Lutera skaidrojumi par Kristību, grēksūdzi un Vakarēdienu ir jāsaprot kā slavinājums šai glābjošajai Dieva mīlestības varai – “..un jūs ar prieku pateiksities Tēvam, kas jūs darījis cienīgus dabūt savu tiesu pie svētajā mantojuma gaismā. Viņš mūs ir izrāvis no tumsības varas un pārcēlis Sava mīļotā Dēla valstībā, kurā mums dota pestīšana, grēku piedošana” (Kol. 1:12–14).

Svēto Rakstu rādītājs

1. Moz.				10:4	20, 94
	1. nod.	110		24:1	79
	2. nod.	37, 110		26:5–11	337
	2:2, 3	50		30:12–14	135
	3:15	117		30:13	135
	3:17–19	52		32:39	12
	11. nod.	169	1. Lku.		
2. Moz.				29:10–13	178
	3:14	38		29:10, 11	246
	4:22	183	2. Lku.		
	12:14	333		6:41	51
	13:2	50	Ps.		
	20:2	17, 18, 22		2	127
	20:5	25		14:1	73
	20:5, 6	24		23:5	117
	20:8–10	48		42	317
	20:8, 11	49		50:14	46
	20:9, 10	48		50:15	45, 46, 186
	20:11	48, 51		51:6	309
	21:12	71		95:11	51
	23:1	89		119:97	14
	31:18	20		119:105	212
	34:28	20, 94		130:3	121
3. Moz.				145:16	226
	11:44	192		146:7	223
5. Moz.			Jes.		
	4:13	20, 94		6. nod.	192
	5:3	333		11:2	152
	5:15	51		29:13	47
	6:4, 5	27		43:25	234
	6:5	31, 193		52. nod.	150
	6:25	51		52:7	150

Jes.	53:5	12, 26
	58:7	224
Jer.		
	17:9	118
Raudu dz.		
	3:39	74
Joēla		
	3:5	39
Mal.		
	1:6	185
Mt.		
	4:3	130
	4:4	193
	4:10	193
	5:3–10	204
	5:21	72
	5:23, 24	303
	5:25, 26	348
	5:28	81
	5:38–48	76
	6:5	44, 47
	6:5–8	178
	6:7	47
	6:7, 8	179
	6:7–13	176, 177
	6:14, 15	236, 348
	6:24	28
	6:26	228
	6:27	115
	6:33	118
	7:2	44
	7:7	173
	7:14	200
	7:29	128
	9:15	224

	10:19–30	110
	11. nod.	187
	11:18, 19	224
	11:28	129
	12:28, 29	137
	16:19	304
	18. nod.	233, 311
	18:15–18	93
	18:18	304
	18:19	173
	19:1–9	79
	19:4	79
	19:5	79
	19:17	105, 245
	19:19	58
	19:21	228
	19:29	200, 204
	21:22	173
	22:1–14	343
	22:13	204
	23:13	204
	23:19	47
	24:24	241
	24:38, 39	272
	25. nod.	76, 115
	25:34	204
	25:40	69, 224
	26:26–28	325
	26:29	342, 343
	26:39	241
	28:19	256, 263, 265
	28:19, 20	262
	28:20	140, 153

Mk.		
	2:1-12	128
	2:10	7
	2:15	224, 343
	6:7	7
	7:10-13	58
	10:1-2	79
	10:13-16	266
	10:15	204
	10:19	58
	10:38	269
	11:24, 25	173
	11:25, 26	175
	12:29	17, 31
	12:29-31	15
	14:22-24	325
	14:25	342
	14:36	182
	14:42	213
	14:50	138
	16:16	273, 282
Lk.		
	3:16	294
	4:13	132
	6:21	224, 230
	9:55	31
	10:25-37	69
	11. nod.	208
	11:1	176
	11:2	206
	11:5	173
	11:9	173
	11:13	47, 207
	11:21	279
	11:22	137

	12:48	235
	12:50	269
	13:24	204
	13:29	202, 343
	14:15-24	343
	14:26	32
	15:2	343
	17:10	232
	18:1-8	173
	18:3	187
	18:9-14	47
	18:11	187
	18:20	58
	20:38	162, 277
	22:14-18	342
	22:19	331, 338
	22:19, 20	325
	22:30	202, 224, 343
	22:42	213
	23:34	237
Jņ.		
	1:3	124
	1:13	134
	1:14	133, 134
	1:16	144
	1:46	125
	3:5	294
	3:16	213
	4:13, 14	171
	4:24	188
	4:34	212
	5:44	90
	6:38	212
	6:39	215

Јп.	7:17	129
	8:44	71
	10:28	140, 153
	11:52	155
	14:2	202
	14:13, 14	171
	14:26	147
	15:16	171
	16:23	171
	16:23, 24	171
	17. nod.	194
	17:3	194
	17:4	44
	17:6	38
	17:11, 15	238
	18:37	308
	19:11	216
	20. nod.	300
	20:17	132
	20:22, 23	160, 304
Ap. d.		
	2:21	39
	2:38	266
	2:44	228
	2:47	330, 341
	6:1–4	224
	8:16	266
	8:17	294
	10. nod.	283, 294
	10:48	266
	16. nod.	283
	20:35	88
Rom.		
	1:15	24

	1:21	29, 122, 240
	2:14	18
	3:13	205
	3:20	14
	4:17	139, 278
	6. nod.	268
	6:3	266, 339
	6:4	269, 296
	6:11	298
	7:7	95, 97
	8:14	153
	8:15	39, 182
	8:15, 16	47
	8:23	52
	8:26	48, 208
	8:28	120, 221
	8:32	23, 172
	10:6–8	135
	10:13	39
	12:11	98
	12:14	41
	13:8	232
	13:9	97
	13:13	205
	14:17	205
1. Kor.		
	2:9	162, 274
	3:22, 23	228
	6:4	204
	6:12	56
	7:14	286
	7:30–31	88
	10. nod.	350
	10:13	240

	<i>10:16, 17</i>	348
	<i>10:17</i>	349
	<i>11. nod.</i>	327, 346
	<i>11:23</i>	332
	<i>11:23–25</i>	325
	<i>11:24</i>	338
	<i>11:26</i>	331, 342
	<i>11:27–29</i>	329
	<i>12:3</i>	126
	<i>15:15</i>	204
2. Kor.		
	<i>1:19</i>	172
	<i>3:17</i>	147
	<i>4:6</i>	152
	<i>5:15</i>	144
	<i>5:17</i>	268
	<i>5:19–21</i>	306
	<i>5:20</i>	305
Gal.		
	<i>3:24</i>	12
	<i>5:16</i>	286
	<i>5:19–21</i>	207
	<i>4:4</i>	134
	<i>5:21</i>	204
	<i>5:22</i>	17, 207
Ef.		
	<i>1:4</i>	124
	<i>1:9, 10</i>	221
	<i>2:14</i>	52
	<i>2:19</i>	144
	<i>3:14, 15</i>	62
	<i>3:18, 19</i>	198
	<i>4:13</i>	103, 104
	<i>5. nod.</i>	80
	<i>5:22–25</i>	82

	<i>5:25</i>	81
	<i>6:2, 3</i>	58, 66
	<i>6:12</i>	239
Fil.		
	<i>2:10</i>	214
	<i>2:13</i>	218
	<i>4:6</i>	174
Kol.		
	<i>1:12–14</i>	352
	<i>1:13</i>	7, 245, 271
	<i>1:13, 14</i>	204
	<i>1:16</i>	124
	<i>3:3</i>	162
	<i>3:20</i>	58
1. Tes.		
	<i>4:12</i>	237
2. Tes.		
	<i>3:10</i>	228
2. Tim.		
	<i>4:7</i>	179
	<i>4:18</i>	243
Tit.		
	<i>2:11</i>	170
	<i>2:13, 14</i>	201
	<i>3:5–7</i>	292, 293
	<i>3:5–8</i>	290
Ebr.		
	<i>2:17</i>	248
	<i>4:9</i>	51
	<i>11. nod.</i>	205
Jēk.		
	<i>1:12</i>	238
	<i>1:25</i>	122
	<i>3:8</i>	94

1. Pēt.		
	1:18, 19	143
	2:9	144, 156
	2:17	90
	2:23	40
	3:7	82
	3:9	41
2. Pēt.		
	3:12	200
	3:13	140, 199, 293
1. Jņ.		
	1:1, 2	135
	2:2	248
	3:1	105, 208, 293
	3:4	231
	3:14	88, 109, 278, 279
	3:17	229
	3:18	166
Jņ. atkl.		
	1:8	199
	3:10	238
	4:8	192
	4:11	192
	7:9-17	172
	7:16, 17	224
	13:1	201
	19:6	248
	21. nod.	172
	21:1	58
	21:3	36, 51, 164
	21:4	215
	21:5	200

	21:22	193
	22. nod.	172
	22:20	199